Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

[Super Digesto veteri 1]

Bartolus <de Saxoferrato>

[Venedig], 12. Apr. 1494

[Liber primus.] De iusticia et iure. Rubrica

urn:nbn:de:bsz:31-318389

Visual Library

Hec autez. Supra dictuꝫ eſt q̄liter iura tradi debēt: ħ autē in q̄bus locis tradi debeāt iſta iura videlicet in ciuitate romana in ciuitate athenienſi: ⁊ in ciuitate conſtantinopolitana: prohibens in alijs locis legi. ⁊ cōtrafacientes punit hoc dicit vſqꝫ ad .§. illud autem.

Illud autem. Hic ponit̄ quomodo ſcribētes libros ꝑ ſigna debent puniri ciuiliter ⁊ criminaliter. et hoc uſqꝫ ad uer. illud ꝟo. ¶ Aduerte ꝙ nomē demonſtratiuū ad oculū nihilominus ponit̄ intellectiue: ut. l. hec actio. de calū. de ꝓmo patet. Itē intellige hic de nominibus duplicatis. ſecus in penis: ut eſt glo. in. l. qui teſtini. C. de murile. li. xi. qḋ dico ꝙ nō eſt uerꝰ[a]: quia. l. quā allegat loquit̄ in caſu dubio. ħ eſt certū: quare dico ꝙ iſta glo. ⁊ nō illa bene loquit̄ quā no. de quo habes tex. in. l. quicūqꝫ. in fi. C. de here. Itē aduerte ꝙ debet puniri ſcribens ꝑ ſigna. dicit glo. ſecus ſi recitatorie ꝑ abbreuiaturas. ¶ No. glo. q̄ incipit nō ergo ⁊c̄. qḋ intellige ſi nō diceret falſum: quia tūc eſſet ſecus: ut. ꝉ. de eo qḋ cer. lo. l. fi. ⁊ uide qḋ no. in. l. iij. ꝉ. de tritica. ⁊. l. eleganter. §. nō ſolum. ꝉ. de dolo. ⁊. l. ex his. ⁊. l. exhibitiones. C. ad exhibendum.

Illud uero. Hic habes ꝙ ſcholares non debent ludere nec ipſis ludis ſe īmiſcere maxime illi qui rudes veniūt ad hanc doctrinā. Ultimo loquit̄ de doctoribus docētibus hanc ciuilē ſapientiā. et hoc uſqꝫ ad finē. ⁊ ſic nota ꝙ ludus eſt crimē[b] ibi ex q̄bus crimina: qḋ ualet ad multa: ut in ſtatuto qḋ dicit ꝙ bānitus de crimine poſſit impune offendi ⁊ occidi: ⁊ cū quidā foret occiſus: quia luſit: nūquid puniat̄ occidens: ⁊ fuit iſta q̄ſtio Piſis ſeu Peruſij tēpore dn̄i Nicolai de armanijs. et finaliter ipſe nullo modo uolebat huic aſſentire. niſi ꝙ quidā doctor tunc Bononiēſis uenit ⁊ breuiter dixit per hunc tex. ꝙ talis occidēs puniri non debebat.

Ex. §. ſequenti.

¶ In q̄bus locis poſſint iura doceri. Et an expulſio de ciuitate equiparet̄ deportationi.

Hec autem tria. Nota penaꝫ expulſionis de ciuitate ſic. C. de epi. ⁊ cle. l. quicūqꝫ. cum ſi. ¶ Nota ꝙ qui facit contra legeꝫ dicit̄ offendere legē ⁊ nō meret̄ a lege defendi: ut. l. auxiliū. §. in delictis. ꝉ. de mino. Circa hoc reuocat̄ in dubiū: quia ſunt alie ciuitates a regibus ⁊ principibus cōdite: utrū in his poſſint iura doceri. glo. dicit ꝙ ſic. vn̄ dic ꝙ in ciuitate Bononie pn̄t iura doceri: quia eſt ciuitas regia. nam fecit eā imperator Theodoſius iuſſu beati Ambroſij: ut ī legenda beati Ambroſij reperit̄ q̄ eſt apud ſanctū Uictorē locū religioſum ⁊ amenū cōſtitutuꝫ ſupra ſanctū Michaelē de nemore: ubi ego ſteti ꝑ magnū tēpus ad ſtudendū ⁊ reuidendū libros ꝑ meipſum. Sed lꝫ ciuitas aliqua condita fuerit a principe: nō propterea poſſunt ibi doceri iura. niſi hoc habeat ex ſpeciali cōceſſione: vt hic habuit ciuitas Britenſiū q̄ dr̄ ciuitas auguſtana: qa auguſti fuerit priuilegijs p̄ceteris p̄dotata: ut. ꝉ. de cenſi. l. i. ⁊. l. i. C. de metropoli. berito. li. xi. tn̄ vt in ea poſſent iura doceri ſuper hoc ſpeciale priuilegiū hꝫ ut hic. Preterea ſicut exponendo lr̄am dixi. Alexandria ciuitas fuit cōdita ab Alexandro: in quo fuit ſecundū impiū: vt dicā. ꝉ. ti. i. l. ex hoc iure. ⁊ tn̄ in ea nō pn̄t iura doceri: ut ħ pꝫ. nō obſtat qḋ dr̄ ī iuribꝰ regijs ⁊c̄. quia intelligit̄ de vrbibus ſingularibꝰ. ſ. Romana ⁊ Cōſtantinopolitana: q̄ dicunt̄ vrbes ſingulares: vt. C. de priuil. eoꝝ qui ſa. pala. mili. l. i. lib. xij. ⁊ ī q̄bus iura nata ſunt: vt. C. de ferijs. l. oēs ⁊ in auc̄. ut eccle. ro. gau. cē. an. ⁊ in auc̄. vt p̄po. no. impera. ¶ Quid ergo ſi ciuitas hoc priuilegio careat. Ja. de are. dicit ꝙ ſi hoc hꝫ ex cōſuetudine longiſſima ſicut hꝫ ciuitas padue pn̄t ibi iura doceri legitime cū talis cōſuetudo ſit ſimilis priuilegio ⁊ facit qḋ licitū ſicut priuilegiū: ut. ꝉ. de aqua quo. ⁊ eſti. l. hoc iure. §. ductus. ⁊. C. de epi. ⁊ cle. l. q̄ſqs. Et cōſuetudo inducit priuilegiū: ut in decretis. xviij. q. vlti. c. ſeruitium. ⁊ ex̄ de ꝟbo. ſigni. c. ſuꝑ quibuſdā. §. preterea. Item probat̄ ꝙ expreſſum ⁊ tacitū equipollent: ut. ꝉ. ſi cer. pe. l. cū qḋ. ſed princeps ꝑmittendo alibi doceri videt̄ cōcedere ⁊ ſuā prohibitionē reuocare: ut. ꝉ. de exercito. l. i. §. magiſtrū. ⁊. ꝉ. locati. l. cū in plures. §. locator. hoc ſentit Ja. de are. dicens ꝙ iura poſſunt doceri in locis permiſſis ex priuilegio uel cōſuetudine antiqua q̄ pro lege ſeruat̄ uel ex ꝑmiſſione eius tacita uel exp̄ſſa q̄ eſt princeps uel loco principis ī territorio ſuo ⁊ hi qui in talibus locis docent ⁊ docent̄ debēt habere priuilegia[c] que tribuit auctentica habita. C. ne filius pro patre. ⁊ q̄ tribuit. l. de excuſati. tu. l. ſed reprobari. §. fi. Plus dicunt q̄daꝫ moderni ut Ri. malū. ꝙ poſſunt hec iura hodie doceri in qualibet ciuitate vel caſtro: ut Mutine Regij Parme Uercell. ⁊ in caſtris ut uidemus maxime in ꝓuincia marchie anconitane ꝓbant qa ubi ceſſat ratio legis ⁊ lex: ut. ꝉ. de iurepa. l. adigere. §. q̄uis. ⁊. ꝉ. de re mili. l. milites. Item cū ratio vincit legē poſſumus facere cōtra legeꝫ rationi adherendo: ut dicit glo. ꝉ. de acqui. reꝝ do. l. qua ratione. §. lꝫ. Sed ratio quare ꝓhibitū fuit iura doceri in alijs locis: illa erat olim ne iura ꝑuerterent̄ ⁊ falſificarent̄ cū ī illis locis nō erat copia iuriſperitoꝝ. ſed cū hodie vbiqꝫ ſint iuriſperiti nec ſit locus ꝑuerſioni uel falſificationi ſicut olim ceſſat iſta ratio. ⁊ ideo ad hoc obſeruandū nō tenemur qḋ mihi nō placet: qa tēpore huius. l. multe erant ſplendide ciuitates in quibus forte maior erat copia ſapientiū q̄ in ciuitate Beritonienſi ⁊ cū alibi nō poſſint doceri iura neqꝫ in Alexandria neqꝫ in Cōſtantinopo. ciuitate. Dico ergo ꝙ habere ſtudiū uel licentiā docendi procedit ex priuilegio tn̄ vel ex cōſuetudine longiſſima. ſicut Padue vbi eſt ſtudiuꝫ generale ex cōſuetudine ⁊ ſic eadem priuilegia ſunt ibi que ſunt Bononie vbi eſt ſtudiū ex cōſuetudine ⁊ priuilegio Lotharij īpatoris ut dicunt quidā. Unde ergo eſt ꝙ in publica doctoratus examinatione dicit ep̄s uel archidiaconus damus tibi licentiā legendi hic et vbiqꝫ locorum. Sed dic ꝙ ubiqꝫ accipit̄ pro omni loco ſcilicet idoneo: ut. ꝉ. de mu. et ho. l. vt gradatim. §. i. et arg. ꝉ. de his qui ſunt ſui uel alie. iuris. l. i. §. q̄cūqꝫ. cū ſua glo. ¶ Ultimo querunt hic q̄dam vtrū hec pena expulſionis ciuitatis[d] habeatur pro deportatione. et dicunt quidam ꝙ non per. l. mathematicos. C. de epiſ. audi. ubi aliud eſt expellere de ciuitate. et aliud deportare qḋ ē nota. quo ad bānitos noſtri temporis qui de ciuitatibus exbanniunt̄: vtrum habeātur loco deportatorum. qḋ dicemus. ꝉ. de offici. pre. l. illicitas. §. vniuerſas. et dixi in. l. prima. C. de here. in ſti. et iſta ſunt verba domini Ci.

¶ De iuſticia ⁊ iure. Rubrica.

a ¶ Illud āt nō eſt veruꝫ adde Bar. in. l. ſtipulatio iſta. §. cū qui. de ꝟbo. obliga.

b ¶ Illud uero. ludus eſt crimen. Si ſtatutū dicit ꝙ bannitus propter crimē poſſit offendi. q̄dam fuit bānitus pro ludo: et ludus eſt crimē: ergo p̄t offendi. bene faciūt plene no. ꝑ bal. in rubꝛ. C. de cōdi. ob turpeꝫ cau. ⁊ omnino uide de his in. c. i. de ſacrilegijs.

c ¶ Priuilegio tn̄. Et an doctores dicant̄ habere iuriſditionē ordinariā vide bar. ꝙ ſic in. l. ij. in fi. de op. leg. ⁊ bal. ī. dicta auc̄. habita ī vlti. col. Sꝫ an ꝓuilegia conceſſa per auc̄. habita. habeant locū in forenſibus tn̄ an etiā in ciuibus bal. ibi videt̄ velle ꝙ tantuꝫ in forenſibꝰ in prima col. et ibi uide l. ix. col. an doctores ⁊ ſcholares cuiuſlibet ſciētie habeāt illa ꝓuilegia. ADDE ꝙ bal. ↄſi. xxvi. i. li. cōſuluit ꝙ gratia nō diceret̄ ſurrepticia ex eo ꝙ qs ſupplicauerat ſūmo pontifici ſe ſtudere in iure ciuili nō expreſſo loco cū ſtuderet mediolāi q: ex ātiq̄ cōſuetudine dicit̄ habere ſtudiū generale ex quo: ibi. Legitur ⁊ eſt ciuitas regia ⁊ metropolitana.

d ¶ Expulſionis ciuitatis bene ſa. c. de vſur. in. vi. ⁊ in. l. hi q ſanctam. C. de apoſtatis.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

¶De iuſti-
cia ⁊ iu. ſci.

a ¶ Iudeus eſſe vide roma. in. l. pactum. C. de colla. p bar. in. d. l. ſpadonem ⁊ ibi tꝫ cōtrariū eī⁹ qđ dicit hic per moder. in. c. ſi. de iude. in vlti. q.
b Vrio. i perā. iuſ. qđ ſit ius. vide glo. ⁊ Ioan. an. i mercu. in Rubrica de reg. iur. in. vi.
c ¶ Quandoqꝫ copula vide pleni⁹ p Bar. hic. ADDE poſt alex. Iaſo. ꝙ đ copula pe. de ancha. cōſilio. cclxxij. bal. cō. xiiij. ⁊. lxi. ⁊. ccclxxiij. ⁊. cccclxiij. ⁊. cxvij. ij. ⁊. li. ⁊ cōſi. ccclv. iij. li. ⁊ ibi quid i penis ⁊ cōſilio. xxviij. ⁊. lxvij. ⁊. ccviiij. Et pulchre cōſilio. cclv. ⁊. ccxij. iij. li. ⁊ cō. ccclxi. ⁊. cccclxij. iiij. li. An. cōſi. clxvij. ⁊. cclxxxiij. ⁊. xxvij. ⁊. xxxviij. pa. de caſtro cōſili. clxxxxvi. p car. conſi. lviij. ⁊ cviiij. p oldra. cōſilio. clxi. p ange. cōſi. lxi. ⁊ ro. cōſi. ciiij. hic p. d. Iaſonē allegatoſ ꝗ an ſint ꝯria ut ipſe dicit reprehēdēdo ro. tu ipſe uide ⁊ inquantuꝫ ſubdit ꝙ ſi dico ſniam nullam et ſi qua ſit appello ꝙ nullitaſ uideſ eque pncipaliter i tentata uide epm alexā. in. c. dilecto eꝝ de appel. cal. cōſi. xiij. de appellati. bal. cō. cccclxiiij. iiij. lib. Ang. cōſilio. cclvi. inquātuꝫ ēt ponit de teſte đponente p uerbū credo ui

¶Rubrica noſtra diuidiſ in quinqꝫ partes. In prima ponit inuocationem diuini numinis. In ſecūda ponit inuocationē imperialis culminis. In tertia enucleationem noui iuris. In quarta ponit nomē libri. In quinta ponit id de quo ad preſens tractare intendit. ſecunda ibi dñi. tertia ibi iure enucleati. quarta ibi. digeſtoꝝ. quinta incipit liber primus. ¶Nota glo. que eſt ſup verbo collecte. de cuius materia vide in precedenti. q. ⁊ ibi dixi. ¶Nota ꝙ etiā imperator inuocauit nomen dñi ⁊ ſic fuit chriſtianus: ut dixi. ſ. in princi. cōſtitutionis. Et ex hoc ſequitur ꝙ ſi nō fuiſſet chriſtianus non potuiſſet eſſe imperator nec habere temporalē iuriſditionē. Glo. tractat in. l. ſpadonēꝫ. §. iam autē. ĩ. de excuſa. tuto. ⁊ in auctenti. iuſiurandum qđ preſtatur ab his. §. i. in princi. colla. ij. vbi dicitur ꝙ nō poteſt habere iuriſditionem temporalē qui nō eſt chriſtianus. Tutor tamen chriſtiani poteſt aliquis iudeus eſſe[a]: vt dicta. l. ſpadonem. §. iam autē. qđ poteſt eſſe uerum ſm illa iura antiqua nō ſm hodierna cum tutor iurare debeat tactis euangelijs quod non preſtaret iudeus: vt in auten. vt hi qui ob. ſina. collati. vi. Sed contra iſta ob. l. generaliter. §. ſi. ĩ. de decurio. Solu. nota. C. de iude. l. ſi. et hoc modo intelligo dicta iura: vt. ſ. dixi. ⁊ dic ut dicto. §. iam autē. Bar.

i **Vari operam.** Hoc principium vſqꝫ ad. §. huius ſtudij. diuiditur in quinqꝫ partes ſm Ia. de are. In prima ponit quid oportet facere volentem ſtudere in iure. In ſecunda docet illud. In tertia probat per auctoritatē celſi. In quarta ponit quid habeat quis conſequi ex hoc ſtudio. In quinta ponit vnde ſequitur hic honor. ſecunda ibi eſt autē. tertia ibi naꝫ vt eleganter. quarta ibi cuius merito. quinta ibi iuſticiam nāqꝫ. ¶ No. tex. ibi bonos. nam duplici de cauſa quis efficitur bonus: metu penarū. ⁊ premiorum gratia. ¶Oppo. ⁊ videtur ꝙ debet primo audire inſtitutiones: vt. ſ. in prima conſtitutione. §. diſcipuli. Solu. uerum eſt vt in cōtrario. Sed anteꝗ̄ veniamus ad materiā ſeu diuiſionem op. diciſ hic ꝙ ſtudentes oportet ⁊c̄. uerbum oportet denotat neceſſitatem: ſed ad hoc vt cognoſcā aliquid eſt neceſſe vt agnoſcam principium vnde oppo. de. l. neqꝫ natales. C. de proba. ⁊. l. ſi. C. vnde cogna. Huius timore glo. exponit oportet id eſt decet. vel melius ſm Di. dic ꝙ ad ſciendum aliquid nō eſt neceſſe ſcire principium ex quo: ⁊ ſic cōtraria loquuntur: ſed principiū propter quid ſic vt hic. Dicitur hic ꝙ ius a iuſticia dicitur. et ſic prius fuit iuſticia ꝗ̄ ius. ¶Oppo. de. l. iuſticia. in princi. ĩ. eo. Solu. dicit glo. debet exponi ius[b] ſuum. id eſt meritū hominis: uel melius ſm Di. ꝙ aut cōſideraſ ius prout eſt in habitu hominis. ⁊ tūc iuſticia ⁊ ius fuerunt ⁊ ſunt in omni tempore. aut conſideraſ ius prout eſt in actu. et tunc iuſticia fuit prius ⁊ poſtea ius: ⁊ ſic intelligitur hic. nam ius eſt uirtus. iuſticia eſt executio ipſius virtutis: ut inſti. eo. in princi. ¶Oppo. extra glo. dicitur hic ꝙ ius eſt ars boni ⁊ equi. videtur ergo ꝙ ius ſemper diſponat ſuper bono ⁊ equo: quia natura copule eſt ꝙ ſemper faciat cōcurſum copulatorum: vt. ĩ. de cōdi. inſti. l. ſi heredi. Sed tunc inſtatur: quandoqꝫ ius diſponit ſuper bono licet nō ſit equuꝫ: ut in vſucapione: quādoqꝫ ſuper equo tantū tamen qualitas vna copulatur duobus ſubſtantiuis ⁊ tunc nō eſt verus cōcurſus copulatoruꝫ: ut hic quādoqꝫ duobus adiectiuis. ⁊ tunc loquuntur contraria. ¶Oppo. ad hoc. ĩ. de vſufruc. leg. l. ſi ticio fundum. Solu. ibi copula ponitur inter duo incompaſſibilia. ⁊ tunc reſoluitur in diſiunctiuā: ut. d. l. ſi ticio. ſimile in. l. ſi. C. de codic. vnde tunc copula accipitur pro vel. ¶Oppo. ad hoc de. l. ea tamē adiectio. ĩ. de lega. iij. Pro quorum ſolu. dic quādoqꝫ copula[c] ponitur inter duo incompaſſibilia. ⁊ tunc reſoluitur in diſiunctiuam: ut in. l. ſi ticio. ⁊ ad quid ualet dic ut ibi: licet glo. aliter dicat: ut in auc̄. hoc locum. C. ſi mulier ſecū. nup. quandoqꝫ ponitur inter cōſonantia ſimul ⁊ tunc aut conſonant ſimul in vnuꝫ: ut quaſi inſit unum alteri: ⁊ tunc dempta copula de medio reſoluitur in adiectiuum illius: ut. l. i. §. i. ĩ. de pac. ibi placituꝫ ⁊c̄. Et arma virūqꝫ cano ⁊c̄. Si ſimul cōſonant in unum ut genus ⁊ ſpecies. dic plene per Di. in. c. generi per ſpeciem. extra de reg. iur. lib. vi. Quandoqꝫ copula ponitur inter diuerſa: ⁊ tunc aut inter duo ſubſtantiua nō aliter verificata ⁊ requiritur concurſus copulatorum: ut. ĩ. de lega. i. l. huiuſmodi. §. ſi ticio. et in omnibus legibus tractantibus materiam cōiunctorum. Quādoqꝫ cadit inter duo adiectiua. et tunc aut reſpectu alicuius ſubſtantiui. aut non. primo caſu requiritur cōcurſus copulatoruꝫ: ut ſi dicamus ticius magnus ⁊ albus: ut. ĩ. de leg. i. l. ticie textores. in princi. Quando non copulat reſpectu certe ſubſtantie: ⁊ tunc dic ut dicam in ſe. membro. Quādoqꝫ copula cadit inter orationes. ⁊ tunc aut reſpectu alicuius accidentis aut nō. primo caſu requiritur concurſus copulatorum: ut dicta. l. ſi heredi. ſecundo caſu nō: ut. l. i. ad le. cor. de ſicca. ⁊. l. i. ĩ. de his qui no. infa. hec ſunt verba domini Ia. bu.[d] in. q. de artificibus artis Bononiē. tangā in. l. ſi is qui ducenta. ĩ. de re. du. ¶Item inducitur per Guil. ad. q. poteſtas ciuitatis facit bannum ꝙ quicunqꝫ capiat talem exbannitum habeat mille libras utrū valeat[e] hoc bannum ſiue proclamatio. uidetur ꝙ ſic: ut. C. de ſtatu. ⁊ imagi. l. ut virtutuꝫ. ⁊ tex. hic. In contrarium facit. l. vnica. C. de ſala. non preſta. li. xi. Solu. ſm eum aut poteſtas hoc facit de uoluntate gubernatorum ciuitatis: ⁊ tūc valet. ⁊ ita intelligitur prima pars. Aut facit ſua ſponte ſine aliqua cauſe cognitione ⁊ non requiſitis gubernatoribus ciuitatis: ⁊ tunc non ualet ⁊ ita debet intelligi. l. unica. C. de ſala. non pſta. Aduertendum eſt tamē ꝙ poſito ꝙ in hoc vltimo caſu nō debeat habere premium. tamen expenſa facta in illum capiendū poteſt repeti. tex. eſt de capti. et poſtli. reuer. l. mulier. et dic ut ibi ⁊ hic per Guil. Bar.

Ex. §. ſequenti.

¶De dictione huius ⁊ an ius publicum conſiſtat in ſacris et quomodo ⁊ qualiter eccleſia pōt uendicari per parrochianum et quilibet poſſit agere pro iniuria eidē facta. Et qualiter diſcrepat ius priuatum a naturali. Et an illicite cōuentiones ſunt de iure naturali. Et an matrimoniū ſit de iure naturali uel diuino uel gentiū. Et an educatio parentum ſit de iure naturali. Et an ſacerdos poſſit alteri ſtipulari ⁊ an poſſit eſſe tabellio. Et an ex ſtipulatione ꝗ̄ facit ſacerdos cū cōfitens promittit reſtituere queratur actio illi cui debet fieri reſtitutio.

Huius ſtudii. Hic iuriſconſultus incipit tractare per per modū diuiſionis ⁊ procedit vſqꝫ ad. l. iuſticia. ĩ. e. exēpla ponendo. Et diuidiſ principaliter in quattuor ptes. In prima ponit diuiſionē

de ꝙ uoluit Ang. cōſilio. iiij. ⁊. cclxxiiij. ⁊ de teſte qui dicit uidere ſuo qū probet uide bal. cōſi. ccxx. quarto libro unū dicto. cōſi. ſ. allegato. ciiij. ꝙ ubi teſtis deponit per v̄buꝫ credo ꝙ ē ap pbat⁹ p partē pducentē ⁊ p illud v̄bū deponit aliqđ in fauorē alterius ptis ꝙ hoc caſu plene pbat.
d ¶Dñi Ia. bu. đ qua. q. etiā facit mētionēꝫ Bal. in. l. i. ad ſi. C. de cōdi. inſer.
e ¶Utrū valeat. An poteſtas poſſit dare pmiuꝫ capiēti exbānitum adde qđ habeſ in. l. oēs. ff. de iure mili. et qđ ibi dixi. ⁊ in. l. preſes. C. de tranſac. adde barto. per illum tex. in. l. iiij. in ſi. C. đ nauicula. li. xi. vide Bar. i. l. ſi libex. in ſi. de plagia. ⁊ bal. i. l. pe. C. cōia. vel epiſtolas. vide Ang. i. l. intereſſe. de acqui. poſ. ⁊ in. l. i. in pn. ĩ. qđ quiſqꝫ iur. ⁊ vid an ge. ⁊ Bal. ſ. bene faſ qđ no. Guil. ⁊ ibi dixi poſt bar. in. l. i. ĩ. ad. l. rodiā. đ iac. ⁊ iſtaꝫ. l. mulier. allegat Bal. in. c. dño guerraꝫ hic ſiniſ. l. ⁊ icipi. cō ſue. reg. ꝙ ſi cepi bānituꝫ ⁊ expendi in iſta captura. fiſcus teneſ mihi reſtituere expēſas p. d. l. quā no.

a ¶ Huius ſtudij. ſit publica. Et quot modis ſummaꝫ ius publicū vide Bal. in. l. i. in prima col. C. de ſacroſanc. ec. ⁊ ibi etiā Bar. ⁊ bal. in. l. i. in. iij. col. ſolu. matri.

b ¶ Perſona publica. pſona publica pōt alteri ſtipulari ⁊ ſic preſbyter ſi eſt pſona publica hoc pōt. ⁊ ꝙ ſit pſona publica. vide pazo. in ſumma. de ſacroſan. ec. ⁊ in. c. du dū. de ɔuer. cōiu. ⁊ Jo. an. in. ca. ſic ne cleri. vel mo. ⁊ h ad de do. an. in prin. decret. in pe. col. p Bal. h ⁊ p ang. h.

c ¶ Tabellio an ſacerdos poſſit eſſe tabellio. vide Barto. in. l. qꝺ ſeruus. j. de teſta. ⁊ dixit Jo. an. in. d. c. ſicut. ꝙ pōt facere teſtamētū. ſa. qꝺ habetur in. c. relatuꝫ ⁊ in. c. cum eſſes. de teſ. ⁊ vide q̄ dixi poſt Bal. hic. ADDE etiā poſt dominiū meuꝫ Jaſo. dum ponit ꝙ ſacerdotes ſūt ptes reipu. oldra. conſilio. xxxij. et an clericus poſſit eē tabellio uide bal. conſilio. ccc. iij. lib. vbi uoluit ꝙ clericus dānatus de falſo ⁊ priuatꝰ officio tabellionatus nō poſſit reſtitui p epm in quantū etiā tangit an valeat ſtatutū ꝙ mulier nō poſſit cōtrahere matrimoniuꝫ ſine cōſenſu patris uel fratris de pmo uide Pe. ð anch. conſi. xx. de ſecūdo bal. cōſi. cccxxviiij. ii ij. lib. ⁊ vide ꝙ uoluit oldra. conſilio. xvi. et quo ad limitationē de ſacerdote parrochiali vide quoddā cōſiliuꝫ Gaſp. de cal. inter conſilia bal. xxv. i. lib.

d ¶ Queraꝫ ſempronio actio. adde ꝙ ſi qs promittat ſacerdoti in cōfeſſione reſtituere vſuras uel aliud cuidā tertio illi tertio acquiriꝫ actio facit qꝺ in ſimili no. bar. in. l. ſi tibi. §. quidā. j. de pac. per Guil. de ſuza'i. l. cū clericis. C. de epi. ⁊ cle. bene facit qꝺ no. bal. in. l. ad rōnes. ad ſi. C. de pba. ⁊ vide Jo. an. de inſtru. edi. §. nūc aliqua vo. in v. itē pone ⁊c.

iuris. In ſecunda aſſignat ratione. In tertia ponit ſubſtantiā iuris publici. In quarta proſequitur ſecundū membrū diuiſionis videlicet de iure priuato ⁊ illud tripartitū. ſecunda incipit ibi ſunt enim quedā. tertia ibi publicum. quarta ibi priuatum. ¶ Nota ꝙ dictio huius denotat principium temporis: ut in cor. de here. ⁊ fal. §. hinc nobis. melius in. l. placet. C. de ſacroſan. eccle. et nota per Jaco. bu. in. l. i. ſi quis cau. ⁊ ibi dicam. ¶ Oppo. nā quelibet villa habet eccleſiam ſacroſanctā. nō tamen pertinet ad ſtatuꝫ rei romaneꝰ cuius cōtrariū diciꝫ in glo. Solu. dico ꝙ hoc etiam ſpectat ad ciuitatem romanā ⁊ eius ſtatū quia alias reſpublica romanorum nō eſſet perfecta ex ſuis partibus: ut. j. ti. ij. l. ij. poſt princi. ubi debet eſſe ut ibi dicitur. ¶ Oppo. ⁊ videꝫ ꝙ vtilitas priuatorū ſit publica[a] nā intereſt reipublice locupletes habere ſubiectos: ut inſti. de his qui ſunt ſui vel ali. iuris. §. pe. Solu. eſt uerum ꝙ utilitas priuatorum eſt utilitas reipublice ſecundario tamē. ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ procreatio liberorū ⁊c. ⁊ dic ut in glo. ⁊ poteſt dici ꝙ illa generaliter ex inſtinctu nature procedit ⁊ idem de naturalibus. ¶ Querit gl. qualiter ius publicuꝫ conſiſtat in ſacris. quā nota. que incipit conſiſtit ius publicū. de quo habes tex. in. l. i. primo rñſo. j. de interdic. ⁊ plus quia eccleſia poteſt vendicari per parrochianū eccleſie. de quo per glo. in. l. iubemus. §. ſane. de ſacroſan. eccle. Et no. ſubtiliter ꝙ quilibet pōt cōqueri de iniuria ſibi facta vt. C. de epi. ⁊ cle. l. ſi qs in hoc genus. Itē diciꝫ hic ꝙ ius priuatorū eſt collectuꝫ ex naturalibus preceptis. ¶ Quero quid diſcrepat ius priuatū a iure naturali. dic ut in glo. Guil. de cu. eam reprehendit: qa cū ius naturale ſit cōmune omnibus animalibus ⁊ brutis ⁊ ceteris nō cōſideraꝫ de locupletatis: ⁊ ideo dicunt ipſi in educatione filiorū que cōtingit in brutis ⁊c. ¶ Quero quid de illicitis cōuentionibus nunquid ſint de iure naturali. ⁊ glo. videtur velle ꝙ ſic. ſi intelligis naturali. i. a iure diuino. ⁊ dic ꝙ nō. Si uero intelligas de eo de quo loquitur tex. noſter ⁊ dic ꝙ ſic quia primus animi motus nō eſt in poteſtate noſtra a natura nō tamen actu ſm glo. Sed quero nunquid naturaliter inducamur ad peccanduꝫ tex. eſt in auc. de teſti. §. cūqꝫ. ⁊. §. penul. col. v. ¶ Quero extra glo. nunquid matrimoniū ſit de iure naturali vel gētiū vel ciuili. ⁊ videꝫ ꝙ ſit de iure naturali. Itē de iure gentiū: quia conſenſus ⁊ coitus ⁊ ſimilia ſunt de iure gentiū: ut. l. cōſenſu ⁊c. Itē videtur ꝙ ſit de iure utriuſqꝫ ⁊ de iure naturali ⁊ diuino per ordinamenta a iure gētiuꝫ propter confirmationē ⁊ propter formā traditā a iure ciuili: cū ipſo iure ſunt prohibite certe nuptie illicite: ut. j. de repu. ⁊ inſti. de iure naturali. in prin. ⁊ hoc approbat Guil. de cu. ¶ Quero utrū educatio parentū ſit de iure naturali. ⁊ uideꝫ ꝙ ſic propter idētitatē rationis. cōtrariū determinat Guil. hic ꝙ immo eſt cōtra ordinē nature ⁊ ex accidenti procedit: ut. j. de li. agno. l. ſi quis a liberis. §. ſi vel parens. uel poteſt dici ꝙ hoc nō ſit de iure naturali ⁊ tamē ius naturale ē vt benefacienti benefaciamus: vt. j. de pe. here. l. ſed ⁊ ſi lege. §. cōſuluit. ¶ Ultio inducit guil. de cu. ad. q. dū dicit ꝙ ius publicū conſiſtit in ſacerdotibus ⁊c. ꝙ ſacerdos ſit perſona publica.

Unde quero nunquid ſacerdos poſſit ſtipulari alteri: uidetur ꝙ ſic quia eſt pſona publica[b] ut h colligitur ⁊ ſicut ſeruus publicus uideꝫ alteri ſtipulari poſſe ita preſbyter. de ſeruo habes. j. de adop. nō aliter. pro hoc tex. in auc. qui. mo. na. effi. ſui. §. quantū: lꝫ quidā dicant ꝙ ille. §. loquitur de ſcriptura priuata: tamē nō eſt uerū qa de publica loquitur. qꝺ patet quia ponitur in iſtrumentis dies ⁊ cōſul. qꝺ in ſcriptura priuata non requiritur: vt. j. de pigno. l. cū tabernā. §. ſi. Iteꝫ facit. C. de his qui in eccle. ma. l. i. In contrariū uidetur quia certe ſunt perſone que poſſunt alteri ſtipulari que ponunꝫ inſti. de inuti. ſtipu. §. ſi quis alteri: ſed ſacerdos nō eſt de illis. ergo ⁊c. Solu. dic ꝙ aut ſacerdos ſtipulaꝫ in caſu ad euꝫ pertinente: vt ſi vſuras quis promittit ſacerdoti reſtituere nomine omniū quorū intereſt ⁊ ualet tex. eſt in. c. q̄q̄. extra de vſur. li. vi. ⁊ ſic poſſunt intelligi primo loco alleg. Aut ſtipulatur in caſu nō pertinenti ad eū. ⁊ nō valet vt in ſecundo loco alleg. ⁊ uide Jo. an. in dicto. c. q̄q̄. Sed nunquid ſacerdos poſſit eſſe tabellio[c]. vide tex. extra ne cleri. vel mo. c. ſicut. ⁊ quod ibi no. ⁊ in Spe. de ſi. inſtru. §. reſtat. v. quid ſi tabellio. Et ad id qꝺ dicit an p tabellionē queraꝫ actio poteſt poni exemplū ſi aliquis cōfitetur ſacerdoti ꝙ hꝫ cētū que fuerunt ſempronij ⁊ ſacerdos nō vult aliter eū abſoluere niſi promittat ſibi ꝙ illa centuꝫ reſtituat ſempronio an ex promiſſione queratur ſempronio actio[d]: ⁊ tꝫ Guil. ꝙ ſic vt dixi ⁊ idem in ſimili: vt ponitur in ſeruis: hoc modo tꝫ guil. pro hac opi. de hac ſtipulatione qualiter per publicā pſonā q̄raꝫ: dicā in. l. nō aliter. j. de adop.

Jus autem. Nota ex iſto. §. ⁊. l. ſe. quomodo quis debet ſue patrie ſeu prouincie obedire: ut dicit Cato. pugna pro patria. ⁊ cuilibet de patria permiſſa eſt defenſio patrie ſue tāq̄ ad ſe pertinens.

u **Eluti.** ¶ Oppo. ꝙ religio erga deū conſiſtit in ſacris ergo debuit poni ſub iure diuino ſiue publico: et tamē poniꝫ ſub iure priuato: ut h uides. Solu. vt in glo. que incipit ſed nonne ⁊c. et vltima opi. eſt per do. Ja. approbata: ſed prima opi. videtur ſatis melior quia ſi vere ius publicū conſiſtit in ſacris: ut. §. ius publi. in. l. i. ſ. e. et ita ius priuatū poteſt in ſacris ɔſiſtere quia ius nō prohibet. Et forma. q. quā format hic Odofre. ⁊ Franciſ. accur. videlicet cui ſit parēdū potius an parenti an reipublice[e]: videlicet aut pater cōmittat illicitum contra rempubli. aut non. ⁊ aut ſunt in pari neceſſitate aut nō: ⁊ forte iſta neceſſitas parentū debet differri per iura que poſſunt pro illa parte allegari.

Ex. l. ſequenti.

¶ An de iure cōi liceat occidere noſtros bannitos. Et an liceat ſe defendere. Et an bānitus ſe defendens ⁊ cōmittens maleficiū debeat de nouo puniri uel bāniri. Et an vim ⁊ quaꝫ liceat repellere. Et an liceat defendere ad tuitionē rex. Et an liceat ad defenſionē alterius vim inferre. Et an qs cogaꝫ aliquē defēdere. ⁊ qd dicaꝫ fieri cū moderamine. Et an qs teneaꝫ fugere.

e **T uim.** Queriꝫ h an liceat mihi me defendere[f] diciꝫ ꝙ ſic et hoc eſt in quibuſdā animalibꝰ:

e Eluti u an rei publice. Cui dēat potius parere an patrie an parentibus. adꝺ qꝺ bal. i. l. q neceſſitati. C. de aduo. diuer. iudi. dicit ꝙ aduocatus dꝫ potius aduocare p patria q̄ p patre. p. l. poſtliminiū. §. filius de capti. tu adde tex. i. l. pe. ⁊ ſi. ⁊ ibi no. j. de poſtu. p Spec. in ti. de aduo. §. i. ver. quid ſi pater ⁊ uer. ſꝫ nūquid clericꝰ ⁊ ver. ſꝫ nūquid poteſt quis. ⁊ adde ꝙ ſi ciuis derelinquat ciuitateꝫ periclitantē perdit ius ciuitatis ſꝫ bal. p illū tex. in. l. ij. C. de in ſan. expo. et de. q. h formata. vide h Ange. in. l. proxi. §. ſi.

f T uiꝫ u defendere. ⁊ quādo licita ſit defenſio ⁊ qñ in rebꝰ ⁊ pſonis. ad de bonā gl. i. c. ſignificaſti. el. ij. ð homici.

a ℭ Banniſtos offendere. an liceat bannitos offendere. vide Bal. in. l. i. in. xi. col. C. de here. inſti. ADDE poſt. d. Jaſo. an ualeat ſtatutū ꝙ bannitus poſſit impune offendi Ang. cōſi. cclxxvii. bal. cōſilio. cviiij. v. li. Bar. cōſilio. lxxxi. ⁊ an ſtatutū ꝑmittens offendere videaꝭ ꝑmittere occidi uide Bal. allegato cōſilio ⁊ pau. de ca. cōſilio. clxxxiiij.

b ℭ Damnū impune dari. Poteſt dari damnū in bonis bānitoꝝ adde qd no. glo. in ſimili. in. c. i. de mili. vaſal. qui cōtu. eſt. in v. depredare. ⁊ ibi vide bal. qui ibi ſubdit ꝙ ualet etiā ſtatutuꝫ dans licentiā predādi. vide q̄ dixi in. l. ij. de re q. reis. ⁊ qd no. ang. i. l. i ſuis. de li. ⁊ poſth. ⁊ bal. in. l. oēs. C. ſi ꝯ ius vel vtili. pub. et Bar. in tractatu q ſint rebelles i v. rebellādo ⁊ eſt vex ipſis viuis nō aūtē mortuis ſm Saly. in. l. qui ſepulchra. C. de ſepul. vio. et tex. i. l. diu⁹ de bo. dāna.

ſed lex vult inducere quo iure: dic ꝙ eſt de iure gentium: ſed in animalibus eſt de iure naturali: ⁊ ideo cū tractatū ſit. ſ. de iure gentium nō cōtinuatur ab eo. Et ratio eſt quia illud eſt licitū cuius contrariū eſt illicitū: ſed licitum eſt vt homo fraternizet cū alio ⁊ alius cū alio ergo in contrariuꝫ eſt nefas. ⁊ ſi contrariū nefas eſſet: ergo fas eſſet reſiſtere. ℭ Primo no. ꝙ ſi quis ob tutelā ſui corporis fecerit iure feciſſe videꝭ. ℭ Jtē no. ꝙ defenſio cōtra iniuriā propulſandā videꝭ inducta de iure gentiū. ſ. quia licitū: qd facit ad. q. Nunquid de iure cōmuni liceat noſtros bannitos offendere[a]: pro hoc facit qa banniti noſtri tēporis equiparanꝭ deportatis: vt eſt gl. in. §. relegati. inſti. qui. mo. ius. pa. po. ſol. ſꝫ ego video ꝙ deportati nō perdunt ea que ſunt iuris gentiuꝫ: ſꝫ perdant ea que ſunt iuris ciuilis: vt. l. quidā. ff. de pe. ⁊. l. i. C. de here. inſti. ſꝫ ſi hoc eſt hic eſt eis reſeruata defenſio: ergo eſt illicita offenſio. Jn contrariū videꝭ facere. l. iij. §. tranſfugas. ff. ad legē cor. de ſicca. vbi dꝭ ꝙ ille q tranſtulit ſe apud hoſtes de iure cōmuni poſſit occidi. Jtē quia induco aliter ⁊ extenſius: ut dixi ibi in. l. amiſſione. §. ſi. ff. de ca. di. qa nil aliud ſunt banniti niſi hoſtes ciuitatis ſue. ⁊ ſi nobis lꝫ occidere trāſfugaſ ad hoſtes multo magis ipſos hoſtes. ſꝫ ego dico ꝙ de iure cōmuni non lꝫ qa ſunt due queſtiones: quia aliud eſt dicere: nunqd bānitus poſſit occidi. aliud eſt dicere nūqd eo ipſo ꝙ bānitus lex poſſet inducere occiſionē: ⁊ hec non eſt q̄ſtio mea: ſed prima. ⁊ dico ꝙ nō ob. §. ille. qa ibi eſt caſus ſpecialiſſimus propter maximū ꝑiudiciuꝫ qd infertur propter reuelationē ſecretoꝝ ⁊ ſimiliū: eſt tamen verū ꝙ alibi glo. uoluit dicere ꝙ in rebus eoꝝ poſſit damnū impune dari[b] vt in glo. in. x. col. de pace te. c. i. §. ſi qs aliuꝫ. in ti. de mili. vaſal. q̄ glo. ad iſtā. q. eſt ualde no. qa glo. illa ſignanter poſuit ꝙ in bonis eorū damnū dari poſſit non autē dixit in ꝑſona. ℭ Jtē dicꝭ hic ꝙ uiꝫ vi lꝫ repellere: cōtra qa dꝫ adhiberi cū moderamine qd culpa careat: ut. l. ſciētiā. §. qui cū aliter ad legē acquil. ⁊. l. i. C. vñ vi. So. glo. ego dico ꝙ exiſtente iure gentiū anteꝙ̄ ſuperueniret ius ciuile concedebaꝭ iſta defenſio ſuperueniēte iure ciuili moderauit hoc ⁊ bene. ℭ Op. ad hanc legem qa lex dicit ꝙ nō lꝫ alicui ſe defendere: imo dꝫ qd ſibi inferꝭ equo animo tollerare: ut. l. q reſtituere. ff. de rei uēdi. ⁊. l. iuſſioni. ff. ne uis fiat ei. vbi ab executione facta per vim nō lꝫ te defendere. ſol. interdū infertur uiolentia a priuato. interduꝫ a publica ꝑſona: vt eſt executor. primo caſu loquiꝭ hec lex. ſi a publica ꝑſona tūc loquuntur contraria. Sed ad hanc ſo. aduerte[c] quia glo. alibi valde bene diſtinguit in. l. nō uideꝭ. §. qd iuſſu. ff. de re. iu. Di in. c. qd qs. e. ti. in. vi. de quo uide vt ibi per eos. ⁊ recita hic illā diſtinctionē: qa nō addo aliquid. ℭ Jtē op. ⁊ videtur ꝙ hec ſo. nō poſſit ſtare: quia uideꝭ etiā ꝙ a priuato illata iniuria nō poſſet repelli: ut. l. recte. ff. qd me. cau. ⁊. l. iiij. ff. ad le. acquil. ſolu. ⁊ no. quia aut infertur ius a priuato licite aut illicite. ſi licite ⁊ tunc dico ꝙ liceat vim inferre ⁊ ita loquunꝭ cōtraria. ſi vero infertur illicite: ⁊ tunc lꝫ defendere: ut h̄ in. l. i. C. vnde vi. Que ſol. determinat. q. ꝙ ſi aliqui offendat bannitū quem lꝫ ex forma ſtatuti offedere: ꝙ ſi bannitus ad ſui defenſionem occid

c ℭ Aduerte vide q̄ dixi in. l. i. in ſi. C. quoꝝ ap. ⁊ eſt tex. ⁊ ibi docto. in. l. qm̄ iudices. C. de appel. hīs facit qd no. bar. in. l. uis eius. C. de ꝓba. plene ꝑ pau. de liaza. in cōmento rub. de reſti. ſpo. in atiquis. ⁊ qd no. Bar. in. l. ſed eximendi. §. itē ſi qs. ff. ne quis eum qui in ius vo. vi exi. ⁊ Ange. ⁊ fulgo. in. l. i. in princi. e. ti. per Ci. in. l. i. in ſi. C. vnde vi. ⁊ ibi bal. in. iiij. col. ⁊ ang. in. l. ij. ff. d his qui ſunt ſui vel alie. iur.

ipſum nunqd bannitus dꝫ puniri. ⁊ dicit iſta ſo. ꝙ ſic[d]: qa vbi eſt iuſta offenſio ibi reprobata eſt defenſio vt in hac ſolu. ⁊ ſic eſt in propoſito. Ex quo dico ꝙ eſt iteruꝫ exbanniendus. uel ſi capiꝭ iterum puniendus qd voluit ſentire glo. i. l. i. C. quando li. ſine iudi. ⁊ ibi glo. lꝫ nō multuꝫ clare. Ad hoc facit ſi queriꝭ ſi filius verberaret patrē: vel ſeruus dominū qui eū percuteret. ex hac eadem ſo. poſſumus dicere ꝙ non lꝫ filio uel ſeruo recalcitrare in patreꝫ vel in dn̄m ſe defendendo cum pater poſſit licite offendere filium: uel dn̄s ſeruū: ut in. l. ij. iij. ⁊. iiij. C. de pa. po. ⁊ de emen. ſer. ⁊ propin. per to. Ad quod etiaꝫ facit ꝙ licita ſit iſta talis offenſio adeo ꝙ defendi non poſſit: quia ſit per patrē ⁊ dn̄ꝫ. qd no. glo. in. l. veſtē. de iniur. ⁊ ibi gl. ſentit ꝙ omnis iniuria que ſit a parente vſqꝫ ad ſeptimū gradum non preſumitur animo inferendi iniuriā. ergo non pōt dici niſi licita. ad hoc poſſet induci glo. in. l. i. ff. de ſicca. in quadā ſo. ibi poſita quā no. ℭ Sed tu op. de to. ti. de parrici. ff. ⁊. C. vbi ſunt perſone ita cōiūcte vt pater ⁊ filius. ⁊ tamē ibi nō ceſſat pena illi⁹ ti. immo atrociori pena puniunꝭ. So. uerū eſt in criminalibus atrociſſimis quia ceſſat illa ꝑſumptio in alijs non ceſſat preſumptio: ut glo. pe. l. noſtre ⁊ ſimiles. ⁊ ſic facit pro queſtio. prima nūquid liceat offendere exbannitū impune. ℭ Opponitur dicꝭ hic ꝙ iure gentiū hoc venit immo iure naturali: ut. l. i. §. cum arietes. ff. ſi quadru. pau. fe. di. glo. videtur uoluiſſe ſoluere: lꝫ ſuccincte ⁊ nō clare ꝙ aut loquimur de vi iniurioſa. et iſta eſt quā lꝫ iure gentiū propulſare per aliā viꝫ ut hac lege. Aut loquimur de vi non iniurioſa. ⁊ tunc illam taleꝫ vim poſſe propulſare competit etiam iure nature ⁊ ſic loquitur. d. l. i. §. cum arietes. in contrariū alle. quaſi velit dicere ꝙ animal quod ſenſu careat ut aries ⁊ ſimiles: non dicitur iniuriā facere uel recipere quia nō habet animū. ex quo animo cauſatur iniuria. l. i. in prin. ſi quadru. pau. fe. di. quā ſo. no. quia per eā videtur reſtringi effectus huius. l. quia ⁊ ſi licet per hāc legem propulſare iniuriā ⁊ vim ⁊ iniurioſuꝫ factuꝫ per illū qui nō habet animū. ergo ſequiꝭ ꝙ ſi ab eo qui eſt mentecaptus vel ab eo qui dormit inferatur vis nos nō poſſumus nos defendere[e] ut erat quidaꝫ piſanus qui ſe armabat de nocte et ibat per ciuitatē cantando. ⁊ ideo glo. q̄tum ad iſtud minus ſtricte pertranſiuit. ⁊ ideo dico ꝙ ſi queramus nunqd etiā vim nō iniurioſam lꝫ repellere ⁊ defendere. dico ꝙ ſic. ⁊ hoc ſentit hic tex. cōiungendo vim ⁊ iniuriaꝫ copulatiue: quia vim hꝫ propulſare ſine iniuria dic ad contrariuꝫ ꝙ propulſare vim etiā iniurioſam uel non eſt de iure naturali: ut. d. l. i. §. cum arietes. ſed propulſare cū moderamine inculpate tutele eſt de iure gentiū et ſolū humane gentes vtuntur. Jtem ſi queramus an iure nature poſſit reſiſtentia fieri. dico ꝙ ſic: ut. d. §. cū arietes. ſed ꝙ illud diſcernatur illo iure naturali quod quidē cōuenit animalibus brutis: abſit a ſeculo ꝙ h̄ animalia bruta diſcernant. ſed ſi tu dicis ꝙ hic tex. videꝭ facere in oppoſitū: quia copulatiua cōiunctio requirit vtrūqꝫ uerū: ut. l. ſi heredi plures. ff. de cōdi. inſti. So. in diſpoſitionibus legalibus illa talis copulatiua ponitur pro puncto rationis ſeparate: ut. l. i. ff. de his qui no. infa. et ibi de hac

d ℭ Quod ſic Et ſic videꝭ ꝙ valeat ſtatutū ꝙ non liceat bānito ſe defendere. cōtrarium tenuit Bar. i. l. mulier viri lenocinio. ff. ſolu. ma. lati⁹ barto. i. l. facultas. C. d iur. ſiſ. li. x. ꝑ bal. in. l. oēs. C. ſi ꝯ ius vel vtil. publi. ADDE ꝙ pau. de caſt. dicit cōſi. cxciiij. ꝙ non ſolū lꝫ occidere bānitū ſed affines ⁊ amicos pro eis ſe defenſioni opponentes ⁊ vide bal. cōſi. cv. i. lib.

e ℭ Defendere. an poſſim⁹ nos defendere aduerſus mentecaptos uel dormientes nobis viꝫ inferentes per bal. in repe. l. i. in antepenulti. col. C. vnde ui.

a ¶ Uim inferre. adde Bal. in. l. raptores. C. de epi. ⁊ cleri. ⁊ in. l. i. C. vñ vi. ⁊ habes per Guil. de ſuza. in. d. l. raptores. ⁊ flo. de ſancto pe. in. l. ſciē tiā. ſ. ad. l. acquil. Ex oppoſito adde ꝙ ſpurius pōt defendere patrem ſm bal. in. l. cū acutiſſimi. C. de fideicō. vide moder. in. c. ſuſcepim⁹. de homi. ADDE an ſpurius poſſit defendere patrē Bal. cōſilio. viij.

b ¶ Facta ſibi. Itē adde Inno. in. c. ſi vō. de ſen. excō. el. i. per barto. in. l. ſi qs in ſeruitute. in ſi. ff. de fur. ⁊ caſum in. c. dilecto. de ſen. excō. in. vi. ⁊ . xxiij. q. iij. c. nō inferēda ⁊ ibi no. et no. in. c. quāte. de ſen. excōmu.

c ¶ Obedire parētibus vide qualiter filij uel ſerui teneantur parere patri vel domino. adde que dixi in. d. l. liber hō ad. l. acql.

d ¶ Omnino defendere. Adde Bar. ⁊ qō ibi dixi in. d. l. quod metū. §. ſed lꝫ. Itē fallit in filio cōtra patrē. l. vtrū. ſ. de parricidijs.

e ¶ Nō tenetur. Et adde Bar. in. l. i. ꝑ illū tex. §. ſed ſi in eo. ad ſylle.

f ¶ Unde ui. Et ibi videt tenere cōtra Bar. ſed cū Bar. hic cōcordat bal. i. c. i. in princ. de pace tenen. allegat Ci. in addi. in. l. ſi ex plagis. ⁊ i. l. ſciē tiā. ad. l. acql liā. ⁊ Do. anto. in. c. olim el. i. de reſti. ſpolia. in. pe. col. per moder. in. c. ſuſcepimus. d̄ homici.
ADDE quādo aliqd dicat fieri cuꝫ moderamine inculpate tutele et an qs teneatur fugere ⁊ q̄liter teſtes debeant deponere ꝙ aliter occidens euadere nō poterat vid̄ pulchre bal. cōſilio. ccxi. quarto lib. ⁊ quādo aliqs excedit modum in vindicādo qualiter debeat puniri vide Pau. de ca. cōſi. clxxxvj. cum duobus ſequentibus.

g
m Anumiſſiones. ne exeat. No. hic de pacto ꝙ nō exeat manus tuas. quid importet bene ſa. l. ſed eximendi. ſ. ne qs euꝫ qui in ius vo. eſt vi exi. in princi. Sed hic adde Bal. in. l. ſi. C. de reb. alie. nō alie. et in. l. ij. i ſi. C. de fideicō.
ADDE poſt dñm ⁊ compatriotā meum ꝙ nō ſolum per illa verba relinquo filiū in cuſtodia matris ſue mater eſt data tutrix ſꝫ nec etiā ſi dicat reliquo vxorem meā dominā ⁊ adminiſtratriceꝫ filio meo ut voluit Bal. cōſulēdo ſuper teſtamēto cuiuſdam principis ei⁹ cōſilio. cccc. xxviij. iiij. libro inquantū etiā ponit ꝙ manus exponatur pro dño adde ꝙ pulchre uoluit bal. cōſi li. cccxxxij. primo lib. ꝙ ſi teſtator nullo alio inſtituto herede dicat pono omnia bona mea in manibus ticij ꝙ propter hoc cenſet heres inſtitutus ticius. Quo vō ad locatiōes prelatoruꝫ ſi fiant ad nouenniū cum pacto de renouando an valeāt vide bal. cōſi. ccc xxxij. iij. li. ⁊ ibi qd ſi prelatus locauit ad centū annos an valeat in nouē ⁊ ꝑ bar. conſi. clviij. ubi etiā ſtāte ſtatuto qō rector eccleſie nō poſſit locare vltra quinqueñiuꝫ et caſu aliq̄ uerit ad cōpromiſſuꝫ et arbiter laudauit ꝙ locaret ꝑ. vi. annis. an ſalteꝫ valeat i quinq; inquātuꝫ et i fine pōit qs ſit colonus qs aſcripticius uid̄ an nepotes nati ex filijs aſcripticijs ſint aſcripticij ro. conſi. cclv.

materia dicemus quia eſt longa materia: ita dico eſſe in propoſito ꝙ ⁊ vim repellere lꝫ ⁊ iniuriaꝫ: ad qō adde qō no. glo. in. c. i. de homici. in cle. ¶ Querit glo. video ꝙ lꝫ me defendere ad tuitionē corporis: ſed an etiā ad tuitionē reꝝ: uidetur dicere ꝙ ſic. cui videt etiā cōcordare qō habes in. l. iij. §. cū igit. ſ. de vi ⁊ vi ar. ⁊. l. cū fundus. e. ti. qa nedū permittit reſiſtentia vt vim repellat veꝝ etiā violentia ex interuallo: ut ibi no. ⁊. l. i. §. vim. e. ti. Que violentia circa rem pōt multipliciter cōmitti quia īterdū cōmittit violētia turbatiua ⁊ cōtra illā lꝫ reſiſtere: ut. l. ſi ſeruus. ī ſi. ſ. de acqui. re. do. Interdū cōmittit violētia ablatiua ⁊ tunc dic: ut. l. furē. ſ. de ſicca. ⁊. l. iiij. ſ. ad le. acquil. Interdū ſit uiolētia edificādo vel huiuſmodi. ⁊ tunc lꝫ reſiſtere mea auctoritate: ut no. ī. l. quēadmodū. ſ. ad le. acquil. ⁊. l. ſi in reꝫ. §. qui ad ianuā. ſ. qō vi aut clā. ⁊. l. de pupillo. §. meminiſſe. ſ. de oper. no. nū. ¶ Querit gl. qd de offenſis alterius nunqd lꝫ ob defenſionē alterius vim inferre⁹ dicit glo. ꝙ eſt cōſideranda affectio: que ſo. videt valde determinate poſita: qa videt ꝙ offenſio facta eſt cōſanguineis ⁊ ſimilibus: quia qñ ſit iniuria vni cōſanguineo videt facta alteri: vt. l. lex cornelia. ſ. de iniur. ad qō facit. l. i. ij. ⁊. iij. ſ. de libe. cā. ⁊ hoc eſt qō glo. alibi ſentire uoluit in. l. vnica. C. de rap. vir. quā no. vbi loquit in cognato. potuit enim glo. moueri hac cōſideratione: qa tex. dicit ob tutelā ſui corporis: ſed dum ſit iniuria filio ſit patri. l. i. ſ. de iniur. Item ſi fiat vxori videt facta viro: ut ea. l. ergo facit ad tutelam ſui corporis defendendo vxorē. Itē ſi ſit cōſanguineis videt facta ſibi⁹ vt. d. l. lex cornelia. ergo ad ſuū corpus. Ego teneo ꝙ etiaꝫ in alijs extraneijs: qa determinatū eſt lege ꝙ lꝫ pro tutela reꝝ ſuaꝝ. ergo multo fortius pro corpore tuendo: ut. l. ſancimus. in ſi. C. de ſacroſanc. ec. Item video ꝙ ad tutelā reꝝ ſuaꝝ pōt conuocare vicinos: ut. l. iij. ⁊. l. cū fundus. de vi ⁊ vi ar. ſ. ⁊ qō h̄ dicit ſui corporis ſubaudi maxime. ⁊ rōnes que me mouent ſupradicte ſunt euidētes: ut. ſ̄. dixi. cui q̄ſtioni adde qō no. in. c. lꝫ. extra de homi. in cle. ad qō poſſet etiam induci. l. gracchus. C. de adul. niſi tu rñdeas ꝙ ibi loquit in filijs tū nihil valet: qa in atrocioribus nō tenent filij vel ſerui obedire parētib⁹ uel dñis. l. liber hō. ad le. acql. Sed pōt euadi illa lex qa. q. noſtra querit qñ ſine aliquo mādato poſſit fieri: ſed ibi loquit cuꝫ mādato: ⁊ propter hanc diuerſitatē iſta glo. nō attentauit dicere. ⁊ ideo eſt cōſiliū vt facias tibi mādare ab illo propter opi. euitādas ⁊ hoc qñ es in practica ⁊ hanc opi. ſequit Pe. ⁊ Ja. i. l. i. C. vñ vi. ⁊ Guil. h̄ lꝫ non eodē mō: qa leges q̄s allegaui nō allegat. ¶ Sꝫ q̄ro nunqd cogat defendere: q̄. q. ſatis differt a prima. ⁊ iſta. q. mouetur ꝑ glo. in. l. culpa caret. de reg. iur. ⁊ Di. in. l. i. §. i. ſ. ad ſill. ⁊ in. c. nō eſt ſine culpa. ex̄ de re. iur. in. vi. ⁊ vr̄ uelle ꝙ in q̄buſdā magis cōiunctis teneat oīno defendere⁹ nedū qō poſſet nitit firmare hāc opi. argumēto ſatis pulchro quo utebat Ja. bu. qa vbicūqꝫ qs tenet aliqd gratis facere ⁊ pro id faciendo accipit pecuniā videt turpiter accipere ⁊ tenet: ut no. in. l. idē eſt. de condi. ob tur. cām. Sed alia lex dicit ꝙ pro defenſione alicuius alterius lꝫ accipere pecuniā. ergo nō turpiter facere videt: ut. l. metū. §. ſed qō lꝫ. ſ. qō me. cā. ⁊ ſic qa nō tenet facere nō turpiter accepit. ⁊ ſic nō tenet. Iſta opi. videt mulcere aures audientiū: ſed dico ꝙ eſt glo. q̄ hoc ad lrām dicit. ⁊ eaſdē leges allegat. ⁊ eius ar. facit. i. c. q̄ te. extra de ſen. excōmu. cuius auctoritas eſt maior q̄ ipſoꝝ opi. ⁊ facit ex̄ de ſen. excō. c. abbate. li. vi. ⁊ in hoc canoniſte loquuntur magis late. ¶ Quero quō verſat aliqd cū moderamine. circa qō glo. ī. l. i. C. vñ vi. ⁊ moderni ibidē ⁊ vbiqꝫ vident velle ꝙ vbi aliter ꝑtranſire nō poſſet ⁊c̄. ⁊ ꝑmo gl. dicūt ꝙ moderamē eſt offenſio circa defenſionē ſed veritas eſt iſta ꝙ poſſet eē pugillus tu⁹ peior cū pugno ⁊ peius facere q̄ alius cū enſe. ut fuit quidā piſanus. et ideo dico ꝙ ueritas eſt iſta qa tunc dicit moderata defenſio quādo aliter non pōt euadi. ⁊ ſic equalis defenſionis. cū non pōt euadi quin tu recipias offenſionē. Itē ad maiorē cautelā debes clamare ſuccurrite uel occurrite. ut docet glo. in. l. iiij. ſ. ad legē acquil. ⁊ i. l. furē nocturnū. ſ. de ſicca. ¶ Itē quero qd ſi tu poteras fugere ⁊ nō fugis. dico ꝙ ſi tu es peruſin⁹ qui timeres verecūdiam: dico ꝙ optime potes vſqꝫ ad actum occiſionis: qa eſt magna offenſa ⁊ eſt verecundia. ſed in illo qui nō timet uerecundiā: ut eſt florentinus in quo nō eſt uerecundia: dico ꝙ ſi nō fugit qō tarde euenit punit. et hanc opi. ponit Ci. in. l. i. C. unde ui. ⁊ uide qō ibi no. l. i. ſ. unde vi. Bar.

m **Anumiſſiones.** Glo. ſuper hoc ꝟbo vult dicere hoc ius nō diſponit ut detur libertas: quia eā hꝫ de iure naturali ſed ut libertas detegat. et ut remoueat illa offuſcatio. ⁊ ideo glo. exponit diſpoſitionē. i. libertateꝫ ⁊c̄. ¶ Et no. tex. qui dicit ꝙ manumiſſio eſt datio libertatis quomodo hoc ꝓcedit. aut ego manumiſſor do ſeruo libertatē meaꝫ: et hoc eſt falſum: quia remanerē ſeruus. aut alienā ⁊ tunc peius qa nemo dat qō nō hꝫ. Glo. timore huius contrarij dicit datio. id eſt detectio. In hac opi. uidetur fuiſſe Guar. Guil. remouet opi. glo. et dicit ꝙ tex. ſtat proprie. ſ. datio quia do meaꝫ libertatē. argu. l. ſi legati. §. ornatricibus. de lega. iij. ubi per uigilationē exercitiū auget nō minuitur. et nō ob. qō glo. dicit quia aliquando dam⁹ quod nō eſt noſtrū: ut in creditore quando creditor de uoluntate debitoris dat: ut. ſ. fami. herciſcū. l. ſi res alienas. Itē dicitur hic ꝙ erat unū genus hominū et poſtea dicit tria genera. cuius contrariū dicit h̄ tex. quia nō ſunt quattuor. Solu. dic ꝙ illud vnū genus computat in numero iſtoꝝ triuꝫ qō ualet ad. q. ſ. cōmodaui tibi duos equos poſtea dixi uolo facere ita ꝙ tu habeas tres equos a me: et ita factū eſt. q̄ro quot poſſis petere. et uidet ꝙ. v. quia duo et tria ſunt q̄nqꝫ. In contrarium uidetur ꝙ tres tantū quia primi duo ſunt de numero triū: ut no. in. l. iij. de cōdi. inſti. ¶ Iteꝫ inducit ad. q. uendo tibi rē hoc pacto ne exeat⁹ de manu tua: tu locaſti alteri utrꝫ videatur recedi a pacto. et uidetur hic tex. ꝙ ſic. In contrarium eſt ueritas quia locatio nō mutat dominium: ut. ſ. locati. l. non ſolet. facit. ſ. de leg. iij. l. codicillis. §. inſtitutus. et uide ut ibi. et hoc poteſt induci ad ſimilia que poſſunt formari et argumentari.

Ex. l. ſequenti.

a Ex hoc iure. bella licita. bellū ē licituz qđ indicit princeps. quid autē
de duello. vide late ꝑ Bal. in. c. i. alias eſt in. c. ij. de pace te. ne. ⁊ ibi
de eo qui morif in pugna. an moriaf ſeruus pene ⁊ dicit ꝙ nō nec
ſuū teſtamentū rumpiſ. ſecus ſi capiaſ ⁊ ſeruef. ⁊ ibi no. per cū. qđ de pu
gna. ⁊ in eo. c. i. alias eſt. ij. ſi ruſticus. ⁊ de duello vide tex. ⁊ qđ ibi bar.
in. l. qua acti one. §. ſi qs in collucta tione. ff. plene ꝑ Bal. et Jmol. i. l. cū filius. §. ſi. ff de leg. ij. ꝑ moder. in rub. de cler. pugnā. in duel lo. ⁊ in. c. i. ⁊ ſi. e. ti. ⁊ bal. in. l. ſi penes. C. depoſiti. ⁊ hic in. viij. q. ꝑ Guil. et bar. in. l. imꝑatoꝝ. la. ij. ff. de ſta. ho. ⁊ de bello licito ꝑ ange. in diſpu. renouata guerra in princi. ⁊ q̄rit Bal. in. l. ſi. in ſi. C. de ꝓba. Quid ſi probatio in cauſa capitali cōmittitur pugne. utrū cōuictus ꝑ pugnaz debeat mori vltra quem addo tex. in. c. ij. de purga. vulga. quē tex. allegat in. l. libertoꝝ. C. de teſti. ⁊ qđ poſſim facere in eum quez vici in duello. vide Bal. in. l. i. C. de dediticia liber. ⁊ quādo duellum ſit licitū ibi vide.
b Licentia ꝑncipis. An ſine licentia principis liceat alicui indicere bellū ⁊ quando ſit licitū indicere bellū. vide ꝑ Jnno. in. c. qđ ſuper his. de voto ⁊ in. c. ſicut. de iureiur. ⁊ qđ ipſe ſingulariter dicit in. c. olim cām de reſti. ſpo. quod retuli poſt Bar. et ibi Jmol. in. l. de pupillo. §. ſextus pedi⁹. de op. no. nunci. ADDE qs poſſit indicere belluz ol. dra. conſilio. lxx. ⁊ an duellū ſit licitū Bal. cōſilio. xxviij. i. lib.
⁊. cex. eo. lj. ⁊ quis poſſit de iure bellū indicere ⁊ qualiter ſit ſiēda diſtributio acquiſitoꝝ in bello ⁊ per quē ⁊ multa de bello uide ꝑ Cal. conſilio primo de treuga ⁊ pace.
c Eſt falſa. vide que no. Jmol. in. l. i. in prin. in. iiij. ⁊. vi. col. de acqren. poſ. ꝑ ang. in repeti. l. ſi qs vi. §. differentia. in. xij. col. cū ſe. co. ti.
d Acquiritur. Ex teſtamento tranſit dominiū. Adde glo. i. l. i. ff. de acqrē. reruz dominio.
e Monachationē. vide no. in. l. i. ff. de acqrē. reꝝ do. ⁊ in. l. cōſtitutionibus. ff. ad municipa.
f Dñium. ꝑ ſententiaz transferf dominiū. ⁊ ibi vide de trāſlatione dñij ⁊ vide bar. in. d. §. ſi iuſſus. ⁊ bal. in. l. ij. ⁊. iij. ff. de publi. ubi dixit ꝙ in petitione hereditatis ſententia ſine poſſeſſione facit victorē veꝝ dñm qđ no. per Bal. late in. l. traditionibus. C. de pac. ad ſi. ⁊ idē dic in ſentētia arbitri. ut no. Jnno. ⁊ doc. in. c. rainaldus de teſta. ⁊ de hoc an ꝑ ſententiā tranſferaf dñiū. vid plene baldū in. l. i. C. cōia vtriuſq3 iudi. vbi etiam ponit an ex diuiſione transferatur dñium. ⁊ Bal. h in. l. q. ⁊ Jmol. in rub. ff. de re iudi. dixit glo. i. d. §. ſi. inſti. de offi. iudi. eſſe ſingularē. Sed ꝙ ꝑ ſñiaz arbitri nō trāſferaf dñiuz nec ꝑ cōpromiſſum nec laudū dicaf qs alienare. ꝫ Bal. in. l. ſi. ad ſi. C. cōmunia de le. ⁊ de materia habef ꝑ oēs in. c. ꝑpoſuit. de cōceſ. ꝑbē. aliqđ in. c. i. et. c. cū noſtraſ eo ti. per pe. de ancha. in clemēti. auditoꝛ de reſcrip.

Quo iure bella ſint inducta ⁊ q̄ ſint bella licita: ibi. Op. Et an diuiſio ꝓuinciaꝝ ⁊ dominoꝝ diſtinctio ſit de iure gentiuz vel ciuili: ibi. Op. dicitur. Et an dñia ſint de iure gētiuz uel ciuili. Et an per ſentētiā transferaf dñium: ibi. Ulterius. Et an collegia ſint licita ⁊ quādo liceat edificare: ibi. Op. dicif h. Et an emptio. venditio. obligationes ſint de iure gentium. Et quotuplex ſit obligatio naturalis ⁊ cuius ſpeciei eſt illa cuius ſolutio nō repetitur: ibi. Op. dicif ⁊: ibi. Op. iterū. Et an actiones ſint de iure ciuili vel gentiuz: ibi. Querit. Et an obligationes que deſcēdunt ex quaſi maleſio vel ex quaſi cōtractu ſint de iure gentiū: ibi. Sed q̄ro. Et an in cōtractibus iuris gētiū ſit ciuilis obligatio. Et an exceptiones ꝯctus dotis ſeruitutes ſint de iure gētiū vide i ſi.

e **Ex hoc iure.** Tex. eſt clar⁹ dictio ex ꝑncipiū temporis denotat: ut. l. i. §. dies. de li. agno. ⁊. l. i. §. i. de iti. actuq3 pri. pōt ualere ad dationē termini dati ꝑ iudicē. de quo ꝑ Jaco. de are. in. d. §. dies. Aliquando adijcif loco ⁊ tunc cuius nature ſit dic: ut in. d. l. i. §. i. habetis ergo no. quedā inuenta de iure ciuili. Op. dicif hic ꝙ bella ſūt inducta de iure gentiuz. Cōtra bella ſunt iniqua ut in auc. de armis. in princi. ⁊. l. i. in princi. C. de cadu. tol. ſed iniquitas non dꝫ oriri de iure: ut. l. meminerint. C. vñ vi. ergo ⁊c̄. vnde glo. ſubaudit. bella. ſ. licita. ⁊ ita tollif cōtrarium qđ eſt verū ſm Ja. ꝙ bella illicita nō oriuntur ex iure. ſ. diſpoſitiue: ſed occaſionaliter ſic. nā eo ipſo ꝙ fuit diſtinctū meuz a tuo: fuit data materia belli occaſionaliter. ⁊ ita debet intelligi ſm eum. Quero q̄ ſunt bella licita[a]. glo. ponit duo exēpla. Pe. ⁊ vltramon. duo alia dicit glo. bella licita ſunt q̄ princeps vel populus roman⁹ indicit: vt in. l. hoſtes. ⁊ ibi gl. ff. de capti. ⁊ idē dicit guil. de cu. in alio populo per quē reſpubli. gubernatur imo plus dicit ipſe ꝙ bellū eſt licitū a maiore in ſuos ſubditos p. c. dño guerrā. ⁊ in ti. hic finitur lex cor. ⁊ in ci. cōſti. collatio. x. certe dñi dictū ſuū uidetur cōtra tex. C. vt vſus armoꝝ iſcio ꝑncipe ⁊c̄. l. i. li. xi. ⁊ ibi glo. no. quare putarē dicendum ꝙ etiā a maiore in ſubditos bellū non eſt licitū niſi cū licentia principis[b] vt ibi. ⁊ hoc intelligo quantū ad offenſionē: ſed ad defenſionē belluz eſſet licitū: ut. l. vt vim. ff. e. qđ intelligit Pe. fore veꝝ niſi poſſit haberi copia principis. alias etiā ad offenſionē bellū permittif in ſubditos rebelles. allegat ipſe. l. ait pretor. §. ſi debitorem. ff. que in frau. cre. ad idē. l. iiij. in prin. ff. ad. l. acqſ. Ponit glo. aliud exemplū per. l. vt vim. ff. e. addit Pe. duo exēpla vnū qū bellū ſit auctoritate legis: ut. C. quādo li. ſe ſine iudi. l. i. ⁊ addit aliđ de. d. l. ait pretor. §. ſi debitorē: ſed certe dñi primū exemplū nō uidetur bonuz: quia ſi ibi ſit auctoritate legis. ergo ſit de iure ci. nō gen. ut. l. ius ciuile. ff. e. Jtē ſecundū exemplum poteſt includi ſub ſecundo exemplo glo. quare tene gl. Op. dicitur hic indiſtincte. i. ſeparate ſunt gentes. cōtra. ff. de aſſeſ. l. ſi ad eandē: vbi princeps diuidit prouincias. ergo eſt de iure ciui. Solu. dicatis ꝙ diuiſio prouinciaꝝ eſt de iure gē. ut hic. nec ob. contrariū nā lꝫ princeps diuidat nō ſequif ergo ꝙ ſint de iure ciuili. nā ſi ꝯtraheret princeps nō tamē ſequitur ꝙ cōtractus ille eſſet de iure ciui. ſꝫ de iure gentiuz. ita ſi diuidit. ⁊ ſicut princeps poteſt diuidere prouincias ita ⁊ vnire: ut in auc. vt iudi. ſine quoquo ſuffrag. §. illud tamen. ⁊. §. ſe. collatio. ij. ſic ⁊ papa vnit eccleſias: ut no. i. c. i. extra ne ſede uacante. ⁊ ad quod valeat uide qđ no. in. l. i. C. de metropoli. berito. li. xi. Ulterius oppo. dicif hic regna cōdita. Cōtra imo videtur ꝙ hoc ſit de iure ciuili: ut. l. ij. §. poſt originem. ff. ti. i. Solu. dic ꝙ ibi loquif de magiſtratibus iure ciuili introductis: ſecus i regnis quia regna propter impunitā licentiam delinquendi cōdita fuerūt ⁊ princeps cōſtitutus ut ibi patet. Oppo. dicitur hic dominia diſtincta contra immo videf ꝙ ſit de iure naturali vel diuino. vñ oppo. de. l. i. ff. de fur. ibi qđ iure naturali ⁊c̄. inſtitu. de obli. que ex delicto. in princi. Glo. dat duas ſolu. prima ꝙ etiam ante illas leges ⁊ ante illam auctoritatē furtū non facies: erat ius gentium ſm qđ dominia reꝝ erant diſtincta. et hec eſt uera ſolu. tamē quidā dicunt ꝙ ante ius gentium dominia erant in cōmuni ⁊ erant inuenta: ſed poſtea per ius gentiū diſtincta fuerūt. ⁊ iſta opi. eſt falſa[c]: quia ſi dominia fuiſſent in cōmuni ante ius gentiū nō potuiſſet cōmitti furtū: quia nemo preſumitur ⁊c̄. vt in. l. merito. ff. pro ſocio. ⁊ ſic furtum nō cōmittitur. Aliaz ſolu. dedit glo. ꝙ hic ſunt diſtincta dominia directa ab vtilibus ⁊ ſic glo. concludit ꝙ utile dominiuz fuit introductum de iure gentiū Jaco. de ra. reprehendit glo. per. l. pretor. §. ſuperficiario. ff. de rei vendi. Pe. tenet gl. per iſtā rationē. locatio eſt de iure gentiū: ut hic ⁊ tamē per locationem ad nō modicū tempus transferf dominiū utile: ut inſtitu. loca. §. adeo. pꝫ ergo ꝙ de iure gentiū eſt introductū utile dominiū. dñs meus ſolebat tenere opi. Ja. ⁊ dicebat ꝙ utile dominiū erat introductū de iure ciuili: ut probat tex. in. l. i. in fine. ff. ſi ager vecti. uł emphi. pe. ibi placuit ⁊c̄. Ad cōtrarium poteſt reſponderi ꝙ nō ob. §. adeo: qꝛ ibi loquitur de contractu emphiteotico q eſt mere de iure ciuili ut ſtatim videbitis. Ulterius oppo. ⁊ uidetur ꝙ dominia fuerunt introducta de iure ciuili. nā teſtamentuz eſt de iure ciuili: ut. l. teſtamenti factio. ff. de teſta. ⁊ tamē dominiuz acquiritur[d] ex eo: ut. l. a ticio. ff. de furtis. Jtē ſententia eſt de iure ciuili: ut probaf in. l. ij. §. poſt originē. ff. ti. i. ⁊ no. inſtituta de obli. in prin. ⁊ tamen per ſententiā transferf dominiuz: ut. l. ſunt alie. ff. de publi. Jtē per arrogationē: ut inſti. de acqui. per arro. Jtē monachationē[e]: ut in auc. ingreſſi. C. de ſacroſanc. ec. ⁊ omnia iſta ſunt de iure ciuili: ⁊ non gentiū. dicit glo. ꝙ de iure gentium ſunt introducta: ut hic ⁊ de iure ciuili: ut. l. cōtraria: uel melius ſm doc. pōt dici dominia introducta de iure gentiū ut hic. tamē modi acquirendi dominia ſunt introducti de iure ciuili vt in cōtrario. Aduerte tamen ad unū ꝙ glo. dicit ꝙ per ſententiā transferf dominiuz[f] qđ intellige cū traditione ſecuta. idē no. in. l. i. ⁊. l. ſunt alie. ff. de publi. ⁊ inſti. de offi. iudi. §. ſi. ad idē. in. l. pōponius. §. ſi iuſſu. ff. de acquiren. poſ. Glo. no. contrarium in. l. exceptio. ff. de excepti. rei iudi. Bi. tenet primā. idē tenet Guil. in. l. ſtatuliber a ceteris. §. ſtatuliber. ff. de ſtatulib. ⁊ intellige in ſententia cōdemnatoria. Quid autez in abſolutoria. dic ut. d. l. exceptio. et uide Ci. in. l. i. C. cō/

ADDE an ꝑ ſniam transferaꝛ dñium alex.cõſilio.xx.ſecundo lib.
a ¶Nõ transferꝛ.Jmol.cõtra in.c.propoſuit.de cõceſ.pꝛebẽ.ſcripſi poſt roma.in.d.§.ſi iuſſu.
b ¶Ad emulationẽ.adde Jmol.in.c.piſanis.de reſti.ſpo.⁊ Bar.i.l.i.ꝟ.ꝙ cuiuſqꝫ vniuer.no.⁊ idẽ no.i.l.ſi.ꝟ.de colle.illici.⁊ i.l.ij.ꝟ.de vb.ſig.⁊ in extuagã.qui ſint rebel.in ꝟ.lõbardie.⁊ bal.ꝺ pac.conſtã.circa ꝑn.⁊ Bal.i.l.op⁹ꝺ ope.pu.⁊ i.l.qcũqꝫ ħ alleg.ꝑ cũ.uide bal.ħ i.v.col.et ang.ħ.Jbidẽ no.ꝙ nõ lꝫ edificare ad emulationẽ alteri⁹ ciuitatiſ vel caſtri uel ſi poſſet ſuſpitionẽ ſeditioniſ inducere alias ſic.bal.de pa.ꝯſtã.i ꝟ.nos romãos dicit ꝙ ſi ex pluribus caſtris alicui⁹ ciuitatis fiat vna ꝯgregatio q̃ uelit ſe ſurgere i nomẽ ciuitatis nõ põt fieri ſine cõſenſu regẽtiũ illaꝫ ciuitatẽ i cuius territorio edificaꝛ.l.i.ꝟ.de colle.illi.ar.l.añpe.§.pe.ꝟ.ꝺ re.diui.ſm Odoſ.⁊ C.de fun.limi.l.qcũqꝫ caſtroꝝ.⁊ i auẽ.q.mo.na.effi.ſui.§.ſi qs igitur ex quolibet.

ADDE etiã poſt.ꝺ.meũ Jaſo.an liceat edificare ad emulationẽ bal.ꝯſi.li.⁊.lviij.i.li.abb.cõſi.lxij.ij.li.ro.cõſi.lij.ang.cõſilio.xx.

c ¶Jure gẽtiũ.⁊ de hoc ꝯctu emptionis quõ ſit de iure gentiũ.uiꝺ bal.i rub.de ꝯhẽ.emp.i pꝛin.

d ¶Naturalis.de obligatiõe naturali ⁊ qd ſit.vide bar.i.l.iul.veꝝ debitorẽ.ꝟ.de ꝯdi.indebi.

e ¶Ad antidota.Uide vnũ mirabilẽ effectuꝫ hui⁹ obligationis ad antidota quem ponũt doc.i.c.tua de eta.⁊ q̃li.

munia vtriuſqꝫ iudi.Tu dicas qcq̄d iſti doc.dicant vtrãqꝫ glo.poſſe bñ loq ſic diſtinguẽdo:qa aut loqmur in actiõe pſonali aut reali:ſi loqmur in pſonali dico ꝙ ſnia trãſfert dñiũ:ut.l.ſunt et alie.ꝟ.de pub.⁊ qꝺ ibi no.ſm unã lec.qꝺ ẽ ueꝝ ſi ſnia cũ actione ꝑpoſita ad hoc tẽdit ſecus ſi ad hoc nõ tẽdit vt i cõmodato depoſito ⁊ hmõi.Si ꝟo loqmur i reali ⁊ ſnia ſup ea lata ſit.⁊ tũc dico ꝙ aut ſnia ferꝛ pro reo cõtra quẽ agebaꝛ reali abſolutoria ſimplr.⁊ tũc nõ trãſfert dñiuꝫ:ut.l.ſed ⁊ ſi poſſeſſori.in prin.ꝟ.de iureiurã.⁊ ita itelligo glo.l.exceptio.de excep.rei iudi.Si ꝟo ſnia ferꝛ pro reo hoc mõ qa ꝓnunciaꝛ rẽ ei⁹ eſſe a quo petiꝛ.⁊ tũc idẽ:qa nõ transferꝛ dñiũ.Rõ q̃ me mouet eſt ꝙ reus petiꝛ ꝓnunciari ſe dñm ⁊ nõ petit dñium in ſe trãſferri.dico tñ ꝙ induciꝛ q̃dã preſumptio dñij.⁊ ad illud ꝓbanduꝫ poſſet induci ſnia:qa pro ueritate habeꝛ ſic itelligo.l.ſed et ſi poſſeſſori.in prin.de iureiuran.vbi qa poſſeſſor iurauit rẽ eſſe ſuã ꝯpetit ei vtilis:ut.ꝟ.de re iudi.l.res iudicata.ſi ꝟo loquimur in reali actione et ꝓnunciaꝛ pro actore.⁊ tũc aut ꝓnunciatũ eſt eũ eſſe dñm q agebat:⁊ i ꝟitate ſic erat:⁊ tunc dico ꝙ ĩpoſſibile eſt trãſferre dñium:qa natura actionis nõ patiꝛ trãſferri:ſꝫ poti⁹ declarari:ut.l.ex diuerſo.§.petitor.ff.de rei vẽdi.⁊.l.litib⁹.i ſi.C.de agri.⁊ cẽſi.li.xi.⁊.l.ſicuti.§.ſi q̄raꝛ.ꝟ.de ſer.vẽdi.Tũ ẽt qa nec pars egit in ſe aliq̄d trãſferri.Jteꝫ qa induceret cõtrarietas expꝛſſa in actione ſi pro actore ꝓnunciareꝛ eẽ dñiũ ⁊ i eũ trãſferri.iſta.n.inuicẽ repugnãt.aut ꝓnunciaꝛ pro ipſo actore ⁊ rei ueritas eſt dñiuꝫ rei petite eẽ aduerſarij:⁊ tũc trãſferꝛ dñium:ut ẽ tex.notabilis i.l.iij.§.itẽ q̃ri põt.de re.coꝝ.⁊ ibi ꝑ Ja.de are.¶Op.dꝛ ħ edificia collata q̃ſi ſint de iure gentiũ.Cõtra imo vꝛ ꝙ iſtud nõ ſit licitũ.nã regulariter collegia ſunt illicita:ut.l.i.ꝑ totũ ti.de colle.illi.So.veꝝ eſt ꝙ regulariter collegia ſunt illicita.tñ cõſtructio domoꝝ nõ eſt illicita imo eſt licita.ita no.ħ i.l.i.circa ꝑn.ꝟ.qꝺ cuiuſqꝫ vniuer.no.qꝺ eſt ueꝝ niſi caſtrũ uel uilla fieret ad emulationẽ[b] alteri⁹ ciuitatis quo caſu fieri nõ poſſet:ut.l.ꝑ ꝓuincias.C.de edifi.pri.⁊ ibi no.glo.¶Sed cõtra hoc op.de.l.qcũqꝫ caſtelloꝝ.C.de fun.limi.li.xi.ubi idiſtincte nõ eſt licitũ.Sꝫ rñdeo qa ibi loqꝛ ſpecialiter i caſtris nõ fiendis i limitib⁹ ipij ſine licẽtia ꝑncipis i alijs locis ſic:ut i gl.parua no.¶Op.dꝛ ħ emptio vẽditio ⁊c.ꝙ ſint de iure gẽtiũ.Cõtra imo vꝛ ꝙ ſint facti.vñ vꝛ ob.l.ꝯſilio.i ſi.de cura.furi.dicit gl.facti ſunt.tñ ex iure deſcẽdũt.ita intelligiꝛ ħ.nã ⁊ alias hereditas ẽ ius:ut.l.hereditas.de ꝟ.ſi.⁊ tñ ꝯprehẽdit res corꝑales ⁊ incorꝑales:ut.l.i.§.q̃dã.ꝟ.de reꝝ diui.Uel melius ſm Guil.ſunt ꝯſiderãda tria.ꝑmũ ẽ ptãs ꝯhẽdi ⁊ ħ ẽ de iure gẽtiũ ut ħ.Scõm ẽ ipſuꝫ ꝯhere:⁊ ħ eſt facti:ut.d.l.ꝯſilio.Eſt tertiũ.ſ.ꝯſiderare effectus ꝯctus:⁊ hoc ẽ ius qa obligatio.nã obligatio eſt iuris vinculũ ⁊c.iſti.de obli.in ꝑn.¶Op.dꝛ ħ emptiones ſunt de iure gẽtiũ.Cõtra emptiones nõ pñt eẽ ſine pecunia:ut.l.i.de ꝯhẽ.emp.in ſi.ſꝫ pecunia nõ põt cudi ſine auctoritate ꝑncipis:ut.l.i.C.de nõ cudẽ.pecu.li.xi.ſi nõ põt cudi ſine auctoritate ꝑncipis:ergo eſt de iure ciuili:ut.l.ius ciuile.ꝟ.e.Solu.dicas ꝙ lꝫ auctoritate principis fiat pecunia tñ cõtractus emptionis qui recipit formã ex ꝑcio eſt de iure gentiũ[c] ex inuentione.nã ſi princeps emeret eſt cõtractus iuris gentiũ.¶Op.iterũ dꝛ ħ ꝙ obligationes inſtitute.iſte tex.cõcludit ꝙ obligationes ſunt de iure gentiũ.Cõtra qa oĩs obligatio aut eſt ciuilis aut naturalis[d]:vt.l.ſi fideiuſſor.ꝟ.de ꝯdi.ide.⁊.l.fideiuſſor.§.fideiuſſor.ꝟ.de fideiuſſo.ergo ñ eſt de iure gẽtiũ.Timore hui⁹ glo.dicit ꝙ obligatio q̃ eſt de iure gẽtiũ ut ħ põt appellari naturalis:nã ⁊ ius gẽtiũ dꝛ naturale:ut i.§.ſinguloꝝ inſti.de re.diui.Cõtra iſtã ſo.inſtaꝛ ius naturale ⁊ gẽtiũ ponũꝛ ut ſpecies ſeparate:ut.l.i.§.ius priuatũ.ꝟ.e.Exponere ergo ius gẽtiũ.i.naturale:nõ vꝛ ꝯgrua expoſitõ:ut.l.naturaliter.§.nihil cõe.ꝟ.de acq.poſ.⁊.l.papinian⁹ exuli.de mi.poſſumus ſaluare glo.⁊ rñdere ꝙ cõtraria loquunꝛ de iure naturali ꝑmeuo cõi oĩb⁹ aĩantib⁹.gl.itelligit de iure naturali qꝺ põt dici gẽtiũ:qꝺ ꝓcedit ex rõne naturali.¶Sꝫ ꝯtra hoc iſtaꝛ.ſi ħ eẽt idẽ ſeruus q eſt nihil de iure gẽtiũ nõ obligareꝛ naturaliter qꝺ eſt falſuꝫ:ut.l.naturaliter.ꝟ.de cõdi.inde.So.glo.ꝑ interpretationẽ qa ſeru⁹ de iure gẽtiũ eſt aliq̄d:ſꝫ de iure ciuili eſt nihil:ut.l.ꝙ attinet.glo.vꝛ uelle ꝯtrariũ in.l.ſi qs id qꝺ.de cõdi.ide.Dñs me⁹ cui⁹ opiniones ꝓcedũt de mẽte iuris dicit ſic.ꝙ ius gẽtiũ hꝫ duas ptes vna que ꝓcedit ex rõne naturali ut ſuare ꝑmiſſa:de quo in.l.i.i ꝑn.ꝟ.de pac.ſm hãc ptẽ ſuus eſt aliq̄d.⁊ ita dꝫ intelligi.l.generaliter.Eſt ⁊ alia ps q̃ ꝓcedit ex vſu gẽtiũ ⁊ tũc habito reſpectu ad hãc ptẽ ſu⁹ põt dici nullus ⁊ hoc reſpectu nõ poſſit obligari.¶Op.iteꝝ cõtra ꝑdicta ⁊ vꝛ ꝙ oĩs obligatio debeat dici naturalis.nã naturaliter ſuꝫ obligatus benefaciẽti mihi.Jteꝫ naturaliter debeo alere filiũ:ut.l.i.§.ius priuatũ.ꝟ.e.ergo vꝛ ꝙ ſit naturalis nõ iuris gẽtiũ uel ciuilis.Glo.clari⁹ in.l.ſed ⁊ ſi lege.§.cõſuluit.de petiti.here.dicit ꝙ obligatio naturalis eſt duplex.Quedã q̃ ꝓcedit ex rõne naturali q̃ cõuenit ſolis hoĩbus.⁊ in iſta ꝓcedũt ſupradicta.Quedã eſt obligatio naturalis q̃ ꝓcedit ex inſtinctu nature:⁊ ħ eſt modici effect⁹ qa nõ hꝫ exactionẽ hꝫ tñ unũ effectũ qa ñ ĩpedit repetitionẽ ſẽp:ut.l.ſi nõ ſortẽ.§.ſi libertus.ꝟ.de ꝯdi.ide.q̃ſi dicat ꝙ regulariter poſſet repeti:ſꝫ aliqñ ĩpedit:ut i.§.ſi libert⁹.¶Cõtra hoc dictũ gl.op.⁊ vꝛ ꝙ indiſtincte hoc debituꝫ nõ repetaꝛ:vñ op.de.l.teſtamẽto.§.i.ꝺ fideiuſ.Dñs Ja.ħ dicit ꝙ obligatio naturalis eſt q̃druplex.Quedã eſt obligatio naturalis q̃ ꝓcedit ex naturali rõne:⁊ eſt ad obligãdũ ut ſeruare ꝑmiſſa.⁊ iſta naturalis iũcta cũ ciuili hꝫ plenũ effectũ vt inſti.de obli.in prin.⁊.l.legitimã.ꝟ.de penis.ſꝫ ſi nõ ẽ iũcta cũ ciuili hꝫ effectũ ꝯpẽſationis:ut.l.ẽt.de cõpẽſa.Jtẽ ſi ſoluaꝛ nõ põt repeti niſi ſꝫ diſtinctionẽ:ut i.l.i.ꝟ.de cõdi.indebi.Jtẽ inducit nouã obligationẽ ut.ꝟ.de noua.ꝑ totũ.Quedã obligatio ẽ ad liberãdũ.⁊ de hac no.ꝟ.ꝺ pac.l.ſi vn⁹.i.§.pactus ne peteret.Quedã ẽ obligatio q̃ deſcẽdit ex equitate naturali vt benefaciẽti benefaciamus.⁊ iſta eſt duplex.nã q̃dã eſt redacta i ꝑceptis iuris ciuilis:ut in.l.ſi nõ ſortẽ.§.libertus.ibi lꝫ naturaliter teneaꝛ benefacere ꝑrono ſuo tñ hoc ẽ redactũ in ꝑceptis iuris:qa põt cogi ꝑ officiũ iudicis:ut.l.i.§.ſi ꝑron⁹.ꝟ.ꝺ of.ꝑfec.vr.Quedã nõ ẽ redacta i ꝑceptis iuris ſꝫ mere ſtat i cordib⁹ laicoꝝ:ut obligatio ad ãtidota[e] vt ſi facis mihi vnũ ſeruitiũ ſi ſeruio tibi alia vi

ADDE poſt dñm Jaſo.circa pꝛimũ effectũ obligationis antidotalis ꝙ valeat donatio remuneratoꝛia ſine inſinuatione.Ro.cõſi.xcv.pau.de caſtro cõſi.cv.⁊.ciij.bal.cõſi.li.Cal.cõſilio pꝛimo de donati.ang.cõſi.clxviiij.⁊ vide ꝑ ro.an ſufficiat cõfeſſio benemeritoꝝ in inſtrumẽto.Circa vero ſecundũ effectũ ubi ponit an donatio ꝑꝑ ingratitudinẽ poſſit reuocari adde ꝙ nõ ualet pactũ ꝙ donatio ꝑꝑ ingratitudinẽ nõ poſſit reuocari vt uoluit bal.cõſi.cccxv.ij.li.⁊ cõſi.xviij.iij.lib.⁊ an donatio fcã eccleſie reuoceꝛ ꝑ igratitudinẽ plati uide ro.cõſili.cclxxiiij.⁊ oldra.cõ.cclxxviij.q̃ ad tertiũ effectũ adde ꝙ uoluit pe.de anch.cõ.cclviij.ſ ꝙ ubi alias nõ ualet donatio nec relictuꝫ factũ ꝑ ſacerdotẽ cõcubine ꝙ tñ valent i recõpẽſationẽ benemeritoꝝ ſi illa ꝓbenꝛ et dũ diẽ ẽt ꝙ valet donatio iter patrẽ ⁊ filiũ ob merita remuneranda adde bal.cõſi.ccc xvij.iij.lib.vbi diẽ ꝙ ꝺbent appere idonea merita ꝙ faẽ ad ħ dicta ꝑ dñm Jaſo.ſ.quãta debeãt eẽ merita.Et unũ ſingulariter no.ꝙ lꝫ cõiter cõcludaꝛ ꝙ donatio iter patrẽ ⁊ filiũ ualeat cũ merita in inſtrumento ſunt ſpecificata tñ ſi i inſtrumẽto dicaꝛ ſanguis affectione ⁊ ob talia merita poti⁹ ꝑſumiꝛ donatio celebrata naturali affectione q̃ꝫ ob merita ita cõſuluit pau.ꝺ ca.cõſi.allegato.cv.et de donatiõe uiciſſim fcã iter ꝯiuges qñ ualeat uĩ de abb.cõſi.xviij.Quo ad ſeptimuꝫ effectũ uide oldra.conſi.xxx.Circa octauuꝫ effectũ uide late oldra.conſi.

.cclxvi.cuiꝰ verba de cōmentionem non faciens refert Ioā. an.in loco.ħ per compatriotam allegato ⁊ ibi ui de quāta debeant eē merita. Circa .xi.effectum vide roma. conſilio.clxxxviiij.pau. de caſtro cō ſilio.cij.

a ¶De actionibus.an actiones ſint de iure ciuili.⁊ quid de actiōe de dote.vide bar. in.l. eas. de capi.dimi.⁊ eſt contrariꝰ in rubri.C. de priui.do. in pe.col.

ce nō poſſum repetere.⁊ ſic intelligit hanc glo. Ja.Sed per hoc nō reſpondet ad.l.ſi teſtamento.§.i.quia dominus meus dicit ꝙ quedā obligatio procedit ex inſtinctu nature.⁊ tunc aut eſt redacta ad preſtandi neceſſitatem per ius ciuile ⁊ iſta habet plenū effectum:ut in dicto.§.libertus.⁊ poteſt dici quodā modo ciuilis:licet glo. notauit contrariū ⁊ male in.d.§.libertus. Quedam nō eſt redacta ad preſtandi neceſſitatem.⁊ tunc quedam cōtrahitur reſpectu certe rei uel facti.⁊ iſta habet hunc effectum ꝙ nō repetatur ⁊ ita intelligitur.§.libertus.ſm aliā opinio. Quādoqꝫ nō contrahitur reſpectu rei uel facti.⁊ tūc aut redditur indebitum illud propter qꝺ dicta naturalis obligatio eſt cōtracta ⁊ tunc nō poteſt repeti.⁊ ita intelligitur.l.ſi ex teſtamento.§.i.Si vero ſoluitur aliud tunc ſemper poteſt repeti.et ita intelligitur hec glo.per ipſum.¶Sed cōtra .d.glo.poteſt inſtari.quia quod ſoluiſ pretextu huius obligationis regulariter poteſt repeti ut hac glo.Sed glo.dicit alibi cōtrarium ꝙ nō repetitur:ut in.l.ſed ⁊ ſi lege.§.conſuluit. circa fi. .ff.de petitio.heredi.quid dicendum.teneo eius opi.pro uera.Et reſpondeo ad contrariū ꝙ iſta glo.debet intelligi quando iſtud debitū naturale ſoluitur ignoranter:ſecus ſi ſolueretur ſciēter. ⁊ de hoc conſtaret quia tunc nō repetitur quia tunc uidetur quedā remuneratio.⁊ ita intelligo glo.cōtrariam.Si vero dubitaretur.vide.l.ſi vero nō remunerandi.§. papinianus.ff.man. Eſt etiam alia obligatio que procedit ex ratione naturali nō ex inſtinctu nature.⁊ iſta aut probatur a iure ⁊ habet plenum effectum:ut.l. legitima.ff. de pac.aut nec reprobaſ nec approbatur et iſta habet effectū compenſationis:ut in dicta.l.etiā. Item pro ea poteſt retineri pignus:ut.l. unica .C.ſi ob cyrogra.pecu.iteꝫ eis accidit fideiuſſor vt.l.fideiuſſor obligari.§.ſi fideiuſſor.ff.de fideiuſſoribus.item nō poteſt repeti ſi ſoluatur niſi ſm no.in.l.i.ff.de condi.inde.⁊ hoc habet locuꝫ in obligatione naturali deſcendente ex ratione naturali ad obligandū.Quedam eſt ad liberandum ⁊ tunc quādoqꝫ approbatur a lege.⁊ per hanc omnis obligatio tollitur:ut.l.ab emptione.ff.de pac.quādoqꝫ ei lex reſiſtit ⁊ tunc habet locum.l.iuris gentiū.§.ſi paciſcar.ff.de pac.quādoqꝫ lex ei nō reſiſtit nec aſſiſtit.⁊ tunc dic ut in .l.ſi unus.§.pactus.ff.de pactis. Eſt ⁊ alia ciuilis obligatio.⁊ hec eſt duplex:quia quedā eſt ciuilis obligatio effectu:ut in quattuor contractibus ciuilibus qui notantur hic. Quedam eſt ciuilis approbatione ⁊ hec eſt regulariter omnis obligatio.nā illa que eſt de iure gentium poteſt dici naturalis in effectu.tamē approbatione pōt dici ciuilis.ita no.glo.inſtitu.de obli.in princi. ¶Sed contra quia ſm hoc ciuiles eſſent multe ⁊ tamen tex.non excipit niſi quattuor poſſumus dicere ꝙ ciuiles ſunt pauce:ut hic ſed approbatione ſunt multe:et in iſtis quattuor obligationibus ius ciuile eſt cauſa immediata.⁊ ex hoc dicuntur eſſe obligationes ciuiles:ſed in alijs contractibus nō eſt ſic:quia ibi cauſa immediata eſt conſenſus.Sed ius ciuile illi obligationi naturali cōmittatur vnam obligationē ciuilem per concomitantiā induciſ plenus effectus exactionis. ⁊ de hac loquiſ diffinitio obligationis.⁊ hoc dicunt glo.ꝙ due ſunt radices.vnde ſubſtātia vtriuſqꝫ obligationis diffiniſ:igitur ⁊ alibi dicit tex. obligatio tota in lege ſi debitori.ff.de fideiuſſo. ¶Modo expeditus de contrarijs querit glo. que ſit differentia inter cōtractus actionē ⁊ obligationem de quo inſti.de obli.in princi.⁊.l.licet .§.ea.ff.de procura.¶Querit glo.hic dicitur ꝙ obligationes ſunt de iure gentium:quid de actionibus[a]:⁊ effectus eſt magnus:quia ſiue equiparemus bannitum deportato:ut in.§.relegati. ſiue equiparemus euꝫ tranſfuge:ut.l. amiſſione ſiue relegato:ut no.glo.in.l.cognitio.ex quibus cau.in poſ.eatur effectuꝫ habemus ex hac q̄ſtio. quia deportatus ⁊ tranſfuga poſſunt acquirere ea que ſunt iuris gentium nō ea que ſunt iuris ciuilis:ut.l.ſi tibi maudauero.§.is cuius.ff.man. vnde ſi diceremus actiones eſſe de iure gentiuꝫ deportatus ⁊ bānitus poſſet ſibi querere:ſecus ſi diceremus actiones eſſe de iure ciuili. Et ad primum quidam dicunt ꝙ ſunt de iure gentiū. .l.pe.ff.reruꝫ amo.⁊.l.indebiti.ff.de condi.inde. Preterea quandocunqꝫ quid poteſt referri ad duo debet referri ad antiquius:ut.l.in finalibus .ff.finium regū.ſed ius gentium eſt antiquius q̄ ius ciuile.ergo ſunt de iure gentiū.preterea tex. dicit compoſite ſunt actiones.⁊ ſic ante erant:ut .l.iij.§.deinde.ff.titu.primo. preterea ꝙ ſint de iure gentiū probatur.certum eſt ꝙ deportatus contrahit ⁊ ſibi actio queritur:ut.l.ſi tibi mādauero.§.is cuius.ff.man.ſi querit actionem ergo ſunt de iure gentium alias nō quereretur:ut.l. quidam.de penis. Cōtrarium determinat glo. hic ꝙ ſint de iure ciuili:ut.l.ij.§.deinde.ff.titu. primo.⁊ inſtitu.de actio.§.ſed iſte.⁊.§. alie.⁊.l. in cōmodato.§.ſicut.ff.cōmoda.⁊.l.prima poſt princi.ff.de ſuperfi. Non ob.l.indebiti.⁊.l.pe. re.amo.quia reſponde:ut in eis no. Non ob.cōtrariuꝫ quod ſit de.l.in finalibus:quia procedit in caſu dubio:ſed tex.dicit ꝙ procedit per leges ut in.§.deinde.ſ.alle.⁊ ſic non eſt dubium. Nō ob.arg.quod ſit de deportato.nā poteſt dici ꝙ ibi licet actiones ſint de iure ciuili tamē per quādam conſequentiā quia cum permittitur deportato contrahere permittaſ ⁊ actionem ſibi querere.alias fruſtra permitteretur ſibi contractus. ¶Querit glo.que ſunt iſte que ſunt de iure ciuili.dicit ꝙ verbo.ob.ut.l.prima.ff.loca.item et litterarum obli.probatur inſtitu.de litterarum obli.poſt princi.Item eſt contractus emphiteoticus qui recipit certam ſedem a iure ciuili:ut inſtitu.locati.§.adeo.item ſponſalicia largitas cui ius ciuile dedit certum locū.Dicitur hic ꝙ obligationes ſunt de iure gentium ⁊c̄.quid de obligationibus ex maleficijs.glo.inſtitu.de iure na. gen.⁊ ciuili.dicit ꝙ obligationes ſunt de iure ciuili.Doc.noſtri reprobant glo.illam quia etiam obligationes ex maleficijs ſunt de iure gentiuꝫ: ut.l.prima.ff.de furtis.⁊ inſti.de obli.que ex delic.in princi.licet glo.ibi exponat iure naturali.i. diuino quod nō credo fuiſſe de mente iuriſconſulti.unde ex illo tex.cōcluditur ꝙ ſint de iure gentium introducte. Itē quia in maleficijs uidetur naturalis obligatio:ut probat tex.in auc̄. de non alie.§.quia uero leonis.colla.ij.¶Sed quero quid de obligationibus ex quaſi maleficio[b].glo.in.d.§.uidetur dicere ꝙ etiam ſint de iure ciuili et non gentiū.dico ꝙ in iſto caſu glo. bene dicit ꝙ ſint de iure ciuili.et ratio ē iſta.ius gentiū conſiderauit ſoluꝫ hoc ꝙ culpa propria deberet alicui nocere ⁊ nō aliena:ſed per ius ciuile fuit inductū ꝙ quis teneref ex facto alieno mediāte tamē culpa ſua.ut in omnibus caſibus inſti.de obli.que ex quaſi delic.naſ.¶Sed quero quid de deſcendentibus ex quaſi cōtractu ui

b ¶Ex quaſi maleficio. Obligatiōeſ ex quaſi maleficio ſunt de iure gentiū vel ciuili ⁊ hoc videſ reſtringēdū in actionibꝰ que dantur ad merā penaꝫ ex parte agētis ⁊ rei qꝫ dicto iure naturali gentiū ⁊ diuino non tenetur qꝫ ad merā penaꝫ applicandaꝫ aduerſario.ex ij.q.ij.c.fraternitas.Sꝫ vbi ex delicto daretur actio ad reſtitutionē rei iniuſte ablate vel ad emēdationē dā ni illati per dolū vel latā culpā tunc illa actio videtur oriri ex naturali obligatione tam de iure gen. q̄ꝫ diuino.l. .i.ad ſi.ff.de fur.⁊ qꝺ habeſ inſti.de obli.que ex quaſi delic. ⁊ Bal.in.l. poſt deciſionē.C.de fur. vbi vide.et vide Bal.in auc̄.ad ħ in .vi.col.C.de vſur.an i obligationibus ex maleficio inſit naturalis.⁊ que dixi poſt Bal. in.l. reos.in .viij.col.de accuſa.

ctef ꝙ ſint de iure gentiū:ut.l.indebiti.ſ.de cō‑ di.inde. In contrariū ꝙ ſint de iure ciuili:ut.l. apud iulianū.in fi.ex quibus cau.in poſ.ea.ſed teſtamentum ex quo defertur hereditas eſt de iu re ciuili.⁊ ſic ↄcluditur ꝙ ſit de iure ciuili. Guil. dicit hic ꝙ regulariter oblig.ex quaſi contractu ſunt de iure ciuili introducte:ut probaſ in omni bus exemplis poſitis inſtitu.de obli.ex quaſi cō‑ tractu:preterꝗ̄ in uno caſu:ſcilicet in oblig.que oritur ex quaſi contractu indebitum recipiendo que dicitur de iure gentiū:ut.l.indebiti.de con‑ di.indebi. ¶ Quero iterum nunquid in contra‑ ctibus iuris gentiuꝫ ſit ciuilis obliga.vltramon. ꝙ nō.nā ⁊ ante ius ciuile ex eis agebatur.l.i.de contrahē.empti.Sed glo.Bul.cōtra.⁊ bene ſꝫ dīm meum.nā in quolibet contractu iuris gen‑ tium eſt ciuile vinculum:ut inſtitu.de obliga.in princi.nā ſi non eſſet vtrūqꝫ:quomodo diceret lex ꝙ tollitur ciuilis ⁊ remanet naturalis:ut.l.ſti chum.§.a ticio.ſ.de fideiuſ.maxime cuꝫ natura‑ lis nō ſit per ſe efficax ad agendum. ¶ Sed que ro an exceptiones ſint de iure gentiū.dico ꝙ cū exceptio ſit actionis excluſio:ut.l.i.ſ.de excepti. ſicut actiones ſunt de iure gentiū.ita ⁊ exceptio‑ nes. ¶ Quero quid de obligatione ex cōtractu dotis.tex.eſt ꝙ ſit de iure gentium:ut.l.cas obli gationes.ſ.de capi.di. ¶ Quero quid de ſerui‑ tutibus.uidetur ꝙ ſint de iure ciuili.nā ſi eſſent de iure gentium quod poteſt dici naturale:non poſſet tolli per ius ciuile:ut inſti.de iure na.§. ſi.⁊ tamen tollitur per capi.dimi.vt inſti.de vſu‑ fruc.§.morte.⁊.§.penul. Dico cōtrariuꝫ ꝙ ſint de iure ciuili:ut eſt tex.inſti.de vſu ⁊ habi.§.ſi.

Us ciuile.

[a] Hic icipit ter‑ tia ps iuris pri‑ uati. Ius poniſ illatiue:ſed ordo non: quia vidimus quid eſt ius:vidimus qd natura‑ le:quid gentiū:ergo videamus eoꝝ diuiſionē: quia aut cōſtat ex ſcripto aut ex nō ſcripto.⁊ ſm iſta dictio aut:ſtat proprie ſm glo.alias aut:pro et. Et exponimus ius.ſ.ſcriptum.⁊ qđ dicit ad‑ iudicando.ſ.dando bonoꝝ poſſeſſionē de qui‑ bus.ſ.⁊.C.de bono.poſ.ꝑ to. ¶ Et primo no. quid ſit ius ciuile. ¶ Secundo no.ꝙ quādo ali quid additur vel detrahitur alicui rei ꝙ tunc ſit ſpecies de ꝑ ſe.⁊ ad qđ valet dicā ſtatiꝫ. ¶ Ter‑ tio no.ꝙ hoc ius eſt diuiſum in duo mēbra:qa aut eſt ſcriptū aut nō. Item no.partes iuris ſcri‑ pti in lege ius autē.hic poſita. Item no.ꝙ ius pretoriū quādoqꝫ corrigit qñqꝫ ſupplet quan‑ doqꝫ iuuat ius ciuile. Inducif hec lex in arg.ad queſtionē ꝙ ſi formatur libellus:⁊ poſtea aliqđ adiiciaſ vel detrahaſ ꝙ dicaſ eſſe nouus libel‑ lus[b]:arg.huius legis ſm Guil.intelligo tamen dictū ſuum quando detrahitur aliquid vel adii‑ citur de his que habent ſubſtantiare libellum: hoc modo ponuntur in.l.i.ſ.de eden.⁊ no.in.l. edita.C.de eden.vbi de hoc plene per.Bartol.

¶ Ex notabili repetitione notabile collige ſummarium.

¶ Si qualitas que per relatiuū addicitur cōpe‑ tit cuilibet de genere relatiuū ſtat dclaratiue. Si vero nō competit ⁊ ſit ſine copula ſtat reſtrictiue ſi vero eſt copula ſtat augmentatiue:ibi. Oppo. Et ſolus princeps poteſt legem condere poteſt tamē ⁊ populus idē facere:ibi.Secundo. Et po pulus nullā iuriſditionē habens non poteſt ſine cōſenſu ſuperioris facere ſtatuta ſuper his que pertinent ad deciſio.cauſaruꝫ ſed bene poteſt fa cere ſuper his que pertinent ad adminiſtrationē reꝝ ſuaꝝ niſi ſint ambitioſa:ibi. Primo ergo. Populus autē habens omnimodam iuriſditio nem poteſt ſtatuta condere pro ſuo libito. Sꝫ ſi habet iuriſditionem limitatam iuxta limitationē facere poteſt nō vltra:ibi. Secundo.et Tertio. Collegia etiam approbata quo ad ea que ad il‑ la que cōcernunt collegia ſtatuere poſſunt:ibi. Secundo. Itē quarterium ciuitatis poteſt ſta‑ tuere circa expeditioneꝫ eorum que incumbunt ipſi quarterio.nō circa deciſio.cauſaruꝫ:ibi. Ter tio. Prohibiti etiaꝫ ſtatuere nō ſunt iudices ma iores qui regibus equiparantur nec iudices mi‑ nores habentes dignitatem perpetuam quia in ſuis terris ⁊ dioceſibus ſtatuere poſſunt.infimi autē vt rectores ciuitatuꝫ nō poſſunt ſtature niſi uocato conſilio.ordinē bene poſſunt facere ſpe‑ ctantē ad exigentiam factorū pro tempore offi‑ cij:ibi. Quarto. Et poteſtas qui habet arbitriuꝫ imponendi penā ubi nō eſt expreſſa non poteſt a ꝑncipio officij declarare penā quā vult apponi pro tali maleficio:ibi. Quinto. Magiſtroꝝ quo qꝫ grāmaticaliū ſtatuta valent circa coertionem morū dummodo nō ſit appoſita pena pecunia‑ ria contrafacienti. Si vero alia pena coertionis valet cum caſus euenit nō excedēdo modū:ibi. Sexto. Excōmunicati autē nec interdicti nec bā niti poſſunt ſtatuere. Et qui ſtatuunt dolo malo cauſa occupande iuriſditionis cum nō habeant poteſtatem incidunt in.l.iuliam maieſtatis:ibi. Septimo.⁊ Octauo. Et ex his habes fin.i.q. principalis ⁊ ſequitur ſecunda qualiter ſtatuta ſint fienda. Et dicitur ꝙ ſi per principem fiunt nullius conſenſus requiritur niſi de humanitate ubi autē fiunt a populo fiunt modo deſcripto: ibi. Quero ſecūdo verſi.ſi vero. Et ſi fiant ſtatu‑ ta a remanentibus in ciuitate aliquibus abſenti bus uoluntarie vel iuſte expulſis ualent.ſi auteꝫ eſſent aliqui expulſi iniuſte non ualent quo ad expulſos:ibi. Secundo. Nec in condendis ſta tutis ſufficit ꝙ omnes ſeparatim cōſentiant.ſed ſimul omnes debent conſentire:ibi. Tertio. Et ad cōſenſum condendorū ſtatutoruꝫ ſufficiunt ſigna nutus nec expreſſa loquela requiritur:ibi. Quarto. Et populus etiā poteſt demandare ꝙ ſtatuta faciat nō alius iudex:ibi. Quinto. Et ex his ſit finis ſecunde q̄ſtionis principalis.ſequiſ tertia ſuper quibus poſſunt ſtatuta condi. Et ſciendū eſt ꝙ ſtatuta condi poſſunt ſuper his q̄ nullo iure diſpoſita ſunt ⁊ ſuper his que iure na turali uel gentium in aliquo derogando uel ad‑ dendo nō autem in totū:ibi. Tertio principali‑ ter. Et ſuper ſpiritualibus ſtatutis de iure diui‑ no nō licet laicis cōdere ſtatuta.ſed ſi ſtatuta de iure diuino ſint temporalia ⁊ non ſimpliciter ſta tuta poſſunt ex cauſa laici condere ſtatuta ſuper talia iure diuino diſpoſita.et ſi ſimpliciter eſt ſta tutuꝫ de iure diuino:ſi tamē cauſa legis excludit peccatum tunc ⁊ etiam licet ſtatuta condere cau ſa excludendi peccatum.valetqꝫ ſtatutū ꝙ bāni‑ tus poſſit impune offendi. Sed non ualet ſtatu tum ꝙ nō petens debitum per.x.annos cadat a iure ſuo.nec ſtatutuꝫ dictans ꝙ minoris contra‑ ctus non ualeat etiam iuratus.valeret tamen ſta tutum dicens ꝙ cōtractus ſeu inſtrumentum ſi‑ cticiū preſumatur lapſo decēnio. Et ꝙ minoris contractus etiam iuratus preſumatur dolo in itus:ibi. Sed iuxta. Super diſpoſitis uel prohi‑ bitis iure ciuili non poſt ſtatui cum lex reſiſtit ſta tuto prohibendo ne fiat. Sed ſi lex non reſiſtat et contrauenire poſſit per pactum tunc etiam

[a] ¶ Ius ci uile.q. modo autē differat ius legale a iure natura li.vide Ioā. an.in regula poſſeſſor in .ij.q.i merc. vbi allegat iſtā.l.⁊ uide que no.do. in rubri.de conſti.

[b] ¶ Nouus libellus.⁊ fa ciunt no.in .c.i.de cōſti. l.vi.⁊.l.i.§. .i.ſ.ad.l.fal. vide Bal.i .l.edita.i.xi. col.de eden. ⁊ in .xxviij. col. benefač qđ dixi poſt Bar.in.l.ta lis ſcriptura ad fi.de le.i. ⁊ ang.⁊ mo‑ der.in.l.ſci‑ re debemus in princi.de verbo.ob.ꝑ Bal.i.l. edi ta.in repeti.

peruſinā in .vi.q.princi pali.⁊ q̄ ſcri‑ pſi in.d.l.ſci re debemus poſt Ioā.de Imol. Ibi‑ dē vide no. ꝑ ang.⁊ ali‑ os in.l.i.§.ſi qs ſimplici‑ ter in v̄.cuꝫ adiiciſ.de v̄ bo.obliga.⁊ qđ no. bar. in.l.qui fun dū.ſ.de con trahē.emp. adde Inno. in.c.i.de li‑ bel.obla.et ibi voluit ꝙ ſi apponatur aliquid vel adiiciaſ qđ poterat cō‑ prehēdi ſub generalitate libelli nō di‑ catur nouus libell⁹.⁊ idē Bal.ſ facit .l.in delictis .§.ſi detra‑ cta.de noxa. declaratio nō bene admit‑ titur poſt ter minū ꝑ no. in.l.heredes palā.§.ſed ſi declaratio ē veriſimilis. vide Di.i re gula.in ob‑ ſcuris.

ADDE poſt cōpatriotaꝫ meū iquātū in tertia ei⁹ deciſione di cit ꝙ ꝑ illa verba aucto ritate noſtra ordiari⁹ effi ciſ dellega‑ tus ꝙ pul‑ chre uoluit ro.cōſi.cclx‑ xv. vbi ui‑ debis an ale xan.cuꝫ de‑ bite reprehē dat in.l.uiro atqꝫ vxore .ſ.ſolu.ma.q̄ vero ad id ꝙ tangit an re ficiens dica tur de nouo facere uide que poſui i .l.i.ſ.de op. noui.nun.q̄ uero ad id ꝙ vltimo tāgit de teſtamen to facto apđ barbaros ad de ꝙ Bal‑ dus aliter lo quiſ cōſi.clx iij.cū ſequē‑ ti.iiij.li. inci pit conſiliuꝫ in damaſco non ſerua‑ tur ius ro‑ manorum.

⁊ per ſtatutum ſi uero cõueniri nõ poſſit per pa-
ctũ: quia contra bonos mores ita nec per ſtatu-
tũ. ſed ſi per pactũ nõ poſſit ꝯueniri ratione pu-
blice utilitatis vel alterius iuris ſubtilitatis tamẽ
ꝑ ſtatutũ aliter diſponi põt: ibi. Tertio iuxta. Et
ciuitas que hꝫ iuriſditionẽ ꝑme ⁊ ſcõe appella.
põt ſtatuere ne a ſiñijs eorũ iudicũ liceat appella
re de iure ciuili. ſecus ſi non hꝫ niſi iuriſditioneʒ
ꝑme appel. uel nullã. Sed de iure canonico tale
ſtatutũ nõ ĩpedit iuriſditionẽ ſuperioris: ibi. Iu
xta. Eꝫ ſuꝑ ſtatuto ſimplici procedẽti põt ð no-
uo ſtatui niſi trãſierit in ꝯtractũ: ut ſi ciuitas fe-
cerit ſtatutũ ꝙ q venerit ad habitanduꝫ ſit ĩmu
nis. nã tale ſtatutũ non põt reuocari. ſecus ſi ſim
plex fuerit: ibi. Circa ꝑmũ. Et ſi primũ ſtatutuꝫ
hꝫ clauſulã derogatoriã. neceſſe ꝙ in ſcõo ſtatu-
to ꝯtrario fiat de clauſula derogatoria mentio:
ibi. Circa ſecundum. Et ſtatutum iuratum põt
tolli nõ obſtante iuramẽto ſi ſuperioris auctori-
tas nõ eſt neceſſaria ſunt tamẽ periuri: ibi. Circa
tertiũ. Et in reuocatione ſtatutoꝝ nõ requiritur
ſuperioris auctoritas ſi in conſtitiẽdo nõ fuit ne-
ceſſaria. ⁊ ſi interuenerit nõ requiritur in reuoca
tione que fit ut redeatur ad ius cõe als ſecus: qꝫ
eſt neceſſaria in reuocatione: ibi. Iuxta. Et iura
mentum nõ hꝫ vim uerboruꝫ derogatoriorum.
ibi. Sed an. Et cuꝫ duo ſtatuta ꝯtraria reperiũ-
tur eodẽ tpe ꝯfirmata ſtatur ultimo niſi poſſent
reduci ad ꝯcordiam: ibi. Circa quartũ. Et ex hiſ
datur finis tertie. q. principali eſſet videndum ð
quarta ſed bar. ſe remittit ad dicenda in. l. cunc-
tos populos. Seqtur quinta a quo tempore li-
gent ſtatuta. Et ſtatuta ligant ſcientes ſtatim.
ignorantes autẽ cũ diſtinctione poſita: ibi. Qui
to principaliter. Et poſtꝙ̃ ſtatutum ſumpſit ui-
gorẽ ſi in ſtatuto caueatur ꝙ trahaꝛ ad preteri-
ta trahitur ſi illa ſunt deciſa ⁊ ſtatutum cõfirmat
Si autem ſint pendentia in iudiciuꝫ deducta ſi
ue pendeãt per appellationẽ ſiue in cã principa
li non trahitur ſtatutum: ibi. Secũdo. Et illa ne
gocia dicunꝛ preterita vel deciſa que tranſactio-
ne iuramenti ſententia ſolutiõe ꝑſcriptõe ſopita
ſũt. ⁊ ſtante ſtatuto ꝙ femine nõ ſuccedant ⁊ ha
beat locũ in futuris ⁊ ꝑteritis non habet locum
cũ femine diuidũt cũ fratribus: ibi. Iuxta. Et ſi
in ſtatuto dictum ſit ꝙ trahatur ad futura trahi
tur. ⁊ ſi nihil exprimitur an trahatur ad preteri-
ta diſtingue: ut ibi. Circa tertiũ. Et an ſtatutum
ꝙ viſo inſtrõ iudex capi faciat debitoreꝫ nec poſ
ſit opponi. ꝯtra inſtrumentum niſi exceptio qt-
tationis ſolutionis ⁊ falſitatis trahatur ad pre-
terita ⁊ ſtãte ſtatuto ꝙ poſſeſſor bone fidei pre-
ſcribat quinqꝫ annis poſſeſſio habita ante ſtatu-
tum non proficiet ſtante ſtatuto ꝙ vxore dece-
dente in matrimonio ſine filijs vir lucretur dotẽ
ſtatutum habet locum in dotibus datis ante ſta
tutum: ibi. Ex predictis. In puniẽdiſ maleficijs
ſi fiant ſtatuta ad penam imponendam tẽpus
delicti inſpicitur ſi pena ſit cõuẽtionis ſi autẽ ſit
grauior inſpicitur tempus ſcientie in mitigãdis
aũt tempus preteritum etiaꝫ inſpiciꝛ. ibi. Iuxta
Et ſtatuta facta a populo ligãt perpetuo. ſꝫ fac-
ta a iudicibus inferioribus ſunt annalia. Et ab
iniqtate ſtatuti põt appellari ſi fiat ꝯ ſingularẽ
ꝑſonaꝫ. ⁊ ẽt ſi fiat uerbis generalibꝰ dummodo
coniecturari poſſit ꝙ odio certe ꝑſone ẽ factuꝫ:
ibi. Ultio ex quo remanet expedita quinta prin
cipalis queſtio. Et ſequitur. vi. ſ. quam interꝑ-
tationem recipiãt. Et ꝑmo an recipiãt interpre-
tationẽ correctiuam: ibi. Prio. Et an recipiant
interpretationem arctatiuaꝫ: ibi. Secundo. Et
an recipiãt interpretationẽ declaratiuã: ibi. Ter
tio. Et an quãdo verbum in ſtatuto habet plu-
reſ ſignificationes que ſignificatio ſit capienda:
ibi. Iuxta. Et vñ ſumatur propria ſignificatio ⁊
qualiter cognoſcatur: ibi. Quero. Et an ſtatuta
recipiant interꝑtationẽ extenſiuam: ibi. Quero.
Et an ſtatuta extendãtur: vt decidã: argumẽto
a contrario ſenſu: ibi. Iuxta predicta. Et an ſta-
tutum extendatur ad caſum q eſt idẽ iuris fictio
ne: ibi. Ulterius. Et an ſtatutũ loquens de ticio
extendatur ad ſeium: ibi. Itẽ. Et an ſtatutũ ꝓ-
latum per verba preſentis uel preteriti tẽporis
trahatur ad futura: ibi. Quid de tẽpore. Et qd
operetur ſtatutum diſponens ꝙ ſtatuta non re-
cipiant gloſationem. Interpretationem uel ex-
traneum intellectum: ibi. Ultimo in pe. col. Et
quomodo ſtatuta in iudicium deducantur: ibi.
Septimo principaliter.

o **OMnes populi.** Omni populo
iuriſditionem habenti ius proprium
ſtatuere permittitur quod ius ciuile vocatur qð
vero ab omni genere equaliter cuſtodiꝛ ius gen
tiuꝫ appellatur. h. d. Primo põit dictũ bimem-
bre vſqꝫ ibi. nam qð ibi. ſcõa vbi ponit exemplũ
primi mẽbri vſqꝫ ibi. quod ꝟo. ibi tertia vbi põit
exẽplum ſecũdi membri vſqꝫ ad fi. l. Caſum ĩ ter
minis pone ſic. Dictum eſt. ſ. ꝙ varia ſunt iura
quibus utitur populus romanuſ. quero ergo an
ius quo quiſqꝫ populus vtitur ſit ius ciuile. Re
ſpon. omnes populi et cetera. Notabilia colli-
ge per te. ¶ Oppo. primo relatiuuꝫ quiſ vel qui
adiunctum certe generalitati ſine copula reſtrin
git genus: vt. ĩ. de le. iij. l. ea tamen adiectio. ſed
hic dicitur omnes populi qui legibus ⁊c̃. ⁊ ſic in
nuit ꝙ quidã ſunt qui non reguntur legibus vel
moribus qð eſt falſum. cũ omnes vtãtur iure gẽ-
tium: ut hic in fi. ergo ⁊c̃. Solu. dicit glo. ꝙ hoc
dicitur propter homines ſilueſtres qui non vtũ
tur moribus nec legibus nec ratione: vt inſti. e.
§. ius ciuile. Hoc non placet cum tales homineſ
ſilueſtres non faciant populum: ergo de eis non
meminit hec lex que dicit omnes populi. Alij di
cunt ꝙ hoc dicitur propter populos de nouo in
choatos qui non habent certam legem: vt. ĩ.
de legi. l. ij. in ver. qui in ciuitate ſunt. ⁊ ibi no. ſꝫ
Ia. de are. Sed nec nobis opinio iſta placet qa
tales legibus ⁊ moribus vtuntur licet non certiſ
dicit ergo ꝙ hoc relatiuum nõ ponitur reſtricti-
ue ſed declaratiue hoc modo oẽs populi: qui. ſ.
omnes. Ratio eſt quia qualitas que ponitur ꝑ
relatiuum cõpetit cuilibet ð genere. ſimile habe
tur. C. ð ſum. tri. ⁊ fi. ca. l. i. ⁊ ad treb. l. iubemus.
Aut ergo qualitas que per relatiuum adijcitur
competit cuilibet de genere ⁊ ponitur declarati
ue: vt hic cũ fi. Aut non competit cuilibet de ge
nere: ⁊ tũc aut relatiuum ponitur ſine copula ⁊
ponetur reſtrictiue. aut ponitur cuꝫ copula ⁊ tũc
ponitur augmẽtatiue: ut. d. l. ea tamen adiectio.
¶ Secũdo oppo. ⁊ videtur ꝙ ſolꝰ princeps po
teſt facere legem: vt. C. de legi. l. fi. hic auteꝫ dicit
omnes populi qui legibus ⁊c̃. ergo male cuꝫ in-
nuit quenlibet populum poſſe legem condere.
Solu. dicunt quidam ꝙ hec per illam corrigitur
quod non placet: quia debet euitari legum cor-
rectio ꝙ̃tum põt: ut. l. vnica. C. de inoffi. do. vel
dicit glo. ꝙ ibi loquitur de iure gentium. ⁊ hic ð
iure proprio voluit dicere glo. ꝙ illud ius gen-
tium appellatur. Item ius ciuile proprium põt
conſtitui a populo vt hic. ſed ius ciuile commu-
ne conſtituit ſolus princeps vt in contrario: vel

a Omnes populi. limitatā. Adde que dixi in. l. fi. C. de iuriſ. om. iudi. poſt bar. ⁊ cōtra bar. ſ vid abb. i. c. qđ clericis. i pe. col. đ foro cō.
b ¶ Statutū adde doc. i. c. cum oēs. de cōſti. ⁊ bal. in ti. de pa. cōſtā. in ṽ. in cauſis ad fi. Bal. in. l. i. C. que ſit longa. conſue.
ADDE quis poſſit ſtatuta cōdere bal. cōſi. ccccl xxxvi. iiii. li. ⁊. ccxxviii. iii. li. ⁊ ibi vide đ eo ꝙ tāgit hic. d. iaſon an appellatione iuris ſuccurrat iuſ municipale qs poſſit ſtatuta cōdere uide ro. cōſi. ccviii. abb. ꝯſi. vi. ii. li. cal. cōſi. xviii. ⁊. xx.
c ¶ Carēt iuriſditione. ꝑ Bal. i. l. nulli. C. de ſen. ꝑ Inn. in. c. cū oli. de cōſti. ⁊ melius in. c. cū acceſſiſſent. eo. ti. Bal. i. l. i. ĩ. de iuriſ. om. iudi. ⁊ ibi ēt tangit an ſtatuta populi ſint cōfirmāda đ neceſſitate. ⁊ uide per Bal. et ange. ſ bal. in addi. ſpe. in ti. đ iuriſ. om. iudi. in prin. Bal. ⁊ ſaly. in. l. fi. đ iuriſ. om. iu. ang. in. l. i. in prin. ſi quis ius di. non obtempe.
ADDE an iferiores poſſint condere ſtatuta ſuper adminiſtratione rex ſuarum pau. de ca. cōſilio. c. xlviii.
d ¶ Superioris auctoritate. dicit tñ Bal. in. l. humanū. C. de legi. ꝑ illum tex. ꝙ lʒ populus poſſit cōdere ſtatuta tñ nō valēt ſine ꝯfirmatiōe principis ſi ibi princeps eſt ꝑſens qđ reputat no. ad qđ etiā vide qđ in fi. ſeq. col. ſcripſi.
e ¶ Licentia. Quid ſi caſtrū ē in poſſeſſiōe eligēdi ſibi rectorē preſes ꝓuincie facit ſtatutum ꝙ nullū caſtrū poſſit ſibi eligere rectorē an ualeat.

dic ꝙ ſolus princeps conſtituit ⁊ nullus aliꝰ ſolus: vt in cōtrario no. ſed bene poteſt conſtituere populus: ut ⁊. d. l. fi. ¶ Tertio op. ⁊ videt̄ ꝙ iſte tex. ꝯdicat: dicit eniʒ. qđ uero naturalis ratio ⁊c. poſtea dicit ꝙ vocat̄ ius gentium. imo debet uocari ius naturale: quia ratio naturalis inducit. Sol. fateor ꝙ ius gētiū pōt uocari ius naturale ſm verum ſignificatum. ut no. ſ. e. l. i. §. ius naturale. inſti. de re. di. §. ſingulorū. vel ſolū pōt vocari ius naturale vt dicis ſed proprius vocat̄ iuſ gentiū. nam cum ṽbum naturale refertur ad rōnem: intelligitur de iure gentiū. nam non eſt cōmune oībus animalibus carentibus rōne. ſed ſolis gentibus: ⁊ ita loquit̄ hic. item qñqʒ verbum naturale refertur ad hoīem: ⁊ idē: qa itelligitur de iure gentiū: vt. ſ. e. l. vt vim. ibi inter nos cognationem quandā ꝯſtituit ⁊c. ¶ Expeditꝰ de ꝯtrarijs quia hec lex tractat de iure proprio qđ ipſa ciuitas ſibi conſtituit: hoc de ſtatutis. ideo materiā ſtatutorū tangamus per qōnes principales ⁊ acceſſorias. ¶ Et primo quero qſ poſſit facere ſtatuta. ſcđo qualiter. tertio đ qbus. quarto quos ligat ſtatutū factum. qnto quo tpe liget. ſexto vtrū ſtatuta recipiāt interꝑtationeʒ. ſeptio qualiter ſtatuta ī iudicio deducātur. ¶ Primo ergo quero quis poſſit facere ſtatuta ⁊ primo an oīs populus poſſit facere ſtatuta per ſe ⁊ ſine ſuperioris auctoritate: ⁊ videt̄ ꝙ ſuperioris auctoritas reqrat̄: ut. C. đ legi. l. ſi qs extra ordinariū. li. x. facit in autētica de defen. ciui. §. ſed interim. Guil. vero hic tāgit. ſed minus perfecte. ideo dic. Aut queris de populo qui nullā habet iuriſditionē: vt ſunt ville ⁊ caſtra que ſimpliciter ſubiacēt alicui ciuitati vel domino. Aut de populo qui hʒ oēm iuriſditionē cōceſſā a principe vel ꝑſcriptā: ut in auc. de defen. ciui. §. iuſiurā. in fi. magne gl. Aut q̄ris de populo q hʒ iuriſditionē limitatā[a] vt in ciuilibꝰ tm̄ vel ī criminalibꝰ leuibꝰ cauſis: vt ſunt caſtra ī marchia. ¶ Primo caſu: aut talis populus vult facere ſtatutū[b] pertinens ad cāũm deciſionē aut ad adminiſtrationē rex ipſius populi. primo caſu aut interuenit auctoritas ſuperioris illius populi ⁊ valet: vt. C. de teſ. l. fi. vbi conſuetudo ruſticorū ideo eſt ſeruanda: quia princeps uel populꝰ cui illi ruſtici erāt ſubiecti approbauit. facit extra de ꝯſti. c. cū acceſſiſſent. ⁊ c. cū. M. ferrarienſis ſic loquit̄ in. d. l. ſi qs ex̄ordinariū: aut nō interuenit auctoritas ſuperioris ⁊ nō ualet cū carent iuriſditione[c]. ⁊ facere ſtatuta eſt iuriſditio in genere ſūpta: ut patʒ ex diffinitione. no. ĩ. de iuriſ. om. iudi. l. i. Et cuʒ quid ōnegat̄ ⁊ omne illđ per quod peruenit̄ ad illud: vt. l. oratio. ĩ. de ſpon. Si ṽo queris de his que pertinēt ad ſuorū bonox adminiſtrationeʒ vt đ expendenda pecunia cōmunis. ⁊ poſſūt fieri ſtatuta niſi eſſent decreta ambitioſa: vt. ĩ. đ decre. ab ordi. fa. l. i. ⁊. l. ābitioſa. ¶ Scđo caſu quādo populus hʒ oēm iuriſditionē pōt facere ſtatutum non expectata ſuperioris auctoritate[e]: vt hic ⁊ inſti. e. §. oēs. ⁊ de priui. cre. l. anthiocēſiuʒ ⁊ ꝙ iſto caſu non expectetur ſuperioris auctoritas patet exēplo cōſuetudinis q̄ inducit̄ ex taci

Bar. ꝙ ſic in conſilio capitaneus patrimonij. et ſequit̄ pe. de ancha. in. c. canonū ſtatuta. de cōſti. in. xv. charta. in. ṽ. iuxta predicta quero đ tali qōne vbi plene tractat oīa ſcripta ꝑ bar. ⁊ doc. hic. An infeudatus de caſtro

cū iuriſditiōe poſſit ſtatuere. vide āg. i. l. iperiū. ĩ. de iuriſdi. om. iudi.
f ¶ Facere ſtatuta. Adde tamē ꝙ talia ſtatuta reqrūt cōfirmationē ſuperioris ſm Bal. in. d. l. fi. de iuriſ. om. iu. iſtis adde bar. in. l. fi. C. de colle. illi. uide tamē bal. in. l. humanum. C. de legi. An ſtatutuʒ requirat reformationē. ⁊ bal. in. l. recepticia. de conſti. pe. quid ī ſubiectis eccleſie. vide gl. ⁊ doc. i. c. qđ clericis đ foro cōpe. An ep̄us poſſit ſtatuere vel ꝑcipe ne mulieres portent ornamēta ⁊ qd in alio ſuꝑiore. uide Io. an. in regula. ea q̄ ſiunt ī mercu. an abbas cū ꝯuētu poſſit cū iuramēto ſtatuere ꝙ ſingulis monachis denr̄. x. annua ꝓ veſtibus: ⁊ an poſſit ſtatutū reuocare ꝑ io. an. ī regula nō ē obligatoriū in mercu. ⁊ adde ꝙ canonici poſſunt facere ſtatuta ī eccleſia dū modo ſint licita alias ſecus. c. cū oēſ de cōſti. per gl. in. c. ii. in ver. ſtatutuʒ de ṽbo. ſig. li. vi. ⁊ an ſtatutū epi ligʒ aliū ep̄m vel archiep̄m vide io. cal. in c. de illis. in vi. q. de rap.
ADDE ꝙ ꝑnceps cōfirmādo ſtatuta non itelligat̄ cōfirmare iniuſta bal. cōſilio. ccc xxvi. ii. li.
g ¶ Unū q̄r tertiuʒ. vide no. ĩ. in. ii. q. principali et no. in. l. ſi qs a filio. §. fi. đ le. i. ⁊ qd ī cōſuetudine ꝑtis populi. vide bar. i. l. đ qbus. ī vltia colum. ĩ. de legi.
g ¶ Iudices ⁊ oīs vid pulchre bar. in. l. i. in ꝑnci. qđ qſqʒ iur. ꝑ roma. i rubri. C. q admitti. pe. de ancha. in. c. canonū ſtatuta. in. xi. char. magna
ADDE federi. de ſeniſ conſilio. cxc. Incipiente. Guilielmuſ.

to conſenſu populi ⁊ equiparatur ſtatuto in quo conſtat ꝙ nō requirat̄ ſuperioris auctoritas: ut ĩ. de legi. l. de quibꝰ. ⁊ ꝙ generalitas iſtius legis debeat intelligi de populo qui habeat iuriſditionē patet ex tex. inſti. eo. ti. vbi explicat de populo romano ⁊ anthiocenſiū. nam per iſtā legē et ſimiles videtur cōcedi libera licētia[f] faciēdi ſtatuta ⁊ ideo nō requirit̄ alia ſuperioris auctoritas. licet preſides ꝓuinciarū in terris eccleſie faciant aliter obſeruari. ¶ Tertio caſu qñ hʒ iuriſditiōeʒ limitatā in his in qbus habēt adminaſtrationeʒ ſeu iuriſditionē poſſūt facere ſtatuta. in alijs nō ſine ſuperioris auctoritate per ea q̄ dicta ſunt. ¶ Scđo quero vtrū collegia poſſint facere ſtatuta videt̄ dicēdū ꝙ colegia licita ⁊ approbata in his in qbus habēt iuriſditionē: ⁊ quo ad ea que ad ipſos collegiatos ꝑtinēt poſſūt facer̄ ſtatuta[f] vt. C. de iuriſ. om. iudi. l. fi. ⁊ qđ ibi no. glo. expſſius. C. de ꝯſti. pecu. l. ii. in fi. et ibi no. ¶ Tertio q̄ro nūqd pars aliqua ciuitatis puta vnū quarteriū[g] uidelicet poſſit facere ſtatuta. vr̄ ꝙ ſic quaſi ſit collegiū quoddā approbatū: vt. ĩ. de le. i. l. ſi quis a filio. §. fi. ⁊. ĩ. de fū. reipub. l. pe. ibi vr̄ hur. ⁊c. ꝓ hoc vr̄ caſus. ĩ. ti. ii. l. ii. §. deinde cū eēt. ſʒ cū iuriſditio nō reſideat in certa parte ciuitatis: ſed in toto ꝑplo uel cocilio qđ populum repſentat: vt infra dicet̄: ⁊ no. ĩ. de iuriſ. om. iu. l. ⁊ q: in hoc dico ꝙ ſtatuta ad cāũ deciſiones nō pñt facere ſine ꝯfirmatiōe totiuſ ꝑpli ſed ſtatuta ꝑtinētia ad modū expediēdi ea q̄ incūbūt ipſi ꝑti ſeu quarterio pñt facere: vt. ſ. dictū ē. Nec ob. §. deinde cū eēt. imo facit ꝓ: q: illa plebiſcita valent ex ꝯfirmatiōe poſtea ſubſecuta vt ibi pʒ: ⁊ ita intelligebat Ja. de bel. ¶ Quarto q̄ro nūqd iudices[g] pñt facere ſtatuta. ⁊ videt̄ ꝙ ſic: vt. ĩ. qđ qſqʒ iuris. l. i. §. i. ⁊ no. ꝑ glo. in ti. ii. l. ambigit̄. C. đ offi. prefec. ꝑto. l. forma. ⁊ patet in omnibꝰ edictis ꝑtox vt dictū eſt. ſ. in. l. prox. Econtra videt̄ ꝙ nō pñt: vt. C. comi. vel epi. l. ꝓgrāma. ĩ. de decre. ab ordi. fa. l. ii. Diſtigue tñ q: aut q̄ris đ maioribus iudicibus vt ſenatoribus ꝑtoribus ꝑfectis ꝑtorio qui eqparantur regibus q ſūt hodie ꝑ mūdū: vt plene ſolet dici ꝑ doc. ĩ. de offi. ꝑfec. ꝑto. l. i. ⁊ iſti pñt facere ſtatuta ⁊ ꝯſtitutiones: vt ſ. l. ꝓxi. ⁊. d. l. nō ambigit̄. ⁊. d. l. forma. ideʒ pōt dici de legato[h] aplice ſedis: vt ex̄ de offi. le. c. fi. Aut queris de alijs qui nō ſunt in tāta dignitate ⁊ tūc aut habēt dignitatē ꝑpetuā ſeu ad uitam: vt comites marchiones in eox terris: ⁊ epi in eorum dioceſibus. ⁊ tūc pñt condere ſtatuta: ut ex̄ de ma. ⁊ obe. c. ii. ⁊ de ꝯſti. c. ii. li. vi. hoc vult dicere tex. in auc̄. đ ſta. ꝯli. eccle. §. i. vbi dicit ſtatuta que ciuitates conſules vel quecūqʒ alie perſone: intelligo de ꝑdictis dñis habētibus iuriſditionē ꝑpetuā nō ad tp̄s. Ratio eſt vt ſicut princeps q eſt dñs totius facit legē vniuerſalē: ita iſta q ſunt domini in parte faciūt ſtatuta in parte. aut queris de iudicibus habentibus iuriſditionē tp̄alē vt poteſtas ⁊ rectores terrax cōmuniter. ⁊ tunc aut volunt facere ſtatuta ſeu cōſtitutiones cōuocato cōcilio ⁊ proceribus ciuitatis ⁊ pñt: ut. d. l. i. §. i. quod quiſqʒ iuris. ⁊ ita ibi ſentit glo. ⁊. l. i. ⁊

h ¶ De legato An delegatꝰ poſſit ſtatuere idē ꝙ ſic tenet ange. i. l. apertiſſimi. ꝑ illū tex. C. de iudi. ibi ex generalibus formis ampliſſime tue ſedis. vbi logtur de ꝑfec. ꝑto. q eqparat̄ cardinalibus. vt ibi ꝑ ang. i. ṽ. formis.

ADDE ēt poſt do. Jaſon. an legat⁹ poſſit ſtatuta cōdere. ⁊ q̄ ⁊ qd ex cauſa aſſerit ro. cōſi. xxxvii. et abb. conſi. lxvi. ii. li. et ibi an poſſit cōmittere cām ſummarie et appellatione remota et per io. de annania cōſi. lxxxiii. et ibi an poſſit ꝓcedere repreſalias. de epis et archiepiſcopis an poſſunt ſtatuta cōdere vide per cal. ꝯſilio. viii. an aūt anciani poſſint ſtatuere uide ange. conſi. lxiii. ⁊. cclxx. Et inquantum. d. iaſon. in. ſi. l. concludit ꝙ ex cā epiſcopus pōt ſtatuere ꝯ ius uide notabiliter ro. cōſi. cccxxv. ⁊ ꝓxime dicta ⁊ do. Jaſō ſingulariter limita ꝓcedere dūmodo cā exp̄matur in actu q ge ritur p ea q̄ uoluit ro. cōſi. cccclxxxiii. ubi allegat oldra. ēt cōſili. cclxxvii. ſ. ꝙ licet alius cā preſumatur i papa reſcribente tñ ubi reſcribit ꝯ uniuerſale ſtatutuz eccleſie debz cā exprimi Et an legat⁹ poſſit cauſaz ſūmarie cognoſcēdam cōmittere vide abb. cōſi. xxv. i. li.

e Poteſtatē. qualiter puniat̄ q nō pōt facere ſtatuta ⁊ facit ⁊ de ſtatutis dolo factis. adde qd dixi poſt Bar. in. l. ſi. j. eo. uel ſaltē pēa arbitraria puniatur p no. per bal. in. l. nemo martires. de ſacroſan. ec. ⁊ de reformatiōe ſtatutorū vide bar. in. l. i. j. de legi. et ibi etiā ange. de ſtatuto qui dicit requiri ꝙ cōſenſus preſtetur alta uoce. ſed bar. j. xxi. col. tenz contrarium.

ii. C. de decre. ab ordi. fa. ⁊ ita debet intelligi dicta cōſtitutio de ſta. ꝯ liber. eccle. aut vult facere ipſe ſolus ⁊ nō pōt: vt. C. cōmi. vel epi. l. progrāma. ſed bene pōt facere ordinē ſiue legem ꝓ toto ſuo tēpore ſpectantē ad exigētiam factorū. vt ꝙ nullus extrahat frumētū ꝺ ciuitate: vel ꝓpter arma: vel nullus vadat ad ſalariū vel ſtipendiuz vel de nocte ⁊ ſimilia: vt. j. de offi. prefec. vr. l. ſi. ⁊. C. de naui. ⁊ vē. l. cū nauiculariorū. li. xi. ⁊ facit. l. i. j. quod quiſqz iuris. Ex his patet ꝙ p̄ſides ꝓuinciaꝝ miſſi ab eccleſia nō pn̄t facere ſtatuta ſeu conſtitutiones ſine concilio prouincialium: quia nō ſunt de maioribus iudicibus. ſunt enim clariſſimi: ut no. j. de offi. preſi. ſuper rubrica. itē habent iuriſditionē tpalem: illi vero quos appellaui maiores iudices ſunt illuſtres uel ſpectabiles: vt. j. de offi. prefec. preto. ⁊ de offi. p̄to. ſup rubrica: ſed cōtrariū ſeruatur ex cōſuetudine vel ſpāli conceſſione pape. ¶ Quito quero poteſtas hz arbitriū imponēdi penam vbi nō eſt expreſſa a iure vel ſtatuto: ut. j. de effracto. l. i. §. expillatores. ⁊ no. j. de penis. l. ſancio legū. an poterit in principio ſui regiminis hoc declarare vt pro tali maleficio tāta pena imponatur. Guil. ꝺ cu. dicit ꝙ ſic. tñ tale ſtatutū nō valebit niſi durāte ſuo officio: ut in. x. colla. ꝺ cleri. q iueſti. fece. c. i. ¶ Cōtrariū credo q: illa declaratio que pōt recipere varietatem in tēpore nō pōt fieri ante tēpus: ut j. de le. ii. l. cū pater. §. a filia. ſed hoc pōt variari: quia ſm uarietatē tēporū perſonaꝝ ⁊ locoꝝ pōt eſſe equū: ut pena īponat̄ maior vel minor: ut. l. pedi⁹. j. de incen. rui. nau. ⁊ ꝺ penis. l. reſpiciēdū ergo ⁊c̄. que ratio ceſſat i. d. c. i. ¶ Sexto q̄ro magiſtri grāmatice faciūt ſtatuta inter ſcolares ꝙ q fecerit tale quid ſoluat. xii. denarios: an tale ſtatutum valeat ita ꝙ dicta pēa in iudicio poſſit exigi. Circa qd breuiter dico ꝙ magiſtri grāmatice habēt iuriſditionē in ſcholares: ut. ſ. i prima cōſtitutione. §. illud vo. ⁊ in auc̄. habita. ne filius ꝓ patre. Itē habēt modicā coercionē ſeu leuē: vt. j. ad. l. aquil. ſed ⁊ ſi quicūqz. §. ſi. ⁊ loca. ⁊ ꝯdu. l. item q̄ritur. §. iulianus. Aut ergo magiſtri faciūt ſtatuta pertinētia ad deciſionē cauſaꝝ in quibus nō habēt iuriſd. ⁊ nō poſſunt quia nō ſunt maiores iudices nec habēt iuriſditionē ꝑpetuā ⁊ ñ pn̄t facere talia ſtatuta niſi ſint q hēant iuriſditionē ꝑpetuā: vt. ſ. dixi. aut faciūt ſtatuta circa mores: ⁊ h aduerte: qa talia ſtatuta hēre ꝯſueuerūt duas ptes. prima ē q: ꝓhibent vel p̄cipiunt aliqd fieri ſm bonos mores. ⁊ hec ſtatuta valēt ⁊ eis debet obediri ſicut p̄cepto patris: ut. j. de obſeq. liber. l. liberto. in gl. que dicit ꝙ magiſtri ſunt partes ⁊c̄. ergo ſicut patri dz obediri: ut. ſ. e. l. ueluti. ita ⁊ magiſtro. ſcda pars eſt que imponit penā cōtrafacienti. ⁊ tunc aut imponit̄ pena pecuniaria. ut qdā magiſtri faciūt ꝓpter lucruz ⁊ nō ualet. cū ob mores nō debeat fieri pecunie receptio: ut. C. de rei uxo. ac. l. i. §. taceat. Aut imponitur pena alterius coercionis ⁊ nō ualet āte

tēpus. ſ. dixi. ſed cū caſus euenit hoc debet facere ſuo arbitrio nō extēdendo modū. eadē poſſet q̄ri ⁊ dici de ſtatutis q̄ pater familias facit in domo ꝓ corrigēdis moribus filioꝝ ⁊ familiarum. ¶ Septio q̄ro nūqd excōmunicati ⁊ interdicti poſſint facere ſtatuta. ⁊ dico ꝙ nō: ut extra ꝺ immu. eccle. c. aduerſus. §. q: vo. nec facta recōualeſcūt impedimēto ceſſante ſine noua ꝯfirmatione: ut eo. ti. c. i. ⁊ ar. j. de le. iii. l. i. §. ſi filius. ⁊. j. de bo. poſ. ſm tab. l. q ex liberis. §. teſtamento. Idē credo de bānitis īperij: ut. x. col. de ſta. contra liber. eccle. §. i. cū eni nō obediūt principi ꝑdūt ea q̄ iuris ciuilis ſūt. j. de capi. di. l. amiſſiōe ſed ſtatuta ſunt iuris ciuilis: ut h ergo ⁊c̄. ¶ Octauo q̄ro qualiter puniāt̄ illi q faciunt ſtatuta ⁊ nō habēt poteſtatē. credo ꝙ ſi faciāt dolo malo cā occupāde iuriſditōis incidūt in legē iuliā maieſtatis: ut. j. ad. l. iuliā ma. l. iii. §. ſi. ¶ Quero ſecūdo principaliter qualiter ſtatuta fiant. ⁊ ſi quidem iudices maiores uel domini hoc faciāt humanū eſt ꝙ hoc faciāt cōſilio ſapientū: ut. C. de legi. l. humanū: ſed ſi uolūt pn̄t h facere ꝓprio motu ⁊ hoc ſubditis diuulgare: ut. C. de legi. l. iii. Si uero ſtatuta fiūt a populo talis eſt ordo ꝙ ꝯuocetur totus populus ſeu homines qui ſunt ꝺ cōſilio populi qui repreſentant populuz: ut no. C. que ſit lō. cōſue. ſuper rubrica. ⁊ hec ꝯuocatō fiet auctoritate poteſtatis uel alterius magiſtratus ſolēniter hoc eſt ſono tube uel pulſata campana uel uoce preconis. C. de decu. l. ii. in. iii. gl. li. x. ⁊. j. de reg. iur. l. aliud. §. refertur. ⁊ ibi no. ⁊ ꝯuocentur ad curiā uel ad aliū locū publicū ſeu conſuetum: ut. d. l. ii. ⁊ de le. l. ſi quidem extraordinariū. li. x. Quibus ſic ordinatis uideat̄ utruz ſunt due partes populi ſeu conſilij qd requiritur vt. C. de decu. l. nominationū. ⁊ no. j. qd cuiuſqz uniuer. no. l. nulli nec ſufficit vocatos eē. niſi due partes ſint preſentes: ut. C. de p̄dijs curia. l. ſi. lib. x. vbi dicitur nec ex tabula decreta recitari. q̄ ſi dicat nō ſufficit ſono tabelle vocatos eſſe niſi uenerit. ⁊ ita intelligit Odofre. licet glo. aliter exponat. ut no. in. d. l. aliud. §. refertur. quibus ſic coadunatis debet fieri propoſita p vnū altero ꝺ duobus modis: quia pōt fieri generaliter qd placet vobis ſuper tali facto ſtatuere ⁊ ſuper tali ꝓpoſita eſſent cōſultores: ⁊ iſte modus colligit̄. j. ad uelleia. l. ii. §. i. ¶ Alius modus eſt ꝙ fiat ꝓpoſita certa ⁊ limitata an placeat populo ꝙ ſit talis lex uel ſtatutū. ⁊ iſte modus colligitur inſti. eo. §. itē lex. ⁊. §. plebiſcitū. ⁊ inſtituta ad legem acqui. §. hoc tamen capite. tūc qd placuerit maiori parti illud erit firmū: vt. j. ad municipa. l. ꝙ maior. et de regu. iur. l. aliud. §. refertur. ⁊. j. qd cuiuſqz vniuerſitatis nomi. l. nulli. ⁊ dicta. l. noiationum. C. de decurioni. Sunt tamē quidā qui circa hoc diſtinguunt: aut ſit ſtatutū preter legē ⁊ ſufficit cōſenſus maioris ptis: vt dictis. ll. aut ſit cōtra legem et tūc oportet ꝙ nullus diſſentiat: ut in auc̄. de defen. ciui. §. ſi. ibi nullo reluctā

d Cōuocatio fiet. uide Jmol. in. l. municipib⁹. de ꝯdi. ⁊ demō. ⁊ in. l. i. in prin. j. ad. l. fal. ⁊ ibi p ange. ⁊ pau. de caſ. in lec. padu.

e Due partes. In ꝯuocatiōe debēt eē due ptes et qd ſi ſunt citati ⁊ noluerunt ꝯuenire an minor ps poſſit et quō. uide h ⁊ oino p pe. de ancha in c. canonū ſtatuta. de ꝯſti. vtꝝ aūt abſentes ſint ſpāliter citandi ⁊ de quo loco vide in. c. p̄ſentiū. ꝺ teſ. li. vi. ⁊ in. c. cū i eccleſijs ꝺ elec. eo. li. et in. c. corā de elec. ⁊ vide q̄ no. bal. in. l. nulli. j. qd cuiuſqz vniuerſi. no. et Bar. in. l. i. j. de decre. ab or. fa. ad de qd no. gl. in. c. ij. ꝺ teſt. li. vi. q̄ tenet ꝙ regulariter abſentes nō ſunt vocandi niſi in tribus caſib⁹ ibi notatis. quā etiā limita niſi tractaret̄ de faciēdo aliqd in p̄iudiciū abſentiū Ita ſolet intelligi gl. in c. i. de his q ſi. a ma. par. ca. in. ꝟ. conſtitu. Sz ab. ſicul⁹ ibi dicit poſſe dici p gl. in. d. c. ii. ꝙ in oibus caſibus arduis ⁊ grauibus ſunt citādi. nā caſus excepti p gl. in. d. c. ii. ſūt fauorabiles: ideo debent extendi ex identitate rōnis ad oēs caſus graues. pro hoc eſt caſus nota. in. c. dilecti. de cōfir. vti. et glo. in. l. i. j. de ꝯdi. ⁊ demon. vbi caſus exceptos a regula extēdit ad aliū habētē eādem rōnem ⁊ hoc ꝙ in arduis ſint citandi ſentit Inno. in. c. ii. de no. op. nunc. ⁊ do. an. in. d. c. i. per do. an. in. c. ſi. de maio. et obedi. ⁊ bar. ⁊ mod. in. l. reſcriptū in prin. j. de pac.

ADDE ut per cal. cōſi. iii. de conſtitutionibus.

a Ptās hz ſequit̄ pe. de ancha. in. c. canonuz ſtatuta in. ꝟ. q̄rit bar. adde qd Bal. de pa. ꝯſtan. in ꝟ. ſm mores et leges illius ciuitatis dicit no. ꝙ licitū eſt ciuitati habere ꝓpria ſtatuta ꝯfirmata p p̄ſidē ꝓuincie. ſz ſi ciuitas ſit ſibijpſi preſes ſufficit ꝙ ptās ciuitatis cū ꝺ curionib⁹ faciat ſtatuta uel ciues ei⁹ accedēte auctoritate. nā cū facere ſtatuta ſit iuriſditio. ⁊ illa q̄ſtū ad actū exercitij ſit i magiſtratibus: ut. j. de ori. iur. l. ii. § poſt originē merito req̄rit̄ magiſtratus niſi alia eſſet conſuetudo loci que poſſet dare iuriſditionem ipſis decurionibus ſine magiſtratu. C. de diuer. offi. l. uiros li. xii. uel ſi ciuitas illa pro tempore illo careret magiſtratu. j. quod quiſqz iur. ⁊ ibi vide Ja. bu. bar. et moder. ⁊ per Jmol. in. l. in municipibus. de cōdi. et demon.

b Excōicati adde quod no. Bar. in. l. actor. ff. rem ratam ha. Sed an excōicati poſſint inducere conſuetudinem. uide Bal. in. l. de quibus. in. xi. col. de legi. ubi etiam facit mentionem de bar. hic.

f Diſtinguūt notabile dictum ad limitationez. l. qd maior ad municipa.

ſi eſt verũ ꝛ ibi dixi. adde qḋ dixit bar. in. d. l. qḋ maior. in ſi. ubi uideť vel ſe ſm dy. ꝙ id qḋ fieret ẽt ab oĩbus nõ teneret ſi fiat ꝯ ius ar. l. iubem⁹. §. ſane. cogitabis. Adde bal. in. l. ſi. C. de auc̃. preſtan.
a ℭ Una pars expulit aliã de iſtis exicitiis. vide q̃ no. Bar. et Jmol. i. l. ſi a ſilio. §. ſi. de leg. i. ꝛ quod no. Barto. ĩ. ea. l. in. iii. q. princ. q. principa
liſ. Sʒ nũqd illa pars expulſa poſſit facere ſtatuta. uide bal. i. l. cũctos populos. in. vi. col. ꝛ ad bar. ĩ uide eũdeʒ in. l. de qbuſ ad ſi. j. de legi. ꝛ bal. i. l. i. C. de monopo. ꝛ i. d. l. ii. de ori. iur. i. iii. col. ꝛ bal. ĩ i. vi. col. ꝛ anto. ď bu. in. c. ſi. in xxvi. col. de cõſue. ꝛ bal. in. l. teſtatrix. §. plures. j. ſi ſerui. uen. Aduerte qa lʒ bar. ĩ dicat ꝙ in faciendis ſtatutis uoluntarie abſẽtes ſi uocanť nec ẽt illi q ſunt abſentes ex iniuſta cã: ſecus ſi cã ſit iuſta. ꝛ ita referũt canoniſte in. c. cum oẽs. ď cõſti. Bar. ĩ tenʒ glo. tñ indiſtincte tenet ꝙ in oĩb⁹ actibus capitularibus abſẽtes ſint uocandi. gl. tñ q̃ reputatur ſingularis i. c. pſentiũ. ď teſti. i. vi. ſup v̓. ipſorũ. dicit ꝙ ſolũ in tribus caſibus de quibus ibi uocãtur abſentes Sed Inno. i. c. ii. de no. ope. tenet ꝙ i arduis debeãt vocari in leuibus ſi potes cõcludere maxie ſm ioan. de Jmol. in. d. c. cũ omnes ꝙ in tribus caſibus ď q bus in. d. c. preſentium dʒ fieri uocatio i aliis dic ꝙ ſi ſũt voluntarie abſẽtes non vocãtur. Si ſũt ex iuſta cã i arduis uocẽtur nõ in leuib⁹ niſi ꝯtrariũ reperiatur expſſe ꝛ hoc mõ
poſſunt ſaluari opiniones. forte tamen i pratica ſeruaretur glo. in. d. c. p̃

te. ꝛ ita no. Cy. C. que ſit lõ. cõſue. l. conſuetudinis. in. iiii. q. circa finẽ ipſius. Sed nõ placet: q: i d. §. ſi. eſt caſus ſpãlis. predicta vera de iure cõmuni. ſed per ſtatuta q̃nqʒ alius ordo dať. ¶ Secũdo quero dixi. ĩ. oẽs vocãdos. qd ſi una pars expulit aliã ď ciuitate. diſtigue: aut alij abſunt ď ciuitate volũtarie ꝛ tũc remanet tota poteſtas in preſentes: vt ar. j. ď tuto. ꝛ cura. da. ab his. l. vbi abſunt. ꝛ. d. l. nominationũ. C. de decu. Si vero ſunt expulſi ꝛ tũc aut ad illos expulſos cõpetebat ius cõdendi ſtatuta aut nõ. Si ſcḋo caſu. verbi gratia q: non erant de conſilio: ꝛ tũc non obſtat aliorũ expulſorũ abſentia quãdo illi qui remanſerunt in ciuitate poſſunt facere ſtatuta: vt. j. ti. i. l. ii. §. deinde cum eſſet: vbi dicitur ꝙ non eſt dubiũ ꝙ ad partes remanentes remanſit poteſtas cõdẽde legis: aut ad expulſos ptinebat ſicut ad remanẽtes poteſtas cõdẽdi legẽ: q: erãt ď cõſilio: ꝛ tũc aut ſũt expulſi ex iuſta cã ꝛ adhuc i remanẽtes remanʒ ptãs ꝯdendi legẽ: qa cũ nõ obediãt ciuitati ſue pdũt oĩa iura propria ciuitatis ſue. ut. j. de capi. di. l. amiſſione. ꝛ ſic pdũt ius cõdẽdi ſtatuta quare poteſtas remanet apõ pñtes. Aut ſunt expulſi ſine iuſta cã per inuidiã forte: ꝛ tũc licet ſtatuta facta p remãnẽtes ſeruẽtur. forte q̃tũ ad eos per. l. fundum. j. de ſerui. ruſti. pdi. tñ in preiudiciũ expulſoꝝ nõ poſſunt ne ex ſua malignitate ꝛc̃. vt. j. ď fur. l. itaqʒ fullo. ¶ Tertio dixi oẽs vocãdos ad unuʒ. Quero qd ſi oẽs de populo conſentiunt ſeparatiᵇ in domo ſua ꝛ hoc ꝯſtat per publicũ inſtrumẽtuʒ an valeat. videtur ꝙ ſic vt dicimus in conſuetudine. j. ď legi. l. de quibus. ꝛ. j. cõmunia pdi. l. ſi. ꝛ ď aqua plu. arcẽ. l. ſinautẽ. ℭ Cõtrariũ credo per duas regulas. Prima in his q̃ pertinẽt ad plures: vt vniuerſos requiriť ſimul omniũ conſenſusᶜ: ut d. l. ii. C. de decur. expreſſius extra de elec. c. i geneſi. Scḋa regula eſt in his in quibus conſenſus maioris partis preiudicat minori ẽt ſi pertineat ad plures: ut ſingulos requiritur vt fiat ſimul vt. j. de pac. l. iuriſgentiũ. §. ſi. ergo hic cum predicta concurrant requiriť ꝙ fiat ſimul. Nec ob. quod dicitur de ꝯſuetudine: quia pluralitas actuum ꝛ curſus tẽporis ſuccedit loco talis coadunationis. Nec ob. l. ſi. ꝛ. l. ſinautem: q: ibi loquitur in cõmuni pluribus vt ſingulis nec cõſenſus partis alteri p̃iudicat. ¶ Quarto quero: dixi qd ſeruatur qualiter explorabitur talis voluntaſ populi: ꝛ uideť ꝙ reqritur expſſus conſenſus verbis: vt. j. de legi. l. de quibus. cũ in hoc differant ſtatuta a conſuetudine: quia vnum uenit ex conſenſu expreſſo. aliud ex conſenſu tacito. Sed credo ſic dicendũ ꝙ requirantur verba ex parte cõſulis interrogantis ſeu ꝓpoſitũ facientis ex parte populi reſpondẽtis nõ reqrũtur v̓ba: ſed ſufficiũt ſigna conſenſus ſm qḋ propoſituʒ fuit in partito ſiue de leuando vel de ſedendo ſiue de fabis albis vel nigris. ar. j. ď ac. ꝛ ob. l. conſenſu. Et per hoc ſpãliter induco. j. ad trebel. l. ſeruo i uito. §. ſi pupillo. ibi uľ interrogati nutu poſſint reſpõdere ſeu ſignificare etiã ita dʒ intelligi. j. ti. ii. l. i. in fine glo. ꝛ lege de quibus. ꝛ ita obſeruať de conſuetudine. ¶ Quinto quero nunqd poſſit aliquibus cõmittiᵈ ꝙ faciãt ſtatuta. ꝛ videtur

ſentiũ ſaltem in foro canonico ſm do. lo. in. d. c. cum omnes.
b ℭ Conſentiũt ſeparatim. An poſſint illi de uniuerſitate cõſentire ſeparatim. vide etiã quod no. bar. in. l. ii. C. de decur. ubi plene. ꝛ hoc idem videtur uelle glo. in. c. cũ oẽs. de cõſti. Sed glo. ſing. in. c. i. ď re. ec. nõ aliteʒ ꝯtrariũ uidelʒ ꝙ ſpãle ſit i electiõe alias in oĩb⁹ actib⁹ capitularib⁹ ſufficit ſingularis ꝯſenſus ſaltẽ qñ tractat⁹ pceſſit. Sʒ illa cõiter nõ teneť p mod. nec Jo. cal. nec do. an. p. c. i geneſi. ĩ allegatũ in rõc ſui q̃ eſt gñalis. ꝛ ſic ampliat dictuʒ. l. ſi. ď offi. procur. ceſ. ꝛ ita refert. Jo. ď imol. i. d. c. cũ oẽs. adḋ qḋ no. bar. ꝛ bal. ꝛ do. io. i. l. ſi qs. a ſilio. §. ſi. ď le. i. ꝛ p bal. i auẽt. hoc iuſ porrectũ. ď ſacroſan. ec. ꝛ uide bal. i addi. ſpe. in ti. de inſtru. edic. in vſi. charta. ubi q̃rit an executores teſtamẽti poſſint eligere ſeptiʒ. ď materia iſta vide no. bal. i. l. nõ ambigitur. j. ď legi. ꝛ ibi per ange.
c ℭ Diuʒ cõſenſus. Adḋ bal. in. l. i. in v. q. j. ď off. cõſulis.
d ℭ Aliqbuſ comitti. An habenteſ auctoritatẽ cõdẽdi ſtatuta poſſint committere qḋ no. p dlegato an poſſit committere adde tex. ꝛ qḋ ibi not. bar. in. l. itẽ coꝝ. §. ſi de curiones. j. qḋ cuiuſqʒ vniuer. no. ꝛ bar. i. q. ſua adunãcia ꝛc̃. ꝛ pe. de ancha. in. c. canonuʒ ſtatuta
e ℭ Videť ordinari⁹. uiḋ bar. i. l. ãbitioſa i el. col.
f ℭ Sup quibus. ſup quibus poſſint fieri ſtatuta vide Bal. i. l. cunctos populos. in viii. ꝛ. ix. col.
g ℭ Tpalia. et faciũt hec
an valeat ſtatutũ ꝓhibẽs matrimonium contrahi cũ certis perſonis de

ꝙ nõ: quia ſicut teſtator nõ põt ſuã volũtatẽ cõmittere: ut. j. de here. inſti. l. illa inſtitutio. ꝛ. l. captatorias: que uolũtas eſt lex particularis: ut in auc̃. de nup. §. diſponat. col. iiii. et no. C. de uſuca. pro ẽp. l. ii. preterea hoc ſpecialiter cõmittiť: ergo nõ põt demandari: vt. j. ď offi. eius cui mã. eſt iuriſdi. l. i. Econtra ꝙ poſſit: vt. j. ti. i. l. ii. §. ſʒ quia difficile. Tu dic aut iudices ſeu domini qui habẽt auctoritatẽ hoc faciẽdi uolunt hoc delegare: ꝛ nõ poſſunt: quia hoc eis vt maioribus ẽ conceſſum: ut. j. de offi. eius cui mã. eſt iuriſdi. l. i. Aut populus uult hoc cõmittere ꝛ põt: ut. j. titu. i. l. ii. §. exactis. ꝛ. §. deinde: quia difficiliſ ꝛ apparet ratio differentie. uel dic ꝙ rõ eſt: quia ille cui cõmittitur a populo uidetur ordinariusᵉ ꝛ nõ delegatus: quia ppľs põt dare ordinariaʒ iuriſditioneʒ: ut. j. de iuriſdi. om. iu. l. ꝛ quia. ſi alij iudices nõ dãt ordinariam: iſtud aũt nõ poteſt delegari. ergo ꝛc̃. ℭ Tertio q̃ro principaliter ď quibus ſeu ſuper qbusᶠ poſſunt fieri ſtatuta. ꝛ ſi quidẽ ſtatuta fiãt ſuper his que nullo iure diſpoſita ſunt ualent: ut. j. ti. ii. l. de quibus. ſi autẽ fiãt ſuper his q̃ diſpoſita ſunt a iure naturali uel gẽtium non poteſt tollendo in totum: ſed i aliquo derogãdo uel addendo ſic: ut. l. ius ciuile: ꝛ qḋ ibi no. ꝛ. l. manumiſſiones. ĩ. e. ꝛ. j. de con. prin. l. i. ¶ Scḋo iuxta predicta quero an poſſit fieri ſtatutũ de his q̃ diſpoſita ſunt a iure diuino. ꝛ uidetur ꝙ non. nam aut ſtatuit idẽ quod ius diuinũ ꝛ vť ſuperfluũ ſicut cũ debitor legat creditori: ut. j. de leg. i. ſi creditori facit. j. ad munici. l. i. in ſi. ꝛ. C. de theſau. l. i. li. x. Aut diſponit aliter ꝛ tunc uidetur nõ poſſe ne minor tollat legẽ maioris: ut. j. de arbi. l. nam magiſtratus: ꝛ qḋ ibi no. j. de conſti. prin. l. i. ꝛ. C. ſi ꝯ ius uel uti. pub. l. ſi. Econtra uidetur ꝙ ſic quia ius ciuile precipit ſeptẽ teſtes adhiberi in teſtamẽto: tñ de iure diuino in ore duoꝝ uel triũ ſtat omne uerbũ. ut ex̃ de iudi. nouit. ꝛ. j. de teſti. ubi numerus. Itẽ iuſ diuinũ dicit nõ occides: ꝛ tñ a iure ciuili i pluribus caſib⁹ pmittitur: ut. C. qñ li. ſine iu. ſe uin. l. i. ꝛ. ii. Et glo. ſimpliciter ſe expedit ꝙ ius ciuile põt diſtinguere nõ tollere ius diuinũ: ut. d. l. i. de conſti. prin. C. ſi ꝯtra iuſ uel uti. pub. l. ſi. Do. Cy. latius. C. ď preci. ĩpe. offer. l. quotiens. i. iii. q. tñ perfecte non loquitur. Unde tu diſtingue: aut ea que de iure diuino ſtatuta ſunt ſpiritualia ſunt. ꝛ tunc ſuper his nec ĩperator nec populus põt cõdere legẽ: ut extra de conſti. c. eccleſia ſancte marie. facit. C. de epi. ꝛ cle. auc̃. clericuſ. in ſi. ꝛ auc̃. ſtatuimus. aut ſunt tẽporaliaᵍ ꝛ tunc aut de iure diuino non eſt ſimpliciter conſtitutũ: ut in illo precepto non occides. nã alibi permittiť ex cã cum dicit: qui occidit occidatur. ꝛ ex aliis cauſis: ꝛ tunc ex cã poteſt pmitti per leges ꝛ ſtatuta ꝙ quis occidatur: ut. d. l. i. ꝛ. ii. C. qñ li. ſine iudi. ſe vin. ut. j. ad. l. cor. de ſicca. l. iii. in ſi. Aut de iure diuino eſt ſimpliciter ſtatutũ: ꝛ tũc aut cã legis excludit peccatũ: ꝛ ualet lex. ſiue ſtatutum vt patet in teſtamẽto ubi reqruntur ſeptẽ teſtes ꝛ ideo nõ ſufficiunt duo: quia tunc lex preſumit doloſe ꝛ fraudulẽter fieri: vt. C. de teſta. l. iubebus. in ſi. ꝛ qui teſta. facere poſſunt. l. hac ꝯſultiſſima. in ſi. propter quã violentã preſumptioneʒ

que vide bal. in. l. nemini. C. de nup.

a ¶ Aliter ſtatuēdo. an eqparatio pacti ad ſtatutū ꝓcedat de hoc ꝑ io. an. i c. vi. de ꝯſue. vbi approbat gl. in. l. neqꝫ pignus. reprobata gl. in rub. ꝺ ꝺ. cre. ab or. fa. cui ſimilis ē in. l. ſi cū te. ⁊ in. l. nō īpoſſibile. ĵ. ꝺ pac. vbi dicit idē ꝙ hic Bar. ⁊ gl. ⁊ doc. in. c. cū dilectuſ. in. ꝟ. ꝯſtitutū. de ꝯſue. ⁊ vide bal. in. l. ſi ex cautione in vlt. q. ꝺ non num. pe. ⁊ la tius ꝑ euꝫ in. l. ii. C. q̄ ſit lōg. ꝯſue. et bal. i. l. ticio centū. §. ii. ꝺ ꝯd. ⁊ demō. et bal. in. l. ꝺ qbus. ĵ. ꝺ le gi. ⁊ dici pōt ꝙ gl. in. i. ru bri. C. de de cur. ꝓcedat affirmatiue nō negatiue ꝑ quo ē tex. optimus in. l. ſi. C. de fi deiuſ. i ſi. d. ē bal. no. in. l. cunctos po pulos. i. xv. col. ꝙ qcqd pōt fieri per pactū iura mēto valla tuꝫ pōt fieri ꝑ ſtatutū qꝺ no. ⁊ h adde bal. in. l. pe. C. cōmi. uel epiſ. ⁊ ꝑ an ge. hic. ADDE an ualeat eqpa ratio pacti ad ſtatutum unū verbuꝫ ꝑ bal. conſi. ccccxcvi. iiii. li. ⁊ an vale at ſtatutū īpe ditiuū matri monij uide pe. de anch. cōſi. xx. abb. ꝯſi. xi. Et an valeat ſtatu tū ꝙ nō pe tēs debitum ꝑ. x. annos cadat a iure ſuo uide per eundē cōſi. cxci. ange. ꝯſi. ccxxviii. Et an ualeat ſtatutū diſpo nēs ſup iura mēto uiꝺ. ꝺ. car. ꝯſi. xcii. ange. cōſi. c lx. bal. ꝯſilijs ſuis. cxxxii. ⁊ ſequēti. ii. li. ⁊ ꝯſi. ccclxx xii. i. li. pau. ꝺ ca. cōſi. lxvi. ⁊. cxli. pe. de ancha. cōſi. cccxxxi. ⁊ cō ſilio. ccxxvii. federi. ꝺ ſcis cōſi. cclxxii. ro. cōſi. xii. ꝑ alex. cōſi. lv. iiii. i. li. ⁊. xxx viii. iii. li. bal. pulchre ꝯſi. clxviii. v. li. ⁊ cal. cōſi. x viii. ⁊ ſequē ti. Et an ſtatutū ꝑmittēs occidere bānitū valeat bar. ꝙ ſic conſi. clxxxviii. pau. de ca. cōſi. lxxxxiiii. ⁊ ꝯſi. cxciii. bal. ꝯſi. lxxi. v. li. Jo. andre. in addi. ad ſpe. in ti. de cōſtitu. in Rubri. ubi allegat beatū thomā ⁊ tex. diui hyeroni mi ubi clare vult ꝙ tale ſtatutum ob bonū publicū valeat ēt de iure cano nico. ꝫ id ꝙ hic vult. d. cōpatriota meus forte immemor Jo. an. ibi ⁊c̄.

iuri diuino addit quod dicit in ore duoꝝ uel tri um ⁊c̄. ⁊ illa cauſa excludit peccatuꝫ: quia ſi veꝝ eſt doloſe ⁊ fraudulenter factū eſſe quod cōſtat apud nos iuris preſūptione non tenetur heres ſeruare. ſed in foro cōſcientie diſputent theolo gi. aut cauſa legis uel ſtatuti non excludit pecca tum ⁊ non ualet lex uel ſtatutum derogans iuri diuino. Exēplum de iure imperiali alienatio rei dotalis nō ualet nec cōfirmatur per iuramētum vt. C. de legi. l. non dubiū. cuius cā eſt fauor do tis. Itē pactū fcm a filia ne ſuccedat n̄ ualet nec ꝯfirmaſ iuramāto. ratio quia pactum eſt de fu tura ſucceſſione: ut. C. de col. l. pactū. ⁊ quod ibi no. Iſte leges non valent. Ratio quia propter tales cauſas nō excluditur pactū cū propter eas nō ſit licitū deierare: ut extra de iureiur. c. cuꝫ cō tingat. de pac. c. ii. in. vi. ⁊ de iureiur. c. licet. li. vi. Idē ī legibꝰ que permittūt male fidei poſſeſſo rem preſcribere: que leges non ualent quia non excludūt pactum: extra ꝺ preſcrip. c. ſi. ⁊ ibi no. ⁊ de regu. iur. c. ii. li. vi. vbi ꝑ Jo. an. Ex iſta the orica apparet ſo. pluriū queſtionū. Prio an va leat ſtatutū ꝙ bānitus poſſit īpune occidi: ⁊ cer te ſic quia ꝯtrariū a iure diuino nō ſtatuitur ſim pliciter: ut. ſ̄. dictū eſt: vt. d. l. i. ⁊. ii. quādo li. ſi ne iudi. ſe vind. pro hoc dico ꝙ eſt caſus duaruꝫ legum ſimul cōiunctarū ꝙ ille qui non eſt obedi ens illi ſub cuius imperio habetur: ut tranſfuga ⁊ hoſtis perdit iura ſue ciuitatis: vt. l. amiſſiōe. ĵ. de capi. di. ſed tranſfuga et hoſtis pōt ex forma legis ſeu iuris cōmuuis īpune occidi. ergo ⁊ iſte ex forma ſtatuti. caſus eſt. ĵ. ad legem cor. de ſic ca. l. iii. Ecce alia dicit ſtatutū ꝙ qui per decem annos debitū ſuum nō petierit cadat a iure ſuo certe ſtatutū tale nō ualet: quia nec lex imperia lis que hoc diceret valeret. Sed ſi ſtatutum dice ret ꝙ cōtractus ſeu inſtrumētū ficticiū preſuma tur tunc valeret: quia talis cauſa excludit pactuꝫ per ea que dicta ſunt. Itē ſi ſtatutū diceret ꝙ mi noris cōtractus nō ualeat etiā ſi fuerit iuratꝰ niſi interuenit cōſenſus duoꝝ cōſanguineorū nō va let. ſed ſi ſtatutū diceret ꝙ ſi cōtractus aliter fac tus fuerit preſumātur minoreſ dolo inducti: tūc valeret ſtatutū: quia ſi dolus ineſt non valet: ſed quia preſumiſ dolus per ſtatutum pōt iuramen tum ſine pena contemni: ut. d. c. cū contingat. ⁊ de penis. c. ii. ⁊ de iureiur. c. licet. ⁊ in eis nota. ⁊ ſic iam vidi iudicari. ⁊ quodāmodo videtur ſen tire. Ja. de bel. in quadā ſua diſputatiōe. ¶ Ter tio iuxta predicta queriſ vtrū ſuper his q̄ diſpo ſita uel probibita ſunt a iure ciuili communi pōt fieri ſtatuta aliter ſtatuēdoª. videtur ꝙ ſic: ut. ĵ. ti. ii. l. de quibus. in ſi. de pac. l. paciſci. cōiuncta. l. nō īpoſſibile. eo. ti. in contrariū videtur ꝙ nō vt. C. de vſuris. l. eoſ. ꝟ. nec liceat. Circa hoc dic quādoqꝫ lex reſiſtit ſtatuto prohibendo ne fiat. ⁊ tūc nō valet ſtatutū. nā ideo valet ſtatutū quia princeps ꝑmiſit vt hic ⁊. ſ̄. dixi. ſecus ergo ſi ꝓ hibet: vt. d. l. eos. C. de vſu. ⁊. C. de fur. auc̄. na uigia. ⁊ de ſacroſan. eccle. auc. caſſa. ⁊ cōmunia ꝺ ſucceſ. auc̄. oēs peregrini. Qñqꝫ lex. non reſiſtit ſtatuto ⁊ tūc quedā glo. uidetur dare talē doctri nam. Aut contra tale ſtatutum pōt uenire ꝑ pa ctum. ⁊ poterit per ſtatutū. aut nō per pactuꝫ ⁊ tunc nec per ſtatutū. ita no. C. de decre. decu. ſu per rubrica. li. x. Alie glo. vidētur dicere ꝯtriuꝫ ꝙ

talis equiparatio pacti ad ſtatutū nō ſit bona: vt ĵ. de reg. iur. l. nec ex pretorio. et. l. neqꝫ pignus §. ꝓuatoꝝ. ⁊ no. C. que ſit lō. conſue. l. ii. in glo. magna. ⁊ tangiſ. ĵ. ti. ii. l. de quibus. Pro quibꝰ glo. cōcordandis dic ꝙ qñqꝫ probibitū eſt fieri per pactū quia ꝯtra bonos mores: ⁊ tunc proce dit ar. quia tūc nec per ſtatutū ⁊ ita loquitur gl. de decu. ſuper rubrica. Ratio quia lex ⁊ ſtatutuꝫ debēt eſſe ſancta ⁊ honeſta: ut. ĵ. l. ꝓxi. §. i. ⁊. C. de legi. l. leges ſacratiſſime ĵ. ti. ii. l. iii. ⁊. iiii. di. c. erit aūt lex. ergo ſi continent aliquid inhoneſtuꝫ nō valent. Aut eſt probibitum fieri per pactum alia rōne puta publice utilitatis uel alterius iu ris ſubtilitatis. Exemplū in. §. alteri. tūc tale ar gumētū nō procedit. ita loquuntur alie glo. ad que facit. ĵ. ti. ii. l. de quibus. in ſi. ⁊ iſtis caſibꝰ nō dicit ſtatutū contra legeꝫ: licet diſponat aliter ꝙ lex: ut. ĵ. de pac. l. paciſci. ⁊. C. ꝺ pac. l. pacta que contra. ⁊ quod ibi no. predicta uera quando ſit ſtatutum de his que ad populi iuriſditionēᵇ ſpe ctant. Si ꝟo fierent in cauſis maioribus que ſi bi ſoli princeps reſeruauit vt in venia etatis con cedenda: vt. C. de his qui ueniam eta. impe. l. ii. Itē in arrogatione: ut. ĵ. de adop. l. ii. ⁊ in ſimi libus. ⁊ tūc ſtatutum nō valet: quia nō pertinet ad populi iuriſditionē per ea que dicta ſunt. ſ̄. ī prima. q. iſta no. extra de ma. ⁊ obe. c. ii. xi. diſ. c. catholica. ⁊ ibi no. ⁊. viii. diſtin. q̄ contra mores. ¶ Iuxta premiſſa q̄ro an valeat ſtatutū factum a ciuitate ne a ſententijs corū iudicum liceat ap pellari. videtur ꝙ nō: quia ſoluſ princeps poteſt hoc facere: ut. ĵ. a qui. ap. non licet. l. i. in ſi. ergo ⁊c̄. ut modo dixi. in contrariū vidētur caſuſ. ĵ. ti. i. l. ii. §. exactis. Ego ſic dicerē. aut queris de iu re ciuili ſm quod non poteſt appellari ad prin cipem omiſſis medijsᶜ: ut. ĵ. de ap. l. i. §. ſi quis ī appel. ⁊ tunc aut ciuitas que facit tale ſtatutum habet iuriſditionē prime ⁊ ſecunde appellatio nis et valet: quia de his que ad eius iuriſditio nem pertinēt. vt. d. §. exactis. aut habet ſolaꝫ iu riſditionē prime appellationis ⁊ non ſecunde. ⁊ nō valet. impediēdo enim primā appellationeꝫ īpedit ſecūdā per quā deuenitur ad ſuperiorem quod nō licet: vt dixi ar. ĵ. de ſpon. l. oratio. ⁊ vi detur tex. ⁊ ibi dixi in. l. ſi. ĵ. de aqua plu. ar. Aut nullam cām appellationis habet ⁊ idē vt. d. l. i. a qui. appel. non licet. aut queris de iure canoni. ſm quod poteſt appellari ad papaꝫ omiſſis me dijs. ut extra de appel. c. ſi duobus. ⁊. c. ſollicitu dinem ⁊ tūc tale ſtatutum ꝓut impedit iuriſdi tioneꝫ ſuperioris non valet. ut extra de maio. ⁊ obe. c. ii. ¶ Quarto querit vtruꝫ liceat facere ſta tutum ſuper his que ab alijs ſtatutis eiuſdem ci uitatis ſunt diſpoſita. et hic eſt aduertenduꝫ ꝙ quandoqꝫ ſtatutum precedens eſt ſimplex. quā doqꝫ derogatorium ſecundi. quandoqꝫ non de rogatoriū ſed iuramento firmatum: quando qꝫ ſunt duo ſtatuta contraria eodem tēpore con firmata in eodem volumine reperta. de quolibꝫ eſt videndum. ¶ Circa primum quando prece dit ſtatutum ſimplex per ſequens poſtea mutari videtur. vt inſti. eo. §. ſed naturalia. ⁊. §. ea vero. in contrarium ꝙ nō poſſit reuocari videtur. ĵ. de decre. ab ordi. fac. l. quod ſemel. Diſtingue aut ſtatutū ſtat in ſimplici diſpoſitiōe ſtatuti: aut trā ſit in contractum vel quaſi. Primo caſu per ſe

b ¶ Populi iuriſditionē. Non ualet ſtatutuꝫ nec pactū in ſer uatis in re ſeruatione ꝑ principeꝫ. vi de tñ qꝺ no. bar. in. l. i. §. pe. ĵ. ꝺ poſtu lā. ⁊ in. l. rele gati. ĵ. de pe nis. ⁊ i. l. nō ambigiſ. de legi. ⁊ ideo dixit bal. de pa. conſtā. in ꝟbo ſm. mo res ⁊ leges illius ciuita tis. ꝙ ſi ſta tuta tāgerēt principis iu riſditionē vt in cauſis ap pellationum talia ſtatuta nō ualent ꝑ tex. ibi. ⁊ i. c. veniētes. de iureiur.

c ¶ Omiſſis medijs. Ad de ꝙ ſmo di cebat bal. in l. vt vi. ſ̄. c. ꝙ cū appel latio ſit ꝺſen ſio ꝙ nō pōt tolli ꝑ ſtatu tū. d. l. vt viꝫ videſ tñ cō cludeduꝫ vt dixit bar. in. l. ſi. ꝺ aqua plu. ar. ⁊ ad de nota. in. l. ambitioſa. ⁊ dixit Bal. in. l. ꝓſcriptiōe C. ſi ꝯ iuſ vel util. publ. in viii. col. ꝙ li cet ꝑ ſtatutū nō poſſit tol li appellatio tñ pōt thus modificari. ADDE utꝑ ro. cōſi. ccx vii. ⁊ an per ſtatutū poſſit tolli appella tio uide bar. cōſi. cxxvii. bal. cōſi. cc lxxviii. iiii. li.

queņs poteſt ſtatutum ſimplex reuocari: ut dicto. §. ea. ṽ. An autē in reuocādo requiratur ſuperioris auctoritas infra dicetur circa tertiū articulum. Secūdo caſu nō pōt reuocari[a] in preiudicium q̄ſi contrahentiſ. j. quod cuiuſq3 vniuer. no. .l. item eoꝝ. §. ex his. vbi non pōt reuocari actor cōſtitutus ꝑ decretū poſtq̄ inde ſecutus eſt quaſi contractus q reſultat ex lit. ɔte. ita d3 intelligi .l. quod ſemel ⁊ glo. ibi poſita que reſpicit intereſſe alterius. ⁊ intellige rōne contractus uel quaſi qui ex decreto uel ſtatuto reſultat Et circa predicta ſubiicio unā queſtionē ad intelligentiā ipſorum. Statuto cauetur q̄ qui venit ad habitādū in tali caſtro hēat imunitatem perpetuo: quidam venerunt: nūc ciuitas vult reuocare ſtatutum ⁊ vult ne illi gaudeant imunitate[b]: certe ī p̄iudicium eorum q iam venerūt nō pōt reuocari ſecus in his qui nōdū venerūt. nam dictū ſtatutum tranſiuit in cōtractū uel quaſi contractū do vt facias: uel facio vt facias: id eſt concedo tibi imunitatē vt uenias. ſi aliqui venerūt ex vtraq3 ꝑte perfectus eſt ɔctus. ⁊ ideo nō eſt locus pnīe: ſed anteq̄ ueniāt ſic: vt. j. de cōdi. ob cau. l. ſi pecunia. ſic intelligo. d. l. quod ſemel. ⁊ qđ ibi no. per glo. ⁊ Dy. ¶ Circa ſecūdum qñ precedens ſtatutū eſt derogatoriū ſecūdi: ut quia prohibet aliud fieri. vel dicit q̄ nō poſſit contrariu3 ſtatui ſeu cōtra ipſum veniri niſi certa forma: nūquid ſecundū ſtatutum ɔriu3 ſimpliciter valeat vel cū generali reuocatione cōtrariorum requiraſ ſpālis reuocatio[c] primi. ⁊ uidetur q̄ ſequēs ſimpliciter factū tollat primū: ar. j. de iure codi. l. diuus §. licet preterea eoipſo q̄ lex facta eſt ſui virtute tollit precedētē contrariā nec diſputandū eſt ꝺ ea ſed eſt iudicandu3 ſ̄m eam. vt. iiii. diſ. c. erit. ⁊ .C. de cri. ſacri. l. ii. Preterea videtur caſus. C. de legi. l. humanum. vbi ꝓhibet imperator ne leges fiant niſi certa forma. ⁊ tñ poſtea plures leges facte ſunt ſimpliciter nulla de ea habita mētione ⁊ ualēt ut ibi no. ⁊ de emē. iuſti. co. circa ſi. ⁊ hoc quidā tenent. Ecōtra q̄ requiratur ſpāliſ reuocatio ſicut in teſtamētis de le. i. l. ſi mihi ⁊ tibi. §. in legatis. ⁊ ꝺ le. iii. l. ſi quiſ. in prin. teſtamēti. preterea hoc patet in reſcripto īpetrato cōtra legē qđ nō ualet niſi dicatur in reſcripto nō obſtante tali lege: ut no. C. ſi cōtra ius vel uti. pu. l. ſi. C. de teſta. autentica hoc inter liberos. Ratio ꝓpter precedētem clauſulā derogatoriā poſita3 in. l. nec dānoſa. C. de preci. impe. offe. pro hoc d. autētica hoc inter liberos. glo. in. l.[d] pacta nouiſſima. C. de pac. ⁊ hoc tenēt alij Sunt q diſtinguunt: aut ſtatutū precedēs eſt derogatoriū voluntatis ⁊ requiritur expreſſa reuocatio[e] ꝑ iura ſcđo allegata. Aut eſt derogatoriu3 ſolēnitatis: quia vult ſcđ3 nō valere niſi ſeruata certa forma ⁊ tūc tollitur per ſcđm ſtatutu3 ſimplex vt dicta .l. diuus. §. licet. ⁊ d. l. humanum. ⁊ hāc opi. ſeq̄batur Oldra. ⁊ An. de piſ. cui cōſonat opi. Ja. de are. quā ponit in. d. l. ſi qs. in prin. teſtamēti. ⁊ Cy. recitat. C. de teſta. l. ſancimus. Quid dicemus[f] Dy. circa teſtamētū videſ dicere q̄ reqraſ ſpecialis reuocatio. extra de reg. iur. c. qđ ſemel. li. vi. ſed dñſ Cy. hunc articulū diſputauit in hac ciuitate me audiēte ⁊ tenuit indiſtincte q̄ ſcđm ſtatutū nō valeat niſi fiat expreſſa reuocatio primi per iura alleg. hoc ēt probat quia proteſtatō precedēs declarat animū in futuro deeſſe: ut. l. at ſi quis. §. pleriq3 de reli. ⁊ acqui. here. l. qui in aliena. §. ſi. Sic ergo in ſecundo ſtatuto deficit animus ⁊ volūtas. ergo nō eſt ſtatutū. Nō ob. l. diuus. §. licet. ⁊ diſtinctio p̄dicta: quia intellige q̄ ibi expreſſe penituit prioris voluntatis ut ibi no. als deficeret voluntas. Nō ob. q: de ea nō ē diſputandū: q: verū eſt qñ eſt lex. ſed hoc nō eſt ꝓpter defectū voluntatis. Nō ob. l. humanum: q: īperator ibi loquitur ex humanitate nō dicendo: ſi aliter fiat nō ualeat: quia tūc ſecus: vt pat3 ꝑ ea que dixi. ſ. in reſcripto. ita dicit Cy. quē in hoc ſequor. ¶ Circa tertiū quādo primū ſtatutū eſt iuramēto firmatum videſ q̄ per ſecundū nō poſſit tolli cū nō poſſit ueniri contra ſacramētū[g] ut. C. ſi aduer. ven. auē. ſacramēta et extra de iureiurā. c. cū contingat. eo. ti. c. licet. li. vi. ⁊ ꝺ pac. c. q̄uis. lib. vi. Econtra q̄ tollaſ per ſequēs: na3 ſi iuro nō cōtrahere matrimoniū cū ſeia vel contrahere cum ticia: ⁊ poſtea cōtraho cū ſeia vtroq3 caſu[h] valet matrimoniu3: ut extra de ſpon. c. i. in ſi. ⁊ de uoto. c. i. in ſi. li. vi. Tu dic q̄ aut tale ſtatutū ꝑ quod primū tollitur requirit ſupioris auctoritatē: ⁊ tūc nō pōt tolli primū per iura p̄mo alleg. Ratio quia ille qui h3 interponere primo auctoritatē nō vult eſſe auctor periurij. aut ſi

a ¶ Nō pōt reuocari. adde q̄ do. anto. ⁊ do. flo. in. c. nouit. de iudi. per id quod dixit ibi Inno. voluerunt q̄ ubi lex uel ſtatutum tranſeunt in priuilegium non ſubditi non poſſit reuocari: idē ſi tranſeat in ɔctum per hoc no. ſecus ſ̄m eos ſi tranſiret in cōtractum vel priuilegiu3 ſubditi ꝑ id qđ no. inno. in. c. in noſtra. de iniuriis. Sed forte ſ̄m do. io. illud vltimu3 eſt verū ſubſiſtē te cauſa: alias ſine cauſa non videtur poſſe tolli ius ſubditi per id quod no. Inno. in. c. q̄ in eccleſiarū de cōſti. ⁊ uidetur tex. in .l. qui ſemel et melius ꝑ do. Anto. in d. c. nouit. et intellige q̄ ɔceſſum ſubdito pōt reuocari cle. paſtoralis. ꝺ re iudi. et in no. in. d. c. in noſtra. hoc intelligit uerum qñ priuilegiū hab3 cām ſucceſſiuā ut q̄ non teneaſ ſoluere collectā ſi autem dedit vnā rem: tūc q: trāſiuit in ius gentium acquirendo, dñium non pōt acquirēti tollere. et ita intelligit abbas ſiculus in. d. c. nouit uide Bal. in .l. ſi cū mihi j. de dolo. ꝺ materia plene ꝑ pe. ꝺ ancha. i cōſilio ſecūdo. ꝑ domi. in. c. i. de cōſti. in. vi. Sed quid ſi princeps cōceſſit ciuitati facere ſtatuta. tura uirtute cuius ɔceſſionis ciuitas fecit ſtatuta ſua nūquid poterit reuocare: uidetur q̄ nō: quia intelligitur ꝺ primo actu. l. boue. §. hoc ſermone. ff. de vb. ſig. cōtrarium ē verum ar. l. omniū. C. de teſta. ⁊ qđ no. in. c. nō pōt. de prebē. in. vi. i no. ⁊ ex hoc apparet q̄ ſtatuta potius accedūt vltime uolūtati q̄3 cōtractui. de hoc no. in. c. q: cōtra. de ɔceſ. preben. ⁊ quod no. ff. de legi. l. ſed ⁊ poſteriores et pe. ⁊ Cy. in. l. ſi. §. i. C. cōia de leg. ⁊ bal. in. ṽ. criminalibus. de pa. cōſtan. ⁊ ad. q. Bar. uide no. ꝑ Bal. in. l. ex placito. de rerū permu. ⁊ que dixi in. l. ſi. j. de regu. cato. ⁊ ad intellectū. l. quod ſemel. ꝺ decre. ab or. fa. adde bal. in pulchra. q. in. l. ii. C. ſi ſeruus expor. ue. per Bal. in additione ſpe. in ti. de ſen. in. xiii. col.

b ¶ Gaudeant imunitate. An dans imunitatē poſſit reuocare. uide quod no. Bar. in. l. priuilegia in ſi. de ſacroſan. ec. plene per Bal. in. l. qui ſe patris. in. x. col. C. unde liberi. ⁊ adde quod Cy. in. l. nō amplius. §. i. de le. i. dicit q̄ ſi ex forma ſtatuti debeatur fratribus minoribus pro pictantia nunquid poſſit reuocari ſtatutum. ⁊ uidetur q̄ nō: quia videtur tractari de dāno ꝓpter lucrū qđ perdereſ ꝑ ibi no. Sed ſ̄m do. io. ibi cōtrariū tenetur: quia ex quo ꝑ viam. l. iſtud lucrū uenit querēdū poteſt tolli ɔtrarium. l. fa. quod no. Inno. in. c. in noſtra. de iniur. nec ob. quod habetur in. l. quod ſemel: q: ibi ſtatutū tranſit in ɔtractū propter reciprocum factum adde bar. ad reprimen. in ver. non obſtante.

ADDE an immunitas conceſſa poſſit reuocari abb. conſi. xli. i. li. pau. de ca. conſi. cclxxxv. pe. de ancha. ɔſi. ii. ⁊ ɔſi. ccclxvii. ro. ɔſi. cclij.

c ¶ Spetialis reuocatio. Nota tñ q̄ ſi ſublata ſunt ſtatuta videntur etia3 ſublate reformationes facte circa ſtatuta. ita dicit Bal. per illu3 tex. in. l. i. in prin. C. de lati. liber. tol.

d ¶ Gloſa in. l. pacta. ⁊ per Bal. in. d. l. humanum. ⁊ per do. anto. ⁊ Imol. in. c. que in eccleſiarum. de conſti.

e ¶ Reuocatio. vnum no. ſ̄m Bal. in. l. ſi. C. de lat. liber. tol. q̄ clauſula reuocatoria legis vel ſtatuti non reuocat niſi eatenus quatenus reperitur repugnantia ⁊ non in alia parte.

f ¶ Quid dicemus adde tñ ſ̄m Bal. in. l. i. in pe. col. C. q. bo. cede. poſ. q̄ ſtatutum tollēs nō requirit clauſula3 nō obſtante ſec⁹ in reſcripto ⁊ de his per Bar. ad reꝑmē. in ṽ. nō obſtantibus. Sed ſi ſcđm ſtatutū eſt generale an tollat primū ſpāle. uide quod no. bar. in. l. de qbus. in. ṽ. tertio ⁊c. j. ꝺ legi. facit qđ not. bar. in .l. queſitū. §. ſi qs fundū. de fundo inſtru.

ADDE an cum ſtatutū eſt generale tollat aliud ſpeciale conſilio. clxv. et ccccxcvi. iiii. li. ⁊ cōſi. cc. xxviii. i. li.

g ¶ Cōtra ſacramentum qñ tollatur primum ſtatutum factū cum iuramēto. adde qđ dixi in. l. qđ ſeruus. j. de condi. inde. ⁊ per Gul. de ſuza. i. l. i. C. de ſacroſan. eccle. per eūdem in. q. incip. queſtio fuit de facto ī ciuitate parme.

h ¶ Cum ſeia vtroq3 caſu. adde his ſcripta. in. l. ſi quis pro eo. in. vi. col. j. de fideiuſ. io. an. in. c. i. de his que ſi. a ma. par. ca. dicit q̄ quando perſone de collegio iurant ſeruare ſtatuta iuramentum uidetur preſtitum quod ſeruabūt ſingulariter uel ſpecialiter: non autem ligat iuramentum quin poſſint tollere collegialiter ſtatutum ⁊ per conſequens iuramentum acceſſorium. et eandē mentem videſ habuiſſe pau. de liaza. in cle. i. de regula. que dicit q̄ aut illi de collegio iurant ſeruare ſtatuta ⁊ tunc ſi contraueniunt collegialiter non incidunt in periuriū quoniam tollitur ſtatutum ⁊ per cōſequēs iuramentum. aut iurant ſeruare cōtenta in ſtatuto: tūc ſecuſ quia incidūt in periurium ueniendo ɔ̄ ſine rationabili cauſa ⁊ hoc ſi nullam fecerunt relationem ad ſtatutum: alias ſecus puta ſi dixerunt iuramus non recipere aliquem qui non ſit graduatus ſicut contineſ in ſtatuto. quia videtur iurare ſeruare ſtatutū: vt in ſimili dicit Inno. in. c. cum olim. Sed io. de ligna. in. d. cle. i. tenet q̄ etiam in primo membro incidūt in periuriū ſaquod in ſimili no. Inno. in. c. preterea. de appel. ⁊ hoc etiam videtur ſentire Jo. an. in. c. pro illorū. de preben. ⁊ ibi dicit abb. ſiculuſ q̄ iſte paſſus ſemper fuit ei difficilis ⁊ putat pro concordia q̄ aut ſingulares de collegio iurant ſeruare ſtatuta ſingulariter ita q̄ obſeruantia ſtatuti habet verificari ſemper in ſingulis vt in ſtatuto q̄ nullus det vocem niſi ſit matriculatus ⁊ tūc procedat opi. Jo. an. in. d. c. i. Sed ſi iuramētū aſtringit eoſ ad obſeruantiam collegialem: ut quia canonici iurant aliquem non recipere in canonicum vltra numerū. vt in caſu. d. c. pro illorū. ⁊ procedat alia opi. q̄ ſint periuri niſi iuſta cā ⁊c. pe. de ancha. in. d. cle. i. videtur in

effectu tenere opi. Jo. an. in. d. c. i. ⁊ ibi dicit ꝙ quando iurat collegiū nō tollere ſtatutum verum eſt ꝙ non poteſt tollere ſine periurio. ſed ſi iurat ſeruare ſtatutum continens puta ꝙ doctores de collegio aliquem q non ſtuduerit per. vii. annos non poſſit admittere in examine tūc iſto caſu poſ ſunt ſine periurio tollere ſtatutum et admittere ſcholarez quia quādo ad mittunt reperiūt ſtatutū eſſe ſublatū. ita dicit ꝙ conſuluit ipſe ⁊. d. gaſpa. de cal. et laurentius d pinu. Omni tñ caſu ui detur tenere abb. in. d. c. ꝓ illoꝝ. in ſimili ꝙ ſubſiſtēte cā conti nente fauorem publicū ſemꝑ poſſint tolli impune allegat gl. xi. diſ. in his ⁊ ꝓdictis ad de glo. de elec. in. c. vt ſi dccat. in. vi. quā ſingulariter allegat abb. in. d. c. ad. de his que ſi. a ma. par. cg. ⁊ allegaui poſt bar. i. l. ſi. C. ſi ꝯ ius. adde qd bal. in. l. clari. C. de fideicon. tenet ꝙ ſi iuratū fuit nō reuocari ſtatutū nō poſſit niſi ex cā. ADDE vt per dominoſ de rota deciſ. ccxciiii. i nouiſ. de iureiurando.

a ¶ Auctoritas ſuperioris. An reuocando ſtatuta requiraſ auctoritaſ ſuꝑioris a quo fuerūt cōfirmata. adde Bar. ⁊ bal. in. l. omniuz C. de teſta. ⁊ bal. i. l. ex placito de rerum pmu. ⁊ Jmol. i. l. ex facto. i. ii. colū. de vulga. ⁊ pu. ad hoc bene fa. qd no. Bar. i. l. quod maior ad munici. ⁊ ibi dixi ⁊ hoc limitaui.
ADDE abba. conſi. xxv. ii. li. ro. conſi. cxvi.

requiriſ ſuperioris auctoritas ⁊ pōt reuocari: lȝ reuocātes ſint periurij per iura ſecūdo allegata. iudex enim ſuum nō tibi tuū denegat auxiliū: ut no. C. ſi aduer. ven. l. i. ¶ Juxta predicta q̄ro an in reuocando reqratur auctoritas ſuꝑioris[a]. dic erat talis populus q poterat ſtatutū facere ſine ſuperioris auctoritate: ⁊ tunc eadem rōne poterit reuocare per ea que dicta ſunt. Aut nō poterat facere ſine ſuperioris auctoritate: ⁊ tunc aut vult ſtatutū primum tollere aliter ſtatuēdo. aut ſimpliciter tollere ⁊ ad ius cōmune redire prio caſu nō pōt niſi interueniat eadem ſolēnitas in deſtruendo: que interuenit in conſtituendo. Secūdo cāu poteſt ſine ſuperioris auctoritate[b]. ar. ꝯ. de iniuſto teſtamēto. l. ii. ⁊. C. de teſta. l. hac cōſultiſſima. §. ſi quis autē. ubi primū teſtamētum tollitur per ſcōm minus legitime factum quādo per eum ad ius cōmune reditur: quia ſunt inſtituti uenientes ab inteſtato. aľs ſecus. pro hoc videtur caſus extra de conſti. c. cū acceſſiſſent. Sȝ an iuramentum habeat uim verborū derogatoriorum[c] ita ꝙ requiratur expreſſa reuocatio. Jo. an. in illa. q. qua diſputauit de eo qui iurauit nō reuocare teſtamentum. tenet ꝙ ſic. ar. ꝯ. de le. ii. l. cum pater. §. filius. ⁊. ꝯ. de leg. iii. l. cum quis. §. codicil. Sed iſtud videſ male dictū quia eadē rōne uidetur ꝙ iuramētum debeat habere vim renūciationis exceptionis non numerate pecunie quod eſt falſum. ut. l. ſi. C. d nō nu. pec. ſȝ certe ibi ſicut promiſſio fuit facta ſpe future numerationis: ita iuramentū vt dicit glo. in renunciatione in. l. ex cautione. e. ti. que ratio h ceſſat. Jtē quid ſi utrūqȝ interueniat. ſ. uerba derogatoria ⁊ iuramētum. dicebāt quidam ꝙ nō poteſt reuocari: ut ſic iuramentum aliquid operetur. quod non placet: quia nemo poteſt ſibi legem imponere a qua non liceat diſcedere: ut. d. l. ſi quis in prin. ⁊ iuramentum ſatis operatur ꝙ eius timore non ita de facili ad reuocationē procediſ. ¶ Circa quartum qñ ſunt duo ſtatuta in eodem volumine contraria[d] ⁊ eodē tempore cōfirmata iſtam. q. no. Dy. ꝯ. d teſta. tu. l. tutores. ⁊ Cy. C. de teſ. tu. l. ii. ⁊ ibi recitat opinio. finaliter tenet opi. Dy. ꝙ illud quod eſt ultimum in uolumine libri: ⁊ ſic in cōpoſitione preualet ⁊ tollat primū quia tēpus compoſitionis non confirmationis inſpicitur[e]: ut. d. l. tutores. ⁊. d. l. ii. de teſta. mili. l. ſi certarum. §. ſi. ⁊ de iure codicil. l. conficiuntur. §. ſi miles. quod puto uerum. nam totus co

b ¶ Superioris auctoritate. dicit abb. ſiculus per illū tex. in. c. dilecto. d preben. ꝙ ſtatuta collegij confirmata per ſuperiorem poſſunt tamen per collegium reuocari cōfirmatione nō obſtāte. ad idem. c. cum acceſſiſſent. de conſti. ⁊ refert abbas. hoc intelligendum cum limitatione de qua per cum in. d. c. cum acceſſiſſent.

c ¶ Derogatorioꝝ. Adde bar. i. l. ſi qs in pri. teſtamēti. in ſi. de le. iii.

d ¶ Cōtraria. quādo ſunt duo ſtatuta cōtraria qd preualeat: ⁊ dic vltimuȝ ⁊ vide qd no. Bal. in auten. caſſa. C. de ſacroſan. eccle. ⁊ in auten. omnes in ſi. C. comunia de ſucceſſi.

e ¶ Jnſpicitur. bene fa. quod no. Bal. in. l. impuberem. ꝯ. de ſal. ⁊ hic adde ang. ⁊ Jmol. in. l. ſimiles. ꝯ. ad. l. fal. ⁊ ang. in. l. in ciuile. ff. de legi. ubi etiaȝ dicit idem quando in vno met ſtatuto eſt contrarietas. aliter dicit ange. i. l. ii. C. de cano. largi. li. x.

f ¶ Ad cōcordantiam. ad hoc qd no. bar. in. l. ſed ⁊ poſteriores. ꝯ. de legi. ⁊ in. l. ſciendum. in prin. qui ſatiſd. cog. per Bar. in ver. non obſtantibus in extrauag. ad reprimēdū. ⁊ in. l. i. §. ⁊ parui. i. ii. col. quod vi aut clā. bal. in. l. ſi. in. vi. col. de lib. pret.

g ¶ Quos ligent ſtatuta. quos ligant ſtatuta. vide cum in. l. cunctos populos. C. de ſum. tri. in. vi. q. ⁊ ꝙ ſtatuta ligent minores eſt caſus. ⁊ ibi bar. in. l. ſiue herede. §. lucius. ꝯ. de admi. tut. bar. ⁊ bal. in. l. ſi. in q. cau. in inte reſti. no. eſt ne. ⁊ in. l. ſi. C. de in ite. reſti. ⁊ qd no. bar. in prima ꝯſti. C.
ADDE bal. conſi. cccvi. ii. li. alex. cōſilio. xxxvi. iiii. li.

dex fuit eodem tempore confirmatus. ⁊ tamen in eo ſunt quedam leges contrarie. ⁊ ultime derogant primis. predicta vera niſi per quandam diſtinctionem reduci poſſent ad concordātiaȝ[f] quia vtrumqȝ ſeruaretur vt in prima conſtitutione. C. §. quibus. ibi niſi aliqua ſub diuiſione adiuuentur. facit. C. de inoffi. dona. l. i. cum ſimilibus. ¶ Quarto quero principaliter quos ligent ſtatuta[g]. ſ. an ligent forenſes an minores. an clericos. an ciues extra territorium exiſtentes. ⁊ ſimiles queſtiones. de quibus uide per Cy. C. de ſum. tri. l. i. ⁊ que ſit lon. conſuetudo. l. i. ⁊. ii. circa ſi. hoc omitto quia eſſet longa repetitio per ſe ⁊ per doc. perfecte nō tractatur: alia uice dicem[us] ſaltem in. l. cunctos populos. in. vi. q. C. de ſum. tri. ⁊ in. l. ſiue heredem. §. lucius. de admi. tu. ꝯ. ⁊ in. l. ſi. C. in quibus cauſis in inte. reſti ¶ Quinto principaliter quero a quo tempore ſtatuta ligent. iſta queſtio poteſt intelligi duobus modis ſ. a quo tempore iſta ſtatuta incipiant habere uigorē. ſecundo an poſt uigorem aſſumptuȝ ligēt facta precedentia. an ſolum ſequentia. Circa primum videtur ꝙ ligent poſt duos menſes[h]: vt in auc. vt facte noue conſti. col. v. Ecōtra ꝙ a tēpore ſciētie: vt. ꝯ. de decre. ab ordi. fa. l. ſi. Diſtingue aut loqueris de ſcientibus[i]: et eos ligat ſtatutū: vt. d. l. ſi. aut de ignorantibus. ⁊ tunc aut ſunt ſtatuta preiudicium afferentia. aut afferentia ſolum commodum. Primo caſu differentia eſt inter leges comunes que ligāt poſt duos mēſes ⁊ leges municipales que ligant poſt modicū tempus arbitrio iudicis. ita ꝙ quis poſſit dici eē in ſupina ignorantia: ut no. in. d. l. ſi. ⁊ eſt caſus extra de conſti. c. vt animarum. li. vi. ſecundo caſu ſtatuta ſtatim ſuum operantur effectum. arg. C. de eden. l. pe. in ſi. li. x. Simile in legato quod acquiritur ignoranti: q: cōtinet ſolū cōmodum. Eſt aliud in hereditate vt. ꝯ. man. l. ſi hereditatem. ⁊ ita ſentiunt doc. Ex his apparet ꝙ ille q cepit exbannitum[k] debet habere premium i ſtatuto contentum: licet ſtatutum ignorauerit: qd intellige ſi cepit ſciens eum exbānitum. alias nō videtur ſua opera captus exbānitus. ꝯ. de acqui. re. do. l. ſi is q. §. quod ſi ſeruus. ¶ Scdo queriſ poſtq̄ ſtatutum aſſumpſit uigorem. vtrum liget ſolum ſequentia an etiam precedētia[l]. iſta queſtio eſt dubia ⁊ valde vtilis ⁊ quotidiana. Cy. aliquantulum tangit. C. de leg. l. leges ſacratiſſime Ja. de bel. diſputauit de hoc et ſuam diſputatio-

h ¶ Duoſ mēſes. ⁊ hoc videſ eſſe verum niſi eſſet ꝯſtitutio priuilegiās q: aſſumit naturaȝ priuilegij et ſtatim ligat etiā ante puplicationem vt ne. i ꝓhemio. cle. ⁊ latius doc. in d. c. ii. d ꝯſti.

i ¶ De ſcientibus. ⁊ hanc opin. ſequiſ Jo. de lign. et do. io. etiā per glo. in. c. ii. in verbo hactenus de re. ec. nō ali. in. vi. et melius i data. vi. ⁊ hoc tenent plene doc. in d. c. ii. de cōſti. licet pau. de liaza. in ꝓhemio cle. tenuerit ꝯriuȝ in vbo de cetero. ⁊ etiam do. anto. in d. c. ii. ꝙ ſolū liget etiam ſcientez poſt duos mēſes ſed hec opi. verior quia ſolū duo mēſes danſ ad certiorāduȝ ſed ſi certus eſt certiorari nō debet. ⁊ ſubdūt ꝙ ꝯſtitutiones iperiales debent primo publicari ꝑ totā prouintiam. vt i auten. facte noue conſti. de conſti. vo pape ſufficit fieri in curia.
ADDE an cōſtitutio liget ignorantes ro. conſi. cccxlv.

k ¶ Qui cepit exbānitum. Capiens exbannitum habere debet precium ſtatuti q̄uis ſtatutum ignoret. vide bal. in. l. inter omnes. §. recte. circa ſi. ꝯ. de fur.

l ¶ An etiam precedentia. An ſtatutum trahaſ ad preterita vel futura. vid bar. in. l. cū lex. ꝯ. de legi. ⁊ fa. quod no. dixit bar. in. l. ii. ꝯ. de condi. et demon. ⁊ no. ꝙ qñ cōſtitutio emanat ad irritandū aliquid quod ſit contra ius diuinū vel naturale: hoc caſu pōt extendi ad preterita. ita eſt doctrina doc. in. c. cum tu. de vſur. quod no. ⁊ vide bal. in. l. nō dubiuȝ. in prin. C. de legi. vbi dicit ꝙ declaratio trahitur ad ꝑterita non conſtitutio ſm io. an. ⁊ de his oibus dictis per bar. vide bal. in. l. leges ⁊ conſtitutiones. C. de legi. et bar. in. l. ſi. ꝯ. de fal. Sed an ſufficiat ꝙ ſuperueniat confirmatio ſtatuti lite pendente. vide bar. in. l. ex placito. in. iii. colū. C. de re. permu. plene per pe. de ancha. in. c. canonum ſtatuta. circa medium et vide notabi. q. bal. in. l. cum in ſcdo. de iniuſto teſta. ⁊ bal. hic in. ix. et. x. col. ⁊ an ſtatutum liget ante publicationem. vide no. bal. in. l. ii. de ori. iur. ⁊ io. an. in data. vi. libri in mercu. in prin. et quod no. ange. in auten. de non eligen. ſecun. nuben. in ſi. ⁊ quando ſtatutum trahatur ad precedentia. vide bal. in. l. ſi quis quandam. ꝯ. ſi quis cautio.
ADDE an ſtatutum trahatur ad preterita et ad futura adde ange. conſi. lxv. et. lxvi. pau. de ca. ccxci. abb. conſi. cxi. ii. li. pau. de ca. conſi. xxi. alexā.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

nem ponit in auc̃.vt cum de ap.cog.in prin.col. viii.tñ multũ obſcure ꝛ minus perfecte loquitur ideo diuido iſtam in tres articulos.quãdoq; expreſſe cauetur in ſtatuto ꝙ trahat̃ ad preterita. quandoq; expreſſe vt trahatur ad futura.quandoq; nil dicitur. Circa primum videtur ꝙ talis adiectio.ſ.ꝙ habeat locum in preteritis valeat: vt.C.de legi.l.leges.de tranſactionibuſ.l.ꝺ pac. pi.l.fi.econtra ꝙ nõ valeat de tranſact.l.cauſas. in auc̃.vt cum de ap.cog.in prin. Diſtingue aut queris de preteritis deciſis ſeu finitis.ꝛ ad predicta ſtatutum nouum bene põt porrigi confirmando:ut.C.de tranſac.l.fi.ſed infirmando vel aliter diſponendo ad predicta non porrigitur[a] ẽt ſi expreſſe caueat̃:ut.C.de tranſac.l. cauſas. ꝺ ſacroſan.ec.l.pe.in fi.vt ſpon.lar.§.fi. et per ea que dicam.j.prox. Aut ſunt negocia p̃terita pẽdentia[b].ꝛ tunc aut ſunt in iudiciũ ꝺducta. ꝛ tũc aut pendent per appellationem:ꝛ ad ea nõ porriguntur etiam ſi expreſſe caueatur:vt in auc̃.vt cũ de ap.cog.in prin.aut pendẽt in iudicio[c] cãe principalis.ꝛ idem:vt in auc̃.in medio litis.col. viii.ibi enim loquitur nõ ſolum de reſcripto principis ſed cuiuſlibet iuriſditionem habentis: vt patet in.e.ti.§.illud. Item ibi loquitur de omni ſtatuto ſpeciali per quod iudex prohibet̃ aliter iudicare ꝙ̃ ſm leges generales precedentes:ut ibi patet.ꝛ hoc ſentit glo.in.d.ti.vt cum de ap. cog.in prin. Et per hoc patet rñſio ad.l.ſãcim[*] in fi.ꝛ.l.fi.in fi.de ſacroſan.ec.ꝛ de ve. iure enucle.l.ii.§.pe.ꝛ fi.quia verum eſt ꝙ lex generalis poteſt facere vt ad precedentia in iudicium deducta trahantur:ſed per legem ſpecialem fieri non poteſt:vt.d.auc̃.in medio litis. Si enim imperator ſanctiſſimus in quo omnis ceſſat ſuſpicio:vt.j.ad.l.iuliam.de ambitu.l.i.nõ vult ſuas ſacras formas valere multo minus valebunt ſtatuta ꝛ reformationes ciuitatum quas canes curiarum ꝛ deuoratores omnium communium fieri faciunt pro libito voluntatis.ꝛ hoc expreſſe cautum intelligo.ſcilicet ꝙ ad preterita porrigatur.etiam quãdo ſtatutũ per verba preteriti tẽporis eſt confectum:vt.C. de ſacroſan.ec.l. decernimus.ꝛ de quadri.preſcrip.l.bene a zenone §.quia igitur. ¶ Iuxta predicta quero:que dicãtur negocia preterita deciſa ſeu finita. Reſpondeo tranſactione ſententia iuramento ſolutione quittatione preſcriptione et ſimilibus modis:vt predicta.l.cauſas.C.de ſacroſan.eccle.l. pe.i fi. in autẽ.vt ſpon.largi.§.ii.j.iudi.ſol.l.cum querebatur.§.proinde.ꝛ de iureiur.l.i.ꝛ.ii.ꝛ.C. de tranſac.l.tranſactione finita.ꝛ per hoc dicebam pridie in.q.de facto.dicebat ſtatutum ꝙ filie femine non ſuccedant[d]:ꝛ hoc locum habeat in p̃teritis ꝛ futuris.dicebam ꝙ ſi femine habuerũt partem ſuam vel cum fratribus diuiſerat: ꝙ ad eas ſtatutum non porrigitur.ſed ſi ipſe cum fratribus ſuis ſteterant:ꝛ partem ſuam non petierant tunc ad eas ſtatutum bene porrigit̃. ¶ Circa ſecundum ſcilicet quando hoc exprimitur vt ad futura trahatur ad ea ſola trahetur.hoc enim eſt de natura legis:vt.d.l.leges.C.de legi. ꝛ in auten.de nup.in pri.ꝛ.§.duo igitur.circa fi.col. iiii.extra de conſti.c.fi.ꝛ in autẽ.de here.que ab inteſta.defe.§.fi.col.ix. ¶ Circa tertium quãdo nihil exprimitur.dic ꝙ in caſibus in quibus ſupra dixi ꝙ ad preterita non trahatur:etiam ſi expreſſe ſit cautum ad illa ſine dubio ſimplex ſtatutum non trahitur:etiam ſi expreſſum ſit. In alijſ diſtingue:aut ſtatutum procedit declarãdo:aut ãnullãdo:aut confirmando:aut aliquid de nouo inducẽdo. Primo caſu porrigitur ad preterita.C.de pactis.l.fi.ꝛ de tranſac.l.fi.ꝛ in auten. de filijs ante dota.inſtru.natis.§.i.col.iii. vbi h̃ exp̃ſſe habet̃. Scd̃o caſu:aut cã ãnullationis ſub erat de p̃terito:ꝛ porrigit̃ ad p̃terita:ut in autẽ. ꝺ ali.ꝛ ẽphi.§.omnia igit̃.col.viii.ꝛ in auten.de inceſ.nup.§.ꝛ hoc quidam.col.ii.ꝛ.C.de inceſ. nup.l.pe.et fi.aut cauſa annullationis per legem annulantem introducta eſt:ꝛ nõ porrigitur ad preterita.C.de teſta.l.iubemus.in fi.ꝺ cura. fu. .l.fi.in fi.ꝛ in auten.de non ali.§. alienationis. Tertio caſu quando confirmando dicunt quidam vt Ia.de bel.ꝙ tunc porrigitur ad preterita:per.l.bene a zenone.§.quia igitur.C.de quadrie.preſcrip.ꝛ in auten.de mona.§. omnibus Sed certe illud ideo:quia dicte leges ſunt prolate per verba preteriti temporis:alias putarem dicendum vt dicam.j.proxi.mẽbro quis enim diceret.l.ſi quis argentum.§.ſin autem.j.de dona.que confirmat pactum nudum donationis porrigi ad donationes ante legem illam factas certe nullus. Quarto caſu quando lex procedit inducendo ſeu ſtatuendo de nouo:tunc aut tale ſtatutum pertinet ad litis ordinationem[e]:aut ad cauſe deciſionem.primo caſu ſtatutum habet locum in omnibus futuris:ꝙ̃ꝙ̃ ſit ſuper preteritis negocijs:ut.C.de iura.calũ.l.ii.in prin.ꝛ.§. penul.de fi.inſtru.l.cõparationes.in fi.ita tenet Cy.C.de legi.ꝛ Old.ſecundo caſu quando pertinet ad deciſionem[f]:tunc aut loqueris in delictis:aut in contractibus ꝛ in alijs diſpoſitionibꝰ Si in delictis:tunc aut lex facit aliquem actũ eẽ delictum qui prius non erat: ꝛ non porrigitur ad facta preterita:vt.C.de teſta.l.iubemus.i fi. ꝛ in auten.de ſan.epi.§.fi. Aut lex ſiue ſtatutum penã iam impoſitam auget vel minuit.ꝛ tũc dic vt ſtatim dicam. Si in contractibus ꝛ alijs diſpoſitionibus:diſtingue aut lex ſiue ſtatutum ſolennitatẽ ſeu formã inducit aut exceptionẽ ſeu ꝺfenſionem parit:aut eã tollit.prio caſu ſi actꝰ eſt ceptus ſed nõ perfectus:ꝛ ad illud.l.non porrigit̃. vt.C.de fide inſtru.l.contractus[g].ver. que tam ꝛc̃.ꝛ extra de ele.c.cum in cunctis.§. hoc ſane. aut actus perfectus eſt ratione forme ſed pẽdet ratione effectus:ꝛ ad illud lex noua non porrigitur:vt.d.l.iubemus.de teſta.ꝛ de cura.fu.l.fi.in fi.ꝛ de rei vxo.acti.l.i.in fi.ꝛ.C.de legi.here.l.lege.xii.tabu.in fi.ꝛ in auten.de non alie.§. alienationis. Secundo caſu quando inducit exceptionem:tunc aut exceptio cauſatur tempore cõtracte obligationis:ꝛ ſtatutum talem exceptionem ad contractus preteritos non extendit:vt in auten.de duo.reis.§.fi.fallit in autẽ.de temp.no. ſol.pe.ſuper dote.§.fi. quia ibi aliter exprimit̃. Aut exceptio cauſatur ex aliquo facto poſt contractam obligationem:tunc ſi illud tale factum poſt ſtatutum cõtingit.porrigitur exceptio etiã ad preteritam obligationem:ut.C. de vſuris.l. pe.hoc etiam probat̃.C.de teſti.l.teſtium. nam

ꝯſi.vii.ꝛ.cxxxviii.i.l.ii.col.ꝯſi.i.ꝺ ꝯſtitu.

a ¶ Nõ porrigit̃. Addꝺ tex.ꝛ ibi bar.i.l.fi.C.ſeten.reſcin.non poſ.ꝛ guid.de ſuza.in.l.legeſ.C.de legi.

b ¶ Negotia preterita pendentia.vnũ addit imol.in.c.fi.de conſti.ad iſtꝺ primum mẽbrũ bar.videlicet ꝙ ſi eſt factum de preterito pendens extra iudicialiter quo ad executionem tũc tale factum bene cõprehenditur in ſtatuto.ꝛ iꝺ ſtatutũ diſponens ꝙ maſculus p̃ferat̃ femine ſi adijciat̃ i eo qꝺ trahatur ad p̃terita cõp̃hendet eã. Si aliqs fuerit mortuuſ ante ſtatutũ relicto maſculo ꝛ femina ſi femina nõ dũ habuerit ſuã portiõem nec pendeat lis p litigium alias eſſet dicendũ vt apparet ex his q̃ h̃ dicent̃.

c ¶ In iudicio cauſe p̃ncipalis. Sed hoc itelligit vex Cõpoſtula.c.ii. de ꝯſti.quẽ referũt docto. marie imol. ſi eſt ꝯcluſum in cã:alias ſecus.ſ; vt ipſi dicũt Cõpoſtu. p̃prie loqtur in cõſtitutiõe noua nõ in ſtatuto loci in qua noua cõſtitutiõe dicit do.flo.ꝛ do.io.ꝙ aut fuit motu p̃prio ꝛ ſic loquit̃ Cõpoſtulamus.alias ſi. Sed in ſtatuto loci do. Io. tenet ꝯ Bar.hic ſub dubio forte ꝛ vide not. bal.in.l.ſancimus.§. fi. de ſacroſan. ecc. ꝛ quod no.bar.in.l. fi.in fi.de iura.cal.ꝛ bal. in rubri. de vſur.i.ii.col. lũ.per bal.in .l.ſi qs.j.ſi qs cautio.

d ¶ Femine non ſuccedant. No.ad ſtatutum ꝙ filie femine non ſuccedant adde bar.in.l.i.in fi.j.ad tertu.

e ¶ Ad litis ordinationem vult in ſumma dicere bar. ꝙ in preparatorijs tutelle ſtatutũ reſpiciat preterita per.d.l.ii. Sed hoc intelligit verũ imol. in.c.fi.de conſti.quando lites inchoantur poſt conſtitutionem nouam. nam ad illas trahetur:licet ſint ſup facto de p̃terito qꝛ tunc ille ſunt future poſt ipſam cõſtitutionẽ ſecus ſi eſſet iã inchoate: qꝛ tũc nõ trahet̃ ad illas p id qꝺ habet̃ i auc̃. vt cũ de appel. cog.ꝛ in.d. auc̃.vt i medio litis ꝛc̃. niſi aliud caueat̃ in ꝯſtitutiõe. ꝛ ita itelligit̃.l.ii. p quã h̃ ſe firmat bart. et iſtis addꝺ bal. in rub.C.de vſur.i.ii.col. et in.l.ſancimus.in fi.ꝺ ſacroſan. ec.

f ¶ Ad deciſionẽ.et i hac materia p alium ordinẽ loquit̃ do.anto.in.c.fi.de conſti.

g ¶ .l.ꝯtus. S; ſm imo. in.c.fi.ꝺ conſti.illꝺ forte ibi contingit ex eo qꝛ illꝺ ita fuit ibi expſſũ aliter videt̃ a contrario ſenſu ipſius legis qꝛ nõ cõprehẽdiſſet talem actũ ſed potius remãſiſſet ſub lege antiqua.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK Baden-Württemberg

ſbi in quantitate ſoluenda tempus obligationiſ
inſpicitur. Sed qualiter ipſa ſolutio probetur.
Dicitur ibi ꝙ ſi ipſa ſolutio fuit facta ante illam
legem probatur ſm tempus antiquum. ſi poſt
probatur ſm illam legem. ꝙꝙ ſit ex veteri obli/
gatione. Tertio caſu quando exceptionem tol/
lit: ꝛ idem quia ſi quidem exceptio ceperat com/
petere ante ſtatutum non tollitur. aut cepit com
petere poſtea: ꝛ tollitur ꝑ ea que dicta ſunt. ar.
ͅ. de iure fiſci. l. fiſcus. ¶ Ex his poſſunt ſolui mul
te quotidiane queſtiones: pone aliquas. Dicit
ſtatutum ꝙ viſo inſtrumento iudex capi faciat de
bitorem: nec poſſit opponi contra inſtrumentū
niſi exceptio quittationis ſolutionis ꝛ falſitatis.
queritur an tale ſtatutum habeat locuʒ in inſtru
mentis ante ſtatutum confectis. ꝛ certe in quan
tum reſpicit litis ordinationem ꝙ debitor capia
tur habebit locum in preteritis. in quātum reſpi
cit deciſionem ex eo ꝙ res adimit exceptionem:
tunc ſiquidem exceptio cepit cōpetere poſt ſta/
tutum: illa non adimitur. alias ſic vt ex predictiſ
patet. ¶ Ecce alia: dicit ſtatutuʒ ꝙ poſſeſſor bo
ne fidei preſcribat. v. anniſ queritur an poſſeſſio
habita ante ſtatutum factum proficiat[a]: ꝛ videt
caſus ꝙ ſic: vt in auten. hec conſtitutio innouat
conſtitutionem. §. ſi. col. viii. Contrarium dico:
cum natura legis ſit futuris dare formam nego/
cijs vt dictum eſt. oportet ꝙ ipſe actuſ ex quo de
bet oriri preſcriptio. ſ. curſus. v. annorum currat
poſt ſtatutum: vt. d. l. pe. de vſuris. de teſti. l. teſti
um. nec ob. auten. hec conſtitutio: quia illud iō
quia ſic eſt actum. ¶ Ecce alia: dicit ſtatutuʒ ꝙ
vxoſ mortua in matrimonio ſine filijs: vir lucret
tertiam partem dotis: queritur vtrum hoc habe
at locum in dotibus ante ſtatutum datis. ꝛ certe
cum tale ius retinendi certam partem dotis cō/
petat viro ex iſto facto. ſ. morte vxoris: ſi hoc cō
tingit poſt ſtatutum credo ꝙ habeat locum ſta/
tutum etiam in dotibus ante datis[b]: per ea que
dicta ſunt. ¶ Juxta predicta quero quid in deli/
ctis. ꝛ pro huius declaratione ſubijcio quandaʒ
queſtionem diſputatam per do. Ri. malum. que
talis eſt. Jn feruore tempore orte diſcordie in/
ter commune paduanum ex vna parte occaſiōe
ſalis: ꝛ commune venetiarum. ſtatuerunt domi/
ni paduani ꝙ quicunqʒ priuatus fuerit depre/
henſus ſal vendere priuato capite puniatur. Ti
cius incidit in penam ſtatuti: ꝛ anteꝙ accuſaret
nouum ſtatutum factum eſt: ꝙ priuatus vendi/
tor ſalis puniatur pena. xxx. libraruʒ tantū. Nūc
accuſatur ticius. queritur an ſit puniendus Ti/
cius ſecundum formam prioris ſtatuti: an ſcōm
formam poſterioris. ꝛ idem Ricar. ſic determi/
nauit ꝙ in iſto delicto duo debemus conſidera
re. ſ. actum obligatorium. ꝛ iſte eſt actus preteri
tus. ſecundo actum liberatorium ſatiſfaciendo
obligationi. ꝛ iſte eſt actus futurus. modo ſi fie/
ret ſtatutum ꝙ liceret vēdere ſal priuato vel cer
to modo vendere non porrigeretur ad preteri/
tum: quia reſpicit actum obligatoriuʒ. Sed ſi ſit
ſtatutum minorans penam reſpicit actum libe/
ratorium: ſed talis actus eſt futurus. ergo ſtatu/
tum eum comprehendit: ꝙꝙ pendeat ex actu
obligatorio precedenti. vt. C. de teſti. l. teſtium
ꝛ in auc̄. hec conſti. in cōſti. §. ſi. col. viii. iſta ſunt
verba ſua: quibus videtur conſonare Cy. in. l. le/
ges ꝛ conſtitutiones. C. de le. ſed iſta non viden
tur. va. l. teſtium non facit: quia fateor ꝙ actus
ſolutionis qui ſequitur poſt illam. l. debet pro/
bari ſm formam illius legis. ſed ipſa quantitas
ſeu ſubſtantia eius quod debetur inſpicitur ſcōʒ

[a] ¶ Proficiat. Et ſi ſtatutuʒ excludit filiā dotataʒ verificat etiam i dotata ante ſtatutū qꝛ ſemꝑ dicitur dotata ſʒ bar. i ꝯſilio ſtatuto aſſiſij cauet ꝙ ſi qua mulier ꝛc̄. et bal. in. l. illam. in ſi. C. de col. ꝛ ibi qd de ſtatuto excludente filiam dotatam ab hereditate an habeat locū in futuris tātum.

[b] ¶ Ante datis. Sʒ imo. in. c. ſi. de cōſtitu. dicit ꝙ hoc nō eſt ſine dubitatione: qꝛ agit de ꝑiudicando iuri heredū mulieris qbus erat qſitū ius i caſu matrimonij diſſoluendi et per conſequēs videtur ꝙ nō trahatur ad talē caſum ſed ſolū ad ꝯtrahentes poſt ſtatutū ꝛ hoc maxime ꝑ regulā. d. c. ſi. et ibi latius ꝑ eum.

tempus obligationis. vt. ſ. dixi. probatur. ͅ. de iu
re do. l. res. ꝛ extra de cenſi. c. olim. ita hic videt
ꝙ decapitatio hic debeat fieri ſm formaʒ prime
legis. ſed ipſe modus decapitandi deberet fieri
ſm formam noui ſtatuti: ſi ſuper hoc conditum
eſſet. nec ob. auctentica. hec conſtitutio: quia ibi
ideo quia expreſſe actum eſt: vt predixi: ꝛ ibi pa/
tet. Quid dicemus. mihi videtur ꝙ hoc pende/
at ex ſolutione duarum legum. que videntur ſi
biinuicem ꝯtradicere: vt. ͅ. ſi ex noxa. cauſa aga.
. l. pe. que dicit in penis tempus ſententie debe/
re inſpici. alia eſt. ͅ. de pe. l. i. que dicit ꝙ tempus
delicti. ꝛ iſtud contrariuʒ eſt valde difficile. ꝛ gl.
ibi ſoluit: quia in publicis ſpectatur tempus ſen/
tentie: vt. d. l. pe. i priuatis tempus delicti: vt. d.
. l. i. Jſta ſo. ē falſa per. l. ſi quis decurio. C. de fal.
Preterea in publicis criminibus non habet lo
luʒ noxa. vt. ͅ. de edil. edi. l. qd ſit fugitiu[9]. §. no
xa. ꝛ de verbo. ſig. l. hec ſtipu. ꝛ. l. pe. ſi ex noxa.
cauſa agatur. ¶ Alij vt Dy. dicit ꝙ illa. l. pe. cō
ſiderauit coertionem ꝛ penam vinculorum ad
cuſtodiam que aliter ſit in ſeruo aliter in libero.
vt de cu. re. l. ii. ſed in impoſitione pene inſpicit
tempus delicti. ſed hoc non procedit: quia. d. l.
pe. reſpexit penam: vt patet dum dicit ſupplicio
verberibuſue. Guil. de cu. dicit econuerſo ad gl.
ꝙ lex penul. loquitur in priuatis tantum. ꝛ. l. i. ī
publicis. Aſſignat rationem quia in priuatis nō
eſt limitata pena: vt. ͅ. l. ſi. de pri. deli. ſed in pu/
blicis ſic. Jſtud non placet per. l. iniuriarum. ͅ. de
iniur. vbi in priuatis inſpicitur tempus commiſ/
ſi delicti. vt in autentica. vt iudi. ſine quoquo ſuf
fra. §. oportet igitur. circa ſi. ti. vbi ī publicis ſpe
ctatur tempus ſententie. ¶ Dicendum eſt ergo
ꝙ quedam eſt pena ordinaria[c] ꝛ propria delicto
rum. ꝛ in iſta ſemper inſpicitur tempus delicti: ſi
ue ſit publicum ſiue priuatum: vt. l. i. de pe. ꝛ. d.
. l. ſi quis decurio. de fal. ꝛ. d. l. iniuriarum. ꝛ qō
no. in. l. ſtatuliber a ceteris in prin. ͅ. de iniur.
Quedam eſt adiectio pene que adijcitur ex ali/
qua cauſa. alias quandoqʒ diminuitur: vt. l. qd
ergo. §. pena grauior. ꝛ quod ibi no. ͅ. de his qui
no. infa. et in tali adiectione vel diminutione fa/
cienda inſpicitur tempus ſententie: vt. d. l. pe. ͅ.
ſi ex noxa. cauſa aga. ꝛ iſtud ſentit ibi glo. in vlti.
ſol. ꝛ. d. §. oportet igitur in auc̄. vt iudi. ſine quo
quo ſuffr. Jn queſtione ergo propoſita cum pri
mum ſtatutum fuerit factum in feruore orte di/
ſcordie vt predicitur in dicta cauſa fuit impoſita
pena grauior ꝙ eſſet conueniens delicto. ſ. pe/
na decapitationis: et ideo ſequens ſtatutum de/
bet inſpici quod viget tempore ſententie. ꝛ hoc
modo poteſt ſuſtineri dicta determinatio. Ri. ꝟ
etiam ipſe tetigit in quadam. q. Diſtingue ergo
aut per ſtatutum imponitur pena delinquenti.
aut iam impoſita mitigatur. primo caſu aut ſta/
tutum continet penam conuenientem delicto:
ꝛ inſpicitur tempus delicti. Aut continet penaʒ
grauiorem vltra ꝙ conueniat ꝛ inſpicitur tēpus
ſententie. vt ex predictis patet. ſecūdo caſu quā
do pena iam impoſita mitigatur. verbi gratia. di
cit ſtatutum ꝙ bannitus liberetur ſoluendo tan
tum: tunc iſtud porrigitur etiam ad bānitos an
terioris temporis ſm quod erat aliud ſtatutuʒ.
Ratio quia talis modus liberationis contingit
poſt delictum commiſſum: vt ex predictis patet
ſic intelligo quod no. ꝑ Cy. i. d. l. leges. ¶ Quar
to iuxta predicta quero vſqʒ ad quod tēpus ſta/
tuta ligent. dicunt quidam vſqʒ ad annum ꝙ tā
to tempore couſueuit durare officium poteſtatiſ
qui ea iurauerat ſeruare. ar. ͅ. de penis. l. ſi. Dy.

[c] ¶ Pena ordinaria. ad intellectū. l. . l. de pe. adde que idem dicit in. l. pe. ſi ex noxa. cauſa aga.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

dicit contrarium: quia ſtatuta ſunt iuris ciuilis: vt hic ergo perpetua: vt inſti. ō perpe. ⁊ tēp. ac. ⁊ hoc puto verum. caſus eſt extra ō offi. le[a]. c. fi. Unū tamen credo ꝙ ſi ſtatuta ſunt facta a populo: tunc actio ex eis deſcēdens eſt ciuilis ⁊ perpetua. ſi vero ſint facta a iudicib[us] ō hoc poteſtatem habentibus: tunc dicerentur actiones penales ex eis deſcendentes eſſe temporales et annales ad ſimilitudinem pretoriarum: vt. d. ti. de ꝑpe. ⁊ tempo. ac. ⁊. ĵ. de ac. ⁊ obli. l. in onerarijs. ¶ Ultimo quero utrum appellatio ſuſpendat effectum ſtatuti: verbi gratia: ſtatutum eſt factū Titius videns ſe grauatum per ſtatutum appellat a ſtatuto an poſſit ⁊ videtur ꝙ non: vt. ĵ. ti. i. l. ii. §. exactis. ibi neqȝ ꝓuocatio ex eis ⁊c. ⁊. ĵ. de ꝟbo. ſigni. l. ſi qua pena: vbi ab iniquitate legis non appellatur. pro hoc. ĵ. de appel. reci. l. fi. vbi ab eo quod decernitur ex perpetuo edicto non appellatur. ⁊ ibi de hoc per Dy. preterea ſtatutū non eſt ſententia. ergo ⁊c. vt. d. l. fi. in glo. ſuper verbo vendere. Preterea ius debet eſſe perpetuum: vt. C. de diuerſis reſcrip. l. falſo. ſed ſi per appellationem ſuſpenderetur hoc non eſſet. ergo ⁊c. Econtra ꝙ poſſit appellari: quia appellatur a decreto decurionum: vt. l. i. §. ſolent. quando appel. ſit. Preterea ſpeciale eſt in ſenatu ꝙ ab eo non appelletur: vt. ĵ. qui. appel. non li. l. i. ergo in contrariū eſt ius cōmune. Preterea i. l. ii. §. exactis. ĵ. ti. i. hoc ſpecialiter fuit ſtatutum. ergo in contrarium eſt ius cōmune. ſic puto dicēdum aut ſtatutum ſeu conſtitutio ſit contra certam perſonam. ⁊ pōt appellari. ar. d. l. i. §. ſolent ⁊. C. de cenſi. l. i. ⁊ l. qui grauatos. li. xi. Aut ſit generaliter ⁊ non poteſt appellari. ar. ĵ. ti. i. l. ii. §. exactis. ⁊. ĵ. de verbo. ſig. l. ſi qua pena. ⁊. d. l. fi. de ap. reci. credo tamen ꝙ licet ſtatutum ſeu conſtitutio verbis generalibus cōcipiatur: ꝙ ſi probari poteſt aliquibus legitimis coniecturis in odiū certe perſone ſpecialiter eſſe confectum: ꝙ tunc a tali iniquitate licita eſſet appellatio. pro h̄ ſpecialiter induco. ĵ. de doli excep. l. i. in fi. vbi cōtra dolum cōmiſſum in. l. condenda. ſuccurritur leſo[b]. ¶ Sexto principaliter quero an ſtatuta recipiant interpretationem. iſta. q. eſt difficilis ⁊ antiquis temporibus diſputata. modernis etiā tēporibus diſputauit eam Ja. de bel. ⁊ dominus Rai. de for. Ego tn̄ tam ex dictis oīum q̄ etiā ex mei intellectus modicitate talē trado doctrinam: quia interpretatio ſumitur quandoqȝ pro correctione: vt. ĵ. ad tertul. l. i. §. qui operas. quādoqȝ pro artatione ſeu derogatione: vt. ĵ. de verbo. ſigni. l. derogatur. ⁊. l. verbis legis. in fi. quādoqȝ pro ꝟboꝝ expoſitione ſeu declaratione: vt. ĵ. de ꝟb. obli. l. i. in fi. quandoqȝ ꝑ aditione ſeu ad nouū caſuȝ extenſione vt in auc. qui. mo. na. effi. le. in prin. col. vi. ⁊. ĵ. de parici. l. ſciendum. ⁊ ibi no. de qualibet ergo interpretatione videndum eſt per ſe. ¶ Primo igitur quero: vtrū ſtatuta recipiant interpretationē [c]correctiuā. Breuiter dic. aut quis interp̄tari vult ſtatutū eſſe correctum per legem generalē ſuperuenientē. ⁊ dic vt extra de conſti. c. i. li. vi. per Cy. C. ō teſta. l. fi. tangitur que ſit lon. ꝯſue. l. ii. aut qs vult interp̄tari ſtatutum eſſe correctum per ſequens ſtatutū ⁊ dic vt dixi. ſ. in. iii. q. principali. aut qs vult iſtā correctionē facere ex ſeipſo: ⁊ priuatus non pōt ſed ille qui legem tulit pōt: vt. C. de legi. l. ii. ⁊ fi. ⁊. c. ex parte. el. ii. ⁊ ibi no. de verbo. ſigni. ⁊. ĵ. de legi. l. de quibus. in fi. ⁊ de preto. ſtipu. l. i. in fi. ⁊ l. i. pretorijs. ¶ Scōo quero an ſtatuta recipiāt interp̄tatōeȝ artatiuā ſeu reſtrictiuā[d]: vr ꝙ nō vt. ĵ. q et a qui. l. proſpexit. ⁊ ad ſill. l. ſi quis i graui. §. fi. de lega. preſtā. l. i. §. generaliter. Cōtra quod facit. ĵ. de mu. et ho. l. vt gradatim. §. ſed ſi lege C. de noxa. l. i. de ſacroſan. eccle. l. i. de ritu nup. l. pe. §. i. dic aut ſtatutū plura capita hȝ ⁊ tu vis vnum detrahere. ⁊ dic idem qō. ſ. circa correctionem dictū eſt. aut ſtatutū loquitur generaliter ⁊ vis ipſum reſtringere ad certos caſus: quia in eis ceſſat ratio que mouit ſtatuentes vel reſultaret iniquitas. tunc aut quis vult facere talem reſtrictionem: ne dānum quis indebite patiatur. aut ne ab aliquo lucrum indebite perdatur aut ne ab aliquo ad lucrum indebite perueniatur primo caſu talis reſtrictio facienda eſt[e]: vt. ĵ. de iure pa. l. adigere. §. q̄uis et. l. q̄uis. ō inius vo. naȝ niſi ibi fieret reſtrictio perderetur ius patronatus: vt. e. ti. ſ. de iure pa. l. qui contra. ⁊ ſic loq tur. l. ii. C. de noxa. nam niſi fieret reſtrictio ſtatuti dominus teneret inſolidū. ſcōo caſu talis reſtrictio non ſit[f] vt. ĵ. qui ⁊ a qui. l. proſpexit. ibi enim ſeruus perdit lucrum libertatis qō iniquū eſt ⁊ contra rationē. ⁊ tamen propter hoc nō recedimus a verbis generalibus legis nec reſtringim[us] vt. l. i. §. ⁊ generaliter. ĵ. de lega. preſtan. fallit. ĵ. de ritu nup. l. pe. §. i. Sed illud ideo. quis lex vltra ꝓcedit ſic ſtatuendo. ¶ Tertio caſu talis reſtrictio ſit: vt. l. vt gradatim. §. ſed ſi lege. de mu. ⁊ ho. fallit rōne publice vtilitatis: vt. ĵ. ad ſill. l. ſi quis in graui. §. vtrum. ꝟ. hi enim. ⁊ iſta talis reſtrictio ſeu interpretatio ſit a iudice[g]: vt. ĵ. ti. ii. l. non poſſunt. et. l. ſe. Ex predictis pn̄t ſolui multe queſtiones. pone vnā. dicebat ſtatutum bononie ꝙ qui fecerit ſanguinē in palatio capite puniatur. Quidā barberius[h] flebotomauit quēdaȝ officialem in palatio: queritur nunquid veniat puniendus. fuit magna contētio. finaliter determinatū fuit ꝙ nō q: ñ debēt uerba legis captari: vt. ĵ. ad exhiben. l. fi. debet ergo intelligi quicunqȝ fecerit ſanguinem iniurioſe. ⁊ hoc ne quis indebite perdat perſonam. Sed ſi ſtatutum priuaret facientem aliquo lucro: tūc talis reſtrictio nō fieret: vt ex predictis patet. ¶ Tertio q̄ro an ſtatuta recipiant interpretationē declaratiuam[i] ſeu expoſitiuam. ⁊ uidetur ꝙ non: q: vbi ſunt ꝟba legis obſcura recurrendum eſt ad legiſlatorem: ſi preſens eſt: vt. C. de legi. l. leges. §. i. ⁊ no. e. ti. l. cum de nouo. ⁊. ĵ. ti. ii. l. nō poſſunt. ſed populi ciuitatum ſemper ſunt preſentes. ergo ⁊c. Ecōtra ꝙ ſic: quia ſic ſit in legibus: vt. ĵ. ti. iii. l. benignus. ſic in beneficijs: vt. ĵ. de conſti. prin. l. fi. ⁊ i ſtipulationibus: vt. ĵ. de verbo. obli. l. cum qui

a ¶ Extra de offi. le. idem dicit in. l. fi. de pe. hic alle. et in. l. v. de verb. obli. in fi. ꝑtin. ⁊ ibi quid ſi ſint facta ab ancianis ⁊ per bal. hic.

b ¶ Succurritur leſo. Nota ꝙ lex vel ſtatutum dolo factum tenet: tamē doli exceptionem ſuccurritur vel appellatione. quod no. adde quod no. oēs doc. in. l. ii. quod quiſqȝ iuris. ADDE an. ge. conſi. cc. lxx. alex. cōſi. cviiii. ii. li.

c ¶ Interp̄tationem. An ſtatutū recipiat interp̄. tationem. vide aliquit ꝑ ꝯpoſtu. ⁊ io. an. in. c. cām q̄ de reſcrip. ⁊ glo. in regula ꝯ cum in. vi. vbi qd de interpretatione ꝯctuum ⁊ teſtamentorum. Quid in ꝓui legijs vide i c. cum dilectus. de dōa. ⁊ iuxta h̄ tractata ꝑ bar. vide latius ꝑ bal. in. l. non dubiū. C. de legi. ⁊ ibi bar. ⁊ quod no. bar. in. l. ꝯ. ĵ. de legi. ⁊ dicit bal. i. l. ii. C. an ſeruus ex ſuo facto. ꝙ nūqȝ ſtatutū interpretat̄ ꝯtra rem publicā in eo ꝙ tangit alios. ⁊ ō hac materia īterp̄tatiōis et extēſionis vide ꝑ bal. i. l. i. C. q̄ ſit lon. conſu. ⁊ plene per io. an. in regula ꝓ poſſeſſore in mercu.

d ¶ Reſtrictiuā. An ſtatutum recipiat interp̄tationē reſtrictiuā. dicit bal. in. l. quicūqȝ C. ō ſer. fug. ꝙ ſtatutū nō punit ignorātes qō intellige vt ibi et quod no. Bar. in. l. ſi quis teſta. liber eſſe iuſ. fue. facit qō no. i. l. i. ĵ. de legi. ⁊ Bar. in. l. cōtra. ĵ. de legi. ⁊ ange. i. l. nō eſt nouū. eo. ti. bar. in. l. cūctos populos. C. ō ſu. tri. et fi. catho. et i hac materia vid notabilia ꝟba bal. in. l. ꝯctus. in. ii. col. C. de fide inſtru. et in. l. ita nobis. C. de adulte. ⁊ in. l. acceptā. in vlti. col. C. de vſur. ⁊ hic et in. l. milites. in pe. col. C. ō teſta. mili. ADDE an ſtatuta recipiant interpretationē reſtrictiuam bal. cōſilio. cclxv. iiii. li. alexan. conſi. xxxvi. iiii. li. cal. conſi. vi. ange. cōſi. cxxii. vbi dicit ꝙ ſtatuta recipiunt interp̄tationē reſtrictiuā ⁊ extēſiuā ex rōe ipſius.

e ¶ Facienda eſt. Adde. l. ceſar. ⁊ ibi bar. ff. de publica. ⁊ pau. de caſt. in. l. in ambigua. ĵ. de legi.

f ¶ Nō ſit. No. ad. l. proſpexit. de cuius intellectu ꝑ bal. in. l. i. C. que ſit lōga conſue. Ibidem alia queſtio decidit per hoc in. d. §. vtꝝ. per bar. vbi vide ⁊ i alia. q. notabili an ſtatutum recipiat interp̄tationē. vide bal. in. l. eo qō a multis i fi. C. ſi certpeta. ⁊ no. adde bar. in. l. ſi qs ſub condi. ĵ. de condi. inſti. ⁊ dicit not. Bald. in. l. i. C. de fide inſtru. poſt glo. ꝙ ſi ſtatutū dicat ꝙ quelibet probatio ſufficiat intelligit̄ de ſolēni ⁊ legitia. ⁊ bal. in. l. i. in. ii. col. C. q bocede poſ.

g ¶ Fit a iudice. vid bal. in. l. decuriones. in. ii. col lū. C. de iſtā. mi. et bal. in auc. ingreſſi. in. ii. col. de ſacroſan. eccle. ⁊ hic ⁊ in. l. benignus per illū tex. ĵ. de legi.

h ¶ Barberius. An barberius flobotomans i palatio puniat̄ pena ſtatuti prohibentis fieri ſanguinē in palatō ⁊c. ⁊ idē dicit Bar. i. l. nō dubiū. C. de legi. ⁊ doc. ꝑ illū tex. in. l. q̄uis. ĵ. ō in ius vocā. q: iniuria non ſit volēti. vt ibi ad quod bene facit. l. i. §. adeo. ⁊ qō ibi ꝑ glo. et bar. ĵ. de iniurijs. ⁊ ꝑ ang. in. d. l. q̄uis ꝑ bar. in. l. i. §. hec ſtipulatio. ĵ. ſi qs teſta. liber. eſſe iuſſ. fue. ꝑ io. an. in regula ꝑ poſſeſſore. ꝑ bar. i. l. i. per illum tex. C. de agr. ⁊ cē. li. xi.

i ¶ Declaratiuā. No. ꝙ ſtatuta recipiūt interp̄tationē declaratiuā ne in eodē ſint ꝯtrietates: vt no. bal. ⁊ doc. i. l. fi. i fi. C. per quas perſonas. et no. ꝙ oīs interpretatio deſiderat eqtatē tex. ē no. in. l. in his. C. de cond. ⁊ demon. bald. in. l. cum allegas ad fi. C. de vſur. in auc. ad hec i. ii. col. eo. titu.

a ¶ Conſona iuri. et ſic nota ꝙ ſtatutū interpretatur ſm ius cōe ⁊ ſꝫ illud debet intelligi hoc prius limitat bal. in. l. maximū vitium. C. ꝺ libe. prete. in. vi. col. niſi apparet quod veniret ad correctionem iuris comunis. ex quo infert ad no. q. de qua ibi p eū. Scḋo limitat ħ bal. ī. l. meminim⁹. C. de legi. here. ⁊ ī. l. ſi auic. C. de ſuc. edic. ꝙ ſtatutū nō ꝺꝫ ītelligi ſꝫ ius cōe in eo qḋ ius cōe diſponit extraordinarie vel p fictionē qḋ infert ad ſing. q. p eū ad hoc facit qḋ no. in no. in. c. paſtoralis. de cau. poſ. ⁊ p pri.

heredis. ⁊. ꝭ. de iudi. l. ſi qs intētiōe. In vltimis volūtatibus: vt. ꝭ. ꝺ lega. iii. l. nō aliter. ⁊ per to. ⁊ iſtud eſt verum ſm inno. Archi. et oēs. duꝫ tñ dicta expoſitio ſeu declaratio ſit cōſona iuri[a]. caſus eſt extra de conſue. c. cū dilectus. vbi vero ſtatutum eſt adeo obſcurum ꝙ nō pōt haberi congrua expoſitio: tūc fateor ꝙ recurritur ad ſtatuentes Sed an recurratur ad illos homines quibus cōmiſſum fuit a populo vt cōderent ſtatuta. an ad ipſum populū: et videẜ ꝙ ad illos ſapientes hoīes conditores: vt. ꝭ. ti. i. l. ii. §. exactis. Veritas eſt ſm omnes ꝙ populus ſeu ꝯſiliuꝫ interpretabitur: cū illi ſapientes ſtatuarii ſint functi officio ſuo. nec amplius habēt imperiū. ⁊ ſic nō habent ius interpretandi: vt. ꝭ. de appel. l. ab executore in prin. ⁊ in fi. ⁊ ibi no. facit. ꝭ. de re iudi. l. iudex. Nō ob. §. exactis: qa ibi durabat eorum officiū. ¶ Ut igitur videamus q̄ ſit illa congrua expoſitio aliq̄ ꝑtingamuſ. Qñqꝫ in ſtatuto ſunt verba generalia. et iſta generaliter debēt intelligi: niſi reſtringanẜ ex cā: vt. ſ. dictū eſt. Qñqꝫ in ſtatuto ſunt ꝟba indefinita[b]: tūc vtrū equipolleāt vniuerſali. in aliis diſpoſitionibus habemus doctrinā traditā p Dy. extra de reg. iur. li. vi. ſuper rubrica. ⁊ p Pe. ꝭ. de lega. ii. l. ſi in pluribus. Sed an illa doctrina ſit ſeruāda in ſtatutiſ eſt dubiū cōſiſtēs in hoc. an eo caſu quo indefinita equipollet vniuerſali illud ſit ex ꝓpria ſignificatione vocabuli. an ex illa interpretatiōe ſeu benignitate. ꝭ. de ſer. vrb. ꝓdi. l. ſi ſeruitus. ibi benignius ⁊c. vbi patet ꝙ ex benignitate nō ex ꝓpria ſignificatiōe ſi ſic ergo nō debemuſ a propria recedere niſi aliud appareat de mēte. ſed tñ dico ꝙ cōgrua expoſitio eſt: vt eqpolleat vniuerſali ī his in quibus eſt eadem ratio: licet hoc ſit de interpretatiōe. ⁊ hoc videtur eſſe de mēte ſtatuentium. nā ſi aliter diceres ea ratione qua vnū non cōprehenderet eadē rōne nec alterum. ⁊ ſic eēt ſtatutū eluſoriū. ergo oīa ex mente diſponentis videtur cōprehendere: vt. C. de li. prete. l. i. in fi. Et differt ab vniuerſali: q: qñ vniuerſalis reſtringitur ⁊ nō trahitur ad caſus nō habētes candeꝫ rōnē illud eſt ex interꝑtatione. ſed indefinita illos caſus nō cōprehēdit ex ꝓpria ſignificatiōe. ¶ Iuxta ꝑmiſſa quero qd ſi in ſtatuto ē aliquod verbū habēs plures ſignificatōeſ que erit ꝯgrua expoſitio. Circa qḋ ſciendū eſt ꝙ qñqꝫ verbum hꝫ plures ſignificationeſ ꝓpriaſ: qñqꝫ vnā propꝛiam ⁊ aliā improprīā. prīo caſu accipietur illa ſignificatio q̄ congruit ſubiecte materie: vt. ꝭ. locati. l. ſi vno. ⁊. ꝭ. de leg. i. l. ſi ſeruus pluriū. §. fi. expreſſius ꝺ reg. iur. l. quotiēs. idē ſermo ⁊ eadē ſunt exēpla. pono aliud in ſtatuto cōtineẜ verbū fuerit qḋ reperitur in ꝑterito ⁊ in futuro ſubiunctiui: qualiter intelligemuſ. ⁊ certe cū natura legiſ ⁊ ſtatuti ſit futuris dare formā negociis intelligimus in futuris[c]. ꝓ hoc. ꝭ. de cōdi. ⁊ demō. l. ſi ita legatū. ⁊. l. ſolemus. ſcḋo caſu qñ hꝫ vnā propriā aliam īpropriā. regula eſt ꝙ ꝺꝫ aſſumi propria ⁊ omitti īpropria. vt. l. nō aliter. ꝭ. de lega. iii. ⁊ ꝺ exercito. l. i. §. ſi iſ qui nauē. ꝟ. ſi in re dubia. fallit ſi de mēte diſponentis aliud appareat: vt. d. l. non aliter. De mente autē dico apparere: ſi intelligo

b ¶ Uerba indefinita. vtꝝ ꝙ idefinita equpolleat vniuerſali ſit de propria ſignificatione vel interpretatione ⁊ p cōſequens an ꝓcedat in ſtatutis. Adde bar. in. l. i. ff. de reg. iur. ⁊ in. l. ſi pluribus. de leg. i. ⁊ glo. no. ī c. vt circa in ver. alioꝝ. ꝺ elec. in. vi. ⁊ ibi de hoc p doc. vbi ſequuntur dicta per bar. ħ Quid ſi ſtatutū reqrit haberi paceꝫ ab heredib⁹ offenſi ſeu occiſi an ſufficiat haberi ab occiſo bart. ꝙ nō in. l. dāni. §. ſabini ꝺ dā. infec. Sꝫ Bal. ꝯ in. l. ii. C. de libe. ⁊ eorū liber. ⁊ de iſtis interꝑtatiōib⁹ vid no. ang. in cōſi. lxvii. et in conſi. cclxvi. incip. ſtatutū cōis florentie. et Bal. ħ circa xi. col. vbi tāgit qñ ſint attendenda. ꝟba ⁊ qñ mēs et ēt de extēſione ſtatuti Statutuꝫ inducit ferias an ea que diſpoſita ſunt ī feriis iuris cōis habeāt locū in illis p Bal. in. l. i. §. fi. in fi. ꝭ. de feriis. ſtatutū interꝑtatur ſm iuſ cōe. c. cuꝫ dilect⁹ de conſue. l. ħui noſtri. C. de nopa. Quid in reſcrip. et ꝓuilegiis. vide imol. in. c. cām. de reſcrip. in. c. lꝫ de trāſla. epi et q̄ dixi ī ꝓhibitus. q. principa. et adde no. Bart. in. l. ſi qs ſub cōditiōe. ꝭ. de cōdi. inſti. ⁊ an ⁊ qñ ſtatutum ſit interpretādū ſm ius cōe. vide no. bal. in. l. ita nobiſ C. de adulter. ⁊ ſtatuta nō ſunt interpretanda iudaice ſm bal. in. l. quicunqꝫ. C. de ſer. fugi. in. vii. col.

c ¶ In futuris. no. de natura ſubiunctiui. per bal. ⁊ alios. in. l. cū in ſecundo. in fi. de iniuſ. teſta. ⁊ in. l. cum tale. §. pe. de cōdi. ⁊ demō. ⁊ do. poſt gl. in. c. fi. de conſti. lib. vi.

ſm primam ſignificationē continet iniquitatem ſeu abſurditatē[d]. ⁊ tūc aſſumamus īpropriaꝫ: vt. l. in ambigua. ꝭ. ti. ii. vel ſi qualitas ꝑſone aliḋ innueret: vt dixi in. l. i. in prin. ꝭ. ad legem fal. vel ſi cōis vſus loquendi aliter ſe haberet[e]: vt. l. cū de lanionis. §. aſinam. de fun. inſtru. ⁊ inſtru. le. hic enī vſuſ oī regule oīqꝫ cōſtitutiōi ī exaudiēdis vl examiandiſ ſmonib⁹ derogat: vt no. ꝭ. ꝺ le. iii. l. ſi librorū. §. qd ergo. ¶ Quero: vnde ſumaẜ iſta ꝓpria ſignificatio ⁊ qualiter cognoſcaẜ. rñ. prīo ab auctoritate. vt ſi in aliqua lege hoc dicaẜ: vt. ꝭ. de ver. ſig. l. proprie. l. ferri. ⁊ per multas. ll. illius. ti. Itē a diffinitiōe: vt. ꝭ. de teſta. l. i. ⁊ de tute. l. i. ⁊ inſti. de obli. in prin. ⁊ inſti. de ac. in prin. Item quando ꝑdicta deficiūt ſumitur propria ſignificatio ex alluſione vocabuli[f]. vt. l. pupillus §. territoriū. de verbo. ſigni. ⁊. l. tugurii. eo. ti. ⁊ ibi no. facit. ꝭ. ſi cer. pe. l. ii. §. appellata. quod intelligo niſi alluſio ſeu deriuatio repugnaret diffinitioni: quia tūc ſtatur diffinitiōi: vt in teſtamento quod dicẜ quaſi teſtatio mentis nō tñ oīs teſtatio mētis eſt teſtamētum: ſed illud cui conuenit diffinitio poſita. ꝭ. de teſta. l. i. ⁊ dic idē in ſimilibus. Itē intelligo verū niſi alluſio repugnet limitatiōi ſeu qualificationi facte a iure. Exēplum in. d. §. appellata. ubi mutuū dicitur qḋ de meo fit tuū: nō tamē vbicūqꝫ fit de meo tuum illḋ erit mutuū. ⁊ requiruntur alie qualitates que ponūtur in. d. l. ii. plura alia exempla poſſem ponere. ¶ Quarto quero utrū ſtatuta recipiant interpretationē extenſiuā[g]. ⁊ uideẜ ꝙ nō: nam nō eſt noſtrū legem extendere: ut. l. ſi uero. §. de uiro. ſo. ma. ꝺ teſta. mili. l. qḋ ꝯſtituti. ⁊ ad municip. l. cōſtitutiōibus. Preterea ſtatuta ſunt ſtricti iuris[h] ut. d. l. cōſtitutionibus. qḋ patet: q: actio ex eis ꝺſcēdēs eſt ſtricti iuris vt inſti. de acti. §. actionū ſꝫ ī his q̄ ſūt ſtricti iuris caſus nō expreſſus habeẜ ꝓ omiſſo: ut. ꝭ. de ꝟbo. obli. l. qcquid aſtringende. Et caſus omiſſus iuris cōis diſpoſitioni relinquitur: ut. ꝭ. ſol. ma. l. cum dotem in prin. ⁊ de libe. ⁊ poſthu. l. cōmodiſſime. ecōtra ꝙ talē interpretationē recipiant: nam ſtatuta ſunt ius ciuile ergo extendunẜ de ſimilibus ad ſimilia. ut. ꝭ. ti. ii. l. nō poſſunt: ⁊ ibi no. glo. in conſuetudine. ⁊ eſt caſus in. l. de qbus. circa prin. ⁊. C. q̄ ſit long. conſue. l. i. Preterea ſtipulatio eſt ſtricti iuris: ⁊ tamen recipit interpretationē extenſiuam. ut. ꝭ. de uerbo. ob. l. ſi ita ſtipulatus fuero p te nō fieri. dic aut queris utrū ſtatuta recipiant interpretationē extenſiuā actiue: hoc eſt utruꝫ extendat ad caſus in ſtatuto nō comprehenſos: an paſſiue hoc eſt utꝝ leges ſe extēdant ad ſtatuta. prīo caſu aut queris de caſibus ſine qbus diſpoſita p ſtatuta nō poſſunt cōmode ſortiri effectum. ⁊ ad illos extendiẜ ſtatutū[i]: ut. d. l. ſi ita ſtipulatus fuero per te. ⁊ de arbi. l. nō diſtinguem⁹. §. de offi. ⁊ qḋ ibi no. ⁊ de iuriſd. om. iudi. l. ii. ⁊ de procu. l. ad rem. ⁊. l. ad legatum. Aut queris de aliiſ caſibus in quibus eſt eadē ratio. ⁊ tūc aut caſus illi p ius cōmune non ſunt deciſi ⁊ ad illos extenditur: ut. l. de quibus. in prin. ⁊. C. que ſit long. conſue. l. i. ita debet intelligi glo. ꝭ. ti. ii. l. nō pñt Aut ſunt deciſi p ius cōmune: ⁊ tūc ad illos ſta

d ¶ Abſurditatē. uel repugnantia iuriſ cōis vel leſionē iuris tertii ſꝫ do. anto. ⁊ imol. in c. cū dilectuſ de conſue. ꝑ pau. in. d. l. in ambigua.

e ¶ Se haberet. Hoc per bar. cum his q̄ ibi dixi in rubri. ꝭ. de oper. no. nū.

f ¶ Uocabuli idē dicit i. l. i. in prin. de acqr. poſ. ⁊ per do. āto. in prohemio decretaliuꝫ.

g ¶ Extēſiuā An ſtatuta recipiāt interpretationem extenſiuaꝫ. ⁊ adde qḋ no. dixit bar. in hac interpretatione in. l. galluſ. §. nūc videndū de libe. ⁊ poſthu. ⁊ hoc pōt inferri ad no. per. bal. in. l. ſi te. C. de in fa. et in. l. trāſigere. in. iiii. col. ⁊ ī fi. C. de trāſac. ⁊ ꝺ hac interpretatione extēſiua in ſtatutis ex idēptitate uel maioritate rōniſ vide no. Cy. ⁊ bal. in. l. i. C. de interdic. ⁊ quādo dicaẜ interꝑtatio extenſiua no. plene Bald. in. l. ſi furioſi. C. de nup. ⁊ ꝺ hac materia aliqd per ang. in. l. nō poſſunt de legi. vbi aliq̄ dic ADDE an ſtatuta recipiāt interpretationē extēſiuā pau. de ca. conſilio. xxiii. cal. ꝯſi. xii. de ꝯſtitu. alex. ꝯſi. xxxviiii iii. li.

h ¶ Stricti iuris vid qḋ not. Bal. in l. ꝯctus. i. ii. col. C. de fiḋ inſtrumē. et pau. in. l. benignius. ꝺ legi. ⁊ adḋ qḋ dixit Bal. in. c. i. §. ad hec. i. ꝟ. eqtas. ꝙ ſtatuta oīa extēſiuā interꝑtatione recipiētia debēt fūdari in eqtate. ar. illi⁹ no. l. rē ⁊ iḋ argumētū a ſimili deſiderat eqtatē q̄ ſimiles caus iūgit.

i ¶ Extēdiẜ ſtatutū

tutum nō extendit: ſed iuris cōmunis diſpoſitōni relinqtur: ita loquuntur omnia iura per que allegat ꝙ non eſt noſtrū legē extēdere. l. ſi vero. §. de viro ſo. ma. cū ſi. ſ. alleg. p hoc. ſ. ti. ii. l. qd̄ vero. ⁊ l. in his. ſcd̄o caſu qñ paſſiue. tūc indiſtincte dico ꝙ ſic. Exēplum per ſtatutū alicuius ciuitatis eſt inductū aliqd̄ munus pſonale: certe oēs leges q̄ de muneribus perſonalibus ſubeūdi loquunt ad illud extendūt: vt. ſ. d̄ mu. ⁊ ho. l. i. §. i. et ibi tex. Aliud exēplū: ſtatutum cōfirmat aliquod teſtamētū qd̄ d̄ iure cōmuni nō valet: vtꝫ. l. falcidia ſenatuſcōſultū trebel. ⁊ alie leges teſtamentarie ſe extendāt ad hoc teſtamētū certe ſic. vt. ſ. ad. l. fal. l. i. §. lex falcidia. ⁊ hoc mō poteſt intelligi qd̄ dicit leges priores trahi ſeu determinari ad poſteriores: vt. ſ. ti. ii. l. non eſt nouum. ¶ Iuxta predicta q̄ro vtrū ſtatutū extēdatur: vt decidat caſus a cōtrario ſenſu[a]. ſic dicimus. ſ. d̄ offi. eius cui mā. eſt iuriſd. l. i. §. huius rei iſta. q. reſidet in hoc vtrū argumētū a ꝯtrario ſenſu ſit ex ꝓpria ſignificatione: an ex quadā interpretatione extēſiua. Ja. bu. dicebat aut caſus qui vēit a contrario ſenſu erat alſ deciſus ⁊ tūc per cōtrariū ſenſum nō deciditur: ſed tāq̄ caſus omiſſus remanet ſub diſpoſitione iuriſ cōmunis: vt. ſ. ſo. ma. l. ſi cū dotē in prin. Aut nō erat alſ deciſus. et tūc ar. qd̄ ſumitur a cōtrario ſenſu eſt magiſ ex mēte ſeu interpretatiōe q̄ ex uerbis. qd̄ colligit. ſ. ſi cer. pe. l. pecuniā ibi tāq̄ ſub cōtraria cōditōne ⁊c. Nota dictionē tāq̄ que eſt nota. iproprietatis. facit. ſ. de cōdi. ⁊ demō. l. aliqñ. in ſi. vbi dicit intelligitur: que eſt nota. intellectus taciti nō expreſſi. hoc puto verꝫ pro hoc do caſum. C. de furt. l. apud antiquos. ⁊ ibi glo. ſuper verbo coniecturā. ⁊ ſic dico ꝙ ex ſtatuto nō ſumit argumētū a cōtrario ſenſu qñ caſus q a ꝯtrario ſenſu decideretur eēt deciſus a iure cōi ſm diſtinctionē. ſ. dictā. ¶ Sed cōtra p̄dicta videtur. ſ. de manu. teſtō. l. ſi qs locuplex in ſi. ibi aut apertiſſime ⁊c. vbi innuit ꝙ argumentū a ꝯrio ſenſu ſit ſenſus apertiſſimus. Nota uerbū apertiſſimus in ſuperlatiuo. ſed uerbū uideat qd̄ ibi ſequit tollit ꝯriū. ¶ Itē ꝯtra predicta videtur. nā ſupra dictuꝫ eſt ꝙ argumētū a cōtrario ſenſu ſit ex mēte: ſed illō quod eſt ex mēte videtur eſſe in ipſa lege ſeu ſtatuto: vt. ſ. de verbo. ſig. l. nois ⁊ rei. §. uerbuꝫ ex legibus. ſed certe qñ caſus eſt alſ deciſus a iure cōmuni nūq̄ videt eē de mēte ꝙ ab illo iure recedatur niſi exprimat: vt. ſ. ti. ii. l. qd̄ uero. ¶ Ulterius quero an ſtatutū extendat ad caſum q eſt idē ſm iuris fictionē[b] nō ſm veritatē. videt ꝙ ſic nā libertus q impetrauit ius anulorꝫ aureorꝫ eſt ingenuus ficte ⁊ imaginarie: vt. C. de iure anulorum aureorꝫ. l. ii. ⁊ l. ꝯſtituta. in ingenuo nō hꝫ locū in iſto ingenuo ficte: vt. ſ. de excuſa. tu. l. cuꝫ ex orōne in prin. Cōtrariū dico: qꝛ ad hoc vt illud qd̄ eſt ſm fictionē cōprehendat in ſtatuto: neceſſe hꝫ ſpecialiter exprimi. caſus eſt. ſ. de nego. ge. l. iii. §. hec verba ibi. de quo fuit neceſſariuꝫ edicere ⁊c. cū gl. ſua: ⁊ ſic ſtatutū ad talē caſuꝫ nō extenditur: niſi ſm diſtinctionē ſupra dictā. Non ob. l. cū ex orōne: quia illud nō eſt ex vigore orationiſ: ſed ex vigore reſcripti poſtea ſubſecuti. ¶ Itē quero qd ſi ſtatutū prolatum eſt in vna pſona ut in ticia. nūquid extendet ad alias videt ꝙ ſic[c]: vt. ſ. ti. ii. l. iura generaliter. ⁊ in pria ꝯſtitu. C. circa ſi. ibi nullaqꝫ dubietate ⁊c. ⁊ p dy. de regu. iur. c. quod alicui gratioſe. li. vi. So. in legibus cōmunibus ⁊ in reſcriptis īperialibꝰ dic vt ibi per Dy. In ſtatutis uero ⁊ in alijs diſpoſitionibus factis per noia propria: dico ꝙ alias pſonas nunq̄ extendūtur: vt. d. c. qd̄ alicui: et. ſ. d̄ conſti. prin. l. i. in fine p hoc induco. ſ. de teſta. tu. l. ſi quis ita dixerit. in prima glo. facit qd̄ no. per Cy. C. d̄ ſer. fugi. l. qcūqꝫ. in pria. q. ¶ Quid de tpe ſtatutū ē prolatū p v̄ba p̄teriti uel pñtis tpis an trahatur ad futura[d]: videtur ꝙ ſic: qa preteritū continet futurꝫ: vt. ſ. de le. i. l. talis ſcriptura. in prin. ⁊ in ſi. de verbo. ſig. l. uerbū oportebit. Ecōtra. quia preſens nō trahitur ad futura: ut. l. ſi ita ſcripſiſſet. ſ. de le. ii. ⁊. ſ. d̄ verbo. ob. l. ſi ita ſtipulatus fuerim. §. cū ſtipulatio. Diſtingue: aut lex ſiue ſtatutū continet delictorū indulgentiā: ut quicūqꝫ eſt uel fuit exbānitus liberet ſoluendo duos ſolidos pro libra: ⁊ ſic reſtituat ⁊ nō porrigitur ad futura. caſus eſt. ſ. ti. ii. l. cum lex. ⁊ C. de generali abolitione. l. ii. Ratio eſt ne detur materia delinquendi: vt. l. meminerint. C. vnde ui. Si v̄o continet aliquā diſpoſitionē. tūc trahitur ad futura ſi ſit eadē ratio: qꝛ lex ſemper loquitur: vt. C. de here. l. arriani. ibi ſemper viridi ⁊c. Unde ſi ſtatutū dicit. quicunqꝫ eſt vel fuit obligatus p publicum inſtrumentum poſſit perſonaliter capi ⁊ detineri: habet locum in eo qui incidit in obligatiōe poſt ſtatutū ſiue ante. nūc enim lex ſiue ſtatutum loquitur ⁊ dicit quicunqꝫ eſt uel fuit obligatus ⁊c. et ſic eum comprehendit. pro hoc. ſ. de condi. ex lege. l. i. ibi quotiens obligatio lege noua introducta eſt ⁊c. eſt enim uerbū preſentiſ tēporis: ⁊ tamē cōſtat ꝙ porrigitur ad futura. ideo in gl. ibi expōitur ē pro erit. Itē uidetur caſus pro hoc. ſ. de legibus. l. legiſ uirtus: ſemp enim lex imperat vetat punit ⁊ permittit: p hoc. ſ. de pac. l. iuriſgentium. §. ſi. qui incipit hodie enim ⁊c. ⁊ oēs autentice. C. que incipiunt hodie uel ſed hodie: nam omni die qua taliſ lex legitur pōt dici illud hodie: ⁊ ſic ſemper loqtur. ¶ Ultimo queritur qd ſi in uolumine ſtatutorū reperitur quoddā ſtatutū ꝙ ſtatuta oīa nō recipiant interpretationē[e] gloſationem vel extraneum intellectum. quid operabitur. credo ꝙ tale ſtatutū nil aut modicū operabitur: nam per dicta uerba ſolum friuola interpretatio videt remota: vt. C. d̄ ue. iure enucle. l. i. §. ſi. ⁊ l. ii. §. pe. quod itelligitur de friuola. Juſta enim interpretatio bene debet ⁊ poteſt fieri: ut. C. de legi. l. i. ⁊ ibi no. ⁊. ſ. ti. ii. l. ſi de interpretatiōe. Preterea iſte interpretationes ſunt neceſſarie naturaliter vt. ſ. ti. i. l. ii. §. his legibus latis: ſed illud quod eſt naturaliter neceſſarium per leges ciuiles tolli non poteſt: ut inſti. de iure naturali. §. ſed naturalia. Preterea oēs dicte interpretationes ſiunt auctoritate legis. ſed ſtatuta non poſſunt facere vt leges circa ea locum non habeant: vt. ſ.

vide bal. no. poſt Cy. in. l. i. in penul. col. C. ſi rector prouincie. vbi hoc tꝫ in permiſſis: ſecus in prohibitis. qꝛ prohibitio aliquo principali non intelligit prohibitū antecedens.

a¶ A cōtrario ſenſu. bal. videtur velle ꝙ ſic. in. l. cōuenticulā. C. de epiſ. et cle. in. i. col. Abbas ſiculus in. c. cū apoſtolica. de his q̄ ſi. a prela. ſine coſē. capi. īfert ꝙ bal. in. d. l. cōuēticulā videtur tenere ꝯtra bar. et ſi reſultaret intellectꝰ ꝯ ius cōmune qd̄ et hꝫ locū. i. q. quā ibi refert ſuiſſe diſputatā p Cy. ⁊ cū ipſo videtur tranſire abbas. ⁊ vid̄ teſtū. in. d. c. cū apoſtolica alleg. ibi bal. tex. ſingu. i. l. cū iter. §. cū inter. d̄ pac. dota. ꝙ iſtd̄ ar. habeat locū in cōtractibus. facit. c. ex parte. d̄ ſponſa. d̄ hoc ar. a ꝯtrario ſenſu. vide p Jo. an. ⁊ alios in. c. publicato. de electio. ⁊ ad bar. h adde Bal. in. l. i. C. de inuti. ſtipu. ⁊ limita vt p imo. in. l. ſi cū dotē in ſi. pri. ſo. ma. ⁊ ibi vide per ludo. roma. adde etiā bald. in. l. apd̄ antiquos. C. d̄ fur. dixi poſt bar. in. l. ſeruo legato. §. ii. de lega. i. ⁊ bal. in. l. ꝓperandū in prin. C. d̄ iudi. per benedi. de plūbino plene in. l. ſi qs locuplex. de manu. teſta. iſtd̄ tñ eſt verum ꝙ habet locū arg. a cōtrario ſenſu in ſtatutiſ niſi ſtatuentes inciderēt in penā ex reſultatiōe talis argumenti. glo. eſt multū no. in cle. i. de vſur. in v̄. facere exēplū. pone dicit ſtatutum ꝙ nulꝰ poſſit accipere niſi ſolidū p floreno. nā nō pōt ſumi argu. a ꝯrio ſēſu: videlicet ꝙ quilibet poſſit accipere ſolidū p floreno. qꝛ ſic ſtatuētes inciderēt in penā excōicationis qd̄ no. quod ſtati dixi. refert bal. in auē. ad hoc in. ii. col. de vſur. et in reſcriptiſ hꝫ locū arg. a ꝯrio ſenſu. glo. eſt ſingu. in. l. ſi ꝓcuratore. §. ſi ignorantes. in v̄. intelligere. ſ. manda. ſm ſaly. in. l. i. ſ. de off. eius. et in. d. l. ꝯuēticulā. ⁊ an valeat ſtatutū ꝙ vſure ſint licite. vide bal. in auē. et oino. C. ne vxor p marito. in. vi. col. ⁊ dixi in. l. cūctos populos. ADDE late pau. de caſt. cōſi. cccxxvi. ⁊ per bal. cōſi. clxxi. iii. li. et cōſi. xc. et ſequēti et. cxliii. ii. li. ang. cōſi. ccxvi.

b¶ Fictionē. An ſtatutū extendatur ad caſum q eſt idē ſm fictionē nō ſm veritatē ⁊c. vide Bart. in. l. iii. §. hec verba. et q̄ ibi dixi. ſ. de nego. geſt. h p bar. alleg. et an ſtatutū loquēs in caſu ficto extēdat ad caſū verum. vide Bal. in. l. ſi qs ſeruo. C. d̄ furt. ADDE do. car. cōſi. lx. ange. conſi. lxxi.

c¶ Videt ꝙ ſic. vide bal. in. l. dñs. de hiſ q ſunt ſui vel alie. iu. ⁊ bal. in prima cōſti. C. §. quibus. ⁊ in. l. i. §. magiſtratui. ff. qd̄ qſ. ꝗ iur. et qd̄ no. ibi facit. l. iii. ⁊ quod ibi bal. C. de legi. ⁊ vide bal. i auē. habita in. x. col. C. ne filiuſ p patre. ⁊ an valeat ſtatutum pſonale ⁊ ligans vnā pſonā. vide per bar. in. l. ſi. in. ii. col. d̄ appel. reci. ⁊ an valeat ſtatutū ligans vnū quarteriū ciuitatis tñ. vid̄ ang. in. l. i. de leg. ⁊ ad not. per bar. vide ange. in. l. iura ſ. de legi. adde pau. d̄ ca. conſi. cccxl. oldra. conſi. cl. alex. cōſi. lxxx. i. li.

d¶ Ad futura. ſi ſtatutū eſt prolatuꝫ p verba preſentis vel p̄teriti tēporiſ an trahatur ad futura adde. balduꝫ. ⁊ imo. in. l. cū tale. §. pe. ſ. de cōdi. ⁊ d̄ mō. ⁊ bal. in. l. leges la. ii. C. de legi. ⁊ bal. ange. et imo. in. l. cuꝫ in ſcd̄o in ſi. de iniuſ. teſt. ⁊ quod no. Bar. in. l. illicitas. i prin. ſ. de offi. pſi. ⁊ i. d. l. cū lex ⁊ qd̄ ibi ſcripſi. ⁊ vide. ꝫ. i hac. vi. q. in v̄. pono aliud.

e¶ Interpretationē. Quid operatur ſi ſtatuto cauetur ꝙ ſtatuta nō recipiant interpretationē. adde tex. no. in cle. exiui. de verbo. ſig. quem allegat

ad hoc bal. in auc. ſed ſi qua mulier de ſacroſã. ec. in fi. ⁊ vide bal. in. l. ſi qſ filiũ. C. de libe. pteri. et ange. in. l. ſi ita ſcriptũ. de libe. ⁊ poſth. facit. c. ex p te. de offi. delega. ⁊. l. i. et qd ibi bar. de mu. ⁊ bono. ⁊ in. l. vt gradati. §. ſi ſi lege. eo. ti. et uide bal. in. l. ii. C. de execu. rei iudi. et bal. in. l. non dubiũ in. v. col. C. de legi. dicit ꝙ ſi ſtatutũ dicit ꝙ ſtatuta ſeruenſ ad litterã tũc illa verba operanſ ꝙ nõ recipiant interpretatõẽ extẽſiuã ſm Bal. in. l. ii. C. de pa. qui fili. diſtraxe. et uide bal. ſi i. xiiii. col. et Bal. in. l. apud antiquos. C. de fur. ⁊ qd ibi dixi pᵒ bal. et pe. de ancha. in. c. canonũ. in fi. ⁊ pau. de ca. in ꝯſi. cccxliiii. Et qd ſi i ſtatuto dicaſ ꝙ tale ſtatutũ preciſe ſeruetur. vide ſig. abb. i. c. ii. de reſcrip. pau. in. l. i. j. ſi certum peta. ADDE an aliqd operetur cũ diſponit ꝙ nullaꝫ gloſationeꝫ recipiat pe. de ancha. cõſi. ci. pau. de ca. cõſilio. c. cexlvi. bald. ꝯſi. xii. iiii. li. ⁊ ſi ſtatutum dicat ꝙ ſtatutũ ſit rudi. intelligendũ uide in cõſilijs. do. car. nõ. potui videri quia dẽ michi foliũ.

ſtatutaria ſi talis preſcriptio eſt inducta loco preſcriptionis q̃ erat olĩ de iure cõi ante illã legẽ et ibi vide bar.

d℄ Cõtractu et uide bal. in. l. ex placito. in. x. q. C. de rer pmu. et bar. in. l. i. in pe. col. de condi. ex lege.

e℄ Municipali. vide bar. in. d. §. ſi qs iurauerit et facit quod no. i. l. arriani. C. de here. lꝫ bar. in. l. i. in prin. ad. l. fal. j. videatur velle ꝙ ſemp detur conditio ex ſtatuto in illa. q. an ſtatutũ diſponens id qd ius cõe. et bar. in. l. d q bus circa fi. d. ti. i.

de le. i. l. nemo põt ergo ⁊c̃. Preterea ex iſta generali prohibitione multe ſequerentur abſurditates: ergo ⁊c̃. vt. l. ſed ⁊ ſi quis. §. queſitum. j. ſi quis cau. Preterea pro hoc facit quod dicĩ de iure canonico: ⁊ ſi cauſa cõmittĩ appellatiõe remota intelligitur. ſ. friuola: vt no. j. a qui. ap. nõ licet. l. i. §. fi. dixi. l. i. §. fi. quod vi aut clã. ℄ Se primo principaliter quero: qualiter ſtatuta in iudicium deducantur[a] iſta queſtio poteſt intelligi duobus modis: primo quã actionẽ ſeu quod remedium intentabo ad conſequendum id qd i ſtatuto cõprehenditur. ſcdo põt intelligi: vtrum ſtatuta debeat quis in iudicio producere ſicut alia inſtrumenta. ℄ Circa primum dic ꝙ quandoqꝫ ſtatutum tribuit ius agendi: qñqꝫ tribuit ius excipiẽdi. prĩo cãu aut tribuit ius agẽdi criãliter: ⁊ tũc nulla oriĩ actio: qꝛ cauſe criminales non expediuntur per actiones: ut inſti. de pu. iudi. in prin. ſed erit accuſatio ex illo ſtatuto. ſicut dicimus accuſatio ex lege cornelia. uel officium iudicis: ſi iudex ex ſuo officio per inquiſitionem procedit. apparet ergo ꝙ errãt qui dicunt ꝙ condẽnatus ex forma ſtatuti ſit condemnatᵒ conditione ex lege quod falſum eſt: quia conditio ex lege eſt actio que in cauſis criminalibᵒ nõ habet locũ. Quandoqꝫ tribuit ius agendi ciuiliter. ⁊ tunc aut per ſtatutum eſt introducta certa actio[b]: ⁊ nõ eſt dubium ꝙ illa utemur. aut nõ ⁊ tunc aut eſt ſtatutum interpretans aliquam legem cõmunem. ⁊ tunc agetur ea actione que hꝫ locum de iure cõmuni[c]. Ratio quia illa actio videtur in ſtatuto ex interpretatiõe repetita: vt. j. de coniun. cum eman. li. l. nihil. facit in auc̃. d fi. ante do. inſtru. na. §. i. aut ſtatutum de nouo inducens vel diſponens: ⁊ tũc aut diſponit aliqd formiter. ⁊ non agetur ex illo ſtatuto ſed ex illo iure formato per ſtatutum. vnde ſi ſtatutum induceret ꝯtrum agetur actione ex illo contractu[d]: ſi induceret ius ſuccedendi ageretur petitione hereditatis. ſi induceret dominium agereĩ rei vendicatione ſicut dicimus in iureiurã. j. d iureiuran. l. ſi duo patroni. §. ſi quis iurauerit. aut ſtatutum diſponit difformiter ita ꝙ non cadet i aliquod ius formatum vnde poſſit oriri actio d iure cõmuni. ⁊ tunc agetur conditiõe ex. d. l. municipali[e]: vt. j. de condi. ex lege. l. i. ſecundo caſu quando inducit ius excipiendi ⁊ tunc aut reſcindit ius actoris ipſo iure. ⁊ tunc ſufficit ſolum ſtatutum quandocunqꝫ oſtendere. nec enim eſt neceſſe ꝙ petatur a iudice ꝙ reſcindat illud quod ius reſcindit: vt. j. de condi. inſti. l. que ſub conditione. §. fi. Aut tribuit ius excipiendi ſeu excuſandi. ⁊ tunc debet proponi exceptio ſeu excuſatio infra tempora debita: vt. C. ſen. reſci. nõ poſ. l. perẽptorias: vt. j. de excu. tuto. l. ſcire oportet ⁊. C. de ap. l. ciues. ℄ Circa ſcdm: vtrum ſtatuta debeãt produci ſicut alia inſtrumenta. dic aut litigo in vna ciuitate ⁊ volo fundare intentioneꝫ meam ex ſtatuto alterius ciuitatis. aut ex ſtatuto eiuſdem: primo caſu debeo illud producere[f]. ⁊ allegare iudici. Ratio quia illud poteſt probabiliter ignorare: vt extra de conſti. c. i. li. vi. p hoc ſi cõtra ius vel vti. pub. l. preſcriptione. vbi quiſ allegabat principi ius conſuetudinarium ſue ciuitatis: vt ibi no. ⁊ ibi dixi in fi. ſcdo caſu aut ſunt ſtatuta publice nota in uolumine ſtatutorum inſerta ⁊ illa non oportet produci[g]. ar. j. ad turpil. l. i. §. ſi autem pronunciauerit. ⁊ per glo. j. de confeſ. l. ii. que dicit ꝙ poſitioni iuris non eſt reſpondendum. nec enim poteſt iudex eaꝫ probabiliter ignorare. Aut ſunt ſtatuta nõ ſic publice nota[h]: quia ſunt reformationes facte a prioribᵒ vel ancianis non inſerta in volumine ſtatutorũ[i] et illa debent produci cum quis poſſit ipſas probabiliter ignorare: ſicut dicimus in conſuetudine[k] que debet probari iudici: vt. C. que ſit long. conſue. l. i. ℄ Quid de ſtatutis antiquis correctis. dic aut allegantur ad deciſionem eorum que poſt correctionem factam emerſerunt: et non lꝫ ⁊ eſt pena falſi[l]: vt. C. de nouo co. compo. l. i. §. his igitur. ⁊. §. falſi criminis aut ad deciſionẽ eorum que ante correctionem emerſerunt. ⁊ tũc licet. vt in auc̃. d nup. §. duo igitur. ⁊ in auc̃. vt cũ de ap. cog. in prin. ℄ Quero quid ſi in aliqua ciuitate producitur aliqua particula ſtatuti alteriᵒ ciuitatis an ſufficiens ſit productio. credo ꝙ nõ vt. j. ti. ii. l. in ciuile: quia poſſet eſſe quedam alia particula que illam determinaret non obſtante ꝙ pducitur particula teſtamenti uel alterius inſtrumenti: vt. j. de eden. l. ſi quis ex argentarijs §. pertinet. et. l. argentarius. §. edi. ⁊ quod no. per Ci. C. de preci. impe. offe. l. fi. quia inſtrumẽta priuata non poſſumus ſic habere niſi quatenus ad nos pertinent: vt. d. §. pertinent. ſed ſtatuta quilibet poteſt habeĩ. Nec ob. j. ad. l. acql. l. ii. ⁊ oẽs decre. que dicuntur deciofines. quia illud facit legiſlator in quo ceſſat oĩs ſuſpicio.

i **Uſticia.** Hic incipit tractatus de iuſtitia ⁊ iure. ⁊ qd ſit ⁊ qualiter ſit bipartita. ℄ Dicitur ħ ꝙ iuſticia eſt conſtans ⁊c̃. Contra de eo quod legitur in corpore de non eligen. §. quod autem. col. ii. ⁊ alibi ſcĩptum eſt. Juſtus ſeptieſ i die peccat. Huius timore glo. intelligit hoc de diuina iuſticia. ℄ Oppo. contra hoc ⁊ videtur ꝙ fuerit iniuſtus: quia tantum fuit datum veniẽti in ſero q̃tum venienti in mane. So. illud miſtice. dicĩ figuratiue tamen bene poteſt dici ꝙ diffinitio put cadere poteſt in homine ꝙ non ſit conſtans: ſed inquantum eſt poſſibile. vt. j. de edil. edic. l. ſi quis uenditorem. ad idem quod habetur in corpore quomodo oportet epi. §. i. col. i. vel poteſt dici ꝙ hic loquitur de iuſticia prout eſt certa iuſticia. ⁊ hoc loquitur. in autẽ. vt omneſ obe. iudi. prouin. in prin.

Ex. l. ſequenti.

℄ An ſententia ſit nulla cum iudex iudicat vel contra ius legis uel partis uel per dolum aduerſarii. uel per imperitiam et cum interponit decretum quia eſt obiectum per dolum aduerſarij illud eſt ipſo iure nullum. Et an de cõſenſu partiuꝫ iudex poſſit alibi iudicare q̃ in locũ maioꝝ.

i **Us pluribus.** Juſ quãdoqꝫ ponitur p eo quod eſt ars boni ⁊ eq. qñqꝫ p loco qñqꝫ p ꝯſãguinitate. h. dicit iſta lex vſqꝫ ad fi. In qua no. tex. ibi nec minus ⁊c̃. ⁊ ibi pretor ⁊c̃ ⁊ ibi ſalua maieſtate ⁊c̃. Item no. quod i ſpicitur quod fieri debeat licet ſit factum. Contrarium notat glo. que incipit ꝙ fere proxima p

a℄ In iudicium deducaĩ Qualiter ſtatuta in iudicio deducaĩ vide glo. i. l. i. C. q̃ ſit lõ. cõſue. ⁊ Ja. bu. in. l. fi. e. ti. vide bar. in. l. i. C. d cõ di. ex. l. in penul. col.

b℄ Certa actio. Que actio deĩ ex ſtatuto. adde bar. in. l. i. j. de pub. iud. i penul. col. ⁊ qd no. barto. in. l. de q bus. circa fi. j. ti. i. ⁊ in. l. i. in pri. j. ad. l. fal.

c℄ Jure cõi. facit quod no. bal. in. c. i quo tẽp. miles ubi dicit ꝙ. l. fi. C. i q. cau. in inte. reſti. nõ ẽ neceſ. hꝫ locuꝫ etiã hodie i pſcriptione

f℄ Producere. add qd no. bar. in. l. qd nerua. in xiii. col. j. de poſiti. et qd no. pe. de ancha. in cle. i. de re. ec. nõ alien. et not. mod. in. l. ſi expſſim. de appel. in intellectu. l. cũ platis. j. d re iudi. ⁊ adde bal. in. l. i. in prin. C. vt q̃ deſunt aduoca. part.

g℄ Produci add ab. in c. paſtoralis de fi. inſtru. vbi honᵒ tex. et cuꝫ Bar. tranſit pau. d caſ. in. d. l. cũ platis de re iud. ⁊ ibi ange. ⁊ imol.

h℄ Nota ad de bal. i. l. leges ſacratiſſime. C. d legi. et bald. in auc. oẽs peregrini. C. cõia de ſuc.

i℄ Volumine ſtatutorũ ſecus ſi eẽnt regiſtrate in volumine p id no. Bal. in auc. habita. in fi. C. ne fili. p pa. et differẽtiã inter ſtatutũ ⁊ reformationẽ. vide per bal. in. l. i. ad fi. d pbatio.

k℄ In cõſuetudine. vide bar. in. l. ornamẽtoꝝ. de au. ⁊ arg. le. et oino. Ja. bu. in. l. fi. C. q ſit lõ. ꝯſue. i. ii. col. ⁊ qd dixi in auct. iubemus. C. de iudi.

l℄ Pena falſi. Allegare ſtatuta correcta aliqñ eſt pena falſi. ad de bar. in. l. fi. j. de fal.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

bat diuina ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ dicitur red/
di ius licet iudex inique pronunciet[a]. Contra
hoc videtur lex ticie. de cõdi. ⁊ demon. Sol. di/
cit glo. ꝙ hic debet exponi inique nõ ꝙ iudex ꝑ
nunciauerit contra ius ſcriptum. ſed contra bo/
naꝫ equitatem. ¶ Oppo. contra hoc. nam glo.
vult concludere ꝙ ſi contra ius ſcriptum ſit pro
nunciatio non ualet. Cõtra. l. ii. C. quando pro
uo. non eſt ne. So. dicit glo. aut pronũciatur cõ
tra ius legis aut cõtra ius partis. primo caſu ſen
tentia non valet ſi eſt expreſſus error in ea. ſecun
do valet vt no. glo. in contrario. ¶ Opp. cõtra
hoc et uidetur ꝙ vbi non eſt pronũciatum con/
tra ius legis. ſed partis ꝙ ſñia ipſo iure nõ tene/
at: vt. C. quãdo prouo. nõ eſt ne. l. venales. So/
lu. ibi iudex fuit corruptus pecunia: hic alio mo/
do. ¶ Opp. ad hoc de. l. ſi pretor. §. marcellus
de iu. ⁊ de reſti. mili. l. diuus. So. ibi fuit corru/
ptus iudex dolo aduerſarii. vnde ſententia non
eſt nulla: ſed reſcinditur per reſtitutionem in in/
tegrum: ⁊ hec eſt regula. vnde habetis conclu/
dere ꝙ quandoqꝫ iudex pronunciat contra ius
legis. ⁊ tunc aut exprimitur error in ſentẽtia aut
non. ⁊ dic vt. l. ii. C. quando prouo. non eſt ne. ꝑ
glo. ⁊ doc. Quandoqꝫ pronunciat contra ius ꝑ
tis. ⁊ tunc contingit aliquando quia eſt corrup/
tus pecunia. ⁊ hoc caſu non ualet ſententia ipſo
iure: vt. d. l. uenales. quandoqꝫ corruptus pre/
cibus vel gratia. ⁊ hoc caſu ualet ſentẽtia. ſed re/
ſcinditur per reſtitutionem in integruꝫ. vt. ĵ. ad
trebel. l. ſeruo inuito. §. cum pretor. quando iu/
dex pronunciauit per dolum aduerſarij: quia fu
it forte deceptus falſis allegationibuſ. et tũc ſen
tentia tenet. ſed reſcinditur per reſtitutionem ⁊
ſic loquitur. l. ſi pretor. §. marcellus. ⁊. d. l. diu[b].
¶ Sed aduerte quia hoc eſt uerum in caſibus
vbi fertur ſentẽtia diffinitiua. ſed ubi deberet in
terponi decretum iudicis et eſſet iudici obiectũ
per dolum aduerſarij non ualet ipſo iure: vt. C.
de predi. mi. l. ſi preſens. Non ob. iſti. quia ma.
non po. §. ſemel. quia ibi non eſt falſa cauſa: ſed
iniuſta vt ibi no. ⁊ ꝺ fideicom. li. l. ſi uero. §. hoc
ſenatus. Quandoqꝫ iudicat per imperitiam vt
quia non bene nouit negociuꝫ: ⁊ tunc ſententia
tenet nec reſcinditur per reſtitutionem in inte/
grum. ſed poteſt haberi remedium per appella
tionem: vt. ĵ. de ap. per to. ⁊ ĵ. de euic. l. ſi per im
prudentiam. iudex tamen facit litem ſuam: vt. ĵ.
de iudi. l. ſi filius. et de extraordi. cri. l. ſi iudex. ⁊
ſic intelligo dictum. §. cum pretor. ⁊ quod no. ĵ.
de acqui. here. l. ſi is. in vlti. glo. licet ibi aliter ha
beatur per Dy. ſed quod hic dico magiſ placet.
¶ Querit hic Guil. dũ dicit ꝙ debet iudicare
in loco maiorum. pone ꝙ partes cõcordant[b] ꝙ
iudicet alibi vtrum ualeat ſententia ⁊ uideſ ꝙ
non vt hic. In contrarium facit. ĵ. de arbi. l. ſi cũ
dies. §. arbiter. ⁊ hanc vltimam tenet ipſe hic. nã
ſicut partes poſſunt concordare de tempore: vt
C. quando prouo. non eſt ne. l. cum non eo die
ita poſſunt concordare partes de loco. argu. de
tempore ad locum: vt. ĵ. ſi cer. peta. l. ſi uinum. ⁊
hoc verum eſt ſi locus ille eſt infra territoriuꝫ ſu
um. Sed quid ſi concordẽt partes ꝙ pronunci
et in alieno territorio. vtrum poſſit fieri. videtur
ꝙ non quaſi extra territorium ſuum ⁊c̃. vt. l. ſi. ꝺ
iuriſd. om. iudi. In contrarium videtur ꝙ prop
pter conſenſum partium hoc poſſit. ar. ll. alle. in
precedenti queſtione Pe. tenet ꝙ poſſit fieri ni
ſi prohibeatur a iudice alteriuſ territorij. allegat
. l. quero. ĵ. de ſolu. de quo vide ut no. per Ci. in
. l. ſi qui ex conſenſu. de epi. audi[c]. ⁊ dicam in. l. i.

a ſ Uiſ plu
rib[9] ꝑ
nũciet. Sed
qd ꝺ lege do
lo facta vtrũ
teneat. dic ꝙ
ſic. ꝓbaſ. l. l.
i. §. i. iũcta. l.
ii. ⁊ vbiqꝫ no.
ĵ. qꝺ quiſqꝫ
iur. videſ tñ
ꝙ poſſit vti
exceptõe do
li. ꝑ tex. no'. i
l. i. in ſi. ꝺ do
li excep. vid
q̃ no. bar. in
l. oẽs populi
i ſi. penul. q.
principalis.
⁊ ꝑ bar. i. l. ſi.
i ſi. in ꝑn. de
appel. reci.
b ¶ Partes
ↄcordãt. An
iudex poſſit
iudicare ali-
bi q̃ꝫ in loco
maioruꝫ de
cõſenſu par-
tium ad hoc
no. vid bar.
in. l. i. C. de
ſen. ex peri.
reci. et in. l.
ſi vt ꝓponis
la. ii. C. quõ
⁊ qñ iud. ⁊
ꝙ dixi in. §.
ſi qs ipſi pre
tori et in. c.
cũ ep̃s. ꝺ of.
ſi. or. li. vi. et
vide qꝺ no.
ſpec. in ti. de
reſcri. preſẽ.
§. ſi.
c ¶ De epi.
audi. Bald.
indiſtincte i
. l. ſi q ex con
ſenſu. in vlt.
col. tenet ꝙ
non poſſit.
et de iſta ma
teria vide a-
liqd ꝑ bal. ſ
De legibus
Rubrica.
Ex eſt
d l nõ te-
neſ Et
adde ꝙ bal.
in. c. i. q. mo.
feu. amit. di-
xit ꝙ vbi ſci-
entia eſt de
forma ſeu diſ
finitiõe deli-
cti q: oĩs diſ
finitio ẽ for-
malis ibi i-
gnorãtia nõ
puniſ niſi ca
dat in dolo
ꝓſumpto. C.
de fal. l. nec
exemplũ. et
C. ꝺ hiſ qui.
vt indig. l. ſi
ideo. dic̃ lex
ꝙ mitius a-
giſ in dolo
ꝓſumpto q̃ꝫ
in dolo vero
in penis cor
poralibus. ĵ.
de ſicca. in. l.
cornelia. ⁊ di

de indi. in glo. ⁊ quod no. in. c. P. ⁊. G. extra ꝺ
offi. de le. alias i. c. nouit. ex̃ ꝺ offi. le. ꝑ her. ⁊ ino.

¶ De legibus ⁊ ſenatuſconſul. ⁊ lõga ↄſuetudi
ne Rubrica.

Ex. l. ſequenti.

¶ In puniendis maleficijs lata culpa an eqpa/
retur dolo. Et an culpa puniatur ⁊ qualiter. Et
an mulieres poſſint eſſe de conſilio. Et an de/
beãt interuenire in condendis ſtatutiſ. Et an ea
rum vſus inducat conſuetudinem.

Ex eſt cõmune.

l ¶ Nota hic tex. virorũ: quia mulie/
res non poſſunt eſſe ad facienda ſta
tuta qꝺ tene mẽti. De ignorantia de
qua hic dicit ſcias ꝙ quedã eſt que habet culpã
in ſe. ⁊ de hac loquitur hic. Quedaꝫ eſt que non
habet culpã in ſe. ⁊ tunc nõ eſt punienda: vt. ĵ. ꝺ
penis. l. reſpiciendum. §. ſi. Contra hoc eſt. ĵ. ad
legẽ cor. de ſicca. l. lex cornelia. Solu. ibi loquiſ
de lata culpa q̃ uenit punienda non tamẽ hoc ca
ſu punitur vt dolus: quia in maleficiis nõ eqpa/
ratur dolo: vt no. ibi. ⁊. l. in actionibus. de in li/
tem iuran. Contra hoc eſt. l. quod calore. ĵ. ꝺ re/
gu. iur. pro quorũ ſo. dic ꝙ qñqꝫ aliquis deliqt
ex caſu quandoqꝫ ex culpa qñqꝫ ex dolo. Prio
caſu aut culpa precedit caſum. aut nõ. primo ca
ſu delinquens teneſ. argu. l. fluminũ. §. hec ſtipu
latio. ĵ. de dã. infec. ⁊. ĵ. de acti. ⁊ ob. l. i. §. is quo
qꝫ. Si uero culpa nõ precedit caſum: tunc delin/
quens nõ tenetur[d]: vt. l. i. §. ſi eo tempore. ĵ. ꝺ ad
mi. re. ad ciui. perti. ꝺ hoc mẽbro dic vt ſolet no/
tari. ĵ. ad. l. acquil. l. itẽ mela. in prin. verum eſt ꝙ
decretiſte hoc dicũt: ꝙ aut delinquenſ dabat cãꝫ
rei licite aut illicite. ⁊ de hoc no. in. c. ſuſcitata. ex̃
de reſti. in inte. ⁊ videtur eorũ opi. approbari. ĵ.
ad. l. acquil. l. ſcientia. §. q cũ aliter. In ſcꝺo caſu
principali: aut culpa lata ⁊ punitur nõ tñ ita acri
ter vt ex dolo: vt. ĵ. ad. l. cor. de ſicca. l. lege. aut ẽ
culpa leuis ⁊ minus punitur: vt. l. ꝙ calore. ĵ. de
regu. iur. aut leuiſſime. ⁊ tunc etiam min[9]: vt. d.
§. qui cũ aliter. In tertio membro principali. aut
ſtat in finibus cogitatiõis. aut peruenit ad actuꝫ
de quo plene per glo. ⁊ Ci. C. de epi. ⁊ cle. l. ſi qs
nõ dicã rapere ⁊. C. ad. l. iul. de vi. pu. l. ſi qs ad
ſe fundum. ⁊ ideo vide ꝙ no. in. d. l. ſi quis non
dicam rapere. Et nota hic glo. que incipit quat/
tuor: quomodo culpa venit punienda ad men/
ſuram fiſci. ⁊ ſic criminaliter diciſ agi qñcũqꝫ pe/
na venit fiſco applicãda: vt in. l. ſi qua. C. de epi.
⁊ cle. ⁊. l. iii. ĵ. de ſepul. uio. ⁊ ſic habes ꝙ delictũ
culpa cõmiſſum venit criminaliter puniendũ. nã
hic dicit ignoranter[e]. ⁊ ſic cõmiſſum culpa. ⁊ tñ
ſ punitur. ⁊ glo. allegat. l. que de criminali accu
ſatore loquitur de hac. q. notat Ci. in. l. ſi qs nõ
dicam rapere ⁊ ibi per doc. C. de epi. ⁊ cle. in gl.
in. l. ſi. de priuatis delictis. ⁊ in. l. ſi edes. ĵ. de in/
cen. rui. nau. ⁊. l. i. §. diuus. ĵ. ad. l. cor. de ſicca. ⁊
ĵ. de reli. l. oſſa. in ſi. Item nota ꝙ reformatões[f]
⁊ cõſtitutiones que quotidie fiunt ꝙ vnus pro/
ponit in cõſilio: ⁊ interroget an placeat alijs hec
reformatio. ⁊ ita poſtea conſtituitur ⁊ reformaſ
prout placet cõſilio. ⁊ ſic interrogatur a poteſta
te vel alio conſiliario. ⁊ vide quod no. in. l. i. ⁊ in
. l. pe. ĵ. quod quiſqꝫ iuris. ⁊. l. nulli. e. ti. quomõ
debet fieri cum auctoritate ſuperioris. ¶ Ultio
induco in ar[g]. hoc verbum virorum: ꝙ mulieres
non poſſunt eſſe de conſilio. vnde in condendiſ
legibus vel ſenatuſconſultis vel conſtitutionib[9]

eit Inno. ꝙ
mitius agiſ
cõtra eũ qui
puniſ ex pre
ſumptiõe. ad
de que dixi
poſt Bar. in
Litẽ apud la
beonem. §. ſi
qs virgines
ꝺ iniur. ⁊ an
ſciẽtia in de
lictis ſit ꝺ eſ
ſentia delicti
an ꝺo ſit qua
litas. vide
Bald. in. l. i.
C. qui accu.
in. xx. col. et
ſequẽ.
e ¶ Ignoran
ter. vid bal.
in. l. quicũqꝫ
C. ꝺ ſer. fug.
et qñ ignorã
tia releuet ẽ
cũ ſi. glo. au.
res. i. l. ex ma
leficijs. §. lõ
ge minus. ꝺ
act. ⁊ oblig.
quaꝫ allegat
Bal. in. l. i. i
xxii. col. C. q
accuſa. ⁊ per
bar. in. d. §.
delinquunt.
f ¶ Refor/
matiões. ad-
de bal. i. l. ii.
in vlti. colũ.
C. de ꝓba. ⁊
vide in. l. oẽſ
populi. ⁊ que
ibi dixi. ꝺ. de
iuſti. ⁊ iur.
g ¶ Induco i
ar. Uid imo.
in. l. ii. §. ſi. ꝺ
vbo. oblig. ⁊
qd in comi-
tiſſa. vide an
ge. hic.

ADDE ēt poſt do.Jaſo.ꝙ ange.cõſi.clxxxi.voluit ꝙ lꝫ ſit lubricũ cõſilium mulierũ ꝙ tamen ſtatuto probibente rem alienari ſine conſenſu cõſanguineorum uel proximorum ꝙ conſenſus mulieris maioris.xiiii. annis poterit requiri ꝛ inquantũ idem cõcludit ꝙ in maleficijs.dolus eſt põderandus adde bal.conſi.ccclxviii.ii.li.ange.cõſi.xxxii.

a i Am ad ea. vxore lazari an lazar⁹ poterit recupare vxorē ꝛ bona adde glo. ꝛ doc.in.l. ſ nus effectuſ ꝺ ac. ꝛ obli. et Bal.in.l. i.circa vl.coluã.C.ꝺ ſacroſan.ec. ꝛ gl. ꝛ doc.in.l.ea q̃ raro.ꝺ re.iur.Sꝫ ang. i.l.ſi marito in prin.ſolu.matri. dixit ꝙ videſ ꝙ cũ fuerit ſola vita reſtituta nõ videſ ꝙ recuperauerit bona arg.eoꝝ q̃ ſcripſi poſt Bar.in.l.ſi. C.ꝺ ſen.paſ. Sꝫ do. Jo. ibi tranſit cũ cõmuni opi. ꝙ recuperet bona. vide oino ꝑ bart. in.l.i.C.ꝺ ſacroſan.ec.in xiiii.col. per doc.in.c.fraternitatis. ꝺ fri.ꝛ maleſi. et plura hic ꝑ ange.ꝛ de oibus eſt gl. not.xxxii.q. vii.licite. ADDE an lazarus recuperaret vxorem ꝛ bona bal.conſi.ccxiii.iii.lib.

b i Ura.ad aliã pſonam. An ſtatutũ loquēs de vna pſona trahaſ ad aliaꝫ.ꝛ vide eundeꝫ in.l. oēs populi. in.v.q. ꝛ ad de qꝺ dixit Bal.ꝑ illam gl. in.l.ſi qs id qꝺ.j.ꝺ iuriſdi.om.iudi.ꝙ etiã in criminalib⁹

mulieres non debent interuenire:vt.ſ. dixi. Et eſt ar.ꝙ vſus mulierum:non inducat conſuetudinem:quia lex ꝛ ꝯſuetudo equipollent.l.de q̃bus.j.eo.

Ex.l.ſequenti.

¶ Si lazarus reſuſcitaret an requipararet bona et vxorem.

i **Am ad ea.** ¶ Oppo.de.l.antiqui.j.ſi pars heredi.pe.ſo.verum eſt ꝙ iura non cõſtituuntur de omnibus caſibus. quãdoqꝫ tamē de aliquibus conſtituuntur:vt in cõtrario.guil. de cu.reprehendit glo.que dicit nõ poſſunt:qꝛ regula eſt ꝙ poſthumus natus ꝛ conceptus p⁹ mortem teſtatoris non rumpit teſtamentum:vt j.de iniuſto rup.l.ſi quis exheredato.§.ii. Uos teneatis opi.glo.et ratio eſt:qui ſicut mors priuauit eum iſtis bonis:ita reſtitutio per deum facta operatur ꝙ videantur ſibi bona reſtituta ga hoc eſt in reſtitutione principis multo magis in reſtitutione dei:vt.C.de ſen.paſ.l.ſi.et reſtitutio principis hoc facit glo.pro caſu huius.l. ponit multa exempla alia: nam propter bonas feminas non debet fieri lex:quia rare ſunt. Jteꝫ propter legem ſcriptam:vt in auc.vt debi.ꝛ credi. §.quia vero.ꝛ pone vt dixi i caſu. ¶ Circa id qꝺ dicit.ſ.de lazaro.querit hic predictus Guil.qd de vxore lazari[a] nunquid eam recuperet.ꝛ videſ ꝙ ſic per eandem rationē.in cõtrarium videtur ꝙ matrimonium eſt ſolutum morte. quid dicemus.dic ꝙ vltima pars eſt vera vt eſt tex.j.de capti.l.cum due.ibi cum parte eorum ꝛc̃. ideo vide.d.l.cum due.que hoc clare dicit.Sed quid de filijs.nunquid eos recuperet.ꝛ dic ꝙ de hoc nullum eſt dubium:quia eſt tex.in.d.l.cum due. ꝛ hoc ſentit hic Guil.ꝺ cu.qui hoc tetigit ꝛ allegat.d.l.cum due optime ad hoc facit.ꝛ ideo nõ curo alia dicere extra eũ.q̃re dic qꝺ ipſe h̄ notat.

l **Egis uirtus.** Nota hic que ſint legis uirtutes.exempla ponuntur in gl. ¶ Oppo.ad hanc.l.ꝛ uidetur ꝙ etiam ſit alia virtus legis.nam lex quandoqꝫ conſulit:vt.j.de rei uendi.l.is.ꝛ.l.age.C.ꝺ tranſac.So.vt in glo. vel dic ſm Ci.ꝙ conſulere nõ eſt virtus legis:qꝛ lex eſt preceptorum collectio:ꝛ eſt ars:vt dixi in .l.i.ſ.de iuſti.ꝛ iure. ¶ Oppo.ꝛ videtur ꝙ hic preſupponat ꝙ non ſunt leges que non contineantur ſub vno iſtorum quattuor. Contra immo ſunt multe leges que non continētur ſub aliquo iſtoꝝ quattuor.So.licet nõ contineant aliquod iſtorum quattuor.continent tamen ius equipollens. ¶ Nota vnum ex iſta glo.ꝙ quando aliqs torquetur aduocatus eius debet eē preſens torture vt hic. Tu dic ꝛ melius ꝙ aduocati non debent eſſe preſentes torture: nec interrogationi vel executioni:licet examinari debeãt.ꝛ ideo gl. no.ꝛ melius in corpore ꝺ teſti.§.quia vero ſepe ꝛ hoc modo intellige quod hic dicitur:quia gl. prealle.melius loquitur.

Ex.l.ſequenti.

¶ An ſtatuta trahantur ꝺ vna perſona ad aliã.

proceditur de ſimilibus ad ſimilia per dy.in regula.in argumentuꝫ i.vi. ꝛ quod dixi in criminalibus vide poſt bar.in.l.ſi quis ſeruo.C.ꝺ fur.et adde ꝙ poteſt iudex ex offõ procedere de ſimilibus ad ſimilia.ꝛ ex officio ſm no.in.l.i.C.vt que deſunt aduo.adeo quod no.dixit ſpe.in ti.de diſpu.ꝛ alle.§.poſt hec.in ver.iuribus etiã.ꝛ in ver.ſeq.ꝙ ſi qs allegat diſſimilitudinē ſ lã dꝫ ꝓbare ꝙ refert lud. i.l.iiii.§.hoc aũt iudiciũ. de dã.infec. adde qꝺ idē tenet hoſti. i c.ii.de trãſlati.et canoni. maxime do. io.in.c.ii.de cõſti.ꝛ nũq̃ ꝓcedit hoc arg.qñ induceret extenſionē ꝯ ius naturale:ut p⁹ bart. ſcripſi in.l.ii.§. ſi. ad tercul. et ꝑ bal.in.l.i. C.q̃ ſit lõ.cõſue.vbi dixit ꝙ ſi ſtatutuꝫ eſt ꝙ ꝺ vino ſoluaſ gabella nõ extēdiſ ad oleum.

c ¶ Coꝑhendat feminaꝫ An ſtatutuꝫ loq̄ns ꝺ maſculo cõprehendet feminam. adde Cy.ꝛ bal. in l.quicũqꝫ.in v.col.C. de ſer.fugi.ꝛ ſic ſi punit delatorē annotã vt no.bal.et Jmol.in.l.ſi conſtante.§. ſi. ſolu. ma. ADDE an maſculinum cõprehēdat femininũ ab. cõſi.xxxvi.i. volu.bal. cõſilio.clxxi. ii. li.ang. cõſi. clxxxxi.ꝛ bal. cõſi. ccxii. iiii.li. pe. de ancha. cõſi. cxi.ang. ꝯſi. lxvii.ꝛ.cclxxvii.alexan. conſi. xxiiii. iii.li.

d ¶ Cõſuetudo.ꝛ ibi per Cy.in antepenul.q.

i **Ura.** Oppo.de.l.neqꝫ dignum. C.de decu.li.x.Solu.lex illa fuit ſpecialiter condita in eius perſonam.ꝛ ideo ad alium non porrigetur. ¶ Opp. de.l.i.§.plane.j.ti.i.Solu.ibi loquitur de priuilegio non redacto in corpore iuris:ꝛ ſpecialiter alicui conceſſo ob gratiam:quod non eſt ad alios ſiue in conſequentiam trahenduꝫ:vt in.c. qꝺ ob gratiaꝫ. extra de reg.iur.li.vi. ¶ Oppo.dicitur ꝙ trahetur ad ſimilia:ꝛ ſic oīs lex erit regula quod eſt falſum.Sol. omnis regula trahitur ꝑ verba affirmatiua vel negatiua vniuerſalia: qꝺ non contingit in alijs legibus quia non trahunſ per regulas:vt.j.de re.iu.l.i.ꝛ.l.in ſingulis. perto. ¶ Quero dicitur hic ꝙ ad ſimilia trahitur. et quid de ſtatutis. an trahantur ad aliam perſonam[b].et videtur ꝙ ſic.quia eſt eadem ratio et idētitas rationis:vt.l.i.ꝛ ibi per Ja.de are.C.q̃ ſit lon.conſue.Guil.de cu.in prohemio.ſforuꝫ. tenet ꝙ in ſtatutis conſideratur ratio. Jn contrarium eſt veritas:ꝙ ſi ſtatutum facit mentionem de vna perſona non trahatur ad aliam:vt. j.ti.i.l.i.§.plane. Jtem pactum perſonale non egrediſ ꝑſonas:vt.j.de pac.l.idē.§.i.itē i ſtatutis que pacto equiparantur:vt no.in rubrica de decu.li.x.ꝛ no.in.l.i.ꝛ.l.ſi quis ita.j.ꝺ teſta. tu. ꝛ notat Ci.C.ꝺ ſer.fugi.l.qcũqꝫ. ¶ Quero qd ſi ſtatutũ nõ facit mētionē ꝺ certa ꝑſona ſꝫ ꝺ certo genere:vt ſi loquaſ in maſculino ꝙ nullus de nocte vadat ſine lumine.an comprehendat feminam[c].ꝛ Di.tenet ꝙ non:vt ipſe no.j. de verbo.obli.l.i.quia eſſet quedam extenſio: tamen credo ſtatutum predicto modo loquens compꝛehendere feminã:ſi eadeꝫ rõnis identitas fuerit in feminis.vt no. Ja.in.l.i.C.que ſit lon. ꝯſue.[d] ꝛ notat etiam Ci.in.l.quicunqꝫ.de ſer.fugi.ꝛ in d.l.i.in antepenul.q.

i **Ura.** Lex iſta cuꝫ duabus ſequētibus que ſecũ cõtinuat dicit in ſumma ꝙ lex dꝫ ꝯſtitui de his q̃ ſepe ꝛ nõ raro cõtingunt.caſus põt ſic poni. Querit ſcolaris ſtudioſus a iuriſcõſulto. dñe bene vidi deſcriptiones legis in latino ꝛ in greco.ſed dicatis mihi de quibus rebus debēt leges cõſtitui. Juriſconſultus reſpondit ꝙ leges debēt cõſtitui de his que ſepe accidũt nõ ꝺ his que raro. nã de his q̃ ſemel accidũt nõ contendũt legiſlatores vel auctores. His que grecũ exponit glo. duobus modis.ſed ſcða expoſitio melior. ē Nõ cõſtituuntur.i.conſtitui nõ debent. Contēnunt .i.deſpiciũt.ita ꝙ ſuper eis iura nõ conduntur. ¶ Nota raro dici ꝙ bis ſit.ꝛ ſic colligebat hic Ja.bal.contra eos qui dicũt ex bino actu conſuetudinē induci cum ex frequentibus inducatur vt.C.que ſit lon.conſue.l.i.de quo dicemus.j. i .l.de quibus. Modo ante omnia uidēda ſunt exempla harum legum.ꝛ quidem glo.ponit tria exempla.primũ eſt de lazaro:vtrum reſuſcitatuſ a mortuis ab heredibus qui ſuam adierunt hereditatem poſſit auferre bona.ꝛ dicit ꝙ ſup hoc non eſt lex.ſubaudi nec eſt cõdenda.ſ.de hoc qꝛ eſt contra naturã:vt.j.videbimus.ſcðm exēpluꝫ eſt in.l.iã condita:vt in auc̃.vt debi.ꝛ credi.ma. §.quia vero.col.vii.vbi dicitur ꝙ ꝓpter bonas feminas ſeruantes iuramētũ de nõ perueniēdo

a n On am bigit̃ im patorio. An popul⁹ romanus poſſit reuocare iperatorē. vide oino q̄ dixi poſt bald. in l. ii. in fi. ꝺ re quir. reis. et bart. in l. fi. C. de legi.

ad ſcđas nuptias non debuit lex noua fieri: quia pauce ſunt: ſed ꝓpter malas feminas deierātes que ſunt multe: vnde quia nō ſolet ꝓuenire frequenter ⁊ de facili preuaricat̃: merito illud qđ ꝓbet cām preuaricādi mutat̃ ut ibi. ⁊ ſic pro raro cōtingens ⁊ ſepe eueniens receditur a iure antiquo. ⁊ no. per l. ꝙ mulieres tutelā ſuſcipientes nō preſtēt iuramentū. Tertiū exēplū ſumit̃ ex l. iuſto in prin. ĵ. de vſuca. ſed certe ibi videtur ꝙ vtrūqꝫ caſum cōtineat. nam in caſu frequenti. ſ. de libero hoie poſſeſſo pro ſeruo ſtatuit ꝙ acquiratur per eū. In caſu de libero hoie pro filio arrogato ſtatuit ꝙ nō acquirat̃. ⁊ ſic nō in frequenti caſu. ſed in vtroqꝫ ait lex. Dicūt qdā ꝙ in frequenti caſu ſtatuit per affirmatiuaꝫ. in caſu raro ſtatuit ꝑ negatiuam. Alij dicūt ꝙ licet ibi vtrunqꝫ caſum ꝯtinet. tñ in caſu qui ſepe contingit ſtatutū eſt ius nouū. ſ. vt ꝑ liberū hoiem arrogatuꝫ vt filiū nō queratur: quia raro contingit. vel pōt dici ꝙ vtrunqꝫ caſum nō cōprehendit: nam ī caſu raro cōtingēti ſtatuit qñqꝫ qđ bonum ⁊ equū ſuadet: vt. C. de conſue. l. vlti. li. xii. Itē ⁊ de raro contingentibus fiūt iura: vt de filio mulieris. lex. an. vt. C. de ſuis ⁊ legi. l. ſi maior. ⁊ de muliere q̄ parit tres uel plures filios: vt. ĵ. ſi pars here. pe. l. antiqs. ⁊ ĵ. de ſo. l. pater. ⁊ in caſu de inſula. inſti. de re. di. §. inſula. ⁊ ideo glo. dicit ꝙ nō conſtituuntur iura de raro cōtingētibus regulariter: ſed qñqꝫ ſic vt in caſibus predictis. Tu vero plenius dicas ꝙ quedā ſunt facta que ſepe tñ ⁊ nō raro accidūt. quedam ſunt que aliqñ ſepe aliqñ raro cōtingūt. in factis q̄ tñ raro contingunt refert aut nō poſſunt euenire ſm naturā: vt in lazaro q ſurrexit miraculoſe. ⁊ tūc non debet fieri lex. Aut poſſunt naturaliter euenire ſed raro. ⁊ tunc nō fit ſuper his lex noua: ſed lex vetus ſup alijs facta ſeruatur: vt ſic illa naturaliter licet raro contingentia regulent̃ ſm iura communia. ⁊ ſic intelligunt̃ predicta iura. C. de ſuis et legi. l. ſi maior. ⁊ ſi pars here. pe. l. antiqui. cū ſi. et. d. §. inſulā. aut euenire pñt accidentaliter: ⁊ tūc lꝫ raro contingāt ſtatuitur lex ſuper eis: vt. d. l. iuſto. ⁊. d. l. vlti. ſcđo caſu qñ loquimur in his q̄ ſepe ⁊ raro accidūt circa idē: tunc. l. fit ſuper ſepe cōtingentibus nō ſuper his que raro ſunt: vt. d. auc. vt debi. ma. ⁊ credi. §. qꝛ vo. ¶ His intellectis reuertamur ad exēplū de lazaro. pone ꝙ lazarus habuit bona que heredes ſui hereditario nomine poſſidebāt: nunqd poſtea reſuſcitatus recuperabit ea. glo. dicit ꝙ ſic. ⁊ probat primo: quia nō uidet̃ mortuus qui tam cito ſurrexit. ſic nō videtur diuertiſſe vxor que cito reuertitur. vt ĵ. de diuor. l. iii. quia nō videt̃ verſum qđ nō durat verſum: vt. ĵ. de in rē ver. l. ſi patre. §. verſum. cū ergo nō uideatur diuertiſſe recuperabit bona ſua tanꝗ idē ipſe homo cū viuus nō poſſit habere hereditatem: vt. ĵ. de here. ven. l. i. ſcđo probat ſic. poſito ꝙ lazarus reſurgēs amortuis nō ſit idē homo: tñ admittetur vt poſthumus quia poſthumus rūpit teſtamētū vt. ĵ. de iniuſto teſtamēto. l. iii. ⁊ inſti. ꝺ exhere. li. §. i. ergo multo fortius ille qui mortuus eſt ſi reſurgat. Et per illa. ar. determinat glo. ⁊ ēt Odofre. ꝙ bona recuperet. Sed in cōtrariū videt̃ ꝙ nō ſit idem hō ſed alius. ⁊ hoc probatur ſic. ſeruus cōparatur morti: vt. ĵ. de re. iur. l. ſeruitutē. ſed lex dicit ꝙ manumiſſus eſt alius: vt. ĵ. de adi. le. l. ſeruus. §. fi. ⁊ ꝓ hoc. ĵ. de ſta. ho. l. homo liber ⁊ inſti. de ca. di. §. fi. ⁊ ĵ. de ver. ob. l. inter ſtipulantem. §. ſacram circa fi. cū ſi. ergo ſi eſt alius homo nō admittit̃ vt ipſe idē et per hoc tollitur primum ar. glo. itē nō pōt admitti tanꝗ poſthumus: quia poſthumus tūc admittitur qñ eſt cōceptus ante mortē defuncti: vt. ĵ. de iniuſto teſta. l. ſi quis hereditatem. §. i. ſed lazarus videtur eſſe poſthum⁹ poſt mortē cōceptus. ergo. ar. ſm glo. nō valet. reſtat ergo ꝙ heres eius nō debet priuari hereditate quam legitime acquiſiuit: quia qui ſemel eſt heres ⁊c̄. vt. ĵ. de heredi. inſti. l. ei qui ſoluendo nō eſt aliquo caſu. ⁊ de hoc dic: vt hic per do. Ci. in lec. quam omnino vide. Addi.

Ex l. ſequenti.

¶ An populus romanus poſſet reuocare poteſtatē imperatoris. Et an per ſtatutū poſſit cōcedi uenia etatis. Et an legitimari ſpurius.

n

On ambigitur.

¶ Oppo. ⁊ videt̃ ꝙ ſoli principi ſit licitū condere legem: vt. l. fi. C. eo. ti. Timore huius cōtrarij fuit reuocatum in dubiū: vtrū hodie iſti poſſunt condere legem. quidā ꝙ ſic ꝑ hanc. l. nō ob. l. fi. C. e. quia verū eſt ꝙ ſolus pīceps poteſt: nō alius ſolus ſed ſimul vnde ſenatores poſſunt cōdere legem. et populus romanus poſſet principis ptātem reuocare ſed tñ hoc glo. nō tenet: ſed tenet ꝙ populus nō poſſet hodie. vnde Guil. hic bene dicit ꝙ eſt differentia inter legem ⁊ ſenatuſconſultum. nam legem nullus poteſt facere niſi princeps. ſed ſenatuſconſultū potuerunt facere ſenatores. ¶ Quero nūquid populus romanus poſſit reuocare poteſtatem imperatoris[a]. ⁊ videtur ꝙ ſic per. l. i. §. fi. de offi. ei⁹ cui mā. eſt iuriſdi. In contrariū videtur. l. quod ſemel. de decre. ab or. fa. Guil. de cu. tenet ꝙ populus romanus poſſet reuocare per prio alleg. maxime cum primus imperator cui fuit data illa poteſtas nō potuit querere ſucceſſori. nam creatio imperatoris nō eſt ex ſucceſſione[b]. ſed ex electione. nam iſte non eſt de caſibus in quibus q̄ritur per alium ius: vt no. inſti. de inuti. ſtipu. §. alteri. imo dicit plus ꝙ poſſet eū degradare: vt eſt gl. in. c. i. ſi de inueſti[c]. facta inter do. ⁊ va. quā ita allegat hic etiam. Ci. ¶ Item dicitur ꝙ hic equiparatur imperatori: quid ſi coram ſenatoribus eſt ipetrata venia etatiſ: an ipſi hoc poſſunt Odofre. tenet hic ⁊ bene ꝙ non: quia conceſſionem venie etatis princeps ſpecialiter ſibi reſeruauit: vt. l. ii. C. de his qui ve. eta. impe. Idem in arrogatione: vt inſtitu. de adopti. §. i. ¶ Quero nunquid per ſtatutum uenia etatis[d] cōcedi poſſit ⁊ tenet ꝙ non. quia tunc iuſ municipale derogat iuri ciuili quando ius ciuile continet ius cōmune. ſed ſi contineret ius ſpetiale: puta in uenia etatis ⁊ in arrogatione que non permittitur niſi principi. tunc ſecus. et hoc probat per argumentum ab abſurdo: quia alias quelibet ciuitas poſſet conſtituere imperatorem et auferre quod ſibi reſeruauit. quod eſt ualde abſurdum: ut in. c. ii. extra de maio. ⁊ obe. ⁊ h̄ eſt ualde no. dictum. ut. l. deniqꝫ. in prin. ĵ. ꝺ mino. Et faciunt ad. q. nunquid ſtatutum poſſit legitimare ſpurium[e]: ⁊ ideo fuit diſputata iſta. q. per filium domini Ia. bu. ⁊ uidetur ꝑ ꝓdicta

ADDE ꝙ cōſuluit bal. de quodam duce Januē ſiū depoſito cōſilio. cccc. li. iiii. li.

b ¶ Ex ſucceſſione. videt̃ tñ vēdicare ſibi ius ſucceſſiōis. naꝫ legatū vni iꝑatori factū acquirit̃ ei⁹ ſucceſſori ſi ante diē primus moriat̃. l. qđ principi. de le. ii.

c ¶ Si de inueſti. Et ita allegat glo. illā hic Cy. q̄ eſt ſin. ſm bal. ibi ſꝫ ibi dicit ꝙ illa gl. dicit totū ꝯtrium: qꝛ vt patet i fi. gl. decidit plus poſſe iperatorē q̄ȝ populū ⁊ illa va ſm cū per. l. barbarius. ꝺ offi. ꝓto. oliꝫ ergo poterat hodie nō poteſt. allegat tex. ſi bene reſpiciatur i l. ii. C. de adopti.

d ¶ Uenia etatis. an venia etatiſ poſſit ꝯcedi per ſtatutū. add bar. in l. oēs populi i. iii. q. prin. ⁊ oino Bar. i. l. iii. ĵ. ꝺ mino. in prin. ſꝫ faly. ⁊ mod. ꝯ in l. ii. C. de his qui ve. eta. ipetra. et ibi dixi per Bal. in c. cū viceſimū. de offi. deleg.

e ¶ Legitimare ſpuriū. an ſtatutū poſſit legitimare ſpurium. vide bald. in l. i. C. ꝺ iur. aure. anu. ꝑ Bar. l. l. iiii. ĵ. de teſta. ADDE an ſtatutū poſſit legitimare purū bal. cōſi. ccxxviii. li. pau. de ca. cōſi. ccxxvii. federi. cōſi. cclxxv. ⁊ ſequenti.

ꝙ non: quia legitimatio eſt de his que princeps ſpecialiter reſeruauit ſibi vt princeps: ⁊ hoc concedi poſſet: vt no. in. §. fi. ī auc. qui. mo. na. effi. ſui. ⁊ in auc. ex complexu. C. de inceſ. nup. vnde ſtatutum hoc non poſſet. ar. d. c. ij. Itē ſtatutuʒ fit per populum ſiue concilium quod populum repreſentat: vt no. in glo. rubrice. C. que ſit lon. conſue. ⁊ .ī. de dolo. l. ſed ex dolo. Item conſiliarij equiparantur decurionibus: vt gl. rubrice. C. de decu. ⁊ .l. ij. e. ti. ⁊ ordo decurionum non pōt reſtituere natalibus: vt. l. i. C. de iur. aur. anu. ergo nec conſiliarij. ſic nec ſtatutum.

n **Eqʒ.** In tex. ibi interpretationē .ſ. iuriſconſultoꝝ. Cōſtitutione .ſ. imperatoris. ¶ Op. ⁊ videſ ꝙ ſit procedenduʒ de ſimilibus ad ſimilia. nō ob. .l. nō poſſunt. .ī. e. Sol. vt ibi dicam: ⁊ ideo cōtinua cum iſta: ⁊ continua ſimul omnes. ll. ſe. Itē nota vtꝝ intelligatur de filijs primi matrimonij vel alterius: ⁊ glo. eſt in. l. vir. ſo. ma. ⁊ .l. ſciendū de re iudi. dic p Cy. i. l. fi. C. q po. in pi. hā. ⁊ iſti. de ac. §. ſi autem. ⁊ ibi per doc. Opp. de. l. minime. ⁊ .l. ſi de interpretatione. .ī. e. Solu. ſi caſus dubius fuit per conſuetudinē interpretatus ſm eam dʒ iudicari. alias hʒ locuʒ lex noſtra. ¶ Oppo. imo ad principem debet recurri: vt. l. proxi. ⁊ .C. eo. l. cum de nouo. Sol. vna debet intelligi ſm aliam. nā vbi ſimile nō habemus debem⁹ recurrere ad principem. ¶ Op. de. l. benignius. .ī. .e. pro cuius ſolu. ēt in. d. l. cum de nouo. diſtinguit. aut multum diſtat aut non: ⁊ iſta diſtinctio eſt contra. l. fi. C. de temp. ⁊ in inte. reſti. q: ex varietate loci nō variatur ius. So. dic aut ſuper negocio nouo eſt varietas ſeu dubietas aut ſup veteri. primo caſu recurrimus ad iudicis interpretationem: vt. .ī. .e. l. ⁊ ideo. ⁊ iudex inſpiciat ſi cōſuetudo vnꝗ̄ in ſimili caſu fuit īterpretata: vt. .ī. .e. l. minime. ſi hoc nō appareat ad principeʒ recurretur vt hic dicitur. ſiue ſit ō propinquo ſiue de longinquo. Si autem emergit dubium ſuper lege: tunc ſequitur interpretatio conſuetudinis vt. .ī. .e. l. minime. ⁊ ſi de interpretatione conſuetudinis non apparet: ⁊ tunc aut apparet vna ſignificatio verborum ⁊ certa. aut multiplex ⁊ incerta. primo caſu ſtamus ſignificationi verborū ſi non apparet de mente condentis legē: vt. C. ō legi. l. non dubium. ſecundo caſu aut apparet qſ ſit benigior intellectus aut nō. primo caſu illum ſequitur: vt. .ī. .e. l. benignius. ſecūdo caſu aut apparet aliquid ſimile habens idētitatem ratiōis aut non. primo caſu procedimus de ſimilib⁹ ad ſimilia: vt. l. non poſſunt. ſecūdo caſu recurrim⁹ ad principem: vt. l. humanum. ⁊ .l. cum de nouo ⁊ ibi no. C. e. ⁊ hoc obtinet qn̄ emergunt dubietates in iudicio. alias ſi eſſet dubietas in aliquo caſu iure nō deciſo: ⁊ tractaretur de aliqua lege condenda indiſtincte ad principem recurrim⁹: vt in corpore de here. ⁊ fal. §. i.

i **N his.** Quero nunqd exceptō ſit ō regula[a]. videtur ꝙ nō. imo contra regulam vt hic ⁊ .ī. ō regula cato. l. i. ⁊ .ij. ⁊ hoc tenet Jo. contrarium tenet Pla. quia exceptio regulam confirmat: vt ī corpore de nō alie. §. vt aūt. col. ij. ⁊ .l. naʒ quod liquide. §. fi. .ī. de penu lega. quid dicendū. Dy. in rubrica de reg. iur. li. vj. ſaluat opi. vtriuſqʒ. nā dicit ꝙ exceptio non eſt de regula. i. nō determinatur ſm regulam: ⁊ hoc modo tenet Jo. Iteʒ ꝙ exceptio ſit de regula. i. de contentis ſub regula. ⁊ obtinet opi. Pla. naʒ bona exceptio eſt qn̄ dico omnes libri ſunt mei excepto tali libro. Sʒ non eſt bona exceptio qn̄ dico omnes libri ſunt mei excepta domo: quia exceptio non eſt de cōtentis ſub regula.

b **Enignius.** Hec lex legitur duob⁹ modis. vno modo ꝙ benignius ponatur proprie. alio modo ꝙ ponatur improprie vt benignius pro benigne. ⁊ pone vt in glo. Nam breuiter ſcias ꝙ heres tenetur petitione hereditatis quicquid ad eum peruenit: vt. .ī. de peti. here. l. uerum nam dʒ intelligi peruenit ⁊ durauit. Hec lec. reprobatur quia de tutore dicit in. l. nō omnium. iō pone aliam lec. in gl. ꝙ de vſucapiōe dicit cuius rō reddi non poteſt: ⁊ ideo vide eam.

c **Um lex.** Hic ponit glo. tripliciter caſuʒ. poſtea ponit caſum conuertendo litteram. vnde pone caſum ⁊ melius per. l. ij. C. de gn̄ali aboli. nam conuertere tex. vbi non eſt opus eſt fatuuʒ. Allegatur hec. l. ad. q. dicit ſtatutum ꝙ quilibet exbānitus in pecunia ſoluendo quinqʒ pro centenario debeat rebanniri. poſt ſtatutum factum quis cōmiſit delictum. vult ſoluere q̄titatem ſʒ formā illius ſtatuti: an poſſit ut de banno extrahatur[b]. videtur ꝙ ſic quia de natura legis eſt ad futura[c] trahi: vt. l. leges. in fi. C. e. In contrariū eſt ueritas ſm dominum meum per hanc. l. ⁊ eſt caſus in prealle. l. ij. C. de generali abol. Et ē rō in iſto caſu q: ſtatutum trahitur ad preterita nō futura: q: ſi traheretur ad futura daretur materia delinquendi. Sed nunquid ſtatutuʒ loquēs per verbum preſens vel preteritum trahatur ad futura etiam vbi nō daretur materia delinquendi: ut ſi ſtatutum dicit quicūqʒ fuit vel eſt obligatus per inſtrumentum liquidato inſtrumēto poſſit capi ad petitionem creditoris. modo quidam eſt obligatus poſt ſtatutum per inſtrumentum: an poſſit capi liquidato inſtrumento. videtur ꝙ non per hanc. l. In ꝯtrariuʒ eſt veritas: q: natura legis ē vt ad futura trahatur: ut. l. leges. C. e. Item lex ſemper loquitur: vt. C. de here. l. arriani. ibi ſemper uiridi ⁊c̄. ⁊ eſt glo. .ī. de cōdi. ex lege. l. i. vbi gl. expōit ē id eſt erit. vel ſit. i. erit.

i **Aciuile.** Quero quid in ſtatuto. an totum debeat extrahi[c]. an illa particula que ꝓ me facit: ⁊ videſ ꝙ particula: vt. l. argentarius. §. edi. .ō. de edē. ⁊ .l. fi. C. de preci. im pe. offe. ⁊ ibi per Cy. In contrarium eſt ueritas per hanc. l. ſʒ dominū meum. nō ob. contrarium quia loquitur ī inſtrumentis de quibus nō poſſunt petere aliq niſi qō ad eos pertinet. d. §. edi. ſed ſtatuta ſunt toti ciuitati cōia. ergo tota ſunt producenda: et hec eſt uera opi. quicquid in alijs ſit.

n **Ulla.** Dicitur hic ꝙ illud quod eſt in fauoreʒ nō retorquetur in odiū. Contra. l. i. §. i. .ī. quod qſqʒ iuris. dic ut no. in contrario ut hic ⁊ .l. qō fauore. C. e. ⁊ hoc tenet Dy. in. c. quod ob grām. eū de reg. iur. li. vj. ibi quod ſi ꝯceſſum fuerit ad poſtulationē ⁊c̄. ¶ Op. iſti. de aucto. tu. §. neqʒ ubi pupillus ſolus non poteſt adire hereditateʒ etiam ſi ſit lucroſa quia pupilli intereſt nō uexari litibus ⁊ expenſis: ut hic ⁊ .l. quod fauore. C. .e. ſo. hec ratio non eſt bona. nam ſi preſupponitur hic ꝙ eſt lucroſa nō uexatur. unde Dy. in. d. .c. quod ob gratiam. dicit ꝙ quedam ſunt q̄ afferunt utilitatem pupillo: ⁊ hoc ē certum: ⁊ tunc pōt hoc facere pupillus ſine tutoris auctoritate ut inſti. de auc̄. tu. in prin. Quedaʒ ſunt que certa ſunt eſſe dānoſa: ⁊ tunc nō pōt: ut in. d. ꝑnci.

C

a N his. i De regula. vtrum exceptio ſit de regula. vid barto. in. l. i. j ō reg. iur. ADDE pau. de ca. conſil. .cccxxiii.

b Cūʒ lex c extrahatur. ſi p ſtatutuʒ ſit rebānitio an exbanniti poſt ſtatutuʒ comprehendantur. ideʒ dicit allegādo iſtam. l. ī .l. omnes populi. in. vi. q. principali. ō. ti. ii. ⁊ adde Cy. ⁊ Bal. ⁊ do. Joā. in .l. cū tale. §. pe. .ī. de condi. ⁊ demon. q concordāt cum Bar. ⁊ no. bal. in. l. leges. la. ii. C. e. ti. ⁊ bar. in. l. ii. in fi. ō ꝯdi. ⁊ ēmō. ⁊ bal. in. l. cū in ſecundo ō iniuſto teſta. ⁊ vide pau. de caſt. hic. ADDE ꝙ voluit ange. conſil. lxvii.

c ¶ Ad futura. an ſtatuta loquentia ꝑ verbum preſens vel preteritum trahantur ad futura. ⁊ vide hic Cy. de q̄ etiā facit mētionem bal. ī .l. talis ſcriptura. de le. .i. per bart. ī .l. ſi ita. in. i. col. de aur. ⁊ ar. leg. ⁊ domi. poſt glo. i. c. vt animarum in vlti. col. de cōſti. in. vi. ⁊ p docto. in. c. fi. ō conſti. ⁊ adō bald. hic per bar. in. l. illicitas. in ꝑn. de offi. pſi. ⁊ in. l. qui fundum. §. fi. ad fi. ⁊ ibi per Imol. .ī. de leg. fal.

d Aciuil i le. extrahi. ſtatutum debet totum ꝑduci. ſecus in inſtrumēto plene in rubri. de oper. no. nun. vbi in vno contradicit hic dictis.

Quedam ſunt in quibus eſt dubium: ⁊ tunc nõ
poteſt ut in contrario. hec ſo. eſt contra dictum
.§. neqꝫ. nã ibi dicitur etiaꝫ ſi ſit lucroſa. vñ Ja.
de are. ⁊ Cy. poſt eũ dicũt. in. d. l. quod fauore.
hoc contingit propter repugnantiam regulaꝝ.
nã ſic diceres ꝙ pupillus poſſit adire ſine aucto
ritate tutoris. Si aũt ꝯcederemus ꝙ adiret ⁊ nõ
obligaretur creditoribus locuplerar etur cũ alie
na iactura: per hoc nõ uidetur reſponſum ad. l.
quod fauore. Itẽ nõ reſpondeƭ ad. §. neqꝫ. Itẽ
pupillus obligatur ſine auctoritate tutoris vbi
eſt locupletioꝛ: ut. ȷ̃. depo. l. i. §. an i pupillũ. qua
re ergo nõ ꝑmittitur pupillũ lucroſam heredita
tẽ adire: niſi dicas ꝙ ibi loquitur in ꝯctu. hic in
quaſi ꝯtractu. hoc eſt peius idem eẽt in quaſi cõ
tractu: ut. ȷ̃. de neg. ge. l. ſi pupilli. Quid dicẽdũ
credo ꝙ ſo. glo. ſit melior ⁊ quod ꝯditio perſo
ne hoc faciat: q: ꝗtũcũqꝫ hereditas ſit lucroſa:
pupillus tñ nõ poteſt adire ſine tutoris auctori
tate nec poſſit litibus uexari ⁊ ideo lex hoc non
cõceſſit. ar. l. minoribus. ȷ̃. de mino. ¶ Op. d. l.
ſi una. de peri. ⁊ cõmo. rei uẽ. So. dicunt quidã
ꝙ illa lex loquitur de fauore introducto per cõ
tractum ſeu per pactum. hec per legẽ. Hec ſo. ẽ
contra. l. ea lege. ȷ̃. loca. quare glo. ⁊ Dy. tenent
ultimam ſo. ꝙ lex illa nõ loquatur de fauore uel
priuilegio. ex̃ ius cõmune ſed ſm ius cõe. nã pri
uilegium eſt contra ius cõe: uel preter: ut. l. i. C.
de theſauris. li. x. Uel dic ſꝫ Ja. de are. ꝙ aut fa
uor qui introducitur per pactum eſt adiectꝰ ad
nõ cõtrahendum: aut ad cõtrahendum: aut ad
contractũ reſoluendũ. primo caſu loquitur illa
lex ꝙ etiam ſi uellet illi fauori renunciare nõ poſ
ſet ſm Ja. q: tunc cõtractus ex ſuo arbitrio pen
deret contra. l. in ementis. C. de ꝯhen. em. ſcdo
caſu põt ꝓcedere regula: ut. l. ij. de in diẽ adie.
¶ Op. de. l. die. C. de iudi. So. ut in glo. uel me
lius ſm Dy. ibi priuilegium nõ ſtetit in finibus
cõceſſionis ſed ultra proceſſit. ¶ Op. de. l. ꝓdẽ.
.C. de queſtioni. So. illud cotingit ratiõe neceſ
ſitatis uel cõnexitatis q: ſi pro me teſtificarẽtur:
⁊ cõtra me deberent: ut in auc̃. ſed iudex. C. de
epi. ⁊ cle. ¶ Op. ȷ̃. de excu. tu. l. cum ex rõne. ſo.
ibi priuilegiuꝫ quod libertus habebat nõ habe
bat a ſeipſo ſed a patrono. vnde nõ obſtat huic
legi que loquitur de eo qui ſuo iure habet priui
legium. pro hac. l. uide quod plene notat Dy. i
.d. c. quod ob gratiam. extra de reg. iur. li. vj. ⁊ ꝑ
Cy. C. e. l. quod fauore.

n **On eſt nouum.** Lex ꝑ
cedenſ
determinatur per ſequentem. h. d. cum
duabus ſeq. ⁊ pone caſum vt in glo. ꝙ lex inter
dnm ponitur correctiue. interdum declaratiue.
interdũ ſuppletiue. Correctiue vt pꝫ i auc̃. igreſ
ſi. H alle. ⁊ i alle. l. ſciẽdũ. Itẽ declaratiue vel ſup
pletiue vt i epiſtola di. adriani. ꝺ quo notat Cy.
in. l. iij. C. de fideiuſſoribus.

a Deo. Sꝫ qd ſi fiat lex noua qua caueatur ꝙ ipſa habeat locum nulla alia obſtante que in ꝯriuꝫ faciat etiam prius edita vtrũ hoc nõ obſtante noua declarabitur ꝑ primã. doc. hic ꝙ ſic. fac̃ gl. in ṽ. vacãtibuſ. ⁊ ibi. Jaco. de bel. in auc̃. de here di. que ab inteſt. in prin. quam etiam ad hoc allegat bar. poſt glo. ibi in. l. ſciendum in prin. ȷ̃. qui ſatiſda. co. ⁊ in extrauag. ad reprimendã in verbo nõ obſtante.

Deo. [a] Nota ꝙ vbi aliquid ſup
pletur per legem nouam il
lud videƭ eſſe in antiqua vt hic: ibi ſem
per quaſi legibus ⁊c̃. Bar.

s **Ed et poſteriores.**
Inducitur i ar. ad. q. per Guil. video ꝙ
trahitur lex noua ad legem antiquam interdum
ut dixi. ſ. Modo pone ꝙ ſtatutum eſt in ciuita
te ꝙ ſi furtum eſt de nocte cõmiſſum emendeƭ ꝑ
cuſtodes loci. poſtea eſt factũ ſtatutum ꝙ ſi fur
tum eſt de nocte cõmiſſum ⁊ nõ reperitur fur ꝙ
nõ emendeƭ per oẽs de ciuitate. ¶ Quero qua
liter vltimum ſtatutum intelligatur. quidã dicũt
ꝙ corrigitur primum per vltimũ. argu. l. non eſt
nouum. ſ̃. eo. Guil. tenet hic ꝙ ultimum ſtatu
tum intelligatur ſm primum: ⁊ ꝙ illa generali
tas ꝙ emendetur ꝑ omnes de ciuitate intelliga
tur per omnes. ſ. de ciuitate cuſtodes non ſoluꝫ
cuſtodes illius vicinie vbi factum eſt furtum. ar.
huius. l. maxime cum iſtud ſtatutum ſit genera
le ⁊ primum ſit ſpeciale: ⁊ ſpeciei per genus non
derogatur: ſed econtra: vt. l. alimenta. §. baſilice
.ȷ̃. de ali. ⁊ ciba. le. ⁊ ibi per doc. ⁊ glo. eſt in. l. de
curionibus. in prin. C. ꝺ ſilentiarijs. li. x. ⁊ notat
Dy. de le. i. l. talis ſcriptura: ⁊ in. c. generi per ſpe
ciem. extra de reg. iur. li. vj. pro hoc no. ȷ̃. de le. ij.
.l. legatoꝝ. §. qui plures. ⁊ C. famil. herci. l. quo
tiens. cum ſi. ⁊ in hanc partem inclinant quidaꝫ
moderniores. quod ſatis placet.

c **Ontra.** Exempla huius. l. po
nuntur in gl. que ſunt
bona. naꝫ qñqꝫ ſit fraus de perſona ad
perſonam. qñqꝫ de cõtractu ad eundẽ cõtractũ.
qñqꝫ de re ad rem. qñqꝫ ſit fraus ſm Guil. ꝺ mẽ
ſura ad menſuram: ut. ȷ̃. de dolo. l. arbitrio. §. do
lo. ⁊. ȷ̃. de cõtrahẽ. em. l. imperator. ⁊ Dy. in. c. ſi.
ex̃ de reg. iur. li. vj. Aliqñ de uerbis ad ſentẽtiaꝫ
legis: nã nõ oportet verba ſed ſentẽtiam legis i
ſpici. et uide quod no. in. l. nõ dubium. C. e. ⁊ h
habes quot modis ſit contra legem. ⁊ per Dy. in
.d. c. ſi. ¶ Quero dicitur hic ꝙ ꝯtra legẽ q facit
quod lex prohibet: quid ſi lex dicit unum expreſ
ſe: ⁊ quidam vult uerba offendere ⁊ ſentẽtiã ſer
uare. an poſſit. uidetur ꝙ nõ: quia a uerbis non
eſt recedendũ: ut. ȷ̃. de le. iij. l. nõ aliter. ⁊. ȷ̃. ꝺ ex
erci. l. i. §. ſi is qui nauem. In cõtrarium vƭ nam
ſi ſeruatur mens ſatis eſt: quia lex nihil aliud eſt
ꝗ ipſa mens: ut. ȷ̃. de iur. pa. l. adigere. §. ꝗuis.
Quid dicendum. Breuiter dic. aut ſententia et
mens legis eſt clara: ⁊ tunc ſeruando mẽteꝫ pñt
offendi verba per ultimo allegata. Aut mens le
gis non eſt clara[b] ⁊ certa: ⁊ tunc nõ eſt licitũ of
fendere uerba: ut. ȷ̃. de le. iij. l. nõ aliter et in. d.
.§. ſi is qui nauẽ. ¶ Sed quid in ſtatuto. uideƭ
ꝙ ſint cõſiderãda uerba: vt. l. conſtitutionibꝰ. ȷ̃.
ad municipal. ⁊ quia ſtricti iuris ſunt. facit qꝺ
notat Dy. in. l. i. ȷ̃. de uer. ſig. ⁊. C. que ſit lon. cõ
ſue. l. i. ⁊ no. Guil. ſ̃. in prima conſtitutione. In
cõtrarium uidetur ꝙ lꝫ offendantur uerba ſta
tuti: ſi tamẽ mens ſuatur ꝙ ſufficiat. nã rõ in ſta
tutis ⁊ in conſuetudine ẽ ſeruãda: vt notat Ja.
de are. ⁊ ibi per Cy. ſm eum in. l. quicũqꝫ. C. de
ſer. fugi. Et iſta iura inducunƭ per Guil. de cuᶜ.
pone ꝙ ego eram magnus in cõi ſciebaꝫ ꝙ con
cilium ⁊ commune huius ciuitatis ſeu homines
debebant taxare corbem ⁊ menſuram frumenti
ita ꝙ non poſſit uendi corbis uel menſura niſi
decem. anteꝗ̃ eſſet notum omnibus: uendidi ti
bi magnam quantitatem frumenti ꝓ valde ma
ioꝛi pꝛecio ⁊ non notificaui id quod erat ſtatu
tum: queritur an teneoꝛ in aliquo. Guil. per di
cta iura dicit ꝙ ſic. quia debui te certioꝛare: ut
.l. i. in ſi. ȷ̃. de ac. emp. melius. ȷ̃. de peri. ⁊ com
mo. rei uẽ. l. ſi quis uina. facit. l. iii. §. ſi minor. ȷ̃.
de mino.

b Contra est clara. Et, ꝺ iſtis plene per bal. in. l. non dubiuꝫ. C. co. l. viii. col. ⁊ vide i materia Joan. in regula certũ. in mercur.

c ¶ Guil. de cu. adde barto. in. l. quero de ac. ẽp. vide ang. et pau. de ca. in. l. i. §. ſi. ȷ̃. de act. emp.

d Rinceps. Et an ſtatutum liget imperatorem. vide bal. in. l. et in legatis. C. ad. l. fal.

p **Rinceps.** [d] Nota que pꝛiui
legia habꝫ augu
ſta. ⁊ dico ꝙ habꝫ ea que habet fiſcus:
ut. ȷ̃. de iure fiſ. l. quod ſi fiſcus. ¶ Opp. de. l. qꝺ
principi. ⁊ quod ibi no. ȷ̃. de le. ii. Glo. facit diffe
rentiaꝫ inter caduca ⁊ nõ ſcripta. Tu dic ⁊ meli
us ꝙ pꝛinceps tribuit pꝛiuilegia que hꝫ vt hic.
ſed non omnia ut in cõtrario: nam ei nõ conce

dit ius condendi legē.⁊ dic ut no. per glo.in.l. contraria:⁊ dy.⁊ alios doc.e.l.

d **Ex quibus.** Iſta lex eſt optima ⁊ tractat de tertia parte Rubrice:⁊ lex iſta hoc dicit in ſumma. Occurrente caſu lege nō deciſo recurritur ad cōſuetudinem vrbis rome ⁊ diuturna conſuetudo pro lege ſeruatur.nā ſicut lex ſumit vigorē ex expreſſo conſenſu populi:ita cōſuetudo ex tacito:⁊ eſt tante auctoritatis ꝙ legē tollit .h.d.vſq₃ ad fi. Diuiditur in quattuor partes. nā primo ponit vnū effectū cōſuetudinis qualiter negocia iure nō deciſa ꝑ cōſuetudinem dirimantur. In ſecunda parte aſſignatur rō edicti.i tertia aſſignatur ratio rōnis. In quarta ⁊ vltima ponit alius effectus cōſuetudinis ⁊ qualiter lex per cōſuetudinē₃ tollatur.ſecunda ibi in uetera ta ꝯſuetudo.tertia ibi nā.quarta ibi q̄re. ¶ Gl. magna que incipit in feudo.ponit caſum ī termi nis. Feuda aūt nil aliud ſunt niſi cōſuetudo redacta in ſcriptis hodie. Et nota ꝙ dictio ⁊ ponitur pro id eſt:ſic alias in.l.i.in pn.ī.de pac. et de hoc dixi in.l.i.ś.de iuſti.⁊ iur.⁊.l.omnes populi. Et.ī.dicitur ſuffragio.l.conſenſu in ſcriptis redacto.q.d.nihil.⁊ nota.hic tex. Et no.ibi ꝺ cōſuetudine.nam eſt differentia inter actum cōſuetudinis ⁊ diſſuetudinis.nam conſuetudo ē quādo fit contra legem per conſuetudinē₃:⁊ diſſuetudo eſt quando non vtimur aliqua lege in iure poſita.nam per hoc tollatur.de hoc no.inſti.in prohemio.in fi.⁊ habes gl.hic. ¶ Ite₃ nota ꝙ ad eſſe conſuetudinis requiritur longum temp⁹ vt hic ⁊ tacitus conſenſus populi:ut.ī.in verſi. nam cum ipſe. Itē requiritur frequentia actuū: vt.l i.que ſit lō.conſue.⁊.l.an in totum.de edifi. pri.⁊ glo.hic no. ¶ Et nota ꝙ hic tacitus ⁊ expreſſus[a] conſenſus equiparant.⁊ ſunt paris potentie. ¶ Item no.ꝙ generalis conſuetudo generalem tollit lege₃:ut in fi.huius legis dicitur. ¶ Op.ad hanc.l.poſui caſum in feudis q̄ ſunt ſcripta ⁊ ſic non ut conſuetudo ſed vt lex.So.vt dixi:l₃ conſuetudo feudorum ſit in ſcriptis redacta.hoc fuit ad conſuetudinis memoriā. ¶ Oppo.ad id quod poſuit debilitato.nam hoc non eſſet procedere de ſimilibus ad ſimilia.nam debilitatus eſt manchus ⁊ ſic eſt ide₃:vt.ī.depoſi. .l.quod nerua.et ibi no.vnde hoc nō procedit. So.per interpretationem peius eſt eſſe manchum q̄ꝫ habere manu₃ debilitatā vt dixi. ¶ Oppo.dicitur hic ꝙ ſcripta lege non vtimur immo videtur ꝙ vti ea debemus:vt.C.de legi.l.leges. Timore huius contrarij eſt facta gl.que incipit quas non habemus.q.d.ſi eas haberemus eis vteremur:⁊ ſic tollitur contrariu₃. ¶ Oppo.ad hanc ſolu.de fi.l.vbi dicitur ꝙ conſuetudo tollit legem:⁊ ſic magis obſeruatur conſuetudo q̄ꝫ lex.Solu.aut lex non eſt abrogata per conſuetudinem ⁊ lege vtimur:vt hic in prin.aut lex eſt per conſuetudinem abrogata ⁊ conſuetudine₃ obſeruamus:vt hic in fi. ¶ Opp.dicitur hic ſeruari lex.hoc eſt contra tex.ibi q̄uis ⁊c̄.nam concludit ꝙ ius nō ſit cōſuetudo.cōtra.§.ex nō ſcripto.inſti.de iure na.gē.⁊ ci.So.dicit Ia.bu.quādoq₃ conſuetudo ſonat in mer₃ factum ex quo ius nō reſultat:⁊ de hoc loquitur.l.ij.C. que ſit lon.conſue.et.l.uel uniuerſo₄.de pig.ac.⁊ huic ēt congruit inſti.de rerum di.§.apium.qñq₃ cōſuetudo ſonat in factum ex quo ius reſultat:⁊ ꝺ hoc loquitur prin.huius.l.⁊ ſm hoc mores vſus ⁊ conſuetudo ſunt idē.quandoq₃ cōſuetudo ſonat in noīe iuris:quia deſcendit ex moribus ⁊ tacito ꝯſenſu populi.et iſta conſuetudo dr̄ eſſe ius non ſcriptum et ita loquitur.§.ex non ſcripto. ¶ Op.ad hoc prin.ꝙ l₃ nō habeamus caſu₃ lege determinatu₃: tamen debemus recurrere ad ſimilē legem:vt.l.nō poſſunt.ś.e.So.hec lex debet intelligi in caſu in quo ius ſcriptū nō loquitur neq₃ ſimile iuri ſcripto : ut in feudo et homagio.et ita loquitur contrarium. ¶ Oppo.dr̄ hic nō intereſt an ſuffragium ⁊c̄. Contra de.l.i.in pn ci.ī.de ver.ob.So quedam ſunt in quibus non ſufficit ſolus conſenſus:ſed ſunt neceſſaria v̄ba: ⁊ tunc loquitur cōtrariu₃.quedā ſunt ī q̄bus ſufficit conſenſus ēt verbis nō expreſſus ⁊ loquitur hic.vel dic ut in ꝯtrario. ¶ Op.ad fi.huius.l.dicitur hic ꝙ conſuetudo tollit legem[b]. Contra.ꝺ l.iij.§.diuus.de ſepul.vio. Et pro ſnīa. Guil.dic ꝙ lex qñq₃ precedit et conſuetudo ſeq̄tur:et tūc legem tollit vt hic.quandoq₃ ecōtra et loquitur contrariū.veru₃ eſt ꝙ decretiſte aliter intelligūt in.c.i.extra de conſti.li.vj.et dy.in.c.generi. per ſpeciē.de reg.iur.li.vj.et dic ꝑ Io.an.in.d.c.i. ¶ Op.imo cōſuetudo nō tollit legē:vt.l.ij.C.q̄ ſit lon.ꝯſue.glo.hic et i.l.cōtraria dedit multas et varias ſo. et finaliter tenet ꝙ iſta eſt veritas ꝙ aut lex eſt generalis:et cōſuetudo ſequēs generalis:et conſuetudo tollit legē:ſi eſt cōtra legem vt hic. Aut ꝯſuetudo eſt ſpecialis ut hic peruſij:et tunc generalem legē nō tollit vt in cōtrario:ſed ſpecialem tollit in loco vbi eſt:vt.l.vēditor.§.ſi cōſtat.ī.cōia predi.tamē aliq intelligūt dictam legem.ij.quia reſpondēt ibi nō vilis ⁊c̄. .i.magne auctoritatis eſt adeo ⁊c̄.ei ſic concordat. ¶ Op.dicitur hic ꝙ ſpecialiter tollitur cōtra in auc̄.nauigia.C.de furtis.et auc̄.omnes peregrini.C.cōmunia.de ſucceſ.et.l.eas.§.i.ꝙ.de vſu.So.ibi lex erat derogatoria cōſuetudini future:et iō nō tollitur per cōſuetudinē. ¶ Opp. ꝙ indiſtincte nō tollatur lex:vt in auc̄.caſſa et irrita.C.de ſacroſan.ec.Solu.ibi cōſuetudo erat cōtra libertatē eccleſie:et ideo cū queritur de effectu cōſuetudinis dic aut cōſuetudo eſt ſm legem aut preter legem aut cōtra legē. Primo.caſu quandoq₃ lex interpretatur qñq₃ eā cōfirmat et dr̄ potius cōfirmatio legis q̄ꝫ cōſuetudinis:vt .ī.e.l.ſi de interpretatione.et.l.ergo.et.l.minime.ś.e.ſecundo caſu quādo eſt preter legem indiſtincte ſeruanda eſt[c] vt in feudo. ita loquitur prin.l.noſtre.tertio caſu quando eſt cōtra lege₃ ſubdiſtingue:q₃ aut contra lege₃ diuinā et eam abrogare non poteſt:quia par in parem non h₃ imperium:ut.l.nā et magiſtratus.de arbi. mul-

a Ex quibus.tacitus ⁊ expreſſus.vnum ſcias in materia quod ē ſingulare ꝙ vbicunq₃ ſit mentio de conſuetudine d₃ intelligi de longa ⁊ ꝑſcripta.caſus eſt ſing.apud cano.extra de elec.c.cumana. ſm ang. in.l.diuturna.ī.eo.⁊ Bal.hic.⁊ in.c.i.in prin.de feu.cog.⁊ bal.i.l.binos .C.de aduo.diuer.iud.⁊ in materia huius.l.no.ſing.glo.in.c.nō putam⁹. de ꝯſue.i.vi. ⁊ qꝺ no.bal. ī auc̄.hoc ius porrectū.C. de ſacroſan. eccle.⁊ adde bal.in.c.i.in prin.de feu. cog.vbi dixit ꝙ ꝯſuetudo excuſat a falſitate commiſſa ſi ſic erat cōſuetudo.Sed quero nunquid ſi cōſuetudo ꝑſcripta tollatur per lege₃ ſuperuenientem poſſit iterato ꝑſcribi.reſpōdeo : aut illa conſuetudo ꝯtinebat olim ius cōmune ⁊ pōt preſcribi tanq̄ꝫ ius municipale. aut ꝯtinebat ius municipale:⁊ tūc ſecus.ꝺ ſepul. vio.l.iii.§. diuus.l.fi.et ibi bal.C.de teſta.⁊ ratio diuerſitatis eſt.q₃ i vno caſu erat potius obſeruātia iuris cōmunis tunc vigentis q̄ꝫ mera conſuetudo ut eleganter no.i .c.i.de cōſti. in.vj.bal. in l.i.C.que ſit lō.conſue et in.c.i.in ꝑn. de.l.cōradi. vel alias eſt de capi. qui cu.ven.di. ⁊c̄.⁊ ſcias ꝙ in preſcribēda ꝯſuetudine nō eſt neceſſe allegare titulū : vt no.in.c.i.de preſcri.i.vi. ī nouella qꝺ reaſſumpſit bald.in fi.de pa.conſtantini.in verbo ſicut ab antiquo:⁊ ange. hic ⁊ Bald. hic in.v.col. Sed an per deſuetudinē lex tollat.vide bar.in ꝑhemio.ff. in .§.⁊ antea.⁊ nota ꝙ valeret conſuetudo cōtra.l.ꝙ teſtator poſſit in teſtamēto dare curatorē adulto abſq₃ aliqua cōfirmatione. Itē ꝙ quis poſſet ſubſtituere filio directo ēt poſt hereditatē aditā vſq₃ ad.xx.annos. Itē ꝙ qs decedat ꝑ parte teſtatus ⁊ ꝑ parte inteſtatus ⁊ cū pluribus teſtamentis ſm Imol.in.l.ii.in ꝑnci.ꝑ illū tex.ī.de vul.⁊ pupil.⁊ vnum adde qꝺ no.in materia.nā dicit tex. in.c.auaricie.de elec.in.vi.ꝙ ſi epiſcopus ante ꝯfirmationē pape adminiſtrat bona ep̄atus priuat beneficio.pone ꝯſuetudo eſt ꝙ ep̄s electus ante ꝯfirmationē adminiſtret an talis ꝯſuetudo excuſet a pena.videt ꝙ nō. q₃ nulla ꝯſuetudo excuſat a pene euaſiōe.dic ꝙ ē gl.no.i.c.cū venerabilis de ꝯſti.⁊ itellige de pena tp̄ali.i iſernali ſec⁹.ꝑ gl.ordinariā.x.diſ.c. deniꝗ.⁊ an valeat ꝯſuetudo ꝑmittēs clericos teſtari de fructibus ꝑhēdaꝝ ꝑcipiēdis p⁹ mortē.ī.annū ꝑ Io.an in regula nemo ꝑt plus.⁊ an ꝯſuetudo q̄ ligat ꝑncipē poſſit tolli ꝑ ꝑncipē vide bald.in auc̄. oēs. C. cōia de ſucceſ. et ibi ēt dicit ꝙ in lō.t̄pe pōt ꝑſcribi ꝯſuetudo i eccleſia ꝙ ꝑor canonic⁹ poſſit petere maiorē ꝑbēdā ibi ēt dic ꝙ vbi ꝓhibitio iuris cōis importat neceſſitatē nō valet ꝯſuetudo ꝯ̄ria ⁊ an cōſuetudo poſſit circa negatiua q̄ regulariter ꝓbari ñ pōt vide ꝑ Io.an. ⁊ ꝑ do.anto. i.c.ioā.ꝺ cleri.cōiuga. ADDE etiā poſt.d.iaſo. an mala ꝯſuetudo excuſet a pena pe.de anch.cōſil.l. vbi ꝯſuluit ꝙ elect⁹ adminiſtrās añ ꝯfirmatione₃ excuſat a pena cāonis ⁊ idē voluit oldr. cōſi.viiii.poſito fine preiudicio.

b ¶ Tollit legē. An ⁊ qñ ꝯſuetudo tollat legē ⁊ no. ꝙ gl.no.i.l. rē nō noua₃ .C.ꝺ iudi.in v̄bo tactis videt tenere ꝙ valeat ꝯſuetudo ꝯ̄ lege₃ l₃ canoniſte teneāt ꝯ̄riu₃ ſ₃ ꝑt intelligi vt hic plene ꝑ bar.⁊ bal.i d.l.ii.C.q̄ ſit lō.cōſu. ⁊ vide bal.i .d.l. rē nō nouā.i fi.⁊ i auc̄.oēs ꝑegrini.C.e. de ſuc.ꝑ bernardū ⁊ ꝑ inno.⁊ doc.in.c.i.de treu.⁊ pa.⁊ qꝺ no.bar.in.l.i.in fi. ꝑn. de re.iur.⁊ ꝙ tollat legē t₃ no.bal.in.l.i.in.ii.col.ī.ad vell.⁊ circa no.in.d.c .i.de tre.⁊ pa.vide no.pe.de anch.in cle.i.de re.ec.nō alie.⁊ moꝺ .in.l. ſi expſſim.ī.de ap.in.ii.charta.⁊ q̄ habēt in ꝑhemio.ś.§.⁊ antea. ADDE latius ꝑ alex.cōſi.cxxxii.i.li.

c ¶ Seruāda eſt no.tam̄ ꝙ plus opat

ſtatutum q̄ꝫ ꝯſuetudo.tex.eſt no.in.c.ex parte:⁊ ibi doc. maxime abb.ſi-culus.de ꝯceſ.pb. a ℂ Libertatatẽ eccleſie. No.ꝙ ſtatutum ſeu cõſuetudo nõ valet ꝯ libertatẽ eccleſie ex quo dicit̃ ꝙ ꝯuentus vel capitulũ vel colegiũ nõ poſſunt eligere prelatũ de volũtate laici nec talis ꝯſuetudo vꝫ.tex.eſt no.in.c.terra.de elec.Sed vtrum valeat ꝯſuetudo ꝙ capitulũ debeat ſignificare mortẽ ꝑlati populo.Itẽ ꝙ debeat ab alio haberi licentia antequã ꝓcedat ad electionẽ dic ꝙ ſic. vt in.c.ſicut de elec.et ibi ꝑ Inno.ego tamen nõ inueni.

ADDE que late poſui in .l.cũctos populos ⁊ i q̄ꝫ tuꝫ.d. Iaſo. tãgit an ſi ſtatutũ diſpõat ꝙ inſtrumẽta mandẽtur executioni: niſi ſint lapſi .x.anni an lapſo decimo clericus poſſit petere executionẽ vide pulchre ꝙ voluit pe.de anch.cõſilio cclviiii.

b ℂ Auc̃.caſſa.videt̃ tamẽ velle bald.in auc̃.quas actiones.in.v. col.C.de ſacroſan.ec.ꝙ valeat ſi ẽ cõſuetudo.xxx. ãnoꝝ.⁊ vide que no.in.l. iubemus.⁊ i auc̃.ibi poſita eodem titulo.

c ℂ Ut ſeruetur in ſimilibus. Cõſuetudo erronea nil valeat vt trahat̃ ad caſuſ ſimiles.vide glo. ⁊ Bal.in.l.i. que ſit longa conſue.

d ℂ Nõ tollit legẽ. An generalis lex ſequens tollat ſtatutum vel ꝯſuetudineꝫ precedenteꝫ vide bal.i.l. .ii.C.que ſit lon. conſue. ⁊ no. Bar.i .d.§. diuus.Sed dubitatur vtrum vna conſuetudo tollat alteram glo. i.l.nemo alieno nomine.§.tẽporalis.ĩ.de reg.iur.vult ꝙ ꝑma ꝯſuetudo tollatur per ſc̄dam cõtrariã:niſi ſecunda eſſet preſcripta:alas autem prima preſcripta nõ tolitur per ſecundam nõ preſcriptã.hoc verꝫ in ꝯſuetudine ꝯtinenti cãm petitorij.Sed in ꝯſuetudine ꝯcernente cãꝫ poſſeſſorij ſecunda ꝯſuetudo ẽt nõ preſcripta tollet primã.ita dicit no.bal.in c.i.de cogni.feu.nõ recognoſcẽ.⁊ eſt dictũ ioã.an.in.c.eccleſia.de elec.et uide tex.in.c.abbate.de uerbo.ſig.Utrũ autẽ una fama tollat aliam uide bar. ⁊ bal.in.l.is põt.de acqui.here.⁊ dixi in.l.de minore.§. tormenta.ĩ.de q̄ſtio.ultra que uide Inno.in.c.tue.de choa.cle.et mulie.et ange. in.d.§. tormenta.et bal.in.l.i.C.de teſta.et ad id quod dixi de conſuetudine add̄e que dixi in.d.l.nemo alieno nomine.§.tẽporalis.poſt bar.

e ℂ Sit ius. An conſuetudo ſit ius ſed an ſit pretoriũ uel ciuile.uide bal. in.l.ſi.in.iii.col.C.unde legit.et quid ſit ſtilus uide Cy.in.l.ii.C. que ſit lon.conſuetu.et bal.in.l.ſi.eo.ti.

to minus minor in maiore.ad hoc.l.minor.ĩ.de mino.diſtinguere.tñ eã poteſt vt no.ĩ.ti.i.l.i. et .l.ſi.C.ſi contra ius vel vti.pub.Si vero eſt contra legem naturalẽ:⁊ tũc ꝯſuetudo nõ poteſt eã tollere q: eſt ius naturale ⁊ ĩmutabile:vt inſti.de iure na.gẽ.⁊ ci.§.ex nõ ſcripto:⁊ an debita iure nature poſſint tolli ꝑ ſtatutum:vide Dy.in.c.indultum.extra de reg.iur.in.vj.⁊ eo. modo non põt tollere ius gentium quod eſt iure naturali inductum:ut.l.omnes.ſ̄.ti.ij.⁊ pariſicantur inter ſe:vt inſti.de re.di.§.ſingulorum.Si vero ẽ contra ius ciuile:⁊ tunc aut cõtra libertateꝫ eccleſie[a] ⁊ nõ valet:vt i.d.auc̃.caſſa[b] ⁊ irrita.aut ꝯ publicam utilitatẽ:⁊ adhuc nõ valet ꝯtra legem ſicut nec lex:vt.C.de preci.ĩpe.offe.l.nec damnoſa:⁊ ibi per doc.⁊.l.ſi.C.ſi ꝯ ius vel vti.ſi vero eſt cõtra vtilitatem priuataꝫ:⁊ tunc aut lex eſt derogatoria cõſuetudini.aut nõ.primo caſu ꝯſuetudo nõ operatur ꝯtra legẽ:vt i auc̃.nauigia.C.ð fur. ⁊.l.eos.C.de vſuris.In ſecundo caſu aut lex ꝑcedit ⁊ ꝯſuetudo ſequitur.aut econtra.ꝑmo caſu aut cõſuetudo eſt generalis ⁊ generaliter vincit legẽ vt hic in ſi.Aut eſt ſpecialis:⁊ tunc non vincit legẽ generaliter:vt.l.ij.C.que ſit lõ. ꝯſue. ſed ſpecialiter ſic:vt.ĩ.cõia predioꝝ.l. venditor .§.ſi conſtat:⁊ hoc obtinet niſi ꝯſuetudo eẽt erronea:q: tunc nõ hꝫ effectũ vt ſeruetur in ſimilibus[c] caſibus:vt.ĩ.e.l.ꝙ nõ rõne.ſi ṽo precedit ꝯſuetudo ⁊ lex ſequitur:tunc nõ tollit legẽ: vt.l. .iij.§.diuus.ſ̄m vnũ intellectũ.ĩ.de ſepul.vio.lꝫ decretiſte an nobis varient vt dixi in.c.i.ex̃ de cõſti.li.vj.⁊ ibi per Io.an.nã dicũt ꝙ generalis lex ſequens nõ tollit ſtatutũ ciuitatis. Rõ eſt q: lex principis nõ extenditur ad ea que princeps preſumit̃ ignorare:ſed ſtatuta princeps preſumitur ignorare:q: ꝯſiſtit in facto.de quo dic vt ibi per eos ⁊ per Dy.in.d.c.generi. ℂ Expeditus ð cõtrarijs venio ad queſtiones.primo quid ſit conſuetudo.dicunt quidam ꝙ eſt ius nõ ſcriptũ moribus ⁊ vſibus cõprobatum.hec diffinitio nõ ẽ bona q: nõ habet ſubſtantialia.nã ad firmandũ ꝯſuetudinem requirit̃ tacitus ꝯſenſus populi vt hic.vnde dicunt alij vt Mar. Cõſuetudo ẽ ius nõ ſcriptũ moribus ⁊ vſibus populi cõſtitutuꝫ: ⁊ hec bona.tñ plenius põt dici. Cõſuetudo eſt ius nõ ſcriptũ moribus ⁊ vſibus populi vl̃ a maiori parte ipſius rõne initiatũ ⁊ cõtinuatũ ⁊ introductũ habens vim legis. Primũ quod dixi ius nõ ſcriptũ ꝓbatur per.§.ex nõ ſcripto. inſti. de iure na.gen.⁊ ci.ſ̄m quod dixi moribus ⁊ vſibus populi:ꝓbatur hic q: ꝑ mores populi comprehendit̃ tacitus ꝯſenſus. Uel a maiori parte ideo dixi:q: qð maior ⁊c̃.ĩ.ad municipales.l.qð maior. Recte initiatũ iõ dixi:q: ſi eſſet per erronẽ introducta nõ obſeruaret̃:vt.l.quod nõ ratione.ſ̄.e. Et cõtinuatũ ideo dixi:q: ſi abeſſet diuturnitas temporis in ſeruatione ꝯſuetudinis nõ valeret:vt hic ⁊.l.ſe.C.in rubro ⁊ nigro. Habẽs viꝫ legis ideo dixi:q: eſt paris potentie cuꝫ lege ut probatur in medio huius legis. ℂ Quero tñ nunquid ꝯſuetudo ſit ius[e]:⁊ uidet̃ ꝙ ſic vt hic i .§.ex nõ ſcrip.ſ̄.alleg. In contrariũ videt̃[f] ꝙ nõ ſit ius q: iure nõ ꝓbat̃:vt.l.ab ea parte.ĩ.de proba.⁊ ideo nõ admittuntur ꝓbationes iuris. ſicut nec poſitiones iuris:ut.l.ij.§.quod obſeruari:⁊ ibi no.C.de iura.cal.ſed cõſuetudo probat̃: vt.l.ij.C.que ſit lon.conſue.ergo ⁊c̃.Quid dicẽdum.prima pars vera eſt per iura ꝑmo alle. Nõ ob.cõtrarium q: verꝫ eſt ꝙ iura cõmunia nõ probantur:q: ſunt ſcripta ⁊ ab oĩbus ſciri debẽt: vt .l.leges.C.e.ſed conſuetudo cõſiſtit in facto qð ſepe prudentiſſimos fallit:⁊ iõ probari debet.

ℂ Quero nunquid ad eſſe ꝯſuetudinis ſit non eſſe ſcriptũ.videt̃ ꝙ ſic.l.ius ciuile.§.ex nõ ſcripto.ſ̄.alleg. In ꝯtrariuꝫ vr̃ tex.ĩ.e.l.imo ibi nõ fuit neceſſe ⁊c̃.q.d.ꝙ ſi aliquis vellet bene poſſꝫ ꝯſuetudinẽ redigere in ſcriptis. Breuiter:aut q̄ris de cõſuetudine[g] introducenda ⁊ in eius ĩtroductione nõ requiritur ſcriptura.nã nõ differt a ſtatuto ſi adſit tacitus conſenſus populi. Circa eius tñ obſeruãtiam:et vt meli⁹ poſſit tenere mẽti:põt redigi in ſcriptis ad memoriã eius vt videmus in vſibus feudoꝝ.ar.l.⁊ ſi contractus.C de ſi.inſtru. ℂ Quero que requirantur ad eẽ cõſuetudinis.glo.dicit ꝙ requiritur diuturnitas tẽporis. ℂ Quero circa hoc q̄tum tẽpus requiratur[h].glo.hic ⁊ in.l.diuturna.ĩ.e.dicit ꝙ requiratur tẽpus.x.vl.xx.an.hoc reprobat̃ ꝑ vltramõ. q: tp̃s ꝯſuetudinis ẽ vniforme:vt.l.ij.C. que ſit lõ.cõſue.vnde dicunt alij ꝙ requiratur tempus cuius cõtrarij memoria nõ exiſtit:ſed hoc eſt falſum:quia lex dicit diuturna ⁊c̃. Et quod eſt diuturnũ tp̃s habes.C.de preſcrip.lon.temp.ꝑ totuꝫ.hoc eſt tempus.x.an.[i] vt ibi tene ergo ꝙ ſufficit tempus.x.an.requiritur etiaꝫ frequentia actuum:ut.l.i.C.que ſit lon.cõſue.⁊ de edifi. priuatis.l.an in totũ. ℂ Quero quot actus ſufficiant.glo.hic ⁊ vbiqꝫ dicit ꝙ ſufficit binus actus. puta ſi fuit bis iudicatũ cõuocato cõcilio:⁊ no. eam in ſi.dũ dicit cõuocato ꝯcilio.adde ꝙ ꝯcilium repreſentat mentẽ populi:ut no. in rubrica que ſit lõ.conſue.⁊ in.l.ſi ex dolo.ĩ.ð dolo.⁊ gl. alleg.l.ij.C.que ſit lon.conſue.ſed illa lex nõ fac̃ q: loquitur de quadam cõſuetudine facti. Mediꝰ facit pro glo.in auc̃.ð defen.ciui.§. ſi. Pe. ⁊ Cy.poſt eum reprobant glo.⁊ dicunt ꝙ ſi appareat de tacito conſenſu populi nõ requirit̃ binus actus:ſed ſufficit unus.nã tacitus cõſenſus

f ℂ In ꝯrium uidet̃. Adde ꝙ ꝯſuetudines ꝯfirmate ſub certo modo uel forma nõ ualẽt niſi ſub illo modo et forma.l.ſi.C.de teſta.quas pricepꝰ uidet̃ tacite ꝯfirmare eoipſo ꝙ ſint tollerabiles.C.de re mili.collatores. li.xi.C.de agri.et cenſi.l.domini prediorũ.C.de fun.limi.l.i.⁊.l.quicũqꝫ et.l.ſi.et. C. de iur.ſiſ.l. ſuper creandis.C.ð uete. ciui.l.i. Ecõtra male cõſuetudines tanq̄ꝫ abortiua nõ cõualeſcunt tp̃e.i auc̃.vt nulli iudi.§. nulli ṽo.⁊ in auc̃. de vſu.naut. .§.fina.⁊ ibi no.⁊ ideo cõtra ꝯcilia generalia que ſunt ſeruãda vt euangelia nõ tꝫ cõſuetudo vel cõtraria cõſtitutio no.i.c. cũ laicis. de re.ec.ſi alie. in nouella.c nulli.eo.ti. i nouella.vñ ſi valet ſtatutũ vel ꝯſuetudo de ꝑſtandis vſuris q: eſt ꝯtra ꝯciliũ: vt no.C. de vſu.autẽ. ad hec við bal. i.l.humanũ. .C.eo.nũqd aũt valeat ſẽtẽtia lata cõtra cõſuetudinẽ videt̃ ꝙ ſic quaſi cõtra factũ lata.nã cõſuetudines ſunt facti tñ ꝑt appellari.ſiTe videt̃ caſuſ no. i.c.cũ veniſſent de eo q mit.i poſ.cã rei ſeruã.vbi ẽt ꝓbat̃ locales ꝯſuetudines dicũtur quo ad locũ ipſuꝫ ius cõmune vide bal.in.l.ij.C q̄ſi ꝑuo.iteꝫ cũ de ea ſñia nõ ꝯſtet ſine ꝓbationib⁹ merito dicit̃ i facto conſiſtere Articuli ṽo iuris dicuntur illi ſine quibuſ ſuper ꝓbatiõibus facti ſtatim põt pronunciari: vt no.i.c.ad decimas.de reſt.ſpol.i nouella.ſꝫ ſuꝑ facto no põt ꝓnũciari niſi examinet̃ factũ.C.ð here.inſti.l. cũ ꝓponas bald.de pa.ꝯſtã.i ṽ.⁊ ex hoc ergo.§.nos romanorũ.ergo ⁊c̃. Et no.ꝯſuetudo excuſat notariũ a falſo ſ̄m bal.in.c.i.de cogni.feu.

g ℂ De ꝯſuetudine. Et qualiter ꝯſuetudo ſit ſeruãda in actu. vide ſpe.de inſtru.edi.§.breuiter.parũ poſt prin.glo.no.in auc̃.vt prepo.no.ipera.col. .v.que incipit puta ⁊ que.no.bar.ſ̄.in prin.libri.⁊ io.an.⁊ cano.in.c.nulli.de re.eccle.nõ alie.vbi etiã habetur an conſuetudo tollere vel augere poſſit ſolẽnitatem.vide q̄ dixi poſt bar.in.l.antique.§.ſiue ad velley. vbi dicit bal.ꝙ conſuetudo contra naturam vel ſubſtantiam actus nõ valet ⁊ tenet glo.in.c.ii.de conſue.li.vj.

h ℂ Tempus requiratur. quantum tempus ſufficiat ad conſuetudinem. adde Bal.in.c.i.in prin.qualiter feu.alie poſ.glo.⁊ Bal.in rubri.C.que ſit lon.conſuetu.

i ℂ .x.an. No.ꝙ conſuetudo inueterata dicit̃ de

cēnalis. ita videt hic dicere gl. ſed antiquata dicitur ſi lex vel ſtatutū vult eam valere ēt iuri contrariā ꝑ tantū tp̄s in cuius contrariū memoria nō exiſtat. ita dicit no. Archi. in. c. generali. in ℣. antiqua ꝯſuetudine. de elec. in. vi. ⁊ ita intelligas glo. ⁊ que hic dicuntur de ꝯſuetudine que ē ꝓter. l. non aūt iuri ꝯ̄ria quod no. ſi ſtatutū vel lex reqrat cōſuetudinē antiq̄ꝫ. itē exiſtat tribuit conceſſionē ⁊ priuilegiū equipollet veritati. illa eſt potens ad aquiſitionē pedagioꝝ gabellaꝝ ⁊ alioꝝ iuriū fiſcaliū vt ꝑ bal. cōſi. ccc lxxvii. ⁊. cvii. i. li. ⁊ ꝯſilijs. xlviiii. ⁊. cviii. ii. li. abb. cōſi. vii. ii. lib. d. car. cō ſilio. lvii. andre. ſiccu. ꝯſi. xxvi. ii. lib. illa equipollet iuſticie cōſuetudi. dubietas declarat dic bal. ꝯſi. cxxxi. primo lib. ꝯſuetudo redit iualiduꝫ ꝙ de

ꝓdictaꝫ hāc gl. limita vt ſing. Inno. i. c. cū dilect° ad ſi. extra de cōſue. predi ctis adde bal. in rubri. q̄ ſit lon. conſue. a ¶ Et videt ꝙ ſic. vſi bal. in. l. iij. de e. piſ. audi. q dicit ꝙ ſtatur iudicis arbi trio per glo. ⁊ bal. i rub. q̄ ſit lō. ꝯſue. b ¶ Pluries iudicauit. an ex ſententijs iducat ꝯſue tudo. vid gl. ⁊ ibi bal. i p̄ ma col. in. l. nemo. C. de ſent. ⁊ bal. in rubri. que ſit lon. cōſue. et no. ꝙ lꝫ ſn̄ia iudicis ꝯfir met ꝯſuetu dineꝫ vt hic pꝫ nō tñ con firmatur cō ſuetudo per ſn̄iaꝫ arbitri Inno. ita et Io. an. in. c. abbate. de ℣. ſi. refert bal. in. c. i. de co gni. feu. non recognoſcē. ⁊ vide ꝑ bal. h i. viij. col. c ¶ Parteꝫ populi. An pars populi poſſit indu cere cōſuetu dinē ⁊ quis poſſit iduce re cōſuetudi nē vide bal. i. l. ij. C. q̄ ſit lō. ꝯſue. ⁊ h ⁊ ange. hic cir ca pe. col. d ¶ In iudi ciū propona tur. Quali ter cōſuetu do ꝓponat i iudiciū. add bal. i. l. ex pla cito. in. x. q. C. de rex ꝑ mu. ⁊ bar. in. l. i. in penul. col. j. de cō di. ex. l.

populi eſt cauſa proxima cōſuetudinis. Guil. de cu. hic ſaluat glo. ꝙ habuit intellectū bonū videlicet ꝙ actus ſunt qn̄qꝫ adeo notorij populo ꝙ ſufficerent duo. nā vt ſcitis ſup via publica nō licet facere pontē: vt. l. ij. §. tractatū: ne qd in loco publico: ⁊. j. de flumi. l. ſi. modo quidā facit pontem in platea cōmunis ab vna domo ad aliam. alius ſimiliter fecit ⁊ petunt decerni. an eſt ītroducta ꝯſuetudo. Guil. ꝙ ſic. q: iſti duo act° ſunt adeo notorij toti populo ꝙ cōprehendit tacit° ꝯſenſus populi ſꝫ ꝙ reqrit lex iſta: ſecus ſi pons fieret in loco nō publico ſeu in loco nō ꝯuerſabili. nā ea que palā fiunt dicuntur frequenter fieri: vt. j. de ritu nup. l. palā. ⁊ ita pōt ſaluari glo. ſm eū. ¶ Quero iuxta hoc nunqd vnus actus multū notorius toti populo ſufficiat ad ꝯſuetudinē inducendā. Pe. dicit ꝙ ſic. Cōtra hoc videt ꝙ cōſuetudo reqrit frequentiā actuū: vt. l. i. ⁊. ij. C. que ſit lon. ꝯſue. ⁊ prealle. l. ⁊ an in totū: ſed ea q̄ vno caſu ꝯtingunt nō dicuntur frequēter fieri: vt. l. ex his. ⁊. l. nā ad ea. ſ. eo. ⁊ hoc tenet Guil. ⁊ bene. ¶ Quero quid ſi eadē die fiunt tres vel quattuor actus ꝯtra legem an ſit introducta cōſuetudo ⁊ vt ꝙ ſic[a]: quia ſufficit ſemel fieri ꝓ oībus vicibus: vt. j. de iudi. l. nō nunq̄ ⁊. l. cōſentaneū. C. qūo ⁊ qn̄ iudex. In cōtrarium vt q: ea q̄ fiunt de ꝓximo lꝫ plura ſint: tñ preſumit eē ideꝫ vt. l. i. j. de iudi. Preterea ſicut popul° potuiſſet errare circa vnū actū ſi ñ ꝯtigiſſet pluries: ita potuiſſet erraſſe qñ plures actus fuiſſent eodeꝫ die facti. ar. l. antique. ⁊. l. mulier. C. ad vell. ⁊ hic eſt veritas ſm Guil. ⁊ pro eius opi. facit qd no. j. de pig. ac. l. ſi ꝯuenerit. quero nunqd ad introducēdā ꝯſuetudinē requiratur actus iudicialis: ⁊ videtur ꝙ ſic: vt. j. eo. l. cum de ꝯſuetudine. In cōtrarium vt ꝙ ſufficiat vnus actus extraiudicialis: vt hic. ibi moribus ⁊c. ⁊. C. e. ꝑ to. Quid dicemus. veritas eſt ꝙ ſufficit act° extraiudicialis. nō ob. contrarium: q: verum eſt ꝙ actus iudiciales inducunt ꝯſuetudinē nō q: iudicium ſit cā cōſuetudinis: ſed q: ex illis actibus faciliter cōprehēditur tacitus ꝯſenſus populi. ¶ Quero quid ſi iudex pluries iudicauit[b] cōtra legē ⁊ decēniū ꝓteriuit: an ex hoc inducat conſuetudo. videt ꝙ ſic: vt. j. e. l. cū ꝯſuetudine. In cōtrariū vt q: iudex videtur errare: ⁊ ſic videt ꝙ ex errore procedat cōſuetudo contra legē quod nō valet: ut. l. quod nō rōne. Preterea ſn̄ia lata contra ius legis nō hꝫ effectū: vt. j. que ſen. ſine ap. reſcin. l. i. §. i. ergo nō pōt iducere conſuetudinem. preterea res inter alios acta ⁊c. Quid dicemus. p̄ma pars eſt vera. nō ob. ꝯ̄rium. lꝫ enim ſn̄ia ſit nulla ⁊ ex ea nō inducatur conſuetudo tanq̄ ex ſententia. inducitur tamen tanquam ex actu. ex quo comprehenditur tacitus conſenſus populi. nō obſtat ꝙ res inter alios acta ⁊c. Nam reſpondendo eodem modo quo. ſ. dicitur hic ꝙ requiritur tacitus conſenſus populi. ¶ Quero nunquid per vnam partem populi[c] induci poſſit cōſuetudo: ⁊ videtur ꝙ non: nam dicitur hic ꝙ requiritur tacitus conſenſus populi ⁊ non partis eius vt hic. In contrarium videtur. naꝫ ea ratio que hic eſt de toto quo ad totuꝫ eadē eſt de parte quo ad partem: ut. j. de rei uen. l. que de tota. Quid dicendum. Guil. de cu. tenet hanc parteꝫ ⁊ pro hoc facit. l. ſi quis filio. §. ſi. ⁊ ibi per Dy. j. de leg. i. vbi querit an pars ciuitatis poſſit cōdere ſtatuta. ¶ Quero qualiter conſuetudo in iudicium proponatur[d]. Reſpondeo ꝙ proponitur per modum exceptionis: vtputa eſt conſuetudo contra legem in ciuitate ꝙ uēditor animalis non teneatur de uicijs ⁊ moribus. modo uēditor conuenitur ab emptore. certe vēditor poteſt opponere conſuetudinem in modum exceptionis. ar. l. paciſci. j. de pac. poteſt etiam ꝑ modum officij proponi: vt ſi eſt conſuetudo ꝙ minor. xxx. annis poſſit reſtitui. certe ſi oſtendit ſe deceptum ⁊ minorem. xxx. annis: habebit reſtitutionem ⁊ proponet conſuetudinem per officium iudicis per. l. quod ſi minor. §. ſin. de mino. item poteſt proponi per modum actionis. nam aut cōſuetudo emanauit formiter ſuper aliquo contractu: ut ille qui uendidit equum eſt cōſuetudo ꝙ teneatur dare ſellam emptori[e]: ſi uenditor non vult dare ſellam. tenet Guil. ꝙ emptor agat pro ſella actiōe ex eo contractu. facit tamē in libello mentionem de conſuetudine. ſecus ſi conſuetudo emanaſſet informiter: utputa ꝙ quilibet poſſet euellere lapides ſoluendo certū quid tunc agitur conditione ⁊ conſuetudine ſꝫ guil. hec ſunt uera. ar. eoꝝ q̄ habent i. l. ſi duo patroni. §. ſi qs iurauerit: ⁊. l. ſe. j. de iureiu. et ſolet dici. C. de re. cre. l. actori ⁊ hoc eſt ueꝝ qñ agit ciuiliter. quando autem ageretur criminaliter ex cōſuetudine non compereret actio ſed accuſatio: vt. ar. inſti. de iuſti. ⁊ iur. in prin. et idem dicit dominus meuſ in ſtatutis: ut plene dixi in. l. omnes populi. ſ. ti. i. ¶ Quero qualiter probetur conſuetudo[f]. de quo dic vt no. in. l. ij. C. que ſit lon. conſue. ⁊ per Cy. in quarta. q. princi. ¶ Quero in quo differt conſuetudo[g] ab uſu ⁊ moribus. dicunt quidam ꝙ differunt ſicut cauſatuꝫ a ſua cā hoc nō ē veꝝ: quia et uſus et mores nō ſunt cauſa proxima conſuetudinis: ſed tacitus conſenſuſ populi qui reſultat ſꝫ Pe. unde dicit Pe. uſus ⁊ mores ſonant factum ex quo deſcendit cōſuetudo. i. ius: ut dixi. ſ. in hac. l. ¶ Quero formani libellum ſuper conſuetudine ueritas eſt ꝙ nō

iure cōi erat validum dixit oldra. cōſilio. cv. conſuetudine declarant ⁊ interpretāt ſtatuta vt ꝑ. d. car. conſilio lx. conſuetudine introducte pōt: vt femine ſuccedant i feudo vt dixit ideꝫ car. ꝯſi. lxiiii. ⁊ dixit bald. cōcludendo cōſil. clxxv. i. lib. qd cōſuetum ē innatū eſt ⁊ illa pōt iducere alienationē feudi illi ſiē matri adhibenda ē reuerentia illa equiparatur iuri naturali ꝙ eſt amodo immutabile ſlia eſt potentior ꝓſcriptōne. ⁊ iudex ſi ſeruans conſuetudinē ſui palatij venit puniendus: vt dixit andre. ſiccu. cōſilio. xlvii. i. lib. ⁊ conſuetudo recepit interpretationem a iure cōi vt dixit idē ādre. ꝯſilio. lxi. An etiaꝫ conſuetudo honorabilis eccleſie poſſit tolli ꝑ capitulū ſolū ⁊ ep̄ꝫ ſolū vide abb. ꝯſil. lxvii. ii. lib. car. ꝯſ. cviii. ⁊ an ex ꝯſuetudine q̄ ſeruat i die purificatiōis de dādis cādelis agi poſſit ꝯ̄ parrochianū vid fede. ꝯſi. clv. ⁊ an ſi ſtatutum ⁊ ꝯſuetudo cōcordant ⁊ ēt cū iure cōi ex quo vel qua

ADDE ēt poſt. d. Iaſo. que requirantur ad eſſe conſuetudinis abb. cōſi. liij. ⁊. lvij. ij. lib. ⁊ ꝯſi. xviij. vbi ponit que ſit differentia inter ꝯſuetudineꝫ ⁊ preſcriptionē per. d. car. ꝯſi. lxii. ꝑ bal. conſilio. cccclxxv. iiij. li. vbi nō audet decidere an ſtatutū valeat ꝙ credat libris mercatoꝝ ange. cōſil. liij. ⁊ qualiter ꝓbet ꝯſuetudo vide Bal. cōſilio. cccxxviiij. ij. li. alex. cōſi. cxxxv. ij. li. ⁊ conſilio. lxxxv. eo. li. ꝑ oldra. cōſi. cxliij. ange. cōſilio. xxv. abb. vbi ſ. ⁊ cōſi. xxvj. ⁊. liij. vbi dicit ꝙ difficilimū eſt ꝓbare ꝯſuetudinē ⁊ ꝙ multi aberrāt per. d. car. ꝯſilio. lxxii. An aūt ꝯſuetudo tollat legē dicit bal. alleg. conſi. cccc. ꝙ tollit: niſi lex expreſſe dānaret ⁊ vide per eundē cōſi. cxxviij. ⁊. lxxx. ii. li. ⁊. ciij. i. lib. abb. conſilio. iii. q. xxii. ⁊ an ꝑ ꝯtrauentionē tollatur ꝯſuetudo vide. d. car cōſi. cxxxi. An ēt ꝯſuetudo liget eccleſiaſ dicit abbas cōſilio. lxxii. primo li. dicit ꝙ nō oīs que eſt ꝯ̄ eccleſiam ē nulla ſed illa tñ que eccleſijs eſt dānoſa: ⁊ que nulla rōne fulcitur ⁊ nō eſt cōis tam clericis q̄ꝫ laicis vis aūt ꝯſuetudinis eſt ꝙ ſi in ꝯ̄rium eius memoria nō agendū ſit vid andre. ſiccu. ꝯſi. xxiii. ⁊ an ꝯſuetudo extēdat de ſimilib° ad ſimilia vid andre. ſicu. ꝯſi. vi. ⁊ an extēdat de vna ꝑſona ad aliā de vno caſu ad aliū ex idēptitate rōniſ vide pau. de ca. ꝯſi. clxi. ⁊. cccxiiii. bal. ꝯſi. vii. ii. li. alex. ꝯſi. lxviiii. ii. li. oldra. ꝯſi. cc xxvii. ⁊ doctori allegāti ꝯſuetudinē ē credēdū ꝑ andre. ſiccu. ꝯſi. xxiii.

e ¶ Sellā ēptori. Et dic ꝙ ēt de iure tenet dare ſellā. vt no. bar. ꝑ illa iura i. l. cū q. §. nō ſolū. de fur. ⁊ bar. poſt gl. i. l. ſi vt certo. §. vſqꝫ adeo. j. cōmo.

f ¶ Probet ꝯſuetudo. ꝯſuetudo notoria nō dꝫ ꝓbari. bal. i. l. i. i. ii. col. C. ad vell. ⁊ de mō ꝓbādi conſuetudinē ꝑ do. anto. i. c. lꝫ ex quadā. de teſti. do. io. i. l. iter ptes. j. de re iudi. ⁊ bal. h ⁊ qd dixi de ꝯſuetudine notoria adde bal. i. l. ii. C. qñ ꝓuo. nō ē nece. ⁊ an ꝯſuetudo debeat allegari dixi in. l. ſi adulterium. §. idem polliōi. de adul. ⁊ dicit bal. in. l. i. in ſi. C. vt que deſ aduo. par.

g ¶ Differt conſuetudo. Et in quo differunt ab vſu. generales tñ ꝯſuetudines nō lꝫ ignorare vt dixi in. l. cunctos populos. in. v. col.

erat conſuetudo ſed ſtatutum in veritate: nūqd procedat libellus ⁊ ſequi poterit condēnatio. dico ꝙ venit abſolutio ferēda: qꝛ qui proponit actionem ineptam cadit a cauſa: ut. l. i. ſi mēſ. fal. mo. di. ad idem. l. libellus. ⁊ l. marcellus. in fi. ꝟ. de pac. do. Repetita fuit hec lex per Bar.

Ex repetitione ſequenti.

¶ Quid ſit conſuetudo: ibi. Primo quero. Et an ſit deeſſe conſuetudinis ꝙ nō ſit ſcripta: ibi. Sed iuxta. Et an poſtꝙ de conſuetudine eſt facta ſcriptura deſinat eſſe conſuetudo: ibi. Item queritur. Et in quo differant vſus mores cōſuetudo ſtillus ⁊ preſcriptio: ibi. Ultra. Et ꝑ quos inducatur conſuetudo: ibi. Secundo loco. Et quot actus requirantur ut inducatur ꝯſuetudo: ibi. Primo. Et qui actus requirantur: ibi. Secūdo. Et q̄tuꝫ tempus requirarur ad inducendū conſuetudinē: ibi. Tertio. Et a quo tempore incipiat currere decēnium: ibi. Iuxta. Et quid ſi ī decēnium qn̄qꝫ fuit ſniatuꝫ vnū qn̄qꝫ aliud: ibi. Iteꝫ quero. Et an per plures actus factis eodeꝫ die inducatur cōſuetudo: ibi. Sed quero. Et q̄liter conſuetudo in iudicio proponatur: ibi. Tertio. Et qualiter ꝯſuetudo in iudicio probeť: ibi. Quarto. Et quis ſit effectus cōſuetudinis: ibi. Quinto. Et an ꝯſuetudines ligent minores forenſes tam in delictis q̄ ꝯtractibus ⁊ vltimis voluntatibus. ⁊ his que nō ſunt neqꝫ cōtractus neqꝫ vltime uoluntateſ: ibi. Primo. Et an ꝯſuetudines laicoꝝ ligebit clericos: ibi. Quero etiam. Et quos liget conſuetudo locorum: ibi. Modo videamus.

E quibus. Subtilis eſt et ꝯſueuit repeti.

Conſuetudo in caſibus non deciſis hꝫ virtutem mutādi leges: ī caſibus deciſis habet virtutē corrigendi ⁊ interpretandi: qꝛ cū procedant a conſenſu: ⁊ ſic a pari potentia deſcendāt debent eſſe equalis effectus. h. d. cū. l. ſi de interpretatione. ⁊ l. ſe. Diuido in duas partes principales. primo ponit effectū ꝯſuetudinis circa caſum lege nō deciſum. ſecundo effectū circa caſuꝫ lege deciſum: qꝛ lex per ꝯ̄riam ꝯſuetudinē tolliť. ſcōa ibi quare. Itē prima ſubdiuidiť in tres. primo ponit dictuꝫ bimēbre vſqꝫ ibi. inueterata. ibi ponitur ratio dicti vſqꝫ ibi. nā cū. ibi ratio rationis vſqꝫ ad ꝟ. quare. ¶ No. ꝙ declaratio factorum venit ad paritatem effectus: vt. ꝟ. reꝫ ra. ha. l. paulus. alia notabilia collige ꝑ te. ¶ Modo declaremus quedā textualia que in ꝑma glo. ponuntur: ⁊ primo videamus exemplū primī dicti ⁊ glo. ponit exemplū in feudis. quoꝝ cauſe ſunt deciſe per ꝯſuetudinem nō ꝑ legem. quidā hoc exemplum reprobant dicentes ꝙ liber feudorū ſunt leges nō ꝯſuetudines cū ſint ſcripte. ſed an hoc ſit veꝝ. ꝟ. patebit. ¶ Secūdo videamus exemplum ſecundi dicti vbi eſt caſus vbi nō reperitur lex nec conſuetudo ſed ſimile ꝯſuetudini. Glo. tenet ꝙ in ꝯſuetudine feudi ē ꝙ filius mācus qui manū nō hꝫ non ſuccedit: qꝛ non poteſt ſeruire feudo. emergit caſus de eo filio qui manū hꝫ ſed debilitatā. certe ſimile eſt qꝛ eadem rō eſt. ſed certe quilibet iſtoꝝ caſuum exprſſe eſt deciſus a cōſuetudine: vt. x. col. an mutus vel aliter imꝑfectus. c. i. Aliud exemplū ponit ī monacho ⁊ canonico regulari. ſed certe hic vterqꝫ caſus eſt ꝯſuetudine deciſus: vt. x. col. ſi de feu. fu. contro. c. qui clericus. Tertium eſt exemplum vt q ſuccedat patri ſuccedat matri in feudo: ſed hic ē expreſſe cōſuetudine deciſus: vt de benefi. femi. §. i. Aliud exemplū dat glo. de muliere que non ſuccedit in feudo: an equipareť hermophrodito qui in eo ſexu incaleſcit. quidam hoc reprehēdunt quia eſt idem nō ſimile. ſed in ſubſtantia ē ſimilis: quod patet ex verbo cōparamus. de ſta. ho. l. queriť. ⁊ hoc ſequiť Cy. ¶ Tertio videamus exemplū de caſu qui nō eſt deciſus nec lege nec conſuetudine nec per ſimile: ſed per ꝯſuetudinem vrbis rome hic ponit exemplum ille qui eſt romanus. ſed apud canoniſtas pōt poni ī oībus conſuetudinibus vel opinionibus in quibꝰ dicē Spe. ſic ſuat curia romana. ¶ Primo op. ⁊ videtur ꝙ in caſu lege ⁊ cōſuetudine nō deciſo ſit recurrenduꝫ ad ſimile: ut. s. e. l. nō poſſunt hic dr̄ ꝙ ad ſimile ꝯſuetudinis quare male. So. dicunt quidaꝫ ꝙ hoc obtinet qn̄ ſimile legis nō reperitur. certe hoc nō poſſet accidere vel raro: vt dixi in. l. ꝯ̄ria. Alij dicunt ꝙ illa determineť ꝑ iſtam: uel recurretur ad ſimile legis qn̄ deficit ſimile ꝯſuetudinis. ad hoc aſſignant rōnem. ſicut fortior eſt conſuetudo q̄ lex: vt hac. l. in principio: ita fortius eſt ſimile ꝯſuetudinis q̄ ſimile legis: ⁊ iō poſterius expectamus qd̄ nō placet: qꝛ cōſuetudo tollit legem propter tacitū cōſenſum populi que ratio ceſſat in ſimili cōſuetudinis in quo non eſt talis cōſenſus: iō nō tollit legem. s. ea. l. vbi expreſſe cauetur ꝙ trahatur ad ſimilia. dic aut nō reperitur ſimile legis ⁊ recurritur ad ſimile cōſuetudinis ſi habetur ut hic ſm̄ ueram ſo. aut reperiť ſimile legis ⁊ cōſuetudinis: ⁊ tūc aut caſus emergit circa ea de quibus nō tractať in. l. vt in feudis: ⁊ tunc recurritur ad ſimile conſuetudinis vt hic. ⁊ x. col. de cog. feu. c. i. in fi. et ibi no. aut caſus nouꝰ emergit circa ea de quibꝰ ī. l. tractatur. ſed talis caſus nō eſt expreſſus: tūc recurritur ad ſimile legis omiſſo ſimili cōſuetudini: ut. s. e. l. nō pn̄t. exemplū queriť an emphiteote cedat incrementum alluuionis hoc nō reperitur expreſſe: ſed habemus ſimile cōſuetudinis in feudis: vt in ti. de natura feu. c. i. §. ſi quis de manſo. vt ibi patet. Itē habemꝰ ſimile legis: qꝛ fructuario cedit tale incrementum: vt. ꝟ. d vſu fruc. l. item ſi fundus. §. hunc ⁊ iſtud inſpicitur: vt hic dicit glo. lꝫ feudatarius ſit magis ſimilis emphiteote eo ꝙ hꝫ vtile dn̄ium. predicta vera niſi conſuetudo uel lex ſit cōtra rōem: qꝛ tūc nō trahiť ad ſimilia: vt. s. e. l. quod uero. ⁊ ꝟ. e. l. qd̄ nō rōne. Rō predictoꝝ eſt qꝛ cōſuetūdo procedit ex quodā vſu preſcripto. ſicut ergo ille q preſcribit fundum preſcribit oīa acceſſoria ut ſeruitutes: vt. ꝟ. de vſuc. l. ſi aliena. §. i. ita oīa emergētia circa factum cōſuetudine deciſuꝫ ꝑ ſimile cōſuetudinis decidetur. ſecus in his que emergūt circa caſus lege deciſos. ſic ergo pꝫ ꝙ ius nō ſcriptū trahiť ad nō ſcriptū. itē ſcriptum ad nō ſcriptū: vt in exemplo emphiteote. itē ſcriptum ad ſcriptum: vt qn̄ princeps vel iuriſcōſultus interpretatur: vt. s. e. l. neqꝫ. ⁊ l. nō poſſunt. qn̄qꝫ nō ſcriptum ad ſcriptum: vt qn̄ per cōſuetudinē lex eſt certo modo ītellecta: ut. s. e. l. minime. d epi. au. l. ſi leones. ¶ Secūdo op. ſi prius eſt iudicādū ſm̄ ſimile legis. ergo prius recurrendum erit ad cōſuetudinem vrbis rome q̄ hꝫ poteſtateꝫ legis generalis: hic autē dr̄ ꝙ prius recurritur ad ſimile cōſuetudis ergo male. So. dico ſm̄ Guil. ⁊ Cy. qn̄ populus facit legē generaliter oībus: tūc ad eaꝫ prius recurriť q̄ ad ſimile cōſuetudinis: ſecus ſi faceret legem ſpecialeꝫ ſibi. ſ. rome cum ita in cōſuetudine: ꝙ lꝫ ſit inducta a populo romano: tn̄ tanq̄ generalis non eſt diuulgata oībus: ⁊ iō ad eam nō recurritur niſi in ſubſidiū vt hic. Ex hoc patet ꝙ argumentum qd̄ hic col

[illegible]

ligitur in fi. prime glo. lꝫ verū ſit in ſe. per. l. venditor. §. ſi conſtat. nō tamen per iſtā. l. ¶ Tertio op. hic dicitur de quibus cauſis ſcripta. l. nō vtimur. q. d. ſecus ſi habemus leges. Sed cōtra de hac eadē. l. in fi. ſo. vt hic ī ſecūda glo. ¶ Quarto op. q2 nō debemus iudicare exemplis: vt. l. nemo. de ſen. ſo. vt hic in fi. gl. que eſt ſup verbo inueterata: vt no. C. q̄ ſit lon. cōſue. ſup rubrica. ¶ Quinto oppo. q2 multū intereſt vtrū declaretur voluntas verbis uel factis: nā ſunt quidā qui declarāt verbis ⁊ nō factis: : ut magiſtratus municipales arbitri et iudices qui ferunt ſnīam nec eā exequunt̄: vt. ĵ. de iuriſdi. om. iu. l. magiſtratibus. de re iudi. l. a diuo pio. ī pn. ad munici. l. ea que. So. glo. fateor ꝙ q̄nq3 multū intereſt. quidā enim ſunt ⁊c̄. iſta glo. lꝫ ſit in ſe vera: nō tamen cōgruit huic legi. appellant enim declarationē fieri verbis ⁊ factis qn̄ ſit executio: ſed certe de hoc nullū ē dubiū ꝙ executio alicuius diſpoſitionis ſemꝑ eſt facti. ſiue ſit executio ſnīe: vt. C. de execu. rei iudi. l. executorē ſiue ſit executio alterius obligationis: vt. ĵ. de cura. furio. l. cōſilio. in fi. no. de ſolu. ſuper rubrica. ſed iſtud debemus inſpicere hic. an aūt ipſa uoluntas poſſet declarari verbis ⁊ factis: ⁊ dic ꝙ regulariter ſic: ut hic. ⁊. ĵ. rē ra. ha. l. paulus. de ac. ⁊ obli. l. conſenſu. Fallit in his de quorū ſubſtantia ſunt verba: ut. ĵ. de verb. ob. l. i. in prin. et C. de ſen. ex peri. reci. per to. ¶ Sexto oppo. ad ſcdaꝫ partē. hic dr̄ ꝙ lex tollitur ꝑ ꝯſuetudinē. Cōtra. C. e. l. ij. Glo. hic ⁊ ibi tenet ſo. Jo. ꝙ ſicut generalis ꝯſuetudo generaliter mutat legē: ita ſpecialis ſpecialiter: vt h̄ cū fi. nō aūt ſpecialis generaliter nec ecōtra. Alij dicūt hic an legi poſſet derogari ꝑ pactū. de quo dic: vt dixi ī. l. oēs populi. alias opi. que ſunt in glo. hic ⁊ in. l. ꝯtraria. nō recito. Alij vt Nico. de ma. dicūt ꝙ legi. derogat ut hic. nō aūt ratione naturali vel legi ſibi reſiſtente vt in ꝯtrario. vel dic legi derogat ut hic. nō tn̄ vincit legē ⁊ eius rōnem qn ex ea poſſit ſumi argumētū. Ex quo nota ꝙ lꝫ ex lege per aliā correcta nō poſſit ſumi arg. vt. C. de lati. liber. tol. l. i. circa pn. ⁊ ibi no. tn̄ ex lege correcta per cōſuetudinē ſumit̄: rō q2 conſuetudo venit ex tacito cōſenſu: ⁊ nō tollit rōem legis. minus enim excludit tacitum q̄ expreſſum: ut dicimus in tacita pupillari q̄ matrem nō excludit: ⁊ hoc tꝫ Guil. prima ſo. tenet̄ cōiter. ac ēt due ultime pn̄t eē bone. ¶ Septimo opp. ĵ. de ſepul. uio. l. iij. §. diuus. ubi lex tollit cōſuetudinē contrariā. dicit glo. hic loquūtur qn̄ lex precedit: ꝯſuetudo ſequit̄. ſecus ſi precedat cōſuetudo: tunc tollitur ꝑ ſeqn̄tem. Sed iſta ſo. eſt cōtra caſum ex̄ de cōſti. c. i. li. vj. unde quidā moderniores dicunt: qn̄q3 precedit lex: poſtea ſequitur cōſuetudo ꝯtria. poſtea iterū fit lex: tūc tollitur cōſuetudo. de facili enim redit̄ ad primā. ita loqt̄ dictus. §. diuus ſi aduertat̄. ſed qn̄ nulla lex p̄cedit cōſuetudinē: tunc hꝫ locū. c. i. de cōſti. li. vj. Iſta ſo. nō placet. nā ſi ratio. d. c. aduertat̄ nullo mō tollitur cōſuetudo principe ignorante. dic ergo ut no. ī. d. c. i. ꝙ hic uoluit glo. in. §. diuus. uel ſciebat conſuetudinē: lꝫ hoc ſapiat diuinationē. de hoc per Cy. de teſta. l. fi. tetigi. ſ. ti. ij. l. ius ciuile. ¶ Octauo op. ꝙ nō tollit legē: ut. ĵ. e. l. ꝙ nō rōne. So. ibi in cōſuetudine erronea. qd̄ intelligitur ut ibi dicā. ¶ Nono op. C. de uſuris. l. eos. §. fi. de ſacroſan. ec. auc̄. caſſa. de furtis. auc̄. nauigia cum ſimi. So. ꝙ lex ibi īprobat cōſuetudinē. hic ſecꝰ. ¶ Decimo op. ⁊ vr̄ ꝙ uirtus cōſuetudinis ſit interpretari et declarare legē nō corrigere: ut. ĵ. e. l. ſi de īterpretatione. So. huius finis loquitur qn̄ cōſuetudo eſt cōtra id quod lex diſponit. ſed ſi ſm legē: tunc eā interpretatur ſi eſt dubia: ut. l. cōtraria. ſi certa tunc lex eā confirmat ⁊ corroborat: ut. l. fi. C. eo. ⁊ ſic ualet cōſuetudo nō ut ex ea agat̄. ſed ex. l. cōi. ut dixi in. d. l. ius ciuile. dicit̄ aūt cōfirmare ſicut agnitio debiti cōfirmat priorē cautionē nō patiendo eā tolli preſcriptione: ut. l. cū notiſſimi. §. fi. ⁊. l. ſi qs. C. de preſcrip. xxx. an. ⁊ ſic dꝫ ītelligi gl. que dicit ualere cōſuetudinē ſm legē. Dic ergo ad declarationē oīum. aut cōſuetudo ē ſm legē ⁊ eius uirtꝰ eſt interpretari ſi eſt dubia ⁊ corroborare ſi eſt certa: vt. l. ſi de interpretatione. ſ. e. ⁊. C. eo. l. fi. aut ē preter legem in caſu omiſſo: ⁊ tunc eius virtus eſt legē imitari: vt tm̄ valeat eo caſu q̄tum lex ſcripta: vt hic ⁊. C. e. l. fi. aut cōtra legē: ⁊ tūc aut cōtra ius naturale vel gentium vel diuinum: ⁊ dic vt dixi circa ſtatuta. ſ. in. l. oēs populi. de iuſti. ⁊ iur. aut ꝯtra ius ciuile: ⁊ tūc aut lege improbat̄ ꝯſuetudo ⁊ nō valet: vt. d. l. eos. in fi. cū ſi. aut a iure ciuili nō improbatur: ſed alias eſt cōtra iuris ciuilis diſpoſitionem: ⁊ tunc aut cōſuetudo precedit aut ſequtur. primo caſu aut legiſlator ſciebat talem conſuetudinē vel expreſſe voluit eā tolli ⁊ tollitur: vt. d. §. diuus. ⁊. no. in. d. c. i. aut ignorabat ꝙ in dubio preſumitur et nō tollitur cōſuetudo: vt. d. c. i. Secundo qn̄ conſuetudo ſequitur: ⁊ tunc aut conſuetudo fuit inducta errore nō ratione: ⁊ dicas tunc vt habetur in. l. quod nō ratione. aut fuit inducta ratione ⁊ ex certa ſcientia: ⁊ tūc aut generalis ⁊ generaliter vincit legem vt hic. aut ſpecialis ⁊ ſpecialiter vincit: vt. l. venditor. §. ſi conſtat. ĵ. cōmunia predi. ⁊. C. e. l. ij. ¶ Veniamus ad queſtiones ī quibus tenebo ordinē Pe. ⁊ Cy. primo enim querit̄ quid ſit cōſuetudo. ſecundo qualiter ⁊ per quos inducatur. tertio qualiter introducta in iudicium proponat̄ iudici. quarto qualiter probetur. quinto quis ſit effectꝰ conſuetudinis ⁊ interſerā aliquas q̄nes acceſſorias. ¶ Primo igitur quero quid ſit cōſuetudo: ⁊ ne in equocum procedamus ſciendum eſt ſm doc. ꝙ conſuetudo ſumitur tribus modis. primo ꝓ aſſuefactiōe hominis: ⁊ tunc eſt factum: vt. ĵ. de pig. ac. l. vel vniuerſorū. l. ſi ſeruus plurium. §. fi. de le. i. ⁊ de pecul. le. l. dn̄s. §. penul. que cōſuetudo accidit etiam in animalibus: ut ī īſti. de re. di. §. apiū. ⁊ de acqui. re. do. l. naturale. §. i his ⁊ ex iſto facto oritur iuris diſpoſitio: ⁊ de hoc nō loquimur hic. Secundo accipitur cōſuetudo pro facto plurium perſonarū: ⁊ iſtud appellatur vſus ſeu mos: ⁊ iſtō ſimiliterr dicitur eſſe facti. quod debet probari: vt. C. e. l. i. extra de cōſti. c. i. Tertio accipitur cōſuetudo ꝓ iure quod reſultat ex vſu ⁊ moribus plurium perſonarū ⁊ ſic loquitur hic in. §. inueterata: ⁊. l. ſed ea. ⁊. l. ſe. de hac ergo queritur quid ſit: ⁊ Azo in ſumma. C. eo. dixit. Conſuetudo eſt ius nō ſcriptū moribus populi diuturnis inductū: vt hac. l. ibi inueterata. inſti. de iure na. gen. ⁊ ciui. §. cōſtat. Ja. de are. reprehendit: q2 dicit ꝙ ſcriptum nō ſit de eſſe ꝯſuetudinis: qd̄ ſi verū ē ſtatiꝫ dicam. Alij reprehendunt alia ratione: quia etiam in cōſuetudine ex moribus vniꝰ hominis reſultat ius: ⁊ certum ē ꝙ de eo hic nō loquimur: ⁊ tamen in diffinitiōe. Azo. comprehenditur. quare ipſe Ja. de ra. ſic diffinit. conſuetudo eſt ius moribus vel vſibus totius populi uel maioris partis recte initiatum ⁊ continuatum habens legis auctoritatē: vt plene per Cy. C. e. l. ij. in prima. q. Iſta diffinitio non eſt bona. nam etiam capitula eccleſiarum inducunt conſuetudinem: nec in dicta diffinitione comprehenduntur. tu ergo pone quam ponit tex. in. d. c. conſuetudo. vbi dicit Conſuetudo ē ius quoddam moribus inſtitutū quod pro lege ſuſcipitur cum deficit lex. Iſta eſt bona diffinitio ī qua uerba iſta: ius quoddam ponuntur ad differentiam eius conſuetudinis que eſt facti: vt dixi. moribus inſtitutū: ponit̄ dr̄iam aliarū partium iuris que veniunt ex expreſſo cōſenſu. quod pro lege ſuſcipitur: ponitur ad dr̄iam eius iuris quod deſcendit a conſuetudine vnius ſingularis perſone. illud enim nō ſeruatur pro lege. eſt eni ibi ius diſpoſitum ſeu circa quod diſponatur: ſed iſtud ius d̄ quo loquimur eſt ius diſponens. ideo dicitur pro lege ſeruatur. Cum deficit lex: hoc ponitur vt oſtendat nō valere conſuetudinem a lege reprobatam: nā aut conſuetudo eſt in caſu a lege non deciſo: ⁊ tunc deficit lex: aut a lege deciſo: ⁊ tunc ſi quidem lex nō reſiſtit cōſuetudini valet conſuetudo: ⁊ tunc improprie dicit̄ ꝙ de

ſicit: q: per conſuetudinẽ derogaꝛ uel generaliter vel
ſpecialiter. aut lex reſiſtat conſuetudini: ⁊ tunc lex non
deficit nec ꝯſuetudo valet. ¶ Sed iuxta p̃miſſa quero:
vtrū ſit deeſſe ꝯſuetudinis eſſe nõ ſcriptũ. videꝛ ꝙ ſic:
ut inſti. eo. §. ꝯſtat. ⁊. ſ̃. ti. ij. l. ius ciuile. in ſi. Ecõtra ꝙ
nõ q: põt eſſe ſcripta. ĩ. e. l. imo. vbi dꝛ ꝙ nõ eſt neceſſe
ſcribi ergo innuit ꝙ ẽt ſi ſcribaꝛ eſt cõſuetudo. Prete
rea lex ⁊ cõſuetudo differunt ſicut tacitũ ⁊ expreſſuꝫ vt
hic: nõ ſicut ſcriptũ ⁊ nõ ſcriptũ. ⁊ hoc tꝫ Jac. de ra. C.
e. l. i. ⁊ q̃ ſit lon. ꝯſue. l. ij. ꝓ hoc ꝙ vſus feudoꝝ q ſunt
ꝯſuetudines ſunt redacti in ſcriptis. tu dic ſm Guil. ꝙ
ꝯſuetudo põt cõſiderari quo ad ſui originẽ ſeu ĩtrodu
ctionẽ: ⁊ tunc impoſſibile eẽt ꝙ ſit ſcripta cũ ueniat ex
tacito ꝯſenſu populi vt hic. ⁊. d. §. cõſtat. Aut q̃ris q̃tũ
ad ſui reformationẽ: vt ecce ciuitas eſt vſa longo tẽpo-
re aliqua cõſuetudine nũc facit eã redigi ĩ ſcriptis hoc
põt fieri: ⁊ ita fuit de cõſue. feu. lex aũt ex neceſſitate de
bet ſcribi: ut. C. e. l. humanũ. poſſet tñ princeps ſi vult
faceꝛ ſine ſcriptis: vt. ĩ. ti. i. l. i. ¶ Itẽ queriꝛ: vtrũ poſtq̃
eſt redactũ in ſcriptis deſinat eſſe cõſuetudo quod vꝛ:
q: oĩno nõ venit ex tacito ꝯſenſu. Ecõtra nã lꝫ cõtract⁹
ſit redactus in ſcriptis tñ nõ dꝛ ꝯctus celebratus ĩ ſcri-
ptis: ſed tunc cũ hoc ab initio ſit actũ: vt. C. d̃ ſi. iſtru.
l. ꝯctus. vbi dicit ꝙ actus nõ operaꝛ vltra agẽtis inten
tionẽ. Qñqꝫ quis facit eã in ſcriptis redigi nõ ut d̃ no-
uo ius ꝯſtituat: ſed vt iã ꝯſtitutũ ꝓbet: ⁊ tunc remanet
ꝯſuetudo ſicut primo lꝫ ſit facilior ꝓbatio. ar. ĩ. depo-
ſi. l. publia. in ſi. ⁊ ita fuit in feudo: vnde adhuc ſunt cõ
ſuetudinis. Qñqꝫ redigiꝛ in ſcriptis: vt ius ꝯſtituaꝛ de
nouo: tunc ẽt cõſuetudo prima remanet ⁊ ius ſcriptuꝫ
valet vt ius ſcriptuꝫ. exẽplum de prebẽ. c. ij. li. vi. ⁊ po-
terit agi ex vtroqꝫ cũ vtrunqꝫ ſit auxiliũ ordinariuꝫ vel
vtrunqꝫ extraordinariũ vnũ aliud excludit: ut. ĩ. d̃ dã.
infec. l. qui bona. §. i. de ac. ⁊ ob. l. quotiens. ſed videꝛ
ꝙ ſequens ſtatutuꝫ nõ valet cũ nil cõmodi afferat: ſed
certe ſatis magnũ cõmodum affert eo ꝙ ſtatim põt ꝓ
bari: ut. ĩ. de le. iij. l. iij. §. ſi rẽ. ſecus ecõuerſo ſi p̃cedat
lex ſcripta ⁊ ſequatur ꝯſuetudo: naꝫ valet ut conſuetu-
do: ut. ſ̃. dixi. Sed quid ſi dicaꝛ in libello peto ſꝫ ſtatu-
ta predicta ⁊ ꝯſuetudine huius ciuitatis. vꝛ ꝙ nõ valet
q: dꝫ vnã actionẽ eligere: vt. l. nemo ex his. de reg. iur.
⁊. l. qd̃ in heredẽ. §. eligere. de tribu. dico ꝙ cũ ĩterpre-
tatio fieri debent ſm ꝓferentẽ: ut. ĩ. de iudi. l. ſi qs intẽ
tionẽ. dicta uerba debent intelligi ꝯiunctiꝫ ut una ſola
actio videaꝛ intentata: ⁊ exponaꝛ ſic ſm ꝯſuetudinẽ ⁊
ſtatuta. i. ſm ſtatuta ꝑ conſuetudines approbatas vel
ecõtra ſm cõſuetudines approbatas ſeu ꝯfirmatas ꝑ
ſtatuta: ⁊ a ſimili ſi qs in libello ꝓponeret ſtipulationẽ
⁊ numerationẽ intelligiꝛ agere ex ſtipulatione impleta
⁊ validata ꝑ numerationẽ: ut. ĩ. de v̾. ob. l. ſi ſtipulatuſ
fuero. §. i. ⁊. l. cũ enim. Itẽ ſi quis diceret in libello. pe-
to p̃dicta de iure gentiũ ⁊ ciuili: dꝫ intelligi. i. de iure ci
uili approbante ius gentiũ. ar. ĩ. re. amo. l. reꝝ amota-
rum. in princi. ⁊ quod ibi no. Idẽ credo de eo qd̃ quo
tidie dꝛ in libellis petens predicta ſꝫ formã iuris ⁊ ſta-
tutoꝝ: ut intelligaꝛ ſm formã ſtatutoꝝ. ſ. de iure p̃miſ-
ſorũ ⁊ approbatoꝝ: ⁊ vꝛ caſus extra d̃ eo qui mit. ĩ poſ.
cau. rei ſer. c. cũ ueniſſent. ¶ Ultra hoc hic quero ĩ quo
differant vſus mores conſuetudo ſtilus ⁊ preſcriptio.
Breuiter mores ⁊ cõſuetudo ſunt idẽ: ⁊ ſonãt ĩ factũ.
ꝯſuetudo põt accipi ꝓ ipſo facto ⁊ erit idẽ: vt. ſ̃. dixi ⁊
põt accipi ꝓ iure ut accipiꝛ hic: ⁊ tunc differunt: quia
vnũ eſt factũ ⁊ aliud ius. Naꝫ vſus ⁊ mores ſunt cauſa
cõſuetudinis: dico cauſa remota. nã cauſa proxima eſt
tacitus ꝯſenſus qui colligitur ex uſu ⁊ moribus vt hic.
Stilus lꝫ ſit in uſu loquendi tñ nõ bñ declaratur a iu-
re ⁊ de eo ſit mentio. C. de ſacroſan. ec. l. i. Pe. dicit ꝙ
ab uno hoĩe inducitur ut ab aliquo maiori iudice qui
hꝫ poteſtatẽ legis cõdende. vel dic ꝙ ſtilus appellatur
cõſuetudo que reſpicit ordinẽ loquẽdi ſcribendi uel ꝓ
cedendi cõſuetudo eſt que reſpicit deciſionẽ. Preſcri

ptio ĩ quo differat a cõſuetudine. Pe. ⁊ Cy. multa lo
quũtur finaliter iſe nõ intellexerunt. Dic ꝙ cõſuetudo
eſt quoddã ius inductũ ex uſu ⁊ moribus eoꝝ qui vni
co expreſſo cõſenſu hoc poterant inducere: ⁊ ẽ ꝓ ipſis
utentibus uel cõtra ipſos. extra eos aũt nõ preiudicat
niſi eatenus quatenus expreſſus cõſenſus poterat pre
iudicare. hoc patet manifeſte in populo inducente cõ
ſuetudinem ꝙ eoꝝ conſenſu poterat induci: ⁊ populo
ſuo prodeſt ⁊ nocet. Per preſcriptionem inducitꝛ que
dam acquiſitio iuris ⁊ uſus alicuius quod nõ poterat
ſuo ſolo ꝯſenſu inducere ⁊ pro ſe cõtra aliũ: ut patet in
toto tractatu de preſcrip. ⁊ uſuca. C. ⁊. ff. unde ciuitas
que dicit ſe habere merũ imperiũ ex longa cõſuetudine
ꝓprius diceret ex preſcriptione inducta ꝑ ꝯſuetudinẽ.
nã hoc ex ſolo vno expreſſo ꝯſenſu nõ potuiſſet induce
re. Itẽ eſt ſolũ pro ſe cõtra aliũ ſuperiorẽ apud quẽ re-
ſidebat dicta iuriſditio. Idẽ dico de nobili q dicit ſe ha
bere ius collectãdi ruſticos ex cõſuetudine: q: imo de-
bet dicere ex preſcriptione: quicqd dicat Pe. ¶ Scd̃o
loco quero principaliter qualiter ⁊ per quos inducaꝛ
cõſuetudo: ⁊ dico ꝙ ꝑ oẽs quos dixi in. l. oẽs populi.
poſſe facere ſtatuta ꝑ oẽs illos põt ĩduci conſuetudo.
illud eniꝫ pñt ꝑ tacitũ conſenſuꝫ quod pñt ꝑ expreſſuꝫ
ut hic. Qualiter aũt inducaꝛ ⁊ leges videntur ponere
tria. ſ. frequens actus: ut. C. e. l. i. C. de edi. pri. l. an ĩ to
tum: ⁊ hic ⁊ in rubrica. ſ̃. eo. ti. ſecundo tẽporis diutur
nitas ut hic in glo. tertio ꝙ principium ſit rationabile
nõ erroneũ: ut. ĩ. e. l. qd̃ nõ rõne. iſta oĩa examinemus.
¶ Primo uideamus quot actus requirãꝛ ut dicaꝛ fre-
quens: ⁊ glo. uideꝛ dicere de duobus. ar. C. de epi. au.
l. nemo. in ſi. ⁊ inſti. de iure pſona. in ſi. dꝛ ibi multas
eſſe cõditiones liberoꝝ hoĩum: ⁊ tñ nõ ſunt niſi due. fa
cit. ĩ. ad ſill. l. i. §. hoc reſcripto. C. ad le. iuliã de vi. l. ſer
uus: vbi diciꝛ bis aut ſepius. ergo bis eſt ſepe. pꝫ ex cõ
paratiuo q ſequiꝛ. alij dicunt hoc eſſe relinquendũ ar-
bitrio iudicis. ar. ĩ. de iur. deli. l. i. qui hoc iudicet ex ac
tuũ qualitate. cũ enim cã proxima cõſuetudinis eſt taci
tus cõſenſus ſi hunc habemus ꝑ unum actũ ſufficit. ſi
per plures: ⁊ hunc nõ habemus nõ ſufficeret: ⁊ hoc te
nẽt quidã bono. Alij vt Guil. dicunt ꝙ vnus actus nõ
ſufficit. nã cõſuetudo eſt in his que frequenter ſunt: vt
. C. eo. l. i. de edi. pri. l. an in totũ: ſed quod ſit ſemel nõ
eſt frequẽter: ut. ſ̃. e. l. nã ut ait: ⁊ pluralitas reqrit plu-
ra: ut. ĩ. de teſti. l. vbi numerus. Nec ob. ſi dicit ſufficit
cõſenſus per vnũ actũ: q: in ſtatutis expreſſus conſen-
ſus particulariter receptus nõ ſufficit: ut dixi in. l. oẽs
populi. ita in conſuetudine tacitus cõſenſus ex uno ac
tu nõ ſufficit: q: reqriꝛ frequens actus q equiualet con
ſenſui dato in cõi nõ in particulari. dico ergo ꝙ ad mi
nus duo actus requiruntur ⁊ plures qñqꝫ ex qualitate
actuũ: ut ſtatiꝫ dicã. ¶ Secundo uideamus q actus re
granꝛ. glo. vꝛ dicere ꝙ actus ſniaꝝ: ut hic dicit glo. in
uerbo inueterata. latius tñ loqtur glo. C. eo. ſup rubri-
ca. ⁊. ĩ. l. ꝓxi. ſ. ꝙ actus ſniaꝝ. Itẽ q: perpetuo ſit obtẽ-
tũ ſine contradictione. Itẽ q: libelli querimoniaꝝ non
ſunt admiſſi. iſtud cõiter tenent doc. ſ. ꝙ per actũ iudi
cioꝝ inducaꝛ conſuetudo: ut. ĩ. l. cũ de conſuetudine.
ibi an ẽt ꝯdictio aliqñ in iudicio ⁊c̃. nã dictio ẽt innuit
idẽ. ſ. extra iudiciũ: ⁊ ꝓ hoc. l. nã imperator. ĩ. e. ibi po
nitur diffinitiua. ſic ergo frequens actus in cõtractibus
inducit conſuetudinẽ cõtrahẽdi. ut. l. quod ſi nolit. §.
q: aſſidua. ĩ. de edil. edi. cũ ſi. ibi no. ſic frequens actus
expẽdendi facit cõſuetudinem. de qua moneta intelli-
gatur. ĩ. d̃ le. i. l. nũmis. ſic frequens act⁹ ducẽdi aquã:
vt. ĩ. de aqua plu. ar. l. ſi prius. §. i. ſic ⁊ vſus loquendi
inducit cõſuetudinẽ intelligendi illã. ĩ. de v̾. ſig. l. auũ
culus. ⁊. l. ait alfenus. de fun. inſtruc. l. cum delanionis
. §. i. in Iſtis tñ caſibus extiudicialibus requiritur ma-
ior frequentia q̃ in iudicialibus: ut. ĩ. qualiter cõſuetu
do probeꝛ. ¶ Tertio uideamus de tpe q̃tum tps req
ratur. qdam dicunt tps cuius contrarij nõ extat memo

ria: ut hic vbi dicit inueterata: ⁊ .C. e. l. conſuetudinis.
vbi dicit longa. de aqua quoti. l. hoc iur̃. §. duct⁹ aque.
ꝓ hoc q: actus ex quibus inducit̃ ꝯſuetudo habẽt cãz
diſiunctiuã. ergo ⁊c̃. vt. ĩ. de ſerui. l. ſeruitutes. Joan. ⁊
Azo. ⁊ oẽs glo. dicunt ꝙ ſufficit ſpaciũ lõ. tpis. ſ. x. vel
.xx. annoꝝ. vt hic pꝫ. ⁊ .C. eo. ſuper rubrica. Docto. no
ſtri hic tenent de .x. annis iter preſentes. illud ꝙ glo. di
cit vel .xx. annis inter abſentes: hic nõ cadit cũ popul⁹
ſemꝑ ſit preſens ẽt ſi aliqui ex populo ſint abſentes: vt
.ĩ. de iudi. l. ꝓponebatur. Canoniſte uident̃ dicere ꝙ
requiritur tp̃s .xl. annoꝝ. vt no. extra de conſue. in. c. fi.
Sed illud in cõſuetudine inducenda ꝯ canones ⁊ iura
ſpiritualia. ſed hic ꝯ iura ciuilia ⁊ tẽporalia. arg. ꝓ hoc
.C. de ſacroſan. ec. auc̃. quas actiones. Nõ ob. iura que
arguũt de tẽpore cuius ꝯrij nõ extat memoria: q: ſi in/
ducit̃ longo tẽpore multo fortius longiſſimo. Nõ ob.
ꝙ hꝫ cãm diſcontinuã: q: illud eſt veꝝ in preſcriptione
quã quis nõ poſſet ſtatim ſua ſponte inducere. ſecus in
cõſuetudine. dico plus ꝙ cũ cõſuetudo inducat̃ ex ta/
cito ꝯſenſu ad preſumendũ tacitũ ꝯſenſum agentis nõ
requiritur cõtinuus actus: ut. ĩ. de vſuris. l. cũ de in reꝫ
verſo. ¶ Juxta predicta quero a quo tpe incipiat curre
re iſtud decẽnium. dicũt quidam a die ſecundi actus:
tũc enim populus incipit cõſentire. ante enim nõ põt ꝑ
ſcribi cõſenſus qui nõ eſt. ar. C. de anna. excep. l. i. ſꝫ cer
te nec ꝑ ſm actũ vr̃ populus ꝯſentire niſi interuenerit
curſus tpis. glo. ⁊ doc. vident̃ tenere ꝙ a die primi act⁹
quod pꝫ ex eo quod hic dicit ꝙ ſufficiat ſi infra decẽni
um ſit ſniatum. Ex curſu enim tẽporis ⁊ frequentia ac/
tuum inducitur tacitus cõſenſus q parit cõſuetudinẽ.
Ex hoc dicit Pe. ꝙ canoniſte quidã dicunt ꝙ cõſuetu
do eſt preſcripta: vt ex̃ de cõſue. c. fi. nõ bene loquũtur:
q: ad hoc vt aliquid preſcribat̃ oportet ꝙ ſit ius certũ
formatũ: vt dñij ⁊ pignoꝝ ⁊ ſimilia. Sed ĩ ꝯſuetudine
ante cõpletum tẽpus nullũ eſt ius formatũ ergo nõ po
teſt preſcribi. Tu dic ꝙ quedam ſunt iure inducta ⁊ di
ſpoſita: que preſcriptiõe tollunt̃ ⁊ in aliũ transferunt̃:
vt pꝫ in preſcriptione alicuius dñij rei. Quedaꝫ ſunt iu
re nõ inducta: ſed preſcriptione inducunt̃: ut apparet
in preſcriptione ſeruitutis: ita in ꝯſuetudine preſcribẽ
da inducit̃ ius. merito põt dici cõſuetudo preſcripta.
¶ Jtẽ quero quid ſi infra decenniuꝫ qñqꝫ fuit ſniatum
vnũ. qñqꝫ aliud. dic ergo aut cõſuetudo erat iam perfe
cte inducta: ⁊ tunc lꝫ alias ꝯrius actus fiat tñ non tol/
lit ꝯſuetudinẽ niſi tot ſint alij actus ꝯrij et tanti tempo
ris ꝙ ꝯſuetudo cõtraria inducatur: ut. ĩ. de regu. iur. l.
nemo §. tẽporales. ⁊ ibi no. Aut cõſuetudo nõ erat ad
huc ꝑfecte inducta: q: infra decenniũ: ⁊ tunc aut ſunt
tot actus ꝓ cõſuetudine quot cõtra cõſuetudinẽ: ⁊ nõ
inducit̃ cõſuetudo. ita no. glo. ĩ. e. l. cũ de cõſuetudine.
in fine. glo. ⁊ vr̃ tex. in. l. ſemper in ſtipulationibus. de
reg. iur. ꝓ hoc q: nõ eſt cõtinuatus cõſenſus: ut. ĩ. d vſu
ca. l. iij. ꝓ hoc. ĩ. de fide inſtru. l. queſitũ. §. ſi quis eodẽ
inſtrumento. Aut ſunt plures ꝓ cõſuetudine paucio/
res cõtra: ⁊ tunc aut loquimur in ſentẽtijs ⁊ actibus iu
dicialibus. aut in ꝯctib⁹ ⁊ alijs actib⁹ extraiudicialib⁹.
primo caſu credo inductã cõſuetudinẽ. exemplũ colli/
gitur. oẽs de populo iudicant totã hereditatẽ primo/
genito dari. duo vel tres iudicãt equaliter: ⁊ hoc totuꝫ
ſit infra .x. annos: inducta erit cõſuetudo. Jdeꝫ ſi ĩ quo
libet cõtractu ab oibus de populo apponit̃ obligatio
bonoꝝ duo vel tres nõ appoſuerunt: nihilominus erit
inducta cõſuetudo cõtrahendi de qua loquit̃. §. q: aſſi
dua. Ratio q: ſicut ĩ ſtatuto quod venit ex expreſſo cõ/
ſenſu populi preualet cõſenſus maioris partis: ut. ĩ. ad
munici. l. qð maior. ⁊ dixi in. l. omnes populi. ita etiam
in cõſuetudine que venit ex tacito cõſenſu. ſic dꝫ intelli
gi quod no. C. eo. l. ij. in. iiij. q. principali. circa fin. ⁊ ibi
circa hoc quero ⁊c̃. talis ẽt actus lꝫ uideatur cõſuetudi
ni cõtrarius põt intelligi vt inducat ꝯrium conſenſum.
Conſuetudo enim cõtrahendi intelligit̃ habere vires

niſi aliud intelligatur iter partes: vt. ĩ. de reg. iur. l. ſem
per in ſtipulationibus. igitur iſto caſu itelligetur a par/
tibus ꝯrium obſeruatum. iõ q: ſic eſt actũ inter eos nõ
ideo q: voluerunt conſuetudini derogare. Secũdo ca
ſu qñ de actibus iudicialibus: tunc qñ illi actus contra
cõſuetudinem ſunt facti populus murmurauit ⁊ dice/
bat intra ſe malefactũ ⁊ cõtra iuſticiã: ⁊ tunc nõ impe/
diunt cõſuetudinẽ induci: cũ appareat cõtinuatio vo/
luntatis populi. ar. ĩ. de le. iij. l. ſi de qua. §. ſi rem. Dici
tur aũt cõtradicere populus qñ decuriones ⁊ alij q re/
gunt ciuitatem cõtradicunt. Aut populus roman⁹ nõ
murmurauit ſed tacuit: ⁊ tunc aut ſunt actus q ſe adin
uicem cõpatiuntur. Exemplũ in queſtionibus .x. libra/
rũ ut plurimũ ꝓceditur ſine libello ⁊ ſine litis cõteſ. qñ
qꝫ ꝓceſſum eſt ordinarie. Jſti enim actus ſe compatiũ
tur. ſ. vt valeat ꝓceſſus fact⁹ ſummarie ⁊ ẽt valet ſi fiat
ordinarie ad cautelã: vt. c. ſepe. de ver. ſig. in cle. tunc
nõ impeditur cõſuetudo induci cũ per tales actus non
inducat̃ mutatio voluntatis: ſicut dicimus in teſtamen
to ⁊ codicillis inſti. de codicillis. §. nõ tñ. qð itellige ni
ſi cõſuetudo allegaret̃ ⁊ cõtra eã ꝓnũciaret̃. Aut ſunt
actus ſe inuicẽ nõ cõpatientes: vt q: ſnia diffinitiua ſit
lata ꝙ primogenit⁹ habeat totã hereditatẽ. Alia ſnia ẽ
ꝙ equaliter diuidat̃: ⁊ tunc impeditur ꝯſuetudo: q: vi
det̃ mutata volũtas. Sic ẽt põt intelligi glo. que eſt. ĩ.
eo. l. cũ de cõſuetudine. ⁊. ĩ. de reg. iur. l. nemo. §. tẽpo/
ralis. Rõ q: cuꝫ iudex auctoritate populi ſit prepoſit⁹:
quod facit iudex totus populus facere videt̃: vt. l. ij. §.
oĩa. C. de ve. iur. enu. ¶ Sed quero qd ſi plures actus
reperiant̃ facti eodẽ tẽpore puta eodẽ die vel duobus
⁊ lapſum eſt decẽnium: vtꝝ ſit inducta ꝯſuetudo: vr̃ ꝙ
ſic: q: ſunt frequentes actus: lꝫ eodẽ die euenerint. ar.
.ĩ. de iudi. l. nõnunꝙ̃. ar. ĩ. de re iudi. l. cõtumacia. §. cõ/
tumax. de verbo. ſig. l. q:. Contrariũ tenet Guil. terui.
cũ emanant eodẽ tpe nõ põt ita ꝯſtare de conſenſu po
puli ſicut qñ ſucceſſiue. ar. ꝓ hoc ad velle. l. ſi mulier. et
ad. l. acql. l. illud. in fi. ꝙ ſi proferant̃ plures ſnie infra.
.x. annos. nec apparet an ſint executioni mãdate an ſuf
ficiat. videt̃ ꝙ nõ. nã qd valet mittere in poſſeſſionem
niſi iudex tueat̃ eam: vt. ĩ. ne vis fiat ei qui in poſ. mit.
.l. i. in ꝑn. ſ. ti. i. l. ij. §. poſt originẽ. Dic aut nõ ſunt mã
date executioni: q: pars tacuit ⁊ neglexit: ⁊ tũc ſufficit
nihilominus ad inducendã ꝯſuetudinem. arg. ĩ. quod
qſqꝫ iur. l. iij. in prin. facit ꝙ ſola ſnia inſpicit̃. ĩ. de iniu/
ſto teſtamento. l. ſi quis ex hoc. §. verũtamen. ĩ. de pe/
nis. l. quod ad ſtatũ. Aut nõ ſunt mandate executioni:
q: nõ potuit: ⁊ tunc aut nõ potuit: q: ſnia nulla aut re/
ſciſſa. primo caſu ſiue ſit nulla ꝓpter defectũ iuriſditio
nis. ſiue q: lata ꝯtra ius expreſſe: q: parte non citata: ⁊
tũc nõ ſufficit ad cõſuetudinem: q: nõ dr̃ ſnia que nul/
la eſt: vt. ff. de ap. l. ſi expreſſim. q ſen. ſine appel. reſcin.
l. i. Secundo caſu qñ fuit reſciſſa ꝑ appellationẽ: ⁊ idẽ
q: nõ vr̃ ꝓnunciatũ: vt. l. i. in fi. ĩ. ad turpi. Aut ꝑ reſti/
tutionẽ in integꝝ: ⁊ tunc aut in reſtitutione venit iniq/
tas ſnie aut ſolus fauor ꝑſone. primo caſu idẽ ſicut in
appellatione: quia eadem eſt ratio. Secundo caſu quã
do fauore ꝑſone reſtituit̃: pone exemplũ. volo ꝓbare
ꝙ vino uendito uideat̃ uenditũ uas. cõſuetudo ẽ idu
co inter alia unam ſniam ꝯ quã fuit habita reſtitutio. iõ
qa minor deceptus in ſic vẽdendo. nõ ideo qa nõ iuſte
lata ſit: ⁊ iſto caſu nõ impeditur cõſuetudo: qa effectus
ſnie quo ad alia remanet. ar. C. ſi vnus ex plu. l. i. ⁊ ſi in
vna eadẽqꝫ cauſa. l. i. nã ẽt poſt reſtitutionẽ remanet cõ
ſenſus populi ſm Guil. ¶ Sed ꝯtra predicta op. tu di
cis ꝙ ꝑ ſnias nullas nõ inducit̃ cõſuetudo. ſm hoc nũ
ꝙ̃ induceret̃ cõſuetudo: qa ſi ſnia eſt ſm ius: tunc non
querimus de ꝯſuetudine. ſi eſt ꝯ ius: tũc eſt nulla ipſo
iure: ⁊ ſic nunꝙ̃ iducet̃ cõſuetudo. ad quod dic ꝙ põt
ferri ſnia ſuꝑ eo quod nõ eſt lege deciſum: ⁊ inducit̃ cõ
ſuetudo. qñqꝫ ſuꝑ eo quod eſt lege deciſum: ⁊ tunc po
teſt ferri ſnia ſm legẽ: ⁊ inducitur cõſuetudo interpre/

tatiua de qua loqtur. l. ſi de īterpretatione. ꝛ. l. minime qñqꝫ ferť ſnīa cōtra legē: tūc ſi qdem nō eſt expreſſus error in ſnīa valet ꝛ induciť ꝯſuetudo. alias ſi eſt expſſus error in ſnīa non valet nec induciť ꝯſuetudo: ut dixi hoc verꝫ niſi eēt executioni mandata: tūc populus videtur eā habere ꝓ valida: ꝛ ſic tacite cōſentiret. ergo induceretur ꝯſuetudo: vt hic. Itē poſſet opponi ꝙ iudicium redderetur in inuitū: vt. l. inter ſtipulantē. §. i. de ṽ. ob. nō eſt ergo voluntarius ꝯſenſus. ergo ꝑ ſnīaꝫ nō induciť ꝯſuetudo que venit ex tacito ꝯſenſu. ſed eo ꝙ nō eſt appellatū vř ꝯſentire. ex tractu ergo tpīs vř conſentire ꝛ approbare ꝙ ab initio fuit approbare factum ſic. C. quod me. cau. l. ij. ſnīa ergo ꝛ tract⁹ tēporis hoc inducūt. argu. ĵ. de teſta. l. ſancimus. ℂ Poſſet ēt op. ꝙ ille vř tacite ꝯſentire q poſſet expreſſe ꝯtradicere: ſꝫ alij de populo quos negociū nō tangit illi nō pñt ſnīe ꝯtradicere nec appellare: vt. ĵ. de app. l. a ſnīa. ergo ꝛc̄. So. lꝫ alij nō habeāt beneficiū appellandi: dicit Pe. tñ q: ſciunt vel ſcire debent de facto ꝯtradicere debent ſicut dř de patre qñ filius creať decurio: vt. ĵ. ad munici. l. ij. cū ergo pñt expreſſe ꝯtradicere. ergo tacēdo videntur ꝯſentire. hoc ēt operať tractus tpīs. Sed an ꝑ ſnīas arbitroꝝ inducať ꝯſuetudo quod vř: q: ad iſtar iudicioꝝ: vt. ĵ. ð arbi. l. i. Ecōtra ꝙ nō: q: nō hꝫ effectū aliaꝝ ſnīaꝝ: ſed ei paretur metu pene: vt. C. de arbi. l. i. Itē nō infamat: vt. ĵ. ð his q no. infa. l. qd ergo. §. ſi ex cōpromiſſo. Solu. dicit Guil. aut eſt arbiter aſſumpt⁹ ſine pena ꝛ ſic ex eius ſnīa emologata oriť actio: vt. C. de arbi. l. cū antea: ꝛ tunc induciť ꝯſuetudo: licꝫ in hoc plures ſnīe requiranť. Aut fuit cū pena: ꝛ tunc nō tꝫ in expreſſo. ergo nec in tacito: vt. l. iij. §. q hꝫ. ĵ. de ſerui. ruſti. predi. ſed credo ꝙ ſicut ex ꝯtractibus ꝛ alijs extrāiudicialibus actibus pōt cōſuetudo induci: vt. ſ. dixi ita ēt ex ſnīa arbitri. preterea ī quolibet cōpromiſſo ꝯſueuit apponi clauſula rato manente pacto: ꝛ ſic pōt emologari: vt no. in. l. ij. ¶ Utrum ꝑ abſtinētiam vſus inducatur ꝯſuetudo ꝯtraria legi. dic plene ꝑ Cy. C. eo. l. iij. in. iij. qōne. Itē an requirať ꝯtradictio dicā. ĵ. e. l. cū ð cōſuetudine. ¶ Tertio principaliter queritur qualiter cōſuetudo in iudicio ꝓponať. ad quod breuiter dic ꝙ inueſtigandū eſt: utꝝ ex ꝯſuetudine oriať actio vel aliud ius. dic ergo ꝙ ꝯſuetudo qñqꝫ tribuit ius agendi. qñqꝫ ius excipiendi. primo caſu aut tribuit ius agendi criminaliter: ꝛ tunc nulla oritur actio: q: cauſe criminaleſ nō expediunť ꝑ actiones ſed per accuſatiōes: vt inſti. ð pub. iudi. in pñ. ſed erit accuſatio ex illo ſtatuto ꝑ ꝯſuetudinē: ſicut dicimus accuſatio eſt ex lege corneľ. vř erit officium iudicis: ſi iudex ex officio ſuo per inqſitioneꝫ ꝓcedit. apparet ergo tibi ꝙ errant q dicunt ꝙ cōdemnatus ex forma ſtatuti cōditione ex lege dicať cōdēnatus criminaliter: q: falſum eſt cū ꝯditio ex lege ſit actō: que actiōes in cauſis criminalibus nō habent locum. Aut tribuit ius agēdi ciuiliter: ꝛ tūc aut ꝯſuetudine eſt introducta certa actio: ꝛ illa ageť ſine dubio. Aut nō ē cautū de actione: ꝛ tunc aut eſt cōſuetudo que aliquaꝫ legē cōeꝫ interpretať ꝛ ageť ea q hꝫ locum de iure cōi. Ratio q: illa rō vř in cōſuetudine interpretante repetita: vt. ĵ. de cōiūgen. l. nihil. Aut eſt cōſuetudo de nouo inducens: ꝛ tunc nō agetur ex cōſuetudine. ꝛ hoc ſi diſponat aliqd formiter uel ex ſtatuto. ſ. ex illo iuř formato a cōſuetudine. vnde ſi cōſuetudo inducit ꝯtractum agetur ex illo cōtractu: ſi inducit ius ſuccedendi ageť petitione hereditatis: ſi induciť dñium ageť rei vēdicatione ſicut dicimus in iureiurā. l. ſi duo patroni. §. ſi qſ iurauerit. ĵ. de iureiur. Aut diſponit difformiter ita ꝙ nō cadit in aliquod ius formatū ita ꝙ poſſit oriri actio de iure cōi: ꝛ tūc ageť ex lege ſeu ꝯſuetudine: ut. ĵ. de condi. ex lege. l. i. exempla ſunt facilia: Secundo caſu quādo induciť ius excipiēdi: tūc aut reſcindit ius actoris ipſo iure: ꝛ tūc nō ē neceſſe ꝙ aliqua ꝓponať exceptio ſed ſufficit ꝙ ꝯſuetudo ꝓbeť: ut dicā. ĵ. proxi. q. nō enī eſt neceſſe ꝙ petatur a iudice ꝙ reſcindat id quod a iure reſcinditur: vt. ĵ. de cōdi. inſti. l. que ſub cōditiōe. §. ſi. Aut tribuit ius excipiendi ſeu excuſandi: tūc dꝫ proponi intra tpꝰ ſtatutū: exemplū. ĵ. de excu. tuto. l. ſcire oportet. §. i. ꝛ. C. de app. l. ciues. Ex his ſatis apparet vtꝝ cōſuetudo debeat allegari in libello. nā conſidera quā actionē intentas: vt ex predictis pꝫ: ꝛ ſic an cā ꝓxima uel remota ſit allegāda in libello vel nō hꝫ ea que no. ĵ. de eden. l. i. ꝛ iſta lꝫ tāgaň per doc. nō tamen ita plene. ¶ Quarto ꝑncipaliter queriť qualiter ꝯſuetudo probeť: ꝛ in hoc multū pendet vis iſtius materie qñ ꝑmo cōſuetudo eſt redacta in ſcriptis. quod cōtingit qñqꝫ ex auctoritate ſupioris vel populi: vt in vſi. feu. ꝛ cōſuetudine ciuitatis vrbis rome ꝛ ciuitatis mediolani. ꝛ tūc ꝓbabitur per libri apertionē ſicut in alio iure ſcripto. Qñqꝫ redigitur in ſcriptis a doctore. exemplū gl. que eſt in. l. dos a patre. C. ſo. ma. ꝛ in glo. que eſt. C. ð pac. cōuen. autē. qualitas. Itē in glo. que eſt inſti ð ac. §. alie. in pñ. magne glo. que dicit ꝙ de cōſuetudine ꝓcedit libellus ſi peto rē iure dñij vel quaſi. de hoc an talis ſcriptura ſufficiat vel requirať alia probatio pōt dubitari: ꝛ vř ꝙ nō ſufficiat ſed requirať alia ꝓbatio: quia dictum vnius nō ſufficit: vt. C. de teſti. l. iureiurā. Ecōtra credo ꝙ ſufficiat niſi ꝓbetur cōtrarium. nā auctoritas poete vel alterius excellētis viri ꝓbat in arte ſua: vt. ĵ. de ſta. ho. l. ſeptimo. ꝛ. ĵ. ſi pars here. pe. l. antiqua. ð ſolu. l. ſi pater. ergo auctoritas excellētis doctoris. preterea crediť libro argentarioꝝ cuius officium ē cōmiſſum ex publico: vt. l. quedā. §. nūmularios. ꝛ ibi no. ff. de edē. ergo ꝛ doctori. q: ei cū tāta examinatione officium doctoratus publica auctoritate decerniť. Preterea dř doctoꝝ interpretatio eſt ꝓbabilis ꝛ ī ſcriptis redigenda: vt. C. de ꝓfeſſo. q in vrbe cōſtan. l. i. lib. xij. et no. C. de le. l. i. ꝛ. ĵ. e. l. ſi de interpretatione. iō auteꝫ dř nō neceſſaria: q: ei nō ſtatur ſi ꝓbatur ꝯtrariū. nec ob. l. iureiur. q: loqtur in ſimplici teſte: hic in doctore cui hoc incūbit ratione officij: vt dicimus in tabelliōe: vt ī. l. ſi quis decurio. C. de fal. Qñ requiriť in ſcriptura in actis publicis: qa iudex ꝓnunciauit inter duos talē eē cōſuetudinē. hec pronūciatio facit fidē inter oēs. Azo in ſum. C. e. vř tenere ꝙ ſic. Ja. bal. Ja. de are. Pe. et Cy. ſequēdo eos cōtra: qa regula eſt ꝙ res inter alios acta alijs nō preiudicat: vt. C. res inter alios acta. ergo ꝛc̄. Ni. ma. ꝛ Martinus de fano tenebāt opi. dñi. Az. ut ita ſnīa faciat ius apud oēs ſicut ī publicis iudicijs. ·i. popularibus. ĵ. de iureiur. l. eū q. §. in popularibus. ideo vř ſic diſtinguendū: aut iudex hoc ſentētiauit diffinitiue cā cognita: ꝛ ꝓbat apud oēs. aut interlocutorie: ꝛ tūc ſecus. ar. C. ð le. l. ſi. in pñ. ꝛ. l. ij. ꝛ. iij. ꝛ ibi no. eo. ti. Diceres tu: iſte leges loquūtur ī ꝑncipe. Rñdeo tñ verꝫ eſt ꝙ aliud eſt ī alio iudice q̄tuꝫ ad hoc: ut hec lex ſit generalis: ſed q̄tum ad hoc vt ꝓbet cōſuetudinē ſpecialē ſufficit ſnīa iudicis ſpecialis q q̄tum ad illā ciuitatē pōt dici princeps: ut. ĵ. de excu. tuto. l. ſpadonē. §. ſi ciuitas. cū omnis ciuitas iudici poteſtatem iudicandi ꝑmittat. cū iudex iudicat ipſa ciuitas videť hoc iudicare ꝛ declarare. vt. C. de ve. iur. enu. l. ij. §. omnia enī. Nec ob. ꝙ res inter alios acta ꝛc̄. qa verꝫ eſt in his q reſpiciunt ius priuatū: ut ꝙ talis fundus ſit ticij vel nō: ſed in his q reſpiciunt ius publicū: ut ꝙ talis ſit cōſuetudo: tūc oībus preiudicat ꝑ ea q dicta ſunt. Credo tñ ꝙ ſi ille cōtra quē talis ſnīa producať vult ꝓbare ꝯtrium ꝙ audiať cū ad eū modo negociū ſpectat. ar. l. ſi cui. §. hiſdē. ĵ. de accuſa. ꝛ ꝓ iſta opi. caſus eſt. ĵ. e. l. cū de cōſuetudine. ſm ſcōam lec. Qñqꝫ reperiť ſcriptū nō cōſuetudo: ſed illud ex quo reſultat cōſuetudo verbi gratia: ꝓducūtur due ſnīe late infra. x. annos. in quibus tota hereditas primogenito eſt adiudicata. nō tñ eſt ſcriptū in ſnīa ꝙ talis ſit cōſuetudo: tunc ſi qris an ex iſtis ſentētijs tm̄ ꝓbeť ꝯſuetudo. Doc. vltramō. circa hoc inherēt fantaſijs coꝝ magis q̄ rōni: ꝛ dicūt

ꝙ hoc non ſufficit: ſed dicunt ꝙ ſi ciuitas habet mille
homines ꝙ debet probari ꝙ ſunt late tot ſententie ⁊
coram tot hominibus ꝙ faciant maiorem partem po-
puli. alias in dubio preſumitur cuilibet ſniē interfuiſ-
ſe. xx. hoīes. iſte ſunt truffe. lꝫ do. Cy. in hoc reſideat.
Tu dic audacter ꝙ probata eſt ꝯſuetudo. caſus eſt in
.l. i. C. eo. ⁊ de edi. pri. l. an in totū. ⁊. ff. eo. l. cū de con-
ſuetudine. ſm primā lec. nec eſt opus ꝙ ꝓbetur maio-
rē partē populi ſciuiſſe. nā cū ſnīa diffinitiua fertur cuꝫ
magno ꝯflictu. ut. l. ſi. C. cōi. uel epi. lex ꝓſumit ꝙ ſciat
maior pars populi: uel ſalteꝫ maior pars cōſiliarioꝝ q
repreſentant populū: ut no. C. e. ſup rubrica. nā ratio-
ne iſtius officij: quia preſumptio eſt ꝙ cōſiliarij ſciant
ea que fiūt in cōi ⁊ in palacijs in qbus ꝯuerſantur. C. ꝺ
ni integ. reſti. l. de tutela. Eadē ratione dico de īterlo-
cutorijs hoc caſu. Idē dico ſi reperiſ ī actis hoc obſer
uatum eſſe ſine ꝯtradictione. ad hoc hic eſt caſus. ff. eo.
.l. cū de ꝯſuetudine. ꝑut ibi eſt lr̄a negatiua. Qn̄qꝫ ad
ꝓbationeꝫ ꝯſuetudinis inducunſ acta extraiudicialia:
vt qn̄ tractaſ que ſit ꝯſuetudo cōtrahendi. credo etiā:
tunc ꝙ ꝑ inſtrumēta ꝓbaſ: ut. l. ꝙ ſi nolit. §. qꝛ aſſidua
. ff. de edi. edic. cum ſi. ⁊ de reg. iur. l. in ſtipulationibus
credo tn̄ ꝙ tunc requiranſ tot act9 ex qbus veriſimiliter
colligitur tacitus ꝯſenſus populi. acta eni extraiudicia-
lia nō ita innoteſcunt ſicut iudicialia: vt. l. in donationi-
bus. C. de dona. ⁊. C. de teſta. l. oīum. Secundo proba-
tur ꝯſuetudo ꝑ teſtes: ⁊ hic aduertatis: qn̄qꝫ tractam9
de ꝯſuetudine que reſpicit ordinē iudicij: ⁊ iſta cū ſint
modici ꝑiudicij ſufficit ꝙ ꝓbeſ ſummarie ⁊ ſine ſcriptiſ
qꝛ iudex vocabit ad ſe aduocatos ⁊ ꝓcuratores palacij
⁊ explorabit de cōſuetudine. ar. C. de ſen. ex peri. reci.
auc. niſi breuiores: ⁊ ꝓ hoc tex. ff. de teſt. l. iij. §. ſi. ibi di-
ligentie iudicātis eſt explorare ⁊c̄. Qn̄qꝫ tractamus ꝺ
ꝯſuetudine que reſpicit litis deciſionē: ⁊ tūc de hoc dꝫ
plene cōſtare ſicut de alijs: vt. C. de iudicijs. l. iudices.
Sed qd debent deponere teſtes. modus certus ⁊ īdu-
bitatus eſt ꝙ debent deponere de frequentia actuuꝫ ⁊
curſu tp̄is ſm ea que dicta ſunt. ꝙ aūt fuerit inducta ex
certa ſcientia qs dꝫ ꝓbare dicam. ff. eo. l. quod nō ratio-
ne: ⁊ ex his habes modū faciendi articulos. Spe. in ti.
de ꝯſuetudine ponit: ſed qd ſi teſtes dicunt ꝙ ita ē cō-
ſuetudo: nec ſunt interrogati vltra an hoc ſufficiat. di-
cunt qdam ꝙ nō: qꝛ teſtis dꝫ deponere de his que pci-
pit ꝑ ſenſum: ut. l. teſtium. C. de teſti. ſed cōſuetudo eſt
quoddā ius incorporale: vt. ſ. dixi. qd nō percipiſ ſen-
ſualiter. dꝫ ergo deponere de tali facto ꝙ ex eo ꝯſuetu-
do reſultet. Ego ſic dicerē. Aut ille q ſic deponit ē ho-
mo peritus: vt aduocatus vel bonus ꝓcurator: ⁊ tunc
valet tale dictū: qꝛ peritis in arte eſt credendū de eo qd
intelligunt ⁊ cognoſcunt ſm eoꝝ doctrinā: vt. ff. de vē.
inſpi. l. i. §. i. C. de re mili. l. ſemel. li. xij. dixi. ſ. in ꝓn. dige
ſtoꝝ. Aut eſt homo imperitus: ⁊ tūc vꝛ dixiſſe de facto
ꝙ talis eſt vſus. ar. eius qd no. ff. de ver. ob. l. ſtipulatio
iſta. §. hi quoqꝫ. ¶ Utꝝ tn̄ ex tali vſu reſultet conſuetu-
do ꝑut eſt ad ꝓpoſitū remanet in examinatione iudi-
cis cōſideratis his que ſupra dicta ſunt: ⁊ eſt ar. ad hāc
diſtinctionē qd no. C. de vſuris. l. i. ſolet dici. ff. de ꝟ. ob.
.l. ſciendū. Sed pone ꝙ teſtes deponūt de diuerſis ac-
tibus: vtrū probēt: circa hoc Cy. ſe inuoluit nec vꝛ ha-
bere intellectū eius quod ipſe ponit. Breuiter dic: aut
duo teſtes ꝯcordant de vno actu alij duo de alio actu:
⁊ tunc ſufficit in iudicialibus. in alijs requiruntur plures
actus vt dixi. nō enim teſtis hꝫ neceſſe deponere de fre-
quentia actuū. ſed eoipſo ꝙ ꝓbata eſt pluralitas actuū
reſultat ꝓbatio frequētie: vt. l. iij. ī ſi. C. de epi. audi. vix
enim poſſet reperiri ꝙ teſtificaretur de diuerſis actibuſ
⁊ ꝓbationes nō ſunt anguſtande: vt. l. qm̄. C. de here-
ti. qd intellige ſi cōſtat de curſu tp̄is. Aut vnus teſtis ꝺ-
ponit de vno actu: alius de alio actu. ⁊ ſic de ſingulis.
hic pōt eſſe dubium. nā vꝛ ꝙ nō ꝓbent cū ſint ſingula-
res: ut. l. iureiur. C. de teſti. Ecōtra vꝛ ꝙ ſic per ea q̄ no-
ta. in. l. ob carmē. in fine. ff. de teſti. ſed dicas aut un9 te-
ſtis deponit de frequentia actuū: alius idē: tn̄ in cā ſciē-
tie diſcordant: qꝛ unus dicit ꝙ uidit quoſdam actus.
alius dicit de alijs: ⁊ iſti probant: qꝛ de frequentia con-
cordant ad quod inducunſ: nō enim inducunſ ad ꝓ-
bationē alicuius actus ſingularis: ita loquitur gl. l. ob
carmen. Aut quilibet teſtis deponit de actu ſingulari:
tn̄ ⁊ iſti nō probant. nullus enim actus eſt probat9: qꝛ
ſingularis: vt. l. iureiur. De frequentia āt nō deponūt:
ergo ⁊c̄. ſic dꝫ intelligi dictum Pe. no. ꝑ Cy. C. e. l. cō-
ſuetudinis. ¶ Quinto ꝓncipaliter quero qs ſit effectus
ꝯſuetudinis. Poteſt intelligi primo an tollat legem ⁊
hic diſtingue ut ſupra dixi circa cōtraria. Secundo an
habeat virtutē extēſiuam ⁊ recipiat interpretationem.
hoc tetigi in primo contrario ⁊ latius circa ſtatuta in. l.
oēs populi. Tertio pōt ītelligi ad quas perſonas ⁊ ad
que loca ſuā virtutē extendat: ⁊ de hoc agendum ē pri-
mo de perſonis: ⁊ oīa que dicā in cōſuetudine intelli-
guntur ī ſtatutis: ⁊ ecōuerſo. ¶ Primo ergo quero an
cōſuetudines ligent minores ⁊ furioſos. caſus ē ꝙ ſic
. ff. de admi. tu. l. ſi heredes. §. lucius quod tenent oēs.
¶ Itē quero nunqd ligēt forenſes. iſtud tangitur per
Cy. C. de ſum. tri. l. i. ⁊. C. e. l. i. ⁊ Specu. in ti. de cōſti.
Tu dic ꝙ aut circa delicta: ⁊ tunc aut illud quod com-
miſſum eſt in hac ciuitate erat alias delictū de iure cōi:
⁊ punitur ſm ſtatuta ⁊ cōſuetudines hui9 ciuitatis: vt
. C. vbi de crimi. agi. oportet. auc̄. qua in prouincia. ff. ꝺ
extraordinarijs cri. l. ſaccularij. ⁊ hoc tꝫ Dy. ff. de accu.
.l. ſi cui. §. pe. Ja. de are. ⁊ oēs. Nec ob. l. i. C. vbi ſena.
vel cla. qꝛ rn̄de ut ibi nota. ꝑ Cy. Aut nō erat delictuꝫ
de iure cōi: ⁊ tunc aut ille forenſis ibi tantam morā cō-
traxit ꝙ ueriſimiliter deberet ſcire: ⁊ tunc idem: ꝓ hoc
induco. C. ubi de cri. agi. opor. l. ij. ⁊ quod ibi no. in vl.
glo. Aut nō cōtraxit ibi tantam moraꝫ: ⁊ tunc aut illud
erat cōiter per omnes ciuitates ſeu ꝑ totam ꝓuinciam
ꝓhibitum: utputa ne extrahatur frumentum de terri-
torio quod eſt cōiter prohibitum per totā italiā: ⁊ iſto
caſu nō lꝫ ignorantiam allegare ad totalē excuſationē:
ut. ff. de pu. l. ſi. §. lꝫ. Aut nō eſt totaliter ſic ꝓhibitum ⁊
nō teneſ niſi fuerit ſciens: ut. l. fin. ff. de decre. ab or. fa.
Sed quero quid in cōtractibus dic latius ꝙ̄ doct. aut
queris de ſtatuto uel cōſuetudine que reſpiciunt ipſiuſ
ꝯtractus ordinationē: aut de his que pertinent ad ius
ex ipſo contractu oriente. primo caſu inſpicitur loc9 cō-
tractus: ut. l. ſi fundū. ff. de euic. ar. quēadmo. teſta. ap.
.l. ij. Secundo caſu aut queris de his que pertinent ad
litis ordinationē: ⁊ inſpicitur locus iudicij: vt. ff. de te-
ſti. l. iij. in ſi. aut de his que pertinēt ad litis deciſioneꝫ:
⁊ tunc aut de his que oriuntur ſm ipſius naturā. Aut
de his que oriuntur ex poſt facto propter negligentiā
ſeu morā. primo caſu inſpicitur locus cōtractus vbi eſt
celebratus nō locus in quē collata eſt ſolutio ſm. l. cō-
traxiſſe. ff. de ac. ⁊ ob. ⁊ in hoc cōſentit glo. ⁊ Dy. fallit ī
dote: ut. l. exigere. ff. de iudi. per rōnem poſitam in tex.
Secundo caſu inſpicitur cōſuetudo loci in quem col-
lata erat ſolutio: vt. ff. ſi cer. pe. l. uinum. ⁊. ff. de tritica. l.
ſi. Ratio patet quia ibi vꝛ eſſe contracta negligētia ſeu
mora: ⁊ iſta faciunt ad multa. Primo ſi diuerſa eſt cō-
ſuetudo lucri dotalis in ciuitate uiri: ⁊ diuerſa in ciuita-
te uxoris ꝙ inſpiciatur ciuitas uiri per. d. l. exigere. ⁊ ra-
tionem ibi poſitam. Itē in ciuitate iſta eſt ſtatutum ꝙ
qui nō petit debitū ꝑ. x. annos cadat a iure ſuo. Mo-
do florentinus mutuauit mihi centum reddenda ſibi
in hac ciuitate tacuit per. x. annos. preſcribetur contra
ctus qꝛ ibi vꝛ contracta negligentia: ⁊ ideo cōſuetudo
huius ciuitatis inſpiciatur. ¶ Item quero quid ī teſta-
mentis. pone conſuetudo eſt uenetijs ꝙ valeat teſtam̄-
tum coram tribus teſtibus: modo quidā mercator ad-
uena ibi fecit teſtamentum coram tribus an valeat. pri-
mo uidendum eſt an valeat conſuetudo. Ja de are. di-
ſputauit hanc. q. ⁊ declarauit ſic. aut iſta conſuetudo ē

expreſſe reprobata cum ad minus debeãt eſſe. v. teſtes
in loco ubi nõ eſt legum peritia: ut. C. de teſta. l. ſi. pre/
terea iſta conſuetudo videtur nulla ⁊ temeraria. nã ꝓ/
pter timorem falſitatis eſt inuentum: ut. vij. ſint teſtes
vt. C. de teſta. l. iubemus. C. de fideicõ. l. finali. ſed ex
tali obſeruantia talis cõſuetudinis falſitas facilius po/
terit perpetrari: ut. C. de indi. vidui. l. ij. in ſi. ꝟ. de edẽ.
. l. i. §. diẽ. ⁊ male inuente conſuetudines nõ ſunt ſeruã
de. in autẽ. ut nulli iudi. §. i. Aut talis conſuetudo ẽ de
cõſenſu principis ⁊ ualet: q: vr̃ hoc induxiſſe eo ꝙ pa/
tiẽ: ut. ꝟ. de his qui no. infa. l. quid ergo. §. i. ꝟ. loca. l. cũ
in plures. §. locator. ꝟ. de exerci. l. i. §. magiſtrum. ⁊ cõ/
ſtat principem indulgere ex ſpeciali priuilegio potuiſ/
ſe: ut. C. de teſta. l. ſi nõ ſpeciali. ⁊ ex tali cõſuetudine i/
ducitur priuilegium: vt. ix. q. iij. c. cõqueſtus. ⁊. lxv. diſ.
mos antiquus: ⁊ ita credo ꝙ ſtatutũ ⁊ cõſuetudo uale
at: ẽt principe ignorante. nã ad hoc ut ualeat teſtamẽ/
tum factũ in ſcriptis requirĩ publicatio: ut. C. de teſti.
. l. publicati. ꝟ. queãdmo. teſta. ape. l. ſi qs ex ſenatorib⁹
⁊ ibi no. ſed iſta ſolẽnitas publicationis ꝑ ſtatuta ⁊ cõ/
ſuetudines minuiĩ ⁊ mutaĩ. eadẽ rõne ſolẽnitas teſtiũ
. C. queãd. teſta. ape. l. ij. ⁊ ibi videĩ caſus. nõ ob. l. vlti.
. C. de teſta. q: ibi ꝯſuetudo limitaĩ. futura aũt nõ pro/
hibetur: ⁊ iſtud vr̃ ibi ſentire Cy. ⁊ in. l. dudũ. de cõtra
ben. emp. Nec obſtat quod dr̃ ꝙ eſt temeraria ⁊ mala
cõſuetudo: q: immo bona ne pereant ultime uolunta/
tes: cũ in ciuitate venetiaꝝ propter occupationes mer
cantiarum fere poſſint haberi teſtes. Idem in alijs ciui
tatibus propter multas cauſas q̃s ibi ipſi ciues cogno
ſcunt ſicut dicimus in militibus ⁊ in patre iter liberos.
¶ Secundo eſt videndum an talis conſuetudo traha
tur ad forenſes. Ja. de are. determinauit ꝙ non per. l.
ſi ſpeciali. C. de teſta. ⁊. ꝟ. de iure fiſci. l. ſ3 ſi accepto. pre
terea l3 conceſſum ſit ruſticis ut poſſint facere teſtamẽ/
tum coram qnq3 teſtibus: tamen ciuibus illuc euntib⁹
hoc non conceditur. ar. ꝟ. de iur. codil. l. conficiũtur. §.
. i. preterea ſtatuta dicuntur ius proprie ciuitatis: vt. ꝟ.
de iuſti. ⁊ iur. l. omnes populi. ergo non porrigunĩ ad
extraneos. Mihi autem ſic videtur: aut ſtatutum loq/
tur limitate inter perſonas ciuium: ⁊ nõ porrigitur ad
forenſes. ita intelligo. l. ſi. C. de teſta. coniuncta. l. conſi
ciũtur. §. i. ibi enim conceditur ſpecialiter ruſticanis: et
⁊ ſic limitate: ⁊ rationes que ponuntur in prin. l. nõ ha
bent locum in ciue. Et poſito ꝙ eſſet eadem ratio in ci
ue rus habitante eſſet dubium cum ex idẽtitate non in
ducatur correctio iuris: vt no. C. de ſacroſan. eccle. autẽ.
quas actiones. aut loquitur ſtatutum ſimpliciter ⁊ in/
definite: ⁊ porrigetur ad forenſes ibi teſtantes. ar. d. l.
ij. C. queãdmo. teſta. aper. Preterea circa ea que ſunt
voluntarie iuriſditionis ſtatutum ciuitatis compreben
dit forenſes: vt. l. i. C. de emanci. li. pro hoc optime fa/
cit de teſta. mili. l. ſi. Preterea ita eſt in contractib⁹: vt
. l. ſi fundus. ꝟ. de euic. ⁊. ꝟ. dictu3 eſt. ergo ⁊c̃. Nec ob.
. l. ſi non ſpeciali: quia eam intelligo ſm predictam di/
ſtinctionem. Nec ob. l. ſed ſi accepto. i fine: quia ibi lo/
quitur in obſidibus: eſt uerum qui non ſunt ciues ro/
mani nec habent teſtamenti factione3: vt. l. obſides. ꝟ.
de teſti. ⁊ ideo oportet ꝙ accepto vſu toge habeantur
vt ciues romani: vt eoru3 teſtamentum valeat. ſed i. q.
noſtra ille qui eſt ciuis romanus in omni ſolo romano
poteſt teſtari ſm conſuetudinem locoꝝ vt dictum eſt.
An valeat tale teſtamentum ⁊ extendatur ad bona ali/
bi poſita. ꝟ. dicam. ¶ Ulterius queritur quid in alijs q̃
non ſunt delicta nec cõtractus nec vltime voluntates.
Pone ꝙ forenſis habeat domum hic: ⁊ eſt. q. an poſ/
ſit altius eleuari. breuiter cum eſt. q. de aliquo iure de/
ſcendente ex re ipſa ſeruatur conſuetudo loci vbi ẽ res
. l. an in totum. C. de edi. pri. ⁊ ſic intelligitur. l. vẽditor
. §. ſi conſtat. ꝟ. cõmunia predi. ¶ Quero etiam vtrum
iſta ſtatuta ⁊ conſuetudines ſecularium ligent clericos
⁊ debeant ſeruari in curia epiſcopi: ⁊ uidetur ꝙ nõ ex/
tra de conſti. c. que in eccleſiaru3. ⁊. c. eccleſia ſancte ma
rie. quod t3 Cy. C. que ſit longa conſuetudo. l. ij. circa
ſi. In hoc puncto libenter audirẽ doctores modernio
res iuris canonici. Mihi videtur tamen ſic dicendum
ꝙ nos habemus autẽ. caſſa. C. de ſacroſanc. eccle. ex cu
ius intellectu iſta materia declarabitur. dicit eni3 ꝙ nõ
valeant ſtatuta laicorum contra libertatem eccleſiaru3
⁊ earum perſonas: a cõtrario ſenſu innuit ꝙ ea que nõ
ſunt cõtra libertatem eccleſie: que ſunt cõtra priuilegia
eccleſie ⁊ clericis conceſſa a papa vel imperatore vale/
ant: vt plene no. per Inno. extra de ſen. excõ. c. nouit
hoc premiſſo ſic diſtingue. Aut ſtatuta ſunt facta dire/
cte ſuper clericis ⁊ rebus eccleſiaſticis ⁊ nõ valẽt: quia
non pertinent ad iuriſditionem condentis: vt extra de
cõſti. c. eccleſia ſancte marie. Aut ſtatuta ſunt facta ſim
pliciter: ⁊ tunc ſi redundant contra ea que ꝯceſſa ſunt
eccleſie ⁊ clericis in priuilegium: ⁊ nõ valẽt tanquã cõ/
tra libertatem: ut in autẽ. caſſa. ⁊. c. nouit. Aut cõtra ea
que competunt eccleſijs vel clericis non in priuilegiu3
ſed ut cuilibet: ⁊ tunc ligant clericos ⁊ ſunt ſeruãda ẽt
in foro epi ſi tamen ſint honeſta: vt extra de eo q mit. i
poſ. cauſa rei ſeruã. c. cum veniſſent. no. per glo. ꝟ. de po
ſtu. l. ex ea. in ſi. Subijcio exempla. Cauetur ſtatuto hu
ius ciuitatis ꝙ niſi teſtamenta inſinuentur coram iudi
ce nõ valeant: modo quidam clericus fecit teſtamentũ
nõ inſinuatum. an valeat. ſic dico aut in illo teſtamẽto
continentur legata ad pias cauſas: ⁊ q̃tum ad ea talis
diſpoſitio non infirmatur: quia conceſſum eſt in priui/
legium vt valeat etiam cũ duobus teſtibus: vt extra de
teſta. c. relatum. quãtum vero ad alia non ualet: q: cle/
ricis ex priuilegio non eſt conceſſum poſſe facere teſta
mentum: ſed ipſi poſſunt ipſo iure quo poſſunt alij ho
mines: ⁊ ſtatutum ſeu conſuetudo eſt honeſtum vt ob
uietur fraudibus ¶ Modo videamus quos liget con
ſuetudo locorum. Circa quod eſt ſciendum ꝙ quedã
ſunt ſtatuta prohibitiua ratione pene. quedam ꝑmiſſi
ua. quedam punitiua. Circa primum dic: aut ſtatuta
ſunt prohibitiua reſpectu ſolẽnitatis: vtputa non poſ/
ſit quis facere teſtamentum uel inſtrumentum niſi ſint
duo notarij ⁊ ſimilia: ⁊ tũc ſubiectos nõ ligat extra ter/
ritorium: quia in ſolẽnitate actus ſemper debet inſpici
locus vbi agitur: ut ſupra dictum eſt. Aut eſt prohibi/
tiuum in rem: id eſt reſpectu rei: vtputa prohibet rem
alienare: ⁊ tunc etiam ſi contractus ſiat extra territoriũ
talis alienatio nõ valet: quia talis prohibitio legis tũc
afficit rem que eſt in eius territorio: vt no. in. l. ea lege.
. C. de condi. ob cau. Aut prohibitio reſpicit perſona3
ſeu actum perſone: ut ꝙ minor. xx. annis non poſſit fa
cere teſtamentũ: vel vir nõ poſſit legare vxori ⁊ ſimilia:
⁊ tunc credo ꝙ homo illius ciuitatis etiam extra terri/
torium non poſſet facere teſtamentum vel ſimilem ac/
tum: quia video in eo cui a iudice ſuo eſt bonis interdi
ctum generaliter illa interdictio extendit effectum ſuũ
vbiq3: vt. ꝟ. de verbo. obli. l. is cui bonis. ꝟ. de teſta. l. is
cui. de cura. fu. l. iulianus eadem ratione iſta iterdictio
ſpecialis. Et iſta equiparatio interdictionis ſpecialis ⁊
generalis probatur. ꝟ. de conſti. princi. l. i. Additio. Et
ſic eſt finis repetitionis. l. de quibus. ff. de legibus.

d **Iuturna.** Longa conſuetudo ha/
bet vim legis maxime ſi i
tradictorio iudicio ſit oppoſita: ⁊ ſumit vigo
rem ex tacita populi conuentione ⁊ non ẽ neceſſe ꝙ re
digatur in ſcriptis: ⁊ legem interpretatur cum de legis
intellectu dubitatur: ⁊ omnia predicta obtinent niſi cõ
ſuetudo ſit erronea. hoc dicit vſq3 ad. l. ergo. Et vide
gloſellã. x. vel. xx. annorum: quia eſt tempus ſm Pe.
quod dixi in. l. de quibus. Et quod dicit plurimos non
intelligas ꝙ ſint pauciores dece3 annis. ¶ Et no. tex.
tacita conuentione ⁊c̃. Et hoc quod dicit hoc ius. ſ. nõ
ſcriptum vt dixi. ꝟ. in. l. de quibus. et quot modis ſuma/
tur interpretatio vide gloſ. ho. in. l. i. §. deinde. ꝟ. de

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

a Iuturna ad conſequentiam. No.glo.in.l.i.C.que ſit lon.conſue. ⁊
d ibi plene per Saly.in.ix.vel.x.col.⁊ per Cy.in.l.ij.co.ti.i ver.quar
to queritur circa hoc ⁊ ibi bal.poſt glo.per do.anto.in.c.fi.de ꝯſue.
ꝑ Bal.poſt glo.in.l.de quibus.ſ.co.

qđ quiſqꝫ iur.nā ſi cōcedit alicui priuilegiū ꝙ nō teneatur rñdere creditoribus.vel ꝙ nō teneat rñdere donec viuat in dubio intelligitur inducere exceptionē dilatoriā:⁊ ita intelligitur.d.§.quod autē.ſm glo.⁊ bar. ibi lꝫ bar.aliter intellexit in.d.l.q: tale.⁊ male:q: ibi cōtrarium no.⁊ hoc maxime:q: priuilegia que tendūt ad leſionē tertii debēt reſtringi vt ledāt

¶ De conſti. princ. Rub.

b Quod
q princi
pi.vt ſ
vide Bar.ð
nouo.C.cō
po.in fi.
c ¶ In here
dem.Quid ī
priuilegio ci
uitatis. bar.
relinquit co
gitandū i.l.
aſſumptio.§
filius.ad mu
nici.ſed ipſe
decidit in.l.
libert.§.pri.
mis co.ti.et
vid ꝙ ibi di
xi ⁊ vide bar
to. tangentē
in .l. i.C. de
patri . q fil.
diſtrax.
d ¶ Transfer
tur i heredē.
An priuilegi
um tranſeat
in heredem.
ꝑ cy. no. i.l.
fi.in.x.col.et
ibi ang. j.e.
vid late bar
to.⁊ que no.
ibi in.l. quia
tale.j.ſol.ma
tri.Sed bal.
ibi i hac ma
teria conſide
rat quattuor
modos prin
cipales quos
vide ibi p eū
Sed do. io.
altius exor
diēdo dic ꝙ
tu potes ſic
concludere
ꝙ aut priui
legium cōce
dit vniuer
ſitati vel lo
co ⁊ tunc trā
ſit ad ſucceſ
ſorem q: ea
deꝫ videtur
vniuerſalitaſ
lꝫ hoies re
moueanſ:vt
no. Bart. ⁊
no glo. in.l.
ſordidoꝝ. ꝑ
illū tex.C.de
excuſ.mune.
li.x.aut ꝯceſ
ſum eſt rei et
tūc ſimiliter
trāſit ad quē
cunqꝫ tran
ſit res.l. eta
tem.j.de cenſi.⁊.l.ſi aqueductus.j.de ꝯhen.emp. facit quod no.in.c. ex litteris.de pigno.aut fuit ꝯceſſum ꝑſone ⁊ tunc aut ꝯcedit beneficiū ⁊ ſimiliter intelligitur ꝯceſſio realis:vt tranſeat ad heredē.ar.l.fi.j.co.ꝙ ſemper intelligas niſi natura rei aliud inducat.ar.l.ſtipulatio iſta.§. ſi quis ita.de ver.ob.aut ꝯcedit priuilegiuꝫ quod eſt proprie ꝯ ius cōe.iii.di.c. priuilegia.⁊ facit quod no.per glo.in.l.qđ fauore.C.de legi.⁊ Io.an.in.c. olim.de ver.ſig.tunc ſm glo in dubio ſimiliter intelligitur ꝯceſſio realis vt no.glo.in.l.forma.§.ꝗꝗ.j.de cenſi.⁊ idē glo.xx.v.q.ii.in ſumma.Sꝫ ꝯtrium voluit glo.in.d.c.cū veniſſent.⁊ iſtud videtur verius per tex.i.d. .l.q: tale.⁊.l.priuilegia.de reg.iur.quod eſt claꝝ ſi priuilegiū induxit exceptionem dilatoriā.vt voluit Bar.in.l.q: tale.Si aūt induxit exceptionem peremptoriā tunc ſm Bar.in dubio tranſit ad heredē per.l.nō ſolū de reſti.in inte.⁊ in.l.etiā.C.ad velley.Si aūt ſit dubium an voluerit inducere exceptionē ꝑemptoriā vel dilatoriā potes dicere lꝫ Bar.nō tangat ꝙ ſi verſaſ priuilegiū circa vnū debitū particulare:tunc videaſ inducere dilatoriā ſic pōt intelligi qđ no.glo.⁊ Bar.in.l.iii.§.quod autem.ſ.

origine iuris. Item no tex.ibi ꝙ ē optima leguꝫ interpſ:⁊ no.ex hac lege quod dixi in.l.de quibus:ꝙ adeſſe conſuetudinis requiriſ diuturnitas temporis ⁊ conſuetudo firmatur in contradictorio iudicio obtenta nō tamen ē neceſſe:q: ēt ſine iudicio conſuetudo inducitur:vt dixi in .l.de quibus:⁊ ponitur exemplum in glo.l.i. C. que ſit longa conſuetudo. Iteꝫ differt a ſtatuto q: ſtatutum inducitur ab expreſſo conſenſu populi.hec ex tacito. Item nota ꝙ cum dubitatur de legis intellectu recurritur ad conſuetudineꝫ. que ſi non appareat recurretur ad ſimilia : ut.l. nō poſſunt:⁊ ibi no.ſ.eodē. ¶ Item nota ꝙ quedam ē interpretatio neceſſaria et probabilis: ut in principis interpretatione. qdā neceſſaria tm̄: quedam probabilis tm̄:de quo per glo.⁊ doct. hic. ¶ Item nota ꝙ erronea cōſuetudo nō trahitur ad conſequentiā[a] hic ponit glo.exempluꝫ in eo qui ducit plauſtrum que ꝯſuetudo ē bononie per errorem introducta:vt hic Bartolus.

e **Ergo.** Hec lex cōtinuatur ī glo. In tex.ibi conſenſus.ſcilicet expreſſus.

Dotum autem. In text. ibi alienꝫ de iſta alienatione vide in.l.ij.C.de fundo do.Bar.

¶ De mandatis principum. Rubrica.

Ex.l.ſequenti.

¶ Qñ priuilegiū trāſeat ad heredem. Et an valeat reſcriptum ꝯ ius diuinum vel naturale.

q **Quod principi.** Lex iſta diuidiſ ī quattuor partes. In prima poniſ dictum. In ſecunda ratio dicti. In tertia ponitur quedam illatio. In quarta ponitur quoddā exēpluꝫ.ſecunda ibi.vtpote.tertia ibi . quodcunqꝫ. quarta ibi plane.⁊ in ſumma hoc intēdit. Principum placita animo ius ꝯdendi facta habēt viꝫ legis generalis:niſi ſint facta ad certas perſonas:q: tunc perſonas nō egrediūtur.h.d. vſqꝫ ad fi. In tex.ibi placuit.ſ.animo legē condendi. ¶ Op.ad hanc.l.dr̄ hic ꝙ princeps interloquitur.quod eſt contra.l.i.in fi.C.de legi. So.dicit glo.interlocutio principis nō habetur pro lege generali:ut in contrario niſi hoc expreſſe dicaſ: vt hic[b]. ¶ Op.ad.l.iſtam de.l.metum.§.ſed ꝙ pretor in fi.j.quod metus cauſa. So aut principis interlocutio eſt redacta in corpore iuris:aut nō.primo caſu obſeruatur ꝓ lege generali:vt in contrario.ſecūdo caſu nō vt dixi:⁊ circa hoc dic vt plene no.per Cy.in.d.l.leges. ¶ Op.iterū. dr̄ hic ꝙ priuilegiū perſonale nō egrediſ perſonā.ꝯ.l.i.§.i.⁊ quaſi per totū.j.quod qſqꝫ iuris. So.aut priuilegium eſt ꝯceſſum ad poſtulationē alicuius:aut nō.primo caſu ꝑſonā egreditur vt in ꝯrio.ſecūdo caſu nō vt hic. ¶ Op.ad hoc de.l.fi.C.de fruc.⁊ lit.expē.Sol.ibi cōtingit ꝓp equalitateꝫ iudicioꝝ ſeruādam:vt ibi notari ſolet. ¶ Op.dr̄ hic ꝙ priuilegiū ꝑſonale ꝑſonā ñ egrediſ ꝯtra.l.i.in fi.de iure imunitatis. So.ibi fuit ꝯceſſum priuilegiū ſub noīe poſterorum:vt ibi:tibi poſteriſqꝫ tuis:vñ nō mirū ſi ꝑſonaꝫ egreditur vt ī ꝯtrario. ¶ Op.ad hanc ſo.de le.iij.de cenſi.⁊.l.ſordidoꝝ.C.de excu.mu.li.x.Sol. aut priuilegiū ꝯceditur perſone:⁊ hꝫ locū id qđ dixi aut ꝯceditur rei:⁊ tunc ad quēcunqꝫ res tranſeat trāſit priuilegium:vt in ꝯrio. ¶ Op.ad hanc ſo.⁊ videſ ꝙ ēt ſi priuilegiuꝫ ꝯcedaſ perſone qđ perſonā egrediaſ:ut.j.de in inte.reſti.l.nō ſolū. ⁊.j.de mino.l.minor.§.ſi.Sol.ſm Cy.qñqꝫ ꝑſona eſt cā imediata priuilegiū ꝯcedendi:⁊ tūc ꝑſonale priuilegiū nō egrediſ ꝑſonaꝫ vt hic:qñqꝫ ꝑſona nō eſt cauſa imediata ſed mediata:vt ī minore:q: proxima cā reſtitutionis ē leſio: vt.j. de iureiurā.l.nā ⁊ poſtea.§.ſi minor ⁊ iſto cāu priuilegiū tranſit in heredē[c]:vt.d.l.minor.⁊.l.non ſolum. Iſta ſo. Cy.reprehendiſ per doc. quoſdā.nā qñcunqꝫ habemus cām remotā ⁊ ꝓximā: inſpicimus remotā magis ꝙ̄ proximā:vt in vſucapione cuius cā proxima eſt dñiuꝫ:⁊ tamē magis inſpicitur poſſeſſio que eſt remota:vtꝝ ſit iuſtus titulus vel nō:vel vtꝝ poſſeſſio ſit ꝯtinuata vel nō:q: ſine ea vſucapio nō ꝓcedit:vt.j.ð vſuca.l.ſine poſſeſſione.⁊.l.nō vr̄.⁊.C.de condi.ob tur.cau.vñ dicunt ipſi ꝙ qñqꝫ priuilegiū ꝯcediſ perſone qñqꝫ rei:qñqꝫ loco vel ciuitati:qñqꝫ generi vel poſteris. Primo caſu ſm vltramō . aut queriſ de priuilegio ꝯceſſo a lege ſcripta:aut de priuilegio ꝯceſſo a pricipe viuo.primo caſu aut priuilegium eſt ꝯceſſum inſpecta naturali ⁊ ſufficienti rōne:ut in reſtitutione minoris ꝓpter naturalē rōnem ⁊ leſionē:⁊ tunc priuilegium ꝯceſſum ꝑſone egreditur perſonā ⁊ transfertur ī heredem[e]:vt.l.nō ſolum.⁊.l.minor ꝑ alle. Aut nō eſt ꝯceſſum inſpecta naturali ⁊ ſufficienti ratiōe: q: nō eſt defectus magis in eo cui.conceditur ꝙ̄ in alijs hominibus:tunc regulariter ad heredeꝫ nō tranſit:vt.j.de re iudi.l.ſi fideiuſſor.in fi.⁊.l. ſi ꝓcurator.eo.ti. Fallit in.l.ēt.j.ſo.ma.⁊.l.fi.C. qui potio.in pigno.habe.⁊ ratio poniſ ibi per Cy.ſi vero queritur de priuilegio ꝯceſſo a prin-

quāto minuſ
poſſunt.arg.
.l.nec auus.
.C.de eman
cipa.libe.⁊.l.
.ii.§. merito
⁊.§.ſi quis a
ꝓncipe.j. ne
quid in loco
publi.c.dile
ctus de con.
ſue.Si auteꝫ
priuilegium
cōcernit ius
vniūſale ſub
quo pñt eſſe
multa parti
cularia puta
alicui conce
dit priuilegi
um imunita
tis:ut nō te
neaſ ad col
lectaſ vel ad
munera: tūc
ſatis videtur
ꝙ quo ad ꝑti
cularia ꝗ vi
uo defuncto
habuiſſent ꝯ
tum ⁊ conſe
quenter con
tra quē exce
ptio fuiſſet a
defuncto qſi
ta tūc tranſe
at ad heredē
ſed non quo
ad illud.l.ſi.
de iure imu.
⁊ hoc videſ
qñ nō ſit mē
tio de here
de in alijs an
teꝗꝫ in priui
legijs recur
ritur ad no.
ta.in.l.ſi ſic.
la.ii.de vbo.
ob.adde que
in materia di
cuntur vltra
preallegata ī
.l.in oibꝰ.j.
de reg.iur. ī
.l.iii.§.fin.j.
de cenſi.⁊ ð
materia quā
do priuilegi
um tranſeat
ad alios.vid
per do.anto.
poſt alios in
.c.q:.v.ð iu
di.⁊ vtrum ī
dubio preſu
matur priui
legium reale
vel perſona
le. tāgit bal.
in.l.fi.j.co.ꝑ Io.an.in mercu.in regula priuilegium.in ſpe.de iſtru. edi. .§.nūc aūt.ver.itē ꝙ fuit cum ſequē. adde ꝙ in perſonaliſſimis actibus perſone inſeparabiles includuntur.l.ſi ſtipulatus fuero ꝑ te nō fieri ð v. ob.l.⁊ heredi.de pact. In reſcriptis aūt dic vt in.c.qm̄ abbas.de offi.de leg.predictis adde bal.poſt cy.in.l.ii.C.de epi.⁊ cle.⁊ tex.⁊ bal.in.l. oia. co.ti.⁊ in.l.ſi nō ſpeciali.C.de teſta.⁊ adde ꝙ vbi cōcediſ priuilegiuꝫ mixta rōne loci ⁊ ꝑſone nō pōt in alio loco exerceri ſm Inno.in.c.bone.de poſtul.prela.⁊ bal.in.l.ii.in.xvii.q.C.de ſeruitu.⁊ quando beneficiuꝫ trāſeat ad heredē.vide duo verba bal.in rubrica.C.de priui.do.in pe.colū. quid autem in reſcriptis an tranſeant ad ſucceſſorem ⁊ cōtra ſucceſſoreꝫ vide plene in.c.ſignificauit.de reſcrip.⁊ Io.an.in regula is qui in ius.de reg.iur.in.vj.⁊ in.c.q:.v.de iudi.⁊ in.c.dilecti.de foro cōpe.Cy.⁊ bal. ī .l.i.C.quando libel.prin.da.⁊c.

ADDE qñ priuilegium tranſeat ad heredem ⁊ ſucceſſorem bal.conſilio .ci.⁊ melius conſi.cccc.v.ii.lib.oldra.conſi.ccc.federi.conſilio.lxvj.pe.de anch.conſi.cccxxviii.alex.conſi.lxxxvi.primo li.cal.cōſi.ꝓmo ð ꝓuilegijs.

Et in ꝙ̃tum. d. Iaſon tangit an contractus principis liget principez ſuc ceſſorem vide pro eius opi. bal. conſi. cclxi. iii. lib. Et in ꝙ̃tum ēt ponit ꝺ clauſula derogatoria vide pulchre ro. conſi. cccclxxvi. ⁊ cccc. xcvii.

a ¶ Diuinum. An reſcriptum contra ius diuinum vel naturale valeat. vi de in. l. de quibus. circa medium. ſ. ti. i.

in. d. l. ſi quādo. ⁊ ibi etiā dicit ꝙ reſcriptū pape interpretatur ſm ius ca nonicum: non ſm ciuile. adde no. per Bal. in. l. i. in. v. col. C. quō. ⁊ quan do iudex. Bar. in. l. ſepe. in ſi. de offi. preſi.

f ¶ Priuilegiū. Quid in diſpenſatione vtꝝ interpretetur ſicut beneficiū vide in. c. i. de ſi. preſby. Inno. in. c. dudū. de elec. ⁊ in. c. q̄ dilecto. de cō ſang. et affi.

b ¶ Pōt fie ri. et cā etiaz pōt tolli ius diuinū p pn cipem. ⁊ ad no. hic per Barto. vide Inno. in. c. innotuit. de elec. ⁊ vide Bal. in auē. ad hec. in. ij. col. de vſur.

c ¶ Ius natu rale. vide in no. in. c. quia pleriq̄. de i muni. eccle.

d b Enefi ciū. vid p pe. ꝺ ancha. in re gula benefi ciū. de regu. iur. in. vi. et ibi no. p In no. in. c. cum delicti ꝺ do na. ⁊ glo. i. c. cāmq̄. ꝺ re ſcri. ⁊ dy. in. c. que a iure ⁊ dicta p ar chi. xi. diſ. p bar. i. l. ſi qñ. C. ꝺ bo. va. li. xi. habeť i. c. olim tibi. de ver. ſig. p Io. an. in. c. ꝙuis. ꝺ pb. in. vi. ⁊ adde ꝙ priuilegiū principis nō eſt aſtute nec abſurde iter pretandū. l. ij. ⁊ ibi bal. C. de legi. ſʒ benigne hic ⁊. l. ex facto. de vul. ⁊ pu.

e ¶ Interpre tatur. dicit bal. in. l. ij. C an ſeruus ex ſuo facto. ꝙ ſtatutū ciui tatis nunꝙ̃ interpretať contra rē pu blicā in eo ꝙ pōt tangere alios ligatur tñ res publi ca a ſtatuto ſm bal. in. l. ſi mater. C. ne de ſtatu ꝺ func. ⁊ ad di cta per bar. hic vid bar. in. d. l. ſi quā do in pn. de inoffi. teſta. vbi reſcripta interpretanť ſʒ ius cōe ſʒ bald. ibi ⁊ eſt tex. in. c. cuʒ dilecta. ꝺ re ſcri. ⁊ intelli ge ſʒ ius mu nicipale non ciuile ſʒ bal.

cipe viuo: ⁊ tunc perſonam nō egreditur: vt hic niſi de heredibus eſſet facta mētio: vt. j. de ver. ſigni. l. ſciendum ⁊ intellige per verbum plura lis vt tibi heredibuſq̄ʒ tuis. ſecuſ ſi tibi herediq̄ʒ tuo: tunc nō tranſit niſi ad primū heredeʒ: vt. l. antiquitas. C. de vſufru. que ad hoc nota. facit: ⁊ ibi eſt ratio in textu. Si vero priuilegium cōce ditur rei. tunc ad quēcunq̄ʒ tranſit res ⁊ priuile giū: vt. l. ſordidoꝝ. C. de excu. mu. li. x. ⁊ hoc po nit Dy. in. c. priuilegiuʒ. extra de reg. iur. li. vj. et. j. de excuſa. tu. l. nō tm̄. Si vero cōcediť ciuitati uel loco ſemper trāſit ſucceſſiue: cū ſemp ſit ea dē ciuitas: ut. j. de iudi. l. ꝓponebatur. Si ꝟo cō ceditur generi vel poſteris: tunc recurriť ad. l. i. j. de iur. imu. ¶ Quero nunq̄d reſcriptū cōtra ius diuinū[a] uel cōtra ius naturale ualeat. dic ut in glo. ⁊. l. ſi. C. eo. vť tm̄ ꝙ cōtra ius diuinū non poſſit: ut. j. de arbi. l. nā ⁊ magiſtratus. ⁊. j. de mi no. l. minor. In ꝯtrarium vť ꝙ ſic: q̄ ſicut ſe ha bet princeps quo ad deū: ita iudex quo ad prin cipem. ſed iudex pōt proferre ſñiam ꝯ ius princi pis errore nō expreſſo i ſñia ⁊ ualet: ut. l. ij. C. qñ ꝓuo. nō eſt ne. ita dʒ eſſe in reſcripto ꝑncipis cō tra ius diuinum. So. aūt princeps uult in parte derogare iuri diuino interpretando ⁊ derogan do ut in teſtamentis dicimus: ⁊ tūc poteſt. Aut uult iuri diuino ꝺrogare: ⁊ tūc aut hoc fallit nul la cauſa ſubſiſtente: utputa ꝙ frater cōtrahat cū germana ⁊ nō pōt fieri. ar. ll. ꝓ prima parte alle ga. Aut reſcribit aliqua cā ſubſiſtente: utputa ꝙ talis decapiteť. q̄ forte fecit maleficiū: ⁊ hoc po teſt fieri[b]: lʒ de iure diuino dicať nō occides: ⁊ ꝓ eius ſñia preſumiť adeo ꝙ ab ei⁹ ſñia nō appel latur: ut. j. quoꝝ app. nō re. l. i. §. i. Itē habes. j. ad legē cor. de ſicca. l. i. §. tranſfugas. An cōtra ius naturale[c] poſſit. glo. tʒ ꝙ nō. Cōtra eā facit: nā ſñia iudicis tollit libertatē que eſt de iure na turali: ut. j. de penis. l. quod ad ſtatum. ⁊. l. qui ultimo: ⁊ dic ꝙ cā ſubſiſtente ualet reſcriptuʒ ut dixi. Sed an poſſit reſcribere ꝯ ius gentiū. glo. hic ⁊ in. l. reſcripta. C. de preci. imp. offe. dicit ꝙ nō: q̄ dñium rei mee mihi auferri nō pōt. gl. no tat ꝯrium in. l. cās. C. de tranſactio. ⁊ inſti. ꝺ iure natu. gen. et ciui. §. ſi. ⁊ lʒ ius gētium uel natura le in totū mutari nō poſſit: tm̄ in parte pōt. dic ſʒ Pe. ꝙ cā ſubſiſtente ualet tale reſcriptū: ut. j. ꝺ rei uendi. l. itē ſi uerberatū. §. penul. dixi in pro hemio. ¶ Sed nūq̄d ꝯ ius ciuile poſſit reſcribe re. vide p Cy. in. l. ſi. C. ſi cōtra ius vel vtili. pub. ⁊ ibi plene p docto. de hac q̄ōne dixi. ſ. in prima conſtitutione. Bar.

Ex. l. ſequenti

¶ Qñ interpretatio ſit fienda late quando la tius ⁊ qñ latiſſime: ibi. Op. Et q̄ ſit dña iter be neficiuʒ ⁊ reſcriptū: ibi. Quero. Et cū īpetratur beneficiuʒ an aquirať ius priuilegiato a tpe ſciē tie vel cōceſſionis: ibi. Quero quādo. Et an ha bens priuilegium ne teneatur rñdere coraʒ epō ſi delinquat teneať reſpōdere: ibi. Dixi. Et quā to tēpore duret beneficiuʒ de quo hic ſit mētio. vide in ſi.

b **Eneficium.**[a] Bona lex ē. ⁊ glo. pōit ca ſum i terminis duobus modis. p. l. iij. in. ſi. de pe. leg. ⁊. l. ſi quādo. C. de bonis vacan. ⁊ iſta lec. nō videť procedere ſʒ Guil. de cu. ⁊ vi detur ꝯ. l. ſi qñ. C. de ope. pub. vbi licʒ īperator cōcedat alicui opus pu. nō veniunt adiacentia: ꝓ hoc facit. l. ꝑdia. §. pe de fundo īſtru. ⁊ iſtru. le. ⁊ in ꝑalle. l. ſi quando de ope. pu. Pe. cuius opi. puto. verā tenet opi. Io. p. l. ſcire. §. ſi. j. de fun. inſtru. ⁊ expreſſe dicit tex. in. d. l. ſi quādo. ⁊ hāc opi. videť hic approbare etiā Ja. bu. Glo. ponit alio modo caſum p. l. i. ad munici. hec lec. nō placʒ ea ratione: quia beneficiuʒ principis la tiſſime eſt interpretādum. īmo ſi ſic non interp̄ taretur[e] eſſʒ nullū. ⁊ ſic ad legitimuʒ nō extende retur. de iure eni cōmuni naturalis ſequitur ma trē. vt. l. ſi qua. ad orſi. vnde tene primā vel pone per. l. i. §. cū vꝛbē. j. de offi. ꝑfec. vꝛ. ¶ Op. diciť hic ꝙ latiſſime interpretatur: contra immo etiā cōtractus dʒ latiſſime interpretari: vt. l. ſi. C. que res pig. ob. poſ. So. qñq̄ʒ iterpretatur aliquid la te ut in cōtractu: ⁊ tunc loquitur cōtrariū: qñq̄ʒ latius: vt in vltimis voluntatibus. vt. l. queſituʒ. §. idē reſpondit. ⁊. l. ſcire. §. ſi. de fun. iſtru. qñq̄ʒ aliquid iterpretatur latiſſime vt hic. ¶ Op. ad hāc ſo. de. l. ſi quādo. C. de inoffi. teſt. So. ibi lo quitur de priuilegio quod erat contra ius cōmu ne ⁊ ideo non eſt late interpretandū imo ſm ius cōmune. ¶ Op. ad hoc de le. ij. §. merito. ⁊. §. ſi quis a principe. j. ne q̄d in loco pub. So. ibi idē priuilegium[f] late non interpretatur. quia tangit ius alterius: vel dic ꝙ aut beneficiuʒ reſpicit ius cōdentis aut ius alterius. puta tertie ꝑſone. pri mo caſu latiſſime dʒ interpretari ut hic. ſcōo caſu nō ut in cōtrario. ¶ Op. de. §. q̄ nō eſt veriſimi le in auc̄. de nō ali. col. ij. So. dicit glo. beneficiū principis dʒ latiſſime interpretari vt hic nō tamē ut tollať ipſū ius cōmune: imo facilius tolliť ius ſpeciale. ¶ Op. ꝺ. l. ſepe. j. de offi. ꝑſi. gl. nō ſol uit: adde quod ibi nota. ⁊ ibi ſoluitur: nam ibi ſi interpretatur late beneficium poſſet eſſe inuti le: ⁊ ideo beneficia non ſunt latiſſime interpretā da. ¶ Quero que differentia[g] ſit inter beneficiuʒ ⁊ reſcriptum. doc. vt Pe. hic ⁊ Cy. poſt eum di cunt ꝙ beneficium eſt genus comprehendens priuilegium ⁊ reſcriptum comprehendit bene ficium ſtricte ſumptum. Priuilegium uero ē lex ſcripta cōtra ius commune: ut. l. i. ſ. e. ⁊. l. quod fauore. C. eo. ⁊ ibi no. ⁊ in. l. nulla. ſ. ti. proximo ⁊. l. i. C. de theſauris: nam reſcriptum eſt ad ob ſeruationem iuris communis: vt. l. falſo. C. de di uer. reſcrip. beneficium uero aut tangit ius con dentis: ⁊ tunc latiſſime interpretatur: ut hic aut tangit ius alterius: ⁊ tunc non: ut. l. ij. §. merito. j. ne quid in loco pu. priuilegium uero non inter pretatur late quia contra ius commune: ut. l. ſi quando. C. de inoffi. teſta. ⁊ idem in diſpenſatō ne: ut in. c. ꝙ dilecto. ⁊ ibi no. extra de conſang. ⁊ affi. tertium uidelicet reſcriptum ſtriete īterpre tatur. ut in. c. cauſam que. ⁊ ibi no. p decretiſtas extra de reſcrip. ⁊ ibi bona glo. ¶ Quero quādo ſit interpretatio beneficij quando acquiratur[h] ius priuilegiato. an a tempore ſcientie an a tem pore conceſſionis: ⁊ uidetur ꝙ a tempore ſcien tie: ut. j. de acquir. poſ. l. ſi abſenti. In contrariū uidetur. l. lʒ. C. de repu. Pe. uideť tenere ꝙ ac quiratur ius priuilegiato etiam ignoranti a tem pore conceſſionis per. ll. vltimo alle. Item quia uoluntas principis ⁊ teſtatoris equiparantur ut ī corpore de nup. §. diſponat. col. iiij. ⁊ ignorāti

per doc. in. l. ex facto. de vulg. et pup. et aliq̄d per bar. hic adꝺ Bal. in. l. nec auus. ꝺ emā ci. libe.

g ¶ Differen tia. Adꝺ bar to. in. l. ſi ſini ta. §. ex hoc edicto. ꝺ dā. īfec. ⁊ io. an. i. c. oli tibi. ꝺ verbo. ſig. p pe. de anch. in rubrica ꝺ reſcri. in. vi. et vide bal. i. l. que ex rela tionibus. C. de legi. vbi dicit ꝙ priui legium ē lex priuata et eq paratur ſta tuto: et q̄ꝺ no. Bart. in. l. ſi qñ i ꝑn. C. de inoffi. teſta. et bal. vide in. l. i. C de peti. here di. vbi q̄rit. pōe ꝙ aliq̄d conceditur ſiſco preter. l. an ꝑſuma tur cōceſſuʒ vt priuilegiū uel vt ius cō mune dicit bal. in. l. ge ſta. C. de re iud. ꝙ omne priuilegium eſt reſcriptū ſed nō econ tra. vide bo nā glo. in. c. i. in ꝟbo no ſcatur. de cō ſti. in. vi. per archi. c. gra tia de reſcri: in. vi. pau. ꝺ caſt. in. l. ma ritus. j. ſolu. ma. Cy. in. l. reſcripta. in prin. de pre ci. impe. offe. et quādo di catur aliquid conceſſuʒ in priuilegium vide bald. in. l. i. ſ. eo. et bald. hic et no. ꝙ priuile giuʒ genera liter indultū nō includit caſum publi ce vtiliati cō trarium et ſi includeret. nō valeret. l. iubem⁹ nul lā: et ibi bal. in prin. C. ꝺ ſacroſan. ec.

h ¶ Quando acquiratur.

an impetratio beneficij ſit a tempore conceſſionis an a tpe ſcientie dic late per Jo.an.in.c.i.de ꝯceſ.prebē.in.vj.in notabilibus facit quod no.i.c.ex cōqueſtione.de reſti.ſpoli.vide Bar.in.l.ſi.in.iii.col.de ſen.paſ. Cyn.Bal.ꝛ Ang.hic. ADDE an ignoranti acquiratur beneficium pe.ð an cha.conſilio.cccxcviii.ꝛ bal.conſi.cccxcviii.tertio.lib.ꝛ in quātum.d.Jaſon.tāgit qd veniat cōceſſo caſtro cuꝫ pertinentijs uide bal.cōſilio. cccccxxvj.ꝛ an i donatiōe facta per principē in eccleſiam de aliquo caſtro veniat merū ꝛ mixtū imperiū vid oldra. conſi. .cclii. ꝛ alienata ciuitate veniat territorium vide bal.conſi.cc.cclxxxi.ꝛ an vendito fortilitio ꝛ tradito videaſ vēditum caſtꝝ ꝛ traditū et an vēdito caſtro videaſ vēdita iuriſdictio vide Ro.conſilio ccccxliiii.ꝛ i quātum tangit an reſtituto bānito videatur reſtitutus ad bona medio tēpore alienata adde bal.conſil.ccxxi. quarto lib.

c ℭ Duret hoc beneficium. Quāto tempore duret beneficiū vel reſcriptū adde qð no.bar.in.l.licitatio.§.eaꝝ rez.j.de publi.ꝛ vide ſpe.de inſtru.edi.§.nunc autē.ver.itē opponiſ vbi ponit oēs caſus in quibus priuilegium perdaſ.ꝛ Inno.in.c.ceterū de reſcrip. ADDE an ꝑ nō vſum ꝑdatur priuilegium.d.car.conſilio.xxxviii.

per teſtatorem queritur ius:vt.j.de le.ij.l.cū pater.§.ſurdo.ꝛ hoc verum ſi continet fauorez priuilegiati.ſecus ſi odium eius ſicut dicimus in ſocio:vt.j.ꝓ ſocio.l.ſed ꝛ ſi.ꝛ.l.adeo.§.i.ꝛ iſta fuit opi. Pe.tamen mihi videtur ꝙ a tempore ſcientie ei queratur vt eſt tex.ꝛ glo.C.de conſulibꝰ.l.ſi.li.xij.ꝛ no.per Dy.i.l.i.circa ſi.j.de bo.poſ.ex teſtamento mili.ꝛ no.in.l.ex eo.de mili.teſtamento. ℭ Dixi tibi qualiter iterpretatur circa tēpus:quero qualiter interpretatur circa locum[a]: vt abbas ſancti petri habet exceptionez ne teneatur reſpondere coram epiſcopo vel alio ordinario:modo abbas delinquit an ei hoc priuilegiū proderit ut nō cogatur coram epiſcopo vel alio ordinario iudice reſpondere:ꝛ videtur ꝙ nō:vt in auc̄.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi oportet. In contrarium videtur.l.magiſterie.C.ð iuriſdi.om.iudi. Item ſi poſſet conueniri corā ordinario priuilegium nō haberet effectū cōtra.l.ſi qñ.j.de le.i.quid dicendum ē:ꝛ dicit Pe.aut queritur de caſu de quo ſpecialiter eſt exemptus aut nō.primo caſu propter delictum vel contractū nō poteſt coram ordinario conueniri:vt.l.ij.C.vbi quis decur.vel cohor.poſt princi. ſecundo caſu[b] aut conuenitur ratione publicaruꝫ functionum:ꝛ tunc exceptio ſibi non prodeſt:vt.d.l.ij.in ſi.ꝛ in.l.i.circa medium.in qui.ca.mil.fo.pri.ad idem in auc̄.ut iu.ſine quoquo ſuffra.§.volumus.col.ij.ſi vero cōueniatur alia ratione:ꝛ tunc aut eſt data exemptio loco perſone:aut ꝑſone tantum.primo caſu aut exemptus deliquit in territorio ordinarij ꝛ exemptio ſibi nō ꝓdeſt:vt in auc̄.qua in prouincia.ſi vero deliquit in loco exempto vel in alio loco qui non ſit de iuriſditione ordinarij:tunc coram ordinario nō poteſt conueniri:vt in.c.dolentes.extra de priui.lib.vj.dic plene vt ibi.ſi uero exemptio eſt data perſone tantum:ꝛ tunc aut eſt data ratione dignitatiſ aut preeminētie:ꝛ tunc recurre ad.l.ij.C.vbi ſena.vel cla.circa hoc diſtingue:vt ibi. Aut eſt data ratione pup.vtilitatis: ut militibus:tūc aut loquitur in ciuili aut in criminali.primo caſu priuilegiatus non poteſt coram ordinario conueniri vt.l.magiſterie.C.de iuriſdi.om.iud.tertio caſu aut delictum eſt commune ꝛ enorme:ꝛ tunc coram ordinario poteſt conueniri:ut in auc̄.qua ī prouincia:aut delictum eſt ſingulare vt vendere arma:ꝛ tunc dic vt no.in.l.pe.C.de iuriſdi. om.iud.ſolet dici in.l.i.ꝛ.ij.de re mili.ꝛ hec ſunt verba Pe. ℭ Quero quanto. tempore duret hoc beneficium[c]. Reſpondeo ſi loquitur in reſcriptiſ aut ad obſeruationem iuris cōmunis:tunc ſunt perpetua:ut.l.falſo.C.ð diuerſis reſcriptis:ſi vero de priuilegio:an tollatur tempore.dico ꝙ ſic per.l.quotiens.C.de preci.impe.offe.ꝛ ſi queratur quāto tempore tollatur.aut queris propter non vſum aut propter actum contrariuꝫ. primo caſu:aut conceditur aliquod ius vt actio:ꝛ tunc tantum durat quantum durat illa actio ꝛ perdiſ per tempus quo actio.ar.l.ij.C.de conſti.pe. cōiuncta.l.omnem.C.de preſcrip.xxx.an.aut cōceditur facultas:puta nundinarum: ꝛ tunc tolliſ .x.annis:vt.l.i.j.de nūdi. Et que ſit ratio dic vt ibi no.ꝛ in.l.falſo. Si uero queratur qualiter tollatur per actum contrarium:tunc aut habet effectum momentaneuꝫ:aut ſucceſſiuum.primo caſu priuilegium vnico caſu emiſſo in contrarium perditur[d]:vt.l.ij.C.ð iure do.impe.ſi vero habꝫ effectum ſucceſſiuum:tunc per vnicum actum ꝑditur:vt.C.de excu.tu.l.volūtarie:ꝛ ibi per Cy.ꝛ de hoc vltimo notant cano.in.c.cū acceſſiſſent extra de conſti.ꝛ in eo habes optimam glo.licet ipſi alijs verbis utātur:ꝛ ideo dic ut dixi momētaneum aut ſucceſſiuum. Bar.

a ℭ Circa locū.ꝑ do. an. in.c.ſi. ð ſo. cōpe.ꝛ vide in.l.ſi ex parte.§.q̄ꝫq̄ꝫ.et qð ibi dixi.j qð cū eo.vide multos caſus ſpeciales i cle.i.ð ſup.negli.pla.ponit Cy.ſ ali quid ꝛ ang.hic in vl.col.

b ℭ Secūdo caſu. vide multos caſuſ i quibus exēpti conueniū tur corā ordinario i cle.i.de ſup. negli.prela.vide quod no. bar.in autē.itē nulla. C.de epi.ꝛ cle.poſt gl.ꝛ qð dixi pꝰ Bar.in auc̄.habita ne fili.pro patre.ꝑ bal.in.l.vetera nus.j.qñ ꝓ.uo. ꝛ ad dicta in hoc.ver. bene facit.l.iubemꝰ nullā.C.ð ſacroſan.ec.

d ℭ Contrariuꝫ perdiſ. An priuilegium per actū contrarium tollatur.adð qð no.bar.ꝑ illū tex.l.i.C de his q ſpōte mune.pu.ſuſci.li.x.ꝛ i.l.vſuꝫ aque.C.de aqdu ctu.li.xi.per glo.ꝛ archi.xxv.q.ii.i ſūma ꝑ modr.in.c.ſi.de cōſti.in.vj.Jo.an.in.c.ii.de imu.ec.ꝛ qð habeſ i.c.ſuggeſtuꝫ.de decimis. ADDE an cōtrauenien do ꝓuilegio quis amittat priuilegium d.car.conſilio.cxxx.

ℭ De ſtatu hominum.

OMne ius. Nota ꝙ omnia ſunt hominum gratia conſtituta:ut.j.de uſuf.l.in pecuduꝫ:ꝛ ꝙ ius ē tripartitū[e]. ℭ No.ex.l.cuꝫ igitur:ꝙ licet arguere ex ordine tituli:lꝫ quandoqꝫ quidam extranei tituli interſerantur. ℭ No.glo.in rubrica de eo per quem fac.erit. ℭ Cōtra de.l.proxima. Sol. hic loquitur quantum ad tractatum.l.ſequens quantum ad vtilitatem hominum. ℭ Op.diciſ hic ꝙ ad iſta tria pertinet omne ius:immo ſunt quedam iura que ſub iſto non cōtinentur:vt bonorum poſſeſſio ꝛ ſimilia. Sol.predicta poſſunt nomine rei contineri:quod eſt nomen generale ut.j.de uerbo.ſig.l.rei.ꝛ.l.i.ſi cer.pe. ℭ Op. in contrarium ꝛ videtur ꝙ non ſit neceſſarium poni de actione:quia appellatione rei continetur actio:ut.ſ.dixi.ꝛ no.in glo.rubrice:vbi videas: vbi hoc declaratur. ℭ Querit Guil.nunquid ſi dono tibi res meas.an contineantur iura q̄ habeo contra ticium ꝛ actiones.gl.uidetur hic velle ꝙ ſic:ipſe tenet contrarium.quia glo.iſta procedit quando donarentur res:ſed in queſtione propoſita fuit dictuꝫ res meas:ꝛ meas denotat dominium:vt.l.ſeruos:in prin.de le.iij.ꝛ.l.non ſolum.§.meum.j.de rei uendi.quod nō poteſt in actione contineri:quia actiones mee non dicuntur:vt.l.rei in prin.de le.iij.ꝛ hoc tꝫ Guil.[f] ꝛ no.in.l.ſi legatis.§.ſi qs bona.ad treb.ꝛ ibi dixi ꝛ.l.rei.j.de verbo.ſigni.ꝛ de bo.poſ.l.i.ꝛ dic ut ibi no.in glo.

Summa. Primo poniſ diuiſo perſonarum. ſecundo diffinitio libertatis. tertio diffinitio ſeruitutis. quarto ponitur ethimologia huius uocabuli. ſecunda ibi libertas.tertia ibi ſeruitus.quarta ibi ſui.vbi ethimologia ponitur ꝛ durat uſqꝫ ad fin.l. ℭ Querit glo.nunquid ſtatuliberi ſint ſerui vel liberi. Reſpondetur ꝙ ſunt ſerui:ut.j.de ſtatuli.ꝑ to. Nec ob.l.ſi.j.ſi ex noxa.cauſa aga. vt ibi no. ℭ Quid ð aſcripticijs.dico ꝙ ſunt liberi:ut in.§.aſcripticios:in corpore de ſanc.epiſ.col.ix. Quid de monachis ꝛ canonicis regularibus. dic ꝙ ſunt liberi:ꝛ uide meliorem glo.de mundo.inſti.de iure perſonarum.

T ſeruorum. Diuiditur ī quattuor partes. In prima poniſ alia diuiſio perſonarum. In ſecūda dicit qualiter ſiant ſerui.in tertia ponitur qui ſunt igenui. In quarta ponitur q ſunt libertini.ſecunda ibi.ſerui autē.tertia ibi.igenui.

e ℭ Omne ius. et hoc tenet Guil.vide bart.in.l.quintꝰ.§.argento.j. de aur.ꝛ arg. lega. et quod no.bar. in.l.vxoreꝫ.§.lo. cauerat.ð lega.iii.addē q dixi in.l.ciuibus.j.de rebus dubijs. Sed bal. tenet ꝯ guil. i.l.i.in prin. C.de vſufr. ADDE bal. conſi. lxxx.i. lib. ꝛ oldra. cōſi. ccxviii.

Ui in vtero. vide. l. cū inter. ⁊ quod ibi Bal. C. de fideicō. liber. ⁊ i
a q .l. fi. C. de libera. cau. ⁊ in. l. fi. C. de bo. ꝓſcrip. ⁊ in. l. quod dicitur
.ff. de lib. ⁊ poſ. ⁊ caſum no. in quo talis nō habetur pro nato. vide
per ang. in. l. arretuſa. in vlti. col. ff. eo.
b ¶ Contrarium tenet Guil. adde bal. ſing. in. l. fi. C. de liber. cau. ⁊ quid
ſi habet lupa
tinos ad vbe
ra. vid imo.
in. l. i lege fal
cidia placuit
.ff. ad. l. falci.
c Impe-
i rator.
Tu dic
ſm guil. vid
per bal. in ru
brica. C. de
fide inſtru. l
xiii. col. in. ẜ.
ſed pone ta-
bellio. ⁊ duz
bart. dicit ꝙ
notarius nō
pōt declara-
re. Adde bar
to. in. l. gall⁹
.§. idem cre
dendum. de
lib. ⁊ poſth.
⁊ plene per
ang. hic.
d ¶ Recorde
tur. Notari⁹
fecit inſtru-
mentuz ſine
die quid iu-
ris an poſſit
diē appone-
re ſi recorde
tur. adde qd
no. bart. ⁊ q
ibi dixi in. l.
fi. ff. de tab.
exhibē. ⁊ no.
bal. de pa. cō
ſtan. in. ẜ. hi
autē. in ẜ. pa
cta. ⁊ no. ꝙ
notarius ſi-
ne licētia iu
dicis corri-
gens errorē
ſuum videt
puniēdus d
falſo: vt ſen-
tit bal. i. l. cū
ꝓponeretur
de lega. ii. et
Jo. an. in ad
di. ſpe. de in-
ſtru. edi. §. in
ſtrumentum
ſup ẜ. ſz nun
qd cōfectio
dū allegat. l.
eos. ff. de fal-
ſis. ⁊ videt
ſic ꝓbari. qz
teſtis ⁊ tabel
lio equiparā
tur vt hic ꝑ
doc. ſz teſtis
variās puni
tur de falſo.
d. l. eos. ⁊ ex
preſſe io. an.
in data. vi. li
bri decreta.
liū ⁊ bal. in. l.
fi. C. de edē.
ẜ. quarto q-
rit. ergo ⁊c.

quarta ibi. libertini in ſumma. h. d. Seruoꝝ vna eſt conditio: liberorum duplex. hoc primo: ⁊ ſerui ſiunt dupliciter aut de iure gentium aut de iure ciuili. hoc ſecundo. ⁊ ſiue mater ſit libera tempore conceptionis ſiue tempore partus ſiue medio tempore inter conceptionem ⁊ partum partus eſt liber. h. d. ¶ Oppo. de. l. fi. ff. de ſucceſſo. edic. vbi ſunt plures conditiones ſeruoruz: quia quidam ſunt ſerui ordinarij. quidam ſunt ſerui vicarij. So. vna eſt conditio: ſed officia ⁊ miniſteria poſſunt eſſe plura ut in contrario: tamen coꝝ conditio vna eſt: vnus enim plus ꝙ alter ſeruus eſſe non poteſt. ¶ Quero q̄ requirantur ad hoc vt homo liber efficiatur ſeruus dic ut in gl. vt in ſti. de iure perſonarum. §. pe. ⁊c.

Ui in utero.

[a] Qui eſt i vtero, ꝓ na
q to habetur quo ad ſui cōmodum. hoc dicit. ¶ Oppo. ad hāc. l. hic dicitur ꝙ habetur pro nato: vt ſibi ꝓſit non autem vt alij proſit. contra. l. imperator .ff. e. quia matri etiam prodeſt: quia interim non poteſt puniri ſi faciat maleficium. Sol. illa debz intelligi ſm iſtam: quia fallit: ⁊ prodeſt ſibi: quia etiam ipſe puniretur ſi ipſa occideretur. ¶ Op. de. l. i. §. i. de ven. in poſ. mit. hic autem dicit cōtrarium. So. dico etiam ꝙ illo caſu fallit. ¶ Oppo. de. l. fi. de col. bo. Glo. nō ſoluit. dic ꝙ ideo ibi nō ſit collatio: quia ille qui eſt in uētre nō poteſt dici ꝙ ſit in poteſtate patris: ut ibi in tex. dic ut ibi per doc. Inducitur hec lex. in ar. ad qōnez per Guil. ſtatutum dicit ꝙ ſi quis ceperit lupum habeat. x. modo quidam cepit lupam pregnantem an pro quolibet lupatino debeat habere. x. ⁊ videtur ꝙ ſic ut hic. Contrarium tenet Guil.[b] ⁊ facit. l. ſed ⁊ addes. §. ſi quis. ff. locati. Nec ob. hec. l. quia loquitur quādo tractatur de commodo ipſius partus. hic autem in queſtione noſtra nō eſſet cōmodum ſuum: vt patet in contrario.

Imperator.

Nota ꝙ error tabel-
i lionis parti non nocet: ⁊ glo. exemplificat in mala grammatica. nunqd propter malam grammaticam vicietur inſtrumentum tabellionis: ⁊ uidetur ꝙ non. ut hic in glo. de hoc eſt bona glo. d reſcrip. c. ad audientiam. ¶ Quero nunquid tabellio poſſit ſuum errorem corrigere poſt publicationem atteſtationis: ⁊ uidetur ꝙ ſic ut hic. Preterea melius eſſet ſuum errorem corrigere ꝙ ⁊c. vt i auc. ut fratrum filij. in princi. In contrariuz videtur ꝙ non. cum tabellio equiparetur teſti: ut. ff. de teſta. l. domicius. ſed teſtis non poteſt ſuum errorem corrigere poſt publicationem atteſtationū. ergo ⁊c. ut in corpore de teſti. §. ꝙ vero. col. vij. Sol. dicit quidam ꝙ ſi vult corrigere errorem i grammatica poteſt. ar. ff. de re iudi. l. actorū verba: ſi vero aliquid vult addere vel minuere: tunc non poteſt: quia nouum inſtrumentuz facere videtur: vt. ſ. de iuſti. ⁊ iur. l. ius ciuile. niſi conſentiat pars: ut in corpore de tabel. §. i. Declarare autem poteſt. ar. l. heredes palam. §. ſed ſi notā. ff. de teſta. Tu dic ſm Guil.[c] de cu. ꝙ poſt inſtrumentum publicatum ⁊ poſtquam eſſet facta copia parti de eo tabellio ſuum errorem corrigere non poteſt. ar. eius quod dicimus de teſte. in. d.

e ¶ In inſtrumento omittuntur. No. contra cōem cōſuetūdinem tabellionum: ſed credo hoc intelligendum qn in protho collo eſſet omiſſum. ſed ſi eſſet in prothocollo ⁊ in publico poſtea facit hoc credo ꝙ poſſit: vt. quotidie ſit. ad quod vide bar. in. l. i. in prin. de his que in teſta. delē. ad de que dixi poſt bar. in. l. in fraudem. §. ſicut. de teſta. mili.

.§. quia uero. ⁊ ibi no. nec etiam poteſt ibi declarare: quia preſumeret ſuſpectus ſicut in teſte. nō ob. §. ſed ſi notā. quia ſine conſenſu alteriuſ condere poterat teſtamentum. ſed tabellio non poteſt facere teſtamentum ſine ꝯſenſu partis: vt. d. .§. i. de tabel. col. vj. Guil. in ſpe. de inſtru. edic. .§. poſtremo. ẜ. ſed nunqd. ſubijcit talē. q. nunqd tabellio qui fecit inſtrumentum ſine die ⁊ cōſule hoc poterit reficere ⁊ ea apponere ſi bene recordetur[d]. dicit ꝙ ſic. ex̄ de ſupple. negli. prela. .c. i. ⁊ inſti. de verbo. ob. in pn. credit enim ei de his que geſſit: ut. C. de fal. l. ſi qs decurio. ⁊. ff. ad .l. iul. de adul. l. accuſatione. Diſtingue aut incōtinenti ſeu ex interuallo modico: aut ex interuallo magno. primo caſu poterit ⁊ valet: ut in auc. de equalitate do. §. illud. ⁊. ff. de vbo. ob. l. i. i pn ci. ex̄ de elec. c. officij. ⁊ de teſti. cogē. c. preterea. Alij ꝙ nullo modo pōt ēt incōtinēti poſtq̄ ē facta copia parti cū functus ſit ſuo officio. nec etiā ſibi tabellioni credit in auc. de here. ⁊ fal. §. ſi uero abſunt. dicit tamen Spe. ꝙ multi ſapiētes ab eo ꝯſulti ꝯcordauerunt ⁊ bene ꝙ ſi tabellio pōt oſtendere ſe ꝑ errorē ⁊ non ex certa ſcientia hoc omiſiſſe: bn̄ pōt ita facere ⁊ predicta apponere: ⁊ valet inſtrumentū aliter nō. ꝯſulo tn̄ ſibi ꝙ de licentia iudicis illō faciat. per predicta apparet ꝙ male faciunt notarij quidā qui aliqd in inſtrumento omittunt[e]: ⁊ poſtea cum in margine adijciunt illud in fine dicunt. ſ. ꝙ ſupra per errorem omiſi ⁊c. nō enim pōt corrigi error ita incōſulte. Cōſulo tn̄ ꝙ d auctoritate iudicis[f] illā correctionē faciat. ¶ Quero nunqd tabellio tenet pti leſe ſi nō pōt corrigere ſuū errorē. tex. ē ꝙ ſic in. l. fi. C. de mag. cōue. ⁊. l. fi. ſi meſſor fal. mo. di.

In multis.

[g] Pone caſuz vt
i in glo. ¶ Quero nunquid mulier poſſit eſſe arbitratrix: ⁊ videtur dicendū ꝙ ſic cum nō ſit prohibituz: ut. ff. qui. ex cau. ma. l. necnō. §. ꝙ enim. ⁊ idē tenet Cy. in. l. fi. C. de arbi. Itē nō pōt eſſe ꝓcurator: niſi ꝓ patre vel cōiunctis ꝑſonis: ut. ff. de ꝓcur. l. femine. Itē nō pōt eē teſtis in teſtamentis niſi in teſtamēto inter liberos: ut. C. d teſta. auc. ꝙ ſine. Item niſi in codicillis: ut. l. qui teſtamēto. §. mulier. ff. de teſta. ⁊. l. fi. C. de codicil.

Ueritur hermofroditum.

q [h] Quando aliquid poteſt iudicari ſm minus potens ⁊ maius potens attenditur maius potens. hoc dicit. ¶ No. ꝙ quotiēs aliquid refertur ad duo ad unuz per prius ⁊ ad aliud per poſterius: refertur ad id quod eſt per prius: ut. l. i. ff. ſi ager. ue. uel emphi. pe. inducit hec lex ad. q. aliquis tanquaz mercator uocatur ad aliquod munus tabellionum ⁊ peritus eſt in vtraqz arte cui magis debet obedire. dic illi arti[i] ſeu officio cui magis adheret ſeu obedit: ut. ff. d le. iij. l. legatum. §. ij. Bar.

Um qui.

c Matrimonium a ꝑncipio illicituz nō validat per ius ſuperueniens q̄tum ad legitimationem filiorum iam natoꝝ. h. d. Nota hunc caſum. ¶ Op. ad hanc[k]. l. dicitur hic ꝙ licet ceſſet cauſa matrimonium impediens ꝙ tamen non ſint filij legitimi. contra. l. nupte. ⁊. l. cū

ADDE an
notari⁹ poſ-
ſit errorem
ſuum corri-
gere ang. cō
ſilio. xci. bal.
conſilio. cx
vij. qnto li.
bar. conſili.
cxcvij.
f ¶ Iudicis.
Illa ē neceſ-
ſaria ſz bal.
in. l. ſi quis
.§. nec iter.
in fi. per illū
tex. ff. d edē.
g In mul-
i tis add
ad hāc
.l. xxviij. ca
ſus per ſpe.
in ti. de pro
cur. §. i. ver.
item regula
riter cū ſeq.
b Veri-
q tur her
mofro
ditū. de her
mofrodito
vide bal. in
.l. fi. de ſuis
⁊ legit. ⁊ ibi
etiam an im
ponat ei no
men maſcu
li. ⁊ ad hanc
.l. vide ang.
in. l. de qui-
bus. ff. de le
gi. ⁊ an. de
de bu. in. c.
ois. d peni.
⁊ remiſ.
ADDE de
hermofrodi
to an ſucce-
dat i feudo
cccxxviij.
primo lib.
i ¶ Dic illi
arti. Aliter
videt dice-
re Bal. in. l.
pe. i vl. col.
.C. de con-
ſti. pecu. vid
Bar. in. l. fi.
de colle. illi-
ci.
k Uz q.
c opp. ad
hanc. vide
bar. bal. ⁊ do
cto. in. l. ⁊ ſi
contra. C. d
nup. ⁊ bal. in
.l. ſi qua illu
ſtris. C. ad or
fici.
ADDE an
cha. conſilio
.xx. abb. con-
ſilio. xi. illi.

a ℂ.§.finali. Sed an valeat ſtatutū ꝙ nō poſſit cōtrahi matrimoniū ſine conſenſu patris. vide bal.in.l. oēſ C.ad tertul. cū cōcor.
b ℂ Diſpenſatio pape Si matrimoniū eſt ꝯtractum in gradu ꝓhibito licꝫ ſupueniat diſpēſatio tñ filij ante nati nō ſūt legitimi ⁊ ita refert bal.in.c.naturales.ſi ꝺ feu.fue.controuer. tenꝫ Cy. hic niſi fiat mētio ꝺ ipſis filijs.⁊ ſm Cy. fuit de facto i quibuſdam de vbaldinis. vide bal. in .ſ.ſi ꝯtra.C. de nup.faciunt ad no.p bar.in.l.bonoꝝ.j.rē ra.habe. ⁊ hic adde Bal. i .l.ex libera. .C.de ſuis ⁊ legit.
ADDE ꝙ pe.de anch. conſuluit ꝙ papa legitimat filioſ natos i figura matrimonij in gradu ꝓhibito etiaꝫ altero cōiugꝫ mortuo ratificando matrimoniū vt videre poteris eiꝰ conſilio.cccx.
c On ſūt n Et facit iſte tex. an occidens hominē mōſtruoſum puniatur pena homicidij. vide Bald. ang.⁊ Jmo. in.l.qꝺ dicitur.de libe. ⁊ poſthu.
d ℂ Digitū. An incidēs digitum puniatur pena ſtatuti puniētis incidētē membꝝ ⁊c. digitus non eſt membrū ſed officium membri.idē Marti.ſil.ꝟ qꝺ Odofre. ⁊ Bal.latiſſime ⁊ pulchꝛe p bart.

quis.C.de na.li.So.ibi ille coitus erat licitus ꝺ iure noſtro:vt.j.de cōcu.l.in ꝯcubinatu. hic vo iſte coitus erat oīno illicitus de iure noſtro. ⁊ iō ceſſante cā impediente nō cōualidaꝛ matrimonium.ℂ Oppo.de.l.v.⁊.l.⁊ ſi ꝯtra.C. de nup. So.aut ſupuenit ꝯſenſus patris expreſſus poſt ꝯtractū matrimoniū:⁊ tunc cōualidaꝛ vt in contrario:aut tacitus.⁊ tunc matrimoniū nō cōualidatur vt hic.hec ſo.reprobaꝛ per doc.q꞉ contra tex.illius.l.quare dic ⁊ melius vt ibi no.q꞉ nō cōualidaꝛ vt retrahatur:ſed ex tūc incipit valere. hec vera ſm Ja.de bu.ℂ Op.de.§.fi.ᵃinſti. de nup.glo.nō ſoluit.dic ꝙ ille coitus fuit legitimꝰ nō aūt reprobatus.iſtam.l.intellige ꝙ loqtur ꝺ iure noſtro nō de iure canonico vt dꝛ hic.ℂ Jnducit hec lex in ar.ad.q.ꝙ ſi mrīmoniū eſt ꝯctū inter gradus ꝓhibitionis:lꝫ ſupueniat diſpenſatio papeᵇ:tñ filij añ nati nō ſunt lꝛimi ſm Guil. p hāc.l.Ego puto opi.Guil.ꝓcedere niſi ꝯiuges hoc ignorauerint:q꞉ tūc ꝯiuges excuſarenꝛ ⁊ filij eēnt legitimi:vt no.i.l.q ꝯ.C.ꝺ inceſ. nup. Jtē dicit glo.ꝟ.l.nō caueꝛ.nam error habeꝛ ꝓ titulo.j.ꝺ vſuca.l.celſus.⁊ ſicut iuſtus error dat iuſtuꝫ titulum:ita in matrimonio dicunꝛ iſti filij legitimi. Et qd ſi vnus ignorabat.dic vt in.c.ij. extra qui fi.ſint le. ⁊ ibi habes qui ſint legitimi. ℂ Quero quid ſi ſuperueniret cauſa dirimens matrimoniū:vt quia eſt patefacta conſanguinitas ⁊ diuortiū eſt ſecutū an ſint legitimi. de hoc dic vt in dicto.c.ij.

ꝺ **Eptimo.** Natus in ſeptimo menſe dicit legitimus.h.d.ℂ Et nota glo.ꝙ in ſex menſibus ⁊ vna die pōt naſci. Jtē natus in nono eſt legitimus.⁊ ſi naſciꝛ infra decimū vel per duos dies vltra eſt legitimus:vt in.§.mulier.in auc.ꝺ reſti.⁊ ea que pa.⁊ vide glo.⁊ no.in.l.ſi.C. de liber.⁊ poſthu.⁊ ibi p doc.⁊.l.gallus.in prin.§.i. ⁊ ibi p me.de libe.⁊ poſthu.⁊ hec ſunt notanda p materia ſucceſſionis an ſint legitimi vel nō.

n **On ſunt.** ᶜPartus mēſtruoſi idest cōtra naturaꝫ ſeu formā hominū nō dicunꝛ eſſe legitimi.h.d.cū glo.ℂ Et nota glo.que dicit. ꝙtuꝫ ad hoc vt inſtitui debeāt.ℂ Op.imo ē filius:vt .j.de ꝟ.ſig.l.qret.So.ꝙtū ad hoc vt ꝯditio matri appoſita videaꝛ impleta diciꝛ filius nō ad ſucceſſionē paternā:vt.hac.l.ℂ Jnduciꝛ hec lex in arg.ad.q.Statuto caueꝛ ꝙ ſi aliqs aliquod mēbrū alicui amputauit ꝙ idē membrū ſibi amputetur:modo quidā amputauit alicui digituꝫᵈ an puniri poſſit ex forma ſtatuti.⁊ dic ꝙ nō.tex. eſt hic cū glo.nam digitus nō eſt membrum ſed officium membri:vt.j.de edil.edi.l.idem offilius ⁊ hoc iam conſului.Bar.

Ex.l.ſequenti.

ℂ Si naſcitur maſculus ⁊ femina eodem partu qs preſumaꝛ primo natus.Et quid ſi ego dico ſeruo meo vade ad pontē.⁊ ſi obuiaueris ſeruo liber eſto.⁊ tu dicas ſuo tuo vade ſi obuiaueris libero liber eſto.q ambo vadunt ⁊ alteri obuiat alteri an ambo liberi erunt.Et an natus dicatur qui de ventre eſt extractus.

a **Retuſa.** Jn prima parte ponitur thema. in ſecūda pte poniꝛ duplex qō.in tertia rñſio ad primā.in quarta ponit determinationeꝫ ſcōe qōnis.in quinta ponit determinationē ſuā p ſimile.in ſexta ponitur quedā diuiſio. in ſeptima poniꝛ quedā excuſatio quā facit iuriſconſultus. ſcōa ibi queſitū.tertia ibi hec cōditio.quarta ibi ſed nō dubitari.quinta ibi veluti.ſexta ibi in prī. .l.ſe.ſeptima ⁊ vltima in fi.ibi queſtio ergo facti ⁊c.⁊ in ſumma hoc dicit.ℂ Cōditio ancille appoſita circa libertatē ſi tres filios peperit impletur tres filios pariēdo adeo ꝙ quartus partus diciꝛ eſſe liber cū mater ſit libera:⁊ cōditio in dādo appoſita pōt impleri per aliū.h.d. No.tex. ibi nec eni ⁊c.⁊ no.ꝙ coditio in dando pōt impleri per aliū:vt.l.ſi.de condi.inſti. Jtem no.ꝙ iuriſcōſultus nō interrogaꝛ de facto ſed de iure. ℂ Op.ad hāc.l.diciꝛ hic ꝙ pōt cōditio impleri per aliuꝫ.cōtra.l.i.§.ne aūt.de cadu.tol. So. hic loqtur de ꝯditiōe in faciēdo. ℂ Op.ad hāc ſo.de eadē.l.ꝟ.ſi vero talis.in.§.etiam. So.aut conditio ꝯſiſtit in dando ⁊ obtinet ꝟ cū ſi.Si in faciendo.tunc ſi requiriꝛ induſtria perſone non poteſt impleri per alium:vt in ſcōo caſu.alſ per quēcunqꝫ in.d.§.diciꝛ in alio caſu. ℂ Op.diciꝛ hic ꝙ cōditio impleꝛ eodē momēto. imo videꝛ cōtra de.l.qui heredi.§.fi.j. de condi. ⁊ demō. So.nō eſt cōtra.qa hec cōditio fuit impleta eo modo quo fuit appoſita:q꞉ data fuerunt.x.anꝙ pareret vt in ꝯtrario. ℂ Querit glo.j.l.ꝓxima. quid ſit preſumēdum in dubiū ſi ignoraꝛ qs ſit vltimus ⁊ ſic liber.So.aut peperit maſculū aut feminaꝫ aut tres feminas.primo caſu preſumiꝛ prius natus maſculus ꝙ femina. ⁊ ſic femīa erit libera:vt.j.de re.du.l.ſi fuerit. hoc reprobaꝛ p doc.nec facit.l.alle.ad hoc:q꞉ eſt fauoꝛ ibi libertatis vt mater iudiceꝛ libera:⁊ per cōſequēs partus.ſed in caſu noſtro nō eſt ſic.ſi diceremus maſculum primo natū erat libera femina glo.vadit vlterius ⁊ dicit ꝙ in dubio oēs ſūt liberi.⁊ ita poteſt rñderiᵉ ad hoc.ar.l.ꝙ inter.C.de fideicō.li. Pe.reprobat hanc opi.primo per hūc tex.in.l. idē erit.ibi nō poſſe dici vterqꝫ.⁊ hoc etiā tenet Guil.ꝺ cu.ꝟ ꝙ nullus ſit liber.nec ob.l.cū iter. alle.q꞉ aut cōſtat teſtatorē nullum excludere voluiſſe a libertate ⁊ tunc oēs ſunt liberi:vt in ꝯrio aut cōſtat aliquē voluiſſe ꝓuenire ad libertatē ⁊ alios excludere:vt i caſu.l.nrē.⁊ tūc nullus erit liber.ar.l.duo ſunt ticij.de teſta.tu.naꝫ ꝟ dixit ſi tres peperit.pꝫ ergo ꝙ nullus iſtoꝝ ex volūtate teſtatoris ē liber cū ipſa añ tres nō ſit libera.hoc tꝫ Guil. Pe.⁊ Cy. ℂ Quero nunqd tertius ſit liber.de quarto nō eſt dubiū ꝙ ē liber.⁊ dico ꝙ ⁊ tertius ē liber p ꝟ.incipiēte.nā aut itelligiꝛ incipiēte qrto partu.⁊ nō hꝫ locū tex.q ſeqtur.ſed q poſtea naſciꝛ:q꞉ poſt quartū partū nullus naſciꝛ poſtea:aut intelligis incipiēte tertio partu: ⁊ tūc habeo ꝓpoſitū. Dicūt qdā ꝙ ⁊ tertius eſt liber. Jtē ꝟ in.ꝟ.iuxta veluti eodē momēto cū impleꝛ ꝯditio aretuſa ſit libera.ꝓ hoc.l.ſi.de cōdi. inſti.vbi eodē momēto ipleꝛ ꝯditio. Jn ꝯriū determināt ꝟ Pe.⁊ Guil.p tex.in.l.idē erit.j.eo. nā ſi tertius eſſet idē ergo ⁊ quartus qꝺ eēt ꝯtra tex.alle.ibi vtraqꝫ pte ⁊c. Jtem ꝯditio debet impleri i forma:vt.l.meuius.ꝺ ꝯdi.⁊ demō.nō ob. ꝯriuꝫ p alle.in.ꝟ.icipiēte.q꞉ ibi dꝫ exponi ptu.ſ. quarto ⁊ poſtea q naſciꝛ intelligiꝛ de eodē qrto partu.nō ob.ꝟ.veluti:q꞉ cōditio fuit plene impleta.⁊ data fuerūt.x.ipſa parturiēte ⁊ anꝙ pareret qꝺ nō eſſet in.q.nrā.Ad hoc eni vt illa conditio ſit ipleta.oꝫ ꝙ tres filij ſint pfecte edicti.Et p p̄dcā pōt rñderi ad.q.ꝺ pōte:vt ſi dico ſuo meo vade ad pōtē:⁊ ſi obuiaueris ſeruo liber eſto: ⁊ tu dicis ſuo tuo vade ad pōtē:⁊ ſi obuiaueris libero liber eſto:nō ſui iſti inuicē obuiauerūt: qs erit liber:⁊ ſm opi.illoꝝ q dicūt eodē momēto impleri ⁊ eē liberū vterqꝫ erit liber ſm aliā opi.quā tenet dñs meus erit liber meꝰ ⁊ nō tuus: q꞉ i eo

in.l.ii.de publi.iudi. ADDE melius p bart. cōſilio.cci.

e Retuſa. pōt reſponderi. Quid ſi primogenitꝰ debeat procedere ⁊ ignoreꝛ qs ſit primogenitus.bal.in .l.in quibus C.ꝺ ſe nup. dicit ꝙ pater pōt eligere.

eſt impleta ↄditio: q: ſeruo obuiauit: q: tui ſerui cõditio eſt in fieri qđ nõ ſufficit in. d. l. qui heredi. §. fi. ¶ Quero qđ ſi aretuſa nõ peperit: ſed fuerint extracti de ventre: an obtineat hec lex. ⁊ videꝛ ꝙ nõ. qa nõ eſt impleta conditio: quia nõ peperit. ¶ In ↄtrariũ eſt. l. etiã mulier. j̄. de. v̄. ſig. So. aut fuit dictũ ſi tres peperit ⁊ nõ videꝛ impleta ↄditio cũ mortua ſit ante cõditionẽ impletam: ⁊ per ↄñs ex legato cõditionali mortuo herede nullum ius queriꝛ: vt. C. de cadu. tol. §. finaũt. licet ſecus ſit in cõtractu: vt inſti. de v̄bo. obli. §. ex ↄditionali. ⁊ ibi ponũt doc. Si v̄o fuerit dictũ ſi res habuerit filios: tunc videꝛ ĩpleta: vt. l. etiã mulier. j̄. de v̄bo. ſig. Bar.

i **Imperator.** Mulier pregnans nõ dꝫ dari vltimo ſupplicio donec pariat. h. dicit. ¶ No. ꝙ mulier dãnata cõſeqtur ꝑ partũ qđ nõ põt cõſequi per ſeipſam. Itẽ rõne adiũcti permittiꝛ aliqd qđ alias nõ permittereꝛ. ¶ Ad primũ. op. de. l. ſi per impreſſionẽ. C. qđ me. cã. Sol. hoc cõtingit rõne neceſſitatis ne patiatur partus detrimẽtũ ꝓpter delictũ matris. ¶ Op. ad ſcõm de. l. i. ſi in vna eadẽqꝫ cauſa re. pe. glo. non ſoluit. So. ꝙ aut ẽ adiunctũ ſeperabile aut nõ. primo caſu loqtur ↄtrariũ. ſecũdo caſu loqꝛ. l. iſta. ¶ Querit gl. h̄ loqtur in muliere libera. nũquid idez in ancilla. ⁊ dic ꝙ ſic q̃tum ad hoc vt obſeruari debeat. nõ q̃tum ad hoc vt liberuꝫ pariat: q: in ancilla eſt eadẽ rõ. ⁊ ſic idẽ ius: vt. l. illud. j̄. ad. l. acql. ¶ Quero an filiam in actu veneris inuentã exiſtentẽ pregnãtem pater poſſit occidere[a]: ⁊ tenet Guil. ꝙ ſic. q: impetus ſeu dolor acerrim⁹ patris eũ excuſat. lꝫ filia ſit p̃gnãs. hic enim ſolum factũ attendiꝛ ⁊ non iuris ordo ſiue effectus: vt. j̄. de ↄdi. ⁊ demõ. l. meuius. ⁊. j̄. de his qui no. infa. l. quid ergo. §. cũ factũ. ⁊. j̄. d acq. re. do. l. bone fidei cõ. §. pe. ibi duꝫ dicit ad effectũ illud ptinere ⁊c̃. Itẽ induciꝛ ad. q. de eo qui eſt ꝓuocatus ad duellum ab aliquo q dicit ipſum interfeciſſe fratrẽ ſuũ. ⁊ qui teneꝛ bellare ex ↄſuetudine illius ꝓuincie ſi ſupponat vnũ ꝓ ſe. ⁊ poſtea eſt accuſatus ⁊ cõdẽnatus: vt illa decã executio mortis eius dꝫ differri. ſed Guil. cõtra: vt hic videꝛ. ¶ Querit hic gl. qđ ſi mulier[b] iſta debeat deportari vel cõfinari hodie: an poſſit nõ obſtante partu. ⁊ vꝛ ꝙ ſic: qa lex iſta loqꝛ in vltimo ſupplicio. In ↄtrarium tenet Guil. ꝙ mulier iſta nõ deportẽꝛ ſi partus ex hoc hꝫ detrimentũ: qa eſt eadẽ ratio in hoc que ĩ vltimo ſupplicio. ſi v̄o partus nõ hꝫ detrimentũ: qa poteſt nutriri alibi ſicut h̄: tũc dico ꝙ poſſet: vt. l. ex facto. §. ex facto. j̄. ad trebel. Nec ob. ꝙ hic diciꝛ de vltimo ſupplicio: qa poniꝛ ad maiorẽ exacerbationẽ. ¶ Quero qđ ſi dãnata eſt in membro an ſerueꝛ donec pariat. ⁊ videꝛ ꝙ non vt hic: qa diciꝛ hic de vltimo ſupplicio. In ↄtrariuꝫ eſt veritas. vt in corpore de colla. §. ꝓhibem⁹. col. ix. vbi cõparanꝛ mutilatio membri ⁊ vltimũ ſupplicium. Itẽ quo ad iuriſditionẽ equiparãꝛ: vt. j̄. d iuriſ. om. iudi. l. imperiũ. ⁊ iſta eſt v̄itas. ſed nũquid dꝫ examinari interim. dic ꝙ ſic. non tñ torqueri. vt. j̄. de penis. l. p̃gnantem. ¶ Quero mulier pregnãs eſt cõſeruata peperit: officialis vult eam tradere vltimo ſupplicio: dicit ipſa ſi tradis me vltimo ſupplicio piculũ eſt an ĩfantulus pereat an debeat cõſeruari. Guil. tenet ꝙ nõ cõſerueꝛ amplius ꝑ tex. ibi donec partuꝫ edat ⁊c̃. In ↄtrariũ videtur: q: eadẽ ratio ẽ in illo caſu ſicut quãdo pregnãs eſt. ergo idem ius. Pretera in mora modici tẽporis eſt periculũ: vt. j̄. de iudi. l. ſi debitori. ⁊. l. iij. C. de preci. impe. offe. Idez in ſeruo videmus: vt. j̄. l. i. de bo. ꝓſcrip. C. ⁊. l. ſi ſeruus. j̄. de leg. i. ⁊ ibi per Dy. vnde cõclude ꝙ ſi cõmode ꝑ aliũ nõ poſſit nutriri partus: mater debet conſeruari vt p̃alle. iuribus.

a i Imperator. occidere. Ampliatio ad. l. nec in ea. j̄. d ad ulte.

b ¶ Quid ſi mulier. Ex hac rõne dicũt doc. pregnantẽ non cõpelli teſtificari ſi ex h̄ partus incõmodareꝛ arbuius. Itez ẜm doc. hic itẽ in hac. l. inferꝛ ad duos alias pulchras. q. maxime ꝑ Cy. bal. ⁊ ang.

c **Iam legitime.** Legitie nat⁹ quo ad conditionẽ ⁊ originẽ patrẽ ſeqtur. matrẽ v̄o ſeqtur nõ legitime natus. h. d.

q **Qui furere.** Superueniens furor non mutaꝛ[c] dignitatem ſiue dominiũ. h. d. Allegatur hec lex ꝑ Guil. de cu. ꝙ iuriſditio ⁊ dominiũ equiparanꝛ. videlꝫ ꝙ ſi aliqs deleget alicui aliquã cãm delegabilem. modo ille cui facta eſt delegatio non erat capax eius. an delegatus amiſerit iuriſditionem. ⁊ Guil. concludit[d] ꝙ nõ equiparãdo dominiũ iuriſditioni: q: dñium nõ perdiꝛ ſi ille cui debebat acquiri nõ ẽ capax. lꝫ ſecus ſit in poſſeſſione: vt. j̄. de acq. poſ. l. qđ meo. §. ſi furioſo. dicã in. l. ſi ego. de neg. geſt.

i **Ingenuum.** Nota ꝙ ſnĩa facit ius inter oẽs. ¶ Op. de. l. qui repudiantis. §. fi. j̄. de inof. teſta. So. aut aduerſarius eſt p̃ſens tpe ſententie: aut abſens. primo caſu facit ius inter oẽs vt hic. ſcđo nõ vt in ↄtrario. ¶ Op. ad hãc ſo. imo etiã ſi eſt preſens nõ facit ius: vt. j̄. de collu. dete. l. cum non iuſto. Sol. aut interuenit aliquis legitimus contradictor: aut nõ. primo caſu habet locum lex iſta. ſecundo caſu habet locum lex ↄ̃ria. ¶ Op. ad hãc ſo. de. l. diui fratres[e]. §. i. de liber. cauſa. So. aut qs per ſnĩam ꝓnunciaꝛ ingenuus ⁊ cũ legitimo ↄtradictore ⁊ facit ius: vt hic. ſecus ſi ꝓnunciareꝛ nõ eſſe ſeruũ alterius vel nõ eſſe liberum vt in contrario. vnde dic aut iudicium agitur cũ iuſto contradictore aut nõ. primo caſu aut ſententia declarauit eum eſſe ingenuũ: ⁊ tũc facit ius inter omnes: vt h̄. niſi detegatur colluſio: vt. j̄. de collu. dete. l. ij. ⁊ quaſi per totum. Aut ſententia declarauit non eſſe liberum vel ſeruũ: ⁊ tũc nõ facit ius inter omnes: vt. d. l. diui. §. i. ſecũdo caſu principali qñ in iudicio nõ interuenit iuſtus cõtradictor: ⁊ tunc ſnĩa nõ facit ius: vt. l. qui repudiãtis. in fi. j̄. de inof. teſ. ⁊. d. l. cum non iuſto. de collu. dete.

c q Qui furere. ſi mutat dignitatem. vide bar. i. l. .i. in fi. j̄. de iuriſ. om. iu. Itẽ allegaꝛ hec in. l. ſed nec legatarius. de cõdi. fur.

d ¶ Et Guil. cõcludit de legitio fctã non capaci nõ priuat de legãtẽ. vide tñ ꝙ idez dicit in. l. ſi qs vi. §. differẽtia. de acqr. poſſeſ.

e i Ingenuum. diui fratres vid barto. in. l. i. C. quoꝝ bono. ⁊ vide bar. i. l. iulian⁹. j̄. de ↄdi. inde bi. n. ix. col. ⁊ an ſnĩa lata ſup ſexu faciat ius q̃ ad oẽs. vide bal. in. l. fi. in fi. C. de ſuis ⁊ legit.

¶ De his q ſunt ſui vel alie. iur. Rubrica.

¶ De iure perſonaꝝ. Rubrica.

d **De iure.** Hec lex vſqꝫ ad legem itez in poteſtate noſtra. h. d. Perſonaruꝫ quedam ſunt ſui iuris: quedã alieni vt ſeruus. ⁊ id qđ per ſeruum acquiriꝛ domino acquiriꝛ. ⁊ dñs inhumaniter cõtra ſeruos ſuos ſeuiẽs punitur. ⁊ ſeruũ vẽdere iubeꝛ. h. d. Et diuiditur in duas partes: qa primo ↄtinuat ſe ad precedẽtia. ⁊ ponit diuiſionez perſonarũ que eſt bimembris. In ſecũda ꝓſeqtur ſcõm membrũ diuiſionis. ſecũda ibi videamus itaqꝫ ⁊c̃. Nota tex. ibi nam ſi cognouerimus ⁊c̃. ꝙ cognito vno ↄ̃rio cognoſcitur ⁊ reliquũ. ¶ Oppo. ad hanc. l. hic dicitur ꝙ perſonarum quedam ſunt ſui iuris. quedam alieni. imo quedã ſunt perſone que non ſunt ſui iuris vel alieni: vt in. §. ſi ab hoſtibus. inſti. qui. mo. ius pa. po. ſol. Captus ab hoſtibus ẽ ſuus de quo in cõtrario. ſed ſi reuertaꝛ iure poſtliminij. dicitur eẽ liber. ⁊ iſto reſpectu ſtatus eius videtur fuiſſe in pendẽti. ⁊ ita intelligitur quod ſequitur in glo. que hoc dicit. ⁊ glo. hic poſita di-

a E iure. ſi papa cõfirmat. late ponit Bal. in. l. i. C. de monopol. ⁊ gui
d do de ſuza. in. l. priuilegia. C. de ſacroſan. ec. ⁊ ibi bar. ⁊ bal. in. l. iij.
. C. de ꝑci. imper. offer. Ex oppoſito. ⁊ in. c. ſi gratioſe. de reſcrip. in
vi. ⁊ Cy. ⁊ bal. in. l. cũ oꝫ. C. de bo. que libe. in prin. ⁊ quod ibi dixi.
b ¶ Seruus publicus. Sed hic dicit bal. ꝙ per tabellionẽ nõ acqritur. ſꝫ per legem. ⁊ idem ange. hic per iſtaꝫ glo.
c ¶ Iuſta cã. Si papa cõfirmat omia ꝓuilegia tua intelligiẽ de his q̃ ſt iuridica. ⁊ ꝺ his aliqd no. in l. i. §. ſi. ꝺ his que in teſta. delen. ⁊ per Bar. in. l. diuus. i. §. nec generaleꝫ. ĩ. de ſal. ⁊ vide ꝟ per Guil. idẽ in materia feudorũ: vt ſi ꝯfirmã tur poſſeſſiones ĩtelligeẽ facta confirmatio de iuſtis in. c. i. in ti. ꝑ quos ſi. inueſti. per ang. ꝟ ⁊ idẽ dicit bal. in . d. c. i. ⁊ ibi dicit etiã nõ intelligũtur ꝯfirmata priuilegia iuri ꝯtra. ⁊ ibi dicit, ꝙ ẽt ꝙ ſi aliqua priuilegia confirmenẽ nõ intelligunẽ cõfirmari vt aliqꝺ ius nouum deẽ niſi ꝯſtaret de intentõe ſm cano. ⁊ ibi. latius vide. ⁊ bar. in. l. ſi cõſtat. de appel. ADDE bal. conſilio. ccc xvii. iii. lib.
d ¶ Inducit vide q̃ dixi poſt bart. in l. illicitas. §. veritas. ĩ. ꝺ offõ ꝑſidis. ⁊ vide guil. ⁊ Cy. hic et ang. hic. iteꝫ renoueẽ propter negligẽtiam. l. mãcipia. ⁊ ibi bal. C. ꝺ ſer. fug. Item ꝓpter longã infirmitatem. l. ſi qs viciũ. C. de offi. ꝑfec. preto.
e Tem ĩ e poteſtate. dictio itẽ. vide ꝑ eũdẽ in. l. . i. in prin. de publica.

cit ꝙ hec diſtinctio tota eſt de iure ciuili: ſed precedens poſita in ti. ꝓximo in. l. iij. eſt partim de iure naturali: ⁊ ꝑtim de iure ciuili. ⁊ iſta glo. poſſet reprehẽdi: q: videẽ ꝙ hec diuiſio ſit ꝑtim de iure naturali ⁊ ciuili. ſ. ſi quis ſit iuris ſui vel alieni. ⁊ ſic liber. quare glo. nõ videẽ bene loqui: tñ ſalua glo. ꝙ etiã iſta pars ꝙ quis ſit ſui iuris eſt de iure ciuili: q: patria poteſtas eſt de iure ciuili: vt. l. nã ciuiũ. ĩ. e. ⁊ nõ ſeqtur ꝙ lꝫ ſit filius in poteſtate patris ꝙ nõ ſit liber imo liber ẽ. ¶ Op. diciẽ hic ꝙ quicqd ſeruus querit dño querit contra. l. ꝙ ſeruus. ĩ. de acqui. poſ. So. illud qꝺ acqrit dño acqrit ſi iuſte acquirit: vt hic. ſecus ſi iniuſte acquirit: vt in cõtrario. qꝺ valet ſi papa cõfirmat[e] oĩa priuilegia alicui eccleſie vel collegio ſeu ciuitati que ſtatuit ꝙ videtur cõfirmare que ſunt iuſta. ar. l. i. §. i. ꝺ his q̃ in teſta. delẽ. ⁊ eſt caſus ex̃ de iureiurã. c. i. li. vi. ¶ Op. ⁊ videẽ etiam ꝙ ſeruus acquirat non dño: vt inſti. ꝑ quas pſo. no. acqui. §. de his. So. dic ꝙ ſeruus acqrit dño vt hic. Itẽ quaſi dño vt in ꝯtrario. ¶ Op. ꝙ immo ſibi acqrit: vt inſti. de ſti. ſer. §. cũ factũ. So. licet ibi dño principaliter nõ acquirat. querit tñ ſecũdario q: cõmodũ ex eo perueniens eſt dñi. ¶ Op. imo ꝙ ſeruus acquirit eſt in pendẽti: vt . ĩ. de vſufru. le. l. ſed ⁊ ſi qs. §. interdũ. So. licet aliquo tpe ſit in pendẽti: tñ ex ſolutione poſtea facta de pecunia fructuarij preſumitur res retro fuiſſe fructuarij ⁊ ei fuiſſe acquiſita. ⁊ ſic non ob. ¶ Op. iterũ. nã ſeruus publicus[b] non acqrit rei pub. ſꝫ alij vt pupillo: vt. ĩ. rẽ pup. ſal. fo. l. ij. ⁊. l. nõ aliter. ĩ. ti. ꝓxi. Sol. ibi loqtur in tabelliõe nõ in ſeruo. ⁊ qualiter tabellio acquirat ibi dicam. ¶ Opp. de. l. ſi ſeruus. ĩ. de acqui. re. do. So. vt ibi no. ¶ Op. ad id quod diciẽ dño nõ eſt licitũ in ſeruos ſeuire. Cõtra. de. l. q ſeruũ. ĩ. de ꝟbo. ob. So. ex iuſta cauſa põt dñs ſeruũ occidere vt in cõtrario: ſine cauſa nõ: vt hic diciẽ. ¶ Op. ad hoc de emẽ. ſer. l. i. C. So. ſine cauſa nõ eſt licitũ ſeuire in eũ: vt hic. tñ caſtigare eum põt. ⁊ etiam ſine cauſa eũ verberare: ⁊ ita loqtur hoc ꝯtrium: de quo dic vt ibi no. imo põt eũ vinculare vt ibi. ¶ Op. dicitur hic ꝙ dñs occidẽs ſeruuꝫ teneẽ: imo nõ teneẽ: q: ꝯtra dñm nõ datur actio aqlia. ſed ꝯtra aliũ eideꝫ ſic: vt. l. itẽ mela. §. lex aqlẽ. ĩ. ad. l. acquiẽ. So. verũ ẽ ꝙ dñs nõ teneẽ ciuiliter cũ illa actio detur dño: vt in ꝯtrario. ſed bene tenetur criminaliter vt hic. ¶ Op. diciẽ hic ꝙ ius ſuũ nõ debet alicui auferri. cõtra. l. ſi vẽditor. §. ſi cõſtat. ĩ. cõia predioꝝ. So. qꝺ hic diciẽ eſt veꝝ niſi cõſuetudo aliud inducat quod eſt valde notabile. Ex quo habetis ꝙ ꝯſuetudo põt auferre de iure alterius. qꝺ intelligiẽ ex iuſta cauſa[f] aliter nõ: qa nec princeps hoc poſſet vt dixi in. l. i. ſ. ꝺ cõſti. prin. qꝺ no. per glo. ⁊ doc. in. l. quotiẽs. de preci. impe. offer. Itẽ diciẽ hic ꝙ cogiẽ vendere cõtra. ſ. de iure deli. l. nec emere. Sol. hic ſpãle contra illã regulã: vt dicã in. l. i. §. cura carnis. ĩ. de offi. prefec. vr. ¶ Querit hic Guil. nunquid ſeruus ſi cõmittat maleficiuꝫ poſſit eum punire dñs. ⁊ videẽ ꝙ ſic: vt. ĩ. ad ſilẽ. l. ⁊ ſi ꝑcuſſor. ⁊. ĩ. de ꝟbo. ob. l. qui ſeruũ. ⁊. l. ſi qs forte. §. ſi quos . ĩ. de penis. In ꝯtrarium videẽ tex. iſte quid dicẽdũ. dic ſm Guil. ꝙ aut dñs vult punire ſeruũ qui adulteriũ cũ vxore ſua cõmiſit: vel qui ei nõ ſuccurrit cũ offendebatur. ⁊ tunc põt eũ punire

f ¶ Nõ diciẽ filius. ꝯtrariũ videẽ q: rõe publice vtilitatis videẽ etiã hoc caſu habere locũ ſtatutũ: vt ĩ ſimili in. l. ſi qs in graui. §. vtrũ ad ſille. ⁊ ibi bar. ad hoc notabile vide glo. no. in cle. i. de baptiſ. ⁊ no. l. i. C. de accuſa.
g ¶ Patria poteſtas. Sed an iudei habeãt filios in poteſtate. videẽ ꝙ nõ q: nõ cõtrahũt ſm morem eccleſie. ꝯtrariũ dicit Bal. hic ſi ꝯtrahat ſm ꝯſuetudineꝫ coꝝ. adde no. ꝑ Ja. de are. ⁊ ludo. i. l. multũ. ĩ. de ꝟbo. ob. quid autẽ in filijs iudeoꝝ aſſumẽtibus ſctũ baptiſma. glo. no. xxviii. q. i. c. iudeoꝝ videẽ velle ꝙ liberẽtur. ⁊ ad ꝓmũ ad de qꝺ idẽ dixit hic Bal. in paganis. q: matrimoniũ fuit ꝺ iure naturali: ⁊ hoc dũmõ ſint ſub iperio romano ſm Bal hic ſed certe cuꝫ nõ ſit veruꝫ matrimoniũ apud eos. c. q̃ſto ⁊. c. gaudemus. ꝺ diuor. ideo obſtat propter hanc. l. q̃ dixit ex iuſtis nuptijs rñd. ſm pe. ꝺ ancha. ꝑ. l. die ſabbati. C. ꝺ iudeis in. ꝟ. ex tolerãtia. ⁊ ꝙ iudei dicanẽ habere filios in ptã te. vide que ſcripſi poſt bar. in. l. apꝺ iulianũ. §. i. de leg. i. ADDE an iudei hẽant filios in poteſtate ꝙ voluit cal. conſilio. iii. ꝺ iudeis vbi ponit an filij iudeorum poſſint eis inuitis baptizari.

vt. d. l. qui ſeruũ. ⁊. d. l. ⁊ ſi ꝑcuſſor. ex alijs auteꝫ cauſis nõ poſſet vt hic. poſſet etiã delicto in vinculis eũ tenere: vt. d. l. i. C. de emẽ. ſer. tamẽ non oportet eũ puniẽdũ iudici preſentare. ⁊ eſt tex. no. ĩ. ad. l. cor. de ſicca. l. circũcidere. §. ſi. ¶ Ultimo. l. iſta ĩducitur[e] ad. q. ꝙ ſicut dñs ꝑꝑ nimiã ſeueritateꝫ repelliẽ a dñio ſerui: ita iudex ꝓpter nimiã ſeueritatẽ repelliẽ ab officio.

Ex. l. ſequenti.

¶ Dictio itẽ eſt repetitiua ⁊ filius naturalis nõ eſt in poteſtate patris nec ſpurius. Et ſtante ſtatuto ꝙ capiẽs aliquẽ de petra mala habeat iure nõ conſeqtur precĩũ ſi capiat aliquẽ baſtarduꝫ. Stãteqꝫ ꝯſuetudine ꝙ ſi aliquis decedat abſqꝫ filio in poteſtate ꝙ curia occupet bona ſi moriatur aliquis relicto filio epo: curia non põt bona occupare.

i Tem in poteſtate.

Hic ꝓſequitur primũ membrũ vſqꝫ ad . d. l. filiũ. ⁊ breuiter hoc intendit. filius ex legitimo matrimonio natus: ⁊ deſcẽdẽtes ex eo ſunt in poteſtate parentũ. ⁊ nepos ex filio poſt morteꝫ aui reincidit in poteſtatẽ patris ſi pater ſuus fuit in poteſtate aui quouſqꝫ auus vixerit. h. d. ¶ Nota ꝙ dictio iteꝫ[e] eſt dictio repetitiua: vt. ĩ. de le. iij. l. in repetendis. ⁊ hoc qꝺ dicit nõ eſt recaſurus videlꝫ ad ſubſtitutionẽ pupillarem que eis fieri nõ poſſet: vt no. in. l. ij. C. de ĩpub. ⁊ alijs ſub. ¶ Item no. ꝙ ad hoc vt ſit in poteſtate patris oportet ꝙ ſit ex iuſtis nuptijs. vnde naturalis tñ nõ eſt in poteſtate pr̃is: multominus ſpurius: vt in corpore qui. mo. na. effi. ſui. §. ſi. adeo ꝙ in iſtis nõ põt fieri pupillaris ſubſtitutio vt. l. lucius. ĩ. de vulg. ⁊ pu. ſub. ¶ Iteꝫ no. ꝙ pater nõ poteſt ei dare tutorẽ niſi cõfirmeẽ: vt l. ſi. C. de cõfir. tu. idem in ſpurio: vt. l. i. in prin. ĩ. de teſta. tu. q: nõ diciẽ filius: vt. d. §. ſi. col. vij. ¶ Et hoc allegabaẽ. ad. q. de facto. dicebat ſtatutum hic ꝙ ſi quis caperet aliquẽ de illis de petra mala vel de coruꝫ filijs ꝙ habeat mille. captus fuit quidẽ baſtardus an capiens debeat habere premium. ⁊ certe nõ: quia ſpurius nõ dicitur filius[f] vt. d. §. ſi. ⁊ no. Dy. in. l. cũ pater. §. mater. de le. . ij. ¶ Item no. quomodo patria poteſtas eſt introducta a iure ciuili. Ex hoc poſſet reddi ratio quare filius nõ obligatur patri ciuiliter: quia cũ patria poteſtas fuerit introducta a iure ciuili. ſꝫ qꝺ qcqd filius q̃rebat: pr̃i q̃rebat: ſi obligareẽ ciuiliter illa quereren̄ patri: ⁊ idẽ apud eundẽ inueniretur obligatus quod eſſe nõ põt. ¶ Oppo. ⁊ videtur ꝙ ⁊ alij ſunt modi qbus patria poteſtas[g] conſtituitur q̃ iuſte nuptie: vt in. §. ſi qs igitur. in cor. qui. mo. na. effi. ſui col. vi. ⁊ ti. ꝓxi. per totũ. So. hic eſt vnus modus patrie ptãtis inducende. alius per adoptionẽ: vt. ĩ. ti. proxi. ⁊ alij ſunt per legitimationem: vt ꝟ no: ⁊ eſt bona glo. inſti. de nup. §. ſi. ⁊ no. hanc glo. ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ recidit in ptãtẽ niſi exiuerit ⁊c̃. Contra de. §. ergo. in auc̃. cõſti. que de dig. col. vi. So. ibi pater exiuerat ꝺ poteſtate patris ſui ꝑ dignitatem. quo caſu filij recidunt in poteſtateꝫ ſuam vt in contrario. ſecus ſi per emãcipationẽ. ⁊ hoc no. quia valet ad. q. Conſuetudo eſt in vltimis partibus: ꝙ ſi pater deceſſerit ⁊ aliqueꝫ filium mortis tempore in poteſtate nõ habuit ꝙ

a ℂ Curia
vel baro. Et
ſic no. ꝙ mo
nachus ē in
patria ptāte
quo ad fauo
res: vt not.
glo. in. l. ⁊ ſi
ne. §. fi. ⁊. l. ſi
ex cā. §. papi
nianus. ꝟ. de
mino. ibidē
qūo intelli-
gaꝭ p digni
tatem ſoluiꝭ
patria ptās.
qd vex quā
tū ad cōmo
duꝫ filij. ad-
de tñ ꝙ per
militiā ⁊ do
ctoratū nō
liberaꝭ qs a
patria ptāte
. l. ſi mariꝭ
⁊ ibi bal. C.
de pa. poteſ.
⁊ hic adde
bal. i. l. apud
hoſtes in fi.
. C. de ſuis ⁊
legit. ⁊ bal. i
l. nepotes. ⁊
ibi etiā ang.
b Filiuꝫ.
f Ad hāc
. l. vide
que dixi i. l.
miles. §. de-
functo. ꝟ. de
adult.
c ℂ Probe
tur filiatio.
Practica p
bandi filia-
tionē. adde
no. p cano.
in. c. tuas. ꝺ
proba. ⁊ Ja.
bu. in. l. qdā
. ff. de pba. ⁊
qd not. in. l.
neqꝫ pfeſſio
. C. de teſta.
mili. ⁊ dixit
bal. hic per
hāc. l. ꝙ ad
pbandū le-
gitimationē
filij dꝫ pba-
ri de matri-
monio parē
tuꝫ. qd qua
liter pbatur
vide bar. in
. l. ſi qs vxoꝛ
de adulte. ⁊
iſtis adde ali
os modos p
bal. i. l. neqꝫ
natales. C.
de proba.
ADDE qua
liter pbetur
filiacio. bal.
cōſilio. lix. et
cxix. ij. li. pe.
de anch. cō-
ſilio. cccxvi.
d ℂ Opp. ad
hāc. l. an ſteꝭ
dicto patris
⁊ matris ⁊c̄.
Adde gl. in
l. i. §. ſi muli
er. ⁊. §. idē p
ꝫriū. de lib.
agno. ⁊ vide
que no. bar.

curia vel baro[a] poſſit oīa bōa ſua occupare. mo-
do quidā deceſſit: ⁊ nullum filium tēpore mor-
tis habebat niſi quēdam clericū poſitū in digni
tate. puta qa erat epš. mō curia petit bona. op.
cōtra eū ꝙ iſte qui deceſſit tēpore mortis habe-
bat filium. replicabaꝭ ꝙ nō erat in ptāte: qa exi-
uerat per dignitatē. quid iuris. dic ꝙ curia nihil
debet habere: imo debet ſuccedere fili⁹. Ad id
qd dicꝭ ꝙ filius exiuit de patria poteſtate p di-
gnitatē. verū eſt. ſ. inquātum faceret cōtra eū ꝙ
eſſet in patria ptāte: ſed ſi eſſet ei fauor adhuc ī
ptāte patria iudicareꝭ: vt pꝫ in. d. §. i. i glo. igiꝭ.
⁊ ē gl. i. i. i. l. nepotes. ꝟ. e. ⁊. ꝟ. ad macedo. l. i. §. i.

f **Filium**[b] Notabilis lex eſt. ⁊ hoc
intendit. Ille dicitur fi-
lius legitimus q ex viro ⁊ vxore ad ma
trimonium ꝯtrahendū ⁊ generandū habilibus
ſimul cohabitātibus ꝯſtāte matrimonio naſciꝭ.
hoc dicit. Nota quē preſumi habilem ad cōtra-
hendū ſeu generandū: niſi pbetur oppoſitum:
vt ibi ſi cōſtat maritū ⁊c̄. Et no. practicā ex hac
. l. qualiter pbetur filiatio[c]. primo ꝙ inter ticiuꝫ
⁊ ſeiam fuit cōtractū matrimoniū legitime. ⁊ ꝙ
iſti erant habiles ad matrimoniū ꝯtrahendum.
Itē ꝙ ticius ⁊ ſeia vt vir ⁊ vxor inſimul habita-
bant. ⁊ ſic ad inuicē ſe tractabant. ibi aſſidue ⁊c̄.
⁊ ꝙ talis eoꝝ filius fuit natus ex dicta ſeia. ⁊ ꝙ
dictus filius fuit ⁊ eſt in quaſi poſſeſſione filiati
onis. ⁊ ꝙ dicti ticius ⁊ ſeia eū tractauerūt ⁊ tra-
ctant vt filium ſuuꝫ. ⁊ ita teneꝭ ⁊ reputaꝭ ab eis
⁊ ab alijs eū cognoſcētibus: vt hic videꝭ pbari.
⁊ i. l. nō ignorat. C. qui accu. nō poſſunt. ⁊. l. nō
nudis. ⁊. l. nō epiſtolis. C. ꝺ pba. ⁊. l. i. ⁊ ibi dixi.
. ꝟ. quoꝝ bonoꝝ. ⁊ notat Cy. in. l. ſi vicin⁹. C. de
nup. ℂ Op. ad hanc. l.[d] dicꝭ hic ꝙ abſens p. x.
annos nō tenetur eū quē iuenerit p filio cogno
ſcere cōtra. l. i. §. ſi quis. ꝟ. de liber. agno. So. vt
hic ⁊ ibi. ℂ Querūt doc. eſt qſtio inter aliquos
de aliquo filio ⁊ negaꝭ eſſe filius ab aliqbus cō-
ſanguineis eius cuius dicit ſe filiū eē. pater quē
aſſerit dicit certe tu non es filius meus: an filio
noceat. ⁊ tenēt doc. ꝙ nō: qa dictū patris pdeſ
ſe poteſt ⁊ non obeſſe: vt. l. i. §. ſi quis. ꝟ. de car.
edi. ⁊ breuiter refert Cy. ⁊ Ja. ꝺ are. ꝙ fuit que-
dā mulier que erat regina ⁊ habuit vnum filiuꝫ
de quodaꝫ milite. poſtea ille filius qa credebaꝭ
filius[e] primogenitus regis ſucceſſit in regno de
mū mater ven'ens ad mortem dixit: lꝫ ſis filius
meus: tamē non es filius regis ſed cuiuſdaꝫ mi-
litis. ⁊ ſic filius poſtea ſciens renūciauit regno.
credo ꝙ filius qui renūciauit regno nō bene fe-
cit: qa hoc ſibi nō preiudicabat. ⁊ dicit Ja. hoc
nō feciſſem ego: qa non renūciaſſem regno. pro
hoc eſt glo. in. l. vltima. cōiuncta glo. cū tex. ꝟ. de
proba. qualiter aūt pbatur quem eſſe de tali ge
nere vel de tali natione ⁊ ſimilia. vide glo. in. l. i.
circa fi. de proba.

g **Si qua.** Hanc legem perpetuo
tene menti que dicit ꝙ
reſpectu eo maxime quo filius ſublato
filio ꝺ medio nepos ſuccedit loco pr̄is ſui. h. d.
⁊ hanc. l. multū no. nam facit ad. q. arduā. Ali-
quis cōmiſit maleficiū ex quo eſt bānitus. ⁊ oīa
ſua bona ſunt publicata fiſco[f]. cōtingit ꝙ pater
iſtius exbanniti moritur vel pone ꝙ aliqua per-
ſona pxima exbānito cui exbānitus poſſꝫ ſucce
dere: moriꝭ. modo fiſcus uel cōmune petit hāc
hereditatē que eſt delata iſti exbānito tanꝙ p-
ximiori: filius exbāniti aſſerit ꝙ debeat ſuccede
re ⁊ nō fiſcus. Queritur quid iuris. ⁊ videtur ꝙ
fiſcus vel cōmune debeat ſuccedere: vt. l. i. C. de
heredi. inſti. maxime cū fiſcus in oīa bona debe
at ſuccedere: ⁊ poſſet dici heres: ut. C. ad. l. iuliā
de ui. pu. l. i. In cōtrariū determinat Guil. per
iſtam. l.[g] ⁊ facit. l. ſi necē. ⁊. §. ſi deportatus. ꝟ. de
bo. lib. Nō ob. glo. l. i. alle. qa ē falſa ſm Oldr.
maxime cū exbānitus hodie nō equiparatur de
portato ſm Ja. de are. ⁊ ita ibi per Cy. uel ibi ī
ſucceſſionē que defertur ex teſtamēto: ⁊ ideo in
odium teſtatoris qui inſtituit perſonā inhabilē
deferꝭ fiſco ⁊ queſtio noſtra loquiꝭ in ſucceſſiōe
q̄ deferꝭ ab inteſtato: ⁊ hoc ſm Guil. ⁊ Oldr.

p **Patre furioſo.** Furor ſu-
pueniens
nō poteſt facere quominus filij ex vlti-
mo matrimonio nati ante uel poſtea dicanꭍ eſſe
in patris poteſtate. hoc dicit. Et per hanc. l. ar-
guitur a ſufficienti partium enumeratione. nam
ſi iſte non eſt de modis exeūdi de poteſtate. er-
go remanet in poteſtate per hoc ar. Item nota
ꝙ furioſus nō poteſt uxorem ducere: licet iam
ductam retinere nō impediatur. Item quod le-
gitime factum eſt non retractatur ex facto ſuper
uenienti. ℂ Oppo. de. l. ſunt perſone. ꝟ. de reli.
glo. nō ſoluit. Ja. bu. dicit ꝙ illa. l. ꝯcor. ℂ Op
po. de. l. non diſtinguemus. §. ſacerdotio[h]. ꝟ. de
arbi. glo. nō ſol. Ja. bu. dicit ꝙ quādoqꝫ cauſa
impediens reſpicit cauſam finalem ⁊ tunc ſicut
impedit a principio faciendum: ita impedit iaꝫ
factum: ut. d. §. ſacerdotio. quādoqꝫ reſpicit cāꝫ
efficientem ut conſenſum qui eſt cauſa efficiens
matrimoniū: ⁊ licet ab initio aliquid impediat
faciendum: non tamē tollitur iam factuꝫ: ut hic
ſm Bu. ⁊ dic ut no. per Dy. in. c. actuꝫ legitime
extra de regu. iur. li. vi. ℂ Querit hic Guil. mul
ti ſunt modi qbus ſoluiꝭ patria poteſtas. Quid
ſi pater efficiatur monachus: an filij efficiantur
ſui iuris: ⁊ utrum poſſit facere teſtamentuꝫ. ⁊ ui
detur ꝙ non: quia non eſt de modis quibus ſol
uitur pa. po. ut hic. In contrariū uidetur: nam
iſte mutat ſtatuꝫ[i] ſicut deportatus per quod ſol
uitur pa. po. ut inſti. qui. mo. ius pa. po. ſol. §. re
legati. Item habetur pro mortuo: ut. l. deo no-
bis. C. de epiſco. ⁊ cleri. Idem tenet hic Guil. ⁊
Dy. in. l. ergo. ꝟ. de acquir. re. do. Item qa tran
ſit in poteſtatem alterius ut abbatis: ideo non
poteſt habere alium in poteſtate: ut. ꝟ. ad. l. iuꭍ.
de adulter. l. ſic euenit. ℂ Quero quid econtra
filius eſt factus clericus uel alias eſt conſecutus
dignitatem: an efficiatur ſui iuris. In dignitate
epiſcopali nō eſt dubiuꝫ: quia efficitur ſui iuris
ut in corp. cōſti. que de digni. §. illud. in alia di
gnitate habes glo. ꝟ. de mino. l. ſi ex cauſa. §. pa
pi. Quid ſi filius efficiatur ſacerdos: an liberaꝭ
a pa. poteſ. ⁊ uideꝭ ꝙ ſic: ut in. c. indecoꝝ. extra
de eta. ⁊ quali. dic ut ibi.

f **Filius.** Quantum ad ius publi-
cum pa. poteſtas nō cu-
ratur. hoc dicit. ℂ Oppo. ꝙ immo cu-
ratur: quia teſtamenti factio eſt de publico iu-
re: ut. ꝟ. de teſta. l. iij. ⁊ tamen. non poteſt facere
teſtamentum: ut. l. tam his. ꝟ. de dona. cā mor.
So. quod hic dicitur non curatur. ſ. in pu. offi-
cijs auctoritate ⁊ utilitate. de hoc dic ut p Cy.
. C. qui teſta. fa. poſ. l. ſenium. Allegatur hec lex
per doc. ꝙ filiuſſa. poſſit eē in cā publici iudicij
ſine ꝯſenſu patris: lꝫ ꝯriuꝫ no. ⁊ male. in. l. cum
nō ſolū. §. i. C. de bo. q̄ lib. in fi. magne glo. ⁊ eſt
ꝯ. l. iter. §. pe. ⁊ ibi p Dy. ꝟ. ad. l. iuꭍ. ꝺ adul. qd no.

g **Si iudex.** Hāc. l. no. ⁊ h. d. in
ſūma. Sentētia lata
in principali non preiudicat in incidē-

⁊ Bal. in. l.
gallus. in fi.
prin. ꝺ libe.
⁊ poſthu. et
vide gl. in. c.
p tuas. q filij
ſint legi. ⁊ p
Bal. in. l. nō
nudis. C. de
pba. ⁊ in. d.
c. p tuas. de
proba.
e ℂ Credeba
tur filius. vi
de not. in. c.
tranſmiſſa. q
filij ſint legi.
p Bal. in. l.
neqꝫ pfeſſio
de teſta. ple-
ne Ja. bu. in
. l. qdā. ꝟ. de
pba. p bart.
⁊ doc. in. l. ſi
poſthumus
a pmo. §. fi.
de libe. ⁊ po
ſthu. Cy. in
. l. ſi vicinis.
. C. de nup.
f Si qua.
publi-
cata fi-
ſco. An bōa
obuenientia
exbānito p⁹
bānā debe-
ant eſſe ſua
vel fiſci. per
bar. i. l. amiſ
ſione. §. qui
deficiunt. ꝺ
capi. di. per
bal. in. l. i. C.
de here. inſti
tu.
g ℂ Per
iſtā. l. Quia
cū exbānit⁹
dicaꝭ ſubla-
tus de me-
dio. d. l. i. e
go filius ei⁹
loco ſucce
dit.
h Patre
p furioſo
§. ſacer
dotio. vide
late bart. i. l.
penul. §. fi.
. ꝟ. ꝺ verbo.
obliga.
i ℂ Mutat
ſtatuꝫ. Sed
quid ſi pater
efficiaꝭ here
ticus dicas
ꝙ filius libe
raꝭ a patria
poteſtate ſꝫ
glo. no. i. c.
ij. de hereti.
in vi. iuncto
tex.

a ¶ Iudex e nõ preiudicat. Qñ ſentẽtia lata ſup ꝓncipali preiudicet in incidenti. adde Bart. in. l. a diuo. §. ſi ſuper. de re iudi.
b Nuiti i baſtardus. Limita vt in. l. iubemus. C. de emanci. lib. vidꝫ ꝑ Guil. ⁊ bal. in. l. benignius. ff. de legi.
c ¶ Nõ vult. An pr̃ poſſit legitimare filiuꝫ inuitũ. ⁊ idẽ in filio ignorãte ſꝫ pe. de anch. hic ⁊ vide tex. ⁊ ibi In no. in. c. qa cũctis. de cõceſ. prebẽ. in vi. An iſans poſſit legitimari. vide pulchre ro. ꝯſili. cxciiij.

De adoptionib⁹. Rubr.

d Ilios. f auctoritate ꝓncipis. nec ſufficeret auctoritas ſenatoꝝ vel populi etiaꝫ permittentẽ ſtatuto. vt ꝑ bart. in. l. nõ ambigit. ff. de legi. ⁊ vide io. fab. in ſti. eo.
e I ꝯſul e oppo. ad hãc. l. hãc materiã qñ qs ſe poſſit i duobus exercere. vide per bal. in ꝓhemio. C. §. iõ qꝫ. ⁊ ꝑ Ja. de bel. in. ij. cõſti. C. ꝑ Cy. Rai. ⁊ imol. l. l. ille a quo §. tẽpeſtiuũ. ff. ad trebel. ꝑ glo. ⁊ doc. in. c. iij. de ꝓba. per pau. de liaꝫa. i. q. incipiẽte. ꝓmo querit vtꝝ elec. ⁊c. i ſecũdo dubio in libro diſp. ſi. lxvij.
f ¶ Reliquit priorib⁹. Si leganꝛ prioribus ciuitatis. c. ⁊ ticio

ti de quo ſummarie eſt cognitũ. h. d. ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ ſententia lata in principali in incidenti nõ preiudicat. contra. l. ij. C. de ordi. cog. Glo. ſoluit duob⁹ modis. vno modo ꝙ in. l. cõtraria non poteſt eſſe heres quin ſit liber. ⁊ ideo ſententia lata ſuper hereditate in libertate preiudicat. ſed hic poſſunt alimenta dari licet nõ ſit filius: vtputa quãdo pater cõtempſit plautianũ quia eius nõ ſeruauit ſolẽnitateꝫ. Aliter glo. ſoluit in fi. ⁊ melius: ⁊ hoc ponũt doc. quod no. nã aut eſt de incidenti ſummarie cognitũ: aut plene. primo caſu ſententia lata in principali in incidenti nõ preiudicat[a] vt h. In ſecundo caſu quãdo eſt plene cognituꝫ tunc preiudicat in incidẽti. accedat. l. ij. C. ad. l. corne. de fal. ¶ Opp. ad glo. de. l. quod in diẽ. §. i. de compen. ⁊. l. finaũt §. i. de neg. geſ. ¶ Quare Guil. de cu. dicit ⁊ bene ꝙ ſi queris an ſententia lata ſuper principali noceat incidẽti: dic aut ſup ꝓncipali qõne ẽ plene cognitũ: aut ſummarie. primo caſu aut ſentẽtia nõ poteſt ferri in principali quin incidenti ꝓiudicet: tunc preiudicat: vt. l. ij. ⁊ ibi no. C. de ordine iudicioꝝ. ⁊ pro hoc. ff. de excep. rei iudi. l. duobus. Aut põt ſup principali ferri ſnĩa adeo ꝙ ſuper incidẽti nõ preiudicet: tunc ſi de ea ẽ cognitum ⁊ fuerit per iudicem facta mentio ſuper reprobatione incidentis: tũc preiudicat incidẽti: aut tacite fuit reiecta: ⁊ tũc non preiudicat: vt alias dicitur quãdo iudex reprobat ꝯpẽſationẽ vel nõ: vt. d. l. finaũt. §. i. ⁊. l. quod in dieꝫ. §. i. ꝓ allegato. In ſecundo caſu principali quãdo ſuper principali eſt ſummarie cognitũ: vt in cauſa alimentoꝝ de qua ſummarie cognoſcitur: tunc ſententia lata in principali nõ preiudicat in incidenti: ⁊ ita debet intelligi hec. l. que eſt no. ⁊ ſua glo. ⁊ alibi nõ eſt plenior. de hoc etiã dic ꝑ doc. in. l. i. C. de ordi iudi.

i **Nuiti.** ¶ Oppo. imo redigaꝛ i poteſtate: vt. l. i. C. de dignitatibus. li. xij. ſol. fallit ibi. ¶ Quero ſi filius baſtardus[b] non eſt in poteſtate patris nũquid pater poteſt eum legitimare ſi filius nõ vult[c]. ⁊ dic ꝙ nõ vt dicit tex. in auc. qui. mo. na. ef. ſui. §. genaraliter. col. vij. quia nõ ſunt in poteſtate: vt. l. iteꝫ. ff. e. ideo nõ poteſt cogi inuitus ar. huius. l. ⁊ glo. Idem dico de naturalibus ex cõcubinis ex cã vero hoc eſt verũ niſi ſit infans: vt. l. iubemus. C. de eman. li.

¶ De adoptionibus. Rica.

f **Ilios.** Per adoptionẽ qs tranſit in poteſtateꝫ adoptãtis: ⁊ adoptio in genere cõtinet ſub ſe adoptionem in ſpecie. ⁊ arrogatio fit de eo qui ẽ ſui iuris auctoritate principis[d]. ſed adoptio in ſpecie fit de eo qui ẽ alieni iuris auctoritate magiſtratus. hoc dicit. ¶ Nota ꝓmo quomodo ante debeat interrogari ſpõſus ꝙ̃ ſponſa. ⁊ hoc debet ſeruari ſm glo. vel dic ſm Mar. ſit. ꝙ nõ eſt vis ſi aliter fiat ꝙ̃ hic no. nec omiſſio ordinis habet hoc vitiare cum non ſit de ſubſtantia: vt. ff. de ſolu. l. nec enim. ſed hoc fit ad effugiendũ verecundiã quod etiã glo. h no. que eſt bona. Et no. tex. qa illud eſt propriũ qđ alicui nõ ꝯmunicaꝛ ſm Ja. de are. quod valet ad multa.

e **I conſul.** Ubi officia nõ ſũt repugnantia vnus poteſt vicẽ duoꝝ ſuſtinere. h. d. ad hoc allegatur iſta. l. ⁊ hanc. l. no. qa bona ẽ. ¶ Op. ad hanc. l.[e] quia emancipatio in conſule non eſt neceſſaria: imo ꝯſulatus eximit a patria poteſtate: vt. C. de decu. l. ſi. li. x. ⁊ in auc. conſti. que de digni. §. i. col. vi. Sol. olim dignitas conſulatus nõ liberabat a patria poteſtate: vt hic. hodie ſecus vt in contrario. ⁊ ibi ſunt caſus in qbus eximitur. ¶ Oppo. de. l. ille a quo. §. intempeſtiuũ ad treb. So. differentia eſt inter iuriſditionẽ cõtentioſam ⁊ voluntariã. primo loquitur contrarium. ſecũdo loquitur hic. ¶ Oppo. de. l. ſi plures. ff. de pac. glo. non ſol. tu dic ꝙ ibi non ſuſtinet vicem duarũ perſonarũ vel plurium: imo vt vna perſona reputatur ratione vnius officij. licꝫ ſit tutor plurium perſonarũ vt in contrario. vel melius ſm Guil. de cu. ſic dicas: aut conſideraꝛ perſona vt perſona: ⁊ tunc vna perſona nõ põt ſuſtinere vicem plurium perſonarũ: vt. ff. de pac. l. ſi plures: aut conſideratur perſona reſpectu alicuius qualitatis vel officij: ⁊ tunc aut officia i uicem compatiunꝛ: aut non. primo caſu poteſt ſuſtinere vicem plurium vt hic: alſ non: vt. d. §. tempeſtiuũ. ⁊. ff. de offi. cõſu. l. i. §. ſi. ¶ Et ex ꝓdictis arguitur ad qõnem teſtator reliquit prioribus[f] iſtius ciuitatis centum diſtribuenda inter eos. Itẽ reliquit quinquaginta ticio qui erat de prioribus. nunquid poterit petere ticius quinquaginta: ⁊ admitti ad partem illorum centuꝫ: ⁊ videtur ꝙ ſic per hanc. l. In contrariuꝫ videꝛ ꝙ in generali legato de centum ſit derogatum per ſpeciale: quia generi per ſpecieꝫ derogatur: vt. ff. de ali. ⁊ ci. le. l. alimenta. §. baſilice. ⁊ i. c. generi per ſpeciem. extra de re. iur. li. vi. Quid dicẽdum. dico ꝙ poteſt admitti ad vtrũqꝫ: vt videꝛ tex. in. l. ticio. §. qui marco. ⁊. l. alio. ⁊ ibi ꝑ Dy. ff. de ali. ⁊ ci. leg. Non ob. §. baſilice. quia rñde vt ibi no. per eundem Dy. Item eſt arg. ad. q. donatio vltra quingentos aureos non valet ne inſinuatione: vt. l. ſancimus. C. de dona. modo ticius iudex facit maiorem donationeꝫ ⁊ eam inſinuat coram ſe[g] an poſſit. videtur ꝙ ſic per hãc. l. ⁊ maxime cum magiſtratus poſſit filios ſuos emancipare vt hic. ⁊. l. ſe. ſed in emancipatione ſoluta eſt fieri donatio: vt. C. de col. l. ⁊ liberis. concluditur ergo ꝙ coram ſe poſſit fieri. In cõtrarium determinat Guil. de cu. nã donatio ibi requirit inſinuationẽ ne forte donans decipiaꝛ: ſed ſicut errore poſſet induci ad donãdum: ita errore poſſet induci ad inſinuandum. arg. l. antique. ⁊. l. ſi mulier ad vell. vnde coraꝫ ſeipſo nõ poſſet fieri. Cõtra eius opi. facit. l. ſi pater. §. ſi. ff. eo. nã cauſe cognitionẽ reqrit emãcipatio: ſic inſinuatio vt hic. ⁊ tñ non põt fieri corã ſe vt ibi dicitur. ¶ Quero nũquid tabellio de facto ſuo pro ſe poſſet conficere inſtrumentum. ⁊ videtur ꝙ ſic vt hic. quia eſt tanꝙ̃ officialis ⁊ eius viceꝫ ſuſtinet. Item ẽ etiã tanꝙ̃ priuata perſona. vnde poſſet vicem duorum ſuſtinere: vt hic. ⁊. l. ſe. In contrarium tenet Guil.[h] nam tabellio equiparatur teſti. vt. l. domicius. ff. de teſta. ſed in facto proprio nullus põt eſſe teſtis: vt. l. omnibus. C. de teſti. ⁊. l. nullus. ff. de teſti. Itẽ dicitur auctor in re propria quod eſſe non poteſt: vt. ff. de auctoritate tu. l. quod dicimus. cum ſit ad eius vtilitatem maxime cum ad eum recurratur pro fide ſui inſtrumẽti: vt. l. ſi quis decurio. C. de fal. nam in quantum facit inſtrumentuꝫ pro ſe ei nõ ſtatur. ſi autem contra ſe ei ſtatur: vt. ff. de cõtracta. l. non putauit. §. ſi quis ſua. Ideꝫ tenet Dy. in. l. i. §. i. ad. l. cor. de fal. hoc tenet Pe. in. l. publia. in fi. ff. depo. tamen glo. in fin. facit contra

qui eſt de prioribus. x. an poſſit vtrunqꝫ petere. vide in ſimili bar. in. l. ij. de ſtipu. ſeruo.
g ¶ Inſinuat coraꝫ ſe. An iudex poſſit iſinuare donationẽ ſuã vide qđ no. bal. in. l. ſancimus. C. de dona.
h ¶ Tenet Guil. Itẽ faciũt ad ea q̃ no. dixi poſt Bar. in. l. ſi cõuenerit. § ſi nuda. ff. de pigno. acti. ⁊ iſta faciũt an ſi vn⁹ recedat ab vno collegio et tranſeat ad aliud an poſſit ꝑ illos de primo collegio ibi reſeruari: vt etiã i poſterũ dare poſſit vocẽ i collegio a quo receſſit. ⁊ dicit ꝙ nõ. vt eſt caſus ſm vnũ intellectũ in. c. ꝯſtitutus eꝛ de elec. qđ no. ⁊ faꝛ qđ no. hic ꝙ nõ põt ſuſtinere officium duoꝝ. ⁊ vide qđ no. i materia. bar. in. l. ſi. ff. de colle. illici. item adde caſum nota. in quo põt qs ſuſtinere officiũ duorũ. in. l. duoꝝ. ff. de ope. liber. q tex. eſt no. et adde tex. noꝛ in. l. q duob⁹. de ꝯdi. ⁊ demõ. ⁊ no. plene bal. in doctore vtriuſqꝫ collegij ⁊ vtriuſqꝫ iuris. vt in. l. ſi ad ſcribatũ. circa fi. C. de appel. ⁊ in. l. ſi binos. C. de aduo. diuer. iud. Itẽ hec regula vera qñ officia ſunt protinus diuerſa. ſec⁹ ſi circa idẽ tẽdũt ſm bar. no. in. l. cõperimus. C. de ꝓxi. ſacro ſcri. li. xij. ex quo inferꝛ ad. q. de qua ibi ꝑ eum. ⁊ adde

qḋ ex neceſſitate qs pôt fungi dupli ci offõ vſqȝ ad trienniũ. l. fi. C. de executo. ⁊ exac. li. xij. fac̃ qḋ no. in. l. iubemus. §. ſane C. de ſac. ſſ. ec. de iudice ⁊ tabellioẽ. Ibidẽ ex oppoſito ⁊ cuȝ bar ꝯ Guil. inclinat do. Jo. in. d. l. a q̃lius. de dona. in fi. maxime ꝑ no. ꝑ bar. in. l. modeſtinus. de dona.

a ¶ Contra opi. di. vide bar. in. l. filiꝰ. §. ſequens. de fal.

b ¶ Ex ſe eligere. an plures electi poſſint eligere vnũ ex ſe ⁊ adde que ſcripſi i hac materia. i. l. .i. ff. de auc. tu. ⁊ qḋ no. bar. in. l. ab oibus. §. ij. de leg. i.

c i Nadoptioibꝰ. vna via an tacens videat̃ ꝯſentire ꝑ bar. i. l. q̃ dotis. ſolu. matri.

opi. Dy.ᵒ ⁊ Guil. in glo. parua. nam ibi dicit̃ ꝙ in totum debet approbari. nõ autem poteſt approbari inquãtum facit pro ſe ⁊ inquatum facit contra ſe non: niſi velles opi. iſtorum defendere ꝙ aliud ſit in tabellione officiũ gerẽte q̃ in alijs perſonis cum ei maior fides adhibeatur q̃ priuatis. nam cum aduerſarius non habet aliam ꝓbationem pro ſe: niſi illam aduerſarij confeſſionem: ſicut eam pro ſe approbat: ita ⁊ contra ſe. facit ad predicta quod no. in. l. ij. ⁊ qḋ ibi no. ꝑ Cy. C. de dona. ante nup. ⁊ per eundem. in. l. i. in. xij. q. C. de confeſ. ⁊ ibi plene. ¶ Quero plures ſunt facti electores ad eligenduȝ vnũ rectorem: an poſſunt vnum ex ſe eligereᵇ. vide glo. in .l. plane. ĩ. quod cuiuſqȝ vni. no. ſecus ſi vni eſſȝ cõmiſſa electio: quia ſeipſuȝ eligere non poteſt: vt no. per glo. ⁊ doc. ibi.

i **N adoptionibus.**

In arrogatione requiritur voluntas arrogatoris ⁊ illius q debet arrogari. ⁊ i adoptione requirit̃ voluntas adoptantis ⁊ eius qui adoptatur ⁊ patris ſui ⁊ non aliorum conſanguineorum. ⁊ ſi in loco nepotis quis adoptatur requiritur filij voluntas qui loco patris eſſe debȝ: que ſi nõ adeſſet nõ recideret in poteſtatẽ ipſius mortuo patre ſuo. hoc dicit cum. l. ſe. ⁊ l. ſi is q .ĩ. e ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ ſufficit non contradicere: ⁊ ſic tacens videtur conſentire. Cõtra. l. ſi filiuſfa. §. inuitus. ĩ. de proc. glo. non ſoluit. tu ſolue vt ibi no. ⁊ no. per Dy. i. c qui tacet. extra de reg. iur. li. vi. Uel dic ſm vltramõ. non cõſentire eſt vnum extremum per ſe contradicere eſt aliud extremum. taciturnitas eſt medium. Modo ſi queris nunquid tacens videtur conſentire. dic ꝙ quãdoqȝ eſt vna viaᶜ a iure diſpoſita: vt. l. i. §. ſcientia. ĩ. de tributo. quandoqȝ non eſt via a iure diſpoſita: ⁊ tũc aut loquimur de taciturnitate furioſi aut ſane mẽtis. ꝓmo caſu: aut eſt tale negocium in quo conſenſus non requiritur aut requiritur. ſi nõ requiritur nõ habetur pro diſſentiente. immo ipſe obligatur: vt. l. iij. §. furioſi. de neg. geſ. ſi vero requiritur conſenſus non habetur pro conſentiente: vt. ĩ. locati. l. qui ad certum. ſi vero in homine ſane mentis tacente loquimur: tunc regula eſt ꝙ qui tacet conſentire nõ videtur: vt. d. §. inuitus. ⁊. ĩ. de furtis. l. qui vas. §. vetare. Fallit rõne ꝯiunctionis ⁊ affectionis perſone vt hic. de hoc no. per Cy. C. de ꝓcu. l. inuitus. ⁊ ibi ſunt opi.

s **J quis nepotem.**

Adoptatus in locum nepotis tanq̃ ex filio natus nõ fit heres ſuus auo viuẽte. h. d.

q **Ui liberatus.** ¶ Opp. de. l. i. C. de ingra. li. So. verbuȝ honeſte hic poſitum tollit contrarium: quia honeſte nõ poteſt ſed inhoneſte poteſt vt in cõtrario. Sed quero an iſte nepos habeat ſaltem quartam de qua dicitur. e. l. ſi arrogator. Guil. ꝯ cu. tenet ꝙ ſic quẽ vide. Sed nunquid emancipatus ab auo mortuo propter ingratitudineȝ poteſt reuocari per patrem ſuũ in poteſtate ſui patris dic ꝙ nõ. ar. .C. de reuo. do. l. ſi. in ſi. ⁊ qui ⁊ a quibus. l. ſi qs in prin. §. i. ⁊ videtur probari per tex. d. l. i. C. de ingra. li. vbi dicit reſciſſa

i **N omni.** Finita adoptione finiuntur omnia iura prouenientia ex ea. h. d. vſqȝ ad finem. ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ finita adoptiõe finiunt̃ omnia iura alia. ⁊ ſic ceſſante cauſa ceſſat effectꝰ ¶ Ad hoc oppo. de. l. i. §. ſexum. ĩ. de poſt. glo. nõ ſoluit. Tu dic ꝙ ibi loquitur in cauſa impulſiua: h̃ in ſi. qua ceſſante ceſſat effectus. de hoc no. Cy. in. l. generaliter. C. ꝯ epiſ. ⁊ cle. ⁊ ꝑ Dy. in. c. decet eſſe conceſſum. extra de reg. iur. li. vi. ⁊ per doc. in. l. ſi pecuniam. ĩ. de condi. ob cãm. ſed an finiatur dignitas ſicut alia iura. glo. ĩ. e. l. ſi pater filium. tenet ꝙ ſic. quod non eſt verum: vt ibi dicemus.

s **J pater.** Ad patrẽ arrogantẽ tranſeũt omnia iura ſeu bona arrogati etiaȝ filij ſui in cuius poteſtate efficiuntur. h. d. ¶ Querit glo. filius arrogatus vult ꝓ ſe aliquid ſibi retinere an poſſit. ⁊ videtur ꝙ ſic: quia in traditione pactuȝ qḋ apponitur debet obſeruari: vt. ĩ. de pac. l. in traditiõibus. In ꝯtrariũ facit in corpore ꝯ mona. in. § iubemus. ⁊ no. in auc̃. ingreſſi. de ſacroſan. ec. ⁊ ideo nõ curo hoc hic dicere.

Qui duos. Id quod quis non pôt facere tanq̃ ipſe poteſt tãq̃ᵈ alius. h. d. ⁊ hoc quotidie allegat̃. ¶ Op. ad hunc. §. dicitur ꝙ quis ⁊c̃. Contra. l. ſi ꝓponas. C. de inoffi. teſtõ. glo. nõ ſoluit. Tu dic ꝙ ibi erat ꝯrietas. ⁊ iõ qḋ nõ pôt tanq̃ ipſe nõ pôt tanq̃ alius. ⁊ ita loquitur ꝯriũ. ¶ Oppo. cõtra hoc de. l. i. C. de dolo. ⁊ l. ſi. §. quattuor. ĩ. de le. .ij. de hoc ſic dicas. ꝙ aut eſt in hoc aliqua contrarietas aut nõ. primo caſu quod quis non poteſt tanq̃ ipſe nõ poteſt tanq̃ alius: vt. l. ſi ꝓponas. ſecũdo caſu quod quis pôt tanq̃ ipſe: pôt tanq̃ alius vt hic. ⁊ hoc eſt verum: niſi veniatur contra fidem debitam iure cõtractus. vel cõtra fidẽ debitã iure ꝯiunctiõis ꝑſone: qbus caſibus qḋ quis nõ pôt tanq̃ ipſe nec tanq̃ alius: vt. d. .§. quattuor. in. d. l. i. C. de dolo.

In arrogationibus. In adoptione conſiderantur cauſe infra ſcripte: ⁊ ars imitatur naturam inquãtum pôt: ⁊ tutor durante tutela ⁊ curator durante cura nõ pôt adoptare pupillum vel adultũ. hoc dicit vſqȝ ad. §. eoꝝ in. l. ſeq. ¶ Oppo. hic dicitur ꝙ libertus alienꝰ non pôt adoptari. cõtra. l. ſi. C. de adop. So. arrogari poteſt auctoritate principis vt i ꝯtrario: adoptari non poteſt vt hic. ¶ Oppo. dicitur h̃ ꝙ potius ad naturalitatem q̃ ad arrogationeȝ contra. l. iij. C. de na. li. So. ſicut reipub. intereſt filios ꝓcreari: vt. l. i. ĩ. ſo. ma. ita intereſt eius eos conſeruari. ⁊ hoc mõ adoptio ⁊ arrogatio ſunt permiſſe.

n **Ec ei.** Adultus vel pupillus nõ pôt adoptari ꝑ tutorẽ vl curatoreȝ. h. d. ¶ Oppo. de. l. nõnũq̃ in ſi. So. durãte tutela velᶠ cura nõ pôt fieri vt h̃: ea finita ſic vt in contrario.

Ex. §. ſequenti.

¶ Qualiter tabellio debet ꝯcipere verba inſtrumenti cum recipit ſtipulationeȝ. Et an tabellio poſſit alteri acquirere obligationẽ. Et qualiter debeat ꝯcipere verba. Et an tabellio poſſit acqrere obligationẽ ex contractu iuriſgentium. Et quis poſſit tabelliões creare. Et an tabellio creatus vigore alicuiꝰ ſtatuti poſſit extra illam ciuitatem cõficere inſtrumẽta. Et an inſtrumẽtum cõfectum vigore alicuius ſtatuti valeat extra ciuitatem illam.

Eorum. Arrogatio pupilli debet fieri cũ cauſe cognitiõe que. ĩ. ſequitur: ⁊ arrogans pupillum debet ſatiſdare

d J pater e §. q duobus. tanq̃ȝ. Not. hic de dictione ſicut: ⁊ tãqȝ adde. l. i. C. de here. inſti. ⁊ ibi bal. in prin. ⁊ ꝯ pa. coſtan. in. v̄. ſicut ⁊ bart. in. l. i. ĩ. ꝯ offic., eius cui mã. eſt iuriſ. ⁊ ꝑ iſtuȝ tex. dat hic bal. mirabilẽ cautelam in ſucceſſione inteſtati quã vide ⁊ nota.

ſe reſtituturum bona ipſa arrogatione finita per mortez impuberis illis ad quos bona peruenire debent: vtputa ſubſtitutis vel alijs heredibus: que ſatiſdatio ſi nõ fuerit appoſita datur eiſdem vtilis actio cõtra ipſum arrogantem. h. d. vſqꝫ ad. l. arrogator. Et qđ hic dicit interdũ de notat. cauſalitatẽ. ⁊ verũ eſt: vt. l. interdũ. de cõdi. inde. ſic in dictione quedã. vt. l. cũ quedã. ſ. de iuriſdi. om. iudi. ¶ In tex. ibi ſeruo publico. i. tabelliõi. ⁊ no. hũc tex. qualiter tabellio debeat cõcipere vba inſtrumẽti quãdo recipit ſtipulationem pro alio: ⁊ eſt tex. ꝙ debeat dicere mihi recipiẽti pro alio. ⁊ ad hoc euꝫ allegat Guil. de cu. Predicta no. pro Mar. ſill. in. l. ſi arrogator. que ẽ difficillima ⁊ ſubtilis. ¶ Querit glo. qđ ſi in omnibus huiuſmodi caſibus nõ eſt queſitũ an valebit. ⁊ dicit ꝙ non per. l. cum hi. §. cũ pretor. ſ. de tranſac. Contra hoc facit. l. i. in fi. de vẽ. inſpi. dic ꝙ ibi loquitur de modica ſolẽnitate que nõ eſt de ſubſtãtia negocij ⁊ põt omitti. hic aũt de ſubſtantiali ſolẽnitate. Sed quid ſi vnus iudex queſiuit tamẽ nõ bene ꝓnũciauit: an hoc dictũ valeat de hoc eſt glo. notabil' in. l. cũ hi. §. ſi pretor. ſ. de trãſac. ¶ Quero quid ſi ſeruus publicus. dic ꝙ eſt tabellio: vt eſt tex. ⁊ glo. inſti. e. §. cum aũt. ¶ Quero nũquid tabellio poſſit alteri acquirere obligationeꝫ[a] ⁊ videtur ꝙ nõ: qa alteri per alterũ ⁊c̃. vt inſti. de inuti. ſti. §. alteri. glo. tenet hic ⁊ in. §. ſi qs alteri. inſti. de inuti. ſtip. ⁊ in auc̃. matri ⁊ auie. ⁊ ibi per doc. C. quãdo mu. tu. offi. fun. põt. ⁊ per. l. iij. ſ. rẽ pup. ſal. fo. ⁊. l. i. §. exigere. ſ. de ma. cõue. ⁊ hac. l. Alij vt Guil. de ſuza. reprobãt glo. prealle. legum dicẽtes in pretorijs ſtipulationibus illas leges loqui quaſi in alijs nõ ſit iure cautũ. Tu dic ſm Guil. ꝙ poteſt querere vbicũqꝫ. Non ob. ꝙ Guil. de ſuza. dicit hoc. nam ſi hoc eẽt ꝙ nõ poſſet habere locũ: niſi in p̃to. ſtip. nulla eẽt ſpãlitas in tabellione: quia quilibet in eis hoc poteſt: vt. l. imperator. ſ. de preto. ſtip. ⁊ tamẽ in eo eſt ſpãlitas: vt no. in. d. §. ſi quis alteri. ¶ Quero qualiter tabellio ꝯcipiat verba. dicunt quidã ꝙ debet concipere in perſona eius cui vult acquirere: vt. l. eum qui. §. i. de conſti. pecu. ſic in. l. ſtipulatio iſta. §. i. de vbo. obli. ⁊. ſ. de admi. tu. l. quotiens. in prin. Tu dic ꝙ debet concipere in perſonã ſuaꝫ nomine eius cui vult acqrere. ſic eſt tex. h ſm Guil. d cu. ¶ Quero nũquid tabellio poſſit acquirere obligationẽ ex cõtractu iuris gentiũ. ⁊ videtur ꝙ non: quia eius officium eſt de iure ciuili ſicut ⁊ magiſtratus: vt. l. ij. §. poſt originem. ſ. de ori. iur. ⁊ nõ extenditur ad ea que ſunt iuriſgentium. Item tabellio poteſt querere obligationeꝫ[b] nõ alium obligare. ⁊ ſic eſſet cõtractus iuriſgentiũ claudicaret: in cõtrariuꝫ videtur per hanc. l. vt patet in. d. §. ſi quis alteri. ⁊ dixi tibi in. i. q. Nec ob. quod dicit̃ ꝙ eius poteſtas eſt de iure ciuili. nam ⁊ tutor ẽ de iure ciuili: vt inſti. de tute. in prin. ⁊ tamẽ querit pupillo ex quocunqꝫ contractu. ideo videtur hic ꝙ ſi tabellio emit noie meo ⁊ volo mihi ex iſto cõtractu acquiri obligationẽ agendo ex eo ſum obligatus ad preciuꝫ. ar. l. iulia. §. offerri. ſ. de ac. em. al's ſequeretur abſurditas. vnde eoipſo ꝙ approbas te obligas. Sed nunquid ſi tabellio fuit ſtipulatus[c] noie alterius ⁊ ille non vult ſibi acq̃ri: an tabellio poterit exigere ꝓ ſe. ⁊ videtur ꝙ ſic: vt. l. ſi abſentis. C. ſi cer. pe. vos dicatis cõtrarium: quia cum ipſe ſit nudus miniſter nil debet penes eũ remanere. ar. ſ. de le. ij. l. ſi quis ticio. Item quia nõ habebat voluntatem ſibi acquirendi nec contrahens cum eo. ¶ Quero quis poſſit iſtos tabelliones creare[d]. ⁊ videtur ꝙ ſolus princeps: vt. l. actuarios. C. de numerarijs ⁊ actua. li. xij. hoc mõ facit hec. l. immo etiam magiſtratus: vt in corpore de defen. ciui. §. ex prouinciali. ⁊ eſt eius creatio cuius eſt remotio: vt in auc̃. de armis. in fi. ⁊ in auc̃. de tabel. §. pe. ergo ⁊ creare. ⁊ habes. C. de magi. cõ. l. iubemus. ⁊ eſt expreſſum. C. de ſuſce. ⁊ archa. l. ſi duos. li. xi. ⁊ hoc tenet Guil. ¶ Nõ ob. l. actuarios: quia ibi eſt ſpeciale in his qui exigebant publicam pecuniã: ⁊ ciuitas hoc non poteſt allegare. ¶ Sed tunc quero tabellio fuit creatus in aliqua ciuitate ex forma alicuius ſtatuti: an extra territoriũ illius ciuitatis poſſit cõficere inſtrumentum. ⁊ videtur ꝙ ſic: quia eſt actus voluntarius: vt. l. emancipari. ſ. e. ⁊. l. fi. ſ. de iuriſdi. om. iudi. In contrariũ videtur. l. cũ vnus. §. fi. de bo. auc̃. iudi. poſ. ⁊. l. ex hac parte. C. de ꝓxi. ſa. ſcri. li. x. ⁊ hoc tenet dñs meus in. l. cunctos populos[e]. C. de ſum. tri. ¶ Quero nũquid inſtrumentũ factum in territorio ex forma ſtatuti valeat ex̃ territoriũ: ⁊ videt̃ ꝙ ſic ſicut emancipatio: vt. l. i. C. de emã. li. ⁊ qđ ſolet ibi notari.

s **I arrogator.** Hec lex eſt bona ⁊ difficilima ⁊ ſubtilis. Et ad euidentiaꝫ ſcias ⁊ teneas quod habuiſti in. l. nec ei. ⁊. l. ſe. ſ. eo. Iteꝫ ſcias ꝙ ſi pupillus cui eſt facta ſubſtitutio pupillaris arrogatur ſubſtitutio euaneſcit: vt inſti. qui. mo. teſta. infir. §. nõ tamẽ. Item ſcias ꝙ ſatiſdatio de qua fit mentio in. l. non aliter. ſ. e. fuit inuenta: quia per arrogationem pupillaris ſubſtitutio euaneſcit: vt. ſ. dixi. ⁊ habetur in. l. nec ei. ſ. e. ⁊ arrogatus incidens in poteſtatem adoptiui non habet heredem ab inteſtato. licet hodie ſic in auc̃. de here. ab inteſt. §. i. ⁊ iõ fuit eis conſultum per dictam ſatiſdationem: ⁊ non extẽditur ad quartam debitam ex cõſtitutione diui pij: vt inſti. e. §. cuꝫ dicta autẽ. ⁊. §. i. Item dicas ꝙ ſatiſdatio habet locum cum impubes decedit in pupillari etate: vt. l. hoc autẽ. ſ. e. Et pro euidẽtia legis vide. l. qui. liberis. §. ex teſtamento. de bo. poſ. ſm ta. Et. l. noſtra diuiditur in quattuor partes. In prima ponit vnam. q. ⁊ eaꝫ determinat. In ſecunda ponit aliam. q. ⁊ eius reſponſionem. In tertia ponit quandam limitationem ⁊ annectitur ratio. In quarta ⁊ vltima extendit dicta in filio ad nepotẽ. ſecũda ibi. ſed an impuberi. tertia ibi. cete͛. quarta ibi. h omnia vſqꝫ ad fi. Et in ſumma hoc intẽdit. Mortuo arrogatore ⁊ deinde impubere arrogato bona que perueniunt ad arrogatorẽ ab arrogato ſunt reſtituẽde. ⁊ inſuper quarta pars eſt relinquẽda in qua pater ⁊ arrogator poteſt facere ſubſtitutionem directam vſqꝫ ad tẽpus pubertatis ⁊ nõ vltra ⁊ per fideicõmiſſum. Et glo. h tenet ꝙ talis requiritur directa: quod eſt contra tex. l. i. §. exigere. ſ. de magi. cõue. Et no. tex. ꝙ põt vltra tempus pubertatis ſubſtitui: quia hoc non habet ex legis prouidentia. ⁊ ꝙ verbum ſubſtituere trahitur ad directam: ⁊ iſta poteſt dici quarta legitima: ⁊ ideo fideicõmiſſariam ſubſtitutionem non facit. ¶ Oppo. ad hanc. l. dicitur h ꝙ arrogator poteſt in ſola quarta ſubſtituere. imo videtur ꝙ trahitur ad bona pupilli: vt. l. ſed ⁊ ſi plures. §. ad ſubſtitutos. ſ. de vul. ⁊ pu. Sol. ſubſtitutio facta filio arrogato nõ trahitur: niſi ad ſolaꝫ quartã: vt hic. facta vo filio naturali ⁊ legitimo ad omnia porrigitur: vt in ꝯtrario. ⁊ ratio colligitur in. l. nec ei. §. i. ſ. e. ꝙ nõ debet alio nocere. ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ vſqꝫ ad tempus pubertatis poteſt ſubſtituere. Contra. nam que non honoro non onero: vt. l. ab eo. ⁊. l. fi. de fideicõ. C. ſed arrogator nõ honorat arrogatum in aliquo cum iſtam quartã habeat a lege: vt hic: non ab alio ⁊ ſic videtur ꝙ in eo non poſſit ſubſtituere. So. pupillaris ſubſtitutio de qua h dicitur non eſt onus: imo prouiſio cũ pupillus non poſſit teſtari. ¶ Oppo. ad predicta ⁊ videtur ꝙ non ſolum directo ſed etiam per fideicõmiſſum poſſit ſubſtituere: vt no. C. de inof. teſtõ. l. ex tribus. ⁊. l. i. de vul. ⁊ pu. ſubſti. So. vt ibi. ⁊ tenet ibi glo. ꝙ poſſit. ⁊ de hoc variant glo. nam glo. in. l. quoniã in prioribus. C. de inoffi. teſ. tenet cõtrarium ꝙ non poſſit ⁊ melius. ⁊ vide etiaꝫ quod no. per Cy. in. d. l. ex tribus. ⁊ de vul. ⁊ pu. ſubſti. l. i. ¶ Venio ad glo. ⁊ eſt ſciendum ꝙ in iſta prima glo. conſiſtit totus intellectus huius. l. ⁊ ponit tres aut quattuor queſtiones. ⁊ prima. q. eſt iſta quã ponit tex. in prin. ¶ Quero arrogator non facta aliqua ſubſtitutione filio arrogato deceſſit: ⁊ demuꝫ deceſſit filius arrogatus. dicit tex. ꝙ bona arrogati debeãt reſtitui: ſꝫ nõ dicit cui ⁊ qua actiõe vnde cui reſtituãtur ⁊ qua actione eſt dubium. Et glo. in pri. dicit ꝙ ſi filio arrogato fuit facta ſubſtitutio a pa-

a Ec ei. §. n ecx obli gationem. ⁊ adde qđ bal. in. l. i. ſ. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. dixit ꝙ qñ notarius ſtipulat̃ mihi nõ querit̃ mihi p ipſuꝫ ſed p legẽ. ⁊ adde etiam Bar. in. l. i. §. i. ſ. d iuſ. ⁊ iure. ADDE bal. cõſilio. lxiij. iiij. li.

b ¶ Obligationem. Ad hoc qđ not. bar. in. l. ꝯſtitutus. ſ. ad municipa.

c ¶ Fuit ſtipulat᷒. vide bar. in. l. poſſeſſorẽ. alias poſſideri. §. i. de acqui. poſ. ⁊ in terminis. Bal. in. l. certi. cõditio. §. ſi nũmos. ſ. ſi cer. peta.

d ¶ Tabelliones creare. Quis poſſit creare tabelliones p In no. in. c. cuꝫ P. tabellio de fi. inſtru. Spe. in ti. d inſtru. edi. §. reſtat. ver. ſi qs. poſſit. et ibi Jo. an. ⁊ qđ no. Bal. in rubri. de fi. inſtru. in. ij. col. ADDE Oldra. conſilio. lxv.

e ¶ Cunctos populos. Et ẽ tex. ſꝫ bar. ibi. ſ. de of. ꝓcõſ. l. ij u in fi.

a Jarro
b gator.
ꝛ valet
ad.q.vide
bal.hic l.ij.
.q.cū ſe.ꝛ ꝯ
hanc.deter-
minatōnem
facit qd no.
bar.ſ.e.l.ſi
aliter lecta.
cū.§.nec eni
ꝛ in.l.ij.de
offi.pconſ.
vbi iſtrumē
tum factum
in territorio
vnius caſtri
ſm formam
ſtatuti illius
loci valet in
alio territo.
rio.ꝛ ita qti
die ſuari vi
dem⁹.ꝛ hoc
idez bar.vi-
def velle in
l.qui a latro
nibus.ſ.de
teſta.

tre naturali illi ſubſtituto debēt bona reſtitui.alias veniē
tibus ab inteſtato.tamē iſta glo videtur dicere cōtra .§.
nō tamē.inſti.qui.mo.teſta.infir.ꝛ contra.l.nec ei.§.i.ſ.
.e.q: per arrogationē ſubſtitutio euanuit: vt.ſ.iuribus.
¶ Quō ergo ſubſtitutus admittef ad petionem iſtoꝝ
bonoꝝ.certe non videf.glo.tamē bene poſſet defendi.
nam licet per arrogationem pupillaris ſubſtitutio eua-
nuerit:tamen q: tempore mortis pupilli pupillus eſt ſui
iuris inuentus teſtamētum pupilli eſt validum: vt.ſ.§.
nō tamē.ꝛ hoc modo glo.procedit. Hanc reſponſionē
infringit Mar.ſiſ.per.l.qui liberos.§.teſtō.ſ.de ſecū.
ta.qa per arrogationē ruptū teſtamētum nunꝙ cōuali-
datur:niſi arrogatione finita declaret ſe velle iſtud teſta
mentū valere vt ibi.vnde huius timore dicit ipſe ꝙ ſub-
ſtituti nō admittunf vt ſubſtituti:ſed agūt ex ſtipulatiōe
vel vtili actione. Tu dic ſm Ja.bu.ꝙ ſubſtitutus admit
titur ad bonoꝝ peti.vt glo.dicit. Nec ob.§.teſtō.nam il
le.§.loquitur in perſona que poſſet cōfirmare ꝛ declara
re teſtamētum ꝙ nō contingit in hoc caſu:qa pupilli nō
poſſunt velle vel nolle:vt.ſ.de reg.iur.l.pupillus.maxie
qa teſtamētum nō fuit factuz ab eo ſed a patre ſuo. ꝛ ita
pōt ſuſtineri glo.ſm La.ꝛ hoc eſt verū ſm Pe.niſi pu-
pillus factus eſt adultus:qa tūc requirif declaratio vel
ꝯfirmatio teſtamēti facti ab alio.vnde.§.teſtamēto. loq
tur qn ab eodē arrogatore fuit factum teſtm.quare indi
ſtincte teneo glo. ¶ Quero vlterius qua actiōe reſtituāt
bona arrogati.quidā dicūt ꝙ agēt iſti ſubſtituti bonoꝝ
poſ.hereditatis petitiōe pretoria:quaſi cōfirmatū ſit te
ſtamētum de iure pretorio: ꝛ vires aſſumpſerit. ꝛ.d.§.
nō tamē:vt.l.i.ſ.de bo.poſ.heredi.pe.ꝛ per totum.ꝛ te
net hoc Ja.bu.lꝫ Mar.ſiſ.ꝯtra. ¶ Quero qd ſi deceſ-
ſerit primo pupillus arrogatus qn arrogatori veniunt
bona reſtituēda.quero cui ꝛ qua actione: ꝛ ſic econtra.
Ad prin.dicit glo.ꝙ admittentur ſubſtituti dati a patre
naturali ſi ſunt als veniētes ab inteſtato.ꝛ agūt ex ſtipu-
latiōe expreſſa uel tacite intellecta.ꝛ ſic ac ſi fuerit expſſa
ut.l.his vbis.ſ.e.dicit glo.ꝙ ſubſtituti a patre naturali
admittanf.eſt cōtra dictū.§.nō tamē.q: ſubſtitutio pu-
pillaris euanuit.nec pōt dici ꝯfirmata:ut i pcedēti qōe:
q: h pupillus arrogatus deceſſit exñs in ptāte arrogato
ris.Ad h pōt rñderi ſaluādo glo.ꝙ ibi ſubſtituti nō ad-
mittanf ex ſubſtitutione facta a patre naturali:ſed agēt
ad iſta bona ex ſtipulatione:vt.l.nō aliter.ꝛ.l.his verbis
.ſ.e. ¶ Ad hoc op.ꝛ videf ꝙ cū pater arrogator teneaf
ad reſtituenda bona ex obligatiōe legali:vt inſti.e.§.cū
aūt.nō videf fuiſſe neceſſaria ſtipulatio tacita vel expſſa
cuius ꝯtrariū glo.dicit.nam illa legalis obligatio qua ar
rogator tenef ad reſtituēda bona fuit queſita pupillo:ꝛ
per ꝯſequēs heredibus pupilli. ꝛ ſic glo. male loquitur
maxime cū ad iſtā vtilem actionē que datur in ſubſidiuꝫ
nō debeat puniri:vt.l.nō aſr.ſ.e.cū heredes pupilli ha-
beant actionē cōtra arrogatorē ex legis diſpōne:vt.ſ.§.
cū aūt.qd dicemus.teneo glo.ſm Ja.bu.ꝛ ad ꝯtrarium
rñde.nam ex ſtipulatione tacita vel expreſſa agunt. Nec
ob.quod de obligatione legali dicit.§.cum aūt. q: illud
obtinet ꝙ arrogator decedit viuo pupillo quod nō ē in
noſtra qōne:imo ecōtra.ꝛ pōt dici ꝙ ſubſtitutis datis a
patre naturali:vel veniētibus ab inteſtato poſſit alio mo
do ꝙ per iſtā ſtipulationē ſuccurri.nā ſubſtitutus vigo-
re ſubſtitutionis nō poteſt agere:q: fuit extincta:vt.ſ.§.
nō tamē.ꝛ.l.nec ei.§.i.ſ.e. Jtem nec ab inteſtato veniē-
tes poſſent agere:q: cū deceſſit pupillus viuo arrogato-
re non habebat ſm h iura heredes.hodie ſm iura noua
ſic vt in auc.de heredi.ab iteſ.§.i.vnde cuꝫ ſubſtituti vel
ab inteſtato veniētes ſunt oī iure excluſi in noſtra qōne:
merito fuit per ſatiſdationē ſubuentū:vt.l.nō aliter.ſ.e.
ꝛ poſſunt agere ex ſtipulatione tacita vel expreſſa. ꝛ hec
verba refert glo.inſti.e.§.cum aūt. vnde concludemus
ſubſtituti agent ex ſtipulatione tacita vel expreſſa vigore
ſubſtitutionis etiā ſi nō eſſent ſubſtituti venientes ab in-
teſtato. Querit glo.magna ibi.ſed pone ꝛc. pater arro-
gator deceſſit:ꝛ filio arrogato quartā reliquit:ꝛ ei dedit
ſubſtitutum in ea.pater naturalis primo deceſſit ꝛ dede-
rat filio ſubſtitutū in omnibus bonis.deceſſit poſtea pu
pillus arrogatus bona que ad arrogatorem deuenerūt
ſine dubio debēt reſtitui. Sed querif cui an ſubſtitutio
dato a patre naturali.an ſubſtituto dato ab arrogatore:
vel ſi non ſunt ſubſtituti reſtituanf veniētibus ab inteſta
to.dubiuꝫ huius qōnis eſt ne quis decedat pro parte te-
ſtatus ꝛ pro parte inteſtatus contra.l.ius noſtrū.ſ.de re.
iu. Glo.ad hanc.q.dicit ꝙ nō audeo rñdere hic. Finali-
ter glo.reſidet in hoc q: ſubſtitutus in quarta a patre ar
rogatore capiat omnia bona ꝛ reſtituet ſubſtituto dato
a patre naturali bona que fuerūt arrogati. Pro hac gl.
ꝛ eius rñſione facit ꝙ quādo quis primo fecit vnū teſta-
mentum:ꝛ poſtea fecit ſcōm ꝛ vult ꝙ primū valeat. lꝫ p
ſcōm ipſo iure tollatur.primum tamē in effectu remanet
teſtamētum:quia inſtitutus in ſcōo reſtituit bona inſtitu
to in primo.arg.l.ſi quis priore.ſ.ad trebel. ꝛ inſti. qui.
mo.teſta.infir.§.ſed ꝛ poſteriore.ꝛ.l.poſthu.§.ſi.de in
iuſt.teſt.vbi caſus. Sed iſta rñſio glo.impugnaf p doc.
nam aut dicis ꝙ ſubſtitutus a patre naturali aget ex te-
ſtamento patris naturalis:vt ſibi reſtituenf bona iure ſi
deicōmiſſi.ꝛ hoc eſt falſum:quia naturalis nullam facit
fideicōmiſſariam. Aut dicis ꝙ aget ex teſtamento arro-
gatoris:ꝛ hoc eſt falſum: quia arrogator ſubſtituēdo in
quartā non rogauit aliquem de bonis reſtituendis. Aut
dicis ꝙ ſubſtitutus a patre naturali agat contra ſubſtitu
tum ab arrogatore ex ſtipulatione expreſſa vel tacita: ꝛ
hoc eſt falſum:q: non pōt agi contra ſubſtitutū ab arro-
gatore:ſed contra ipſius arrogatoris heredes:quia iſta
obligatione qua tenebaf arrogator heredes tenenf pro
hereditarijs portionibus:vt.l.ij.C.de her.ac.ꝛ.l.i.C.ſi
cer.pe. Glo.huius timore in vltima opi.dicit:vel dic ꝙ
heredes arrogatoris tenenf: tamē iſta reſpōſio laborat
eodem modo quo prima:q: nullus fuit reſtituendo ro-
gatus.ꝛ ſic non habet locum iſta reſtitutio vel ius fidei-
cōmiſſi.vnde Ja.de are.dicit ꝙ ſuſtituti dati a patre na-
turali capiāt omnia bona ꝛ reſtituant quartā ſubſtituto
ab arrogatore iure fideicōmiſſi.ꝛ ſic pupillus arrogatus
non dicef deceſſiſſe duobus conditis teſtamentis. Pro
hoc facit ꝙ ſubſtituti a patre naturali videnf heredes in
vniuerſo.ſed ſubſtituti ab arrogatore in quarta: ꝛ ſic in
re certa.vnde loco legatarij vel fideicōmiſſarij debēt ha
beri:vt.C.de here.inſti.l.quotiēs.ꝛ.l.i.§.ſi ex fundo.ſ.
de here.inſti. Preterea cū ſubſtitutio facta ab ipſo arro
gatore non valuerit directo ne quis decedat duobus cō
ditis teſtamentis:nimirū ſi trahitur ad fideicōmiſſariā.
ar.l.ex facto.ſ.ad trebel.ꝛ.l.cū quis decedens.§.ſeia.ſ.
de le.iij.ꝛ h fuit opi. Ja.de are.cuius opi.tenet hic Ja.
bu. Pe.aliter dicit.ſ.ꝙ ſubſtitut⁹ ab arrogatore admit-
titur ad quartā:ſed ſubſtitutus a patre naturali admitte
tur ad omnia bona.ꝛ iſtam opi.ponit glo.hic in fin. Ad
contrarium reſpondet nō ob.ꝙ non pōt decedere duo-
bus conditis teſtamentis.nā eoipſo ꝙ ponitur vnuꝫ in
cōueniens ſtatim ſequitur aliud:vt.l.ratas.de reſcin.vē.
ſed incōueniēs eſt ꝙ qs habeat duos patres:vt.l.vulgo
.ſ.ti.pri.ꝛ tamē h eſt ita.ꝛ ſic ſequitur aliud incōueniēs
ꝙ poſſit decedere duobus conditis teſtamentis. Et eo-
dem modo reſpōdet ad aliud ꝙ a venientibus ab inte-
ſtato accipiant ꝛ eiſdem bona reſtituanf.ꝛ hec opi.ſatis
placet ꝛ valet ad.q.[a] Jn ciuitate Peruſij ē ſtatutū ꝙ in
teſtamento interueniāt ſeptem teſtes. Jn ciuitate Florē
tie eſt aliud ſtatutū ꝙ interueniāt decē teſtes.modo pe-
ruſij eſt conditū teſtamentū. heres petit bona in ciuita-
te peruſij:ꝛ in ciuitate florentie.modo opponitur florē-
tie ꝙ teſtamētum non habet decēꝫ teſtes.habebit bona
que ſunt in ciuitate florētie ꝛ peruſij.dico ꝙ heredes ha
bebunt bona que ſunt in ciuitate peruſij ſolum.ꝛ veniē-
tes ab inteſtato habebūt ea que ſunt in ciuitate florētie
ꝛ de hoc melius per Cy.in.l.i.C. de ſumma tri. ꝛ ſi.ca.
¶ Quero que quarta ſit hec de qua hic loquif.an oium

bonoꝝ: vel que habiturus erat ab inteſta. ꝛ videtur ꝙ
omniū bonoꝝ cū.l.indiſtincte loquaꝛ: vt.l.fi. ſi quid in
frau.pa. ꝛ inſti.e.§.cū aūt. In ꝯtrariū eſt ꝟitas ſm glo.
ꝙ ſit ſolūmodo quarta eoꝝ que erat habiturus ab inte/
ſtato: ſicut in naturalibus eſt: vt.ī.de inoffi.teſta.l. pap.
.§.qm̄ aūt quarta.maxime cū iſti filij equipeꝛ: vt inſti.
de acquir.ꝑ arro.§.i. ꝛ ita tenet glo.in.d.§.cū aūt. ꝛ hoc
tenet Guil.de cu. ꝛ Ja.bu. Nō ob.iura hic alle.q꞉ debꝫ
diſtingui per illa iura. ¶ Quero qua actione petaꝛ iſta
quartaᵃ.dicit glo.ꝙ ageꝛ ꝯditione ex lege diui pij: vt hic
in glo.ꝑua qꝺ no. ¶ Quero arrogator relinqt quartaꝫ
in teſtamēto qua actione petiꝛ. ꝛ videꝛ.ꝙ actiōe ex teſtō
nō poſſit peti cū illa quarta ſit debita. ꝛ debitor legando
debitū legatū nō aufert aliqꝺ cōmodū: vt.ī. de le.iij.l.ſi
deportati ſeruo.§.fi. ꝛ inſti.de le.§.ſi debitori. Iteꝫ ꝙ ex
ꝯſtōe diui pij ꝯpetit qñ q̄rta nō eēt relicta: vt ħ i.q.nr̄a ē
relicta.vide ꝺ hoc gl.i.l.i.§.ſi ipuberē.ꝺ col.bo. ¶ Que
ro nūquid ſit augmētata hec quarta per auc.de triēte ꝛ
ſemiſſe.col.iij.ſicut in liberis naturalibus. Breuiter vi/
deꝛ ꝙ ſic.ſed ꝯtrariū tenet glo.in auc.ꝺ triēte ꝛ ſemiſſe.
.§.i. ꝛ hoc tenet Ja.bu.quicqd Pe.dicat.nā ſi nō por/
rigitur quare ſtare ꝓhibeꝛ. Circa hoc vide per Cy.C.ꝺ
adop.l.i.vel.ij. Inducꝛ hec lex in ar.ad qōnem. Actori
fuit data dilatio in qua nihil probauit: poſtea fuit datus
terminus reo.actor vult ꝓbare.reus ad hoc vt actor nō
probet renūciauit dilationi ſibi date.an poſſit. ꝛ allegaꝛ
hec lex ꝙ nō: q꞉ illud beneficiū qꝺ ꝯcediꝛ aduerſario ꝙ
poſſit ꝓbare infra terminū datuꝫ eſt ex ꝓuidentia legis.
ideo nō pōt pars renūciare altera parte īuita.ad hoc.l.
ſi poſt mortē.§.fi.de bo.poſ.ꝯtra ta. ꝛ ibi no.ꝑ Dy. In
ducitur etiā in ar.ad.q.condēnati habēt quadrimeſtre
tēpus a lege: vt.l.fi.C.ꝺ vſur.rei iu.modo iudex facta cō
dēnatione aſſignauit condenato terminū quattuor mē/
ſium.an iſte terminus dicaꝛ iudicialis vel legalis. ꝛ effe/
ctus eſt: q꞉ ſi dicꝛ eſſe legalis ꝛ infra terminū nō eſſet fa
cta ſolutio poſſet ad lit.ꝯte.mora purgari: vt.l.ſi cū dies
.§.fi.ᵃ ꝛ.l.celſus.ī.de arbi.ſecus ſi eſt iudicialis. Sed ad
.q.dico ꝙ eſt legalis per hanc.l.ꝑ hoc optime.l.iiij.§.ſi
quis cōdēnatus.ī.de re iudi.vbi glo.tangit. Sed qd in
arbitro ſtatuēte tēpus legale dicꝛ per Dy.in.l.iij.ī. de
le.i. ꝛ ibi vide in pe.q. ꝛ vide etiā vltimā qōnem que fa/
cit ad hanc legem.

Ex.l.ſequenti.

¶ Quo iure bona impuberi arrogato reſtituanꝛ cū pa/
ter arrogator decedit: ibi. Venio. Et qualiter ſuccurraꝛ
heredi impuberis: ibi. De ſecūda. Et quo iure impubeſ
petat quartā. Et quo iure heres ipuberiſ: ibi. De tertia.
Et an filius arrogatus decedēs in pupillari etate poſſit
habere heredē ab inteſtato: maxime ex teſtamēto patris
naturalis: ibi Quero. Et an poſſit hr̄e heredē ab inteſta
to: ibi. De ſecūda. Et an trāſmittat ius ſtipulatōis facte
in arrogatiōe: ibi. De tertia. Et an trāſmittat legitimā:
ibi. De quarta. Et an impubes arrogatus poſſit habere
heredē ab inteſtato ꝛ ex teſtō: ibi Vlterius. Et an poſſit
decedere cū duabꝰ tabulis pupillaribꝰ.ſ. pr̄is naturalis
ꝛ arrogatoris: ibi. Quero. Et an reus poſſit renūciare di
lationi ſibi date ne actor ꝓbet illo tp̄e. Et quis ſuccedat
filio impuberi facto monacho habenti ſubſtitutū. Et im
puberi poſſunt fieri codicilli. Et ſtante ſtatuto puſino ꝙ
in teſtamentis debeāt eſſe ſeptem teſtes. ꝛ florentino ꝙ
debeāt eſſe.x.ſi teſtamētum ſit factū peruſij: ꝛ heres pe/
tat ibi ꝛ florētie debeat obtinere: ibi. Et hec valēt. Et ſi
relinquaꝛ heredi impuberis de quo herede ſit intelligē/
dum: ibi Extra. Et ſi teſtator iſtitutus duobus filijs pu/
lis hr̄dibus dicat. ꝛ ſi ambo filij mei deceſſerint ſine libe
ris ſubſtituo pauperes criſti.an iſta ſubſtitutio ſit cōpen
dioſa vel directa. Et quid ſi mater ſit in medio. ꝛ que cō
iecture excludant matreꝫ: ibi. Iſte ꝟſi.

ᵃ **I arrogator.** Hec eſt bona lex difficilis ꝛ ſubtilis
ꝛ ad euidentiam ipſius ſcias ꝛ teneas quod ha
buiſtis in.l.nec ei. ꝛ.l.ſequen.ꝺ.eo. Item ſcias ꝙ ſi pu/
pillus cui eſt facta ſubſtitutio pupillaris det ſe in arroga
tionem: pupillaris ſubſtitutio euaneſcit.inſti.qui.mo.te
ſta.infir.§.non enim. Item ſcias ꝙ ſatiſdatio de qua ſit
mentio in.l.nō aliter.ꝺ.e.fuit inuēta.quia cum per arro
gationeꝫ pupillaris ſubſtitutio euaneſcit: vt.ꝺ.dixi ꝛ ha/
betur in.l.nec ei.ꝺ.e. ꝛ arrogatus decedens in poteſtate
adoptantis nō habet heredem ab inteſtato.licet hodie
ſic: vt in auc.de here.que ab iteſta.§.i. ꝛ ideo fuit eis cō/
ſultum per dictā ſatiſdationem. ꝛ dicta ſatiſdatio habet
locum cum impubes decedit in pupillari etate: vt.l. hoc
autē.ꝺ.e. Item pro euidentia huius.l.vide.l.qui liberis
.§.teſtamento.ī. de bo.poſ.ſm ta. Et lex noſtra diuidiꝛ
in quattuor partes. In prima parte ponitur vna q̄ſtio ꝛ
eius determinatio. In ſecūda ponitur alia queſtio ꝛ eiꝰ
reſponſio. In tertia ponit quādam limitationem ꝛ an/
nectitur ratio. In quarta ꝛ vltima oſtendit dicta in filio
trahi ad nepotem.ſecunda ibi.ſed an in pupillari.tertia
ibi.ceterum quarta ibi.omnia vſqꝫ ad fi. ¶ Tertia glo.
ħ que eſt ſuper verbo reſtituere ſenſit ꝙ per tabellioneꝫ
acquiratur directa que eſt contra.l.i.§.exigere.ꝟ.i.ī. de
magi.cōue. Et no.tex.ꝙ non poteſt vltra tempus pupil
laris etatis ſubſtituere: quia hoc habet ex legis ꝓuidētia
ꝛ ꝙ verbum reſtituere trahitur ad directaꝫ: ꝛ iſta poteſt
dici quarta legitima. ꝛ ideo fideicōmiſſariam ſubſtitutio
nem non facit.lex iſta breuiter hoc intendit arrogato im
pubere ſi primo decedat arrogatꝰ impubes heredes ar/
rogatoris tenentur reſtituere bona que ab arrogato in
arrogatorem peruenerunt ꝛ poſtea quartam partem.ſe
cundo dicit ꝙ in hac quarta nō ſubſtituit arrogator im/
puberi ꝛ directo: niſi vſqꝫ ad pubertatem ꝛ non poſtea.
hoc dicit ſm Ja bu. ¶ Nota ꝙ premortuo arrogato bo
na per arrogatorē queſita debent reſtitui. ¶ No.ꝙ de/
betur etiam quarta ex conſtitutione diui marci. ꝛ ꝙ iſta
quarta etiam non acquiſita tranſmittitur ad heredes ar/
rogati. ¶ No.ꝙ impubes tranſmittit legitimā. ¶ No.
ꝙ in iſta quarta non poteſt arrogator ſubſtituere impu/
beri per fideicommiſſum. ¶ No.ꝙ ideo nō poteſt gra/
uare eum in iſta quarta: quia nō habet ex prouiſione ar/
rogatoris. ¶ Nota ꝙ in hac quarta poteſt fieri directa
ſubſtitutio vſqꝫ ad pubertatem non poſt. ¶ Nota ꝙ ſi
arrogator relinquit vltra quartaꝫ poteſt ei quēlibet ſub/
ſtituere in iſto quod vltra relinquit. ¶ No.ꝙ iura loq̄n
tia in filijs porriguꝛ ad nepotem. ¶ No.ꝙ ſi pater ar/
rogator inſtituat impuberem in legitima non dicitur
eam capere beneficio teſtatoris ſed legis. Et ſic no.ꝙ ex
preſſio eius quod tacite ineſt per legem factā a priuato
nihil operatur. Et ex hoc colligitur: ꝛ recolligere licebit
ꝙ nō preſtat beneficiū qui debituꝫ impedit.ſic.ī.de ritu
nup.l.proxime. ꝛ de here.inſti.l.ſi ſeruo. ꝛ de le.ij.l.vnū
ex fa. Contra nō dicitur grauare qui exequiꝛ: vt extra de
ap.c.nouit. ¶ Op.primo ad hanc.l.dicitur hic ꝙ arro/
gato pōt in ſola quarta ſubſtitui.imo videꝛ ꝙ trahaꝛ ad
bona pupilli: vt.ī.de vul. ꝛ pu.l.ſed ꝛ ſi plures.§.ad ſub
ſtitutos. So.ſubſtitutio arrogatoris nō trahitur: niſi ad
ſolam quartā: vt hic.facta vero filio naturali ꝛ legitimo
ad eam porrigitur: vt in cōtrario colligitur in.l.nec ei.§.
.i.ꝺ.e.quod nō debet alijs nocere. ¶ Opp.ſecūdo dicꝛ
hic ꝙ ad ſolam quartā tenet ſubſtitutio. Contra imo in
oībus bonis que ab arrogatore vel eius principali con/
templatione deueniunt: vt.l.ſed ꝛ ſi plures.§.in arroga
to.ī.de vulg. ꝛ pup. So.ꝙ iſta ſuppleꝛ per illam.vel dic
ꝙ iſta dicit idem ſi certo modo punctareꝛ ꝛ ſuppleretur
littera.vnde non ob.ij.glo.prima verior. ¶ Op.iij.dicꝛ
hic ꝙ non capit hanc quartā iudicio teſtatoris. Contra
nam ſi teſtator eum inſtituit in quartā iſtā etiā capit iu/
dicio teſtatoris: vt in auc.vt cū de ap.co.§.aliud quoqꝫ
capitulū. Dicꝛ enim capere iudicio teſtatoris: q꞉ titulo
inſtitutionis. So.q̄tum ad ſuū cōmodū videtur capere
iudicio teſtatoris: vt habeat ius accreſcendi: ſed nō quā
tum ad ſuū incōmodum ꝛ onus vt poſſit grauari vt hic:

a ¶ Petaꝛ iſta quarta. Pro hoc facit q꞉ ſicut ſupplemen/tuꝫ legitime petitur cōdi tio.ex.l.oī modo.C.de inoffi.teſta. ꝛ eſt ibi glo.ꝑua.not.ita i caſu noſtro qꝺ no.

b ¶ §.fi. Illud qꝺ daꝛ a iure.puta terminus iu dicatis licet etiā a iudice detur.tamē legalis non iudicialis di citur. ꝛ vide effectū. ꝛ ad de bal.in.l.eos.§.apo/ſtolos.in.ij.col.de ap.in pe.col. ꝛ per bal.hic in vl ti.oppo.

q꞉ debitor nõ debet imponere onus rei debite inuito creditore vel quaſi creditore: vt. ȷ̃. de ac. em. l. ſi tibi liberũ. ¶ Op. quarto hic dicit̃ ꝙ iſta quarta debet̃ ſine onere. Contra q꞉ quarta nõ debet̃ totius hereditatis: ſed eius partis quã quis eẽt habiturus ab inte. vt. C. de inoffi. te. l. cuꝫ querit̃. So. ibi in quarta debita iure nature. hic in quarta debita iure arrogatiõis. Et eſt ratio diuerſitatis: q꞉ ħ quarta debet̃ in quãdam recõpenſationeꝫ cõmodi qđ interim arrogator percepit ex bonis arrogati. ſimile. C. de ſacroſan. ec. auc̃. ſi qua mulier. Iſta ſo. non videt̃ vera. q꞉ ſm hoc eſſet melior conditio adoptiui ꝙ̃ veri filij cõtra mentẽ. l. nec enim. §. preterea. ſ. eo. So. cõcedo nam ⁊ in alio video ꝙ efficatior eſt iſta ꝙ̃ illa que debet̃ filijs veris. nã ꝓpter alienationem arrogatus non debet defraudari hac quarta: ſed verus filius ſic: vt. l. ſi. ſi quid ĩ frau. pa. ⁊ l. vſqꝫ adeo. ȷ̃. ſi qs a pa. fu. ma. ⁊ l. ij. ȷ̃. đ bo. auc. iudi. poſ. Cy. in. l. i. C. de inoffi. dona. nõ cõcedit ꝙ filius poſſit defraudari: vt. extra đ teſta. c. rainaldus. nã ius naturale debet eſſe irreuocabile plus ꝙ̃ ius accidentale. facit qđ no. ȷ̃. đ fal. l. ſi qs legatus. §. ſi. ꝓ debiti iure nature. ⁊ ideo ad inſtar alterius regulat̃ ſm glo. ⁊ bene. ¶ Quinto op. ꝙ hec lr̃a cõtradicat ſibiipſi. primo dicit ꝙ valet ſubſtitutio vſqꝫ ad pubertatẽ. ſecũdo dicit fidei cõmiſſum nõ valere. So. directa ſubſtitutio valꝫ vſqꝫ ad pubertateꝫ: fideicõmiſſaria ꝓ nõ. Et eſt ratio differẽtie q꞉ ſubſtitutio directa nõ eſt onus fideicõmiſſaria ſic. Rõ rationis q꞉ ſubſtitutio directa cõcernit pupillũ tanꝙ̃ cãꝫ efficientẽ: ſed fideicõmiſſaria cõcernit euꝫ tanꝙ̃ grauatũ ⁊ patientẽ. dixi de hoc in. l. ex tribus. ȷ̃. de inoffi. te. vnde que ſubiacẽt ſubſtitutiõi pupillari poſſunt efficaciter alienari. ſecus in rebus ſubiacẽtibus ſubſtõni fideicõmiſſarie: q꞉ ſubſtitutio pupillaris nõ afficit pupillum nec obligat euꝫ fideicõmiſſaria ſic. Sexto op. dicit̃ hic ꝙ quarta nõ agnita tranſmittit̃. Contra. C. de ca. tol. l. vnica. §. in nouiſſimo. So. ħ in ſuo. ibi ĩ extraneo: vt. l. apud hoſtes. ȷ̃. de cap. ⁊ poſtli. reuer. ⁊. ȷ̃. de mili. teſtõ. l. ex militari. §. ſi. cũ. l. ſe. Uel ſolue melius: ħ nõ eſt ſucceſſio. Et eſt arg. ꝙ maritus qui lucrat̃ certã partẽ dotis eã trãſmittat ſine augmentatione. qđ eſt verũ ꝓpter acquiſitionẽ ipſo iure factã: q꞉ titulo ſingulari acquirit̃ vniuerſali queſitũ incõmutabiliter: ſꝫ neutro modo queſitũ nõ recipit trãſmiſſionẽ: ſicut alibi patet. ¶ Op. ſeptimo extra glo. ſubſtitutio pupillaris ⁊ quelibꝫ directa facta in re certa trahit̃ ad vniuerſum: vt. l. coheredi. §. cũ filie. ȷ̃. de vulg. ⁊ pup. ergo nõ limitat̃ ad ſolã quartã: vt hic. glo. fatet̃ oppoſitionẽ: ſꝫ tu dic ꝙ hic ẽ ſpãle vt nõ porrigat̃ ad bona arrogati: q꞉ eſt limitata ptãs ſubſtituẽtis a iure: vt. ȷ̃. declarabo. ¶ Op. octauo ⁊ videt̃ ꝙ ſit licitũ arrogato ⁊ eius heredibus agere etiaꝫ ꝯtra filios naturales ⁊ legitimos arrogatoris ad quartã. Sed ꝯtra ſm Pe. q꞉ due rõnes vincũt vnam. ergo cũ ciuilis ⁊ naturalis cõſiſtant. naturalis debet precedere ⁊ excludere arrogatũ: vt in auc̃. de cõſan. ⁊ vte. fra. §. i. Sol. dicit Ja. de are. ꝙ due rationes vincunt vnã quãdo vtraqꝫ operat̃ ad id de quo querit̃. Sed in ſucceſſione nõ ꝯſiderat̃: niſi ciuilis ratio ⁊ legitima ſm eũ: que pariter adeſt naturali ⁊ arrogato. Pe. reprehendit Ja. de are. dicens ꝙ in debito iure nature videtur ponderãda naturalitas: vt. l. cũ ratio. ȷ̃. de bo. dã. Sed reprehẽde hoc q꞉ filio naturali tm̃ qui nõ eſt legitimus nõ debet̃ aliqua portio iure nature. ergo nõ cõſiderat̃ aliqua naturalitas abſtracta a ciuilitate. facit qđ no. in. l. i. ȷ̃. de ꝯtra ta. ¶ Sed adhuc op. de filio emãcipato qui ſuccedit ſola naturali cã inſpecta. Sed ſuſtinẽdo dic ſic ꝙ ibi concurrit ciuilis ratio ⁊ legitimitas licet patria pote. ſit ſublata: vel quãdo in eodem ſubiecto ſubſiſtũt inſpicit̃ ſola ciuilitas. ſed quãdo nõ eſt certum naturalitas inſpicitur. ⁊ ſic nõ ob. Ja. de are. ſed Pe. ſoluit contrariũ aliter: q꞉ dicit ꝙ in filio arrogato concurrit ciuilis ratio ⁊ naturalis ficte: que fictio ideꝫ qđ veritas operat̃: ⁊ ſic tam in filio arrogato ꝙ̃ in ceteris concurrũt due rationes pares ſm Pe. Sed iſte preſupponit falſum: quia nulla lex fingit arrogatũ eſſe naturalem: vt ȷ̃. de condi. ⁊ demõ. l. fideicõmiſſaria. ⁊. ȷ̃. de libe. ⁊ poſthu. l. filio quẽ pater. Et ideo Ja. dicit melius. ſed ꝯtra eum facit. l. hac parte. ȷ̃. vnde cogna. ſed ꝯtrariũ in ſucceſſione materna. vel dic ꝙ quãdoqꝫ vna ratio tantũ operat̃ quãtum due. vnde pretẽdẽs ciuilẽ obligationẽ ex ſñia nõ ẽ deterioris cõditionis ꝙ̃ pretẽdens naturalẽ ⁊ ciuilem ex mutuo: vt. ȷ̃. de re iudi. l. iter eos. Sed ꝯtra eũ eſt rõ auc̃. de cõſan. ⁊ vte. fra. §. i. nã ex duabus rationibus auget̃ effectus: ⁊ duo vincula fortiora ſunt ꝙ̃ vnum. Sed rñdet̃ ꝙ ibi loquit̃ in illis qbus nõ debet̃ hereditas: ſed ħ loqmur in illis qbus debet̃ legitĩa: vt in auc̃. de heredi. ⁊ fal. §. i. ⁊ no. per Cy. fa. her. l. filium. Sed op. ⁊ videt̃ ꝙ alia ſubſtitutio fieri poſſit in quarta ꝙ̃ pupillaris. ſ. vulgaris tacita que ꝯtinet̃ in pupillari expreſſa: vt. l. iam hoc iure. ȷ̃. de vul. ⁊ pu. ſed iſta pupillaris ſubſtitutio cõtinet onus ⁊ grauamẽ. nam ſi nõ haberet vulgarẽ ſubſtitutionẽ trãſmitteret̃ hereditas etiã nõ agnita. ſed nunc cuꝫ haberet nõ trãſmitteret: vt. ȷ̃. de li. ⁊ poſthu. l. ſi filius heres. Sꝫ iſta ſo. nõ placet: q꞉ concludit ꝙ pater filio nõ poſſit ſubſtituere vulgariter in legitima. nã imo põt: vt. d. l. ſi filius heres. ſed forte nũc impedit tranſmiſſionem. nam iſtud eſſet grauamẽ: ⁊ ideo tollitur in quãtuꝫ eſſet grauamẽ. l. qm̃ in prioribus. de inoffi. te. ⁊ facit. ȷ̃. ad trebel. l. quidã ita. Ad. l. ſi filius heres. dic ꝙ ibi filius nõ erat inſtitutus pure ſed ſub ꝯditione ptãtiua. ⁊ ideo interiꝫ nõ trãſmittit. ſimile. ȷ̃. de le. ij. l. ſi. ⁊ adde qđ no. C. de bo. que lib. l. cũ nõ ſolum. in prin. Concludẽdo fateor ꝯtrariũ ꝙ quelibet directa ſubſtitutio põt fieri in legitima: quia nõ eſt grauamẽ. Preterea eſto ꝙ vulgaris expreſſa impediret trãſmiſſioneꝫ. ſecus ẽ in vulgari tacita: q꞉ nõ facit ceſſare exiſtentiã ſui heredis: vt. ȷ̃. de vul. ⁊ pu. l. ſi filius qui patri. facit qđ no. C. de iure deli. l. quidã. ¶ Nono op. ⁊ videtur ꝙ fieri poſſit ſubſtitutio in legitima. ergo ⁊ in vniuerſo: q꞉ habet ius accreſcendi legitima portio: vt no. ꝑ Dy. in. l. i. ⁊ in. l. cõionũ. C. de na. li. So. glo. cõcedit contrariũ. ſed doc. dicunt ꝙ reputant̃ diuerſe hereditates. ⁊ ideo nõ eſt locus iuri accreſcendi: vt. ȷ̃. de mili. te. l. ſi certarum. ⁊ qđ no. C. de mili. te. l. i. Pe. dicit ꝙ rõ conſiſtit in patribus nõ in patrimonijs cũ ſit paganus. ¶ Decio op. q꞉ ſi nõ trahit̃ ad oĩa. ergo erit ꝓ pte teſtat⁹ ⁊ ꝓ pte inteſtat⁹ qđ ẽ impoſſibile: q꞉ ius teſtati ⁊ iteſtati ẽ vniuerſale ⁊ indiuiſibile: vt. l. ſi ego. de in ius vo. Sed tu dic ꝙ nõ vna ſed plures fingunt̃ ꝑſone. ⁊ iõ vt vna ꝑſona decedet teſtatus: ⁊ vt alia inteſtatus ſm Pe. ¶ Undecimo op. dicit̃ hic ꝙ põt ſubſtituere in quarta. tñ in ea nõ dicitur oneratus a patre ſed a lege. ⁊ ſic eſt ꝯtra. C. de fideicõ. l. ab eo. So. ibi grauãdo hic ꝓuidendo. ¶ Op. ꝯtra in bonis aduẽticijs non põt ſubſtituere arrogator. ergo nec in hac quarta que eſt ꝓpriũ patrimoniũ impuberis. Rñdeo nõ eſt ita ꝓpriũ: q꞉ nõ eſt queſitũ filio in vita arrogatoris: ſed querit̃ per mortẽ eius ad inſtar legitime. ⁊ iõ pater habet quoddã ius inſtar legitĩe đõec viuit cũ poſſet de ea teſtari dũmodo non aggrauet arrogatum. ¶ Duodecimo op. dicit̃ hic ꝙ ſi pater ꝓuideat filio arrogato de eodẽ quo ꝓuidet lex: iſta ꝓuiſio dicit̃ legalis non paterna. Contra q꞉ expreſſio eoꝝ que tacite inſunt multum operat̃: vnde dato ꝙ tacite inſit: tamẽ debꝫ aliquid operari: vt. ȷ̃. ad. l. falcidiã. l. ticia. naꝫ tacite ineſt ex legali ꝓuiſione ⁊ ꝓuidentia ꝙ detrahit̃ fal. tamẽ ſi teſtator hoc expreſſe permittit multũ operat̃: vt ibi pꝫ Pe. dicit ꝙ in fauorẽ põt aliqd opari: vt ibi no. in odium nõ vt ħ. Uel dic ꝙ vbi rõne expreſſionis noĩatur actio legis tunc operat̃: q꞉ per exꝑſſionem auget̃ effectus. ſecus ſi ꝑ equipolentiã: vt hic. Preterea hic erat ex neceſſitate ꝓcedẽtis cãe ibi non. de hoc latius. ȷ̃. dicã. ¶ Nunc venio ad qõnes. ⁊ ſciendũ eſt ꝙ iſte tex. tractat de reſtõne bonoꝝ arrogati: ⁊ de quarta: nec dicit cui: nec dicit quo iure. Et primo capiamus caſum lr̃e qñ pater arrogator decedit: quero quo iure reſtituunt̃ bona impuberi arrogato. ſecũdo quero quo iure reſtituant̃ heredi impuberis.

tertio quero quo iure impubes petat quartaꝫ.quarto q̄ro quo iure heres eius petat. ¶ Uenio ad primū ꝙ qn̄ impubes arrogaꝰ interponitur ſtipulatio quedaꝫ ſuper reſtōne cuius forma videꝰ iſta. Ego talis arrogator promitto tali publice perſone recipiēti ⁊ ſtipulanti ꝓ oibus conſanguineis ad quos bona impuberis pertinent: ſi arrogatus nō vixerit me poſt mortē impuberis reſtituturꝝ. Iſta forma videꝰ ꝓbari inſti.e.§.cuꝫ aūt.⁊.ō.e.l.nō aīr. cū ergo forma ſtipulationis ſit ponderanda: ⁊ in iſta ſtipulatione nō poſſit agere vigore ſtipulationis. nec ergo ſibi habebit obligatos fideiuſſores validantes ſtipulationē nec pignora.⁊ ſi dicatur plus cōcediꝰ heredi eius q̄ ei. Rn̄deo non eſt ita. nam quādo arrogatio ſoluitur morte arrogatoris tunc incipit ius ad impuberē ſpectare: ⁊ ſic ius incipit ab impubere: ⁊ qualis competit talis tranſmittat.⁊ ſi ius ſtipulationis nō habet: ergo nec trāſmittit. Sed quādo ſoluitur morte arrogati tunc eius heredibus eſt opus remedio ſtipulationis que non incipit ab impubere quo ad cōmiſſionem. Quo ergo iure qn̄ ſupereſt impubes aget. Rn̄deo ꝙ in eum tunc reuertetur dn̄ium recta via. vnde exiſtentia ſui heredis alias etiā bona ipſo iure recuperat: vt.j.de ſecū.ta.l.qui ex liberis.§. teſtō.nō tamē recuperat poſſeſſiōeꝫ: niſi res tradaꝰ: vt.l. dot.C.ſo.ma. Sed hodie videꝰ ꝙ etiā poſſeſſionē recuperat. nam cū duret ꝓprietarius ciuiliter poſſidet.⁊ mortuo patre qui nō poſſidet: niſi ſolum vſumfruc. vt inſti.d acqui.per arro.ipſo iure ignorās incipit naturaliter poſſidere: vt.j.de acq.poſ.l.clā poſſidere.§.ſi.⁊.l.ſe. ſi naūt ſunt res que rōne vſufruc.inducūt dominiū: vt pecunia que in qualitate vſufru.non diſtinguiꝰ a dominio vt alie res in quibus vſufruc.abdicat dn̄ium: vt que vſu conſumunꝰ tunc nō poſſidet filius vllo modo.⁊ ideo opus eſt retraditione.⁊ facit.C.de ſec.nup.l.hac edictali.§. mobiliū. Sed tu dic ꝙ in forma ſtipulationis debet fieri mētio de perſona pupilli: qꝛ permitteꝰ pupillo ſi ſupuiuit: ⁊ vbi non ſuperuiueret arrogator teneꝰ illis ad quos ſtatu non mutato bona ꝑueniſſent: qꝛ oibus quoꝝ intereſt ſtipulatio iſta debet interponi: vt.ō.e.l.his ꝟbis.⁊.l.nec eniꝫ.§.eoꝝ. Concludo ergo ꝙ ipſe impubes poteſt agere ex ſtipu.interpoſita act.natiua.⁊ ſi non fuit ſtipulatio interpoſita habeꝰ pro impoſita.⁊ datur vtilis actio ipſi impuberi: vt.l.his verbis. ¶ Oppo. ꝙ dicitur actio datiua: quia ex fictiōe legis datur actio directa: vt.C.de rei vxo.ac.l.rem in preſenti.⁊ ideo dic ꝙ ibi nō dicitur ꝙ ſtipulatio fingatur. dic ergo ꝙ eſt datiua ex ſuppletione legis: ⁊ non ex fictione ſtipulatiōis et hoc de prima qōne. ¶ De ſecunda qualiter ſuccurraꝰ heredi impuberis. primo occurrit videre ſi poteſt habere heredem ab inteſtato. certum eſt ꝙ ſic: quia decedit ſui iuris. ſed ex teſtamēto non videtur. nam ex teſtamento arrogatoris non niſi in quarta vt h: non in bonis arrogati vt in teſtamento: quia corrupta videtur ſubſtitutio prius facta in teſtamēto patris veri: vt.l.nec ei.§.eoꝝ.ō.e. Glo.ſentit h ꝙ de iure ciuili bene vocetur ſubſtitutus. ſed de iure pretorio per bonoꝝ poſſeſſionē ſuccurritur.⁊ eſt caſus in quo bonorum poſſeſſio eſt neceſſaria: vt.C.vnde legi.l.certum. ¶ Sed contra iſtud videtur: quia ex quo eſt rupta ꝑ capi.dimi.non reconualeſcit per ſeipſum. ſed debet confirmari nouo iudicio: vt.l.qui ex liberis.§.teſtamento j.de ſecū.ta. In contrarium ſoluunt doct. ꝙ noua voluntas requiritur in eo qui poteſt velle. ſecus ſi non habet velle vt impubes: vt hic ſm Pe. Sed hac ratione idem in furioſo quod nō videtur verum: quia eſt inteſtabilis facto ſuo qui ſe in arrogationem dedit.⁊ ideo poſtea moriēte arrogatore non conualeſcit teſtamentum quod fecerat. ſecus in eo qui fit inteſtabilis ſine facto ſuo: vt no.in.l.i. §.exigere.⁊ ſe.j.de ſecun.ta. Et theorica ibi data eſt neceſſaria ad intellectum huius.q.⁊ ideo dico ꝙ ſpeciale ē in ſubſtitutione pupillari: quia non abſorbet in totū patriam poteſtatē. dūmodo tempore quo ſubſtitutio confirmatur ſit habilis. ſic.j.de vul.⁊ pu.l.ij.§.ſi extraneuꝫ.

Nec ob.§.eoꝝ vbi videtur ꝙ extinguaꝰ ſubſtitutio: qꝛ verum eſt de iure ciuili: ſed poſtea conualeſcit de iure ꝑ̄torio. ſic.j.de iniuſto te.l.poſthumus. ⁊ alibi teſtamentum quod non valuit caſu confirmatur: vt.j.de heredi. inſti.l.qui ſoluendo. ibi tamen non erat defectus in ſubſtantialibus nec in perſona: quia homo non ꝓhibeat teſtari ſed alienare in preiudicium creditoꝝ. dic ꝙ quādo pubes dat ſe in arrogationem videtur tacite ſuum teſtamentū reuocare ipſo facto.⁊ ideo arrogatione finita requiritur noua voluntas. ſecus eſt in impubere arrogato quia nō pendet ex ſua volūtate ſed patris.⁊ ideo ceſſante capi.dimi.ipſo iure reconualeſcit ſubſtitutio. ergo qn̄ procedit arrogatio poteſt impubes habere heredem ex ſubſtitutione primi patris quā pretor tuetur ⁊ eſt neceſſaria bonoꝝ poſſeſſio.⁊ ita dicit glo. quo ergo iure aget. videtur ꝙ iure pretorio cum ſit bonorum poſſeſſio. ſed tu dic ꝙ ad vniuerſitateꝫ admittitur de iure pretorio. ſꝫ ad iſtam actionem intentādam admittitur de iure ciuili cauſa remota inſpecta: quia oriꝰ ex ſtipulatione vera vel preſumpta: vt no.j.de bo.poſ.he.pe.l.ij.⁊ inſti.de ac.§. ſed iſte per glo.⁊ Dy. qualis enim eſt actio teſtatoris talis eſt actio ſucceſſoris. ar.j.de acqui.here.l.i.§.i. dicetur ꝙ ſit neceſſaria bonorū poſſeſſio. ⁊ eſt validum alterare ius ſubſtituti a patre naturali.⁊ hoc de ſecunda.q. ¶ De tertia quo iure impubes petat quartam. nam ſuper quarta non interponitur cautio. Reſpondeo per conditionē ex.l.ſi arrogator.⁊ hoc ſi arrogator non reliquit eam arrogato. ſed ſi eam ei reliquit per actionem ex teſtamento vt.l.i.§.ſi impuberi.de colla.bo. nam tenet teſtamentuꝫ vbi legitima relinquiꝰ filio. nō eni eſt verus creditor filiꝰ in legitima: ſed quaſi creditor: vt no.in.l.iij.C.de iur. ⁊ fac.igno.⁊ ſic non ob.j.de le.i.l.ſi creditori.⁊ ſic alias ꝑ ſe arrogator nō tenetur ad quartam: ſed ad relinquendum partem.⁊ ſic ad factuꝫ. ſi ergo relinquit valet: quia facit quod debet. Sed hoc non videtur bene dictum: qꝛ ſi arrogator eſſet inteſtabilis. ergo arrogato non deberetur vera quarta. Item factum nō quia impoſſibile: vt.j. ad.l.rhodi.l.ſi vehenda.in prin. Iteꝫ preueniet arrogator aſſignanda ei quartam inter viuos: vt.j.ad.l. falci.l. cum quo.de peculio.l.ſi.⁊ eſt debitor in quarta nō in facto. nec ſuccedit vt dicūt noua obligatio ad intereſſe cōtra non relinquentem: ſed ad quartam formari debet petitio non ad quantitatem: ut.j.de le.i.l.non amplius.§. ſi. ¶ De quarta quo iure petat heres impuberis. dico ꝙ eodem iure ſicut defunctus qui tranſmittit: ut h ⁊.d.§. ſi impuberi. nam iſta legitima tranſmittitur ad quēlibet ſucceſſorem ſine aliqua acceptatione: quia ēſt in obligatione: quod no.⁊ hoc qn̄ arrogatio ſoluitur morte arrogatoris: ſed quia quādoqꝫ ſoluitur ꝓpter obitum impuberis. ¶ Quero in hoc themate de infraſcriptis queſtionibus.⁊ primo ſi moritur īpubes in pupillari etate. vtrū poſſit habere heredem ex teſtamento. ſecundo vtrū poſſit habere heredem ab inteſtato.⁊ vtrum trāſmiſerit ius ſtipulationis.⁊ vtrū tranſmiſerit quartam. In prima nō eſt dubium ꝙ ex teſtamento arrogatoris non poteſt habere heredeꝫ: quia eſt capite minutus ⁊ hereditas velut patris alij queri poſſet: vt.j.de capti.l.ſi filius. ⁊ de vul. ſub.l.lex cornelia.⁊.l.pe.j.de vētre inſpi. ¶ Sed dubiū eſt an ex teſtamento patris naturalis.⁊ videtur ꝙ nō: qꝛ decedit filiuſfa. qui non poteſt teſtari vere nec interpretatiue: ut.l.ij.§.i.de vul.⁊ pu. Item quia nō habet bona ut in auē.ingreſſi. Item quia rupta ſubſtitutione non cōualuit. ut.ō.e.l.nec ei.§.eoꝝ.⁊ hoc teneꝫ glo.inſti.e.§. cū aūt.⁊ facit cum dicit ꝙ cauetur de reſtituēdo eis qui ſucceſſuri eſſent ſi adoptio facta non eſſet. ¶ Not. ꝙ dicit tunc eſſent ſucceſſuri: quaſi dicat nō nūc. alias nō ꝯcipe rentur verba illo modo. ſed permitteretur ſimpliciter illis ſucceſſio. nec poteſt dici ꝙ conualeſcat iure pretorio quia filiuſfa. non habet heredem teſtamentariū. Preterea pater arrogator eſt preteritus. ergo teſtamentuꝫ filij eſt nullum. In contrarium ſentit iſta glo. que dicit ꝙ lex

fingit teſtamentum non rumpi: quia non uult ius eoruꝫ deterius fieri per arrogationem. Sed certuꝫ eſt ꝙ fictio poteſt cõfirmare teſtamentuꝫ: vt. ĩ. de vul. ⁊ pu. l. lex cor. preterea libertates directe competunt. ergo ex teſtamento. Item legata debenť iure legatoꝝ per rei vẽ. ⁊ hypothecam. ergo ualet teſtamentũ. Item impubes non põt teſtari. ergo nec rumpere teſtamẽtum per ar. a potentia potiori contrarioꝝ. Ad cõtraria reſpondendũ ꝙ eſt hic ſpeciale ꝙ filiusfa. habeat heredem ⁊ ꝓ hoc uidetur. ĩ. de uul. ⁊ pu. l. cauſa cognita. So. de rigore iuris teſtamẽtum eſt irritum. ſed de equitate tenet ⁊ competit ſubſtito bonoꝝ poſſeſſio vnde legitimi extraordinaria: vt. ff. ũ leg. ⁊ ſenatuſcõ. l. i. ſimile inſti. de eo cui liber. cã bo. adi. in fi. ⁊ hoc dictum de prima qõne. ¶ De ſecunda vtrum poſſit habere heredem ab inteſtato. dic ꝙ ſic olim ꝑ bonorum poſſeſſionem: ut dixi iure ciuili refragãte. hodie cõtra de iure ciuili filius poteſt habere heredem ab inteſtato: ut in auc. ut li. ma. ⁊ auie. ⁊ hoc uerum ſi decedat ĩpubes. ⁊ hoc de ſecunda qõne. ¶ De tertia utrum filius tranſmittat ius ſtipulatiõis: aut decedit pubes ⁊ nõ trãſmittit: q: finitur ſtipulatio pubertate: ut. ſ. e. l. hoc aũt. ⁊ inſti. e. §. hoc aũt. Aut decedit impubes: ⁊ tunc pendet ex premiſſis. nam ſi nõ habet ſucceſſorem tũc nõ trãſmittit ſed aget ſubſtitutus ex ſua perſona ſine inſtitutiõe heredis. nec ageret nec cõueniretur a creditoribus bonoꝝ ut heres ſi non haberet: quod eſt uerius. nam uenit in trãſmiſſione: ⁊ habetur ꝓ herede quo ad onera ⁊ emolumenta que uniuerſitatẽ ſequũtur. facit quod no. ĩ. de pecul. l. peculiuꝫ. in prin. ⁊ C. ad. l. iul. de ui. l. ſi tutores. ¶ De quarta. q. dico ꝙ nunꝙ̃ filius tranſmittit legitimã ſi decedit prius ꝙ̃ pater quia nõ debetur ei: niſi mortuo patre. facit. C. de ſacroſanc. ecc. l. ſi qua mulier. ⁊ ꝑ Dy. in. l. fi. de lib. agno. ⁊ l. i. §. ſi impuberi. ĩ. de colla. bo. nõ enim tranſmittitur obligatio cuius conditio deficit Ja. ¶ Ulterius dictum eſt ꝙ altero iure. i. ex teſtamento uel ab inteſtato põt impubes heredẽ hr̃e: ſꝫ an vtroqꝫ iure ſimul. Vbi gr̃a decedit ĩpubes mortuo arrogatore. cui ĩpuberi pater naturalis nõ dederat ſubſtitutum ſed arrogator ſic dicit glo. ꝙ iſte in totum teſtatus decedit: quia ſubſtitutio trahitur ad uniuerſum: quod eſt notabile ꝙ ſubſtitutio directa facta in legitima trahať ad omnia bona. ita tenet hic glo. facit quia ne decedat ꝓ parte teſtatus cauſa eſt indiuiſibilis. ⁊ iſta duo contraria in eodem ſubſtantiuo. i. in eadem perſona nõ cadunt: ut. ĩ. de re. iur. l. ius noſtrum. ⁊ ar. ĩ. de teſta. l. ſi is qui. Item facit ꝑ glo. de nup. l. i. ad trebel. l. cogi. §. qui ſolidum. licet qui uenirent alias ab inteſtato nunc nõ uenirent ab inteſtato: tamẽ agerent contra ſubſtitutum cum non ſit heres ꝓmiſſionis: niſi de iure legitime: quia nõ ſequũtur debitam legitimã: vt. l. papi. §. quarta. ĩ. de inoffi. te. Et quia actio perſonalis non ſequitur fundum: vt. l. i. §. ſi heres. ĩ. ad trebel. Si vero tu dicis non conueniri ſubſtitutum ſed heredem arrogatoris tunc ſubſtitutus ibi cantãdo: quia habebit bona ⁊ reſtituet. heres ṽo nil deplorabit. iſte ſunt truffe. ideo dicetur in ſeq. q. ¶ Quero nunquid iſte impubes poſſit decedere cũ duabus tabulis pupil. ſ. primi teſtatoris ⁊ ſecundi. ⁊ videtur ꝙ nõ poteſt quis decedere teſtamentis valentibus iure directo: vt. ĩ. ad trebel. l. ſi quis priore. ⁊ ideo ſubſtitutus ab arrogatore tãꝙ̃ ſubſtitutus vltimo teſtamento totum capiet ſed reſtituet: vt. ſ. ꝓxi. q. vel tenebunť heredes vniuerſalis arrogatoris. glo neſcit ſe firmare: q: loquitur male in eo ꝙ dicit ſubſtitutionem patris naturalis ceſſare ⁊ etiam in eo ꝙ dicit. ſ. in cauſa teſtati. ⁊ ideo dicit Ja. de ra. quando concurrunt ſubſtituti prefertur ſubſtitutus vniuerſaliter ſubſtituto in quarta: cum ſufficiat ſubſtitutionẽ in quarta obliquari ⁊ trahi ad reſtitutionem: vt. C. de heredi. inſti. l. quotiens. ſed illa loquitur quando in eadem voluntate ẽ ſubſtituꝰ in re certa ⁊ vniuerſali hoc iure ſꝫ Guil.

¶ Sed op. q: quãdo etiam in eodem teſtamẽto eſt ſubſtitutio in re certa: ⁊ vniuerſali quelibet valet ſuo iure. ergo multo fortius in diuerſis teſtamẽtis. nec debemus dicere obliquari: q: ſubſtitutio in re certa vel in q̃titate in ſuis finibus nunꝙ̃ eſt directa. quod ſic probo. Directa ſubſtitutio eſt quãdo ſubſtitutus non capit ab alio: ſed ipſe manu ſua media capit. ergo ſubſtitutus in legitima nõ eſt ſubſtitutus pupillariter ſed quidaꝫ legatarius: vt no. ĩ. de here. inſti. l. his verbis. glo. noſtra peruertit ordinem. nam facit ſucceſſorem in legitima vniuerſalem ⁊ ſucceſſorem vniuerſalem directã obliquari. ⁊ ſic eſt ꝯtra veritatem ſm Ja. de ra. Sed iſta opi. eſt contra. q. nam ſi queſtio dicit ꝙ de re certa impuberi in legitima non põt per fideicõ. ſubſtitui ⁊c̃. ſed ſi obliquaretur eſſet fideicõmiſſaria. ergo impoſſibile eſt obliquari. Iteꝫ ſubſtitutio eſt directa ⁊ ſic reſtituere neminẽ rogauit. Sed rñ. qa ex quo vigore ſubſtitutionis pupillaris non poteſt aliquid aliud conſequi ꝙ̃ quartã oportet ꝙ ipſam petat ab obligato: ſed certe nõ tenẽtur ad hoc heredes. ſ. impuberis: ſed patris. Et ideo dicit Pe. vtrãqꝫ ſubſtitutioneꝫ valere iure directo in eo in quo facta eſt: ⁊ eundem ꝓpter diuerſitatem patrum poſſe habere plura teſtamẽta. Item in codeꝫ poteſt eſſe cauſa teſtati ⁊ inteſtati ſiue per repudiationẽ quod credo verum. Non ob. ꝙ nõ poteſt decedere duobus teſtamẽtis factis. nam rñ. ꝙ poſito vno inconuenienti ſequitur aliud. C. de reſcin. ven. l. ratas. ſed incõueniens eſt ꝙ quis habeat duos patres: vt. l. vulgo. ſ. ti. ꝓxi. ⁊ tamen hic ſecus: ergo ſequitur aliud incõueniens ꝙ quis poſſit decedere cũ duobus teſtamentis. ⁊ eodẽ modo poteſt teſtatus ⁊ inteſtatus ⁊c̃. ¶ Et hec valent ad. q. In ciuitate peruſij eſt ſtatutum ꝙ in teſtamento interueniant ſeptem teſtes. In ciuitate florentie ſtatutum eſt ꝙ interueniant decem. modo teſtamẽtum eſt cõditum peruſij heres petit in ciuitate peruſij: ⁊ in ciuitate florẽtie: obijciť ſibi ꝙ teſtm̃ nõ valꝫ: q: nõ hꝫ decẽ teſtes. ⁊ dico ꝙ heres hẽbit illa bõa q̃ ſunt puſij: ⁊ veniẽtes ab ĩteſtato q̃ ſunt florẽtie. Dic de hoc ꝑ Cy. meliꝰ ⁊ latiꝰ i. l. i. C. de ſum. tri. ⁊c̃. ⁊ etiã per me in repetitiõe mea de. d. l. i. quia ad vnam pluralitateꝫ ſequitur aliquid propter quod in perplexis fallunt regule: vt. ĩ. de heredi. inſti. l. ſi pater. ⁊ no. ĩ. de ṽbo. obli. l. ita ſtipulatus. ⁊ quia in diuerſis hereditatibus ſepatis nõ habet locum ius accreſcendi: ſed in coniunctis hereditatibus ſic: vt no. in. l. pater. ĩ. de acqui. here. impoſſibile eſt ꝙ vna hereditas accreſcat alteri. l. pater. ĩ. de acqui. here. quia vnus teſtator in alium non põt accreſcere. vide Cy. in. l. i. C. de adop.

¶ Iſta lex induciť in ar. ad. q. reo fuit data dilatio: vult actoꝝ ꝓbare. reꝰ ad hoc vt actor nõ ꝓbet renũciauit dilationi ſibi date: an poſſet. ⁊ allegať hec lex ꝙ nõ: quia id beneficium quod cõceditur aduerſario: vt poſſit ꝓbare infra terminuꝫ datum eſt ex ꝓuidentia legis. ⁊ ideo non poteſt per partẽ renũciari. ad hoc allegať. l. ſi poſt mortem. §. fi. ĩ. de bo. poſ. contra ta. ⁊ per Dy. ibi. Extra no. ar. ad. q. de tempore quadrimeſtri vt intelligatur legale non iudiciale. Sed dices contra q: eſt dilatio iudicis: vt de quarta arrogatoris. ⁊ ideo arrogator non eſt aliquis agẽs: ſed merus executor: ſꝫ certe iudex videť legis executor: vt. ĩ. de re. iur. l. iiij. §. ſi quis. in fi. forte ſecus in arbitro: quia arbiter nõ eſt miniſter legis ſed priuatus qui etiam habet liberum arbitriuꝫ: ⁊ nõ poteſt ab eius facto appellari. Et faciunt p̃dicta ad. q. de impubere filio monacho facto. nam ſi decedat in pupillari etate venit ſubſtitutus pupillariter. alias nõ. Et no. impuberi poſſe fieri codicillos ſicut teſtamẽtum: vt. ĩ. de vul. ⁊ pu. l. quod fideicom. vnde poſt pupillarem ſubſtitutionem poſſunt addi codicilli pupillares ⁊ hoc non habes alibi. Extra no. ꝙ iſta littera facit differẽtiã inter ſubſtitutionem directam ⁊ fideicõmiſſariam: ſed que dicatur fideicommiſſaria. rñ. quãdo teſtator fidẽ alterius interponit. ſed quãdo nõ interponit inter ſe ſed ſubſtituit aliquẽ: tunc eſt directa: vt no. C. de fideicõ. l. eam quã. ⁊ ideo quando dubitatur an voluerit fideicõmiſſarios vel heredẽ facere in directam ſubſtitutionem interpretabitur: q: media ma-

net inter ſubſtitutos directa: vt. ī. de acqui. here. l. ex pte. Sed quomodo cognoſcitur in hoc voluntas teſtatoris. rñ. per formam verboꝝ. ⁊ quãdoqꝫ in verbo diſpoſitiuo cõſiſtit ius quãdoqꝫ in cõditione: quia ꝯditio quãdoqꝫ importat directam ſubſtitutionẽ: quãdoqꝫ obliquã. materia eſt in. l. precibus. C. de impu. ⁊ alijs ſubſti. ¶ No. h extra ꝙ ſi impubes arrogatus inſtituatur ſolus ⁊ de reſtituendo rogetur an detrahet duas quartas. ⁊ videꝛ ꝙ ſic: q: duo iura pretẽdit. In cõtrariũ facit de inoffi. teſta. l. papinianus. §. ſi impubes. ⁊ hoc eſt verius: q: cõpenſatio fit. C. vnde vir ⁊ vxor. auc. preterea. ⁊ ī. ſo. ma. l. ſi cum dotẽ. §. ſi pater. ſꝫ in alio legitimo ⁊ naturali diſtinguitur: vtrum ſit rogatus pure vel ſub conditione: vt ex de teſta. c. rainaldus. ⁊ l. pap. §. ſi. ī. de inoffi. teſta. ⁊ ibi dicaꝫ. ¶ Extra quero ex quo arrogatus põt decedere cũ duobus teſtamentis. quid ſi relinquitur heredi eius: de quo herede iſtoꝝ intelligitur. Reſpondeo interdum fit mentio heredis reſpectu ſeu ratione cõiunctionis: vt ī. ad trebel. l. ex facto. §. ſi. interdum reſpectu ſucceſſiõis ⁊ tunc ĩtelligiꝛ de herede vniuerſali: qa ẽ iſte heres ꝓprie vt. l. qdam. §. i. ī. de eden. ¶ In glo. hec lec. ⁊c. iſta glo. diuiditur in tres partes. primo loquitur quãdo arrogator preobijt. ſecundo quãdo preobijt arrogatus. tertio redit ad primũ thema. ſecũda ibi ſed quid. tertia ibi ſed pone. Et tertia ſubdiuiditur in duas partes. prima loqꝛ quando eſt queſtio inter veniẽtes ab inteſtato ⁊ ſubſtitutuꝫ. In prima qõne glo. firmat ꝙ cauſa teſtati trahat ad ſe cauſam inteſtati. In ſecũda qõne glo. ponit duas opi. Una ẽ ꝙ ſubſtitutus ab arrogatore directa via ſuccedit in omnibus bonis ⁊ teneatur alijs ſubſtitutis ex ſtipulatione. Secunda ꝙ vterqꝫ ſuccedat ꝓut ſubſtitutus eſt ⁊ qui poſſidet teneatur nõ poſſidẽti vtili petitione hereditatis que eſt in rem actio. ⁊ ſequitur poſſeſſorem. ⁊ tunc ſequitur ꝙ quis cuꝫ duplici teſtamento decedat ꝙ alibi nõ reperitur in pagano ſm glo. ¶ In eadem glo. ibi ꝓpter bonoꝝ poſſeſſionẽ: q: id quod eſt nullum nõ recõualeſcit: niſi de iure pretorio: vt. l. poſthumus. ī. de iniuſto teſtamẽto. ſed hic fit deterior ꝯditio primi ſubſtituti per arrogationẽ: quare non põt ſuccedere de iure ciuili. vel dic ꝙ homo hoc caſu diſpenſat: niſi poſſit ſuccedere de equitate iuris ciuilis. ⁊ eſt ſpeciale: vt. ī. de vul. ⁊ pu. l. cauſa cognita. ꝓ hoc qa legata ⁊ libertates videnꝛ poſſe peti per vtilem actioneꝫ: vt. d. l. his verbis. ſ. e. ſm doc. ¶ Iſte ꝟ. ſed an impuberi. induciꝛ in ar. ad. q. talem que fuit diſputata hic. Teſtator fecit teſtamẽtũ: ⁊ filios ſuos pupillos heredes inſtituit ⁊ poſt mortem eoꝝ ſubſtituit pauperes: vterqꝫ eoꝝ ſi morieꝛ ſine liberis ĩ hac forma ⁊ ſi ambo filij mei ſine liberis deceſſerint ſubſtituo pauperes chriſti. modo queritur nunquid iſta ſubſtitutio ſit directa compẽdioſa intra tempora pubertatis. ⁊ poſtea ſit fideicõmiſſaria: ⁊ maxime in tempore in medio exiſtẽte. ⁊ videꝛ ꝙ dicta ſubſtitutio ſit in omni tẽpore fideicõmiſſaria. primo qa eadem res nõ debet diuerſo iure cenſeri: vt. l. eum qui. ī. de vſucap. ſecundo qa vna eſt oratio que importat vnum intellectũ teſtatoris. arg. l. vnice. §. hoc ita tam varie. C. de cadu. tol. ergo repugnãt ſibi diuerſi modi intelligendi. tertio quia ibi determinatio ſeqtur multa determinabilia reſpectu perſonarũ. pariter ergo ⁊ eodẽ modo ea determinare debet: vt. l. iam hoc iure. ī. de vulg. ⁊ pu. ⁊. C. e. l. ꝗuis ſi eſt ita circa perſonas: ideꝫ debet eſſe circa tẽpora: quia ſic arguit homo de perſonis ad tempus in iſta materia. vt. ī. de vulg. ⁊ pu. l. qui plures liberos. in prin. Sed hoc verbum ſubſtitutus habet ſe per modum determinationis. ergo licet eſt relatũ diffinitiue ad multa tempora: ergo determinat tempora eodem modo. ſed eodẽ modo nõ põt determinare: niſi in fideicõmiſſo. ergo ⁊c. Et ꝓ hoc videꝛ no. in. l. noſtra. qa ſi teſtator impuberi arrogato ſubſtituit quãdocunqꝫ decedat dicit quod nõ poteſt admitti: niſi per fideicommiſſum. ergo eſt fideicõmiſſaria. ꝓ hoc videtur alibi tex.

C. de inſti. ⁊ ſubſti. l. generaliter. in prin. vbi dicit ſi teſtator filio ſubſtituit ſub duplici conditione dicendo ſi deceſſerit ſine liberis ⁊ vxorem nõ habuerit talẽ ſubſtituo: vtraqꝫ conditio debet ſm verba teſtamẽti intelligi: ergo eſt fideicõmiſſaria. hoc tenet Azo in ſumma. C. d impu. ⁊ alijs ſubſti. hoc tenet Azo in legibus preall. Ideꝫ ibi tenebat Cy. in. lec. anteꝗ̃ faceret additiones. Idẽ Dy. in materia ſubſtitutionis. ⁊ Guil. de cu. ⁊ predicta cõcluduntur etiam ſi mater non eſſet in medio. ſed ꝙ matre exiſtente in medio predicta ꝓcedunt ſine dubio. probaꝛ primo ratione fauoris qui matri adhibetur in ſucceſſiõe filij: homo preſumit ſucceſſionem matre exiſtente in medio ceſſat ab iſta preſumptione. vnde in vulgari expreſſa non continetur tacita pupillaris quãdo mater eſt in medio. ⁊ ideo non excludit matrem: quia nõ videtur ita excludere tacita ſubſtitutio matreꝫ ſicut expreſſa: vt no. in. l. ꝓcibus. ⁊ in. l. ſi. C. de inſti. ⁊ ſubſti. ſub condi. fac. ⁊ l. in teſtamẽto. de mili. teſta. ⁊ inſti. de pupilla. ſub. §. qua ratione. ſecundo probatur: quia ſi hec ſubſtitutio traheretur ad pupillarem eſſet per interpretationẽ: quia verba non ſonant in pupillarem cum non ſint ita concepta ſicut concipiꝛ vera pupillaris: vt inſti. de pu. ſub. in prin. ſed iſta interpretatio eſt odioſa: quia continet odium rationabile cum excludat matreꝫ ſine ſuo facto a ſucceſſione filij. ergo iſta interpretatio eſt reſtringenda ⁊ nõ amplianda ne cõtineat pupillarem. ⁊ ad hoc facit. C. de impube. ⁊ alijs ſubſti. l. humanitatis. vbi per exẽplaria non poſſet mater excludi per dictam rationem: quia eam excludere eſſet odioſum: licet contineret fauorem ⁊ prouiſionem filij furioſi cui fecit teſtamentum. Preterea lex que dicit patrem filij pupilli poſſe excludere matrẽ a ſucceſſione filij dicto. §. nec impuberis. de quadam ratione de rigore iuris valet: quia quodam reſpectu eſt teſtamẽtum paternum: ſcilicet quo ad ordinationem: non tamẽ poteſt negari quin de iure illa ratio ſubſiſtat: vt. l. nam ⁊ ſi parentibus de inoffi. teſta. ſicut enim filius non poſſet excludere matrem ita nec miniſter filij in teſtando filio. cum fauore filij hoc miniſterium ei conceſſerit lex: quod ipſi filio remota cauſa impediente ſcilicet etate non liceret: non debet ergo de equitate licere patri. ⁊ hac ratiõe equitatis ⁊ humanitatis fundatur lex humanitatis preallegata. ⁊ ibi tangitur per Iac. de ra. Si igitur materna excluſio procedit de rigore maxime de bonis filij: ita ꝙ nunꝗ̃ fuerunt patris. dicta excluſio non debet trahi ad conſequentiã. nec debet intelligi fieri in dubio: vt. l. quotiens idem ſermo. ī. de regu. iur. ¶ In cõtrarium ꝙ mater omnino excludatur ⁊ per ſubſtitutionem omnino iure directo ſuccedat ſubſtitutus probatur legibus ⁊ rationibus. ⁊ primo hoc tenet glo. inſti. de pup. ſub. in glo. mag. in ſi. vbi dicit ꝙ infra tempora pubertatis eſt directa poſtea trahitur ad fideicommiſſariam. nec diſtinguit ſit mater in medio vel nõ in inſtitutione facta a pagano. ſed ſentire videtur ꝙ illa diſtinctio habeat locum in ſubſtitutione facta a milite. ⁊ vbi filius nõ ſuccedit in pupillari etate: ſed poſt. Ratio differentie poteſt eſſe ꝙ ſi miles ſubſtituat directo filio poſt pupillarem etatem: iſtud eſt introductum ſpecialiter contra ius cõmune in priuilegium militis. ⁊ ideo non debet trahi ad conſequentiã idest ad excluſionem maternam. ⁊ per hoc patet quare ſit ſecus in pupillari etate: quia infra id tẽpus poteſt ſubſtitutio valere de iure cõmuni. vnde matrem excludit ita ſi non inſtituatur: vt. l. precibus. C. de impub. ⁊ alijs ſubſti. Ratio enim eſt quia fortius eſt ius cõmune ꝗ̃ priuilegium ad excludendum: vt. l. eius militis. §. i. ī. de mili. teſta. ⁊ hoc caſu loquitur. l. in teſtamento. C. de teſta. mili. Preterea in dubio non eſt credendum patrem velle grauare filium. imo conſilium capit ꝓ filijs ſuis ⁊ nõ cõtra eos: vt. l. nihil. de bo. lib. ⁊ l. ſcripto. ī. vnde liberi. ſed ita eſt ꝙ pupillaris ſubſtitutio continet prouiſioneꝫ filij fideicõmiſſaria continet onus: vt hac. l. ſi arrogator. §. ſꝫ

an impuberi.ꝛ.C.de iniuſto teſtamēto.l.ex tribus. ergo
in dubio pater non intelligitur ſubſtituere filium per fi/
deicōmiſſum:ſed pupillariter.ꝛ hanc rationem videtur
ſequi tex.extra de teſta.c.ſi pater.§.in ſubſtitutionibus.
li.vi.Nec ob.ꝙ ex iſto fauore ſequitur odium reſpectu
matris.nam hoc eſt veriſimile ꝙ pater voluerit: quia ex
ordinata charitate ꝛ affectione magis tenetur ad filium
quem etiam diligit vltra ſeipſum:vt.l.iſti quidē.ff.quod
metus cauſa.vnde ſi ſequitur ex hoc odiū reſpectu ma/
tris non eſt curandum:quia venit per quandam conſe/
quentiam.ſicut dicimus in ſimili ꝙ exceptio dicitur fa/
uorabilis que principaliter continet fauorem:licꝫ per cō
ſequentiam contineat odium:vt patet in exceptione vel
leiani:vt.ꝭ.de condi.inde.l.qui excep.ꝛ.ꝭ.ad mace.l.tā
etſi.ita in propoſito iſta interpretatio debet dici fauora/
bilis conſiderato principali reſpectu ꝛ intentione teſta/
toris ꝛ non odioſa ratione conſequentie ſue. hoc etiam
glo.videtur dicere:que dicit ꝙ indirecta in dubio reci/
pit interpretationem directe:vt no.in.l.verbis ciuilibus
.ꝭ.de vul.ꝛ pup.ſed non poteſt negari quin iſta ſubſtitu
tio ſit dubia cum verba ipſa non exprimant ſpecieꝫ ſub/
ſtitutionis. Preterea quando dubitatur ſuper aliquo cui
extremorū applicetur debet applicari digniori:ſed ſub/
ſtitutio pupillaris eſt dignior fideicōmiſſaria:vt.l.quod
per manus.de iure codicil.ergo ſubſtitutio dubia appli
catur tanꝗ media ad iſtud extremum quod eſt dignius
ideſt ad pupillarem ſubſtitutionem non ad fideicōmiſſa
riam. Preterea dicta ſubſtitutio eſt cōpendioſe facta.i.
indefinite quo ad caſus ꝛ tempora quam ſubſtitutionē
iura vocant compendioſam:vt.l.precibus.§.ſi vero ſub
ſtitutio.Sed compendioſa ſubſtitutio applicatur ſm ca
ſus ꝛ tempora vel ad pubillarē vel ad fideicōmiſſariaꝫ:
vt ſi moriatur pupillus ad pupillarē:ſi poſt.ad fideicō/
miſſariam:vt.d.§.ſi vero ſubſtitutio.ergo liquet aperte
ꝙ erit pupillaris. Preterea due ſunt ſpecies ſubſtitu/
tionum:directa ꝛ fideicōmiſſaria.Iteꝫ due ſunt ſpecies
directe.ſ.vulgaris ꝛ pupillaris.ad quas reducuntur cō
pendioſa breuiloqua ꝛ exemplaris:vt not.in.l.i.de vul.
ꝛ pup.ſubſti.ſed illa eſt compendioſa.ergo ad vulgareꝫ
ꝛ pupillarem. Preterea ſubſtitutio debet variari ſm tē/
pora:vt.ꝭ.de leg.ij.l.ticia ſcio.§.vſuras.ꝭ.de here. inſti.
.l.iiij.§.qui fideicōmiſſariam.ꝛ.l.pater ſeuerinam.§.cō/
ditionum verba.ꝛ.ꝭ.de condi.ꝛ demon. Itē verba que
diriguntur ad aliquem intelligūtur ſm conditionē eius
vt.ꝭ.de iudi.l.ſed ſi ſuſceperit.§.ſi libertis.ꝛ.ꝭ.de vſu ꝛ
habi.l.plenum.§.equitij. Ex quibus concluditur ꝙ de
bet intelligi pupillaris in pupillari etate. quod videtur
de hoc.l.centurio.ꝭ.de vulg.ꝛ pup.ꝛ hac.l.ſi arrogator
in ver.ſed an impuberi.primo rn̄.vbi dicitur ꝙ vſqꝫ ad
pupillarem etatem valet iure directo ſi pater ſubſtituat
arrogato.ergo ideꝫ in patre naturali:vt.ſ.e.l.adoptio.
ꝛ iſtam partem videtur in hoc tenere canoniſte. in dicto
.c.ſi pater.pdicta queſtio magis eſt facti ꝙ iuris.ius eni
poteſtatem permittit patri ſubſtituendi pupillariter ꝛ fi
deicōmiſſarie.ꝛ ſi valet ipſi per fideicōmiſſum ſubſtitue/
ere nihil repugnat:nec ſubſtitutio diſcernitur a ſubſtitu/
tione que fit a patre:ſed ideo dicitur ꝙ facti eſt queſtio:
quia de intentione teſtatoris dubitatur qui non ſatis ex/
primit ſuam intentionem ſicut dicit illa lex.ſ.de ſta. ho.
.l.idem erit.ꝟ.in quo. In iſto igitur dubio oportet veni
re ad interpretationem voluntatis ex verbis teſtamenti
precedentibus ꝛ ſequentibus: vt.l.ſi ſeruus pluriuꝫ. in
fi.ꝭ.de leg.i.ꝛ de teſta.l.heredes palam.§.ſed ꝛ ſi notā.
ꝛ de leg.ij.l.cum proponeretur. Ibi vtraqꝫ coniectura
potuit admitti ꝛc̄. Item debet ſic intelligi vt adherat e/
quitati ꝛ naturali rationi in quātum magis poteſt. iſta ē
enim melius iuridica:cum ars ſit boni ꝛ equi.l.i.in prin/
cipio.de iuſti.ꝛ iure. ¶ His igitur premiſſis ſi cōſtat ali/
quo iudicio teſtatorem voluiſſe ſuam vxorem certa re fo
re contentam pro omni ſucceſſione que competeret di/

cerem matrem excludi:vt.l.quotiens.§.ſi duo.de here.
inſti.ꝛ.l.i.§.ancilla.ꝭ.de rei vendi.dico ꝙ hoc eſt veruꝫ
quando conſtat ꝙ voluit eam excludere poſt mortē filij:
nam illa verba iubeo eam eſſe contentā: in ꝑpria ipſoꝝ
verboꝝ ſignificatione de equitate non intelligentur eaꝫ
excludere poſt mortem filij:vt.ꝭ. de lega.iij.l. paulo. ca/
limaco.§.i.ꝛ de verbo.obliga.l.qui rome.§.fi. ¶ Item
diligenter eſt conſiderandum ſi iſta ſubſtitutio eſt deter
minata ad certa bona paterna:quia etiam intelligitur fi/
deicōmiſſaria:nec enim tunc ſit larga interpretatio:vt.l.
cogi.§.ꝛ generaliter.ꝛ ibi per Dy.ꝭ.ad trebel.ꝛ itelligo
factum in certis rebus etiam ſi eſt facta in bonis mobili/
bus.nam hec appellatio ſtricte intelligitur:quia ſi trahe
ret eam ad bona maxime heredis eēt ꝯtra rationē.ꝛ ma
gis eſſet contra rationem trahere ipſam ad pupillarem
ſubſtitutionem quo ad bona ꝑpria filij:de quibus nihil
teſtator dixerit.vnde in tali vinculo cēſentur bona here/
dis.ar.ff.de pigno.l.paulus.ꝙ aūt appellatio mobiliuꝫ ꝛ
imobiliū nō trahatur ad hereditatē.patet quia mobilia ꝛ
immobilia ſunt corporea. ſed hereditas eſt quid incor/
porale.ſed corporale ꝛ incorporale ſunt ſpecies diſticte.
ergo vnum non infertur ad alterum. Item talis ſignifi/
catio non pertinet ad nomina debitorum cum amplius
ſint ꝙ̄ mobilia ꝛ immobilia:vt.l. quam tuberonis.§. in
peculio.de pecul.ꝛ.l.iiij.C.de quadri.preſcript.ꝛ no. in
Spec.in ti.de fru.ꝛ intereſſe.ꝛ per Guil.in.l.i.ſ.de ſta.
bo. Item non veniunt omnia paſſiue: vt patet inſtit. de
acqui.per arro.ꝛ in fi.ꝛ de pecu.le.l.ſi peculiuꝫ.§.i.ꝛ ma
xime quando mater eſt in medio:quia trahere dictā ſub
ſtitutionem ad excluſionem matris eſſet interpretari be/
neficium large contra ius tertij.i.ꝯtra ius matris.ſed ne
dum in teſtamētis que plenius interpretantur:ſed etiaꝫ
in beneficijs que pleniſſime interpretantur nunꝗ in preiu
dicium tertij ſit largā interꝑtatio.immo ſtricta ꝛ ſtrictiſſi
ma.vt in.l.beneficia.ꝭ.de cōſti.princi.ꝛ eſt materia.l.pn
ceps bona.ꝛ.l.mouentiū.ꝭ.de ꝟbo.ſigni. Preterea po
namus ꝙ dictus teſtator deceſſerit nihil habens in bo/
nis nec mobilia nec ſtabilia nec noīa debitoꝝ. hec verba
teſtatoris deficiunt ꝛ eius intentio eſt intelligēda ſm qđ
verba ſonāt vt.l.ille aut ille.§.cū in verbis.ꝭ.de leg.iij. ꝛ
tamen hereditas eſt:vt.l.hereditatis.in prin.ꝭ. de peti.
here.ꝛ poteſt cōtinere vtilitatē ratione bonoꝝ impube/
ris ſi trahitur ad pupillarem.ergo non trahatur:q: hoc
nō vult teſtator:ſed ſi filius decederet inpubes iſta ſub/
ſtitutio eſſet fideicōmiſſaria:ꝛ ſi tunc traheretur ad bona
ad que venit ſubſtitutus:nunqd ſit fideicōmiſſarius vni
uerſalis.dicemus ꝙ nō:vt.l.cogi.§.ꝛ generaliter.ad tre
bel.ꝛ ibi per Dy.Sed ſingularis fideicō.reputaretur in
quē recta via tranſit dn̄ium:vt.l.a ticio.ꝭ.de furtis. Eſt
igitur hoc tūc reſpectu rerum teſtatoris:vt non varietur
hec ſubſtitutio omni tempore per fideicōmiſſarium par
ticularem.ꝛ hoc tenet Ja.de are.in.d.l.mouentiū. facit
.l.quod dicitur cum ſua glo.ꝭ. de impen. in re.dota.fa.
facit quia alia eſt ſignificatio hereditatis.alia aliarū reꝝ
que ſunt hereditatis:vt ibi no.ꝛc̄. ¶ Reuertēdo ad pn/
cipalem queſtionē que eſt multū dubia ꝛ ardua in omni
volūtate teſtatoris nō poſſendo aliquo modo colligere
eam ex contentis in teſtamento.Fran.de piſis ꝛ Hugo
pellol. Paulus ſimonis.ꝛ ego conſulimus ꝙ ſm ius ci/
uile dicta ſubſtitutio fideicōmiſſaria cenſeatur. Et tunc
reſpōdetur ad.c.ſi pater.extra de teſta li.vi. q: ſubſtitu/
tiones filioꝝ que fiunt per ꝟbuꝫ moriatur:dirigūtur ab
inſtituto in ſubſtitutū reciproce.ꝛ reciproca ſubſtitutio ē
ſpēs directe. Item verbū moriatur imediate videtur ſigni
ficare alias nō orietur ſubſtitutio pupillaris: ſꝫ aliter di/
recta igitur ſunt verba:qa teſtator ſic dirigit ꝙ inſtituto
vult ſuccedere ſubſtitutū:vt no.C.de fideicō.l.eaꝫ quā.
ſuper ꝟbo directas. Item illa ſubſtitutio facta de paupe
ribus.in.c.ſi pater.fuit facta per ꝟbum inſtituo:quod ē
verbum directum ſi teſtator dicit inſtituo heredem filio

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

meo:vel ſimpliciter inſtituo heredem: q̄ꝛ intel/
gitur filio meo. Et idē ſi dicit ſuccedat filio meo
nam aperte exprimit ꝙ vult heredem facere fi/
lio:ideo nō eſt pupillaris. Idem ſi teſtator dicit
ſit heres mihi. hoc enim nō poteſt niſi mediāte
filio qui adita hereditate deceſſit.non enim pōt
habere duos heredes directe inſolidū: niſi hēat
vnum mediāte altero.C.de here. inſti.l.ſi.ĵ. de
ſecū.ta.l.qui ita.§.i.ergo eſt neceſſe dicere ꝙ vi/
deatur feciſſe teſtamētum ipſi filio:ſed qui vult
vnū vult omne illud per quod peruenitur dire
cto ad ipſum:vt.d.l.illud.de acqui.here.ſed ta
mē ratione illius.c.ſi pater.vbi dicit ꝙ in dubio
eſt interpretanda directa etiā ſi mater ſit in me/
dio.ſ.infra tēpora pubertatis nō videtur reſpō/
ſum nec datū nec dari poſſe:niſi dicamus ꝙ illa
ratio reſtringatur ad dictum illius.c.ſ. quando
verba ſubſtitutionis ſonāt magis in directam ꝙ̄
in fideicōmiſſariam:vt quia eſt ꝟbum moriatur
vel verbum inſtituo:uel uerbum ſuccedat filio:
vt in.c.rainutius.extra de teſta. uel ſimilia ꝟba.
uerbū autē ſubſtituo ſimpliciter prolatum expo
nitur ꝓprie.i.ſubſtituo ſm̄ primam expoſitionē
proprie adoptatur ad obliquā:ut.ĵ.de uul.ſub.
l.i.ꝛ.e.ti.l.coheredi.§.cum filie.unde nō eligit
ſibi aliquod extremoꝝ de ſui ſignificato:uel dic
ꝙ ibi loquitur quādo dubitatio non eſt ratione
uerbi ꝓlati:ſed ratione perſone que ē in medio
licet quādoqꝫ alias obliquetur:ut ibi dicit. Itē
nō ob.glo.que eſt in.l.uerbis:quia ibi nō loqui
tur quādo dubitatio erat in qualitate ꝟborū.ſ.
in gradu: quia indicat ꝙ unus gradus trahit
ad alterutrū.i.inſtitutio ad ſubſtitutionē. Item
una ſubſtitutio directa ad aliam ſubſtitutionem
directaꝫ.nam hec ſubſtitutio ticius plocij heres
eſto.ſonat in teſtamentum heredis:ꝛ ſic in inſti
tutione ſimilem pupillari uel exemplari: tamen
iura interp̄tantur iſtam ſubſtitutionē uulgarem
ad hoc ut ualeat:ꝛ ſic nō facit ꝓ parte cōtraria.
Item non ob.§.conditionū.ꝛ.§.uſuras.qa ibi
res nō poterat cenſeri uniformiter omni tēpore
ꝛ ſic nō ob.l.plenū.§.equitij. ꝛ ibi loquitur ubi
cōditio perſone cōuenit utriqꝫ:qa ibi bene pōt
ſubſtitui per fideicōmiſſum ſicut pupillariter. ꝛ
per hoc reſpondetur ad hanc.l ſi arrogator.ꝟ.
ſed an impuberi:quia ibi nō poterat ſubſtituere
arrogato:ꝑ fideicōmiſſum:ſed pupillariter tm̄.
ꝛ ita intelligitur de pupillari ad hoc ut ualeat ꝛ
nō pereat. Item non ob.ꝙ compēdioſa eſt ſpe/
cies directe:quia hoc eſt uerum ſi conuenit uer/
bis compendioſe:nec enim ſequitur ſubſtitutio
eſt ſub compendio temporis:ergo directa:quia
etiam fideicōmiſſaria continetur in compendio
ſa:quod patet ſm̄ omnes poſt tempora puber/
tatis. Item non ob.ꝙ in dubio pater uideatur
prouidere filio non grauare: quia iſtud graua/
mē de reſtituendo poſt mortem filij ſi deceſſerit
ſine liberis non eſt tale grauamē ꝙ pater uidea
tur nolle imponere:ut.l.lucius.ĵ.de here. inſti.
ꝛ hoc expreſſe patet filio decedente poſt tempo
ra pubertatis ſine filijs.ſed quare reciproca ſim
pliciter facta per uerbū ſubſtituo eſt directa ſm̄
omnes:ut.l.lucius.ꝛ.l.iam hoc iure.ĵ.de uulg.
ꝛ pup.non compendioſa cum nulla ratio poſſe
uideatur aſſignari.nō eniꝫ diceretur ꝙ recipro
ca ſit pluribus ꝛ compendioſa poteſt fieri uni.
Difficile eſt tenendo dictam opinionem redde
re rationem:niſi dicatur ꝙ quādo reciproca cō
tinet duas pupillares ſit duplex fauor ꝙ ex pu/
pillari ſuccedatur:quia ſit ꝓuiſio filio cui ſucce/
dit:ꝛ prouiſio filij ſuccedentis:ꝛ iſte duplex fa/
uor vincat vnum.ſ.fauorem qui deberet adhi/
beri:vt.l.i.C.de his qui ante aper.tab. Iaco.de
are.fuit in mirabili opi.dixit enim ꝙ ſi eſt adie/
ctum verbū quandocūqꝫ cenſetur fideicōmiſſa/
ria.ꝛ hoc dicit ideo quia dictuꝫ aduerbiū quan/
docūqꝫ eſt diſtributiuū vnius tot videntur ſub/
ſtitutiones quot tempora ꝛ qualitates tempo/
rum:vt.l.ſi cum manu.ĵ.qui.mo.vſufruc. amit.
ꝛ ideo ſicut ſi facta eſſet diſtinctio:ꝛ per diſticta
tempora cenſetur in pupillari etate.ita hic.con/
tra rationem iſtam facit:quia in compēdioſa in
telligitur iſtud verbum quandocunqꝫ.ꝛ ideo di
citur compendioſa:quia complectitur plura tē/
pora ꝛ diuerſa.ergo talis expreſſio nihil opera/
tur. Item quia indefinita equipollet vniuerſali:
pro hoc.ĵ.de heredi.inſti.l.hoc articulo. Item
ꝙ tot ſunt ſubſtitutiones quot ſunt tempora ꝓ
bari videtur in.l.i.§.ſi.de vſufruc.ac.ibi omnes
enim auctores ꝛc̄. ꝛ tamen cum eſt ſimpliciter
facta non continet pupillarem.ꝛ ideo teneo cū
glo.ꝙ illud verbum quandocunqꝫ nihil opere/
tur:quia licet diſtribuat tempora:non tamen di
ſtinguit qualitatem temporuꝫ.ſi talis eſt qualis
diceretur:ſi deceſſerit hodie vel cras:que diſtin
ctio non inducit pupillarem ſubſtitutionem.licꝫ
glo.que eſt in dicto.§.qua ratione. teneat cum
opi. Iaco.ꝛ predicta clarius procedunt ſi appa
ret ꝙ pater in ſubſtituendo voluit prouidere ſi/
bi ꝛ non filio.puta quia dixit pro anima ſua ꝙ
caperetur ex pupillari teſtamento caperetur: vt
a filio meo non dixit poſt mortem filij : ſed ſim/
pliciter:ideo hec eſt vulgaris.ꝛ nullam aliam cō
tinet:vt.l.qui plures.ĵ.de vulg.ꝛ pup. ſed Cy.
in.l.precibus.tenet contrarium. Idem videtur
probari.argu.reciproce que ſi ita vos inuicem
ſubſtituo:continet pupillareꝫ:niſi repugnet cō/
ditio perſonarum uel inequalitas.pro hoc facit
.ĵ.de vulga.ꝛ pup.l.iam hoc iure.§.i. ꝛ ita cre/
do ꝙ contineat vulgarem ſimpliciter ad etateꝫ
in vita filij:ꝛ pupillarem in ſuo caſu.ꝛ facit de li
be. ꝛ poſthu.l.gallus.§.i.¶ Item quero pater
ſubſtituit filio pupillariter. hec continet vulga/
rem poſt morteꝫ filij.ita ꝙ ſi filius vult repudia
re ex teſtamēto adire ab inteſtato pōt. qd ergo
ſi repudiat ex teſtō:ꝛ adijt ab inteſtato ꝛ habuit
coheredem extraneum qui repudiat. ꝛ demum
deceſſit filius in pupillari etate:nunquid admit
titur ſubſtitutus.ꝛ videtur ꝙ non.nam ex vulga
ri non:quia adijt ab inteſtato.ex pupillari non:
quia fuit repudiata ex teſtamento. nam exiſten/
tia ſui heredis non habuit locum propter da/
tionem coheredis.propterea pone ꝙ in caſu p̄/
dicto repudiat ex teſtamento uel ab inteſtato.
nunquid ſubſtitutus poteſt admitti ex pupilla/
ri. Dico ꝙ ſic quia veniendo ex uulgari teſtato/
ri ſuccedēdo confirmat tabulas paternas ꝛ pu/
pillares.ꝛ ſic eſt caſus in quo ipſe idem ſuccedit
patri ex vulgari ꝛ filio ex pupillari: nec aliquid
repugnat:quia etiam exheredato poteſt ſubſti/
tui.ꝛ facit.ĵ. ad trebel.l. amplius. ꝛ.C. de iure
deli.l.quidam eulogio.hic non ſunt alia. Addi
tio.

Ex.l.ſequenti.

¶ Quando quis poſſit venire ꝯ factum a ſe.

a p Oſt mortem. hic aũt preter. Dicitur hic ꝙ quãdo eſt factũ preter legem poteſt contraueniri. adde bal. in. l. cum a matre. in. i. col. C. de rei vendi. ⁊ vide in. l. cum profitearis. C. de reuo. dona. bene facit. c. ex tenore. de conceſ. preben. ⁊ qḋ no. Bal. in. l. ſi. C. de peri. ⁊ cõmo. rei ven. ⁊ Fede. de ſe. cõſilio. clxxij. dicit ꝙ immo quis poteſt venire cõtra factũ ſuum etiam iuratuz quãdo factũ eſt a lege reprobatum. pone exemplũ in donatore vt poſſit venire contra donationez factam etiaz iuratam: ſi tamen non fuit inſinuata: quia contraueniẽdo facit ex auctoritate. l. impugnantis cõtractũ facit. l. modeſtinus. de dona. ⁊ qḋ ibi no. ⁊ per barto. in. l. ſi quis pro eo de fideiuſ. ⁊ de materia vide p imo. in. c. cum cõtingat de iureiuran. in. xlvij. charta in fi. ⁊ de hac materia quãdo quis poſſit venire contra factum ſuuz. vide p bal. in. l. ſi creditoribus. C. de ſuo pig. da. ma. p cano. in. c. diuerſis fallacijs. de cle. coniug. ⁊ in. c. ſi qs pſbiterorum. de re. ec. nõ ali. per bal. in. l. i. C. de lib. cauſa. per cano. in. c. noſti. de elect. que nota.

a ADDE quando aliquis poſſit venire contra factum ſuum. Pe de ancha. conſilio. ccvij.

b Contra legem vide glo. ſingularem in. c. i. ne ſe. va. tex. ⁊ doc. in. c. ſi quis preſbyterorum. de re. eccle. non alie. ⁊ no. in. c. diuerſis fallacijs. de cle. coniug.

p **Oſt mortem.** Pater contra emancipationem a ſe factam. ⁊ diuturnitatẽ temporis roboratam venire nõ poteſt hoc dicit. ¶ No. ꝙ quis contra factum ſuum venire non poteſt. ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ non poteſt contrauenire ⁊c. immo pote. vt. C. de agri. ⁊ cenſi. l. quemadmodum. lib. xi. Solu. ibi fuit factum contra legem. hic autem preter[a]. ¶ Oppo. ⁊ videtur ꝙ licet ſit factum proprium ꝙ liceat contrauenire: vt. l. i. C. de ſacroſan. eccle. So. ibi erat actus de ſui natura reuocabilis vt teſtamentum. ¶ Oppo. ad ſo. iſtam ⁊ videtur ꝙ etiam licet non ſit reuocabilis: tamen poſſit venire contra. Unde ob. l. ſi pecuniam. in prin. de conditi. ob cauſam. So. ibi loquitur in contractu nominato: ſecus in alijs: vt. l. finali. C. de acti. ⁊ oblig. ⁊ ratio ibi ponitur. Glo. circa hoc dicit ꝙ aut factum eſt ſecundum legem: aut preter legez: aut cõtra legem primo caſu aut eſt actus qui de ſui natura eſt reuocabilis: vt donatio cauſa mortis ⁊ teſtamentum: ⁊ poteſt quis venire contra factum proprium: vt. l. nõ omnis. in prin. ff. ſi cer. peta. ⁊ d. l. i. C. de ſacroſan. eccle. ſic in precario ⁊ commodato: vt. ff. de preca. l. cum precario. ⁊ ff. cõmo. l. in cõmodato. §. ſicut. ſi non eſt actus de ſui natura irreuocabilis: tunc regulariter nõ poteſt contrauenire: vt. C. de acti. ⁊ obli. l. ſicut. Fallit in caſibus ibi no. ⁊ hoc in cõtractibus nominatis: quid autem in innominatis. vide ibi p glo. ⁊ doc. ⁊ no. plene per Dy. in. c. quod ſemel. extra de regu. iur. lib. vi. Si vero eſt factum preter legem: tunc habet locum lex noſtra: quia aut eſt roboratum diuturnitate temporis aut non. Si vero eſt factum contra legem[b]: ⁊ ſic eſt nullũ in preiudicium tertie perſone: aut propter fauorem publicum: aut fauore volentis contrauenire. primo caſu habet locum. l. ſi creditoribus. C. de ſer. pig. dato manu. ſecundo caſu eſt licitum contrauenire. ita loquitur. l. quẽadmodum. C. de agri. ⁊ cenſi. li. xi. ⁊ ita poteſt intelligi quod no. inſti. qui. alie. li. vel non. §. i. tertio caſu licituz eſt contrauenire: vt. l. i. ⁊ per to. C. de predijs mino. maxime ſi veniatur cõtra nomine alieno: vt. C. de ſacroſan. ec. l. iubemus. §. ſane. ⁊ ibi no. ⁊ bene. ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ non poteſt contrauenire. Contra de. l. ſi pater. C. ſi aduer. rem iudi. So. ħ ob. patri factum ſuum ac etiam diuturnitas temporis ibi ſolummodo factum ſuuz. ¶ Oppo. ad hanc ſo. de. l. quod conſtitutũ. C. ne de ſta. defun. ⁊ l. conceſſit. ad carbo. pro quarum ſol. dic ſecundũ Jaco. de are. aut pater vult contra emancipationem a ſe factam venire viuo filio emancipato: aut poſt mortem. primo caſu aut filius legitimo tempore exiſtentie ſui iuris preſcripſit aut non. primo caſu pater nõ poteſt contrauenire: vt hic: ſecundo ſic: vt. d. l. ſi cũ pater. ſecundo caſu principali quando pater vult contrauenire poſt mortem: ⁊ tunc aut principaliter: aut non principaliter. ſed vult eaz mutare. primo caſu non poteſt contrauenire: vt hic. ſi emancipatio eſt longo tempore roborata. alias contrauenire poſſit: vt. C. ne de ſta. defun. l. qḋ conſtitutum. In ſecundo caſu habet locum. l. deceſſit. ad carbo. ff. ſm Ja. de are. ⁊ hoc ipſe notat in. d. l. ſi cum pater. ⁊ hoc modo concorda illas bonas leges.

Ex. §. ſequenti.

¶ An legitimatio adoptio emãcipatio poſſint fieri per ꝓcuratorem.

Neqz. Dicitur hic ꝙ id quod per me poſſum: non poſſum per alium contra. l. ita tamen. §. geſſiſſe. de admini. tuto. ⁊ l. i. §. ſi. ff. de ꝓcura. Glo. hic ſe refert ad. §. ne autem. C. de cadu. tol. qui textus ſoluit brocarduz hic. tu dic ⁊ melius per Dy. in ca. quod qs. extra de regu. iur. li. vi. ¶ Quero dicitur hic ꝙ adoptio non poteſt fieri per ꝓcuratorem. quid in emancipatione[c]: an poteſt pater filium emancipare per procuratorem. ⁊ videtur ꝙ ſic per. l. i. in ſi. ff. de procura. In contrariuz videtur hec lex. ⁊ l. nec mulierem. ff. de manu. vin. quid dicendum. de hoc videtur tex. nota ꝙ non. C. de emanci. li. l. iubemus in medio. ibi precibus a ſemet oblatis ⁊c. ſed de hoc dixi plene in. l. gallus. §. forſan. de libe. ⁊ poſthu. ff. ¶ Quero quid in legitimatione. an poſſit fieri legitimatio per procuratorem. ⁊ uidetur ꝙ non: ut. d. l. nec mulierem. ⁊ hac. l. In contrarium videtur ꝙ etiam p alium fieri poſſit cum reſcriptum per alium poſſit impetrari: ut. l. i. iuncta. l. uniuerſis. C. de preci. impe. offe. ⁊ hoc ſentit gl. in corpore. qui. mo. na. effi. leg. §. ſi quis ergo. v. ſi igitur licẽtia. que incipit. ꝙ qualiter fiat. ⁊ allegat. d. ll. ⁊ uide ut no. in. d. l. uniuerſis. ⁊ nota multum illam glo. ⁊ quod ibi habes. ubi tenet glo. ꝙ ſi ea que non poſſunt fieri per procuratorem fiant ualeant ſi non apponantur.

Iberum. Hec ẽ bona lex ⁊ nota. ⁊ euenit multotiens de facto de adoptione ⁊ arrogatione nec eſt ei ſimilis.

I pater. Nota ꝙ in adoptione uerboruz expreſſio non requiritur[d]. ⁊ nota ibi ſi mater. ⁊ glo exponit quod allegatur per vltramon. dicentes ꝙ actio nõ eſt ius. Contra inſti. de acti. in prin. de hoc per Dy. ⁊ vltramon. C. de eden. l. edita. ⁊ ibi tex. qui non facit.

n **On poteſt.** ¶ Oppo. de. l. ſi lenones. C. de epiſco. audi. Sol. hec regula fallit in caſibus ħ no. ⁊ no. inſti. qui. mo. iu. pa. po. ſol. §. fin. Sed quid econtra. uide glo. l. nec auus. C. de emãcip. lib. nam beneficium non confertur in initium: ut hic no. ⁊ bene.

c n Eqz. emancipatione. Sed de hoc ⁊ ſimilibus de legitimatiõe adoptione ⁊ emãcipatiõe. vide p bart. i. l. gallus. §. forſitan. ḋ libe. ⁊ poſth. vbi tenet ꝙ abſens adoptari poteſt p reſcriptuz iſto tex. non obſtante. Quid autez in petitione abſolutiõis ab excõicatione. an peti poſſit p ꝓcuratorẽ. vide in. c. cũ deſideres ḋ ſen. excõ. in vi. bal. ħ ⁊ q̃ latiſſime ſcripſi i. d. §. forſitan. ⁊ vide in. c. venerabilẽ. de elec. ADDE an legitimatio poſſit peti p procur. bal. ꝯſilio. cxxi. Et an emãcipatio poſſit fieri p ꝓcuratorez. ⁊ q̃ requirãtur. vide ang. cõſilio. xliiij. et in quantum bar. hic i fi. dicit ꝙ ea q̃ nõ pſit fieri p ꝓcuratorẽ valent ſi nõ opponaſ. vide ꝙ pulcre voluit Ro. ꝯſilio. ccxv.

d s I paſ. nõ requiriſ. vide. ff. de act. in fine pu.

a n Onnunq̄z. Adde.l.fi.ꝛ ibi bar.C.d contra.iudi.tu.

b Maci c pari.ꝛ ad materiā glo. hic uide glo. in.l.ab ea. in fi.ff.de pbationibus.

c Do. a ptio. reſcriptum a papa uide p glo. ꝛ doct.in.c. cū olim.el.i. de re iudi.p pau.de ca.in cōſi.xlix.ꝛ d materia uide p Ja.de are. hic in apoſtilla ꝛ qd not. bar.in.l.gallus.§.ꝛ qd ſi tātū.de libe. ꝛ poſthu.ꝛ uide tex.in.c. ex inſinuat. ꝛ in.c.ex literis de reſcrip.p bar. in.l.ii.C.de tēpo.appel. hoc.in.c.cū olim de re iudi.ꝛ Spe.in ti.de reſcrip. preſen.§.fi.i.v.itez ꝙ ad reſcriptuz: ꝛ p.d.an.in.c. cū dilec.d cō fir.vti.vel inuti.ꝛ ibi per Jo.de imol. p Jnn.in.c.

n **Onnunquam.** [a]No.vitricum poſſe eſſe tutorem priuigni.licet apud eum ali non debeat: ꝛ facit pro eo quod dicim⁹ nunquid mulier tranſiens ad ſecūda uota amittat tutelam ſi eſt teſtamētaria.de quo per doct. .C.ad tertul.l.omnem.nam uidetur ꝙ non.cuz ſic etiam vitricus poſſit eſſe tutor priuigni: ꝛ tamen contrahit nuptias plures. Ad hoc poſſet reſponderi ꝙ maſculus eſt alterius conditionis ꝙ̄ femina: cum femina ſit fragilioris ꝯditiōis ꝙ̄ maſculus.ideo non eſt par par ratio vni⁹ ad alium: non curo h dicere: vide per doc.in auc̄.matri ꝛ auie.C.quando mulier tu.offi.fungi pōt.

c **Mancipari.** [b]Emancipatio ꝛ adoptio que de uoluntaria iuriſditione ſunt poſſunt fieri quocunq̄z loco dū tamē idōeo hoc .d.C Op.immo extra territorium non debet iudici pareri: vt.l.fi.ff.de iuriſ.om.iudi. So.hic loquit̃ in iuriſditione volūtaria.ibi in contētioſa.

a **Doptio.** Hec lex cum ſe. eſt bona ꝛ quotidie allegatur. Jn confirmatione adoptōnis non iure facte requiritur citatio illorū qui ex cōfirmatione poſſunt ledi .h.d. Et ſigna hanc.l. nam ita diuus: ꝛ adde.C.ſi per vim vel alio modo.l.fi.ibi lederetur ex confirmatione adoptionis: ꝛ allegatur iſte tex.ꝙ ad quēlibet actum ex quo aduerſarius poſſet ledi deb̄z fieri citatō.ad idem.d.l.fi. C Querit glo.nunquid agnati ſūt citandi: ꝛ uidetur ꝙ non: vt.ſ.e.l.adoptio.glo. tenet contrariuz ꝙ requiratur citatio. C Jnducitur hec.l.in ar.ad.q.per gl.ꝙ quando impetratur reſcriptum a papa[c] vel a principe debent citari qui lederentur ex eo per hanc.l.ꝛ.l.in cauſe.§.cauſa.ff.de mino.ꝛ h.ꝛ hoc no. C Jtem inducitur in ar.vos ſcitis ꝙ quando inſtrumentū eſt adeo antiquatum ꝙ non poſſit legi poteſt peti: vt reficiatur.in auc̄.de here.ꝛ fal.§.i.iſto modo quando debet fieri reuocatio deb̄z citari aduerſarius: vt hic. Jdem ſi inſtrumentum amiſſū ſit: ꝛ peto vt reficiatur: vt.C.de diſcuſſi.l.ij.li.x. ꝛ.ff.de admi.tu.l.chyrographis.certe ad iſtā refectionem debet citari aduerſarius qui poſſet ledi: ꝛ qualiter amiſſio probetur: vide extra de p̄ui.c.olim.ꝛ per Ci.in auc̄.ſi quis in aliquo.C.d eden.ꝛ in.d.c.olim plena glo.eſt que īcipit hoc eſt no.ꝛc̄.tex.eſt cū gl.in.l.vlt.C.de fide inſtru.

a **Arrogatio.** Jn poteſtate arrogatoris n̄ ſolum tranſit arrogatus: ſed filij eius. hoc dicit.

Non tantum. No glo. que incipit nota ꝛc̄.que dicatur plena pubertas: quia aliquando de.xiiij. ꝛ aliquando de.xvij.annis: ꝛ dic ut in glo.

a **Si pater.** No.hanc.l.pro materia pupillaris ſubſtitutionis.ꝛ in ſum.hoc dicit. Emancipato filio vel in adoptionem dato nepos ex eo poſt mortem aui non recidit in poteſtatem ipſius.h.d. No.hanc.l. Nam ſubſtitutio pupillaris ſit ei qui non eſt in poteſtate patris receſurus: ꝛ ad hoc allegatur in.l.ij.§.fi.d vul.ꝛ pup. ſubſti. C Quero que ſit ratio huius.l.ꝛ glo.aſſignat duas rationes. Una ratio glo.eſt: quia ſi filius a patre emancipatur: ꝛ poſtea in adoptionem datur: nihil conſequitur niſi tanq̄ extraneus: ſed extraneus finita adoptione morte adoptantis omnia iura perdit: vt.l.in omni.ſ.ti.i.h ratio nō uidetur bona per.l.i.in fi.ff.de ſuis ꝛ legi.ꝛ ideo tene primam rōnem glo. que fundat̃ ex.l.qui liberatus.ſ.e.ti.

e **Etiam.** Sed an infās poſſit fieri monachus.dic ꝙ nō vt in.c.ij.extra de reg.ꝛ tranſ.ad reli.li.vi.no.per Ci.in auc̄.ingreſſi.C.de ſac.ſan.ec.ꝛ hic ꝛ ibi ſit equiparatio arrogati ꝛ tranſeūtis ad ordinem: ut inſti.de acqui.p ar.§.fi.

a **Jis qui nepotem.** Lex iſta legit̃ duobus modis.vno modo ſm Guar.ꝙ lex iſta ponit duos caſus. Primus eſt ꝙ aliquis ſit adoptat⁹ loco nepotis tāq̄ nati ex filio: non nomināndo aliquez filium cū plures habeat: ꝛ hoc caſu non contrahuntur iura conſanguinitatis inter adoptatum ꝛ aliūz naturalem.immo non valet ſm guar.vt innuit gl. .i.huius.l.in fine. Secundus caſus eſt ſ̄z tex.ꝙ aliquis fuit loco nepotis adoptatus tanq̄ nati ex filio certo: puta ticio.ꝛ incipit ibi ſed ſi mō.ꝛ ſm eum pone caſum in terminis: ꝛ iſta lex ē multum difficilis. Et concludit Guar.ꝙ non ualet adoptio niſi nominatus ſit filius: ſed hoc videt̃ falſum: quia adoptio valet etiam ſi filium nō habeat: vt.l.emancipari.ſ.e.ti.vnde Ja. legit hāc .l.ꝙ ponat duos caſus.primus ꝙ aliquis ſit loco nepotis tanq̄ natus ex filio mortuo. Secundus ꝙ aliquis ſit adoptatus loco nepotis tanq̄ ex filio uiuente: ꝛ īcipit ibi: ſed ſi ſic.certe iſta lec.laborat eodē morbo quo prima.vt.d.l.emācipari.in fi.tamen ſalua eam ꝙ hec iura conſanguinitatis: ꝛ fraternitatis cum nepote legitimo ꝛ naturali non contrahuntur: tamen inter nepotem adoptatum ꝛ ipſum auum ſic: vt.d.l. emancipari: ꝛ hoc modo loquitur Ci.ꝛ bene: que.l. fuit a multis male intellecta: vt ipſe refert: ꝛ ita ītellige hanc legem.

o **Nera.** Jſta lex facit pro monacho ꝙ onera tranſeunt ad monaſterium: vt no.in auc̄. ingreſſi .C.de ſacroſan.ec.ꝛ auc̄.caſſa.C.de epi.ꝛ cle.

C De rerum diuiſione. Rubrica.

a **Umma.** Lex iſta ordinate procedit ꝙ q̄dam ſunt diuini iuris. quedaz humani.quedam ſunt reſpublice.q̄dam priuate.quedam ſunt corporales.quedam incorporales.ꝛ ſigna glo.que incipit priuati.que ponit res que in nullius bonis ſunt.

q **Uedam.** Hic ponitur quarta diuiſio.quoniam quedam ſunt communia vniuerſitatis quedam ſunt ſingulorum: ut hic tex.per exempla omnia ponit: vt no.glo.que incipit gemme. ꝛ ſigna eam que ponit differentiam inter publicuz ꝛ commune. C Queritur quid ſi unus vult retia ſiccare: ꝛ alius incidere quis admittatur. dic ut in glo.que incipit hyſteron ꝛ proteron ꝛ cetera.ibi iſta ratio ꝛc̄.eſt bona ratio quam glo. aſſignat.

Ex.l.ſequenti.

C Qū teſtis de collegio vel vniuerſitate poſſit eſſe teſtis in cā collegij vel vniuerſitatis.

ex pte ueſtra ꝛ in.c. olim de uerb. ſig.

d Jis e q ne potē facit iſte tex. cū hic not.p gl.ad.q.bal. in.l.cū in ad optiuiſ.§.fin aūt.C.e.quā nō decidit.ꝛ ad no.p bar. in.l. gallus.§.nūc de lege.ff.d liber. ꝛ poſt.ad fi.

C De reruz diuiſiōe.Rubrica.

a i N tantū. Uniuerſitatis. Facit iſte tex. An ſi unius de uniuerſitate eſt cōdemnatus poſſit fieri executio in bonis uniuerſitatis. uide bal. in. l. ēt. C. de execu. rei. iudi.

b ❡ In cā collegij: ⁊ faciunt in terminis no. p bar. in. l. ſed ſi hac. §. manumittitur. j. de in ius uocā. p Cy. ⁊ bal. in. l. parentes. C. de teſti. ADDE an teſtis de uniuerſitate poſſit eſſe teſtis in cā uniuerſitatiſ bal. ꝯſi. cccxxxix. ⁊. ccclii. ⁊. cc clxx. ii. li.

c ❡ Quedam ſunt. ⁊ adde glo. no. in. c. ueniēs. lo. ii. ꝺ teſti. cū ibi no. ꝙ canonicus cōpellitur teſtificare ꝯ eccleſiā ſuper ꝯtu inito cū capitulo nō tñ ex h ꝑdit beneficium. ſecus i procuratore uel aduocato: q2 perdit bñficiū. ex ꝺ poſtu. c. ſi.

d ❡ Commodū ſingularium ꝑſonarū Adde ꝙ no. bar. in. l. ſʒ ſi hac. §. q manumittit. ⁊ ibi dixi. j. de in ius uocā. ⁊ no. ang. in. l. oībus. C. de teſti. ⁊ ſi ꝑ alios ꝗ̃ ꝑ illos de ūitate ꝓbari nō poteſt. admittūtur illi ꝺ collegio ſimpliciter. de quo in. c. ⁊ ſi chriſtus. in ſi. de iureiurā. Circa hāc. l. nouiū ꝙ ſingulariter dicebat bar. in. l. pōt. de auc. tu. ꝙ ꝓcurator cōſtitutꝰ a capitulo cū auctoritate ſuꝑioris: ⁊ ſindicus conſtitutus a populo cum auctoritate poteſtatiſ ſi erit ſufficiens ad agendum in cauſis motiſ inter ꝑlatum ⁊ capitulum ⁊ inter populū ⁊ ꝑtātem.

e ❡ Auctoritatē poetaꝝ Adde ꝙ auctoritates diuine pñt allegari in cauſis decedēdiſ tanꝗ̃ leges. gl. in auc. ut iudi. ſiñ quo quo ſuffra. §. ꝯgitatō. col

i N tantum Uniuerſitatis[a] No. tex. ⁊ glo. eius: ⁊ no. ibi tāgitur ⁊c̄. Et ſic nota ⁊ ſigna glo. que incipit an teſtimonium poſſit ferre ⁊c̄. Et ſic no. ꝙ ea que ſunt vniuerſitatis non ſunt ſinguloꝝ: vt. j. de in ius vo. l. ſed ſi hac. §. qui māumittitur. Et inducitur iſte tex. ad. q. ꝙ unus ꝺ collegio pōt eſſe teſtis in cā collegij[b]: vnde tenet gl. ꝙ unꝰ ciuis poteſt eſſe teſtis pro ciuitate ſua. ❡ Op. ꝯ iſtud ꝙ nullus pōt eſſe teſtis in cā ſua propria: vt. j. ꝺ teſti. l. nullus: ⁊. l. oibus. C. eo. ſed cā uniuerſitatis videtur propria: q2 qlibet de vniuerſitate tenetꝛ eam defendere ⁊ obedire ei: vt. l. ij. ꝺ. de iuſti. ⁊ iure. ⁊ non eſt idoneus teſtis cui pōt imperari ꝑ illum qui hʒ cauſam: ut. j. de teſti. l. idoneus: vbi eſt eadem glo. que eſt hic: ſed quilibet eſt ſubiectus collegio ſuo: ⁊ ſibi per maiorem de collegio poteſt imperari ergo ⁊c̄. quid dicendum ſʒ Guil. dicas quedam ſunt[c] que non poſſunt probari: niſi per illos de collegio vt electiões que fiunt in ſecreto: ⁊ iſto caſu ille qui eſt de collegio eſt idoneus teſtis. ar. l. conſenſu in medio. C. de repu. Quedam ſunt que poſſūt probari ꝑ alios ꝗ̃ per illos de collegio: ⁊ tunc aut cauſa ſuꝑ qua dʒ fieri teſtimonium ſpectat ad collegiuʒ vel ad uniuerſitatem principaliter ꝗ̃tum ad honorem ⁊ cōmodum collegij: ⁊ tunc unꝰ de collegio poteſt eſſe in cā collegij ⁊ vniuerſitatis teſtis: q2 dicitur cā oium: non aūt propria: vt hic. Aut non ſpectat principaliter ad honorem ⁊ cōmodum collegij: vel vniuerſitatis: ſed ad cōmodum ſingularium perſonarum[d] de collegio: ⁊ tunc vnus de collegio non videtur idoneus in cā collegij: ut. j. de teſti. l. idonei: ⁊. l. nullus. C. e. l. oibꝰ. Et que dicantur ſpectare ad cōmodum vniuerſitatis vel collegij: vel ad cōmodum ſingulorum. vide no. tex. in. l. ciuitatibus. in pri. j. de le. i. unde ſi tractatur de donatione facta fratribus minoribus pro fabrica eccleſie: quilibet de conuētu poteſt eſſe teſtis: ſi donatio reuocaretur in dubium ſecus ſi donatio eſſet facta ex qua ſinguli de conuentu perciperent cōmodum: vtputa ſi eſſet facta vt quilibet de conuentu perciperet tunicam tunc. n. illi de conuentu non eſſent idonei teſtes ⁊ hoc no. ⁊ adde ad hanc glo. qꝺ no. in auc̄. de mona. §. cogitandum. col. i. vbi multe. q. ſiunt: an vnus monachus poſſit eſſe teſtis. Iteꝫ ſigna glo. in. §. ſacre que opponit de. l. ſabinus. j. com muni diui. vt no. per Di. i. c. in re cōmuni. extra de regu. iur. lib. vi. ⁊ no. ꝙ in cauſis: licet allegare auctoritatem poetarum[e]: licet glo. dicat ⁊ hūꝰ ꝙ in hoc fuit falſus teſtis: vt ibi.

e S Anctum. Guil. allegat hāc. l. ꝙ ſi aliquis dubitat offendi[f] ab inimicis ſuis pōt a iudice impetrare: vt ſibi cōcedatur aliquod ſignū per qꝺ appareat de volūtate iudicis: licet nemo debet ſignum apponere: vt in auc̄. de man. pri. §. titulos. col. i. ⁊. l. i. C. vt nemo. pri. Itē ſi dubitat aliquis offendi pōt petere cuſtodes a iudice: vel familiares qui eum cuſtodiant. arg. l. ſi. in prin. C. de eroga. mili. anno. li. xii. Sed cuiꝰ expenſis glo. eſt ibi que non eſt alibi: ⁊ no. vt dicā

la. ii. bal. in auc̄. ad hec. C. de vſur. in. ii. col. plene ꝑ bar. in. l. ſ. j. ſi cer. pe.

f S Anctū. dubitat offendi. Adde. l. denunciamus: ⁊ ibi ꝑ bar. C. de

g his q ad ec. cōfu. ⁊ in. l. illicitas. §. ne potētiores. j. de offi. preſi. bñ facit gl. no. in ūbo in trāſitu preſidis. inſti. de libertinis. ⁊ qꝺ no. bar. in. l. ait pretor. §. ſi debitorē. j. de his ꝗ in frau. credi.

in. l. illicitas. §. ii. j. de offi. preſi. ⁊ dicit illa gl. ꝙ ſuis expenſis: ⁊ ſic in debitore capto[g] propter debitum ꝙ ſuis expenſis debitor debet ali non iudicis: quod tene menti.

g S Acra. Nota muros mūicipalis nō licere reficere ſine auctoritate iudicis vel principis: ſed nunquid licet facere de nouo videtꝛ ꝙ ſic: vt. l. ex hoc iur. ꝺ. de iuſ. ⁊ iur. ⁊ ibi dixi.

Ex. l. ſequenti.

❡ Tranſcendens muros ciuitatis qualiter debeat puniri. Etan ſi ſint duo domini vniꝰ caſtri unus poſſit alium punire.

g S I quis uiolauerit. No. tex. ꝙ non licet tranſcendere muros. ❡ Op. dicitur hic ꝙ uoluit. Cōtra ſola voluntas non punitur: vt. j. de penis. l. cogitatiōis So. hic ꝑuenit ad actum: ⁊ ideo punitur: ꝺ hoc plene per glo. ⁊ doc. in. l. ſi quis non dicam rapere. C. de epi. ⁊ cleri. So. glo. alio modo ꝙ hic dicitur tranſcendere voluit. i. volūtarie trāſcēdit[h] quod no. Et valet ad ſtatuta que dicunt ꝙ ſi qs voluerit aliquam corrumpere puniatur capite: modo quidaʒ eſt accuſatus ꝙ voluit corrumpere aliquam: an puniatur ſi eam non corrumpit: licet uoluit corrumpere: ⁊ videtur ꝙ ſic per formam ſtatuti. In contrarium eſt veritas: q2 intelligitur ſtatutum uoluit corrūpere. i. uoluntarie corumpit: quod eſt no. ❡ Op. ꝙ non debuit h remus occidi cum eſſet magnus ⁊ nobilis: ut. l. pediuſ. j. de incē. rui. nau. So. hic erat taxata pena in quēlibet tranſcendentem muros: vel h nobilitate fuit motus ad delinquendum: ideo ſic puniri debebat. ar. C. de procur. ⁊ cō. d. aug. l. i. li. x. ⁊ de digni. l. quotiens. li. xii. vel dicenduʒ ꝙ tempore punitionis iſtius non erāt iſte leges: q2 habuimus eas poſt. l. xii. tab. que fuerunt poſt mortē romuli ⁊ reges expulſos: vt. ꝺ. de ori. iur. l. ii. §. exactis: ⁊ ſic pōt reſponderi ad oia precedētia. ❡ Iuxta hoc quero qua pena puniatur[i] qui muros violauerit. dicunt quidam ꝙ ſi violēter muri ciuitatis romāe ē pena capitalis: vt h. in alijs eſt pena iudicis arbitrio: vt. j. ne quid in lo. ſacro. l. ſacro ⁊ de penis. l. ſancio. ❡ Ultimo colligitur ꝑ. l. iſtam. ar. ad. q. Pone ꝙ duo ſunt domini vnius ciuitatis[k] vel caſtri quibꝰ competit iuriſditio: vnus ex eis cōmittit delictum: alter vult eum punire: queritur an poſſit: ⁊ ar. huius. l. uidetur ꝙ poſſit. Item quilibet ipſorū habet iuriſditionem inſoliduʒ. ergo ⁊c̄. vt. j. de offi. cō. l. i. ⁊. j. ad municipa. l. quid ergo: ⁊. l. magiſtratus. Item q2 preſes punit ſibi equalem: vt. C. ne lice. poten. l. i. in ſi. Econtra ꝙ non: q2 par in parem non habet imperium: vt. l. nam ⁊ magiſtratus. j. de arbi. Preterea cum duo pares ſunt cōtendentes ad inuicem recurritur ad principem: vt. j. de re iudi. l. duo: ⁊. l. in offerendis. C. de ap. So. ꝙ non poſſit per iura allegata proxime. ⁊ h tenet Guil. de cu. Non ob hec. l. q2 hic romuluſ obtinuit in ſorte: vt glo. dicit. Item non ob. ꝙ preſes punit parem. ſ. clariſſimum: q2 non erat par in admiſtratiōe: ſed in dignitate: vt in auc̄. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. que autē: q2 ꝗ̃uis

g ❡ Debitore capto. adde ꝙ ſi debitor nō hʒ unde ſe alat dʒ ali expenſis creditoris. alias ſi creditor eum nō alat iudex pōt eū relaxare. ſm gl. no. ⁊ menti tenendā in. l. ſi. in. ū. agnoſcere. C. de ero. mil. anno. ⁊ de iſta materia uide per moder. inſti. de ac. §. ſi. in ſi. ⁊ bar. in. l. illicitas. §. ii. in. ūſi. pōt tñ dici ꝙ ex cā. j. de offi. ꝑſ.

h I qs f uiolauerit tranſcendit. Sed qñ cognoſcitur ⁊ qñ dicitꝛ quē uelle uel nolle. uide bart. in. l. prediuʒ in. iii. col. C. de edi. actio.

i ❡ Pena puniatꝛ. Et no. ꝙ fodiēs iuxta murū caſtri ut muri cadāt punitꝛ hac pena ſm bal. in. l. peregre. C. de ſepul. uio.

k ❡ Unius ciuitatis. Adde bar. in. l. inter tutorē. ff. de adminiſtra. tuto. ⁊ uide bal. in. l. cetera. §. ſi duobus de le. i. ang. in. l. eſt receptū. j. de iuri. om. iu. ⁊ ibi ꝑ pau. ꝺ ca.

habent parem dignitatem: tamen quia erat in preſētia preſidis debebat obedire. C. de prebē. ſal. l. nihil omnino. li. xii.

C De ſenatoribus. Rubrica.

C De ſenatoribus. Rubrica.

C Super rubrica de ſenatoribus op. ꝙ hoc nō videtur verum: quia prefect⁹ pretorio eſt maior ⁊ dignior: certe eſt verum: quia prefectus eſt maior q̄ unus de ſenatoribus: licet totus ordo ſenatorum qui erant centum numero: vt. l. fi. ĵ. de pe. here. erat maior q̄ prefectus. Preterea quandoqꝫ ſenatus in aliquibus equiparatur imperatori. nam pōt reſtituere a ſententia: vt. ĵ. de poſthu. l. i. §. de qua auten. Item poteſt conce dere aquam duci ex flumine: vt. l. quominus. ĵ. de flu. Item fert ſententiam ſine metu appellationis: vt. l. i. §. i. a qui. ap. nō lic. vel dicendū ꝙ maxime incipit a ſenatore non vt maioribus: ſed tā q̄ ab illis de quoruꝫ corpore imperator eligebatur: quia ſunt pars corporis eius: vt. l. quiſquis. C. ad. l. iul. ma. vel tanq̄ ab illis de quoruꝫ numero ſummi magiſtratus eligebantur: ſicut de numero decurionum tanq̄ magiſtratus municipij: vt. ĵ. de mu. ⁊ hono. l. honores. §. his. Pōt hic queri vnde dicitur ſenatus. dicit Hug. ꝙ poteſt dici ab aſſentiendo. nam ſenatores facultates dabant agendi. nam ſine licentia eorum nulli magiſtratui licebat aliquid facere. Dicendum eſt etiam ꝙ ſenatus dicitur ille locus in quo conueniunt ipſi ſenatores. ſenator autem dicitur ſꝫ eum qui habet dignitatem ſenatus.

c **Onſulari.** Uir in dignitate poſitus prefertur ī dignitate vxori: ⁊ dignitas non tranſit de inferioribus ad ſuperiores. h. d. Not. ꝙ in maſculo eſt maior dignitas q̄ in femina. No. etiam ꝙ dignitas non aſcendit: ſed deſcendit. C Op. ad hoc quod dicitur hic ꝙ ad maiores non tranſit contra. l. in ſacris. in prin. de proxi. ſa. ſcri. ⁊ l. fi. in prin. C. de meta. li. xii. So. re. eſt ꝙ ad inferiores deſcendit non ad ſuperiores. Fallit in dignitatibus de quibus ſit mentio in ꝫrio: vt ibi no. C Op. dr̄ h ꝙ nūq̄ fuit auditū: imo fuit auditū vt hic a ſaturnino: ⁊ ſic eſt contra ſeipſum. hui⁹ timore dicit glo. preterq̄ a ſaturnino: ⁊ ſic not. ꝙ in generali ſermone non continetur perſona loquentis. C Ad hoc op. de. l. paulus. ĵ. de pig. Glo. non ſoluit. Tu dic vt no. C. de ſo. l. inquiſitio. vel dic ſm Ja. bu. ꝙ perſona loquentis continetur. vt in. d. l. paulus: niſi alia cauſa impediat: vt preallegata. l. inquiſitio. que ſunt. ar. ad. q. promiſi cōmodare tibi domum meam ꝯtra quā cunqꝫ perſonam: poſtea altercor tecū an tenear commodare contra meipſum. Reſpōdeo ꝙ nō per hanc. l. ⁊ l. inquiſitio. dic vt ibi per Ci. ꝙ nō continetur perſona loquentis in generali ſermone. quod eſt veruꝫ ſm Pe. ſi hoc ex titulo lucratiuo: ſecus ſi rōne preambuli contractus: q: tūc verba intelligerentur ſm verba contractus: per. l. inter ſtipulantem. in prin. ĵ. de verb. obli. ⁊ l. vendicantem. ĵ. de euic. ⁊ hoc modo inducitur ⁊ facit multuꝫ ad alias queſtiones quas tui ipſe potes ponere.

Ex. l. ſequenti.

C Quando infamis poſſit eſſe teſtis. Et an remotus ob crimen ab officio poſſit habere aliud oiffcium.

c **Aſſius.** Remotus a ſenatu tā q̄ infamis non pōt eſſe iudex: nec teſtimoniuꝫ perhibere. h. d. hec. l. quam no. quia optima eſt. Item no. ꝙ infamis non pōt eſſe teſtis: vt hic ſm gl. C Op. nam heretici ſunt infames: vt. l. i. in fi. C. ꝺ ſum. tri. ⁊ fi. ca. ⁊ tamen poſſunt ferre teſtimoniuꝫ: vt. C. de here. l. quoniam. ergo infamis poteſt eſſe teſtis. Contrarium eius dicitur hic. quid dicendum: glo. non hic: ſed in illa. l. contraria dat plures ſo. ⁊ dicit inter alia ꝙ infamis de facto nō repellitur a teſtimonio: ⁊ ita intelligitur illa lex: ſꝫ īfamis infamia iuris repellitur: vt. l. iii. §. l. iulia. ĵ. de teſti. tamen hec gl. no. contrarium ꝙ teſtis infamis etiam de facto non ferat teſtimonium. Tu dic ꝙ aut eſt infamatus infamia iuris aut īfamia facti. Et differentia haruꝫ no. Di. in. c. infamibus. extra de reg. iur. li. vi. Si infamia iuris non poteſt eſſe teſtis: vt. l. iii. §. lege iul. ĵ. ꝺ teſti. Si vero eſt infamatus infamia facti: ⁊ tunc aut queris vtrum poſſit ferre teſtimonium in cauſa ciuili aut criminali. Si in cauſa ciuili ⁊ tunc poteſt ferre teſtimonium: vt no. in. d. l. i. C. de ſum. tri. ⁊ fi. ca. ſm vnam ſo. tamen minor fides ei adhibetur: vt hic ⁊ glo. ponit in. l. iij. §. due cauſe. ĵ. ad carbo. Si uero queris an in cauſa criminali poſſit eſſe teſtis: ⁊ dic ꝙ nō: vt hic no. quia in cauſa criminali lucide debent eſſe probationes vt. l. ſciant. C. de proba. ⁊ infamia facit vacillare dictum teſtis. nimirum ſi hoc caſu repellitur ſm do. meum. vel dic ꝙ iſta glo. non contrariaſ gl. d. l. quia hec glo. ſe refert ad hoc ꝙ iſte remotuſ a ſenatu non poteſt eſſe iudex. ⁊ iſte itellectus ꝓbatur per leges quas glo. alle. tamen glo. cōtra loquitur in teſtimonio: ⁊ ſic non eſt contra. ⁊ de hac materia no. in. c. teſtimoniuꝫ. extra de teſti. ⁊ in. d. l. i. per Ci. ⁊ Ja. bu. dicit hic in prin. l. ꝙ propter delictum remotus fuit iudex: ſed ꝺ hoc delicto non apparet: ſed dic ꝙ de delicto loquitur cōmiſſo in officio[b] per finem huius. l. naꝫ lex iulia. repetundarum punit delinquentem in officio: ſecus ſi quis propter aliud remotuſ ſit: vt. l. ſi ex grege. C. de col. li. xii. vel propter negligentiam: ut in. §. ſuſpectus. inſti. de ſuſpe. tu. C Sꝫ nunquid aliud officium poterit habere[c]. videſ ꝙ non: q: qui ſemel malus ⁊c̄. vt inſti. de ſuſpec. tu. §. idemqꝫ Ja. de are. dicit ꝙ qui ſemel eſt malus in vna re ſemper preſumitur male facere in alia re ſimili: ſed non preſumitur in alia penituſ diſſimili. vnde in alio officio diſſimili poſſet eſſe niſi etiam prohiberetur propter infamiam: ⁊ ꝺ hac materia no. in. c. teſtimonium. extra de teſti. ⁊ in. d. l. i. per Ci. ⁊ Ja. bu. C. de ſum. tri.

b Aſſi⁹
c in officio.
No. ꝙ remotuſ ꝑꝑ culpā ab officio nō q̄ꝫ ad illꝺ poteſt aſpirare. l. i. C. ſi qua. ꝑ. pot. dixi l. l. i. C. ſi rec. proui.
C Poterit habere. vide hec que ſcripſi in. l. ſi cui. §. iſdē. de accu.

s **Enatorem.** Remot⁹ a ſenatu non ꝑpter infamiā retinet dignitatem: ⁊ fili⁹ ſenatoris appellatur nō ſolum naturalis ⁊ legitimus: ſed etiam legitimus tantum: ⁊ filiuſ a ſenatore adoptatus: ⁊ poſtea emancipatus per emācipationem dignitatem perdit: ⁊ ꝑ adoptioneꝫ dignitas non minuetur. h. d. cum. l. ſequē.

q **Ui indignus.** Ad euidētiam ē ſciēdum ꝙ multi ſunt ordines magiſtrat⁹ de quibus dicam. ĵ. de offi. eius cui mā. eſt iuriſ. l. i. Dicit ergo lex iſta ꝙ qui indignus eſt minori ordine: multo magis indignus eſt maiori ex-

a Ma e cipatum. .§.Si qs ſꝫ pe. uide circa hoc vy.in .c.nō oꝫ aliquis ꝺ reg. iur. Ci.in.d. .l.diuo marco.C.de queſtio.
b ¶De feudo uide plene ꝑ bart. in.l.iii. .ĵ.de iterdi. ꝛ relega.
c Emi n ne. De hac.l.dixi plenius in.l.filii .§. uidue .ĵ. ad municip. ¶De officio conſulis. Rubrica.
d Ffici o um. manu mittere.ꝺ iuramento cōſulis uide oi no in.c. ueniens.de iureiur.ꝛ in ſpe. de iureiurā. Sed q̄d ſi intrarunt conſulatuꝫ ꝑtermiſſo iuramēto. dic ꝙ q: malo ordine intrarunt ſūt extramitten.

pone litteram: qui indignus eſt.ſ. propter malū ſuū ꝛ per hoc ceſſat expoſitio glo. nam glo. facit vnum ar. ſophiſticuꝫ hoc modo. Imperator nō eſt dignus ꝙ ſit preſes vel iudex: ergo nec imperator. dicit glo. ꝙ bene eſt dignus: ſed inferior gradus nō eſt dignus eo. Et ideo ſol. aliter.ſ. ꝙ licet imperator non ſit dignus minori gradu: nō ſequitur ꝙ ſit indignus maiori. Dicit Ja. de ra. ego neſcio quid voluerit dicere. ideo q: immo ſequitur iſta couſequentia ſubiecti nō eſt dignus: ergo eſt indign⁹: vnde dicit ꝙ habet duas ſignificationes. vnam que ſonat in malum: vt iſte dio eſt dignus propter delictum ꝛ peccatum ſuum tali pena: ꝛ ita hic accipitur. Aliam ſignificationem habet que ſonat in bonum: ut iſte eſt dign⁹ omni honore. modo ad propoſitum cum dicatur imperator non eſt dignus inferiori ordine. verum eſt in mala ſignificatione: ꝛ tūc loquitur concluſio predicta: ſed dignus eſt in bona: ꝛ iō inferiori honore: ꝛ etiaꝫ quolibet alio maiore dignus eſt.

e **Mancipatum.** Filius legitimus ꝛ naturalis emancipatus a patre: nihilominus filius ſenatoris dicitur. ꝛ concept⁹ vel natus ante mortem ſenatoris patris ſenatoris filius dicitur. ꝛ conceptus ante remotionem patris a ſenatu: licet poſt remotionem natus ſenatoris fili⁹ dicitur. h.d. vſqꝫ ad .§. ſi quis. No. tex. hic ꝙ tempus ꝯceptōnis inſpicitur. ¶Op. de.l.ſ. proxi. in prin. vbi per emancipatōeꝫ amittitur filij nomen. So. filius legitimus ꝛ naturalis propter emancipationem non amittit: vt hic ſecus in legitimo tantum: vt in contrario. Et eſt ratio: quia in legitimo ꝛ naturali ſunt duo iura: ſecus in legitimo tantum quia vnuꝫ: ꝛ ſicut due rationes vincunt vnam ꝛc̄. vt in auc̄. de conſan. ꝛ vteri. fra. §.i. ¶Querit glo. pater emācipauit filium: ꝛ poſtea factus eſt ſenator: an dicitur ille filius ſuus: ꝛ tenet ꝙ ſic per hanc.l.ij. rñ. tu dic ſm Mar. ſimul. contra per eandem.l.in. ꝟ. ſed cum ꝛc̄. ꝛ vide qō no. in.l. imperialis. C. de nup.

Si quis. Macula patris non nocet filio quo minus ipſe fili⁹ vti poſſit priuilegio ꝛ dignitate ex perſōa aui. h.d. vſqꝫ ad ſi. Et no. iſtū. §. q: eſt mirabilis ad hoc. ¶Op. dicitur hic ꝙ caſus patris non nocet filio. contra de.l. diuo marco. C. de queſti. gl. dat plures ſo. Finaliter tenet ꝙ aut filius eſt conceptus poſt mortem patris: aut non. primo caſu nocet filio: vt in contrario. ſecundo caſu non vt hic: vel dic ſm. Pe⁹. ꝛ Ci. in. d.l. diuo Marco. circa hoc: ꝙ aut queris nūquid filij filius nepos quo ad auum poſſit vti priuilegio vel dignitate ex perſona aui aut patris. Primo caſu aut ē conceptus vel natus ante mortem aui vel poſt. primo caſu poteſt vti priuilegio ex perſona aui maxime in his que a genere procedunt: vt. ĵ. de interdi. ꝛ rele.l.i. ſecūdo caſu non: vt.l.i. §. ſi quis .ĵ. vnde cogna. Si vero queris an ex perſona patris ſui hoc poſſit: tunc aut fuit conceptus ante maculam patris: aut poſt. primo caſu nō nocet filio caſus patris vt. ſ. proxi. §. ſecūdo caſu nocꝫ vt. d.l. ſi duo. ſm Pe. quod eſt verum ſm gl. q̄tum ad hoc vt non poſſit vti priuilegio ex perſona patris: ſed aui ſic vt hic. Et valet ad. q. de feudo^b ꝙ ſi filius cōmiſit culpam nepos non debꝫ propter hoc amittere feudum: ſed id poſſit ex ꝑſona aui retinere de hoc no. ĵ. de in ius vo.l. ado ptiuum. §.i. ꝛ ibi ē ſimilis gl. no. ĵ. ꝺ iurepa.l. diuus: ꝛ ibi glo. optima.

f **Emine.**^c Vxores coruſcant radiis maritorum: ꝛ eorum dignitate ꝛ priuilegio gaudent etiam poſt mortem ipſorum: donec nubant alij inferioris gradus quo caſu dignitatem amitterent. h.d. vſqꝫ ad ſi. Et no. de dictionibus negatiuis: quomodo due negationes faciunt vnam affirmationem: vt.l.i.C. de ſer. fugi.

f **Iliam.** Sicut caſus patris non nocet filio: ita nec debet prodeſſe: ne illicite facta ſumant vigorem. h.d.

l **Iberos.** Appellatione liberorum continentur omnes deſcendentes per lineā maſculinam ſiue ſint naturales ꝛ legitimi ſiue legitimi tantum. h.d. ¶No. glo. que dicit ꝙ priuilegiū conceſſum ſub appellatione liberoruꝫ non extēditur vltra pronepotes.

e **Enatores.** Dignitas ſenatoria non mutat proprium domiciliuꝫ: ſed aliud adiungit. h.d. quod no. q: propter dignitatem q̄ritur nouum domicilium: ꝛ non mutatur originale. ſed aliud domiciliuꝫ iungitur: vt ſic ꝓpria origine quis non poſſit ſpoliari: vt hic ꝛ. ĵ. ad munici.l. aſſumptio: ꝛ. C. de mu. ꝛ ho.l. originem. li. .x. ꝛ hoc: niſi quantum ad matrimoninm: vt ibi no. ꝛ in.l. aureos. C. de ciui. ꝛ inco. li. x. vnde peruſina nupta florentie dicitur florentina nō peruſina. Et eſt ar. ꝙ ſi pedona que vadit recte efficitur dōna: cum promitto tibi dare ſchachum matum cum pedona: ꝛ do cuꝫ dōna: an videor dare cum pedona. hic eſt caſus ꝙ ſic: ꝛ hoc per hanc.l. fuit determinatum. Ja. de are. determinat contrarium: quia mutatum eſt eius artificiū nam mutatum eſt officium pedone in donnam vt.l. legatis ſeruis. §.i. ĵ. de le. iij. ꝛ per illum. §. h determinatur ꝛ tangit per doct. ꝛ Ci. de ſuſpe. tu.l. ij. C. ꝛ dixi in. d.l. ſeruis legatis.

n **Apte.** Priuilegium poteſt princeps facere vt conſularis femina nupta plebeio conſularem retineat dignitatem. h.d.

¶De officio conſulis. Rubrica.

Ex.l. ſequenti.

¶An ſi iudex coram quo cauſa cepta eſt infirmatur: poſſit coram alio agitari. Et an notari⁹ rogatus de ſcriptura ſi ſit impeditus poſſit alij cōmittere. Et an ſi vnus baiulus fuit inceptor cauſe debeat eſſe in tota cauſa. Et an confeſſio facta coram vno iudice poſſit mandari executōni coraꝫ alio iudice. Et ſi ſint duo vicarij eiuſdē epiſcopi an cauſa cepta coram vno poſſit coraꝫ alio finiri.

o **Fficium.** Cōſulatus officiuꝫ circa manumiſſiones verſatur ꝛ cōſules habent adminiſtrationem in ſoliduꝫ ꝛ cauſa coram vno ex conſulibus cepta non poteſt per alium explicari niſi in caſu neceſſitatis: ꝛ conſules apud ſeipſos poſſunt ſeruos māumittere^e niſi ſit minor. h.d. ¶No. hāc .l. mirabilem ꝛ bonam. ¶No. tex. ibi qui apud

di ꝛ punicā nec dicūtur in canonica poſſeſſiōe cōſulatus vt cōcludit bal. de pa. cōſtan. in .ꝟ. uaſalli. lo. ꝑmo. ubi tñ dicit ꝙ i dubio: ex quo ſunt publice in poſſeſſiōe cōſulatus ꝑſumunt canonice conſules ar. ĵ. ꝺ of. ꝑto.l. barbarius.

a ¶ Auctoritatem interponere. No. ꝙ iſta lex ē et extēditur ad cōtentioſaȝ iuriſditionē glo. eſt no. in. l. pōponi⁹ alias incipit ſi vni. ī. de re iudi. ⁊ ibi ēt eſt tex. fin. ſm imol. ꝙ illud qđ hic dicit vnū ex collegiis hēre iuriſditōnem in ſolidū eſt verū vbi ambo ſimul in eadē cauſa fuerint aditi.

b ¶ Iuriſditionē cōtentioſam: ⁊ dicit ꝙ ſic. facit. l. ii. §. exactis de ori. iur. ⁊ qđ hētur i. l. iii. de arbi. eſt tex. ⁊ ibi Imol. in. l. ſi cui libertas. de cōdi. ⁊ de mō. ang. in. l. ii. de in ius uocā.

c ¶ Cōmittere ſcribendū Adde bart. ⁊ ibi dixi in. l. q̄dam. §. nihil de edē. uide Inno. in. c. qm̄ ꝯ de proba. ⁊ in. c. cū ſup. de re iudi. Sȝ qd in notario actorū ſi ſit abſns an poſſit alii committere. bal. i. l. impator. ſ. de ſtatu ho. dic ꝙ nō: ſed iudex bñ pōt ꝓ id qđ hētur hic ⁊ in. l. i. ⁊. ii. C. de ſpor. ⁊ ibi uide bal. ⁊ qđ dixi i. l. ait ꝑtor in ſi. ī. q. ex cau. mai.

d ¶ In tota cā. Et uide oī no no. ꝑ bar. in. l. i. §. ſi plures. ī. đ exerci. ⁊ inſti. de acti. §. quadrupli. ſȝ do. anto. in. c. cū dilecti. đ dolo ⁊ contu. tȝ ꝙ ſic. ⁊ ita dicit tenere do. rota ſua ꝯcluſione. ccclxx. ⁊ ſic videtur ꝯ bar. ħ queȝ ipe do. anto. nō allegat. ⁊ uide bal. hic in. xvi. q.

e ¶ Eſt ſpēs. ⁊ bal. i. l. a diuo pio. §. ſententiā. ī. đ re iudi. do. ant. in. c. ſi. de cōfeſ. in. x. colū.

¶ De officio prefecti pretorio. Rŭica.

f ¶ Reuiter eqparantur. adde glo. in. l. epale. C. de epiſ. audi. ⁊ facit ꝙ a ſententia epi uel cardinalis ñ poſſit appellari. credere hoc uerum in cardinalibus legatis de latere cum illis hoc precipuum ſit vt credatur eoꝝ ſimplici uerbo ⁊ viue vocis oraculo. vt no. glo. in. c. ſicut nobis. de ſen. excō. ſpec. in ti. đ lega. §. ſupeſt. v. qđ ſi delegati iuriſditio ⁊c̄. ⁊ bar. in. l. vnica. C. de ſup in dicto. li. x. bal. in. l. ſi qua ꝑ calūniā. C. de epi. ⁊ cle. ⁊ in. l. i. C. de mā. prin. ⁊ in. l exemplo. C. de ꝓba. do. anto. in. c. qđ ſuꝑ his. de ſi. inſtru. ⁊ de hoc oino qđ no. moā. in. l. cōſtitutio. ī. de appel. ⁊ in. l. ex cōſenſu in prin. eo. ti. ⁊ vide no. in. l. i. qui. appel. nō. ſed bal. in. l. ad ſimilitudinem. C. de epiſ. ⁊ cleri. Quid aūt in regib⁹. uide guil. ⁊ bal. ħ ⁊ bart. in. l. i. in princ. ī. ꝙ quiſqȝ iur.

De officio ꝑfecti vrbis. Rubrica. ADDE ꝙ credatur legatis deorū comiſſione abb. cōſi. lxx. x. ii. li. ro. cōſi. lviii. ⁊ an a ſnia regis appellet uiđ bal. cōſi. cccc xvii. i. li.

g ¶ Omnia roma eſt papa. hanc glo. allegat bald. in Rubrica conſtitutionēs feudales qđ ſtatuta ſpālia ab iperatore facta in ciuitate rome quo ad illam nō ualēt ſed legē generalem facere pōt ut ibi dicitur.

alterum nomina ediderunt ⁊c̄. ¶ No. ꝙ quando aliquis tenetur aliquid facere cauſa mediante: ea eſtimatio ſibi non permittitur: ut in minore dicitur qui ſine cauſa non poteſt manumittere. ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ ſinguli poſſunt auctoritatem interponere[a]. ꝯ. l. duo ex tribus. ī. de re iudi. So. vt hic ⁊ ibi no. glo. ꝙ hic erant ordinarij qui habent a lege adminiſtrationem: ibi delegati. ¶ Op. dicitur hic ꝙ habent adminiſtrationem in ſolidum. contra. l. pluribus. ī. de procura. So. quedam ſunt officia publica auctoritate ⁊ vtilitate que a lege dantur: ⁊ tunc qlibet habet adminiſtrationem in ſolidum vt hic. quedā ſunt auctoritate publica: ſed vtilitate priuata vt tutele: ⁊ tunc idem: vt. ī. de admi. tu. l. ſi plures: ⁊. l. totiens. §. curatores. e. ti. quedam ſunt officia priuata: vt procuratoris: ⁊ tunc ſi plures ſūt dati procuratores non videtur quilibet datus in ſolidum ſed pro parte: vt no. in. d. l. pluribus de procur. ⁊ hoc veruȝ ſm Guil. de cu. niſi eſſet procurator generalis ⁊ certe negociatiōis. vt. l. i. § ſi plures. ī. de exercito. ⁊ ibi dicam plene. ¶ Op. dicitur ꝙ minor non poteſt apđ ſeipſuȝ manumittere. ꝯ. l. ſi rogatus. §. ſi. de manu. vin. glo. dat plures ſo. ſed hec eſt vera ꝙ aut minor qui eſt conſul vult cauſam probare ⁊ approbare coram ſe: ⁊ nō poteſt: vt hic. Aut vult cauſaȝ coram collega ſuo probare: ⁊ tunc coraȝ ſe poteſt manumittere: vt in. l. contraria. quia cum manumiſſio nō poteſt fieri: niſi ex cauſa: vt inſti. qui. ex cau. manu. nō po. §. pe. ⁊ ideo debet cōmitti examinatio illius cauſe vt hic. ¶ Op. dicitur hic ꝙ minor manumittere poteſt apud collegam. contra. l. apud eum. §. i. ī. de manu. dic vt putaui in tex. qđ in ſi. l. dicitur cauſa approbata debet fieri punctus. ſ. cauſa manumiſſionis debet corā collega fieri: tamen coram ſe poteſt fieri manumiſſio: vt in contrario. ¶ Op. ad hoc đ ver. ſed nō poteſt. ſ. e. So. hoc contingit hic ratione minoris etatis. ¶ Op. de. l. apud euȝ. §. i. ī. de manu. So. ut in precedenti contrario dixi in punctatōne. ¶ Quero nunquid conſul habet iuriſditionem contentioſam[b]: ⁊ tenet glo. ꝙ non. In contrarium videtur tex. in. l. i. §. pe. de ap. ⁊. l. iij. đ in ius vo. ⁊ hoc tenet Guil. Item eſt ar. hic ꝙ cauſa incepta coram vno iudice non poteſt coram alio agitari. ¶ Quero ꝙ ſi ille quoram quo cauſa incepta eſt infirmatur: an poterit coram alio agitari. ⁊ videtur ꝙ nō vt hic dicitur. In contrarium eſt. l. ſi longius. ī. de iudi. quia loco impediti debet alius ſurrogari quid dicendum: certe dicere potes ꝙ aut impedimentum eſt longū. vel ſperatur eſſe longum: ⁊ tunc loco impediti ali⁹ eſt ſurrogandus. Aut eſt breue: ⁊ de facili ceſſās ⁊ tūc poteſt collega cognoſcere: vt hic. ¶ Item inducitur ad. q. ſcitis ꝙ tabellio rogatus de ſcriptura nō poteſt alij cōmittere ſcribendum[c]: vt ī auc̄. de tabel. §. i. ⁊ ibi no. ⁊. §. ſi. eo. ti. modo tabellio eſt impeditus: vult eam cōmittere alteri ⁊ per ſuam ſcripturam publicari: an poſſit: ⁊ dicit Frā. accur. ꝙ ſic per hanc. l. ¶ Item inducitur ad. q. ꝙ ſi baiulus ſeu nuncius vn⁹ fuit inceptor in cauſa ꝙ ipſe idem debet eſſe in tota cauſa[d] ⁊ ñ alius vt hic. ⁊ ad idē. l. i. C. de ſportul. Et ex hoc concluditur aliud ꝙ ſit vnus baiuluſ eſt ad vnū banchū deputatus non debet apud alium citari: vt in cor. de iudi. §. nullo. col. vi. vbi de hoc dicitur. Et hoc pōt induci ad multas. q. ſimiles: ⁊ maxime ad. q. quaȝ vidi de facto: epiſcopus cluſinus habebat duos vicarios: cauſa cuiuſdā erat incepta coram vno volebat poſtea partem proſequi coram alio: certe nō poteſt: niſi ex cauſa vt hic. Inducitur iſta. l. per Ia. de are. ad. q. ꝙ cōfeſſio facta coram iudice vnius ciuitatis non poteſt mandari executioni per iudicem alterius ciuitatis. quod probatur ſic: quia hic dicitur ꝙ ſi coram vno iudice fuit probatum alius non poteſt manumittere: ſed confeſſio eſt ſpecies[e] probationis: vt probatur in. l. ſed ⁊ ſi poſſeſſori. §. pe. ī. de iureiur. ergo. ⁊c̄. quod intellige veruȝ niſi forte fieret ad requiſitionem primi iudicis ſȝ ea que notantur in. l. cum quedam puella. ī. de iuriſdi. om. iudi. de hoc no. per Ci. in. l. i. C. de confeſ. in. x. q.

¶ De officio prefecti pretorio. Rubrica.

b **Reuiter.** Diuiditur in duas partes. primo ponit vnde ſumpſit originē officium prefecti pretorio. ſecūdo tractat de priuilegijs quibuſdam eidem conceſſis. ſecunda ibi huiuſmodi: ⁊ breuiter hoc intendit. A ſentētia prefecti pretorio non appellatur: licet poſſit peti in integrum reſtitutio. h. d. Scias ꝙ quattuor ſunt iſte dignitates: vt no. in. l. i. §. i. ī. de offi. eius cui man. eſt iuriſ. ⁊ ideo gl. in huiuſmodi titulis ſemper venit exponenda: qui ſunt iſti qui habent has dignitates. ¶ Nota hic optimam glo. ꝙ iſti prefecti equiparantur[f] cardinalib⁹ ⁊ epiſcopis: qđ ē no. propter multa: ⁊ ideo no. eam.

¶ De officio prefecti vrbis. Rubrica.

o **Omnia.** Prefectus vrbis habet cōmiſſioneȝ ſeu cognitionem de omnibus ītra vrbem ⁊ centeſimum miliarium ⁊ cōmiſſi delicti hȝ cognitionē: ⁊ poteſt cognoſcere de querelis pro ſeruis ꝯtra ſuos dños ⁊ de querelis porrectis per patronos ꝯ libertos: ⁊ pōt relegare ⁊ in inſulaȝ deportare: ⁊ cognoſcit ⁊ punit tutores male adminiſtrantes negocia pupillorum: ⁊ hȝ cognitionem circa nūmularios ⁊ libertos ⁊ magiſtratus ⁊ pro modo culpe pōt corrigere ⁊ caſtigare. h. d. vſqȝ ad. §. cura carnis. Et no. q̄tuȝ vadit italia. ¶ Et no. glo. que dicit ꝙ roma eſt papa[g]: ⁊ ſic concludit iſta glo. ꝙ donatio facta a conſtantino valuit: licet ꝯ no. in auc̄. quō opor. epi. §. i. dixi. ſ. in ꝓhemio de natura huius dictionis intra: an cōprehendat vltimam diem: dic ꝙ comprehendit terminum cui apponitur. pro hoc eſt tex. ꝙ vltim⁹ dies comprehendit in. l. i. §. dies. ī. de ſuc. edic. ¶ No. glo. ꝙ eſt turpitudo accipere pecuniaȝ. Item generaliter iſti tutores puniūtur. dic. ſ. extraordinarie: vt. l. meos. ī. de tutelis. Item pōt po-

ni in cōpedibus: vt. l. iij. §. pe. j. de ſuſpe. tu.

Ex. §. ſequenti.

¶ Urbis appellatione cōtinetur comitatus nō diſtrictus. Et ſi papa vel impator vel comes cōcedunt caſtrum vel uillam in feudum videt̄ conceſſa oīs iuriſditio. Et quis cognoſcit cum ē dubium an delictum ſit cōmiſſum in territorio vnius iudicis vel alterius. Et an ſtatutum ꝙ viget in ciuitate dicatur uigere in villis ⁊ caſtris. Et ſi vicarius epiſcopo non pōt cognoſcere de crimine: ſi epiſcopus dicat cōmitto tibi curam vel regimen epiſcopatus: an per hoc videatur cōmittere ꝙ poſſit cognoſcere de crimine. Et an legato grano ꝙ habeo peruſij veniat granum ꝙ habeo ī comitatu. Et an cōceſſo ꝗcquid habeo cōtra talem arborem veniat arbor.

Cum urbem. In tex. ibi cōmiſimus. iſta ſunt verba enunciatiua: tamen q: prolata ſunt a pꝛicipe plenam fidem faciunt: vt hic: ⁊ in. c. i. de proba. in cle. ¶ Secundo no. ꝙ per iſta verba cōmitto talem locum tibi. libera ⁊ plena dicitur poteſtas iuriſditionis. ¶ Tertio no. ꝙ licet verba epiſcopale dicant vrbem noſtram ⁊ non comitatū: tamen comitatus vrbis cōtinetur: vt. j. e. l. ſi vltra: ſed diſtrictus qui eſt vltra comitatum nō cōtinetur: q: vrbs roma diſtringebat quaſi totum mūdum: ⁊ tamen non venit niſi comitatus eius: vt. j. e. l. ſi vltra. Et quomodo probetur comitat⁹ dico ꝙ probatur per terminos deſignatos. j. ab eo qui habuerat poteſtatē terminandi inter comitatum ⁊ comitatū: vt patet hic: q: termin⁹ comitatus vrbis rome terminatur ad cētum miliaria: vt hic. j. e. l. ſi. ibi cum terminos vrbis ⁊c̄. Et de hac materia nota per Inn. in. c. cum ad ſedē. extra de reſti. ſpol. ¶ In gl. que eſt ſuper verbo pertinere. hic gl. preſupponit donatiōem factā per Cōſtantinum tenuiſſe qđ verum eſt ſm̄ Ri. mal. q: donatio principis habet vim legis q̄ durat etiam mortuo principe ꝯdente: vt. l. pe. C. đ do. inter vi. ⁊ vxo. Item preſupponit gl. alibi in auc̄. vt ecc. ro. cen. an. gau. ſpa. vbi dicit ꝙ in patrimonio beati Petri eſt marchia ⁊ ferraria.

¶ In tex. ibi centeſimum lapidem. ex hoc colligē ꝙ ſi papa imperator vel comes cōcedunt caſtrum vel villam in feudum ꝙ omnis iuriſditio ſit eis cōceſſa. ar. ſ. de cōſti. prin. l. ſi. Itē omnis villa vel caſtrum: ⁊ ſic in comitatu alicuius ciuitatis ſub ea ciuitate eſſe videatur niſi habeat ſpeciale priuilegium. ar. C. de epi. ⁊ cle. nulli. ꝟ. qđ ī vico. ¶ In tex. ibi notio pfecti. ex hoc no. ꝙ qñ conſtat delictum eſſe comiſſum extra territoriū iudicis. ꝙ iudex nō pōt de ipſo cognoſcere nec ſe intromittere. Et ex hoc colligitur forma excipiendi. excipiam. n. cōtra iudicem ꝙ ad eum nō pertinet. ¶ Sed quid ſi dubitatur de loco delicti an fuerit infra territorium vel extra: vel quid ſi dubitatur de qualitate loci: q: bene cōſtat delictum eſſe cōmiſſum. tamen dubitatur an ille locus ſit ſub una iuriſditione: uel ſub altera. quis pōt cognoſcere. Item qđ ſi unus incepit cognoſcere de iſto dubio an alter pōt itromittere ſiue excipiatur ſiue non. dic quod ſubtiliter not. per Inn. extra đ preſcrip. c. ſuper litteris. ¶ In tex. ibi notio nō eſt. dic ratōe territorij: ſed bene poſſet eſſe rōne domicilij uel rōne originis: ut ſi ſit oriundus de his: ubi ſpeciale domicilium habꝫ uel deliquiſſet: ut. C. ubi de cri. agi. oportet. l. i. ⁊ autē. qua in ꝓuincia. Et iſte. §. allegatur ad. q. ꝙ ſtatutum qđ uiget in ciuitate ītelligatur uigere in uillis ⁊ caſtris. facit ad idem. ſ. de legi. l. ii. ⁊ eſt gl. ordinaria. j. de poſtu. l. ex ea facit. C. de teſta. l. ſi. ¶ Item allegatur in argu. ꝙ ſi cui cōcedatur caſtrum: intelligitur eſſe cōceſſa iuriſditio caſtro adherens: ⁊ eſt iuriſditio adherēs territorio omnis iuriſditio ordinaria: ut. l. ſi. C. ubi ⁊ apud quos. ita tenet Guil. hic. Di. hoc no. in. l. ergo. j. de acqui. re. do. ⁊ hic per Ci. ¶ Item allegatur ad. q. uicarius epiſcopi nō pōt cognoſcere de crimine ſine ſpeciali mandato. pone ꝙ epiſcopus dicit: cōmitto tibi curam uel regimen epiſcopatus. an uideatur ſpecialiter demandare: ut poſſit cognoſcere de crimine. uidet̄ ꝙ ſic. ar. huius. §. ſed dicit ꝯtra: ut hic: ⁊ ar. de pecul. l. quam tuberonis. §. alia. ad hoc facit. j. đ offi. ꝓcō. ⁊ le. l. ii. in ſi. ubi ſi legatus procōſulis habet a procōſule adminiſtratōem uel cōmiſſionē generalem in ꝓuincia decreta procōſuli. tamen de cauſis meri imperij non cognoſcit ſine ſpeciali mandato: vt. j. de offi. procō. l. ſolent in prin. ubi uideas: licet enim indefinita equipollet vniuerſali: tamen illud eſt verum ſi omnium particularium eadem eſt ratio: alias nō. ¶ Item allegatur iſte. §. ad. q. ꝙ ſi legatur granum quod eſt peruſij. ſub iſto legato venit granum quod ē in comitatu. quod dic vt hic per guil. ⁊ alle. j. de penu. le. l. nam quod liquide. §. ſi cui. ¶ Itē allegatur per Ci. ad. q. ꝯcedo tibi ꝙ quid habeo infra talem arborē: an cōtineatur arbor. Guil. uidetur dicere ꝙ ſic per. l. i. §. quod dicimus. j. đ ſuc. edi. ⁊ de uerb. ob. l. qui ante calendas: ⁊ ad hoc facit iſte. §. q: in iſtis uerbis intra centeſimū miliare ⁊ ipꝫ cēteſimū miliare cōtinetur. Breuiter ego dico ⁊ ꝓmitto ꝙ iſte ſermo ē dubi⁹: q: illa dictio ītra pt̄ poni īcluſiue ⁊ excluſiue. Si ponit̄ īcluſiue tūc ꝯtinet̄ arbor: vt. d. iurib⁹ alle. ꝑ Guil. Si excluſiue ⁊ tūc ſec⁹. vel dic ꝙ aut loquimur in actu cōceſſionis beneficij: qđ ē latiſſime interpretandum: ⁊ tunc dictio intra ponitur incluſiue: ⁊ continetur arbor: ut. d. iuribus. aut loquitur in his in quibus ſit ſtricta īterpretatio cōtra illum qui vult ſibi alium obligare: ⁊ tunc ponatur excluſiue ⁊ nō continetur arbor: vt. l. ueteribus. j. de pac.

Ex. §. ſequenti.

¶ An tutor qui nō ponit res in inuentario preſumatur eſſe in dolo. Et quid operetur ꝓſtatio ꝙ ſi aliqua omiſit apponere ꝙ vult haberi ꝓ appoſitiſ. Et an cognitō ſuſpecti tutoriſ ſpectet ad iudicem cauſarum ciuilium uel criminalium. Et ſi tutor ponat in inuentario ꝙ ſi aliqua non apponēda appoſuit vult haberi pro ñ appoſitiſ ⁊ reperitur ꝙ appoſuit quedam que dicit ꝙ nō debebant poni an audietur cōtra ſuam cōfeſſionem iuncta ꝓſtatione.

Item ſolent. Iſte tex. facit ad. q. đ prelato: ut licet ſit remotus a prelatura ſua rōne delicti. tamen poterit ulterius puniri in bonis ⁊ in perſona: ut no. per Inno. in. c. qualiter. extra de accuſa. ¶ In tex. ibi quos probare poterit: dicit duo. primo ꝙ tutores iſti qui nō ponunt in inuentario oīa ponenda ſunt accuſandi ⁊ ſuſpecti ⁊ remouēdi cum infamia. ſecundo ſunt criminaliter puniēdi

a ❡Cura carnis.l.nemo. Adde bal.in l.i.C.de epi.audien. uide bar.⁊ qđ ibi ſcripſi i.l.annonā.ff.đ extraor.cri.⁊ bal.in.l.itē ſi uerberatū.§.i.ĵ.de rei uendi. bal.⁊ ang.in.l.ſi pēdētes.§.ſi qd cloacarii.de uſu.fru.⁊ ibi tex.⁊ Bart.in.l.uēditor.§.ſi cōſtat.ĵ.cō.ꝓdi.ꝑ doct.in.c.i.de ēp.⁊ uēdi.not. Bart.in.l.i.C.đ frumē.urbis cōſtā.li.xi.

b ❡Nūcio iurato.an credaꝭ nūcio iurato dicenti ſe citaſſe aliquē ⁊ qliter. uide cy.in.l.i.C.de dila.⁊ qđ dixi in.§.iulia.late bar.in tractatu de citati.⁊ uide q̄ dixi in.l.i.de in ius uocā.oino uide bar.⁊ qđ poſt eū dixi i.l.ſi.C.de exhi.re.⁊ in.l.eum qui §.ſi.ĵ.cōmo.⁊ ibi dixi uiđ Inno.in.c.⁊ nouit.⁊ ioā.an.de offi.de lega.in repe.l.ſi vacantia in prin.bar.in extrauag.ad repri.i.v.ꝑ nunciuꝫ:⁊ ibi etiaꝫ q̄rit quid ſi nō ē iuratus:⁊ uide bar.in.l.ꝓfes.ſ.đ of.ꝓſi.⁊ qd ſi ſit īfamis ⁊ qſi credaꝭ nūcio citanti ⁊ ſine ſcriptura.uide no.bar.in.l.palatinos.C.de colla.fun.fiſ.li.xi.⁊ ad bar.hic adde bald.⁊ ange.in.l.ii.in ult.col.de anna.excep.⁊ an nuncio credaꝭ de cōmiſſione ſibi facta a iudice.uide bal.in.l.ſi.C.đ exhibē.re.bar.hic ꝑ ang.in l.hec aūt.§.l.qui.ex cau.in poſ.ea.

⁊ cum iſto concor.ĵ.de tutelis.l.in eos:ſed primum nō videtur verum:quia ſi tutor nō facit legitime inuentarium nō poteſt ei decerni adminiſtratio:⁊ decreta nō tenent quia eſt obreptuꝫ pretoriĳ:vt.C.đ admi.tu.l.tutor.l.ſi.C.arbi.tu. Quō poteſt ergo remoueri ab adminiſtratōe ex quo ipſo iure nō poteſt adminiſtrare.dico ꝙ remouetur a tutela ⁊ nō ab adminiſtratōe:vt.l.i.de ſuſpec.tu.⁊ effectus eſt remotiōis:quia ante remotionem poterat inuentarium cōficiendo ſuſcipere iterum adminiſtrationem rerum per decretum iudicis: ſed modo nō poterit: ⁊ ſic non ob.cōtrarium. Poteſt etiam intelligi ꝙ ſi ab initio tutor fecit inuentarium legitimum: ⁊ ſibi legitime decernitur adminiſtratio: tamen ſi poſtea augentur bona pupilli que ipſe cōſulto nō addidit in inuentario:certe iſta erit iuſta cauſa remouendi a tutela vel ab adminiſtratōe.❡Iuxta hoc quero an tutor qui nō ponit omnes res in inuētario preſumatur eſſe in dolo. Circa hoc reſpōdeo ꝙ ſi tutor nullo mō fecit inuentarium ⁊ ſe ingerit adminiſtratōi tūc preſumitur eſſe in dolo:vt.l.tutor qui repertorium.ĵ.de admi.tu. ſed ſi aliquid omiſerit:tunc oportet probari ꝙ ipſe fuerit in dolo:⁊ ita eſt caſus hic. Sed quid ſi in fine inuentariĳ eſt facta proteſtatio:ꝙ ſi aliqua ponenda nō poſuerit ꝙ voluit haberi pro appoſitis:an hoc ſufficiat. Rñ.nō ſi ſciuerit aliquid eſſe in bonis ſecus ſi ignorauerit:vbi autē ſciuerit iſta proteſtatio eſt facta mala fide cū habeat ponere res ſigillatim in inuentario: vt.l.ſi.C.arbi.tu.⁊ đ admi.tu.l.cyrographis:⁊ de bo.uacā.l.iĳ.li.x.⁊.l.aut q aliter.ū.rñ. quod ui aut clam.❡Sed an cognitio ſuſpecti tutoris pertineat ad iudicem cauſarum ciuilium vel criminalium.dic ꝙ aut agitur contra tutorem vt puniatur criminaliter ratiōe doli:⁊ pertinet ad iudicē criminalium cauſarum. Aut agitur vt remoueatur a tutela:⁊ poteſt dici ꝙ pertineat ad iudicē ciuilium cauſarum:⁊ hoc videtur ſatis colligi ħ vbi remotio a tutela ſit per vnum iudicem ⁊ remittitur puniendus ad alterum.poteſt etiam dici ꝙ iſta cauſa remotionis intelligitur ſapere de criminali:⁊ hac ratione poſſet etiam agitari coram iudice cauſarum criminalium:⁊ facit.ĵ.ad turpi.l.i.§.ſuſpectis. Item pone ꝙ tutor in inuentario nō ponit aliquid quod eſt valde modicum:an habeat viciare.ego nō credo:quia defectus qui eſt in modica re nō habet viciare: vt.ĵ.de edil.edic.l.euidens.cum ſi. Item vos uidetis ꝙ nulla ſit differentia an tutor ſit de coniunctis vel extraneis omnino ideo quod dicitur in.l.ſi tutor aliquid.ĵ.de ſuſpec.tu.ꝙ ratione doli quis nō remouetur a tutela.eſt uerum niſi dolus ſit cōmiſſus in conficiendo inuentarium uel ſit dolus māifeſtus:ut.ĵ.proxi.rñ.❡Ulterius quero tutor in inuentario proteſtatur ꝙ ſi qua poſuit nō ponenda ꝙ vult habere pro non appoſitis ⁊ econtra:modo tutor cōuenitur:ut rationem reddat:⁊ poſuerat in inuentario ꝙ ipſe recepit ſalmas lib.x.⁊c.ideo reddat illas.replicat tutor ꝙ licet ipſe tutor poſuerit:non tamen fuit uerum.replicatur ſibi ꝙ ipſe nō poteſt hoc dicere:quia tenetur de his que ſcripſit in inuentario per.l.ſi.C.arbi.tu.iſte replicat ꝙ.d.l.ſi.habet locum quando aſſertiue poſuit:ſed hic non poſuit aſſertiue.queritur modo an proteſtatio hoc operetur.ego credo ꝙ non.quia in inuentario tutoris lex reſpicit illđ quod eſt ſpecialiter expreſſum.unde illa uerba nihil operantur.ad hoc facit.d.l.ſi.C.arbi.tu.⁊.C.de bo.preſcrip.l.ſi intra.

Ex.§.ſequenti.

❡An quis cogatur rem ſuaꝫ vendere.⁊ an credatur nuncio iurato.

Cura carnis. Hic eſt bonus.§.⁊ breuiꝭ.h.d. Ut victualia iuſto precio vendantur ſpectat ad prefectum vrbis.h.d. No.quod dixi in ſummario. ❡Op.nemo cogitur rem ſuam vendere.C.de iude.l.nemo[a]:⁊.l.nō eni.ĵ.re.amo.So.pro rebus competentibus ad victuꝫ quis poteſt cogi vendere vt hic:ſed alias res nō cogitur vendere:vt in cōtrario.❡Op.de.l.ſi.ĵ.ad.l.iul.de annō.Glo.dat plures ſo.vltima eſt melior:vel dic ſm Bar.ſiſt.aut queritur an aliquis cogaꝭ reꝫ ſuam vendere:⁊ dic ꝙ non cogitur:vt.C.de iure delibe.l.nec emere:⁊ de contrahen.emp.l.inuitus.fallit in caſibus ibi nota. Aut queritur nūquid aliquis minus iuſto precio cogatur rem ſuam vendere:⁊ tunc dic aut eſt tempus neceſſitatis ⁊ cariſtie:⁊ tunc cogitur vēdere minus iuſto precio:vt.l.iĳ.§.queſitum.ĵ.ad.l.rho.de iac.⁊ ibi no. Aut nō eſt tempus neceſſitatis:⁊ tūc aut queritur de his rebus que ſunt ad cōmunē vſuꝫ hominum:vt carnes frumentum ⁊ ſimilia:⁊ tūc cogitur vendere iuſto precio:vt hic.alias nō.vt.d.l.nec emere. Sed cōtra hoc ob.l.i.§.ſi.ĵ.fur.aduer.nau.vbi nota ꝙ hoſpes hoſpitē expellere non poteſt. So.vt ibi. Et not.ibi ad referendum ſibi quid agatur:⁊ ſic videtur tex.ꝙ nuncio credatur:⁊ no.per Ci.C.qui accu.non poſ.l.ea quidem:⁊ allegat glo.in.l.magis puto.§.verum.ĵ.de re.eo.⁊ ibi no.❡Op.ad hoc de.l.diu[o].ĵ.de cuſto.reo.⁊.l.i.C.de decuri.li.xii. So.dico ꝙ ſi queris de nuncio iurato[b]:an debeat ei credi de facto ſuo.ſ.ꝙ aliquem citauerit:⁊ tunc debet ei credi vt hic:⁊ in.l.magis puto.§.ne tamen.de re.eorum.dūmodo de cōmiſſione appareat ſm Ci.alias non vt.l.ſi.C.de exhi.reis.ad idem.l.iĳ.quēadmo.te.ape. Si vero queris an đbeat credi de facto alieno.ſ.ꝙ talis cōmiſit homicidium:tunc nō debet credi nuncio niſi aliaſ offerat probationes:vt.d.l.i.C.đ decurio.li.xii.⁊ hoc quantum ad maleficium puniendum.creditur tamen ei q̄tum ad hoc vt ad ſui relationē poſſit inquiſitio formari:vt.d.l.ii.de cuſto.reo.⁊.l.ea quidem.C.qui accu.nō poſ.⁊ hoc mō intelligas vbi de hoc nuncio habes ⁊ eius relatōe uide.ĵ.de iuriſ.om.iudi.l.ſi. Bar.

p **Refectus.** Intelligas ꝙ nec citare nec iudicare extra territoriū poteſt:ſed poteſt delegare ex͂ territoriū:⁊ hec eſt vera lectura Bart.

❡De officio queſtoris. Rubrica.

o **Rigo.** Primo ponit vnde ſumpſit queſtor originem. Secundo dicit quod ſit eiuſ officium ⁊ vnde fuit.ſecunda ibi ex queſtoribus.

❡De officio pretoris. Rubrica.

b **Arbarius.** Hec eſt bona ⁊ ſubtilis ⁊ ſolennis lex[c] ⁊ legitur dupliciter. vno mō ſm gl.alio mō ſm vltramō.

ADDE an credaꝭ nuncio iurato roma.cōſi.cccc xcvii.pau.de ca.conſi.cc xv.

❡De officiō ꝑtoris. Rubrica.

c ❡Arbarius.ſolennis.hanc.l.limitat Inn.in.c.nihil de elec.in gl.adminiſtrat ⁊c.qꝛ intelligit hāc.l.qñ iſte barbarius philipp[o] fuit electus ꝑtor ⁊ ꝯfirmat[o] dato ꝙ inualide qꝛ ꝑ ipſuꝫ geſta ualent:tñ ſecus ſi pro ꝓpria auctoritate intraſſet preturā.faciunt not.per Bar.in ſuo tractatu rep.in.v.q.ii.q.principalis.idē ad hanc.l.uide Inn.in.c.cū ſuper de offi.dele.Io.an.in.c.cū mora.đ reg.iur.li.vi.i nouella.⁊ ꝙ dixi poſt bar.in.l.herennius.ĵ.de decur. Itē limita vt ꝑ doct.in.c.ad probādaꝫ de re iudi.⁊ qđ no.bal.in auc.habita.C.ne fili.pro pa.in.xi.col.uel ſeqtur in tex.dignitate ⁊c. Itē ſingulariſſime limita hanc.l.ut ꝑ bal.in.l.nihil.C.de manu.uidic.⁊ đ hac.l.no.bal.in.l.non mutat.C.de liber.cau.tñ ibi allegat Inno.in.c.nihil de elec.⁊ ēt allegat ⁊ limitat bal.i.l.ii.in.i.col.C.đ ſentē.⁊ đ materia hui[o].l.uide late per Iaco.đ bel.in diſputatōe quā ponit in.l.ii.C.quō ⁊ qñ iudex.ad de ꝙ Innoꝛ ⁊ do.anto.in.c.cū dilecta de reſcrip.facit differentiam an una

eſt ↄmittatur an multe primo caſu non hꝫ locum .l. barbari⁹ phi lippus. Secundo. ioan. de imol. ubi uidet tenere ↄ̃riũ ꝑ .l.ii.C. de ſen. cuꝫ q̃ bal. in .l. non dubiũ. in .xi. col. de legi. ꝛ uide bal. i.d. .l.ii. in prin. ꝛ imol. in .l. gdaꝫ. in .xiii. col. de re iudi. ꝛ cuꝫ .d.l. .ii. cõcordat tex. iii. q. vii. .§. uerũ aliaſ eſt .§. tria .v. uerũ. Itẽ ad materiã hui⁹ .l. uide et̃ bartol⁹. in tractatu de tirãnide in .xi. q. ꝑ Io. cal. in q. incip. excõic. ubi ↄcordat cuꝫ cõi opi. io. an. in regula bñficiũ. de regu. iur. in merc. ꝛ in regula mora. i merc. Io. an. de inſtru. edi. .§. reſtat .v. ꝛ ſcias Pe. de anc. in regula acceſſoriũ in .v. op. bal. in .l. nõ dubium. in .xi. col. de legi. guido. de ſuza. i .l. decernim⁹ ꝛ ibi cy. C. de ſacroſan. ec. ꝛ no. bal. in .l.i. ad fi. C. qui ꝛ aduer. quos ꝛ limita: niſi ſemel barbarius philipp⁹ fuiſſet depoſitus: qꝛ p⁹ea in poſſeſſiõe tollerari ñ diciẗ qui eſt intruſus. uide bal. in .l. pe. de pigno. ac. Inno. in .c. qualiter ꝛ qñ. in .x. col. de accuſa. bal. in .l. nihil. de manu. uindic. ꝛ qd fi barbarius fuiſſet a ſupiore ↄfirmatuſ. alu. tñ nõ reputent ipſum ꝑ tali uide bal. i.l. ii. in .xix. col. .C. de ſerui. ꝛ in ul. col. ubi dicit ꝙ ħ cõcurrunt tria auctoritaſ ſuperioris cõiſ

ꝛ ſm gl. diuiditur in quattuor partes. primo ponit thema. ſecundo ponit vnam. q. ꝛ reſponſionem ad eam. tertio ponit aliam. q. ꝛ eius ſolutionem. quarto ponit aliam. q. ꝛ eius ſolutõeꝫ. ſecũda ibi tamen videmus. tertia ibi. quid dicemuſ. quarta ibi: ſed ſi ſciuiſſet: ꝛ ſm gl. breuiter: h.d. Agitata per pretorem minus idoneum: vtputa ſeruili macula aſperſum tenent ꝛ ualent ob publicam vtilitatem. imo plus: qꝛ ſi ſeruus electus fuerit pretor: liber ꝛ pretor dicitur fuiſſe. h.d. ſꝫ glo. Legitur ꝛ alio mõ ſm vltramõ. vt dicaꝫ. Et no. ſm hanc lect. ꝙ barbarius olim ſeruuſ ꝛ pretor creatus fuerit vere pretor: ꝛ ꝙ error cõmunis[a] facit ius propter publicam vtilitatem ꝛ agitata coram iudice incõpetenti valent: ꝛ hoc propter publicam vtilitatem: ꝛ de equitate iſte liber fuit. ¶ Et ſic no. ꝙ ex iuſta cauſa. poteſt imperator vel ciuitas ſeruum alienuꝫ manumittere. Uenio ad gl. ꝛ oppo. ad lec. glo. dicitur hic ꝙ barbarius petijt pretoriam dignitatẽ ꝛ pretor fuit imo incidit in .l. iuliã ambituſ. vnde ob. l.i. ꝛ per totum. ĩ. ad .l. iuliã ambitus: ꝛ. C. ad .l. iuliã ambitus. per totum. Gl. ſoluit multis modis. vna ſo. eſt ꝙ licet nõ debuerit peti: tamen petita valeat ꝛ teneat. ar. l.i. §.i. quando appel. ſit. Hec ſo. uidetur contra glo. l. ſi quẽꝗ̃. C. de epi. ꝛ cle. vel dic dicit gl. ꝙ hic barbarius petiit officium publice ꝛ palam nõ tacite vel ſimoniace: ꝛ ideo tenet ꝛ non incidit in .l. iuliã ambitus. ar. l.i. §.i. de pollici. Ħ uidetur bona: licet glo. eam non teneat. vnde dicit ꝙ officium fuit petitum in ciuitate romana in qua .l. iulia ambitus. non habet locum: vt .l.i. ĩ. ad .l. iul. de ambi. Tu dic ꝙ ħ ſo. obtinet quando princeps eſſet in urbe ꝛ officiũ peteretur ab eo: quia in eo nulla cadit ſuſpicio. ita debet intelligi .l.i. ſm Ia. bu. ſecus ſi peteret̃ a populo ut ibi: quia tunc obtineret ſecunda ſo. huius glo. que eſt Io. ¶ Op. dicitur hic ꝙ non incidit in .l. iuliã ambitus: ſi a principe petatur. imo a quolibet petere non licet: vt .l. ſi quẽꝗ̃. C. de epi. ꝛ cle. So. ibi loquit̃ in dignitate ſpirituali. predicta in temporali. ¶ Opp. ad hoc de .§. cogitatio: ꝛ .§.i. in corpore vt iudi. ſine quoquo ſuf. col. vi. ꝛ ideo dicas ꝙ aut petit̃ publice ꝛ bona fide ꝛ ſine pecunia: ꝛ tunc eſt licitum: vt hac .l. Aut petitur dignitas ꝛ pecunia promittitur: ꝛ tunc aut queris de dignitate ſpirituali: aut de dignitate temporali. Primo caſu non eſt licitũ ut .d.l. ſi quemꝗ̃. ꝛ in corpore quõ opor. epi. §. .i. col. i. Secundo caſu aut dignitas habet ſecuꝫ iuriſditionem annexam aut non. primo caſu nõ eſt licitum petere neqꝫ pecuniam promittere: vt .d. §.i. ꝛ. §. cogitatio. ſecundo caſu dignitas peti poteſt: ꝛ pro ea pecunia dari: vt .ĩ. de polli. l.i. .§.i. ꝛ ideo inter hos caſus uidetur ꝙ quando dignitas habet iuriſditionem in ſe annexam ꝓſumitur ꝙ propter pecuniam promiſſam grauaret ſubiectos ſuos quod non eſt in alio caſu: ut colligitur in .d. §.i. ſm Pe. ¶ Opp. dicitur hic ꝙ agitata coram eo valent. imo videtur ꝙ non ꝛ error cõmunis non facit ius: ut .ſ. de legi. l. qđ non ratione. So. hoc contingit propter publicam vtilitatem vt colligitur hic. ¶ Op. imo error[b] facit ius etiam ſi nõ ſit cõmunis error: vt .ĩ. ad macedo. l. iii. in prin. Pro cuius ſol. dic ſm Ia. bu. ꝙ aut publica utilitas ſuadet ꝙ error cõmunis habeatur pro ueritate: ꝛ tunc facit ius ut hic. Aut publica vtilitas ſuadet ꝙ cõmunis error non habeatur pro ueritate: ꝛ tunc non facit

ius: vt .d.l. quod non ratione. aut publica utilitas non ſuadet pro uel contra: tunc aut errans uult damnuꝫ euitare pretextu erroris: ꝛ tunc cõmunis error facit ius ꝛ pro ueritate habetur: ut .d.l. iij. in prin. ad macedo. ad idem .l. zenodorus. C. ad macedo. Aut illius qui errat intereſt potius ꝙ error non habeatur ꝓ veritate: ꝛ tũc pro veritate non habetur: vt .l.i. §. ſi. qñ actio de peculio eſt annalis: ꝛ .l. ſi. de here. inſti. ꝛ hec ſũt no. verba. ¶ Op. ꝙ imo acta coram eo nõ ualeant: vt .l. qui alienã. §. ꝙ̃ꝗ̃. ĩ. de neg. geſ. So. hic fuit legitime factum ſm gl. ꝛ ideo facta coraꝫ eo valent. ibi nõ erat legitime factum: quia ibi non erat tutrix. ¶ Op. dicitur hic ꝙ non retractant̃ licet poſtea ſeruus appareat. immo ex caſu ſuꝑuenienti debet retractari cum ad eum caſum ꝑuenit a quo incipere nõ potuiſſet: vt .ĩ. de arbi. l. non diſtinguemus. §. ſacerdotio. So. vt dixi .ſ. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. l. patre furioſo.

¶ Op. dicitur hic in ſi. multo magis immo pariter: vt .l. iii. in ſi. ĩ. de adop. So. dicit glo. ideo hoc dicit: quia princeps facilius hoc cõcedit ꝙ̃ populus romanus non ꝙ habeat maiorem poteſtatem: licet alia ſo. ſit ſm doc. ꝛ hec eſt bona. ¶ Op. de .l. ſi priuatus. ĩ. qui ꝛ a quibuſ: vbi nõ poteſt alienum ſeruum manumittere populus. So. ex iuſta cauſa põt populus alieno ſeruo dare libertatem: vt hic: ꝛ in .l.i. ꝛ .ij. C. qui. ex cauſiſ pro premio liber. acci. ſed ad precium tenetur. ¶ Op. dicitur hic ꝙ fuit liber ꝛ ſic pretor ſꝫ gl. tamen ob. l. herẽnius. de decurio. ꝛ .l. moueor. de ſer. expor. quia cum barbarius ſit inuentus ſeruus preſumitur tempore retroacto fuiſſe ſeruũ. timore huius contrarii vltramõ. receſſerũt a lec. glo. ꝛ intelligunt ꝙ iſta lex. ponat vnam. q. tantum. ſ. ꝙ agitata coram barbario teneant. Et ſꝫ hoc diuiditur hec lex in quinqꝫ partes. nam in prima ponitur quoddam thema. In ſecunda quedam circũferentia ad queſtionem mouẽdã. In tertia ponitur queſtio. In quarta queſtiõis ſo. In quinta ponuntur due rationes. ſecunda ibi. ſꝫ nihil. tertia. ibi quid dicemus. quarta ibi. ꝛ verum puto. quinta. ibi eteniꝫ. in ſumma hoc dicit. ſm hanc lec. Agitata coram pretore min⁹ idoneo propter publicam vtilitatem: ꝛ propter auctoritatem creantium eum in pretorem tenẽt ꝛ ualent. h.d. ꝛ ſic differt a lec. gl. quia hic nõ dicit ꝙ fuit liber vel pretor. ¶ Tamen pro huius declaratione vt ſciamus que ſit uerior lec. Quero nunquid iſte fuerit liber: ꝛ tenet gl. ꝙ ſic. maxime ne homines decipiantur legis auctoritate vt .l.i. C. de his qui ve. eta. impe. Ultramon. vt Pe. ꝛ Ja. de ra. Ci. ꝛ guil. de cu. tenent contra glo. primo per .l.i. ꝛ .ii. C. ſi ſer. ad decu. aſpi. lib. .xii. Preterea dicunt ꝙ eſt caſus de hoc in .l. nõ mutat. C. de libe. cauſa. Item ꝛ ſi ſeruus militat non eſt liber: vt. C. de re mili. l. ſuper ſeruis. li. xi. alias eſt in rubrica. C. qui mili. non poſ. Preterea ſi fuiſſet iſte liber fuiſſet uerus pretor: ꝛ acta coram eo de rigore iuris ualerent: ꝛ tamen tex. hic dicit ꝙ de equitate valent. Et ex hoc ipſi cõcludunt ꝙ non fuerit liber: ꝛ hoc eſt fortius cõtrarium. quid dicendum. dico ꝙ glo. bene dicit ꝛ Ja. bu. teneat eaꝫ hic. non ob. l.i. ꝛ .ii. C. ſi ſer. ad decurio. aſpi. Et eſt ratio: quia hic fuit liber propter auctoritatem populi romani vel principis: quia hoc ex cauſa potuit facere vt dixi in cõtrario: ſed in .l. contraria. ſeruus aſpirauit ad dignitatem ſine auctoritate alicuius ſuperioris: ꝛ

error utilitaſ publi. l. ii. C. de ſenten. ꝛ idẽ dicit ſi cõcurrat cõis error: ꝛ publica utilitaſ. ut pꝫ in occulte exauctorato iux̃ no. in auc. de tabel. .§. pe. ubi ibi late ubi et̃ dicit ꝙ lꝫ cõis opi. firmet geſta ꝑ barbarium nõ tñ firmat eius prelaturã quin detecta ueritate ſit amouẽdus ꝛ ibi ipe allegat inno. in .c. nihil. de elec.

a ¶ Error cõmunis uide ꝑ bar. in .l. ii. de ſuppel. legа. ꝛ .i. l.i. C. de teſta.

b ¶ Op. imo error. An ꝛ qñ cõiſ error excuſet limita ut ꝑ bal. in .l. nihil. C. de manu. uidic. Et qñ cõiſ error habeatur pro ueritate. uide bal. .i.l. .i.i. iiii. q. C. de teſta. oino bal. in .l. ii. C. de ſentẽ. Jaco. bu. in .l.i. .C. de teſta. ꝛ ibi ꝑ ſulgo. q tranſit cuꝫ Ja. bu. ꝑ Cy. in .d.l. decernimus. C. de ſacroſan. ec.

a ℂ Tabellione. vide bal. in. l. i. C. de teſta. ⁊ in. l. ii. C. de ſenten. ⁊ hic ⁊ uide que habent in. l. herēnius. de decurio. ⁊ ibi dixi. uide in. l. actuarios. C. de numerarijs ⁊c̄. li. xii. bal. in. l. i. in. v. vel. vi. col. C. de fideicō.
b ℂ Item predicta. adde no. in. c. ſciſcitatus. de reſcri. Bart. in. l. ii. C. de
c ſenten.

in. l. noſtra hoc operatur publica vtilitas ⁊ ſuperioris auctoritas: ⁊ eodem modo reſponde ad. l. non mutat: ⁊ ad. l. ſuper ſeruis: non ob. quod ipſi dicunt ꝙ ſi fuiſſet liber de rigore iuris agitata valuiſſent ſm Ja. quia de equitate dicitur liber ⁊ pretor fuiſſe ⁊ eadē equitate agitata coraȝ eo valent. vt in glo. ⁊ tex. ℂ Quero vtrum barbarius fuerit pretor: ⁊ determinat gl. ꝙ ſic. Ultramō. contra per. l. herēnius. ͭ. ꝺ decurio. quia in eo ſtatu quo te inuenero te iudicabo: ut. l. moueor. C. de ſer. expor. ſed barbarius fuit detect⁹ ſeruus: ergo uidetur fuiſſe ſeruus ⁊ ſic non pretor. Preterea dicit tex. eum functū pretura. nō dicit ꝙ fuerit pretor. Preterea ſi fuiſſet pretor non eſſet neceſſe ꝙ de equitate ualerent acta: q2 de rigore valerent. Et ex his concludunt cōtra glo. dico tamen ꝙ glo. bene loquitur. Non ob. contrarium primo. l. herēnius: quia ſolue: vt in glo. ad. l. moueor. reſponde vt in glo. Non ob. tex. dum dicit eum functū pretura: quia ſm do. Jaco. eſt quedam deciſio: quia bene ſciebamus ꝙ ipſe erat functus pretura: vt in tex. dicere enī ꝙ non iure fuit vſus pretura eſt ſtultitia. immo fuit creatus pretor ⁊ iuriſconſult⁹ reſpondet ad ius non ad factuȝ. ⁊ dicit ꝙ fuit pretor. Nō ob. ꝙ ipſi dicunt ꝙ acta de rigore valerent: neduȝ de equitate ſi fuiſſet pretor: quia reſpondeo: vt in precedenti queſtione. ℂ Quero nunqd acta coram eo valeant. iſta queſtio nō eſt dubia: quia acta ualent: vt hic videtur per tex. ⁊ in hoc oēs concordant. ℂ Quero que eſt ratio ꝙ acta per iudicem minus idoneum valent. Jaco. de ra. ⁊ Guil. dicunt ꝙ hͦ eſt duplex ratio. prima auctoritas principis vel pupuli creantis hunc pretorem. vt in. ꝟ. cum etiam. Secunda ratio fuit publica vtilitas ne tot acta coraȝ eo pereant: ⁊ hec ſecunda ratio probaᷓ ibi auferre ⁊c̄. Pe. ⁊ Ci. poſt eum tenent ꝙ fuerit vna ratio. ſ. pu. vtilitaſ ne actorum multitudo periret: ⁊ huic opi. applaudit. Di. vt in. c. i. in. viii. q. eꝰ de regu. iur. li. vi. Et ſumit argumentū ad. q. pone aliquis geſſit ſe diu pro tabellione[a]: ⁊ multa inſtrumenta ⁊ acta confecit. poſtea apparet ipſum non fuiſſe tabellionem: quia non habebat priuilegium: an facta per eum valeant. dic ſm Ja. de ra. ⁊ Guil. ꝺ cu. hͦ qui dicunt ꝙ hic fuit duplex ratio quare inſtrumenta facta ⁊ acta per eum non ualent: q2 licet fuerit vna rō. ſ. publica utilitas: tamen alia ceſſat vt auctoritas eius qui potuit hunc creare tabellionem. pro hac allegat Guil. l. actuarios. C. de nume. li. xii. tu dic ꝙ inſtrumenta valeant tenendo opi. Pe. quam in ſimili tenet Di. in. c. i. pro hoc videtur tex. in auc̄. de tabel. §. pe. in ſi. de docu. propter vtilitatem contrahentiū nō annullandis: vt in auc̄. de tab. col. iiij. Non ob. l. actuarios: quia loquitur in certis exactoribuſ pecunie publice qui ſine licentia principis hoc nō poſſent: ⁊ ita eam intellexit Guil. ꝺ. ꝺ adop. l. non aliter: ⁊ ibi dixi ⁊ in. l. nec ei. §. eorū. Iteȝ predicta[b] ſunt in ar. ad. q. ꝙ ſi coram iudice ſūt multa agitata: licet poſtea appareat excommunicatus acta valeant ⁊ idem in prelato qui multa adminiſtrat: vt valeant que facit: licet appareat poſtea ipſum non fuiſſe idoneuȝ: vide que dixi in. l. ii. C. de ſen. ⁊ no. in. c. ſciſcitatus. de reſcriptis.

Ex repetitione ſequenti.

ℂ Utrum quis poſſit publicum officium petere ibi. Tu āt. Et an barbari⁹ fuerit p̄tor: ibi. Iſtis ad ſolacium. Et an geſta per barbarium valuerint ⁊ quare: ibi. Uenio ad tertiū. Et an barbari⁹ fuerit effect⁹ liber: ibi. Uenio. Et an ad ualiditatem actorum barbarij requirantur iſta tria cōmunis utilitas ⁊ publica auctoritas ſuperioris. Et error populi: ibi. Nō. Et an ualeāt geſta a notario putatiuo: ibi. Et p hoc. Et an ualeat ꝓceſſus excōmunicati occulti: ibi. Sed qd. Et an ualeant contractus facti a non legitimo prelato: ibi. Sed quid dicem⁹. Et an promotio facta a papa ignoráter ꝺ apoſtata valeat. ⁊ ſi ſciuit eum apoſtatam an uideatur diſpenſare: ibi. Sed quid de ſeruo. Et an ſententie ſpirituales epiſcoporuȝ putatiuoruȝ ligent: ibi. Sed quid de ſententijs. Et an teneat iudicium motū a nō iuſto prelato: ibi. Sed quid de actionibus. Et an notarius ab officio priuatus poſſit uetera inſtrumenta perficere. Et quid ſi nō eſt adhuc dānatus: ſed pendet an poſſit inſtrumenta conficere: ibi. Quid de notario. Et an ſi papa tráſſerat epiſcopum de uno epiſcopatu ad alium ualeāt geſta a primo epiſcopo: ibi. Quid ſi papa. Et quomodo colligatur ex hac. l. ꝙ cōmunis error faciat ius: ibi. Demum. Et ex fama quis preſumitur dignus. Item innocens: ut in ſi. l.

b **Arbarius.** [c] Hec lex diuiditur in tres ptes primo poniᷓ thema. ſecundo eliciunᷓ ex eo tres queſtiones ſm glo. tertio iura in creato a populo extēduntur ad creatum ab impatore. ſecunda ibi. ſed nihil ei. tertia ibi queuis. Et breuiter hoc intendit propter publicam utilitatem ⁊ cōmunem errorem pretura ſeruo decreta eum pretorem efficit: geſta tenent ⁊ ſeruum in libertatem deducit. ⁊ hec ſunt vera in p̄tore creato a populo romano multo magis ſi ab imperatore. h. d. ſm Guil. ℂ Caſus. Barbari⁹ philippus ſeruus fugitiuus a dn̄o romā aufugit ibiq3 ſe pro libero gerebat: ⁊ talis erat in apparentia ⁊ habitu exteriori: vt dum preturā peteret a populo dignus pretura iudicareᷓ: ⁊ pretor decretus eſt ⁊ in ſua pretura multa ſtatuit ⁊ decreuit. Quero de tribus. primo an fuerit pretor: ⁊ videtur ꝙ ſic. ſecundo an geſta in officio ualuerit determinatur ꝙ valuerint equitate: q2 populus romanus pōt ēt ſeruo ꝯferre iuriſditōeȝ: ⁊ officium ⁊ eius exercitiū. tertio an fuerit liber. ⁊ videᷓ ꝙ ſic ex preſumpta voluntate populi: q2 preſumiᷓ ſe fuiſſe liberuȝ a principio ⁊ ante oīa feciſſe ipſum liberum. Coniunge has rōnes ſimul nō eſt defectus ex parte ptātis nec ex parte uolūtatis: ergo ⁊c̄. ſm Jac. qui tenet gl. ⁊ adde quod no. ͭ. de pac. l. tale pactū. in ſi. Poſtea dicit ſi imperator decerneret ſeruo preturā multo magis predicta forent vera. ℂ Nota primo ꝙ publicum pōt decerni petēti. Secūdo nota ꝙ ꝓpter publicam vtilitatē ⁊ ſupioꝝ auctoritateȝ ⁊ errorem cōem Barbarius fuit pretor. Tertio no. ꝙ

b Arbari⁹. ADDE poſt do. Jaſo. an hec. l. habeat locum in delegato. uide fely. in ca. cū dilecta. eꝰ de reſcrip. in ii. col. ⁊ inq̄ȝ tuȝ. d. Jaſo. hͦ in. ii. col. ⁊ȝ cū bart. in. l. more in illa. q. an ſtante ſtatuto ꝙ mulier nō poſſit ꝯhere ſine cōſenſu propinquoꝝ ꝙ nec poterit hereditatē adire limitat niſi hereditas eēt lucroſa adde ꝙ fuit de mēte ang. eius cōſi. ultimo licȝ ipſe non allegat eū ubi dicit ſinge enī nullos eē legatarios nec creditores quibus obligari poſſit ⁊ ibi refert ita obtinuiſſe: ⁊ pro hoc facit ꝙ cōſuluit ro. cōſi. ccccliii. ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ minor non poſſit ꝯhere niſi certa ſolēnitate ſeruata ꝙ ſi ꝯhit in eius utilitatem ualet nō obſtāte ſtatuto: ⁊ idem voluit ꝯſi. cccxvi. in quātuȝ ēt in. v. col. diſtinguit inter p̄ncipem ⁊ inferiorem conferentes dignitatē in habili vide de ueritate i. q. oldra. a ccc. xxv. viq3 ad. cccxxxii. naȝ pe. de anch. cōſi. ccccv. i. q̄tū ēt i nona col. ponit an princeps poſſit ſine cā auferre res alterius. adde ro. conſi. cccx. ⁊ dū in xi. col. tangit ꝺ ptāte pape in beneficialibus adde cal. cōſi. i. de tráſla. prelatoꝝ abb. ꝯſi. icipiēte archiep̄s ſpirēſis. Et i quātū ēt in. xii. col. examinat: an ex eo ꝙ qs plura inſtrumenta cōfecit preſumaᷓ notarius adde pe. de anch. cōſi. ccxiij. bal. cōſil. cccxix. qui aliter loqᷓ. i. li. ⁊ cōſi. cccxxix. Et in quātum facit ꝓ magno fūdamento ꝙ creare notarios ſit de reſeruatis principi. dic ꝙ oldra. cōſil. lxxv. dicit ꝙ q̄libet ordinarius pōt tabellionē creare: q2 nō eſt dignitas: ſed uile officium nec ē preſumēdū ꝙ tale uile officiū princeps reſeruauerit: ⁊ uerba oldra. de ipſo mētione ſi faciēs ſequiᷓ Jo. an. in adi. Spe. de inſtrumēto edic. §. reſtat verſi. ſed qs pōt. Et ꝙ notarius ſit uile officium uoluit ange. cōſi. cclxxxiiij: Et p ipm ēt uide ꝙ iſtrumenta confecta a notario impiali i terris eccleſie tolleranᷓ pp publicā utilitatē. ⁊ ꝙ non ſit dignitas: niſi ſit notarius magni p̄ncipis tenet bar. conſil. c. lxxiiij. Ser⁹ Jo. de ca. durantí.

eiſdem rōnibus geſta valent quecunqꝫ in pretu
ra greſſit: etiam ex officio: etiam. l. i. edictum cō/
dendo. Quarto no. ꝙ eiſdem rōnibus in libēr/
tatem eripitur. Quīto no. ꝙ hoc quod facit p̄n
ceps multo fortius iura tuentur: q̄ꝫ id quod fa/
cit populus. ¶ Op. ad primum notabile: ille q
petit officium incidit in legem iuliam ambitus:
vt. l. i. ff. ad. l. iul. de ambi. ergo non debet creari
ſed repelli tanq̄ꝫ criminoſus ꝛ ſuſpectus: vt. l. q̄
oīa. §. i. ff. de procur. So. illud verum eſt ante fa
ctum: ſed poſt factum tenet. In creatione ergo
futura procedit oppoſitum: ſed hic loquimur
facta creatione ꝛ approbatione. nam ſuperioris
approbatio oēm maliciam excludit ꝛ oēꝫ macu/
lam deleuit. Non ob. l. que oīa: qꝛ ibi ingerebat
ſe contra voluntatem dñi. h̄ ſm dñi voluntateꝫ.
facit. ff. de teſt. tu. l. ex ſnīa. Et eſt ſimile: qꝛ facili
us diſpenſatur in tollerando q̄ꝫ in promouēdo
ar. i. di. c. nō ꝯfidat. Scda ſo. eſt ꝙ priuatiꝫ ꝛ clā
non lꝫ petere honorem ſed palam ſic: qꝛ ex clā/
deſtina petitione preſumit̄ fraus ꝛ viciuꝫ animi
vt. ff. de admi. tu. l. nō exiſtimo: ꝛ facit quod no.
in. l. i. C. de ꝯ. iudi. Tertia ſo. eſt ꝙ h̄ loquit̄ in ci
uitate romana vbi ceſſat. l. iul. ambitus. ſm glo.
ſic ergo qñꝫ petitur honor licite: qꝛ publice: qñ
qꝫ licite qꝛ in vrbe roma ſm Ja. ¶ Sed ꝯ h̄ op.
de. l. q̄ꝫ q̄ꝫ. C. de epi. ꝛ cle. So. ibi eſt in epiſcopa/
tu. hic in pretura ſm glo. Tu melius dic: qꝛ idē
vtrobiqꝫ. nam petenti pōt papa ep̄atum ꝯferre
maxime ſi petat nō per viam gratie: ſed per viaꝫ
iuris ſcripti: vt qꝛ petat electionem ſuam confir
mari dum tamen a ſimonia ꝯmittēda abſtineat
tñ ſm quoſdam ſimonia non hꝫ locum in curia
romana iſtud eſt verum: qꝛ papa non cōmittit ſi
moniam: qꝛ papatus eſt ap̄latus: aut ſanctuꝫ fa/
cit: aut ſanctum recipit: ſed promouendi cōmit
tunt infinitas ſimonias in curia romana inſcio
ap̄lico: quapropter illicite ꝛ impure ſua benefi/
cia retinent: ꝛ ſicut beneficia emunt: ſic ꝛ benefi
cia aliis vendunt ꝛ deteriora faciunt eorum dā/
nationeꝫ preferētes aīe: que diabolo quotidie
deterioribus ꝯfirmat̄ actibus ſm naturam pec/
cati. nam vt dicit Hieronimus: peccatum qđ p
penitentiam nō delet̄ ſuo pōdere ad aliud tra/
hit. Quarta ſo. ad ꝯ̄riuꝫ eſt: qꝛ hic non petit ver
bis: ſed rebus ipſis ꝛ factis taliter ſe hn̄do ꝙ p̄
tura petiit eum magis q̄ꝫ ipſe preturam ſm Ja.
nam oꝫ volentem ꝛ nolentē principari q dignu ſ
eſt principatu. Dicit Ariſto. vir dignus bñ agit
vñ actus q ſm virtutē fiunt neceſſario laudē pa
riunt. nō. n. ſunt inanes ꝛ ſteriles: laus. n. parit
honorē: honor bonā fortunā. ars. ſ. bona dilexit
fortunā: ꝛ fortuna bona dilexit artē. i. induſtriā
ꝛ bonos mores: ꝛ raro ſeorſum ꝯſiſtunt. Laus
eſt ſermo illucidās magnitudinē ꝟtutis ſm Ari
ſto. ꝛ theorica ꝛ virtus alta petit: qꝛ diuinuꝫ qđ
eſt ꝛ ſemp ſurſum eius fama p aſtra volat ſicut
ait. Virgilius egregius. Tu aūt ex oībus cōclu/
de vtrū qs poſſit publicū officiū vel dignitatem
petere: ſic diſtīgue aut petit̄ p modū iuſticie aut
per modū virtutis: aut per modū ambitōis: aut
dubitat̄ qua mente petat. Primo caſu lꝫ pete/
re. vñ lꝫ electo ꝛ poſtulato petere cōfirmatōem:
vt ex̄ de elec. c. cupientes. li. vi. nam ipſe ꝓuoca/
ri nō ꝓuocare vr̄. ſcđo caſu ꝯcedi non impetrari
ꝯſueuit: vt. ſ. đ ori. iuris. l. ii. in fi. tertio caſu nec
impetrari nec ꝯcedi ꝯſueuit: imo tanq̄ꝫ temera/
rius repellit̄ q de ſe preſumit: vt. l. i. ad. l. iul. am
bi. quarto caſu aut loquit̄ in dignitatibus ſpūa/
libus ꝛ nō lꝫ petere: tñ ſi abſqꝫ prauitate ꝯcedat̄
valet ꝯceſſio: qꝛ ſuperioris decretū inducit pre/
ſumptōeꝫ iuſte petitōis. ar. hic ſm primā lec. nec
tñ pōt appellari ſi deneget̄ ꝛ bene merito: qꝛ de
gr̄a petit̄. ar. ff. de aqua quoti. ꝛ eſti. l. i. §. permit
tit̄: qꝛ ſuperior ſuū non tuū denegat tibi bñficiū
aut in officiis tp̄alibus: ꝛ in dubio preſumit̄ cō/
tra eum qui inuerecūde petit. tñ ſi concedat̄ lꝫ
retinere: vt hic. Palam aūt ꝛ bona fide peti lꝫ:
vt hic ſm Jo: no. ff. qđ cuiuſqꝫ vniuer. no. l. item
eoꝝ. §. i. ꝛ h̄ vera. niſi petat per ſimoniā. nam iu
riſditiones venales eſſe nō debent: vt in auc̄. vt
iudi. ſine quoquo ſuffra. §. cogitandū. nō. n. dꝫ
iuſticia eſſe venalis. Si aūt eſt dignitas que ip̄e/
ranti ꝓdeſt: ꝛ alii nō nocet: puta ſine admīſtra/
tione vel imperio. quidā cōcedūt ꝙ pecunia da
ri pōt: vt. ff. de polli. l. i. §. ſed ꝛ ſi quis: ſed publi
ce nō priuate. nam preſumit̄ ꝯ illum qui ex mala
ꝯſcientia timet exire in publicū. l. i. C. de famo.
libel. nam ex mala ꝯſcientia digna timere natu/
rale eſt: ꝛ qui furtiue ꝛ clam nitit̄ malam ꝛ iniu/
ſtam cām habere preſumit̄: ꝛ male res agit̄ cuꝫ
quod virtute fieri dꝫ id pecūiam tentat̄. ſm Tu
lium. Itē cauendū eſt ne qs ſupra fortunā ani/
mū gerat. nam nō oībus oīa cupienda ſūt: vt ait
Saluſtius. nam ab illicitis ꝛ noxiis abſtinenduꝫ
eſt ꝛ oꝫ prudentē magis regulare cōcupiſcentiā
ſuā q̄ꝫ ſubſtantiā. ſicut ait Ariſto. primo politi/
corū. ¶ Iſtis ad ſolacium premiſſis veniamus
ad factū: ꝛ ad ſcđm no. ¶ Et primo op. ꝛ videt̄
ꝙ Barbarius nō fuerit pretor verus: ſed ſolum
putatiuus. Pe. dicit ſi ille qui nō iure decretus
eſt decurio: ēt ſi ſalariū perceperit nō efficit̄ de/
curio: vt. ff. de decu. l. herēnius modeſtinus: ſed
ſeruus de iure nō pōt creari pretor: vt. ff. đ iudi.
l. cum pretor. §. ſi. ergo ꝛc̄. So. gl. aut loqmur
vtrū receptio ſalarii ꝯferat officium vel dignita/
tem ꝛ dico ꝙ non ꝯfert: vt in ꝯ̄rio. Aut vtrū er/
ror cōis habilitet ꝛ dico ꝙ habilitat vt h̄. naꝫ er
ror populi pro veritate habet̄ vt hic ꝛ ius facit:
vt. ff. de ſupel. le. l. i. in fi. ¶ Secundo op. ꝛ vide
tur ꝙ Barbarius nō fuerit pretor: qꝛ talis me/
dio tp̄e aliquis eſſe p̄ſumit̄ qualis poſtea decla/
rat: vt. C. de ſer. expor. l. moueor: ſed hic. Bar/
barius poſtea declarat̄ inhabilis: ergo ꝛ interiꝫ
fuit. So. glo. ꝙ iſte Barbarius poſtea nō decla
rat̄ inhabilis: qꝛ liberat̄ in hora ſue creatōnis: ꝛ
ſic nō ob. ꝯ. ¶ Tertio op. qꝛ ſuo ꝯpetit publicū
offm̄: vt. ff. ſi qs cau. l. ſi qs ſeruū. So. iſte nō eſt
ſeruus. ꝯcludit ergo glo. ꝙ Barbarius fuit pre
tor. pro hoc facit: qꝛ vbi de publica vtilitate agi
tur perſone vtilitas nō curat̄: vt. ff. ad ſill. ſi quis
in graui. §. hi quoqꝫ: ꝛ ar. C. de preci. impera. of
fe. li. i. ¶ Sed ꝯ hoc op. primo de tex. qꝛ lꝫ pom
ponius hoc dixerit: tñ auctor legis hoc nō dicit
imo vr̄ dicere ꝯ̄rium: qꝛ dicit ꝙ ſeruit9 in Bar/
bario latuit ergo erat. alias non lateret: vt. ff. de
acqui. poſ. l. peregre. in pri. So. latuit preambu
la hora creationis: vel dic ēt tēpore officii geſtio
nis latuit ſeruitus. ſ. preambula non aūt tūc erat
ſeruus: ſed liber: ergo pretor. ¶ Item op. etiaꝫ
ꝯ hoc ꝙ ſeruus ꝛ libertas ad dignitatem aſpira
re non poſſint: vt. C. ſi ſer. aut liber ad decu. aſ/
pi. l. i. ꝛ. ii. So. h̄ ſpeciale ꝑ publicam vtilitateꝫ
ꝛ cōmunem errorem. Item op. ſi barbarius fuit
pretor: ergo geſta per eum valent de rigore. lit/
tera aūt dicit de equitate non de rigore. So. ea/
deꝫ equitate qua eſt pretor in habitu exercet in
actu: qꝛ ab vna cā ꝛ rōne procedit ꝛ eſſe opera/

ri ſm Ja. ¶ Item op. Barbarius eſt per obreptionem
promotus:ergo promotio nulla:vt.ĵ.de in ius vo.l.ſed
& ſi hac.§.patronum:& de nata.reſti.l.i.& de excu.tu.l.
qui teſtō.& de tuto.& cur.da ab his.l.tutor ſi petit᷒.So.
ibi loquunꝭ in factis priuatorum.iſta lex loquitur in fa/
cto publico & vbi verſaꝭ ius publicum auctoritate & vti
litate.preterea hic error cōis facit fingi non fuiſſe obre/
ptum. ¶ Item op.ꝙ Barbarius illicite inſignijs vſus
eſt.vnde non debet dolus ſuus ei patrocinari:ſed debꝫ
puniri:vt.ĵ.de fal.l.eos.§.qui ſe.So.ħ non eſt vſus illi/
cite inſignijs ex quo eſt pretor.ergo iure ei licet ſe talem
vocare qualis eſt:& ſic cōualeſcit dignitas in eo qui ē vi/
tioſe electus:vt no.ar.l.di.c.quicunqꝫ. ¶ Iteꝫ op.qua/
re Barbarius eſt pretor:ratio tex.eſt publica vtilitas:ſꝫ
iſta ratio eſt falſa.nam quo ad ſtatum Barbarij nō ver/
ſatur publica vtilitas:ſed quo ad litigantes : ergo ratio
non eſt vera. Sol.geſta dependent a ſtatu: quia ſi non
eſſet pretor & liber non valerent acta per euꝫ:vt ergo va
leant ideo eſt pretor & liber. Iſta ſolutio nō eſt vera: qꝫ
licet non eſſet pretor.ō iure ſufficit quo ad litigantes ꝙ
erat pretor de facto:vt.C.de ſenten.l.ſi arbiter: & ar.l.i.
de teſta.Si ergo dicis Barbarium eſſe pretorem & crea
tionem ſuam habere valentiam in ſeipā hoc redundat
ad priuatam vtilitatem Barbarij non ad bonum publi
cum.Barbario autem fauere qui decepit populum pec
catum eſt:& maxime quia criminoſus & infamis non ha/
buit canonicum ingreſſum. Preterea ſi barbarius fuit
pretor quare formatur queſtio de actibuſ geſtis vel ex/
ercitio:an valeant:quis dubitat valere cum ſint facta a
iuſto pretore. Preterea aut barbarius eſt pretor de iu/
re cōmuni:aut diſpenſatiue.primo modo non: quia nō
capax.nec ſecundo:quia ſuper defectu preſumpto non
intelligitur diſpenſatum:vt.ĵ.de re iudi.l.quidam cōſu/
lebant:& de excu.tu.l.idem vulpianus:& de nata.reſti.l.
.i.&.ĵ.de pecul.le.l.cum dominus. Preterea nil debe/
mus preſupponere fruſtra:ſed preſupponere Barba/
rium non fuiſſe pretoreꝫ eſt fruſtra reſpectu publice vti/
litatis:quia licet ſit oppoſitum geſta valent & ſaluaꝭ uti
litas publica. Item non debemus implicare tot incōue
nientias:quid dices. Guil.& Ci.dicunt ꝙ hic Barbari
us non fuit uerus pretor ſed putatiuus: & ſm hoc ħ lex
hoc dicit propter publicam utilitatem & ſuperioris au/
ctoritatem & errorem cōmunem ualent geſta a min᷒ le/
gitimo pretore:& hoc ſolum determinat hec lex.ſ.ex ua/
lentia actuum exercitorum q̄ diu latuit ĩhabilitas Bar/
barij:& alia que dicit circūferentia ſunt uel rationes ad
probandum geſta valere ſm eos.Sed pro glo.facit:qꝫ
pomponius dicit barbario non obeſſe ſeruitutem.Un/
de expreſſe decidit queſtionem quo ad perſonam Bar
barij:nec enim eſt dicendum non obſtitit.ſ.ō facto : ſed
de iure ſic.nam factum preſupponitur.unde de eo non
eſt opus diſputare ſm Ja. Item pro glo.facit ꝙ ſi Bar
barius eſſet minus legitima perſona:ergo pro nulla de
beret reputari:vt.ĵ.quod cuiuſqꝫ vniuer.no.l.i.§.ꝙ ſi
nemo.Et confirmo glo.tali ratione:ubi eſt defectus ſo
lum in perſona electi confirmatio ſuperioris tribuit ei
ius:& idem eſt in promotione:unde ſi homicida qui ē
irregularis vel ſimoniacus confirmetur in epiſcopū vel
prelatum valet cōfirmatio ſuperioris.ar.ĵ.quod fal.tu.
auc̄.l.i.§.iteꝫ pomponius.facit quod no.Archidi.viii.
.q.i.in ſcriptis.nam in eum hoc ius cadere poteſt virtu
te confirmationis:ut no.Inno.extra de cōceſ.preben.
.c.cum in noſtris.in prin.Sed certum eſt ꝙ promotio
barbarij habuit uim electionis & confirmatōis.facit qō
no.Archi.lxiii.di.in ſynodo.cum alium actum non req
rat ſed trahat ſecum ſuum effectum ſicut confirmatio:
vt.ĵ.de ꝯdi.& demon.l.publius:& no.per Inno.in.c.ni
hil eſt.extra de elec.&.c.cum inter canonicos:&.c.cū di/
lectus.e.ti.per Inno.& hoc verum in confirmatiōe pri/
cipis:ſed confirmatio inferioris non ualet:ſi in electio
ne ſit uicium intolerabile.ita intelligo Inno. in.d.c.cū
dilectus:& adde quod no. Inno.extra de do. & con.c.
cū olim.facit.ĵ.de excu.tu.l.qui teſtamento.Et ꝙ iſtud
ius cadat in ſeruo ſaltem diſpenſatiue.dicit littera aper
te ibi cum ēt potuit &c̄.nam & tenet iudicium ubi ſeruuſ
iudicat ſi non opponaꝭ exceptio:ut no. Inno.ex̄ de re/
ſcrip.c.ſciſcitatus:ergo in eo cadit iſtud ius quodāmo/
do:ſed in dicto.c.nihil eſt. Inno.uideꝭ dicere ꝙ error
cōis non proſit huic qui de ſtatu ſuo nō errabat: ſed be
ne proſit litigantibus errantibus:& ita poſt multa uer/
ba uideꝭ cōcludere Inno.in ſi.dicti.c.qō veꝝ credo: qꝫ
furtiuum ingreſſum habuit obripiens:ut.l.ſi.C.de pri
mi.li.xii.& ideo barbarij detecto ſtatu nō oꝫ ipſum ſen/
tentialiter priuari pretura:ſed declarari non eſſe qō no.
& hanc partem ꝯ barbariuꝫ preciſe tenet Inno.in.c.cuꝫ
dilectus.ex̄ de elec.& qō dico in ſeruo idem in excōmuni
cato:quia nō recipit tituluꝫ dignitatis maxime ſpiritua
lem:ut no. Archi.lxiii.di.c.nullus. ¶ Uenio ad tertium
notabile de ualentia actuum exercitoruꝫ & uideꝭ primo
ꝙ nō ualeant.nam barbarius non fuit pretor q̄tum ad
ueritatem:ergo falſus pretor:ergo acta nō ualent.ut.l.
.ij.C.de eo qui pro tu.&.C.de ſacroſan.ec.l.decernim᷒.
Si uero eſſet opi.glo.nō eſſet opus laborare:quia bar/
barius fuiſſet uerus & legitimus pretor:ſed tenendo ꝙ
q̄tum ad ſe nō fuerit uerus pretor:ſed q̄tum ad alios
debet uerus pretor reputari.tunc oꝫ ſoluere ꝙ alia ē ex
ceptio.tu nō es creatus:alia tu nō potes eſſe.nam ibi in
primo abeſt factum.in ſecundo ius & eius executio hoc
nō eſt hic:quia nō erat defectus in facto:ſed in iure vbi
nō abeſt veritas facti ſed iuris.iſte nō videꝭ falſus ſꝫ in/
habilis:vt no.ĵ.de procur.l.qui procuratorio.§.ſi. Ad
.l.decernimus.rñ.ꝙ ibi nunq̄ fuerat creatus:ſed ſe in/
tromiſerat & inuaſerat ſicut tyrānus. ¶ Secundo op.
ſi barbarius nō fuit pretor.ergo detecta veritate proce
ditur per modum declarationis & non per moduꝫ pri/
uationis.ergo retro geſta apparent infirma:qꝫ declara
tio retrotrahitur:vt.l.pe.ĵ.de re mili.&.l.furti.§.i.ĵ.de
infa.So.obiectio eſt vera per modum regule.fallit hic
in his que pertinent ad iuſticiam & iuriſditiōem.ita no.
Ja.ĵ.de acqui.here.l.quotiens. ¶ Tertio opp.& videꝭ
ꝙ acta ualeant de rigore iuris:ex quo barbarius erat in
quaſi poſſeſſione officij.nam ſola quaſi poſſeſſio ſufficit
in temporalibus:ut extra de iure pa.c.cōſultationibus
So.dicit Inno.ꝙ illud eſt verum in his quaſi poſſeſſio
nibus in quibus nō requiritur decretum ſuperioris: vt
quaſi poſſeſſio iuris eligendi & preſentādi.ſecus ubi re/
quiritur auctoritas ſuperioris.nam ſi ibi eſt interpoſitū
decretum de iure.ualet qō ſit de rigore iuris.ſi nautē de
facto loqꝭ hec lex & Inno.extra de elec.c.nihil. ¶ Op.
ꝙ acta nō ualeant.nam barbarius ſciebat ſe nō proce/
dere legitime:ut.ĵ.de procura.l.ſi procuratorem abſen
tem.So.nego ꝙ non legitime procedit ex quo creatus
erat. ¶ Uenio ad rationem.diciꝭ hic acta ualere ꝑpter
publicam utilitatem.ꝯ immo idem in priuata: ut.C. de
ſen.l.ii.So.iuriſditio delegata pōt conſiderari triplici/
ter.uno modo reſpectu delegantis.alio modo in ſeipſa
tertio modo reſpectu actus exerciti reſpectu delegantiſ
iuriſditio delegata eſt ordinaria.ſic̄ in dominio vſufru/
ctus formalis & cauſalis:ſed ordinaria iuriſditio eſt pu
blica auctoritate & vtilitate reſpectu iuriſditōis in ſeipſa
eſt idem.ĵ.de mune.& ho.l.munerum.§.iudicādi reſpe
ctu uero actus exercitij inter ticium & ſeium nō extendi/
tur qualitas iuriſditionis denominatur a priuato: vt.l.
.i.§.ius publicum.ſ̄.de iuſti.& iure. Ci.dicit ꝙ lex ꝯria
loquitur in liberto non in ſeruo qō nihil eſt:quia ſi id qō
nō eſt iuriſditionis ualet ꝑpter errorem cōmuneꝫ. vt.l.
.i.C.de teſta.multo magis id quod eſt iuriſditionis: qꝫ
eſt magis fauorabilis. ¶ Item op.dicitur hic nulla ra/

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK Baden-Württemberg

tione licẽre: quia error habetur pro conſenſu tenendo
glo. ſed contra immo pro diſſenſu: vt. l. ſi per errorem. ꝟ.
de iuriſ. om. iu. So. ibi error vnius perſone. hic populi
ſm gl. uł ibi error dat cãm actui exercito. hic eſt error i-
cidens quem habebat populus in latenti qualitate per
ſone. nõ autem fuit dolo inductus ad eligendum. Tu
dic error non habetur pro conſenſu quo ad Barbariũ
ſed quo ad acta. imo nec acta indigent fictione: ſed va-
lent ex equitate quam habent in ſeipſis. ¶ Item op. ſ
Bu. ⁊ op. cõtra eius ratiõem de auctoritate ſuperioris:
⁊ videtur ꝙ non requiratur auctoritas ſuperioris: vt. l.
. i. C. de teſta. So. ibi in actu teſtis qui de ſua natura nõ
deſiderat auctoritatem ſuperioris: vt no. Inno. in. d. c.
nihil. ¶ Venio ad aliam partem. dicitur hic ſm glo. ꝙ
barbarius fuit liber effectus. contra quia populus non
poteſt nihil auferre dominium rei mee: vt. ꝟ. qui ⁊ a qui.
. l. ſi priuatus. So. illud verum in alio populo ꝙ romão
in quo olim ſumma poteſtas ⁊ abſoluta reſidebat: vł ſ
ſpeciale fauore libertatis: vt. l. queris. ꝟ. de nata. reſti. nã
in ſeruo quedam veſtigia iuris naturalis remanſerunt:
vt. ſ. de iuſti. ⁊ iure. l. manumiſſiones. vnde de facili ad
talem naturam reuertitur: vt. ꝟ. de pac. l. ſi vnꝰ. ꝟ. quod
in ſpecie. ſimile in reſtitutione natalium per viam legiti
mationis. vnde ſepe videmus ꝙ princeps reſtituit filiũ
ad ſucceſſionem alteri agnato quod tamen in dubio ſ
non uidetur velle: vt extra de preſcri. c. ꝗuis. li. vi. ⁊ no.
per glo. ꝟ. de libe. ⁊ poſthu. l. gallus. §. ⁊ quid ſi tantum.
¶ Secũdo op. actus agentium non debent vltra eorũ
intentionem operari: vt. l. neratius. ꝟ. de re iudi. ſed hic
non fuit verus animus dande libertatis: vt. ꝟ. de dolo.
. l. nec ignorans. So. immo preſumptione huius legis
ſm Ja. bu. animus interceſſit uerus: vel dic ꝙ non ope
ratur vltra: niſi in his ſine quibus uoluntas ſuum effe-
ctum non haberet: vt. ꝟ. de procura. l. ad rem mobilem.
⁊ l. ad legatum: ⁊. ꝟ. de acqui. here. l. illõ. ¶ Tertio op.
de libe. cauſa. l. non mutato. vbi dicitur ꝙ dignitaſ ⁊ ho
nores ciuiles non liberant a poteſtate: ⁊ iõ dico ꝙ bar-
barius nõ fuit liber: ſed ſolum in poſſeſſione libertatis:
⁊ hoc vult littera ibi ꝙ diu latuit ⁊c̃. ⁊ ibi ſi ſciuiſſet: nam
omnia que animo concipiuntur nõ poſſunt perfici ſine
vera ⁊ certa ſcientia: vt. ꝟ. de reg. iur. l. in totum. §. omnia
facit ad hoc. C. de his qui a non domino ma. l. ſi. ⁊ de ſi
deicõ. lib. l. generaliter. §. ſi quis tutorem: ⁊. ꝟ. de mili.
teſta. l. neqꝫ. §. ſi ſeruum: quia non creditur ꝙ princeps
velit alicui p̄iudicare: vt extra de auc̃. ⁊ vſu. pal. c. ex tua
rum. Item ꝙ non fuerit liber facit. l. pe. C. de prepo. ſa.
cubi. Concludamus ergo tres ſi. concluſiones. prima
eſt de barbario ꝙ nõ fuerit pretor. ſecũda de actibꝰ exer
citis ꝙ valuerunt. tertia ꝙ barbarius nihil fuit quo ad
ſe ſed quo ad litigantes aliquid fuit: ⁊ ſic a caſu ⁊ fortu
na populus romanus fuit ſeruus ⁊ ſubiectus ſeruo. for
tuna enim omni rei dominatur. Et ſi dicatur ſi Barba
rius non fuit liber: nec pretor: ergo fuit iudex incompe
tens quomodo acta valent. Solu. quo ad ſubditos iu-
dex competens fuiſſe videtur: vt ſupra dixi: ſed in ſeipſo
nõ poteſt habere dominium nec iuriſditionem. argu. ſ.
de ſta. ho. l. qui furẽ. ¶ Modo querere reſtat an cõmu
nis vtilitas ⁊ publica auctoritas ſuperioris ⁊ error po-
puli omnia iſta tria eſſentialiter requirantur ad ualida-
tionem actorum: ⁊ videtur ꝙ ſufficiat ſuperioris aucto
ritas cum quaſi poſſeſſione libertatis: vt. C. d ſen. l. ſi ar
biter. Econtra ꝙ periculum multorum diſpenſet hec:
⁊ ſic ſit finalis ratio publica vtilitas: vel quaſi. Econtra
videtur ꝙ ſufficiat ſolus error cõmunis qui facit ius: ⁊
maxime in iudice ordinario cui ſubditus nil poteſt op-
ponere ex quo eſt in pacifica quaſi poſſeſſione iuriſditõ
nis auctoritate ſuperioris: vt notat Inno. extra de offi.
dele. c. cum ſuper. per Archi. ix. q. iiij. nõne. vbi omnino
vide. nam quaſi poſſeſſio nõ debet eſſe ſterilis. ponit ex

go vſum quẽdam qui eſt exercere iuriſditionem: vt no.
Inno. extra de reſti. ſpoli. c. in litteris. So. credo ꝙ po-
tiſſima ratio ſit error cõmunis ⁊ ſuperioris auctoritas:
vt. d. l. ſi arbiter. nam ita debet iſta lex intelligi ꝙ hic cõ
muni errore pro libero habebatur. Item ibi interuenit
ſuperioris auctoritas. i. delegatio ſuperioris: ⁊ ſi eſt illõ
in iuriſditione delegata que eſt extraordinaria ⁊ odioſa
ergo idem in ordinaria que eſt fauorabilis neceſſaria ⁊
ampliãda: vt. l. i. §. cum vrbem. ſ. de offi. prefec. vrb.
¶ Et per hoc puto ꝙ ſi barbariꝰ nõ exercuiſſet niſi vni-
cum actum. ille actus valeret ⁊ de equitate ita valuit pri
mus actus quem fecit ſicut ⁊ vltimus. Ponamus ꝙ de
ficiat auctoritas ſuperioris. nũquid error cõmunis ſuffi
ciat. exemplum in eo qui diu ſe pro notario geſſit: an va
leant inſtrumenta. ſemper enim falſum cõmiſit dum ſe
in notarium ſubſcripſit: ⁊ videtur ꝙ nõ valeant de rigo
re ſed de equitate. ar. l. noſtre. ⁊ l. i. C. de teſta. nam nota
rius eſt teſtis approbatus a iure. vt. l. hac conſultiſſima
. §. ſi. C. de teſta. ⁊ l. i. Dominus Azo dicit cõtrarium in
auc̃. de fide inſtru. vltra dicit nõ valere: ⁊ idem tenet hic
Guil. per. l. actuarios. C. de actua. Nõ ob. hec lex quia
hic non erat aliquis defectus: niſi in perſona Barbarij.
qui defectus eſt defectus materie: ſed in queſtione pro-
poſita eſt defectus forme: immo eſt funditꝰ falſitas: vt
. ꝟ. de fal. l. eos. §. qui ſe. vnde ſue ſcripture nõ debet cre
di: vt. ꝟ. de eden. l. ſi quis ex argentarijs. §. i. ⁊ C. de pro
ba. l. iubemus. tenetur tamen iſte ſcriba partibus ad in-
tereſſe: vt. l. ſi. C. de teſ. quia in officio teſtamenti in quo
nõ requiritur ſuperioris auctoritas: ſed nemo eſt tabel-
lio: niſi creetur tabellio a ſuperiore: vt no. per Inno. ex
tra de fide inſtru. c. cum. p. tabellio: nec iuuat quaſi poſ
ſeſſio: quia in ea fuit mala fide verſatus. facit quod no.
per doc. C. de fide inſtru. l. ſi ſolẽnibus. ¶ Sed quid di-
ces de iudice vero qui tamen erat excõmunicatus iuriſ-
ditionem exercuit: an teneatur proceſſus ſuus: ⁊ videt̃
ꝙ nõ: vt no. in. l. i. C. de iur. ⁊ fac. ig. Tu dic cõtrarium
ꝙ occulte excõmunicatus partibus obeſſe nõ debet. ar
gu. l. noſtre. nam iſte excõmunicatus eſt verus iudex in
ſeipſo: ergo multo fortius valent in eo geſta vel acta ꝙ
in Barbario. facit qđ no. Inno. in. c. cõſuluit. extra de p-
cu. ¶ Sed quid dicemus in his que nõ fiunt per modũ
iuriſditionis: vt in cõtractibus: an de equitate valebunt
cõtractus ſcripti iure facti a nõ legitimo prelato. Si q-
dem eſt intruſus de facto non ualent. xij. q. ij. alienatio-
nes. Si vero auctoritate ſuperioris: tamen illa auctori-
tas nõ valet: vt quia cõfirmatus erat excõmunicatus q
habetur pro mortuo quo ad ſpiritualia pro nõ cõfirma
to: vt no. per Inno. in. c. nihil. Et tũc ſubdiſtinguo: aut
eſt actus neceſſarius ⁊ valet. ar. ꝟ. de mino. l. ait pretor.
. §. permittitur. ⁊ de procur. l. procurator totorũ in ſi. ⁊
ar. huiꝰ legis: q: iuriſditio eſt neceſſaria ⁊ debita ſubdi-
tis imperatori: vt in auc̃. de queſto. §. ſuper hec. Aut eſt
volũtariꝰ: ⁊ tũc aut concernit proprietatem rerum: aut
fructus. primo caſu nõ valet cõtractus: ut. C. de eo qui
pro tutore. l. ij. ⁊ de iureiuran. l. iuſiurandum. §. i. ſecun
do caſu ualet ſi erat in bona fide: quia adminiſtrationẽ
facti habet: licet nõ habeat ius plenum. ar. extra d elec.
. c. querelam: ⁊ extra ne prela. ui. ſuas. c. ſi. ⁊ hoc in pre-
latis. ſecus in tutoribꝰ non legitimis qui nihil poſſunt:
nec in iudicio: nec extra in preiudicium domini: ut. l. q
neqꝫ. ꝟ. de rebus eorũ. uam dominus in eorum admini
ſtratione nõ ſuccedit nec cogitur ratum habere: ut. l. ſi-
lie. ꝟ. de ſolu. ¶ Sed quid de ſeruo religioniſ qui fugit a
clauſtro: ut ſunt apoſtate: an ſi papa ignorãs promoue
at eos ualeat promotio: puta ad epiſcopatum: ⁊ dic ꝙ
nõ ſunt epiſcopi: ſed tamẽ ualet id quod faciunt ex quo
cõmuni errore pro epiſcopis reputãtur: ut hic: ⁊ iſte ca
ſus frequenter contingere poteſt. Ratio autem quare
non eſt epiſcopꝰ: quia hoc ius ipſo iure nõ cadit in apo

ſtatum.ſecus in homicida:in quo cadit ius ipſo iure:⁊ ideo eſt verus epiſcopus:ut no.per Inno.extra de cõceſ.preben.c.cum in noſtris:⁊ donec remoueatur ⁊ remouendus eſt tanq̃ criminoſus ⁊ indignus:ſed q̃diu non priuetur verus prelatus eſt:nec ob.ff.de fideicommiſ.li.l.cum vero.§.ſubuentam:quia ibi agitur de preiudicio tertij.hic vero de iure ſolius cõcedẽtis puta pape.Simile ſi dolus dat cauſam contractui ⁊ ſequat̃ traditio dominium transfertur:ut.l.eleganter.in prin.ff.de dolo.¶ Sed quid ſi papa ex certa ſcientia taleſ promouet.dico ꝙ diſpenſare videtur: vt.ff. de re iudic.l.quidam cõſulebant:⁊ no.in.l.ij.C.de diuer.offi.li.xi. Inferiores autem non diſpenſant niſi cauſa cognita:⁊ in caſibus premiſſis:vt in.c.atſi clerici.extra de iudi.⁊ p hoſt.⁊ Inno.extra de fil.preſby.c.veniẽs:vbi dicit ꝙ nõ poteſt haberi pro legitima diſpenſatione temerariũ factuʒ inferiorum quod eſt valde no.¶ Sʒ quid de his quos iſti prelati putatiui ordinant per modum legis cõdende:vt in.c.vt animarum.§.ſtatuto.extra de cõſti.lib.vi. an valeant.breuiter eſt caſus hic ꝙ ſic.tamen dicit Inno.ꝙ licet proceſſus exercitij per modum iuriſditionis inter partes nõ veniunt caſſandi:vt hic.ſecus in.l. quia ſunt caſſanda quo ad futura dãnata auctoritate:vt no. Inno.extra de elec.in.c.nihil.tamen iſtius caſſatio non trahit ſuum effectum retro.Cõclude ergo ex premiſſis ſic ꝙ quidam ſunt actus per modum legis:quidaʒ per modum iuriſditionis cõtentioſe:quidam per modum conuentionis:quidam per modum liberationis:⁊ facit .ff.de cõdi.indebi.l.ſi vrbana:⁊.ff.de pac.l.ſi tibi.§. cuʒ poſſeſ.¶ Sed quid de ſententijs ſpiritualibuſ epiſcoporum putatiuorum an ligent.videtur ꝙ nõ:quia cum deus liget nõ ligat cõtra veritatem:vt ar.C.ff.de cõdi. ob cau.l.ſi pecuniam.§.ſi ſeruum.vnde in ſententia excõmunicationis plus cõſideratur veritaſ q̃ opinio:vt no. ar.xi.q.iij.c.ſententia paſtoris.Credo ergo quo ad tertiam huiuſmodi cõcluſionem habebit adminiſtratiõeʒ iuriſditionis meri ⁊ mixti imperij tam in ciuilibus q̃ in criminalibus ⁊ per inquiſitionem ⁊ officium iudicis: vt hic:⁊ hoc eſt verum in ſpiritualibus que fiunt ratione publice vtilitatis ⁊ publici officij.ſecuſ in alijs vt no.Inno.extra de cõſue.c.cum dilectus:⁊ de hoc not. Archi. xi.q.i.nos in homine vbi omnino vide per eum.¶ Sed quid de actionibus motis a nõ iuſto prelato:vel ab eo qui poſtea remotus eſt ab actu vel ab officio:vel dignitate vel adminiſtratione:an tenet iudicium.ar.ꝙ non. .ff.de iudi.l.nõ icirco.§.cum poſtea:⁊.ff.rem ra.hab.l. procuratoris.§.fi.In cõtrarium facit.ff.de ſolu.l. diſpẽſatorem:⁊.l.eius qui.ff.ſi cer.pe.⁊ de admi.tu.l.qui vulgo.⁊.l.actor.ff.rem ra.ha.Tu dic ꝙ prima pars eſt vera in prelatis:ex quo ſunt in pacifica poſſeſſiõe.ar.l. noſtre:⁊ extra de elec.c.querelam.ſecunda pars eſt vera in tutoribus ⁊ ſimplicibus adminiſtratoribus de quib' ẽt loquitur gl.in.l.que omnia.ff.de procura.⁊ adde qđ no. per Di.in.c.i.extra de reg.iu.li.vi.in.viij.q.vbi ſentit ꝙ lex noſtra loquitur ⁊ habet locum in officijs publicis ⁊ auctoritate ⁊ vtilitate.ſecus ſi vtilitate priuatis vel priuatis vtilitate ⁊ auctoritate ſm Di.⁊ officium prelatorum cenſetur publicum auctoritate ⁊ vtilitate. ar.ff. de iuſti.⁊ iur.l.i.§.ius publicum in ſacris.¶ Quid de notario ab officio priuato:an vetera inſtrumenta publicare ⁊ perficere poterit:⁊ videtur ꝙ ſic.nam iſta pars eſt uera:q: alijs non debet nocere cõtra notarium lata ſententia:vt.ff.de infa.l.lucius.cum ſimilibus:⁊ facit quod no.Inn.extra de hereti.c.fraternitatis.ex quo.n. ſentẽtia amotionis ſortitur ſuum effectum:ex tunc nõ valent ſcripture poſtea inchoare:ſed retro vetera cõſummare poteſt:quia ſententia nõ mutat vim retro arg.C.ut cauſe poſt pub.aſſint tu.l.i.¶ Quid ſi notarius nõ eſt adhuc dãnatus de falſo:ſed pendet proceſſus:an interim poſſit inſtrumenta cõficere:⁊ videtur ꝙ non.vt.C.de p cur.l.reum criminis.ar.ff.de excu.tu.l.diximus : q: ideʒ operatur proceſſus pendens quod ſentẽtia.ff.de excep. l.fundum:⁊.l.fundi.Ad idem facit.ff.de libe.cau.l. qui de libertate:⁊.ff.de ſolu.l.quod ſi forte.§.i.de admi.tu. .l.chyrographis.§.penul.Ecõtra videtur:q: pendentia proceſſus operatur idem quod ſententia abſolutoria:quia dubium ⁊ certum paribus paſſibus ambulant pro reo:ſed non operantur idem quod cõdemnatoria vnde ex quo interiʒ eſt in poteſtate officij videtur quod poſſit officium exercere niſi expreſſe interdicatur : ut.l. mortis.ff.de pe.⁊.d.l.chyrographis.§.fi.cũ ſi. Ad idẽ facit quod no.ff.de infami.l.furti.§.i. nam ⁊ miles anteq̃ ſit exauctoratus pro milite eſt tractandus.facit ad hoc quod no.ff.de infa.l.ij.§.miles:⁊ de eden.l.ſi quis .§.i.⁊ ibi per Odofre.Credo ꝙ hec pars ſit verior : q: licet interim ad nouum honorem nõ poſſit aſpirari.tamen executio officij prioris nõ denegatur:q: eſt in quaſi poſſeſſione quod interim ſibi competit iure proprio. nam etiam interim notarius eſt.Non ob.C. de ſuſpec. tu.l.eum.quia officium tutele eſt gratia alterius tantuʒ introductum:⁊ non intereſt tutoris:ſecus in officio tabellionis.nam honor eſt ſibi credi:⁊ ſua intereſt:⁊ ẽ officium publicum auctoritate ⁊ vtilitate priuatum: ⁊ facit quia in dubio cõſtitutus poteſt licite poſſidere ⁊ vti poſſeſſione:vt.ff.de no.ope.nun.l.ſi prius.cum ſi.⁊ ſicut nõ auferent bona ſibi interim.ita non debet auferri officium nec ſtatus.ar.ff.de ſta.ho.l.qui furere.nec etiã fama:ut.C.de infa.l.nulla.honeſtiuſ tamen facit ſi interim abſtinet a nouis inſtrumentis.immo videtur ꝙ ſit omnino prohibitum ſicut ferre teſtimonium : ut.l.i.§. .l.iulia.⁊.l.ij.de teſti.⁊ no.in.l.i.C.de reis poſtu.li.xi.niſi dicas aliud in teſte ſimplici:aliud in tabellione : nam infamis nõ põt eſſe teſtis.tamen poteſt exercere tabellionatum:niſi in officio delinquerit ⁊ ſit amotus ab eo. Item dictum tabellionis eſt magis autenticum q̃ dictũ teſtis:vt no.inſti.de inuti.ſtipu.§.item uerborum.Iteʒ quidam nõ poteſt eſſe in iudicio teſtis:ſed in contractibus ſic.vt.C.de hereti.l.quoniam:nõ credo totaliter ſideʒ annichilari ſed diminui:ſi poſtea culpabilis eſſe iudicetur.¶ Quid ſi papa tranſtulit epiſcopuʒ de vno epiſcopatu in alium epiſcopatum ignorans tamen primuſ epiſcopus aliqua geſſit an valeãt[a]:⁊ uidetur ꝙ ſic:quia papa nõ uidetur executionem officij adimere ignoranti:ut extra de reſti.ſpoli.c.audita.niſi ex eo ꝙ ſit plene trãſlatus a iure.argu.ff.de offi.pre.l.ſi forte.ar. cõtra.ff. de manu.uin.l.ſi pater:⁊.l.pater ex prouincia:⁊ ar.ff.de iudi.l.ij.§.i.ubi nõ requiritur ſcientia:ſed ibi fauore iudiciorum.hic auteʒ eſt oppoſitum.alia non ob.⁊ ideo iudicium quod fecerunt litigantes coram eo. ⁊ quia in .l.contraria tractabatur de lucro captando.hic de damno uitando ſaltem de damno expenſarum in lite . facit quod no.ff.de procura.l.ſed ⁊ his.¶ Et conclude tres caſus.quandoqʒ quis nunq̃ fuit in iudicio de iure: ſed de facto.tamen in colorata poſſeſſiõe:⁊ loquitur lex noſtra.quandoqʒ fuit de iure ⁊ de facto.tamen erat priuationi ſubiectus:quia dolo obtiuerat officium uel dignitatem:⁊ tunc ualent interim geſta etiam quo ad ſciẽtes quia uere eſt talis pro quali ſe gerit donec per ſuperiorem remoueatur.quandoqʒ quis iam fuit in officio:ſed hodie non eſt:tunc an ualeant geſta.ſi quidem per ſententiam ſit amotus nõ ualent. naʒ ſi in lege noſtra eẽnt geſta poſtq̃ depoſitionis ſententia eſſet lata cõtra Barbarium:⁊ tunc geſta non ualerent.ut no.Inno. extra de accu.c.qualiter.in glo.magna.Sin autem eſt ſibi alias adempta iuriſditio:propter errorem ipſius adhuc acta tollerantur: ut extra de reſtit.ſpolia.c.audita:⁊ de hoc

[a] ¶ Valeant uide cal. cõſi. i.de trãſ.prela.

a ¶ Excõmunicatũ. AD DE qñ ualeant geſta ab excõicato ualeant. d. car. cõſi. xi. ⁊ facit ꝑ dicto bar. ħ ꝙ uoluit ſede. cõſil. xiij. q́ ꝑcutiens laicũ incedentẽ in habitu clericali putãs illũ clericuꝫ ⁊ ſe excõicandum ⁊ ſi celebrat ſimiliter irregularem. ꝙ tñ reuera nõ eſt ⁊ ſi ꝓmoueat ad beneficium ꝙ uallet ꝓmotio. Et an ualeant iſtrumẽta excõmunicati uide Fede. cõſi. lxxiiij. ⁊ cxlvi.

¶ De officio prefecti vigilum. Rubrica.

b Apud

a nocte fieret. uide bar. in .l.i. ad fi. ff. furti. aduer. nau. cau. ſta.

c ¶ Plerũqꝫ. dictio plerunqꝫ facit regulam. ad de glo. ⁊ ibi Jo. de imo. in. l. non dubitamus. de condi. ⁊ demõ. ⁊ tex. cũ gl. i. l. ſi plures. ⁊ ibi rai. nico. de neapo. ĵ. ð vul. ⁊ pup.

d ¶ Cõmittitur incendium. Qua pena ſit puniẽdus qui dolo ponit incendium in aliqua domo uide plene per ex. in

tangitur. ĵ. ſi cer. peta. l. eius. in princi. ⁊ facit quod no. ĵ. de condi. indebi. l. ſi non ſortem. §. qui filio. licet enĩ abſenti ⁊ ignoranti iuriſditio cõferatur. tamen nec exercitium confertur nec admittitur ignoranti: ut notat Inno. ⁊ Hoſtien. extra de reſti. ſpolia. c. ex ꝯqueſtione. Archidia. in. c. iij. extra de procura. lib. vi. Sed quomodo reſpondetur ad. l. ij. §. i. ĵ. de iu. ubi ignorans habet exercitium iuriſditionis prorogate. Reſpon. in iuriſditione prorogata eadem eſt ratio in ſubſtantia cum iuriſditione principali: ⁊ ideo ſufficit ſcientia circa iuriſditionem principalem: licet circa acceſſoria non ſit ſcientia: nam accreſcit ignoranti: ⁊ facit ad predicta ꝙ interduꝫ quid ex vna auctoritate procedit ⁊ ualet ex alio proceſſus: vt no. Inno. extra de reſcrip. c. cum ex officij. ſecus ſi in eo a quo principaliter confertur iuriſditio erretur. argu. ĵ. iudi. ſol. l. iij. §. ⁊ ſi quidem. ⁊. ĵ. de acquiren. here. l. ſed ⁊ ſi de ſua. Sed quid ſi non eſt ignorantia circa factum ſuperioris: ſed circa qualitatem ſue perſone labitur: vt quia credit ſe excõmunicatuꝫ[a] cum non ſit: an valeat proceſſus. credo ꝙ ſic: vt. ĵ. de conditio. ⁊ demõ. l. multum: quia circa impedimenta iuris inſpicitur veritas. non ſua opinio ſingularis: ⁊ eſt arg. ĵ. de iur. ⁊ fa. igno. l. regula. §. qui ignorauit. ¶ Demum quero quomodo colligitur hic ꝙ communis error faciat ius. nã ſi non interueniſſet hic factum ſuperioris neduꝫ error populi: ſed etiam error totius mundi non pareret ius aliquod. Solu. eſſe habilem vel inhabilem in iuris diſpoſitione conſiſtit: vt. ĵ. de probatio. l. ab ea parte: ſed error communis inhabilem habilitat. ergo ius facit: vel dic ꝙ ius facit valere geſta. que alias non valent ð iure. ¶ Sꝫ oppo. ⁊ videtur ꝙ non ſolum in facto cõmuni ⁊ generali: ſed etiam in facto ⁊ contractu ſpeciali cõmunis error facit ius inter partes: vt. ĵ. ad macedo. l. iiij. ⁊ C. ad macedo. l. zenodorus. Solu. iſtud ſpeciale hodie in exceptione macedoniani. nam ille qui credit eum cui mutuat eſſe patremfamil. non contendit macedo. ideo dãnificandus non eſt in amiſſione pecunie mutuate: quia agit de damno vitando: vbi error facti non nocet: ⁊ maxime error communis: vt. ĵ. quando acti. de peculio eſt annalis. l. queſitum. niſi ſit lata ſententia: quia tunc error ſingularis nocet: ſed error communis in effectu nõ nocet: vt. d. l. queſituꝫ. alias eſt. §. ⁊ pro. §. communiter allega. Deinde apparet in littera noſtra ꝙ opi. communis preualet veritati. alibi vero nihil valet: niſi cum veritate concurrat: vt. ĵ. de acquiren. heredi: l. i. §. quod dicitur. alibi dicitur veritas opinioni prefertur: vt. ĵ. de iniur. l. eum qui. §. ſi. gl. ĵ. de heredi. inſti. l. ⁊ hoc tiberius dicit ꝙ ibi ignoramus certitudinem voluntatis veritas preferenda eſt. Inno. dicit ꝙ veritas regulariter eſt preferenda. fallit quandoqꝫ vt hic cum ſi. vt no. per euꝫ extra de biga. c. nuper in iſto generali nõ inſiſto ad ꝑſens. Deinde no. glo. ꝙ legitime actum ex ſuperuenienti caſu non retractatur: ⁊ colligiẽ illud notabile quo ad acta que legitime proceſſerunt non quo ad effectum Barbarij: quia non proceſſit legitime ſm verum intellectuꝫ nec poſſumus arguere in contrarium ex littera conditõnali. que dicit ſi ſciuiſſet ⁊c̃. quia verum ſi ſciuiſſet ⁊ creaſcet: ſed preſumitur non creaturum eſſe ſi ſciuiſſet indignum: quia non preſumitur id factuꝫ eſſe quod fieri nõ debeat. ¶ Venio ad vltimam parteꝫ. dicitur hic ꝙ multo magis in imperatore. Contra immo pari ratione: qꝫ pari poteſtate: ⁊ ſicut in natura pari vnus alio maior nõ eſt: vt no. de manu. in. l. apud eum. ita nec hic. preſertim quia a populo proceſſit: vt. l. i. ŝ. de conſti. princi. ⁊ ð origi. iuris. l. ij. §. nouiſſime. Solu. verum eſt ex parte poteſtatis: ſed ex parte conſenſus facilius ⁊ verius conſentit vnus ꝙ̃ plures: vt. l. iij. in ſi. ĵ. ð acqui. poſſeſ. facit quod notat Inno. extra de ſenten. excõ. c. grauem. ¶ Secundo oppo. ſi errat princeps errat vnus: ⁊ non erat error communis: ergo minus debet dici non multo magis ꝙ̃ in Barbario: vt ſit ſenſus ꝙ ſi barbarius fuiſſet creatus imperator: multo minus noceret ſeruitus imperio ꝙ̃ ꝑture: quia imperatori nihil oppõi poteſt dummodo ſit catholicus ſicut nec pape. Expoſitiones glo. loquũtur de imperatore creato quod no. ¶ Vltimo iſta lex allegatur ꝙ quis preſumitur dignus ex fama. de hoc notat archid. viij. q. ii. dilectiſſimi. Item preſumitur innocẽs ex fama: niſi ſuo conatu ſumpſerit originem contra exiſtentiam veritatis: vt. ĵ. de adul. l. miles. §. penul. ⁊ illa que per famam ſciuntur preſumuntur ab omnibus ſciri: vt no. in. l. i. C. de recepta. ¶ In tex. ibi propter vtilitatem. iſta ratio tangit effectum ⁊ cauſam efficientem. ¶ In tex. ibi ſed ⁊ ſi. iſta ratio tangit intentionem creantis cuius ſummum imperium demonſtratur: quia poteſt diſpenſare de officio in ſtatu ſeruitutis ⁊ libertatis. Et ſic eſt finis.

¶ De officio prefecti vigilum. Rubrica.

Apud. Hec lex primo ponit qualiter iſti fuerunt a pricipio inuenti ⁊ creati ⁊ a quo. Secundo dicit a quid ſit eorum officium: ⁊ circa que habeant iuriſditionem: ⁊ hoc dicit totꝰ tex. ſecunda ibi in. l. iij. §. cognoſcit. Et nota tex. ibi proprie ſalutis ⁊c̃. Et nota tex. ꝙ incendia ſepiꝰ fiunt culpa eoruꝫ qui in domo habitant. ¶ Nota ꝙ cuſtodes puniuntur de negligentia: ⁊ dicuntur eſſe in culpa propter malam cuſtodiam. ¶ Item nota ꝙ iſte prefectus eſt ſpectabilis: ⁊ nota de pena eorum. ¶ Item nota ꝙ quando de nocte fieret[b] aliquod furtuꝫ poſſent cuſtodes torqueri vt furem ĩdicent: vt ibi ⁊ de ſeruis cuſtodientibꝰ ⁊c̃. vide que dixi in. l. i. in ſi. ff. de fur. aduer. nau. ¶ Nota hunc titulum pro capitaneo guardie cui data eſt modica cohertio: ſcilicet fuſtigare: vbi auteꝫ ſeuerius debet puniri: debet ipſum remittere ad poteſtatem vel capitaneum. ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ plerunqꝫ[c] immo ſemper. vt. ĵ. de peri. ⁊ cõmo. rei. vendi. l. ſi vendita. Solu. illa lex debet limitari ſm hanc. l. ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ interdum flagellis ceditur: ⁊ ꝙ eius pena ſit ictus fuſtium. Contra immo debet comburi: vt. ĵ. de incen. rui. nau. l. qui edes. Solu. aut incendium cõmittitur per culpam: ⁊ loquitur hic. aut per dolum: ⁊ loquitur contrarium. ¶ Oppo. ad hanc ſolu. immo ⁊ ubi cõmittitur per dolum non eſt pena ignis: ſed debet decapitari: vt. l. capitalium. §. qui ob inimicitias. ĵ. de penis ⁊. l. ſi. ĵ. de incen. rui. nau. Pro quorum ſolu. dic ſm Jaco. de are. ꝙ aut cõmittitur incendium[d] dolo aut culpa aut caſu fortuito. primo caſu aut ſit incendium in ciuitate aut in uilla. primo caſu aut incendiarius eſt uilis ꝑſona: aut in dignitate poſitus. primo caſu ſi incendium eſt magnum debet tradi beſtijs ⁊ poteſt comburi: vt dicta. l. ſi. §. datur. coniuncta. l. qui edes. de incẽ. rui. nau. ſecus ſi eſſet paruum incendium: quia tunc debet decapitari: vt. d. §. qui ob inimicitias. Si vero eſt perſona in dignitate poſita: tunc ſi eſt magnum incendium decapitatur: ſi eſt paruum incendium deportatur: vt. d. l. ſi. §. ſi. de incen. rui. nau. Si uero incendium eſt commiſſum in villa: tunc eſt minus periculum: ⁊ ideo ſi eſt perſona vilis: ⁊ incendium magnum debet decapitari: vt. d. l. capitalium. §. i. ⁊. §. nunꝙ̃. ſi autem eſt paruum tũc debet deportari: vt. d. l. capitalium in prin. Si vero eſt

.l.data opera.C.qui accu.quid autem ſi incendiũ eſt cõmiſſum negligentia vel leuiſſima culpa.vide per bar.⁊ ſali.in conſi.incip.Saluatoris nomine inuocato ad.q.propoſitam ⁊c.vbi dicit ꝙ immittens tenet ad emendationem damnum paſſo:non autem ad aliquam penam per.d.§.qui ob inimicitias.facit.l.ſi vendita de peri.⁊ cõmo.rei vend.vide etiã ſali.in.l.que fortuitis.C.de pigno.actio.⁊ i.d.conſi.ponit plene qd ſi aliqs de familia imiſiſſet incẽdiũ an dñs teneat.uide tex.⁊ bar.in.l.ſi ſeruus.§.ꝓculus.j.ad l.acql.ſi aũt ignorat in dubio preſumitur a dño ⁊ habitãtib⁹ vt hic ⁊ i.d.l.vendita:⁊ ideo tũc tenetur dãnũ paſſo ⁊c.d.l.ſi ſeruus.§.ſi furnuz ⁊.§.ſi inſulã ⁊.l.qui occidit.§.in hãc ⁊.d.l.capitalium.⁊ uide bald.in.l.pignus.C.de pig.acti.ubi a quo preſumatur ignis immiſſus:⁊ ang.de are.in tractatu maleſi.in.ṽ.incẽdiario.⁊ an incẽdiũ ſit caſus fortuitus.uide bal.i.l.i.C.depoſi.bal.hic.⁊ in.l.ſi creditor.C.de pigno.acti.⁊ ad ſuperius dicta uide ſalice.i.d.l.data opera:⁊ in.d.l.ſi uẽditor.

in dignitate poſitus ⁊ eſt in villa ſi eſt incendiũ magnum deportatur.ſi paruuz relegatur:vt.d.l.capitalium in prin.⁊.§.qui ob inimicitias.cõiuncta.l.ſi.in ſi.j.de incen.rui.nau.⁊ in omnib⁹ huiuſmodi caſibus debet damnum emendari:vt.l.qui edes.§.i.coniuncta.l.ſi.in ſi.j.de incẽ.rui.nau.Si vero per culpam tunc minus puniatur ꝗ̃ ſi dolo:vt.j.ad.l.cor.de ſicca.l.in lege:⁊ hoc eſt verum ſi eſt in lata culpa.Si vero eſt leuis culpa tunc punitur pecunialiter non corporaliter:⁊ ſi non poteſt ſoluere punitur in corpore:vt.d.l.qui edes.Tertio caſu quando eſt incẽdium cõmiſſum caſu fortuito nõ tenetur ad aliquid ſed imputatur caſui:vt.l.pe.de incen.rui.nau.⁊ hoc modo intelligas vbicunqꝫ de iſto tractatur qui igni cauſam preſtat quomodo ⁊ qualiter puniatur.

¶ De officio ꝓconſulis ⁊ legati. Rubrica.

p

PRoconſul. Proconſul anteꝗ̃ ingrediatur prouinciaꝫ ſibi deputatam iuriſditionẽ voluntariam exercere poteſt non contentioſam:ſed legatus proconſulis nullam.h.d.vſqꝫ ad.l.obſeruare.intelligo ſm Guil.ꝙ reſpectu iudicis eſt neceſſaria:licet reſpectu partium ſit voluntaria.¶ Op.dicitur hic ꝙ extra prouinciam non habet iuriſditionem etiam uoluntariam legatus procõſulis cõtra.l.apud proconſulem.de manu.vin.Sol.ibi eſt egreſſus prouinciaꝫ:hic nõ.Et allegatur hec lex ꝙ ſi aliquis pretendit iuriſditionem ab aliquo qui ſit inferior principe ꝙ extra territorium nõ poteſt exercere iuriſditionem voluntariã ſecus ſi a principe dignitatem ꝓtenderit:vt hac.l.ij.in ſi.dixi in.l.non aliter de adop.quaꝫ lego cum.l.nec ei.§.i.ꝙ tabellio poteſt creari ab alio ꝗ̃ a principe:vt ibi ſm Guil.de cu.modo tabellio eſt creatus ſm formã huius ciuitatis ⁊ ipſius ſtatuti an poterit extra territorium ciuitatis illi⁹ cõdere inſtrumenta:⁊ videtur tex.hic ꝙ nõ.cuꝫ talis tabellio hoc habeat ab inferiore a principe licet hoc ſit de iuriſditõe voluntaria.dico tamẽ ꝙ inſtrumenta in illo loco facta vbiqꝫ valent:vt.l.i.C.de emen.li.ſecus ſi tabellio pretẽderet officium a pepa vel a principe vel comitibus q faciunt principis auctoritate:⁊ tunc vbicũqꝫ poſſunt.pro hoc eſt glo.j.de excu.tu.l.nõ ſolum.§.⁊ ſi teſtamento.⁊ nota Specu.in titulo de iſtru.edi.§.reſtat.ṽ.quid de huiuſmodi.⁊.ṽ.⁊ nota ꝙ tabellio.⁊ dixi in.d.l.nõ aliter.ſ.de adoptio.alias eſt in.l.nec ei.§.eorũ.eo.titu.⁊ hoc modo poteſt intelligi quod hic dicitur.

Ex.l.ſequenti.

¶ An ratihabitio equiparetur mãdato. Et an rector vel officialis poſſit vicariuꝫ facere ante ingreſſum officij vel poſt. Et an cognoſcens de cã tanꝗ̃ delegatus. Et nõ erat ſi ſuperueniat ratificatio eius qui poterat delegare valeat ꝓceſſus. Et an partes poſſent talem ꝓceſſum ratificare.

ADDE an incendium preſumatur culpa inhabitantium bal.conſi.xxv.⁊.lxxix.cccxx.iiij.li.⁊ conſi.ccclxxiij.⁊.ii.li.⁊ ↄſi.xiii.⁊.xxvii.⁊.cclxxv.⁊ ſequẽ.i.li.ang.conſi.cxcvii.

De officio proconſulis ⁊ legati. Rubrica.

a o Bſeruare debet.uide bar.in.l.creditores.C.de pigno.in prima col.

o

OBſeruare. Nota ꝙ officialis ſecuꝫ ducere vxorem nõ debet.alias pro ea tenetur.¶ Item nota ꝙ debet notificare aduentum ſuum.pro continuatione huius dixit ſupra quid facit ante ingreſſum.nũc ponit quid poſt ingreſſum:⁊ hoc dicit in ſumma. Procõſul p⁹ ſuum ingreſſum poteſt facere legatum:⁊ eidem iuriſditionem cõmittere:⁊ legatus proconſulis anteꝗ̃ procõſul prouinciaꝫ ingrediatur iuriſditionem nõ habet ⁊ ratihabitio procõſulis non confirmat acta per legatum:niſi ex nũc ⁊ procõſul ſi ſit impeditus ex cauſa neceſſaria ante igreſſum legatum poteſt mittere in prouinciam.hoc dicit vſqꝫ ad.l.ſolent.¶ Nota ꝙ ponitur debꝫ[a] pro poteſt:ut.j.ti.ij.l.ſepe.⁊.j.de procu.l.plautius.dixi late.in.l.creditores.in.i.col.C.de pigno.¶ Nota ꝙ officialis anteꝗ̃ ſit ingreſſus ꝓuinciam nõ habet in ea iuriſditionem.¶ Item nota ꝙ quis non poteſt dare quod non habet.¶ Item nota ex lege ſequen.que continuatur.⁊ glo.eius dum dicit hodie uicarius ⁊c.ꝙ cum officialis principis vadit alicubi ꝙ poteſt ꝓ eo dimittere vicarium ⁊ hoc hodie ſit multotiens.⁊ omnia poteſt facere que poteſt principalis officialis niſi membrorum abſciſionem:quod ꝑpetuo nota.¶ Item nota ꝙ interdum legatus a proconſule habet iuriſditionem etiam anteꝗ̃ delegatus habeatur:⁊ procõſul ingrediatur ꝓuinciam.¶ Item nota in ſi.ꝙ ratihabitio non equiparatur mandato[b].¶ Ad hoc op.de.l.ſi.C.ad macedo.So.ſm Ja.bu.ſi queris an ratihabitio equiparetur mandato ſic dicas.Aut illud qð fuit factum ante mandatuꝫ potuiſſet aliquo iure valere:⁊ tunc ratihabitio retrotrahit ⁊ mãdato ↄparat:vt in ↄ̃rio.Aut nõ potuiſſet aliquo iure valere:⁊ tunc ratihabitio nõ comparatur mãdato:nec facit retro acta ualere:vt ex tũc.i.a tempore quo fuerunt facta:ſed ex nunc ſic ⁊ ita debet itelligi hec lex.⁊ eſt bona ſo.¶ Op.ad hanc.l.aliquando.dicitur ꝙ legatum ſuum poteſt mittere anteꝗ̃ ingrediatur prouinciam.contra.§.nulli in auc.de defen.ciui.col.ij.vbi defenſor ciuitatis nõ poteſt facere vicarium.Sol.hic ſuberat iuſta cauſa ibi nõ.¶ Op.ad hãc ſo.imo ⁊ vbi ſub eſt iuſta cauſa impedimenti non poteſt facere vicarium immo loco eius alius ſurrogatur:vt.l.ſi longius.in prin.j.de iudi.Et iõ dic ꝙ aut queris an rector ciuitatis vel alius officialis poſſit vicarium facere ante ingreſſum officij aut poſt.Si ante:aut eſt iuſta cauſa impedimenti aut nõ.primo caſu poteſt vicariuꝫ facere:vt hic.⁊.l.aliquando.ſecundo caſu non:vt.ſ.l.proxima.§.ſi.cum determinatiõe ibi poſita.Si vero queris an poſtꝗ̃ eſt in officio poſſit facere vicarium[c] ⁊ ei cõmittere iuriſditioneꝫ ⁊ vicẽ ſuã ⁊ tunc aut ſubeſt iuſta cauſa aut nõ.ſi iuſta cauſa ſubeſt vt infirmitas que eſt iuſtum impedimẽ

b ¶ Mandato. De materia vide no.in.l.ſi.j.rem ratã habe.adde ꝙ ratihabitio nõ retrotrahitur niſi ad id qð a principio fuit inualiduꝫ.gl.no.in.l.iul.ait.j.qui ſatiſda.cog.⁊ ibi per doc.

c ¶ Facere vicariuꝫ.uide tex.in.l.nullus q.C.de decur.li.x.⁊ in.l.ſciẽdum.§.legati.j.de legatis.bal.in.l.ſi.j.ð excututo.⁊ in.c.ſi quis deceſſit.ſi de ſe.ↄtrouer.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK Baden-Württemberg

a ❡ Tanq̃ ꝺ legatus. viꝺ Inno. in. c. .ii. ꝺe cõfir. vtili vel inu tili.
b ❡ Ratifica re. facit qꝺ no. i. l. iſtar. .C. ꝺ iur. fiſ. ꝑ Innoc. in c. prudentiã ꝺ offi. dele. ⁊ adde ꝙ Io. an. in. c. aduerſus ꝺ imu. eccl. di cit ꝙ ſentẽ- tia lata ab excõicato ra tificari non põt. ſequit bal. in. l. dño guerram. in prin. in. ti. ꝺ ſinif. l. dein de incip. cõ ſuc. regni. ⁊ adde q̃ not. doct. in. c. ſi gnificaſti. ꝺ foro cõpe. ⁊ adde ꝙ ubi iuriſditio iu dicis põt eli di. ꝑ excepti onẽ ſi nõ op ponit ab in tio ꝓceſſus habitus te- net. c. ſi. ⁊ ibi Inno. de fo ro cõpe. ſac gl. in cle. ii. ut lite pen. ⁊ adde Io. an in. c. cum ↄſuetudinis de cõſue.
c ❡ Nõ ↄfir mat. uiꝺ bal. i. l. cũ antea C. de arbi. ꝑ bar. i. l. i. C. ubi de cri. a gi opꝫ. ⁊ ibi glo. nota.
d Olẽt enſe- nia re cipe. De iſtiſ uide bar. in l. lex iulia. § appet. ĵ. ad .l. iul. repe.
e ❡ Dici ꝙ ſic Idẽ dicit bal. ⁊ do. io. de Imol. in .l. ſi quis ſi- lio. §. eius g

tum: ⁊ tunc aut eſt longum tempus impedimẽ ti ⁊ non poteſt vicarium facere: ſed eo remoto debet alius ſurrogari loco eius: vt. d. l. ſi longi⁹ in pri. ĵ. de iudi. Aut non eſt longuꝫ impedimẽ tum: ⁊ tunc vicarium poteſt facere. argu. l. i. §. i. .ſ. e. ⁊ habetur in auc̃. de col. §. prohibem⁹ col. .ix. Si uero nõ ſubeſt iuſta cauſa tunc vicarium non poteſt facere. ita debet intelligi. §. nulli. in auc̃. de defen. ciui. col. ii. ⁊ vide glo. que eſt hic: ⁊ nõ inuenies in multis locis: ⁊ tamen eſt eadem glo. in. l. vlti. C. de offici. eius qui vicem alte. ge. ❡ Quero aliquis cognouit de aliqua cauſa tã q̃ delegatus[a] qui non erat poſtea ille qui delega re poteſt ratificauit: an valebit proceſſus ⁊ ſen tentia: ⁊ videtur ꝙ ſic per. l. licet. ĵ. de iudi. ⁊ q: ratihabitio retrotrahitur. vt. C. ad macedo. l. ſi. In cõtrarium determinat glo. in. d. l. licet. ⁊ be ne ſm doc. ⁊ idem no. in. l. inſtar. C. ꝺ iure fiſ. li. .x. in ſi. glo. magne. nam cum agitata per hunc fuerunt nulla non poſſunt ratificari. de hoc no. in. l. vnica. C. qui pro ſua iuriſdi. ⁊ in. l. i. ⁊ ibi ꝑ Ci. C. vbi de cri. agi oportet. ❡ Quero nunqd partes poſſunt eius proceſſum ratificare[b] cum fuerit iudex incõpetens: ⁊ videtur ꝙ ſic: vt. l. ii. .C. cõmunia vtriuſqꝫ iudi. ita no. in. d. l. i. C. qui pro ſua iuriſdi. Doc. dicunt contrarium: q: rati habitio non cõfirmat[c] que ſunt nulla ⁊ que non habuerunt ſua eſſentialia. Nec ob. d. l. ii. q: ibi nõ valet vt ſententia: ſed magis ex cõſenſu par tium: ⁊ hoc modo intelligitur quod ibi dicitur ⁊ no. in. l. i. C. de peda. iudi. ⁊ ibi glo. videtur cõ trariari. que hoc modo debet intelligi.

d **Olent.** Procõſul poteſt q̃tũ ad cognitioneꝫ cauſas meri imperij ſuo legato cõmittere: nõ q̃tum ad deciſionem: ⁊ proconſul nõ debet paſ ſim eſſentia recipere: licet quãdoqꝫ poſſit: nõ ta men ea que in minus tranſeunt. hoc dicit vſqꝫ ad ſi. ❡ Nota ꝙ auariſſimuꝫ eſt omnia enſenia recipere. ❡ Nota glo. illud quod ſit ex volunta te nõ debet fieri ex neceſſitate: ⁊ pro hac mate ria vide qꝺ no. in. l. cum de in reꝫ uerſo. ĵ. de vſu ris: ⁊ per doc. in. l. ſi certis annis. C. de pac. Di citur hic ꝙ non poteſt abſoluere vel cõdemna re: ſed an poteſt pronunciare eum eſſe liberan dum vel cõdemnandum: ⁊ poteſt dici ꝙ ſic per .d. glo. vide glo. in. l. i. C. ſi aduer. li. ⁊ in. l. ſi. C. qui ⁊ aduer. quos. que ſunt notanda ⁊ bene. Il le glo. faciunt ad multa: ⁊ ſunt argumẽta ad q̃ ſtionem. Statuto cauetur ꝙ poteſtas in vltimo tempore vel menſe ſui regiminis non poſſit ali quem abſoluere: an poſſit pronunciare eum eẽ abſoluendum: ⁊ poteſt dici ꝙ ſic[e] per dictas gl. ⁊ no. per Ia. de are. in. l. i. C. ſi aduer. li. ⁊ ibi per Ci. Et hec faciunt ad multas queſtiones q̃ poſ ſunt exemplificari. quas dicere nõ curo ⁊c̃.

Ex. §. ſequenti.

❡ Uerba generalia ⁊ indiffinita ſunt intelligẽ da ne cõtradicant alteri legi ⁊ ſic in dictis teſtiũ Et an iudices temporales vel perpetui poſſint cõtrahere in loco vbi regunt: ibi. Et ſic not. Et an cũ ſoluit ãnuatim poſſit in poſteruꝫ compel li: ibi. Item querit. Et quãto tempore requirat preſtatio ⁊ vnde oriat actio cũ longo tempore aliquid preſtatur: ibi. Quero. Et an obligatio q̃ aq̃ſita probatur ex aliqua preſcriptõne cauſet preſc riptionem: ibi. Iuxta. Et an poſſum pete re ad me pertinere eum tanq̃ vaſallum qui mi hi longo tempore ſuuit tanq̃ vaſallus: Ibi. Quid.

Non uero. Iſte eſt bonus. §. ⁊ ha bet bonaꝫ materiam in tex. ibi vt victus quotidiani cauſa. ❡ Nota ꝙ ꝓ hibitus emere in aliquo loco itelligit poſſe eme re victualia ſibi neceſſaria per iſtũ tex. ſm Guil. ſa cit. ĵ. de pigno. l. in quorum. In tex. ibi non ꝑ tinet. ſ. nõ intelligitur de enſenijs ne contradice ret his que ſupra dixi. ❡ Et ſic nota ꝙ ṽba ge neralia vel indefinita ſic ſunt intelligenda ne ↄ̃ dicant alteri legi. ſic in dictis teſtium: vt extra ꝺ teſti. c. cũ tu. in glo. In tex. ibi ad munerũ quali tatem. i. ad preſtationis neceſſitatem in poſteꝝ. Guil. de cu. examinat hic duas q̃ones. vna eſt ꝺ ↄ̃tibus iudicũ. vtꝝ iudices tpales vel perpetui poſſint inire ↄ̃ctũ in loco quem regũt: q: hec lit tera videtur ↄ̃dicere: niſi victus cã. quam q̃ſtio nem hic examinat Guil. pleniſſime: ⁊ vide que dixi. ĵ. ſi cer. peta. l. principalibus. ❡ Item que rit hic Gui. an qui ſoluit aliqd annuatim poſſit in poſterum ↄpelli: ⁊ videt ꝙ ſic: vt. ĵ. de vſuris .l. cum de in rem ṽſo. In ↄ̃riuꝫ vr per hunc tex. ⁊ ꝑ. l. ſi certis annis. C. de pac. ⁊ de vſuris. l. cre ditor: ⁊ de ope. li. l. operis nõ impoſitis. Gl. di cunt aut creditor vult fũdare intentõeꝫ ſuam ex ſola preſtatione diuturna inducẽdo ipſam ꝑſta tionem tanq̃ modum ⁊ cãm obligãdi: ⁊ nõ po teſt. Rõ eſt: q: aut nos dicimus ꝙ põt rõne tpis ⁊ iſtud eſt falſum: q: tempus nõ eſt modus tol lendi ſeu inducendi obligatõem: vt in. l. obliga tionũ fere. §. pe. ĵ. de ac. ⁊ obli. nos dicim⁹ ꝙ ꝑt rõne preſtatõis: ⁊ hoc eſt falſum: q: cum ꝑſtatõ ſit ordinata ad deſtructõeꝫ obligatõis non põt operari ſuum oppoſitũ: vt. l. qui hoĩeꝫ in ſi. ⁊. l. in numeratõibus. ĵ. de ſolu. ſic intelligitur. l. cre ditor. ꝺ vſuris: ⁊. l. operis. ꝺ op. liber. Aut agẽs nõ fundat intentionem ſuam ex preſtatõne: ſed ex ꝓmiſſione ⁊ ad ꝓbatõeꝫ ꝓmiſſionis inducit ꝑſtationẽ diuturnã: ⁊ tũc aut allegat cã efficacẽ ⁊ ſolẽneꝫ ꝓmiſſiõeꝫ: ⁊ cogi dꝫ in poſteꝝ: vt. d. l. cum de in rem verſo. Aut nõ allegat cãm effica cem ad agendũ: ⁊ tũc ſecus: vt. d. l. cũ de in rẽ ṽ ſo. intelligit Guil. qñ ꝑſtatio vniformis fuit: q: ruſticus oĩ anno portabat equalẽ portõem. Sꝫ ſi fuit difformis: q: vno ãno portabat capones. alio ãno ſpallã porci: ⁊ tũc ſec⁹: q: tũc nunq̃ po terit cogi. allegat. l. ſeio. §. modico. ĵ. ꝺ an. lega. ⁊ de ſer. vr. ꝑdi. l. ꝙ aũt. ⁊ de fun. inſtru. l. q̃ſitũ. .§. ſi eodẽ. ubi ex difformi uſu teſtatoris nõ põt colligi itẽtio teſtatoris. ſimile uidiſtis in. l. de q bus. ſ. de legi. vbi ex difformi vſu populi nõ itel ligit intentio volẽdi inducere ↄſuetudinẽ: vt. l. nemo. §. tpalis. ĵ. de reg. iur. Ego credo ꝙ diſti ctio glo. ꝓcedat qñ de cã ex qua ſit ꝑſtatio non apparet: ſed qñ apparet cã ex qua ſit preſtatio: tũc nõ hꝫ locũ diſtinctio gl. ut puta ſi ꝓmiſi tibi nudo pacto oĩ ãno ſoluere. x. ⁊ ſolui ꝑ ãnos. x. ſimplr ſiñ expreſſiõe cãe. ad hoc: ut qꝺ hẽat du biuꝫ. mõ tu qui ſoluis agis ↄ̃ me: dicis ꝙ ꝓmiſi tibi ꝑ ſtipulatiõeꝫ: ⁊ ad hoc ꝓbandũ iducis ꝑ ſtatõeꝫ. an cogar gl. dicit ꝙ ſic. Ego dico ↄ̃rium q: cũ ↄſtet de cã precedẽti apparet ſolutũ ab ea cã: licꝫ inhabili. iſte videt tex. in. l. ſi certis annis .C. de pactis: ⁊ de acqren. poſ. l. iij. ⁊ inſti. de re. di. §. interdũ hoc mõ intelligo. prealle. l. operis nã ibi tenet patrono libert⁹ ad antidota. ut. l. ſi

maxime ꝑ il lũ tex. ꝺ iniu ſto teſta. ubi dicit ꝙ ſuc- ceſſor officij põt appro- bare id ſi iu ſtũ reperie- rit ⁊ referũt moderni i. l. .i. i pri. ĵ. qñ appel. ſit. ⁊ adde glo. ⁊ bar. i. l. ſi. C. ubi ⁊ apud quẽ. ⁊ adde bal. i. l. i. C. ſi aduer. lib. ang. in auc̃. de exhi. reis §. ſi. in ſi. io. an. in. c. trãſ miſſa. ꝺ ele. Imol. in. l. i. §. ſi qs ita. ꝺ ṽbo. obli. ⁊ dicit bal. in l. i. ĵ. ꝺ iuriſ. om. iud. per gl. ibi ꝙ ſi iu dex vltimo mẽſe executi oneꝫ facere nõ ꝑt ex for ma ſtatuti põt tñ ꝓnũ ciare facien dã. uide bal. ꝺ ⁊ fulgo. in l. i. C. ſi adu. lib. ꝑ cy. i. l. i. in. v. q. ĵ. ꝺ iuriſ. om. iu di. ꝑ roma. i l. cognitõ. §. vt poſſeſſio. ĵ. ꝺ offi. eius ⁊c̃. ꝑ bald. in .l. ſi nõ fortẽ .§. adeo. ĵ. ꝺ cõdi. indꝫ.

nõ ſortem.§.libertus.ĳ.de cõd.ide.⁊ ideo vide
tur pretextu illius obligatõis ſoluiſſe.modo cũ
illa obligatio nõ ſit efficax nõ poteſt cogi vi illi⁹
obligationis:nec vi alterius: quia nõ preſumiť
inita obligatio:hoc caſu cum conſtet de cauſa p̃
cedenti.¶ Quero quanto tempore reqritur pre
ſtatio.dicunt doc.quod decennium ſufficit: niſi
ex cauſa alimentorum vbi ſufficit triennium:vt
.l.i.C.de fideicommiſ.Ego dico quod ĩ cauſa a
limentorum:tunc ſufficit triennium quãdo con
ſtat quod alimenta ſunt relicta:alias requiritur
decennium etiam in cauſa alimentorum. Ratio
quia vbi alimenta ſunt relicta conſtat de natura
li obligatione que oritur ex teſtamento non ſolẽ
ni maxime circa alimenta:ut.l.ex teſtamento.de
fideicom.liber.¶ Item quero vnde oritur iſta
actio.gloſ.dicunt quod oritur ex contractu qui
allegatur.vide ſcõm gloſ.Si ego dicerem quod
debetur ex cõtractu venditionis vel locatiõis ex
contractu proſumpto oritur.i.orta preſumetur
per preſtatõnem.vide in allegatione cauſe non
eſt ius ſm doc.quia omnem cauſam allegare po
teſt.Odof.in.l.cum de in rem verſo.dicit quod
non poteſt aliam cauſam allegare quam ſtipula-
tionis.Et eſt ratio:quia cum ex ficta conuentõe
agitur nunq̃ fingit lex aliquã ſtipulationem:vt.
.C.rez in preſenti.demũ põt dici q̃ iſta actio ori
tur ex duobus.ſ.ex cõſenſu vero ⁊ ex promiſſiõe
ficta ⁊ preſumpta.ex conſenſu vero:quia ſi p̃ſto
tibi aliquid ſingulis annis vere conſentio:quia
volo te habere ſingulis annis ex promiſſiõe pre
ſumpta:quia preſumitur q̃ iſte conſenſus veruſ
fuerit ĩ ſtipulatõe ⁊ ſolẽnitate deductus.Itẽ po
ne debebas mihi.x.ſteti.x.anniſ q̃ nõ petij.poſt
.x.ãnos dicis tu feciſti mihi pactum de nõ petẽ-
do ⁊ hoc vis probare:quia ego paſſus ſuz te ſic
eſſe iſto tempore.⁊ videtur dicenduz quod per
curſum temporis probetur iſtud:quia ſi per cur
ſum temporis probatur pactum obligatorium
per iſtud tempus multo fortius liberatoriuz: ut
.l.arrianus:⁊.l.fauorabiliores:⁊ hoc videtur ex
preſſe.ĳ.de proba.l.procula.⁊ de vſuris.l.qui ſe
miſſes.Et q̃ conuentio liberatoria probeť iſto
modo.eſt glo.ordinaria in.d.l.cum de in rez v̈
ſo.⁊.C.cõmuni di.l.pe.⁊ q̃ ex ſola patientia pre
ſumať titulus ſeu factũ videť caſus in.l. ſi filius
.C.de pe.here.⁊.l.vi.de acquiren.heredita.In
cõtrarium videť.l.expreſſa:quia ſm hoc pſona-
les actões tollentur ſpacio.x.ãnoꝝ.cõtra.l.ſicut
⁊.l.oẽs.C.de preſcrip.xxx.uel.xl.an.⁊.l.i.de pre
ſcrip.lon.tem.⁊ iſti.de perpe.⁊ tem.ac.in ſi.pro
hoc facit q̃ ex ſola negligentia qs nõ perdit ius
ſuũ:niſi cũ reperitur expreſſum in iure:ut.l. in ſi
lijs.C.de decur.li.x.⁊ de agri.⁊ cenſi.l.cũ ſcim⁹.
.§.illud.ſed illud nõ videť iure cautũ: ergo ⁊c̃.
⁊ hanc partem tenent doc.⁊ reſpõdent ad.l.cuz
de in rem verſo.q̃ ibi iteruenit factũ ſoluẽtiſ per
quod itelligiť itentio exprimi.ut.l.de quib⁹.ſ.d
legi.Sed queſtio noſtra loquitur ĩ omittẽte nõ ĩ
faciente.per hoc reprehendiť glo.l.ſi quis diu-
turno.ĳ.ſi ſer.ven.Ego credo q̃ iſti optime di-
cant ſaluo in eo qõ rep̃hẽdũt opi.dicẽtiũ q̃ ĩ ſer
uitute que nõ habet cauſam cõtinuam ſufficit lõ
gũ tempus cum allegatione tituli:ut.d.l.ſi quis
diuturno.Ego credo q̃ iſti optime dicãt ſaluo ĩ
eo quod reprehendunt hos per.l.pe.C.cõi.di.
quia ibi preſumitur diuiſio:quia precedebat o-
bligatõ ad diuidendum.merito ſi longo tempo
re poſſidetur pro diuiſo intelligitur facta diuiſio
virtute preambule obligatõis.Sz vbi eſt patien
tia ſola ⁊ non precedit eam uera obligatõ non p̃
iudicat.per iſtum modum .reſpondeo ad.l.ſi fi
lius.C.de pet.here.⁊ ad.l.vi.de acquirẽ.hered.
quia ibi p̃cedebat cauſa ex qua poterat adiri he
reditas:quare merito operatur patientia virtu-
te cauſe precedentiſ:⁊ adde ad hoc quod no.x.
.q.iij.qa cognouim⁹:⁊.xviij.q.ij.ſuitiũ.¶ Iuxta
hoc quero an obligatio que acquiritur ſeu acq̃ſi
ta probatur ex aliqua preſtatione cauſet preſcri
ptionem:⁊ videtur q̃ ſic:quia ſi tu preſtas mihi
aliquid annuatim ego ſum in poſſeſſione iſtius
iuris:ut.C.de agri.⁊ cenſi.l.litibus:⁊ extra de e
lec.c.querelã:ergo preſcriptio eſt iſta que proce
dit mediante poſſeſſione.In contrarium facit:
quia vbi vera eſt poſſeſſio non eſt preſcriptõ:ſz
hic nulla eſt poſſeſſio:vt.l.vltra.ĳ. quorum bo.
veriaes eſt quod cum per curſuz iſtius temporis
nõ creatur ius nouum:ſed probetur acquiſituz
q̃ nulla eſt preſcriptõ.ex preſcriptõne enĩ ſumiť
ius nouuz:vt.ĳ.de vſuca.l.ſeqtur.§.lana.nec di
co quod iſte q recipit aliquid annuatim ſit ĩ poſ
ſeſſione per hoc quando recipit reſpectu perſo-
ne ſeu perſonalis obligatõis.ſic itelligitur.l.ſi.ĳ.
quorum bo.ſed quando recipit reſpectu rei: vt
cenſum reſpectu fundi:tunc itelligitur recipienſ
eſſe ĩ poſſeſſione iſtius iuris.ſic itelligitur.c. que
relã:⁊.l.litibus.C.de agri.⁊ cenſi.Poſſet tamẽ
dici ſubtilius quod ſic itelligitur iſtum eſſe ĩ poſ
ſeſſione reſpectu rei ſenſualis pro qua preſtatur
cenſus non iſtius obligatõnis ſeu actõnis perſo
nalis.quod patet ad ſenſum.nullum enĩ mere ĩ-
corporale põt poni determiate:qa actus corpo
ralis non cadit ĩ icorporalibus.Poſſeſſio autẽ
exigit actum corporis:ut.l.i.ĳ.vti.poſ.ideo actõ
nes que ſunt mere ĩcorporales:⁊ obligatões nõ
poſſidentur.Item qa res que nõ eſt preſẽs:nec
ĩ ↄſpectu nõ p̃t icipi poſſideri:ſed actõ vbiqz eſt
non ĩ conſpectu:ut.l.ſi.C.de preſcrip.lon. tem.
ergo ⁊c̃.vnde concedo quod iura corporibus
adherentia poſſidentur:vt ĩ.l.ſi.ĳ.vti.poſ.⁊.l.ſi-
cuti.§.ariſto.ĳ.ſi ſer.vendi.ideo ſi qs diceret ac-
tõnem confeſſoriam poſſideri.ſi qs diceret ſerui
tutem poſſideri:male diceret.¶ Quid ĩ eo q mi-
hi ſeruiuit longo tempore tanquam vaſall⁹ me-
us.nunquid potero petere ipſum ad me pertie
re tanquam vaſallum:⁊ loquor vbi aſſumo mihi
partes agentis.dic quod non.imo reqritur tem
pus longiſſimum:vt.l.cum ſatis.C.de agri.⁊ cẽ
ſi.⁊ hoc examiat An.de barulo.ĩ.d.l.litibus: ⁊
Odofre.ĩ.d.l.cum de ĩ rem verſo.⁊ per.l.ſi.C.d
preſcript.lon.temp.que pro liber.Et per ratõ-
nem:quia caſus ſtatus equiparantur cauſe crĩa-
li ĩ qua non ſufficiunt preſumptões:ſed reqriť
tur probatões luce clariores.Et eſt ratõ:quia
iſte caſus decennij non poteſt operari:niſi vbi o
peretur confeſſio ſola uel promiſſio:ſed cõfeſſio
ſola non operatur:qz iſte non eſt modus iducẽ-
di ſeruitutis materiam:vt.l.ĩ ſeruorum.§.i.ĳ.de
ſta.ho.⁊.l.cum ſatis.§.i.C.de agri.⁊ cenſi.facit
.ĳ.quemadmo.ſer.amit.l. naz ſatis.§.i.de aqua
plu.ar.l.ij.Additio.

s **I in aliam.** Proconſul de
bet obſeruare
ea que iferius deſcribuntur:⁊ ĩ prouin
cia ſibi deputata habet pleniorem poteſtatem
oĩbus preter pricipem.De cauſa tamen que ver
titur iter fiſcum ⁊ puatum non cognoſcit:licz co
gnoſcere poſſit.hoc dicit vſqz ad.§.vbi decretũ
in.l.ne quicquam. Et nota de conſuetudine ⁊
eius materia.

a Ege. qñ. §. vbi decretũ. p̃ſentibus ptibus vide no. i. l. adoptio. alias i. l. nã ita diu⁹. ff. ð adoptio. ⁊ i. l. ſi opus. ð op. no. nũ. vide que ibi dixi poſt doct. et de materia vide di. bar. ang. ⁊ imol. in. l. recuſare. ff. ad treb. ⁊ in. l. ꝙ iuſſit. ff. de re iud. Archi. in. c. ij. de ꝯfeſ. i vi. Inno. in. c. ad petitõnẽ. de accuſ. oino in. c. ij. de dolo ⁊ cõtu. i. vi. ⁊ qð no. in. c. ꝯſuluit. ð offi. ð le. ⁊ i. c. ſepe. de v̇. ſi. per Jo. an. vbi dicit i oĩbuſ actõib⁹ iudiciarijs eẽ neceſſariã citatiõnẽ: ⁊ bal. in. l. tres denũciatõeſ. C. quõ ⁊ qñ iudex. vbi dicit ad abſolutoriã ab obſeruatiõe iudicij neceſſariam eẽ citatõnẽ ⁊ tex. in. l. properandũ. §. ſi quidez. C. de iudi. barto. in. l. ticia. de accu. vide omnio bal. in rubrica. C. cõmi. vel epi. ⁊ qd de taxatiua expenſaꝝ. vide p̱ Inno. in. c. ſi. quod me. cã. ⁊ bal. in. l. terminato. C. ð fruc. ⁊ liti. expen. bal. in. l. ij. C. quõ ⁊ qñ iudex: ⁊ qð dixi poſt bart. in. l. cõſentaneũ. C. co. t. ⁊ adde bald. in. l. diffamari. C. de ĩgemanu. ⁊ in. l. i. C. qui nõ ob. lon. tem. preſcript.

b ¶ Sl. eſt ꝙ ſic. vide bar. in. l. ij. C. de ſen. ex peric. reci. ⁊ i. l. iii.

Ex. §. ſequenti.

¶ Quãdo interlocutoria debeat ferri cuz cauſe cognitione. Et an in offõ iudicis ſit neceſſarius libellus. Et an requiraꝰ litis cõteſtatio. Et que ſit dñ̃a iter ſniam ⁊ decretuz. Et q̃ pñt delegari.

n

E quicquam.

Ubi decretum.

Hic ẽ optimus. §. ⁊ legiꝰ quattuor modis in glo. ⁊ quinqz modis ſm Jac. de are. de cuius lec. infra dicetur. Et primo modo legiꝰ ſm glo. ꝙ hic ponaꝰ decretũ pro ſententia diffinitiua: ⁊ libellus põatur ꝑ quadã ſcriptura partibus miſſa: ⁊ ſm hãc lec. hoc intẽdit. Sẽtẽtia diffinitiua debet ferri p̃ſentib⁹ partib⁹ᵃ nõ per ſcripturã partib⁹ trãſmiſſam. h. d. ¶ Op. ad hãc lec. dixi ꝙ ſentẽtia diffinitiua dꝫ ptibus p̃ſentib⁹ ferri. ⁊ nõ põt per ſcripturam expediri. Cõtra de. l. diem ꝓferre. i p̃n. de arbi. Sol. diffinitiua debet ferri partibus preſentib⁹: vt hic: ſed interlocutoria eis abſentibus põt ferri: vt in cõtrario. qð no. ¶ Oppo. hic de. l. a ꝓcedẽte. C. ð dila. So. ibi erat talis iterlocutoria ex qua pſ poterat ledi. ⁊ ideo parte p̃ſẽte ⁊ legitime citata debet ferri: vt ibi. ſecus in alia interlocutoria: vt dixi. ¶ Op. ad hoc de. l. ꝙ iuſſit. ff. de re iudi. ¶ Pro cuius ſo. dic ſm Jaco. bu. ꝙ quedã eſt ſentẽtia interlocutoria que cõtinet aliquid dari vel fieri a parte ⁊ iſta equiparaꝰ diffinitiue: vt in. d. l. qð iuſſit: ⁊ in. l. qualem. §. pen. ff. de arbi. ⁊ hoc no. nã ſicut diffinitiua debet ferri cũ cauſe cognitione p̃ſentibus partibus ⁊ legitie citatis: vt. l. de vnoquoqꝫ. ff. de re iud. ⁊. l. peremptoriaſ. ff. de iudi. ⁊ ita ſit etiã in hac interlocutoria. Quedã eſt interlocutoria que nõ cõtiet aliquid dari vel fieri: ſed ex ea aduerſa pars poſſet ledi: ⁊ tũc etiã debꝫ iſta ferri p̃ſente parte ⁊ citata: vt. l. a ꝓcedẽte. p̃alleg. Quedã eſt iuterlocutoria ex qua aduerſarius nõ lediꝰ: vt in citatõne que eſt iterlocutoria: vt. l. cũ clericis. C. ð epi. ⁊ cleri. Idem põt in ꝓrogatione diei quaz facit arbiter: ⁊ tunc iſta põt fieri parte abſente: vt. d. l. diẽ ꝓferre in p̃n. ⁊ qð ibi no. ⁊ ita intelligo qð hic no. in glo. de diffinitiua nõ eſt dubiũ ꝙ debꝫ ferri parte p̃ſente: vt. d. l. de vnoquoqꝫ. Sed an in ſcriptis debꝫ ferri iterlocutoria. glo. eſt ꝙ ſicᵇ. in. l. ij. ð ap. que eſt cõtra tex. C. ð priuile. ſcho. l. fi. i fi. li. xij. Si vis ſaluare illã gl. dic ꝙ ibi eſt caſus ſpecialis ⁊ hec ẽt lec. licet ſit vera in ſe nõ tamen cõgruit littere: ⁊ ideo ponit glo. aliam lec. ꝙ hic loquiꝰ in decreto alimentorũ vel eorũ tranſactõne vbi requiriꝰ officium iudicis: ⁊ ſm hanc lect. hic. §. dicit ꝙ vbi imploraꝰ officiuz iudicis i quo eius decretum veniat interponẽdum nõ requiritur libellus: ⁊ hoc modo expone decretum. i. officium iudicis. ¶ Op. imo porrigo libellũ. ff. de excu. tu. l. ſcire oportet. §. opꝫ. glo. huius timore recedit ab hac lec. uel dic ſm Jac. but. hic ꝙ ibi libelluſ porrigiꝰ voluntarie ⁊ nõ neceſſarie: ⁊ ſic ſaluaꝰ hec lec. ¶ Quero ꝓ hoc nũqd in offõ iudicis ſit neceſſarius libellusᶜ glo. dicit quod nõ. in rubrica de interro. act. alia in. l. de ſubmer. C. de naufra. lib. xi. que notat contrarium: ⁊ idem tꝫ in. l. ij. §. dies. ff. quis or. in bo. poſ. ſer. ⁊ in. l. i. ff. de eden. in prin. Quid dicendũ. dic ꝙ quod daz eſt officium iudicis quod daꝰ loco deficiẽtis actõiſ: ⁊ i iſto dic ꝙ aut a pte petiꝰ aliqd dari vel fieri lꝫ ꝯcludaꝰ iudici: vt in ſalario aduocatorũ. qð petiꝰ iudicis offõ: ⁊ tunc i hoc neceſſarius eſt libellus. nam deliberatio ptis requiriꝰ vtrũ velit cedere vel cõtendere. Itez cauſe cognitio: ⁊ daꝰ ſententia diffinitiua. vnde nimirũ ſi libellus reqraꝰ ⁊ hoc ꝓpter generalia v̈ba: vt in auc. offeratur. C. de lit. cõte. maxime cũ actõie f verbo offĩ ꝯtineaꝰ: vt. ff. de act. ⁊ obli. l. actõis verbo: ⁊ iſti. de act. in prin. Aut nõ petiꝰ dari uel fieri a parte iudici. tñ̃ cõcludiꝰ: vt in offõ per qð petiꝰ reſtitutio: ⁊ i cautõne de damno iſecto: ⁊ i illo requiriꝰ etiã libellus°: quia reſtitutio plenã cauſe cognitionẽ deſiderat: ut. ff. de mino. l. i cauſe. §. cã cognita: ⁊ de iureiurã. l. naz ⁊ poſtea. §. ſi minor. ⁊ ibi no. i glo. Quoddã eſt offĩ in quo requiritur cauſe cognitio. nõ tamen ex parte iplorantis illud: vt quãdo imploratur iudicis offĩ: vt tutor deꝰ pupillo ex parte illius non requiriꝰ cauſe cognitio: ſed ex parte tutoris ſic: ⁊ in iſto nõ reqritur libellus ſm Guil. de cu. ⁊. ff. qui pe. tu. l. diu⁹. §. i. Quoddã eſt officiũ in quo nõ requiriꝰ cauſe cognitio: nec ex parte iplorantis illud nec alterius: ⁊ in hoc nõ requiriꝰ libellus: nec cauſe cognitõ: ut. ff. e. l. §. de plano. Quoddã eſt offĩ ꝙ cõpetit loco exceptõis: ⁊ i iſto nõ reqriꝰ libellus vt. l. plane. de pet. here. de volũtate tñ̃ põt porrigi. ut. l. ſcire oꝫ. §. oꝫ. de excu. tut. ⁊ hoc tenet ibi Guil. ꝙ de neceſſitate ibi nõ teneaꝰ offerre libellũ quod nota. ¶ Quoddam eſt offĩ iudicis nõ nobileᵉ ⁊ nõ pricipale: ſed deſeruit actõi: ut i offcio per quod petiꝰ executio ſñie iterlocutorie fieri. de qua executõe habes. ff. de mino. l. mior. vel per quod petunꝰ fructus uel alie acceſſiões poſt litem cõteſtatã: ⁊ tunc i iſto offõ nõ eſt neceſſarius libellus: ⁊ de hoc debet itelligi quod no. ff. de iter. act. i rubrica. ⁊ in. l. ediles. §. item ſciendꝰ. ff. de edil. edic. ⁊ no. ff. de dam. iſec. l. ſi qs. §. ſi. ⁊ ibi bona gl. ⁊ iſta no. quia ſũt dicta Guil. de cu. ⁊ Ja. bu. ¶ Quero nũquid i offõ iudicis requiraꝰ litis ꝯteſ. vide qð no. i. c. ſi. ⁊ ibi per Ber. extra de offi. iud. ⁊ per Cy. C. ſi ut ſe ab heredi. abſti. auc. ſi oẽs: ⁊ ideo nõ curo hic dicere. Legiꝰ ⁊ alio modo ſm glo. ꝙ ſi vnuſ iudex de cauſa cognoſcit ⁊ ſentẽtiã vult ꝓferre ꝙ nõ debet alij cõmittere ſcribẽdã uel legendam: ⁊ hec lec. nõ placet: quia nullo modo applaudet littere: ⁊ iõ gl. legit alio modo qui eſt in ordine tertius: ⁊ ſcõm eam hoc itendit. Ea que requirũt cauſe cognitionem ⁊ decreti iterpoſitiõem nõ delegantur: ⁊ hec eſt vera ⁊ cõmuniter approbaꝰ: ⁊ itelligo libellum. i. iudicem delegatum. ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ ea que requirunt cauſe cognitionem non poſſunt delegari. contra. l. i. C. vbi ⁊ apud quos So. dicit glo. ꝙ ibi eſt ſpeciale: ⁊ ratio ſpecialitatis dicit quod eſt in fauorem minoris. hec eſt falſa: quia lex illa etiam in reſtitutione minoris habet locũ. ⁊ iõ dic ꝙ rõ ſp̃alitatiſ ẽ pp̱ reſtitutõeꝫ in integrũ que ẽ fauorabilis. ¶ Oppo. diciꝰ hic quod non poſſunt delegari. contra. l. cognitio. §. ſi. de offi. eius cui man. eſt iuriſdi. So. quedã ſunt que requirunt plenã cauſe cognitõnem ⁊ decreti iterpoſitõnem: ⁊ illa nõ deleganꝰ: vt hic q̃dam requirunt ſemiplenam cauſe cognitõnem: ⁊ iſta ſic: vt i cõtrario: ⁊ ibi no. ¶ Opp. ad hanc ſolu. de. l. i. C. qui pro ſua iuriſdi. iuncta. l. i. §. q̃ veroᶠ. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſdi. Sol. hic loquitur de his que expediuntur officio iudicis ⁊ ſic ꝓpter ſuum decretum: ibi de his que iure actionis. ¶ Oppo. ⁊ videtur ꝙ iſta poſſunt delegari. vnde ob. l. ſuggerẽte. C. de offi. eius qui vicem. alte. ge. Sol. ⁊ hoc not. ibi loqtur i ſubſtituto loco iudicis mortui vel loco abſentis q nõ dꝫ ðlegar⁹: ſꝫ hꝫ ordĩariã iuriſdictõeꝫ: ⁊ hãc ſo.

de appel. re. ⁊ not. bal. in. l. ſi. C. de ſẽtẽ. ex pi. vbi dicit ꝙ põt fieri ſine ſcriptis: ⁊ ꝙ ſatis eſt ꝙ poſtea redigaꝰ in ſcriptis ⁊ põt ꝓbari p̱ teſtes. l. qñ. C. de hereti.

c ¶ Neceſſarius libelluſ Adde bart. i. l. iiij. §. hoc aũt. ff. de dã. infect. in. vi. ⁊. vij. q.

d ¶ Reqriꝰ etiã libellus De iſta materia við bal. plene i repetit. l. incerti. C. de iterdi. p̱ cano. in. c. ſi. de offi. iudi. bal. in. l. i. ff. de iuriſd. om. iu. ⁊ ibi plene p̱ Cy. in pe. q. bar. in repe. l. iij. in ſi. C. de pigno. ⁊ adde bald. in auc. offeraꝰ. de litiſ conteſta.

e ¶ Nõ nobile. Cõtrariũ ſentit bar. in. l. cauere. ff. de iuriſ. om. iudi. ſꝫ ibi ð diffinitiua loquiꝰ.

f ¶. §. q̃ vero vide omnio bar. poſt. gl. in. l. arbitro. ff. qui ſatiſ. cogã.

a ¶ Nā diffe rētia. Adde bal. ꝛ alios i .l. iuſte. de acquir. poſ. p Ci. in .l. cū pponas. C. de bo. auct. iudi. poſ. cy. in .l. placꝫ. C de peda. iudi.

b ¶ Modicū pꝛiudicium. ADDE pᵒ d. Jaſo. ang. ꝯſ. cvii. ꝛ ad iiij. eiuſ limi tati. vide ol. ꝯſi. xliij. ꝛ lx v. Et quo ad ſextam limi tatio. io. an. dicit melius eſſe ꝙ citent in ti. de ſnia .§. vt aūt. ṽ. et not. Quo ad ſeptimaꝫ bal. ꝯſ. cclvi. .i. li. dic̄ ꝙ ſē tentia prin cipis nō va let pte nō ci tata ꝛ dum ſubdit ꝙ fal lit niſi prin ceps faceret ex certa ſcia adde ꝙ ro. ꝯſ. ccclxxvi. dicit ꝙ vbi pnceps facit ex certa ſcia nō reqrit ci tatio. Quo ad octauā li mitati. vide cal. ꝯſi. pmo de ferijſ ꝛ cō ſi. vii. de iu i reiurā. oldr. ꝯſi. cxx. ꝛ. cix xvi. Quo ad nonā ad de vnuꝫ ver bum p bart. ꝯſ. alle. cclvi ꝛ melius ꝯſ. ccxliiij. in fi. .co. li. Quo ad decimaꝫ limitati. vid̄ oīo bal. ꝯſi. cccxxviij. iii. li. pau. d̄ ca. ꝯſi. l. vbi qñ valeat talis citatio ſede. ꝯſilio. clxxi. Quo ad q̄r tādecimam adde vt per cal. ꝯſili. iiij. de citatio. ꝛ old. ꝯſi. xlii. Quo ad ſex tamdecimaꝫ que debꝫ eē quintadeci ma niſi impſ ſores erraſ ſet adde vt p pau. de ca. ꝯſi. cccxvii. pe. de ancb ꝯſi. ccccxxx. vbi habebis

nota quod ſubſtitutus loco abſentis vel vicarij qui dimittitur ab eo qui ſe abſentat vel qui poni tur loco mortui habet ordinariam iuriſditionē. quod eſt no. ¶ Oppo. contra omnia ꝛ videtur quod nullo caſu ſit permiſſa delegatio: ut. j. de offi. eius cui man. eſt iuriſdi. l. i. in pnci. Sol. hic loquitur in cauſis meri imperij. ibi mixti que nō ſunt delegabiles. ¶ Oppo. ad hanc ſol. j. e. l. §. huius. So. ibi quantum ad cognitionem ꝛ de creti interpoſitioneꝫ ꝛ iſta non delegātur: vt hic Quedam requirunt ſemiplenam cauſe cognitō nem ꝛ loquitur ibi. ¶ Ad hanc ſo. op. de. l. ma giſtratibus. j. de iuriſdi. omn. iudi. pro quorum ſo. dic ſecundum Jaco. de are. quod quedā ſūt que requirunt cauſe cognitionem ꝛ ſententiarū prolationem. quedam ſunt que requirūt cogni tionem cauſe ꝛ decreti iterpoſitōnem. Nam dif ferentiaᵃ eſt iter ſententiam ꝛ decretum: quia ſen tentia eſt deliberatō iudicis continens i ſe cauſe deciſionem ꝛ abſolutōnem vel condemnatōnē: vt. j. de re iudi. l. i. Decretum vero eſt conſidera ta ſeu deliberata prouiſio iudicis quaſi decretū cum deliberatōe verbum certuꝫ: ꝛ hoc ſecundū Ja. de are. Jn primo caſu aut eſt cauſa ciuilis ꝛ pecuniaria: aut eſt criminalis: aut ſtatus. primo caſu aut eſt īfra centum aureos: aut ſupra ſi īfra delegari poteſt. naꝫ quilibet magiſtratuſ poteſt de hoc cognoſcere: vt in. §. iudicare. i auc̄. de de fen. ciui. col. vi. Si ſupra centum aureos: ꝛ tunc aut delegatus eſt impeditus: ꝛ non eſt dubium quod talis cauſa poteſt delegari: ut. C. de peda. iudi. l. placet. ij. reſponſo. Aut non eſt īpeditus: ꝛ tunc ſi vult ſibi reſeruare ſententiaꝫ: ꝛ tunc cō mittere poteſt: ut. d. l. placet. i pn. coniuncto. §. quod vſqꝫ adeo. i ea. l. qui dat itelligere illam le gem difficilem ſecundum Ja. duꝫ tamen ter au diat cauſam: ut i auc̄. ad hec. C. de iudi. ꝛ i cor pore vnde ſumitur: ꝛ hoc i ordiario. Delegatuſ autem ſi vult cōmittere omnia pōt: ſed ſi vult ſi bi reſeruare ſniam nō poteſt aliquid cōmittere: vt no. i. d. auc̄. ad hec: ꝛ hoc de iure ciuili. de iuꝛ canonico ſecus: ut extra de offi. delega. c. ſuper queſtionum: ꝛ ibi plene per Ber. Si vero eſt cā crialis: tunc aut contiet modicam coertōnem: ꝛ poteſt delegari: vt. j. de iuriſd. om. iud. l. magi ſtratibus. Aut continet magnam coertōnem: vt mēbri abſciſiōeꝫ ul mutilatōeꝫ: ꝛ finalr oia q̄ ſūt meri iperij: ꝛ tunc aut delegatus eſt īpeditᵘ: aut nō ſi īpeditus eſt ꝛ poteſt delegare quantuꝫ ad cognitionem. nō quantum ed executionem: vt. .l. i. §. huius rei: ꝛ ibi no. j. de offi. eius cui man. eſt iuriſdi. Si vero nō eſt īpeditus: tunc regula riter delegare nō pōt. Fallit i legato ꝓconſulis: vt. l. ſolēt. §. e. qa lex de eo multū confidit ſm no ſtros doc. ꝛ idē ſi delegās magnā morā patere tur: ut i. §. ꝓhibemus. i corpore de colla. col. ix. Si vero eſt cauſa ſtatus: ꝛ tūc aut igenuitatis ꝛ libertatis: ꝛ iſta nō pōt delegari: ut. C. de peda. iud. l. placet. i fi. Aut eſt cauſa libertatis ꝛ ſerui tutis: ꝛ iſta pōt delegari: vt. C. vbi cauſa ſtatus. .l. iam dudum. ¶ Jn ſecundo caſu pncipaliter quādo requiritur cauſe cognitō ꝛ d̄creti īterpo ſitio: tunc aut reqritur cognitō plena aut ſemi plena. prio caſu regulariter nō poteſt delegari: vt. j. de offi. eius cui man. eſt iuriſd. l. ij. i pn. ꝛ in .§. i. Fallit i reſtitutōe. C. vbi ꝛ apud quē. l. fi. ꝛ i .l. ius dandi. ꝛ. j. de tu. ꝛ cu. da. ab his. ſcd̄o caſu quando ſemiplena cauſe cognitō reqritur: tunc poſſet delegari quantum ad cognitōem: vtputa quod delegatus cognoſcat vtrum bonoruꝫ poſ

ſeſſio ſit danda uel non: ꝛ vtrum ſit mittendus a liqs i poſſeſſionem uel nō. non tamen quod i rē ipſum imittat: vt. l. cognitō. §. vt poſſeſſio. j. d̄ of fi. eius cui man. eſt iuriſdi. ꝛ ibi plene not. ꝛ hec ſunt bona que approbat Ja. de but. ¶ Quinta lec. Ja. de are. eſt quod ille text. plane loquatur quod ſi aliqs ad iudicem vadat ꝛ conqueratur de aliquo quod debet aliqd recipeꝛ. dicit iudex faciam tibi litteram per quam ſtatī tibi ſoluetur quia precipiam ei tibi ſolui. hoc fieri non poteſt opinio hec eſt conformis tex. multum quam ap probat Cy. ꝛ Pe. ꝛ melius locutus fuit quaꝫ a liqs doc. ī mundo i hac materia: ꝛ verba Jaco. de are. ſunt multum no.

Ex. §. ſequenti.

¶ Jn qbus iterlocutorijs neceſſaria ſit citatio. Et an ſi iudex facit aliqd partibus preſentibus ꝛ non contradicentibus poſſit aliqua ex partibꝰ contradicere: ibi. Sed quero. Et an cum appa ret de confeſſione debitoris poſſit iudex illuꝫ nō citatum condemnare: ibi. Sed pone. Et i qbus cāibꝰ pars ſit citāda. ad iterpoſitōeꝫ decreti: ibi. Jtem. Et an cum. l. loquitur de ſūmaria cogniti one an intelligatur quo ad ordinem proceſſus an quo ad probatōem: ibi. Sed quero. Et an i offic. iudicis ſit neceſſarius libellus: ibi. Seqtur Et ad in iudicijs poſſit iteruenire nuncius: ibi. Seqtur in glo. Et que cauſe poſſunt delegari: ibi. Seqtur. Et an ſententia poſſit delegari. ibi. Modo. Et quid ſi in delegatione eſt clauſula ſententiam proferas: niſi delegauero an videa tur delegata ſnie probatio: ibi. Quero circa. Et quid operetur clauſula ſi ſenſeris te grauatum. Et an in executione ſententie ſit pars citāda.

Ubi decretum.

Lex nec quic quam. ff. de of fi. proconſu. ſecundum communē lec. hoc dicit. Cauſe in quibus plena cauſe cognitio ꝛ decreti interpoſitio reqritur non ſunt delegabiles. hoc dicit iſte. §. Si vis omnia habere plana ſecundū primam lec. iſte. §. ponit duas regulas. Una qd̄ vbi ſententia diffinitiua deſideratur non poteſt ferri parte abſente non citata: ꝛ aliter lata ſentē tia non tenet. Secunda regula quod vbi cauſe cognitio deſideratur: licet non deſideretur diffi nitiua ſententia idem erit: ꝛ ſecundum hoc inti matio diffinitiue vel interlocutorie preiudicialiſ non iuſtificat interlocutionem: ſed eſt neceſſe ꝙ citatio preceſſerit. Et quod glo. ſubdit de inter locutoria: quod abſentibus partibus fertur: pa tet intellexiſſe de ea que modicum preiudicuꝫᵇ affert. Jdeo alia glo. que eſt in. l. omnia quecun qꝫ. de regu. iur. non eſt locuta indiſtincte: ſed di xit quandoqꝫ de quo in glo. l. diem proferre. de arbi. dicitur indiſtincte: ꝛ iſtam glo. huius. §. in tellige in dilatione expectatoria. hoc poteſt eſſe donec quis eſt abſens: qa talis dilatio de ſui na tura non competit preſenti ſed abſenti. preſens enim iam comparuit. ſecus enim in dilatōe pro batoria ꝛ alijs interlocutorijs quando cognitio ſuper hoc preceſſit ipſam interlocutoriam. Un de eſt conſiderandum ſecundum Ja. bu. quod in cauſis quedam eſt cognitio cauſe que pertiet ad cauſe inſtructionem: ꝛ iſta vbicunqꝫ requiri tur debet precedere interlocutoriam vel diffini tiuam: ut. C. de ſen. ꝛ interlocu. om. iudi. l. prola tam: ꝛ de dilatio. l. a procedente: ꝛ. l. fi. ſi per viꝫ vel alio modo. Alia eſt cauſe cognitio que perti net ad expediendum vel pronunciandum: ꝛ in iſta in ſententijs diffinitiuis vel interlocutorijs

aliam limita tio. ꝛ old. al. leg. ꝯſil. lxv. Quo ad de cimāoctauā limitati. vid̄ de directo ꝫ riū ro ꝯſilio ccexliii. cir ca fi. iiij. col. vbi alle. ſed̄ i ꝯſilijs ꝛ q̄ꝫ plura q̄ bre uitati cā o mitto. Quo ṽo ad id qd̄ tangit idem d. Jaſon. in xiij. col. i ṽſ. iuxta an ar bitri debeāt citare ſicut iudices vid̄ bal. ꝯſi. cclx. ii. i. li. Et an cū arbitri ꝓ regant par tibus abſēti bus debeat ꝓrogatio in tiari ꝛ d̄ illa cā mediola. agitata vide late p cūdeꝫ ꝯſi. cccxcviij ꝛ ſequenti. i. li. Et inquā tū in. xv. col. ponit an ſen tētia interlo cutoria ſit ſe ren. in ſcrip tis vide per ordinē que neceſſaria ſit in ſnla iter locutoria ro ma. ꝯſi. ccce ci. Quo eti am ad ali ud an ſentē tia abſoluto ria ab obſer uatione iudi cij ſit diffini tiua vel iter locutoria vi de pau. d̄ ca. ꝯſi. cccxcij. i quātū etiā ponit an pre ſumaſ pro d̄ creto iudicis vid̄ pulchre bal. ꝯſ. xxviii .iiij. li. ꝛ. ccc xxiij. iii. lib.

babẽtibus vim diffinitiuarum debet īteruenire
citatio ad ſententiam audiendum: vt no. extra ꝺ
teſti. c. cum olim. in glo. fi. ſed in alijs interlocu-
torijs non eſt neceſſe. verbi gratia ſi iudex per ꝓ
bata ⁊ actitata a partibus cognoſcit dilationem
ad probandum eſſe dandam. poteſt dare abſen-
te parte cui dat: ⁊ ſic intellige. d. l. diem proferre
de arbi. ſm Jac. bu. Sed ſi non conſtaret ſibi de
cauſa dandi non poſſet dare: vt. d. l. a proceden-
te: ⁊ tamen eſt verum ꝙ vbi datur dilatio abſen-
ti debet intimari per nuncium vel epiſtolam: vt.
d. l. diem proferre: ⁊. l. ſed ⁊ ſi interpellatus. §. i.
. e. ti. ¶ Sed quero circa hoc iudex facit aliquid
partibus preſentibus ⁊ non contradicentibus.
an poſſit aliqua ex partibus poſtea contradice-
re. Inno. dixit ꝙ nō in. c. quoniam contra falſã.
extra de proba. pro hoc. ĩ. de fideiuſ. tu. l. cum o
ſtendimus. §. fi. ⁊. §. accedit. de rei vxo. acti. vbi
de hoc. ¶ Sed pone peto a te centum ex mutuo
apparet de debito per confeſſionem tuam. nun-
quid iudex poterit te abſentem ⁊ non citatũ cō-
demnare: ⁊ certe non quia eſt diffinitiua. l. ꝺ vno
quoqȝ. de re iudi. Sed in contrarium facit. ff. de
adminiſtra. re. ad ciui. perti. l. iij. §. quod de fru-
mentaria. Solue ꝙ ibi nō eſt contra: ſed pro ꝗ
ibi eſt ſpeciale: ergo in cōtrariuȝ eſt ius cōmune
quod eſt no. pro intellectu illius. §. ⁊ per illum.
. §. dixit. By. ꝙ vbicunqȝ nō exigitur partis cita
tio ad audiendam ſententiam ꝙ exceptiones le
gitime cōpetentes parti nō tolluntur per talem
ſententiam: ſed omnes legitime defenſiones ſo-
lutionis ⁊ inhabilitationis ⁊ ſimiles reſeruãtur:
vt ibi expreſſe dicit quod eſt no. ¶ Item pone ꝙ
contra nō citatum apparet ꝙ in cauſa eſt inter-
ponendum ſecundum decretum: nũquid iudex
poterit interponere iſtud decretum parte nō ci-
tata. dico ꝙ nō: quia habet vim diffinitiue. Po
ne ꝙ ex actitatis ex aliqua parte apparet iterpo-
nendum primum decretuȝ: quia apparet de cō-
tumacia. an erit neceſſe ꝙ citetur pars ad audiẽ
dum interpoſitionem primi decreti. Reſpōdeo
ꝙ nō: quia nō habet vim diffinitiue ſm Ja. but.
Modo ſequor in glo. dic ſcilicet plenaȝ. illa eſt
regula. nam cauſe cognitio ſemiplena eſt imper
fecta ad inſtar perſone humane que non eſt per
fecta. ar. de ſta. ho. l. non ſunt liberi. ¶ Nota. tu
ꝙ cauſe cognitio aliquando eſt de ſummaria iu-
riſditione: quia proceditur. extra ordinem: ali-
quando ex probationis neceſſitate: ſeu ex inſtru
ctione cauſe: quia ſufficiunt ſemiplene probatio
nes: ⁊ iſtud eſt ex paruitate cauſe ⁊ generãte mo
dicum preiudiciuȝ: ideo nō prohibetur delega-
tio: tunc enim per libelluȝ ſũt delegabiles. ¶ Sȝ
quero vbi. l. loquitur de ſummaria cognitiōe. an
intelligatur quo ad ordinem proceſſus. an quo
ad probationem. Reſpondeo quo ad ordinem
proceſſus. Sed probationes debẽt eſſe ſm qua-
litatem cauſe. nam ſi eſt talis cauſa poſtꝙ ſperet
alia queſtio requirãt altiorem indaginem. cũ ꝓ-
ma ſit preparatoria: vel ſi ꝺ modico preiudicio
agitur: ſufficit aliqualis fides que animum iudi-
cis inclinet: vt. l. iij. §. eſt autẽ: ⁊. l. theſaurus. ad
exhi. Sinautem de magno preiudicio agitur:
⁊ nō reparabili in alio iudicio: tũc ſecus: quia re-
quiritur plena probatio ex parte petentis in iu-
dicio ⁊ plena etiam ex altera parte ſeu ſemiple-
na ex natura cauſe cum illa pars actus ex cuius
parte nil inducitur: probationem non requirat:
quia cauſarum merita partium aſſertōne pandũ
tur. que tamen licet ſit ſummaria ⁊ ſemiplena:

ſubtilis tamen dicitur iſta cognitio: vt in autẽ. ꝺ
exhiben. reis. §. cum ergo. ver. declarari. ⁊ in au-
tẽ. qui ſemel. ⁊ in corpore vnde ſumitur: ⁊ hanc
regulam notat Inno. in capitulo primo ꝺ accu.
¶ Sequitur in glo. alij dicunt ſm hoc exemplũ
decretum dicitur. id eſt iudicis auctoritas. ¶ Se
quitur in glo. ibi hanc reproba. nam in executio
ne tutele eſt creditor pupillus cuius incerti co-
gnati ⁊ agnati quorum intereſt ſunt citati. l. cuȝ
filius: ⁊. l. fi. ĩ. vbi pupillus: ⁊ ex qui. cau. in poſſ.
eatur. l. hic autẽ. ſed in tranſactione alimentorũ
⁊ in decreto tranſactionis nō eſt creditor immo
partes vadunt ad iudicem de cōmuni cōſenſu.
vnde dicas ſm Jac. bu. ꝙ vbi proponitur officĩ
um iudicis ⁊ lis conteſtatur vtrum debeat offer
ri libellus de neceſſitate iudicij ⁊ vtruȝ poſſit of-
ferri ſponte. Si queris vtrum ſit neceſſarius aut
loquimur in officio mercenario quod cognoſcit
ex eo: quia deſeruit alicui emergenti vel inciden
ti queſtioni: ⁊ tunc nō eſt neceſſarius libellus: vt
. l. ediles. §. item ſciendum. de edil. edic. ⁊. l. iteȝ
ſerui. §. fi. ⁊ ita intelligitur glo. inſti. de act. ſuper
rubrica. Aut loquimur in iudicis officio nobili:
⁊ tũc ſi proponitur in moduȝ actionis: vt plenũ
preiudicium aduerſario generetur libellus ẽ ne-
ceſſarius. l. ſi minor. in fine glo. ⁊. l. in cauſe. §. cã
cognita. de mino. ⁊. l. i. §. ⁊ poſt operis. de no.
ope. nunci. facit. extra de offi. iudi. c. fi. Aut mo-
dicum preiudicium generatur alteri: ⁊ ſemiple-
na cauſe cognitio requiritur: ⁊ libellus nō eſt ne
ceſſarius: vt. ĩ. e. §. de plano vtile tamẽ eſt quod
aliqualis petitio ſeu narratio offeratur: licet nō
in modũ libelli ad hoc: vt iudex ſciat ſuper quo
pronũciat: vt. C. de fideiuſſo. l. fi. ⁊. l. de ſubmer-
ſis. C. de naui. intelligo autem qualem qualẽ rō
nem. ſ. ſi nō habet petitionem annexam: vtputa
ſi patronus dicat. conqueror de tali liberto quĩ
me nō alit. vt dicto. §. de plano: quia nō ſubuẽit
⁊ peto me ali. vt ibi nota. Quãdoqȝ officium iu-
dicis nobile imploratur ⁊ cauſe cognitio requi-
ritur ⁊ aliquid nō petitur ab implorante ipſum:
vt quia partes de cōmuni concordia petũt iter-
poni decretum trãſactioni alimẽtorum: ⁊ tũc nō
offeratur libellus: quia nō eſt cui offerat qui ad
iudicem vocetur. Si vero queris an ſpōte poſſit
offerri: ⁊ ſpōte actor poſſit ſeruare iudiciarium
ordinem. dico ꝙ ſic vbi habet aduerſarium cui
poſſit offerri libellus: vt dicta. l. de ſubmerſis: ⁊
facit iſtituta de liber. §. in multis. ſm Jaco. but.
¶ Sequitur in glo. vt abſens per epiſtolam ⁊ li-
bellum ⁊c̃. vel nuncium. nunquid in iudicijſ poſ
ſit interuenire nũcius: ⁊ videtur ꝙ ſic preter eoſ
actus in quibus peracta ſtipulatio ſit: vt in con-
teſtatione litis. nam talis actus non poteſt expe
diri per nuncium: vt. l. i. ĩ. de verborum obliga.
In contrarium facit. l. certum. §. ſi quis abſentẽ
. ĩ. de confeſ. Item facit quod a conteſtatione ꝺ
pendet quicquid ſit in iudicio. ¶ Pōe ego vo-
lebam te defendere ⁊ comparui ⁊ produxi ali-
qua an per hoc ſuſtineatur productō talis facta
per eum qui erat conſtitutus lator domini. dicaſ
quod videatur produci tanquam per nuncium
qui concepit verba in perſona domini. Item ſu
ſtinebam alia ratōne: quia eſto quod prout pro
curator produxiſti: tamen habes perſonam do-
mini repreſentatam: vt. C. de contrahenda ⁊ cō
mittenda ſtipulatione. l. ſi cum ſpe. vnde non vi
debatur abeſſe dominus: ut inſtituta de ſatiſd.
. §. ſi vero: ⁊. l. peto. §. matre. de lega. ij. ⁊. l. cum.
. §. actioni. de conſti. pecu. ⁊. l. ſed ſi plures. §. in

arrogato.de vulga.⁊ pupilla.¶ Sequitur in gl.
de tutore ⁊ curatore:⁊ no.per Inn.in.c.tua. ex/
tra de offi.vica.⁊ adde quod dixi in.l.i.š.ď offi.
conſul.Et ut plene ſcias que cauſe poſſunt dele
gari ⁊ que nõ.dic quod quedam ſunt cauſe de//
terminande per diffinitiuam ſententiam cõtinē
tem abſolutionem vel condemnatõnem.quedā
ſunt determinande per decretum continēs miſ/
ſionem. Primum membrum diſtingue in tria
membra principalia:quia aut nos loquimur in
cauſis criminalibus:aut ſtatus:aut in pecunia//
rijs.Si in pecuniarijs aut a.ccc.aureis īfra.⁊ tūc
quia competit iure magiſtratus poteſt delegare
vt in auc̄.de man.princi.§.iudicare.col.iij.Aut
a.ccc.aureis ſupra:⁊ tunc aut queris an poſſit ď
legari in totum:⁊ dico quod non niſi ex cauſa iu
ſti īpedimenti:aut queriſ an poſſit delegari quo
ad proceſſum:⁊ dico quod ſic:quia non poteſt
ſubſiſtente cauſa ex mera voluntate delegantis:
vt.C.de peda.iudi.l.placet.in prin.debet tamē
delegans audire cauſam in principio ſemel.in
medio:ſemel ⁊ ſemel in fine.vt in auc̄.ad hec.C
de iudi.Sed que eſt ratio quare cauſe pecunia//
rie a.ccc.aureis ſupra non poſſunt delegari iter/
dum:niſi ex cauſa.Alique glo. dicunt quod ſūt
mixti imperij ſed veritas eſt quod omnis cauſa
pecuniaria eſt iuriſditionis:vt not.per glo.ĵ.ad
munici.l.inter conuenienteſ vbi dicit quod non
poteſt fieri prorogatio iuriſditionis ad imperi/
um:ſed ſolum de iuriſditione ad iuriſditionem
per quam glo.determinatur quod cauſa pecu//
niaria cuiuſcunqꝫ quantitatis ſit iuriſditionis:
que eſt ſatis ſingularis glo.¶ Que ergo eſt ra//
tio quod iſte cauſe non poſſunt delegari.veritaſ
eſt quod propter ſui arduitatem. cum enim de
maximo damno agatur iura commiſerunt maio
ribus magiſtratibus:ideo non poſſunt delegari
vt.l.i.de offi.eius.Aut loquimur in cauſis ſtatꝰ:
⁊ tunc ſi loquimur in libertinitate: libertas non
poteſt delegari:vt.l.placet.in fi.C.ď peda.iudi:
Aut loquimur in cauſis ſeruitutis ⁊ libertatis:⁊
poteſt delegari cum competat iure magiſtratuſ:
vt.l.iam dudum.C.vbi cauſe ſtatus.Sed que ē
ratio.nam iſta cauſa ſeruitutis eſt magis ardua
quam cauſa patronatus:⁊ ſic videtur delegabi/
lis.Ratio vero eſt quia ex parte eiuſ qui agit iſta
eſt pecuniaria.ſicut ſi peteret bouē vel aſinū:iõ
ad inſtar cauſarum pecuniariarum procedit de/
legatio.Sꝫ vbi agitur de cauſa patronatus hoc
non continet intereſſe pecuniarium:vt.l.item vi
dendum.ĵ.de libe.le.⁊ in.l.naturalis.in fi.ĵ. de
preſcrip.verbis.Aut loquimur in cauſis crimia/
libus:⁊ tunc aut venit imponēda modica coer/
tio:⁊ ſunt delegabiles.quod patet:quia compe
tunt omnibus magiſtratibus iure magiſtratus:
⁊ apparꝫ quod poſſunt ſic delegari:ut.l.ſi quid
.ĵ.e.⁊.l.fi.ĵ.de offi.prefec.vigi.Aut venit impo/
nenda magna coertio:vt amiſſionis vite uel mē
bri:tunc non ſunt delegabiles.Fallit in procon
ſule:quia poteſt delegare ex permiſſione ⁊ ſentē
tia legis:vt.l.ſolent.ĵ.e.Item fallit ratione abſē
tie vbi permittitur quod delegetur: non tamen
in toto:ſed quo ad proceſſum tantum:vt.l.i.§.
eius rei.ĵ.de offi.eius.ſecus dicemus in ſubſtitu
to in locum mortui vel abſentis ab eo qui habꝫ
poteſtatem ſubſtinendi:quia cum ille ſit ordina
rius ⁊ habeat iuriſditionem vel imperium ſicut
ille in cuius locum ſubſtitutus eſt poterit proce
dere ad impoſitionem dictarum penarum.facit
.l.queſitum.ĵ.de tutelis.Aut loquimur in cau/
ſis mediocribus in quibus coertio venit impo//
nenda:⁊ tunc non poteſt delegare ſine cauſa: ſꝫ
cauſa ſubſiſtente poteſt in totum delegare:vt in
auc̄.de col.§.probibemus:⁊ facit.š.e.§.aliquā
do.¶ In ſecundo genere cauſarum que expe//
diuntur per modum decreti recurritur ad hanc
glo.quia aut exigunt plenam cauſe cognitioneꝫ
⁊ non poſſunt delegari.fallit in reſtitutione in i/
tegrum.Item fallit in datione tutoris que dele/
gatur alias habenti iuriſdition em:ut.l. iure.ĵ.ď
tu.⁊ cu.da.ab his.Aut exigunt ſemiplenam cau
ſe cognitionem:⁊ tunc poſſunt delegari: vt.l.i.
.§.i.ĵ.de offi.eius.nam miſſio ex primo decreto
poteſt demandari:ſed miſſio ex ſecundo non:vt
tranſeat iuriſditio in delegatum.Ratio eſt ex p̄/
miſſis:quia ad miſſioneꝫ ex primo decreto deue
nitur ex ſummaria cognitione ⁊ ſemiplena .non
ad ſecundum:vt.l.iubere cauere.ĵ.de iuriſ.om.
iudi.⁊.l.i.⁊.iiij.§.duos.ĵ.de dam.inſec. Unum
modo vide .quare vbi proceditur per officium
iudicis magis prohibetur delegatio quaꝫ vbi iu
re actionis.iſtud non ſoluunt doct.Sed ego di/
co quod quādo per officiuꝫ iudicis proceditur
electa videtur induſtria ordinarij.ſed vbi proce
ditur per viam actionis non eſt ſic.Et hoc pro/
bo per id quod dicitur alibi quod ſi delegatur
alicui a papa uel imperatore cognitio inter par/
tes quod poteſt delegare:quia eſt delegatus a
principe:ſed vbi committitur:ut cognoſcat per
officium vbi pars non eſt promotor:tunc ſua in
duſtria videtur electa:vt teneat locuꝫ partis:qď
ideo eſt nunc:quia nunc nõ eſt actor:⁊ ideo nõ
poteſt ſubdelegare.Iſte eſt caſus in.c.fi.extra ď
offi.delega.⁊ vide quod no.hic Ja.butri.⁊ Ja.
de are.in.l.placet.C.de peda.iudi.⁊ no. extra ď
offi.vica.in.c.quelibet.li.vi.⁊ quod no.ĵ.de pro
ba.l.ab ea parte.in fi.Item adde quod de iure
canonico cauſe imperij ſūt delegabiles:vt extra
de offi.delega.c.quod ſedes:⁊ extra de rapto.c.
in archiepiſcopatu. ⁊ hec vera in mediocribus
cauſis.ſecus in magniſ:dic vt no.xvi.q.i.vbi om
nino videas.¶ Sequitur in glo.de ſen.ex peri.
reci.l.i.vel dic quod ſi apparet quod ſententia ē
ſcripta:⁊ non apparet lata quod non valet per
glo.⁊ Ja.de are.in.l.fideicommiſſa .ĵ. de lega.
.iij.⁊ Innocen.in.c.cum in iure.extra de eo qui
fur.ordi. ſuſce.⁊ dixi in.l. alias.ĵ. de iureiuran.
¶ Modo ſequitur in glo.vel ut ipſe cognoſcat
⁊c̄.dic ordinarie.Et ſic no.quod ſola ſententia
non poteſt delegari.cum ſit neceſſe quod ille q
fert ſententiam cognoſcat:⁊ audiat cauſam: ut.
.C.de iudi.auc̄.ad hec.tamen licet hoc de iure
ciuili non poſſit:ut.š.de offi.conſul.l.i. de iure
vero canonico nõ procedit:quia poteſt delega/
ri ſola ſententia:ut in.c.ſuper queſtionum.extra
de offi.delega.Alie glo.legunt illud.c. ſecundo
modo:vt ordinarius non poſſit committere to/
tum proceſſum vſqꝫ ad ſententiam ferendaꝫ:ta/
men de ſuo conſilio poteſt duntaxat:quia dum
dicit delegamus tibi talem cauſam:vt pronunci
es ⁊ proferas de noſtro conſilio:⁊ dic quod ſic
quia hoc non eſt contra ſubſtantiam commiſſio
nis.ita no.extra de offi.delega.c.ſi pro debilita/
te.facit.ĵ.de offi.p̄ſi.l.diuꝰ.circa mediū.¶ Que
ro circa predicta quid ſi in delegatione eſt adie/
cta clauſula ſententiam proferas:niſi reuocaue/
ro.an videatur delegata ſententie prolatio.In/
no.extra de offi.del.c.ſi pro debilitate. videtur
dicere quod non.in prin.gloſ.ſed finaliter dicit
quod ſic niſi ordinarius reuocauerit. Cõtrariū

a ℭ.§.de plano.§.ſexaginta. Et aduerte: q: credo q̄ .d.§.ſexaginta velit q̄ tali tēpore libellus poſſit dari iudici nõ autē pduci pti nec ſup co p cedi.de quo vid moder. in.l.i.§.nũciatio.j.ꝺ op.no.nun.⁊ ſic Bar.hic nõ videt bene intellexiſſe il lũ tex.

b ℭ In ſummarijs.vide Bart.in.l.ſi ꝯſtãte.in.iiij q.iii.q.principalis.j.ſo.matri. adde qꝺ no.bart. in.l.iij.i.iiij.q.in prin.C de pigno. vide Bald. in auc̃.offerat. C.de lit.ꝯt. in autẽt. qui ſemel.C.quõ et qñ iudex. dũ alle. glo. in.c.p venerabilẽ.qui ſi lij ſint legit. bal.in.l.iudices.C.de iudi.⁊ de materia huius.§. vide bart.in.l.ſi in lege.i prin.j.loca.⁊ in.l.filiuſſ. miles.in pn. .j.ꝺ dona.⁊ quis poſſit cãz hoc mõ cõmittere vide glo. in.c. ſi.de here.in vi.de cuius intellectu p Jmola. in.l. nemo põt.ꝺ le.i.⁊ illaz refert ang.i.q. ſua. aſtenſis miles. p⁹me diũ p bal.in hac.l.i.§.ſi: et an in cauſa de plano requirat libellus lit.cõteſ.⁊ alia.vide no.bal.in ꝺ.§.ſimiliq mõ: ⁊ vide oino que dixi in.l.i.§.ſi. de pto. ſtip. ⁊ quid in cã alimētoꝝ.vide Guil. de ſuza. in.l.de alimētis.C. de tranſact.

videbatur: quia dictio niſi importat conditiõez ideoqꝫ nihil videbãtur actitata valere: ſed canoniſte dicunt contrarium quod valẽt actitata ante reuocationem per dictum Inno. Jac.de are. ⁊ Cy.legunt iſtuꝫ.§.ſeptimo modo iudex non poteſt alicui mandare per litteras ſuas quod aliquid det uel faciat alteri in his que requirũt cauſe cognitionem: vt quia relaxet ticio poſſeſſionẽ ſuam: uel quod ſoluat ticio certum quid. Iſtud enim mandatum ⁊ iſte littere nulle ſũt: vt. C. vnde vi.l.meminerint: ⁊ ſi per vim vel alio modo. .l.ſi.⁊ adde ad hoc quod no.in.l.ſi.§.ſin. quod me.cau. ℭ Juxta predicta quero quid ſi littere ſunt iuſtificate per clauſulam: ⁊ ſi ſenſeris te grauatum compareas coram nobis recepturus iuſticie complementum. dico quod quedam ſunt que ex ſui natura extra ordinem percipiuntur: ⁊ ad extraiudiciaria pertinent: ⁊ in his que pertinẽt ad ſuum officium debet pareri ſuis litteris: vt.j. de publi.l.ſi publicanus.§.i. Quedam ſũt que cauſa cognita debẽt expediri: ⁊ ĩ omnibus iſtis ſi cõſtat de cognitione valẽt que ãte nõ habet iuſtificare preceptuꝫ. vt in noſtro.§. Aut nõ cõſtat de cognitiõe: ⁊ tũc quo ad ea de quibus nõ cõſtat nõ habet iuſtificare factum in iudicio. dico tamẽ quod ſola comparitio ſufficit ad ipediẽdum tale factum ſeu actitatum iudicis. ſtatiꝫ enim cum comparet apparet de ꝯtradictõe. Si autem nõ comparet ſtaretur ei quod factum eſt per iudicem: quod probo per.l.igitur.§. ſi bõa fide. de fideicõ.liber. ⁊ .l.ſi. de edi.di.adri.tol. ⁊ omnio videas no.per Jnno.extra de coha.cle. ⁊ mulie.c.tua.in glo.magna.in ver.iteꝫ monitio iudicis: ⁊ videas optimam glo.in.l.de pupillo. .j.de no.ope.nun.in glo.in ver.aut debet. dicit ibi q̄ nec preceptum poteſt fieri abſenti ⁊ iuſtificari per illam clauſulam: ⁊ ſi ſenſeris te grauatũ. quod no.perpetuo. ℭ Ultimo quero circa hoc an in executione ſentẽtie ſit pars citãda: dic aut mera eſt executio: ⁊ non debet pars citari: vt.l.q reſtituere.j.de rei ven. aut eſt mixta: ⁊ tunc debꝫ pars citari: ⁊ adde i.l.ſi pſes.C.de ſẽ. Additio.

De plano. Proconſul de plano cognoſcit iter parẽtes ⁊ liberos patronos ⁊ liberos obſequia nõ pſtãtes. h.d. No.glo.q̄ eſt hic q̄ de plano eſt dicere ſine pceſſu ⁊ cauſe cognitõe. ℭ Opp.de.l.miles.§.ſexaginta[a].j.ad.l.iuliã.de adulte.vbi dicit textus de plano: ⁊ tamẽ libellus ibi requiritur. Jtẽ ſentit glo.in.l.i.§.dies.j.quis or.in bo.poſ.ſer.qd dicemus.dicas ſm Guil.de cu.q̄ quandoqꝫ cã eſt leuiſſima: ⁊ tunc ſi ſtatutuꝫ vel lex vtitur hoc verbo de plano ⁊c̃.non requiritur libellus: vt h. Aut queſtio non eſt leuis ſed grauis: ⁊ tunc requiritur libellus.ita debet intelligi.d.§.ſexaginta: ⁊ quod notatur.j.de ferijs.l.i.poſt principiũ. Si dicas: quid ergo operabuntur hec verba.ꝺ plano ⁊c̃.dico q̄ per hec verba de plão ⁊c̃. poterit dilatões abbreuiare ⁊ alia nõ tamẽ ſubſtantialia omittere. ſicut alias videm⁹ in ſeruo cui remittit rationũ redditio: q: hoc operat ne ſcrupuloſa ſiat exactio: vt.j.de leg.i.l.ſi ſeruus: ⁊ lꝫ iudex aliter nõ potuiſſet pcedere tpe feriato iſto caſu poterit pcedere: nõ tñ introducto in honorẽ dei: ⁊ ita dꝫ intelligi dictus.§.ſexagita. facit ad hoc qꝺ no.j.de ferijs.l.ſi feriatis. Jtẽ operabunt: quia poſito q̄ iudex teneat ſuare morẽ maioꝝ: ⁊ ĩ loco ꝯſueto iudicare: hoc caſu poterit alibi iudicare. ar.l.nolit.§.primo. ⁊ ibi no.j.ꝺ iterrog. actõ. de quibus oibus ibi plene dicet: ⁊ ideo vide qa omnia iſta ⁊ plura alia bona circa hãc materiam

ponunt in.c.ſepe.extra de vb.ſi.in cle. ℭ Quero ſi in reſcripto cõtinetur q̄ pcedat de plano ſine ſtrepitu ⁊ figura iudicij: nunqd hoc caſu erit neceſſarius libellus. Breuiter ſm Guil.dico qꝺ nõ. Ratio quia figura iudicij denotat hoc. ſ.q̄ ea que partes dicũt corã iudice redigant ĩ actiſ: ⁊ etiã in ſcriptura: ut ex text.no.in.§.ſimili quoqꝫ mõ.in.l.i.C.de lati.liber.tol.vnde quãdo remittit figura iudicij videt eſſe remiſſa porrectio libelli.ar.d.l. ⁊ dic vt in.d.c.ſepe. ℭ Quero nunquid in ſummarijs[b] requirat litis cõteſta. ⁊ vr̃ q̄ ſic.nam in actione ad exhibenduꝫ ſummarie cognoſcitur: vt.j.ad exhi.l.iij.§.ſciendum: ⁊ tamẽ lis in ea conteſtatur: vt.l.tigni.§.ſi.e.ti.ideo requiritur litis conteſt. ⁊ de hoc no.in Spe.in ti.ꝺ of.iu.§.ſi.ſm Jo.fa.cui⁹ tractatus ẽ poſitus hic.

Obſeruare. Procõſul ordinẽ ſeruare dꝫ circa aduocatos audiẽdos: ⁊ nõ habẽtib⁹ aduocatos dare dꝫ ⁊ curare dꝫ ne ĩbecilles a potẽtib⁹ opprimant[c]. h.d.vſqꝫ ad ſi. Plerũqꝫ.i.maxie. ℭ Nota q̄ iudex exercet offm̃ ſuũ: lꝫ nõ petat ſicut alias ĩ appellatõe: vt.j.de ap.l.eos.§.ſi.itẽ alias iudex curare dꝫ: vt relicta ad pias cauſas preſtentur ſi heres eſt negligens in ſoluendo: uel epiſcopus ſit in hoc negligẽs ⁊ nõ petant ab aliquo. de hoc ẽ tex.in auc̃.de eccle.ti.§.ſinaũt.col.ix.qꝺ not. Et valet q̄ lꝫ fratres minores[d] nõ ſint capaces relictoꝝ: vt in.c.exiui de paradiſo.extra de v.ſig.in cle. ⁊ ſic nõ pñt petere: cõſulitur eis offõ iudicis: vel ad petitionem cuiuſcunqꝫ petẽtis: uel ex ſuo officio. ad idem facit.l.quinta.in ſi.j.ꝺ annu.le. ⁊ .C.de peti.hereditatis.l.hereditatis.

Ex.l.ſequenti.

ℭ Mutatis officialibus non mutatur officiuꝫ. ideo ſi arbitrium fuerit datum poteſtati ſuper aliquibus ⁊ cõfirmetur in officio durat arbitriũ. Et an ſtatutum puniens aggredientem aliqueꝫ in domo habeat locum in aggrediẽte coram oſtio. Et de dictione vſqꝫ.

Eminiſſe. Hoc pncipiũ eſt optimũ: ⁊ dicit ĩ ſũma q̄ pcõſul dꝫ de cauſiſ cognoſcet[m]: ⁊ oia agere vſqꝫ ad aduẽtũ ſucceſſoꝝ. Et nota de dictiõe vſqꝫ q̄ denotat cohẽrẽtiã. ſicut aliaſ dictio a vel ab denotat ſeparatõeꝫ: vt.j.de ac.em. .l.rõ.§.ſi.j.de du.reis.l.ex duob⁹: ⁊ no.ibi cũ ſit vn⁹ ꝯſulat⁹ ⁊c̃. ℭ Op.ad hãc.l.dr̃ hic q̄ vſqꝫ ad aduẽtũ iudicat.imo expirat offm̃ p aduẽtũ ſucceſſoris[e]: vt.j.ti.pxi.l.i.ergo amõ nihil poterit facere: ⁊ dr̃ priuata pſona: ut.j.de iuriſ.om.iu.l.euꝫ q. Rñdet gl.no.q̄ hoc ẽ: quia nõ dicit offm̃ finitum: nec dicitur priuatus donec ſucceſſor venerit. vnde cõtrariũ dicit gl.q̄ lꝫ ſit finitũ tẽpus: tñ nõ eſt priuata perſona. ℭ Jtẽ nota q̄ licet mutant officiales tamen officium dicitur eſſe idem: ⁊ multomagis ſi nõ mutentur perſone: ſed ideꝫ officialis recõfirmetur in officio. ar.j. de preca. .l.ſi manente. Et valet ad queſtioneꝫ[f] q̄ ſi circa quedam fuit datum arbitrium poteſtati huius ciuitatis: nunquid eo cõfirmato in officium proſequẽti tempore illud arbitriũ habeat: ⁊ vr̃ q̄ ſi. iſta pars videtur vera per rationes quas hic ponit Cy.in.i.q.quia illud officiũ ⁊ arbitriuꝫ expirauit: ut.d.l.eum qui. Jn contrariũ facit iſte tex. ⁊ .d.l.ſed ⁊ ſi manente.j.de pca. ⁊ .l.ſi donat.§. ſi.j.de dona.inter virũ ⁊ vxo. ℭ Jtẽ inducitur ĩ ar.ad.q.dicit ſtatutũ[g] q̄ ſi qs aggredit aliquẽ in domo ſua puniat in tantum. modo quidam aggreſſus fuit eũ corã oſtio vel porticu. an incidat ĩ penã ſtatuti ⁊ allegat ibi Ri.mal.q̄ ſic.ibi vſqꝫ

c ℭ Hus o ꝛe opp mãtur Sed que dicant miſerabiles pſone dic relinqui arbitrio iudicis.ſm Pe. de bellapti ca in.l.i.C.ꝺ colla. ⁊ mat. in tractatib⁹ de carcere. ⁊ in.l.i. C.qñ ipera. inter pu. ⁊ vidu. ADDE pa. de ca.in.l. i. C.qñ impa. iter pupilloſ ⁊ uiduas.

d ℭ Frẽs minores. Adꝺ oino bar.in .l.ciuitatib⁹. .j.de lega. i.

e Emiſſe m aduẽtũ ſucceſſoris. Rector põt exercere vſ ad aduentuꝫ ſui ſucceſſoriſ.vide que ſcripſi i.l.cũ j.ꝺ iuri.om. iudi.poſt ſulgo.

f ℭ Ad.q.vi ꝺ p deceiſione Bar. hic q̄ ipſe no.in .l.iiij.in pn. .j.ꝺ dã.iſec.

g ℭ Dicit ſtatutũ.vide p bar. ⁊ doct.ĩ .l. cetera. §. h ſenatuſcõ ſultũ.cũ ſeq. de lega.i.

ad aduentuʒ ſucceſſoris: ⁊ dictio ad denotat coherentiam. adeo vt omnis locus domini coherens dicitur de domo. pro hoc facit. l. prediiſ. §. pe. ⁊ ſi. j̃. de le. iij. ad idem. l. apud labeonem. §. coniuncti. ver. proinde. j̃. de iniurijs. vide glo. ⁊ quod ibi ſcripſi in. l. quidam iberus. j̃. de ſer. vr. pre. ¶ Quero quid ſi ſtatutum dicit ad domuʒ aſſalierit[a] ⁊c. ⁊ ipſe aſſaliuit eum ad apothecaʒ. an incidat in penam. pro hoc vide. l. lege cornelia. §. ſi. j̃. de iniur. ⁊ vide dictum. §. coniuncti. ⁊ verſic. proinde. qui facere videntur contra gloſ. ¶ Quero qualiter hec dictio vſqʒ[b] hic ponatur ⁊ videtur quod ponatur incluſiue. Sed contra immo videtur ꝙ ponatur excluſiue hic: vt. j̃. an per alium cauſa appel. l. i. §. ſed ſi quid dicendũ Ci. in. l. a caligato. C. de nup. dicit hec verba: ꝙ aut profertur a lege: aut ab homine. Si ab hoie tunc aut ſi poneretur incluſiue contineret odiũ ⁊ tunc ponitur excluſiue. ſecus ſi cõtineret fauorem: ut ibi no. per eum: ⁊ pro hoc eſt gl. j̃. de dolo. l. idem eſt. Et pro declaratione huius dic ſm Guil. ꝙ quãdoqʒ ponitur abſolute: vt. l. ſi. C. de reuo. dona. quandoqʒ ponitur reſpectiue: ⁊ tũc aliquando adijcitur tempus: utputa vſqʒ ad calendas. quandoqʒ locus: vt vſqʒ ad talem locũ. quandoqʒ annus: vt vſqʒ ad. xiiij. annos. quandoqʒ gradus: vt a patricijs vſqʒ ad cõſules ⁊ tales. Si tempus: tunc ponitur incluſiue: vt. l. euʒ qui calendas. de verbo. obli. niſi alia ratõ ſuaderet contrarium: vtputa do tibi decem pro carnibus vſqʒ ad diem veneris: iſto caſu ratio ſuaderet ꝙ poneretur excluſiue. ſicut etiaʒ in ſimilib⁹. quando dico do tutorem filio meo vſqʒ ad pubertateʒ: tunc vſqʒ non poneretur incluſiue: qa per pubertatem finitur tutela: vt inſti. qui. mo. tu. ſi. in prin. Si vero adijciatur locus: tũc dictio vſqʒ ponitur incluſiue: vt. j̃. de le. iij. l. patronuſ: ⁊. l. pe. j̃. de flumi. niſi alia ratio ſuaderet contrarium ꝙ poneretur excluſiue: vtputa vendo tibi fundum meum vſqʒ ad talem domum. an dom⁹ comprehendatur. certe non ſm Guil. quod intellige ſm determinationem Dy. vtputa ꝙ habeatur reſpectus ad precium rei: vt ipſe no. i. d. l. patronus. §. i. j̃. de le. iij. ⁊. l. filiuſſa. §. i. j̃. de lega. i. ⁊ idem in alijs quando adijceretur grad⁹: vt. l. ſi. š. de ſenato. Simile no. in numero: vt. l. ſi cum prefinitione. j̃. quando dies le. ced. quia ſẽper poneretur ĩcluſiue: niſi ratio ſuadeat quod ponatur excluſiue: ⁊ ita poteſt intelligi de. l. i. §. ſed ſi ea. j̃. an per alium cau. appel. ⁊. l. i. in princi. j̃. ad. l. fal.

Legatum. [c] Proconſul non debet remittere legatum ſuum antequam de prouincia recedat. h. d. Et ſic nota quod ante ſindicatum non debet officialis ſuos officiales remittere.

s **Si quid.** Cauſa q̃ animaduerſionem requirit nõ ſpectat ad legatum procõſulis. h. d. ⁊ hoc mõ intelligas hanc. l.

l **Legatus.** Hec. l. habet duplicem intellectum ⁊ litterã. vnã negatiuã: ⁊ aliã affirmatiuã. Si negatiua ẽ op. de. l. cũ ꝑtor. §. i. j̃. de iud. So. dic ꝙ ſi ẽ legat⁹ ad plures cauſas: tũc vnam cãm põt delegare: vt in cõtrario. ſecus ſi ad unã cãm tm̃ eſſet delegat⁹: quia tũc illã nõ põt delegare: ⁊ hoc mõ loquiẜ hic ꝑ hoc. l. a iudice. C. ꝺ iudi. Alij habẽt litterã affirmatiuã: ⁊ tũc op. ꝺ. l. a iudice. C. de iudi. So. regulariter delegatus ñ delegat: vt ibi. Fallit in delegato a principe: ⁊ in delegato ꝓcõſulis: ut hic dicitur. Si habes litteram affirmatiuam: ⁊ ſic vtraqʒ procedit.

Ex. l. ſequenti.

¶ An delegatus principis vel cardinalis poſſit ſubdelegare. Et quis dicatur delegatus ad vniuerſitatem cãruʒ. Et an cũ delegat⁹ ſubdelegat poſſit reuocare. Et an delegat⁹ ad vnã cãʒ poſſit delegare certum articulũ. Et an in cãm impedimẽti delegat⁹ inferioris a principe poſſit ꝺlegarẜ.

l **Legatus.** Duob⁹ mõis legiẜ quia hʒ duas lr̃as. vna ẽ negatiua. alia ẽ affirmatiua. ¶ In gl. i. ibi in delegato nõ reperiẜ qcq̃. dicunt ergo iſti ꝙ delegat⁹ ꝓcõſulis cũ ſit ꝺlegat⁹ facit ſpãlis ꝓuiſio principis ꝙ intelligaẜ delegatus a principe. ideo ſubdelegat. ꝓ hoc facit alia ratio: qa iuriſditõ legata q̃ ẽ ĩ legato ꝓcõſulis ẽ fortior q̃ iuriſditio delegata q̃ ẽ ĩ legatis alioꝝ: ut. l. ſolẽt. §. ſi. alias ſicut. š. e. Et ex iſta ſcða opi. no. ꝙ legati cardinales. ſ. q mittũẜ ab eccleſia romana tenẽt locũ ꝓcõſulis: ergo delegat⁹ cardinaliuʒ põt alteri ſubdelegare. idẽ no. j̃. de iuriſ. om. iud. l. more maioꝝ. Sʒ iſta opi. videẜ cõtra rõnẽ. nam cuʒ delegat⁹ cognoſcat auctoritate aliẽa. Aut ergo vult ſubdelegare auctoritate aliena: ⁊ hoc non põt: qa ẽ radicata ĩ ordĩario. Aut auctoritate ꝓpria: ⁊ hoc ẽt nõ põt. qa eã nõ habet. iſta rõ poniẜ. j̃. de offi. eius cui man. ẽ iuriſ. l. i. §. qui mandatã: ⁊. j̃. de iuriſd. om. iudi. l. ⁊ quia ⁊. l. more. q̃ rõ ita hʒ locũ in legato ꝓcõſulis. ſicut in alio legato: ⁊ cũ iſta ratio habeat locũ in delegato ad vniuerſitatẽ cãrum videtur ꝙ nec ipſe delegare poſſet: ⁊ quia idẽ operaẜ generale ad gen⁹ ſicut ſpeciale ad ſpẽm: ⁊ hoc tenet Pe. in. l. ĩperiũ. j̃. de iuriſdi. om. iudi. Rñ. imo põt: qa cuʒ ei generaliter iuriſditio ſit cõceſſa etiam hoc videtur cõceſſũ: vt poſſit delegare. nã ⁊ hec eſt ſpẽs iuriſditiõis: vt. d. l. ĩperiũ. in ſi. ergo cõceſſo vniuerſali hoc cõceſſũ videẜ not. Azo. ĩ ſumma de iuriſdi. om. iud. §. delegata: ergo ordinarius ſpecialiter poſſet ꝯcedere delegato: ut ſubdeleget. qð ẽ verũ. arg. no. in. l. cũ eſſem. de ſer. vr. ꝑdi. Sequiẜ ĩ gl. l. ⁊ quia ideʒ tenet ibi glo. ⁊ in. l. i. §. i. j̃. qs ⁊ a quo appel. Odo. reprobat iſtã opinionẽ ꝑ. l. iudiciũ. ſoluiẜ. j̃. de iudi. ⁊ Cy. i. l. a iudice. C. ꝺ iudi. nec ẽ bona cõparatio de iudice ad ꝓcuratorẽ: quia ꝓcurator ꝑ cõteſtationẽ efficiẜ domin⁹ litis: qa obligat ſe ĩſtãtie: ⁊ ſi nõ adeſſʒ ĩ iudicio poſſet puniri ex hoc: vt. l. i. C. de ꝓcu. ⁊. j̃. ſi quis ius dicẽ. nõ obtẽp. l. i. ⁊. j̃. de ꝓcur. l. ſi defunct⁹: alias. l. i. §. ſi ꝓcurator. j̃. ſi quis ius dicẽ. ⁊c. Sʒ nõ ẽ ita ĩ iudice. vnde cũ iudex nihil ſibi appropriet ꝑ ꝯteſtatõeʒ ita modicũ poteſt poſt ꝯteſtationẽ ſicut añ. ¶ Sequiẜ in gl. de vna die cõmunis ratio quare vnã delegare põt: quia habet inſtar ordinarij: vel dic vt. j̃. de off. ꝑto. l. ſepe. ĩ gl. que incipit nã nõ. in fine. vbi videẜ colligi alia ratio. Et adde ꝙ ille ĩtelligiẜ ad vniuerſitatẽ cauſaꝝ delegatus. quando genus cauſarũ cõmittiẜ ſub vno noĩe collectiuo: nec eſt neceſſe ꝙ iſtõ genus ſit generaliſſimũ: ſʒ ſufficit ꝙ ſit ſubalternũ ⁊ reſtrictũ uel tempore uel quãtitate: vt cõmitto tibi cauſas a. x. libris peruſinorũ ĩfra. vel loco cõmitto tibi omnes cauſas talis loci. Sin autẽ eſſet cohartata reſpectu ꝑſonaꝝ enarrataꝝ: vtputa cõmitto tibi cauſas inter ticiũ ⁊ ſeium. inter marcũ ⁊ corra. ⁊ iter baldũ ⁊ Angelũ. ⁊ Chriſtoferũ tũc iſta delegatio nõ eſſet in vniuerſitate cauſaꝝ ſed ad plures numeratas ſpẽs: ut. j̃. ſi quis cau. l. ſed ⁊ ſi quis. §. queſitũ. ſm Guil. qui ita no. C de iudi. l. a iudice. In hoc vltimo ego dubito ꝙ

a ¶ Domum aſſalierit. vide moder. ĩ. l. pleriqʒ. j̃. de in ius vocan.

b ¶ Dictio vſqʒ. við ol. no de iſtis dictiõib⁹ ⁊ his dictis. in. l. a caligato. C. de nup. ADDE late oldra. ꝯſi. xl v. iiij.

c ¶. §. Legatũ. de materia iſtius. §. vide i. l. i. C. vt omnes iũ ciui. q̃ʒ cri.

a p Rocō ſul ad .q. Sȝ bald. poſt Cy.i.l. .iii.§.ꝙ aūt. .ff. de tutel. videt tenere ꝙ debeat di uidi illud lu crū. vide ci. in. d.l. dies feſtos: ⁊ Li. ⁊ Jmola.in d.l.qui ſolidam.§.cum poſt de le.ii. latiſſime que ſcripſi in.l.ſi ita ſcriptuȝ. d li.⁊ poſtb. ¶ De offi cio preſidiſ. Rubrica.

ſi omnes cauſe inter ticium ⁊ martinum cōmittuntur iſta cōmiſſio etiam eſt generalis ī genere ſubalterno: ⁊ pōt ſtare ītemueniente augumēto vel diminutōe que eſt inter cauſas per quod datur intelligi ꝙ eſt vniuerſalis. ex quo poteſt recipere augmentum ⁊ diminutionem ſtante ſignificato vniuerſalis commiſſionis. iſtud notant do. in ſimili. ī. de fun. inſtruc. l. lucius. Sed pone ꝙ delegatus ſubdelegat: nunquid poſſit reuocaſ ſicut ordinarius poteſt. Rñ. aut ſubdelegat ī totum: ⁊ non poteſt reuocare: aut aliqua ſibi reſeruat de iuriſditione vel pure: uel ſub conditōne: ⁊ tunc pōt ſm Jnno. qui ita no. extra de offi. delega. c. ſi pro debilitate. tamen no. ꝙ duo ſunt d legati qui poſſunt ſubdelegare. ſ. delegatus pncipis: ⁊ in iſto procedit iſta diffinitio: ⁊ delegatꝰ ad vniuerſitatem: ⁊ in iſto nō procedit iſta diffinitio: quia ille non ſemper manet iudex ſubdelegat in totum: ſed quo ad certam ſpeciem: vt hic no. ⁊ ideo ſi totam vnam cauſam cōmiſerit libere reuocat: quia eius delegatio procedit auctoritate ſui delegantis ad vniuerſitatem cauſaruȝ. ¶ Sed an delegatus ad vnam cauſaȝ poſſit ſubdelegare certum articulum cauſe: ⁊ dico ꝙ non niſi ſit delegatus a principe. vbi diſtinguitur ꝙ aut cōmiſſio fuit ita facta ꝙ tranſit iuriſditio delegata ⁊ poteſt ſubdelegare. Aut merum factuȝ fuit ſibi cōmiſſum ⁊ non poteſt alteri ſubdelegare: quia non eſt iudex delegatus: ſed nudꝰ miniſter. Si auteȝ vno reſpectu eſſet merus miniſter alio reſpectu haberet iuriſditōnem delegatam: quatenus habet iuriſditōem delegatam poteſt delegare ſm Jnno. qui ita no. in. c. ſi. extra de offi. deleg. ⁊ extra de re iudic. cum bertoldus. dicit etiam Jnno. in. d. c. ꝙ vbi committitur aliquid factum explicari extra iudicium ꝙ non poteſt alteri cōmittere maxime ſi eſt electa induſtria perſone: quia tale miniſterium coheret perſone: ut. .l. i. §. ne autem. C. de cadu. tol. ⁊ ſcias ꝙ ideo d legatus a principe ſubdelegat: quia cuȝ habeat iuriſditionem īmediate ab eo qui dat ordinariā iſta iuriſditio ſapit de vi ordinarie: vt. d. l. a iudice. ¶ Sed quero an in caſu impedimenti delegatus ab alio ꝙ̄ a principe poſſit ſubdelegare. dic ꝙ non: ſed reuertitur ad ordinariū: ut in autē. vt defun. fune. §. illud: ⁊ eſt caſus in. l. pretor .§. ſi poſt cām. de vaca. mu. ⁊ hic adō quod plene no. per Jnno. in. c. alleg. ¶ Sequitur ī gl. ſecūdū aliam lecturam. dic prout habes litteram negatiuā quod ītellige non ſubdelegat vniuerſitateȝ cauſarum: uel ītellige: ut non ſubdeleget cauſam. ſ. nominatim ſibi demandatam inter ceteras quaſi ī ea ſit delegatus: vt ad certam cām non ad vniuerſitatem cārum: vt. ī. de verbo. obli. l. doli clauſula. Addi.

l **Egati.** Nota pro eo qō dixi in l. meminiſſe. ſ. e. ꝙ non dſ offm̄ finituȝ: niſi aduenerit ſucceſſor ⁊ hoc etiam ſi non ſit cōfirmatus. ¶ Oppo. ad hoc quod dicſ ꝙ nō habet proprium. cōtra. l. pe. §. qui ꝑprium. ī. de offi. eius cui man. eſt iuriſditio. So. ut ibi no. quia ꝑpriū nō hȝ ordiarium: ut hic: ſed delegatum habet: ut ibi dicitur.

Ex. l. ſequenti.

¶ An ꝑ ſuperuenientiaȝ maioris magiſtratꝰ ceſſet minor. Et an ſi ſit conſuetudo quod oblationes que fiunt die dominico ſint ſacriſte ⁊ que fiunt in die ſancti laurentij ſint archipreſbyteri ⁊ contingat quod eadem. die ſit ſanctuſ laurentiꝰ an potius dies dominicuſ ſit ſpectandus.

p **Roconſul.** Allegatur hec l. ad. q.ª Conſuetudo eſt in eccleſia ſancti Laurentij quod archipreſbyter habeat oblationes dominicales: ⁊ ſacriſta eas que fiunt in feſto ſancti Laurētij ꝯtigit ꝙ feſtū ſcī laurētij vēit ī die dñico: ⁊ ꝯcludiſ qō oblatōes ſūt archipſbyteri. nā maior eſt dominica quā aliud feſtuȝ: ⁊ inſpicitur potius quod eſt naturale quam quod eſt accidētale. argu. l. iij. §. i. de tutel. ⁊ ſic potius īſpicitur dies dominica quam feſtum ſancti Laurentij. facit ad idem. l. dies feſtos. C. de ferijs. ¶ Iteȝ inducitur in ar. ad. q. quod minor iudex propter preſentiam maioris amittat ſuam iuriſditioneȝ. Contra tamen eſt in auc̄. de defen. ciui. §. nulli. in fin. col. vi. vbi defenſor non amittit iuriſditionem propter preſentiam preſidis. ad idem. l. cūctos. C. de metal. lib. xij. Et hec valēt: quia ſi veniunt hic cardinales legati quod epiſcopus nihilominus non amittat iuriſditionem ſuam: vt no. in. d. l. cunctos populos. dixi etiam in. l. iiij. .§. ſi tam viciuum. ff. de dam. infec. Quid auteȝ ſit de iure canonico. vide in. c. volentes. extra de offi. leg. ⁊ dic: vt ibi dicitur. Bar.

¶ De officio prefecti auguſtalis. Rubrica.

p **Refectus.** Prefectuſ auguſtalis eoipſo imperiuȝ amittit quod ſucceſſor ītrauit Alexandriam. hoc dicit vſqȝ ad finem.

¶ De officio preſidis. Rubrica.

n **Omen.** Appellatione preſidis cōtineſ quicunqȝ rector prouincie: ⁊ apud ſe talis preſes poteſt manumitteſ. h. dicit cum. l. ſequenti.

Ex. l. ſequenti.

¶ Rōe delicti quis ſortitur forum. Et an iudex poſſit cogno ſcere de delicto alibi commiſſo per eius ſubditum.

p **Reſes.** Preſes prouincie cognoſcit de criminibus in ſua prouincia per quoſcunqȝ cōmiſſis ⁊ eos punit donec eſt in prouincia hoc dicit. vſqȝ ad ſi. priuatus eſt quantum ad exercitium. ¶ Nota quod dixi in ſummario quod ratione delicti quis ſortitur forum: vt. l. i. ⁊ autenti. qua ī prouīcia. C. vbi de cri. agi oportet: ⁊ quod vbi lex non diſtinguit: nec nos diſtiguemus. dicitur hic quod habetur pro perſona priuata quando eſt extra ſuam prouinciam. Contra de. l. ij. ſ. de offi. proconſul. So. quantum ad iuriſditionem contentioſam habetur pro priuata: vt hic non quantum ad voluntariā: vt in contrario. ¶ Oppo. ad hanc ſo. de. l. ſi. ſ. de offi. prefect. vr. So. etiam in contentioſa: licet ſit extra prouinciam poteſt inhibere uel iubere alium iudicare: vt in contrario: non tamen habet exercitium iuriſditionis contentioſe: vt hic: ⁊ allegatur per Guaſcones ⁊ male: quod licet ſit extra prouinciā habet iuriſditionem non tamen eius exercitium. ¶ Oppo. dicitur hic quod nos non diſtinguemus vbi lex non diſtinguit contra. l. queſituȝ. ī. de teſti. So. dico quod ſi lex indiſtincte loquens diſtinguitur per aliam legem: ⁊ tunc per eam diſtinguemus. non aliter: ut hic. ¶ Quero hic dſ

quod habet cognitionem in homines ſue prouincie quid ſi ſubiectus iſtius prouincie non delinquit in ſua prouīcia ſed alibi. an poterit ī ſua prouincia puniri: ⁊ videtur quod non: quia debet puniri in loco delicti: vt in auten. qua in prouincia. vnde in loco domicilij non debet puniri: nec pro eodem delicto bis puniatur: vt. ・j. nau. ca. ſta. l. i. In contrarium eſt veritas. nam ⁊ accuſari poteſt coram iudice ſuo de ſuo delicto ⁊ puniri: vt. ・j. de interdi. ⁊ rele. l. ⁊ relegatorum. §. interdicere: ⁊ ibi no. ⁊ eſt text. in. l. i. C. vbi de cri. agi oportet. Sed nūquid iudex poterit de hoc inquirere: licet ſit alibi commiſſum de hoc dicā. ・j. de iuriſdi. omn. iudi. l. extra territorium: ⁊ an ſecūdum ſtatutum eius loci puniatur. hāc. q. diſputauit Cy. ī ciuitate Senarum.

i **Ilicitas.** Not. que pertinēt ad p̄ſidē. ¶ Quero dicit ſtatutum quod iudex de facto debet reſcindere venditiones factas per minores. poſt hoc ſtatutum facte ſunt multe venditōnes: ⁊ etiam poſt ingreſſum officij ſui. an eas poterit de facto reſcindere: ⁊ videtur quod nō: q̄a hic dicit factas non faciendas. In contrarium eſt veritas: quia intelligitur etiam de factis poſt ſtatutum: alias lex erit modici effectus. natura enim legis eſt ad futura trahi non ad preterita: vt. l. leges. C. de legi. ⁊ no. in. l. vnica. C. de condi. ex lege. vbi exponit. ſit ideſt erit: ⁊ quia ſemper lex loquitur ſecūdum dominum meuz: ut. l. arriani. C. de hereti.

Veritas. Allegaſ quod iudex debet iudicare ſecundum allegata ⁊ probata[a]. non autem ſecundum conſcientiam. ¶ Oppo. ad hoc de. l. ſi irruptione. ・j. finium regun. ⁊. l. ij. in fin. ・j. de furtis. Sol. aut id quod iudex habet in conſcientia eſt notum ſibi vt iudici: aut tanquaz priuate perſone. primo caſu ſecundum conſcientiam ſuam iudicat informatus ex actis coram eo. ⁊ ita poteſt ītelligi hic. alias ſi vt priuate perſone eſt ſibi notuz: tunc nō poteſt iudicare ſecundum conſcientiam: ſed ſecundum probationes ſibi factas: ⁊ de hoc not. in. c. i. extra de offi. ordi. vbi ſi iudex iudicat ſecūdum legem non peccat: licet contrarium cognoſcat: ut no. per Cy. in. l. i. C. ut que deſunt aduo. ⁊ ſigna hāc glo. ⁊ tene mēti.

Ex. §. ſequenti.

¶ An quis poſſit petere ſecuritatem cum timet ne offendatur. Et quid ſit ſecuritas. Et quotupliciter preſtetur. Et an in tali ſecuritate debeāt fideiuſſores interuenire. Et an poſſuz petere ſecuritatem pro amicis meis cum timeo offendi. Et quid ſi titius dedit ſecuritatem coram vno iudice. et me offendit in alio territorio: an puniatur. Et quanto tempore duret ſecuritas. Et an iudex poſſit dare licētiam ducēdi familiares cum quis timet offendi. Et quis ſit effectus huius ſecuritatis vide ī ſi. li.

Ne potentiores. Ad preſides ſpectat ne impotentes a potentibus opprimantur hoc dicit iſte. §. ¶ Inducitur in ar.[b] ad. q. quod ſi aliquis timeat ſe offēdi ab aliquo magnate quod poteſt officium iudicis īplorare. propter quod ille magnas cogitur preſtare ſecuritatem de nō offendendo illum. ad idem. l. denunciamus. C. de his qui ad eccle. confu. ⁊ ibi per doc. ⁊ Cy. ⁊ que dixi ī. l. ſanctum. ・ſ. de re. diui. ¶ Quero qd ſit ſecuritas: ⁊ dico quod eſt legitimum preſidium quod per officium preſidentis iuſte timenti datur ſecundum Guil. de cu. quod ſit legitimū preſidium probatur in. d. l. denunciamuſ. quod ſtatur iuſte timenti ⁊ cauſa cognita probatur. ・j. quod me. cau. l. metus cauſa. cuz. l. ſequē. quod hoc poſtuletur per officium iudicis. tex. eſt hic. Et ſcias quod quandoqz petitur ſecuritas preſtari a re rei: ut per to. tit. de dam. infect. ⁊ de illa nihil ad preſens. Quandoqz a re perſone: ⁊ de iſta preſtatōne non cauetur iure ſecundū Guil. vt ſi domus tua minatur ruinam non debet inde per me tranſiri: vt. l. qui bona. §. i. ・j. de dam. infec. implorari tamen poteſt officium iudicis: vt faciaz eam refici ſi eſt vicinus: vt. ・j. l. prox. ⁊ p Spe. de ſatiſ. §. ſi. ver. circa. Quandoqz petitur preſtari a perſona rei[c]: ⁊ iſta eſt licita: vt. l. fin. in princi. ⁊ ſi. C. de ero. mili. anno. libr. xij. facit. l. ſi fideiuſſor. §. qui ſatis. ・j. qui ſatiſda. cogan. Quādoqz petitur preſtari a perſona perſone: ⁊ tunc loquitur materia huius. §. quia eſt licita: ⁊ officio iudicis preſtatur hec cauſa cognita: an ſit iuſta vel non: vt. d. l. metuſ: ⁊ per doc. in. d. l. denūciamus. ¶ Quero nunquid in tali ſecuritate debeant fideiuſſores preſtari: ⁊ videtur quod ſic: quia per eos eſt nobis magis cautum: vt. l. i. ・j. q ſatiſda. cogan. in contratium videtur: quia lex ō nuda cautione intelligitur: quia cautōnis appellatione non continetur fideiuſſoris preſtatio: vt. C. de verbo. ſignifi. l. ſancimus. Breuiter dic ſecundum Guil. quod debet conſiderari qualitaſ perſone a qua hoc petitur: quia ſi ſit perſona locuplex ⁊ imobilia poſſidens ſi erit neceſſe quod preſtetur fideiuſſor. ar. l. ſi. iuncta. l. ſciēduz. in princi. qui ſatiſda. cog. ¶ Quero circa hoc volo quod ille de quo timeo non ſolum pro me p̄ſtet fideiuſſorem ſiue ſecuritatem quod me non offendat: ſed etiam de amicis meis: ⁊ videtur ꝙ hoc poſſum petere: vt. ・j. de precario. l. cum precario. ad idem. l. ſi ſtipulatus fuero per te nō fieri. ・j. de verbo. obli. ⁊. l. ij. ⁊. l. non ſolum. ・j. de vſu ⁊ ha. Sed nunquid debet dare ſecuritatem pro ſe ⁊ ſuis familiaribus ⁊ alijs ſuis quod non offēdet. Guil. quod ſic per. l. i. ・j. loca. ⁊. l. qui inſulā. e. tit. quod intelligo non ita indiſtincte: quia ſi offenderetur ab alio ſuo inimico non eſſet conueniens quod iſte teneatur. argu. l. ſi merces. §. culpe. ・j. locati. vnde debet promitteſ pro ſe ⁊ familiaribus ⁊ complicibus ſuis. ¶ Quero ſi ticius[d] de quo timebam preſtitit mihi ſecuritatem coram iudice iſtius ciuitatis de non offendēdo me: ipſe offendit me: ſed nō in iſto territorio: an teneatur: ⁊ videtur quod non: quia hoc officiuz non extenditur vltra territorium ſuum: vt. ・j. de iuriſdi. om. iu. l. extra territorium: ⁊ de bo. auc. iudi. poſ. l. cum vnus. §. ſi. In contrarium tenet Guil. quod teneatur. nam ſicut exēptus hic poſſet ex ſua promiſſione conueniri: vt. l. i. ・j. ſi quis in ius voca. non ie. ita ⁊ multo magiſ iſte debeat ex ſua promiſſione conueniri. naz qui promittit non offendere generaliter loquitur: ⁊ ſic generaliter debet eius promiſſio intelligi: ⁊ ſic ex ſua perſona poterit conueniri ratione contractus ⁊ ratione domicilij. ſicut ciuis vel incola. ut de iudi. l. heres abſens: ⁊. l. omnem. immo poterit cōueniri coram iudice in cuius territorio fuit commiſſum delictum. vt. l. iij. ・ſ. e. ¶ Quero quanto tempore duret iſta ſecuritas[e]. quidā dicunt. xx. diebus per. §. ſed neqz. in auc. de man. prin. Tu dic ſecundum Guil. quod cuz hoc non ſit de iure determinatum relinquitur arbitrio iudicis. ar.

a Lici: tas. §. v̄itas. Allegata et p̄bata. Vide de do. anto. ⁊ Imol. i. d. c. i. p io. cal. in. c. paſtoralis. de of. dele. adde bal. i. l. i. C. de vi dic. liber. et apud ꝯſi. manumiſ. ⁊ omnino q̄ dixi poſt bart. in. l. i. C. vt hiſ q̄ deſunt aduo. ⁊ ſpec. in ti. de ſenten. §. qualiter. v̄. ij. ⁊ iſta faciūt ad pulchrā. ſi. Capitaneuſ vidit duos rixāteſ a feneſtra ſi nō mittit familiā pōt p̄uari offō. et hec eſt iuſta cauſa priuatiōis: ut no. bal. in. l. i. §. quies. ・ſ. de offi. p̄fec. v⁊. allegat dem̄ Ci. in. l. ſi ſeruus. C. d̄ no xa. qd̄ dictū loquiſ in patre p̄tāte habente filiū rixoſū quo caſu ſi nō p̄uideat pōt licite ab officio repelli qd̄ ſatis eſt no. auctoritate baldu3 qd̄ tenementi p̄pe/tuo. facit qd̄ no. bar. i. l. i. i ſi. ・ſ. de his qui ſunt ſui vel ali. iur. ⁊ vtrū ex hoc poſſit puniri vid̄ omnino guil. de ſuza i. l. i. C. vt q̄ deſūt aduo. d̄o bal. in. l. nullus. C. d̄ ſum tri. ⁊ ſi. catho. ang. in. l. ij. ・ſ. de his qui ſunt ſui vel alie. iur.

b ¶ Ne potē tiores. In inducitur ī ar. adde qd̄ no. in. l. ſanctuz. ・ſ. de reruz diui.

c ¶ A pſona rei. Adde ꝙ ſi timeo viz fieri ī poſſeſſiōe mea poſſuz īplorare officiuz iudicis: ne mihi vis fiat. l. ſi ſup poſſeſſione: ⁊ ibi bal. C. de trāſac. bar. in. l. qui bona. §. qui dāni. de dā. infec. ⁊ in. §. ſi quiſ iuſta. p ſpe. in ti. d̄ ſatiſda. §. ſi. ver. area.

d ¶ Quero ſi ticius. vide bar. in. l. qui bona. §. ſi qſ poſt. ・j. d̄ dā. infec. ⁊ q̄ ibi dixi. ⁊ ī. l. capitaliū. §. ſtatus. d̄ penīſ.

e ¶ Duret iſta ſecuritaſ dixi poſt barto. i. d. l. qui bona. §. ſi qſ iuxta. ・j. d̄ dā no. infec.

.l.ratum.ȷ̄.de ſolu.ꝛ.l.i.ȷ̄.de iure deli.ꝛ.l.ſi finita.ȷ̄.de dam.infec.ꝛ.ȷ̄.de appel.l.nonnunquaꝫ. eſſet inconueniens quod ita cito me poſſet offēdere poſt.xxx.dies.ꝛ eſſet inconueniens quod ita ſepe renouaretur ſecuritas: vt.l.bene a zenone.C.de quadri.preſcrip. Non ob.§.ſed neqꝫ: quia loquitur de quadam ſecuritate que preſtatur per iudicem: vt hic dicitur in glo. ¶ Quero peto a iudice: vt ſit mihi licitum ducere familiares vel ſeruientes.an hoc debet mihi concedere ꝛ videtur quod non.quaſi ſufficiat cautio: vt.s̄. dixi.poteſt tamen dici quod ex ea cauſa poteſt hoc iudex concedere.argu.l.ſi.in pri.C.de ero. mili.anno.lib.xij.ꝛ ibi plene not.ꝛ ibi not.cuius expenſis ſit.vide ad predicta que dixi in.l. ſanctum.s̄.de re.diui. ¶ Nota contra homines de caſtro plebis.qui volebant concedere licentiaꝫ domino. Matheo de monte polini. ¶ Quero quis ſit effectus huius ſecuritatis.dicunt quidā quod eſt iſte: quia ſi poſt ſecuritatem offenderet tanquaꝫ fractor pacis tenetur.l.iulia.maieſtatiſ: vt.ȷ̄.ad.l.iuliaꝫ ma.l.i.§.i.hec opi.eſt falſa. quia ibi loquitur quando aliquid committitur cōtra principem vel rempublicam: non contra ſingularem perſonam.quare dicunt alij quod qui poſtea offendit debet tradi puniendus offenſo. argu.l.ſi.de lega.hoc non eſt verum: quia eſt caſus ſpecialis in legato qui nullo modo debet offendi.arg.l.ſanctum.s̄.de re.diui.ꝛ ideo dic ſecundum Guil.quod effectus erit quod iudex acrius puniet eum: quia hoc poteſt iudicij officio conſiderata conditione.argu.l.quid ergo.§.pena grauior.ȷ̄.de his qui not. infa. ¶ Eſt etiam quedam alia ſecuritas que petitur a iudice: ꝛ eā poteſt ex cauſa concedere.de qua in.§.ſed neqꝫ in corpore.de man.princi.ꝛ ex cauſa etiaꝫ ex bānito poteſt dari ſicut in relegato: vt.d.§.ſed neqꝫ.ꝛ.i.l .is qui reus.ȷ̄.de publi.iu. ¶ Sed quero nunquid iudex teneatur eam ſeruare: ꝛ gloſ. in.d.§.ſed neqꝫ.dicit quod non. Tu dic: vt no. per Cy.C.de his qui ad eccle.confu.l.preſenti. vbi de hac ſecuritate no.ꝛ not.in.l.ij.eo. ti.vide ibi.

Sicuti. Caſus.humane fragilitatiſ medico nō imputatur[a]: ſed imperitia ſic hoc dicit. Et ex hoc concluditur aliud dē iure canonico ꝙ ſicꝰ iperitia nocet: ita caſus nō nocet ſibi quantum ad irregularitatem quo minus ad alios ordineſ poſſit aſcēdere: vt in.c.tua nos.extra de homici.

Qui uniuerſas. ¶ Not.quod preſes poteſt damnare[b] in metallum non tamen deportaꝛ: vt .l.i.§.hi quibus.ȷ̄.de lega.iij. ¶ Ad hoc oppo. plus eſt damnare in metallum quam deportare in inſulam: quia etiam ex damnatione in metallum amittitur libertas: vt inſti. de capi. dimi.§. maxima: ꝛ.§.media. Modo arguo: cui licet qđ eſt plus licet quod eſt minus: vt regula iuris cui plus: ſed preſes non poteſt in inſulam deportare: vt.d.l.i.§.hi quibus: ſed hic dicitur quod poteſt facere quod eſt maius: vt dixi. Sol. damnare in metallum poteſt: vt hic.non tamen in inſulam deportare ſine principe: vt ī contrario. Ratio quia inſule ſunt in dominio principis non pſidis: ꝛ licentia non extenditur ad ea: niſi ex permiſſione principis.de hoc no. Dy.in.c.cui licet extra de regu.iur.lib.vi.ꝛ per predicta reprobatur glo.que eſt in.§.relegati.inſti.qui. mod.ius pat.pot.ſol. vbi ſit equiparatio exbanniti ꝛ deportati: quia preſes non poteſt in inſulaꝫ deportare: ut.d.c.hi quibus.certe nec exbānire[c]: ergo multo minus poteſt rector ciuitatis[d] qui eſt minor ꝛ hoc fuit dictum Ja.de are.in.l.i.ꝛ ibi per Cy.de here.inſti.

Ex.§.ſequenti.

¶ Paupertas. an proſit.

Preſes. [e] Multa ex cauſa neceſſitatiſ ꝛ paupertatis remitti poteſt: ꝛ licet ille cui eſt facta remiſſio efficiatur ſoluendo non tamen propter hoc tenetur hoc dicit vſqꝫ ad fin.ꝛ ſigna glo. ¶ Et nota quod propter paupertatem ꝛ inopiam abſolutus ſeu remiſſus licet fiat ſoluendo non debet exigi: ꝛ hoc nota. ꝛ hoc poteſt valere.nam bannum ideꝫ eſt quod mulcta: ꝛ ei equiparaꝛ: quia ſicut mulcta imponitur propter contumaciam: ita ꝛ bannuꝫ imponitur propter contumaciam ꝛ inobedientiam. pro hoc.l.ſi ideo.ȷ̄.de euic.ꝛ not. Dyn.ȷ̄.de cuſto.reo.l.diuus: ꝛ ideo exbannitus nō debet haberi pro confeſſo: vt ibi per Dy.ꝛ videtur quod magis propter contumaciam quam propter delictum: ꝛ quod bannum mulcte equiparetur eſt glo.in.l.i.§.ex hoc reſcripto.ȷ̄.de ven.inſpi. vbi glo.exponit mulcta.i.bannum: ꝛ idem not.in.l. .i.poſt prin.de admini.tut. Et ex hoc conclude quod ſicut mulcta propter paupertatem poteſt remitti: ita bannum.quod no. ¶ Item nota qđ paupertas prodeſt[f].contra.§.ſancimus.in corpore de teſti.col.vij. So.quantum ad fidem habendam circa teſtimonium non prodeſt: immo nocet: quia magis creditur diuiti quam pauperi.hic prodeſt quantum ad remiſſionem pene. ¶ Opponi.ad hoc quia immo quantum ad remiſſionem pene nocet: ut.ȷ̄.de incen. rui.nau.l. pedius: ꝛ.l.nemo.in ſi.C.de ſum.tri.ꝛ ſi.catho. Sol.ibi loquitur in pena corporali circa quam nocet paupertas.ſecus ī pena pecuniaria: vt h. ¶ Oppo.ad hanc ſol.de.l.i.in ſi. de penis: ꝛ.l. quicunqꝫ.C.de ſer.fu.vnde dic quod quantum ad fidem habendam non prodeſt: immo nocet vt.d.§.ſancimus.quantum autem ad remiſſioneꝫ pene an proſit paupertas hic ſubdiſtingue: aut queris de pena corporali: aut pecuniaria.pmo caſu nocꝫ[g]: quia magis punitur pauper quā diues: vt.d.l.nemo.ſecundo caſu: aut eſt pena pecuniaria ſeu ordinaria: aut extraordinaria. pmo caſu non prodeſt paupertas: quia ſi non poteſt ſoluere pecuniam luat in corpore: vt.l. quicunqꝫ.C.de ſer.fugi.ꝛ.l.ij.in ſi.ȷ̄.de penis.ſecundo caſu prodeſt paupertas: vt hic: ꝛ quantum ad dignitatem proſunt diuitie: vt. C. de decur. .l.ad ſubeunda.lib.x.ꝛ hoc modo intelligas de paupertate quod interdum prodeſt: interdum non.diſtinguendo: ut dixi in.l.ſi quis ad declinandam.C.de epi.ꝛ cle.ꝛc̄.

p **Preſes.** Ad iudicis officiū ſpectat facere edificia reſici.hoc dicit.quaꝫ.l.allegaui.s̄.l. proxi. .§.ij.ꝛ ibi per Guil.de cu.ꝛc̄.

e **Epe.** Verba neceſſitatiua a principe prolata ad impetranteꝫ reſcripta directa non imponunt neceſſitatem iudici hoc dicit. Nota ſummarium. ¶ Item nota quod beneficium principis non īterpretatur latiſſime. ¶ Oppo.ad id quod ſub iſtis verbis poteſt adire imponitur neceſſitas[b]. iudici iudicare. Cōtra de.§.ꝛ hoc vero iubem[e]. in corpore de mā.pn.So.ibi fuerūt ꝑlata p pncipē verba que neceſſitatē importāt.hic ꝟo nō.

a ¶ Sicuti.ſi imputaꝛ.Sꝫ quid in aduocatis ꝛ alijs. Vide guil.de ſuꝫ. i.l.i.C.dē aduo.di.iudi.

b ¶ Qui vniuerſas.pōt dānare.Sꝫ qđ ſi alicui committiꝛ prouincia ſeu ciuitas ſub ꝓtectōe ꝛ regimine an ꝑ hoc videaꝛ ꝯceſſum merū ꝛ mixtuꝫ imperiū.dic vt ꝑ bar.i.l. .i.C.dē excu.mu.li.x.ꝛ vide q̄ no. bar. in.l. iterdū. cū.l.ergo alias eſt in.l. iter eos cū. de acqui.re.do.dixi in.l. ij.de iuriſd. om.iu.bar.i .l.ij.C.dē peda.iudi.

c ¶ Nec exbannire: ſed hoc nō videtur verū: qꝛ in exbānimēto ñ aſſignatur certa inſula ſꝫ interdiciꝛ ſibi aditꝰ ad patriam iō nō videꝛ ſequi nō pōt dēportare ergo nec exbānire.

d ¶ Rector ciuitatiſ. Rector ciuitatiſ nō pōt exbānire.vide ꝙ dixi pꝰ bart. in.d.l. imperium.

e ¶ Preſes. vid bar.i.l. .i.in prin.ȷ̄. ſi qs ius dicen.nō obtēpe.

f ¶ Paupertas ꝓdeſt.vide bal.in.l.ſi qs ad declinādaꝫ.C.de epi.ꝛ cle.ꝛ qñ ꝓſit paupꝫtas ꝛ qñ diuicie vide ꝑ archi. in.c. ſtatutū.dē reſcri.in.vi.ꝛ i.c.paup.vi. .q.iij.ꝛ.xi.di diſti.h.aūt.

g ¶ Primo caſu nocet.dē materia vid bal.in.l.qcūqꝫ.in.ij.col. C.de ſer.fu. vbi dicit qđ ꝓ minia pecuniaria pena ei q ſoluēdo nō eſt nō pōt ſurrogari in penam corporalem ꝛ adde etiaꝫ bart.ad hoc in dicta.l.i. in ſi.prin.ȷ̄. ſi qs ius dicē. nō obtē. bal.i.l. certa rōe.C.qñ ꝓuo.ꝛ bart. in.l.qdā.ȷ̄.dē penis. Bal. poſt Cy.i.l. ſin.C.de ſū. tri.ꝛ ſi.cath.

b ſ Epe.i. ponitur neceſſitas.Que vba in reſcriptis iportēt neceſſitatē: ꝛ q̄ cōſilium ꝛ

quid in contractib⁹ ⁊ vltimis volũtatib⁹ vide late per do.an.in.c.nã concupiſcentiã.de cõſti.⁊ ibi Jmol.⁊ vide tex.cũ gl.in.l.tutor.ĵ.de ſuſpe.tuto.do.io.in.l.cũ pater.§.mãdato de leg.ij.Que aũt ſit differẽtia iter mãdatũ ⁊ pceptũ.vide gl.⁊ archi.xiiij.q.i.qd pcipiť.p aliquos in.c.qm̃ abbas.de offi.dele.gl.no.in.c.cũ aliqb⁹.de reſcri.in.vi.poſt gl.hic ⁊ ad iſta vide bal.i.l.ij.in.iij.col.C.qũo ⁊ qñ iudex:⁊ differentiã inter mando ⁊ iubeo.vid per bar.i.l.ii.C.cõ.de leg.⁊ Ro.in.l.i.§.i.ĵ.de offic.eius cui mãda.eſt iuriſ.

a ℭDicit mãdamus.add bal.in.l.i.C.qũo ⁊ qñ index.i.iij.col.

b ℭAdire d.bes iudicez.late p bar.in.l.creditoreſ in.i.col.C.d pigno.Add qd bal.in.c.ij.apud quẽ vel quos cõtro.ſeu.dixit p illũ tex.qd verbũ dz ñ iportat neceſſitatẽ:⁊ ẽ ratio:q̃ referť ad cre iditorem.

c Ongrui c it:vt furioſi in carcerẽ.furioſi debẽt incarcerari.ad de qd bal.in.c.i.An ille qui interfecit frẽm dñi ſui.dixit qd vaſallus qui eſt effect⁹ furioſus põt ex culpis p̃cedẽtibus ciuiliter cõdẽnari ñ criminaliť.de hac materia vid Jmol.in repe.c.rainutius.de teſtano.in.c.cuz pcuſſio.vij.q.i.

ℭOppo.⁊ videtur quod inter verba nõ eſt ſiẽda differentia.an dico precipio vel iubeo ⁊c̃.vt.l.omne verbum.C.communia de leg.⁊.l.peto.in prin.⁊.l.vnuz ex familia.§.ſi.ĵ.de leg.ij.Sol.ibi loquitur in vltima voluntate:hic in cõtractu. ℭOppo.ad hanc ſo.de.l.i.in prin.ĵ.man.pro quorum ſo.dic quod quando hec verba proferuntur in contractibus.quandoq₃ in vltimis voluntatibus.quandoq₃ in reſcriptis.primo caſu non eſt differentia inter hec verba:nec inportãt neceſſitatem:vt.l.i.ĵ.mand.niſi poſt ſuſceptum mandatum:vt in contrario:⁊ in.l.in commodato.§.ſi.ĵ.commo.ſecundo caſu aut ſunt verba p̃ceptiua:aut deprecatiua.primo caſu imponunt neceſſitatem heredi:⁊ de hoc non eſt dubium. Si dprecatiua:tunc aut dirigũtur ad hrdẽ:aut ad legatariuz.de quo dic:vt no.in.d.l.peto.tertio caſu ſi in reſcripto:tunc aut diriguntur ad impetrantem reſcriptum:aut ad iudicez.primo caſu non imponunt neceſſitatem:vt hic:⁊.l.ſeq.ſi ad iudicẽ:tunc diſtingue:vt in glo.quia aut reſcriptum dicit mandamus[a]:vt cognoſcas:tunc per hoc non imponitur neceſſitas cognoſcendi per ſe.ſed poteſt alij delegare:vt hic.ſecus ſi diceret precipimus vel iubemus.nam verbum iubemus neceſſitatem importat:vt.ĵ.quod iuſſu.l.i.ſecus in verbo mandamus:vt.l.i.ifra.man. ℭOppo.dicitur hic quod iudici non imponitur hec neceſſitas per hoc:⁊ ſic principis reſcriptum interpretatur late contra.l.ſi.ſ.de conſti.princi.Solu.vt hic in glo.facit quod no.in.l.eũ qui calendis.in princi.ĵ.de verbo.obli. ℭQuero nunquid ſi reſcriptum dicit:adire debes iudicem[b].an per hoc ſit iudici impoſita neceſſitas:⁊ videtur quod ſic:vt hic a contrario ſenſu.tamẽ hec glo.tenet contrarium ⁊ melius:quia ſi hoc diceremus imponeretur actori neceſſitas agendi contra.l.i.C.vt nemo inuitus.in rubro ⁊ in nigro.

o **Omnibus.** Preſidis prouincie cognitio eſt ampla ⁊ cognoſcit in prouĩcia ſua de omnibus de quibus alij magiſtratus Rome cognoſcunt.hoc dicit. ℭNota text.quod debet potius inſpici quod fieri debet quã quod fit.⁊ gl.colligit.ar.contra illos qui in defectum legum allegant glo.ut hic.

Ex.l.ſequenti

ℭAn inquiſitio ſit licita.Et an poteſtates poſſint cogere ſubditos ad pacez.

c **Congruit.** Ad preſideſ ſpectat generaliter contra latrones inquirere ⁊ homines male conditionis ⁊ vite ⁊ eos punire atq₃ eorum receptatores ⁊ ad preſidis officium ſpectat:vt furioſi in carcerem[c] detineantur:ſi alias commode retineri non poſſunt ⁊ delictum p furioſum tempore furoris commiſſuz puniri nõ debet.ſecus ſi fuiſſet commiſſum tempore ſane mentis:⁊ ad cuſtodiam furioſorum debet aliquis deputari qui ſi ſit negligens punitur.hoc dicit.vſq₃ ad finem. ℭNota text.quod receptatores puniuntur. ℭNota quod furioſus ſatis

d ℭSit phibita.in inqſitõe gñali ⁊ ſpãli:⁊ vid bar.i.l.i.§.ſi pu.d adulter.

e ℭCaſib⁹ pmiſſis.ẽ verũ ſi opponať aliter nõ.c.ſi.de accu.in.vi.quẽ tex.allegat bar.in extrauaga.ad repmẽdã.in ver.de denũcia.⁊ dñ bart.dicit q̃ ſufficiat fama.adde bal.in.l.i.in.iiij.col.C.q accu.⁊ id q̃ dicit hic bar.fallit in inqſitione generali:⁊ in alijs multis caſib⁹ ſm ang.plene i.l.ſi vacantia.d bo.vacã.in.vi.charta.item fallit i inquiſitiõe formata ↄſulto pñcipe.l.null⁹.⁊ ibi bal.C.ad.l.iul.ma.⁊ Jnnoc.in c.cũ oporteat.i ſi.d acc.

f ℭAd queſtionez.vide ang.in auẽ.vt liti iurent.§.ſi.⁊ bal.ĩ.l.i.§.quies.de offi.pfec.vr.⁊ in.l.q.dã extimauerũt.ſi cer.pe. ADDE abba.cõſi.cviij.ij.li.

punitur ipſo furore:⁊ ſic non debet afflictio addi afflicto. ℭNota quod epiſtola ſeu ſcriptura officialis facit probationem.dicam.ĵ.de procura.l.ſi procurator.⁊.infra.de pactis.l.epiſtola. ℭEt nota quomodo debet procurare circa paces faciendas.Jtem quod cuſtodes puniuntur de negligẽtia:vt.ſ.de officio prefecti uigil.l.iij.§.i.⁊ videtur quod iquiſitio de qua hic dicitur ſit prohibita[d]:quia nemo ſine accuſatore punitur:ut.l.reſcripto.§.ſi quis.ĵ.de mune.⁊ hono.ſecundum Jaco.butri.dic quod quedam eſt inquiſitio facti que ſit generaliter:⁊ iſta eſt premiſſa:vt hic.nam preſes debet generaliter inquirere:vt malis hominibus prouincia purgetur:⁊ h̃ eſt practica quam in principio ſui regiminis rectores faciunt generalem.ſcilicet inquiſitionem per hanc legem.Quedam eſt inquiſitio ſpecialis contra certam perſonam:⁊ iſta regulariter ẽ prohibita:quia nemo ſine accuſatore punitur:vt dicta.l.reſcripto.§.ſi quis.de mune.⁊ hono.niſi in caſibus not.in.l.i.§.ſi publico.ĵ.ad.l.iul.de adulte.⁊ nota.in.l.nullum.C.de teſti.Et aduerte:quia etiam in caſibus premiſſis[e] iudex nõ debet inquirere:niſi indicijs precedentibus:aut fama publica referente:vt.l.iuſtiſſimos.C.de offici.recto.prouinci.quam not.vt probatur extra de accuſa.c.qualiter ⁊ quando.Jtem poteſt inquirere ſecundum Jaco.ad relationem nuncij iurati.pro hoc.l.diuus.ĵ.de cuſto.reo.notant docto.in.l.ea quidem.C.de accuſatio.dixi in.l.i.§.ſane.ſ.de officio prefecti vrbis. ℭEt inducitur in argumentum ad queſtionem[f] quod poteſtas prouinciarum ſiue terrarum poſſunt cogere ciues ⁊ prouinciales ſuos ad faciendũ pacem.quod no.in corpore de man.princi.§.deinde.⁊ no.ĵ.de vſufruct.l.ſi vſufructus.§.ſi inter duos.Contra hoc facit in auẽ.vt liti iurent.§.ſi.col.ix.⁊ ideo dic quod interduz queritur de pace fienda inter vnam ciuitatem ⁊ aliaz:⁊ hoc caſu preſes ſiue poteſtas debet ſe interponere:vt fiat:vt eſt tex.in.§.deinde prealle.Quandoque queritur de pace fienda inter ſingulares perſonas:⁊ tunc aut queſtio vertitur criminalis aut ciuilis.primo caſu debet interponere ſe ⁊ eos cogere:vt.ĵ.de vſufruct.l.ſi vſuf ructus.§.ſi inter duos.ſecundo caſu debet monere partes ad cõcordiam.maxime vbi iura partium conſeruarentur illeſa.alias non.⁊ ita intelligo.d.§.ſi.in ſi.vt liti iurent.

i **Jllud.** Jbi ⁊ pernoctare.i.per totam noctem ſtare:vt.l.vrbana.§.pernoctare.ĵ.de verbo.ſigni.nam dictio p.perfectionem denotat:⁊ ideo per totam noctem intelligitur.

Ex.l.ſequenti.

ℭAn non valenti agere currat preſcriptio.Et an impedimentum tollat preſcriptionez inchoatam uel inchoandaz.Et an preſes poſſit cognoſcere cum familiaris facit alicui iniuriam.Et an de queſtione vertẽte inter familiares preſes poſſit cognoſcere.

a Enatus cõſul. ꝺ materia late p Jaco. de bel. in auc. vt iudi. ſine quoquo ſuffr. §. ſi qs autẽ poſt: et an poſſit criminaliter puniri. vid bar. in. l. hos accuſare. ſ. de accu. ꝛ vide intellectum ad iſtũ text. quem dedit ang. in. l. qui iuriſditioni. ſ. de iuriſd. om. iud. ꝛ vide. q. quã ponit paul. de ca. in. l. pe. ſ. de offi. aſſeſ.

b Due cautiones. facit qꝺ not. in. l. diuortio. §. interdũ. ſol. matri. ꝛ qꝺ ibi Bald. ꝛ Imol. in. §. ſi. pᵒ glo. ibi.

c Preſcriptio. Adde bal. in. l. quotiens. C. ꝺ p̃ci. ipe. offer. et in. l. i. in. x. ſi. oppo. cuꝫ tribus. ſeq. C. q admit.

d Impedimẽtũ. Limitatio ad regulã nõ valẽti agere ꝛc̃ ꝛ not. ange. hãc glo. ſingulariter in vbo reſtituerenſ ꝙ ſi curꝛit p̃ſcriptionis tẽpus ſi iudex ꝑpter multitudinẽ negocioꝝ impeditus eſt adeo ꝙ eum nõ poſſim adire ꝛ ꝙ ipedito impedimento iuris nõ currat p̃ſcriptio. eſt tex. ꝛ glo. et ibi bar. in. l. i. §. ſi quis ꝑpter. ꝺ iti. actuq́ꝫ priu. ꝛ ibi dixi.

a Enatus.[a] Primo ponit ꝺ actionibus competentibus preſidi vel eius familie ex contractibus vtrum durante officio poſſunt intentari ꝛ qualiter ei conſulatur ſi non poſſunt intentari. Secundo ponit de actionibꝰ competentibus ex maleficio. ſecũda ibi. ſi quid tamen. Et prima ſubdiuiditur in duas: quia primo probibet. ſecundo remedium adhibet. ſecũda ibi. ita vt actiones. Et breuiter hoc dicit. Actiones preſidi vel eius familie competentes nõ poſſunt intentari efficaciter durante officio: ſed ſi tempore amiſſe forent daretur eis reſtitutio: ꝛ hoc in actionibus competentibus ex contractibus. competentes autem ex delicto poſſunt intẽtari: vt lis in eis conteſtetur hoc dicit. Parciſſime ius dicat. i. eis ius non dicatur ſecundum gl. Et nota ſecundum Jaco. hic quia poteſt mittere executorem. ideſt baiulum. ¶ Quero quare magis in delictis conteſtatur lis quam in alio. Reſpon. quia actio ex delicto poteſt perire adeo quod reſtitutio non habet locum: vt quia erat mortuus delinquens quo caſu nõ poſſet agi cõtra heredem: vt. l. i. C. ne ex delict. defun. vnde neceſſaria eſt litis conteſt. ſecus in alijs ciuilibus actionibus: quia tranſeunt ad heredem ſine cõteſtatione. Et nota ex iſto tex. quod hic preſtantur due cautiones[b] ſecundum Jaco. but. nam ſatiſdat per fideiuſſores: vt. l. ſi fideiuſſor. qui ſatiſda. cog. ꝛ tamen hic dicitur quod debet ſatiſdare de iudicio ſiſti: ꝛ de re non baratãda: ꝛ hũc tex. allegat gl. i. l. ſi fideiuſſor. §. ſi. ꝺ. all. ¶ Op. ad hanc. l. dicitur hic antequam in prouincia venerit: ergo a contrario ſenſu videtur quod debeat eis dici ius poſtquam in prouinciaꝫ venerint. ¶ Sed contra hoc oppo. ſ. de iudi. l. pars litterarum: ꝛ. ſ. de iniurijs. l. nec magiſtratus. So. ꝙ hic dicitur antequam in prouinciam veniat debet ſubaudiri: multo minus quando poſt: ꝛ ar. a contrario ſenſu non eſt licitum: vt. l. conuenticulam. C. de epiſ. ꝛ cle. ¶ Dicitur hic quod actio reſtituitur ꝛ reſtitutio preſupponit amiſſionem. Contra hoc videtur quod hoc caſu actiones non amittuntur: vt. l. ij. §. ſed ſi agant. ſ. de iudi. Sol. actiones non amittuntur: vt ibi: quia reſtituuntur: vt hic. ¶ Oppo. dicitur hic quod iſtis officialibus reſtituuntur actiones per reſcriptum ſi ſunt perempte. Sed contra hoc. naꝫ nõ valenti agere non currit preſcriptio: vt. C. de annali except. l. i. in ſi. ergo non ſunt actiones amiſſe. Sol. hic amittuntur actiones: quia iſti poterant preſcriptionem per executionem interrumpere. ¶ Oppo. ad hoc ſi id potuerunt fuerunt in negligentia: ergo non debent reſtitui: vt. ſ. ex quibus cauſis ma. l. nam negligentibus: ꝛ. ſ. de re iudi. l. quod quis. So. licet hoc poſſent: non tamẽ commode propter multa negocia que habebant expedire. ¶ Oppo. ad hoc nam licet ꝑ ſeipſos commode non poterant agere: tamen ꝑ procuratorem poterant: vt. ſ. de mino. l. papi. exuli. huius timore quidam retinent primam expoſitionem gloſ. quod parciſſime ponatur pro non. quaſi dicat quod durante officio non poſſit agere: ꝛ ſic reſtitutio debebat dari: vt ꝭ innuitur in tex. ¶ Oppo. immo indiſtincte non valẽti agere non currit preſcriptio[c]: vt. ſ. de ſer. vr. p̃di. l. hactilicinus. pro quorum ſo. dic ſecundum Guil. quod aut quis eſt impeditus impedimento iuris aut facti. primo caſu aut impedimentuꝫ ſuperuenit ante actioneꝫ competentẽ: aut poſt. Si ante non valenti agere nõ currit preſcriptio: vt. l. i. in ſi. de annali excepti. Si vero poſt actionem competentem venit impedimentum: tunc currit preſcriprio. tamen datur reſtitutio: vt hic. ¶ Secundo caſu principali quando eſt impeditus impedimento facti: ꝛ tunc aut impedimẽtum eſt iuſtum ꝛ preſcriptio currit ꝛ datur reſtitutio: vt. d. l. hactilicinus. Si vero non eſt iuſtuꝫ impedimentum[d]: tunc preſcriptõ currit ꝛ nõ datur reſtitutio: vt. ſ. ſi quis cautio. l. ij. §. ſi quis. tamen Jaco. bu. eum reprehendit in primis duobus caſibus dum dicit quod non currit preſcriptio quando eſt impedimentum ante actionem competentem. hoc eſt falſum per hanc. l. nam ꝛ ſi preſides iſti contraxiſſent poſtquam in prouinciam venerunt. multo minus debet eis ius dici: vt hic no. in prima glo. magna: ergo multo magis debet reſtitutio eis concedi. Item in ſecundo membro reprehendit vbi dicit Guil. quod ſi impedimentum ſuperuenit poſt actionem cõpetentem currit preſcriptio ſed datur reſtitutõ: vt hic: ſed hoc ſecundum Jaco. eſt falſuꝫ per. l. ſancimus. §. donec. C. de iure delibe. ¶ Quero hic ſecundum Jaco. butric. nunquid impedito currat preſcriptio: ꝛ nunquid impedimentum tollat preſcriptionem inchoatam vel inchoandam. ſic dicas: aut eſt impedimentũ ratione rei quia non preſcriptibilis: ꝛ tunc tale impedimentum ſuperueniens non tollit preſcriptionem inchoatam ſed impedit inchoandam: vt. l. ſi fundo. ſ. de fun. dotali. Si vero impedimentum eſt ex parte agentis ſeu agere debentis: ꝛ tunc aut omnino impeditur agere: ꝛ tunc tale impedimẽtum impedit preſcriptionem inchoataꝫ ꝛ inchoandam: vt. l. i. §. ſi. C. de an. excep. aut non impeditur omnino agere ſed commode non poteſt agere: ꝛ tunc currit preſcriptio ſed datur reſtitutio: ꝛ ita intelligit hanc. l. Jaco. de but. vel ſi vis defendere glo. Reſponde ad primuꝫ[e] quod iſte text. nihil dicit de eo quod dicit Jaco. ſ. quod ſi impedimentum ſuperuenit ante actionem competentem quod currit preſcriptõ ꝛ detur reſtitutio: nec glo. hoc dicit ſed gl. bene dicit quod nõ debet eis ius dici: nec dicit quod currat preſcriptio ꝛ detur reſtitutio. immo hoc dicit tex. de hiſ qui antequam ad prouinciam venerint contraxerunt ꝛ non currit preſcriptio ipſo iure: ꝛ ſic nõ ſit neceſſaria reſtitutio: ꝛ hanc opi. tenꝫ Cy. hic. ꝛ ideo teneas diſtinctionem Guil. Non ob. §. donec: quia ibi poteſt dici quod impedimentuꝫ ſuperuenit etiam ante actionem competentem contra heredem ꝛ inuentarium facienteꝫ: vt. d. §. donec. ſit mentio. ¶ Opp. dicitur hic quod debet ſequeſtrari contra. l. i. de probi. ſequeſtra. Sol. ibi eſt regulare: hic eſt caſus ſpecialis quando eſſet perſona ſuſpecta: dic vt no. in. d. l. ſi fideiuſſor. §. ſi. ¶ Quero quid ſi eſt facta iniuria non familiari ſed preſidi. an habeat locum ſinis huius. l. ꝛ tenet glo. quod non: vt de hoc coraꝫ ſe poſſit cognoſci: vt. l. ſi. C. ne quis in ſua cauſa. ſed coram ſuperiori poſſet lis conteſtari. de hoc diſputauit Jaco. de are. q. quam recitat Cy. i. l. ſin. C. ne quis in ſua cauſa. ¶ Quero dicitur hic quod recepit ſed quid ſi aliquis familiaris facit alicui iniuriam. an de hoc preſes poterit cognoſcere: ꝛ tenet glo. quod non. tamen contra eam videtur tex. ſ. de penis. l. ſi quis forte. §. ſi quis. in gloſ. ꝛ not. ibi puto quod preſes vel poteſtas

e Reſide ad primũ. vide qꝺ no. bal. ꝛ ang. in. l. i. C. de anna. except. ꝛ vide bart. in. l. naturaliter. ſ. ꝺ vſuca. ꝛ oio. Imol. in. c. q2 ꝑpter. de cõceſ. ꝑben. ꝛ ibi dicit ꝙ de iure canonico ipedito ipedimento facti nõ currit p̃ſcriptio quid autẽ ſi agere volẽti obſtet exceptio cõpẽſatiõis. ꝑ pe. ꝺ anch. in conſilio. v.

a ℭ Cogno-
ſcere. Sub i
ſtātiā ⁊ effe-
ctū huius di
ſputatōis. vi
de i.d.l.ſi qſ
forte. ħ alle.
b Lebi-
p ſcito. vi
de ang. in.l.
iuriſgentiū.
.§.pretor.j.
de pac.
c Egat⁹.
l a cōſtan
tino. vi
de oio bart.
in.l.ſi qs vi.
§.differētia.
in ſi.j.de ac
qui.poſ. ⁊ p
doc. in.c.ex
ore. de his q̄
ſi.a ma.par:
ca.p Ro.in
.l.is qui he-
res in prin.
de acqui. he
re. bal. in.l.
barbari⁹ phi
lippaſ.ad ſi.
.ō.de offi.p̄.
to. ⁊ que no.
in.c.de regu
laribus: ⁊ in
.c.ex inſinua
tione. de ſi.
mo. ⁊ ibi per
doc.

de delicto commiſſo per familiam ſuam circa of-
ficium ſuum poſſit cognoſcere ⁊ punire: ⁊ ita in-
telligo hanc.l. Si autem in aliam perſonam: tū c
habet locum quod ibi no. contra hoc facit mul-
tum.l.nulli.C.quorum appella.nō reci. ℭ Que
ro queſtio verſatur inter familiares preſidis. an
de hoc preſes poterit cognoſcere⁹: ⁊ tenent do.
noſtri quod ſic: quia ceſſat ratio ſuſpitionis. ſec⁹
ſi verteretur inter prouinciales ⁊ familiares: qa
eſt ſuſpicio quod magis faueret familiari quam
prouinciali ⁊ hoc non eſt quando vertitur inter
familiares. vnde ceſſat ar.l.adigere.§.q̄uis.ō iu
re patro. ⁊c̄.

s **I forte.** Nota quod ignorās poteſt id quod ſi poſ-
ſet ſciens contra.l.labeo.j.de ſupel.le.
So. ibi ſcientia vel ignorantia non eſt de ſubſtā
tia negocij ⁊c̄.

p **Lebiſcito.** ᵇNota glo. que dicit quod non
debent aliqua enſenia recipere tamen
reprehenditur per Guil. quia inhumanum eſſz
non recipere interdum aliqua enſenia per.l.ſo-
lent.ō.de offici.proconſu. ⁊ lega. Nec ob.§.hic
allega. in glo. qui dicit quod auaricia debet re-
frenari: quia non eſt auaricia aliqua recipere.

o **Bſeruandum.** Ma-
giſtra-
tus non debet lenis eſſe ſuis officialib⁹
ſeu ſubditis: ne alias cōtemnatur hoc dicit. No
ta text. quod ex conuerſatiōe equali naſcitur ⁊c̄.
Et no. ibi ſi eſt conſtantis ⁊c̄. ⁊ hoc faciunt Bo
nonienſes.

l **Egatus.** Nota iſtam.l. opti
mam: ⁊ eſt hic cāuſ
ſecundum Jaco. butri. quod donatio
facta a Conſtantino^c nihil valuit: quia a ſeipſo
non potuit abdicare: niſi in manibus populi ro
mani: ⁊ ſigna glo. dixi.ō.in prohemio. Contra-
rium no.in.l.i.§.cum vrbem.j̄.de offic. prefect.
vrb. vide Innocen.in.c.quod in dubijs: ⁊.c.ſi.
de re. permu. ⁊.c.ſi. de reſti. in inte. vbi per eum:
⁊ multa pulchra circa iſtaz.l. vide.

p **Reſes.** Nota quod ſi hic lo-
quitur quod agatur ci
uiliter de ſeruo corrupto. probatur ſe-
cundum Guil. quod acta in cauſa ciuili probēt
in cauſa criminali: quia in fine dicit de criminali
dum dicit ſeuiſſime. gloſ. eſt in.l.ſi quis a ſe fun-
dum.C.ad.l.iuliaz. de vi. ⁊ no.in.l.is apud quē
de eden. ⁊ per Cy.in.l.i.C.quando ciui. ac cri.
preiu. ⁊ in.d.l.ſi quis. facit tex. in auten. de man-
da. princi.§.quod ſi delinquentes: ⁊ allegat.l.i-
terdum.§.qui furem.j̄.de furtis. facit.l.pe.j̄.de
calum. ⁊c̄.

ℭ De officio procuratoris ceſaris. Rubrica.

q **Ue acta.** Geſta per pro
curatorem ce-
ſaris tenent ⁊ valent dummodo di
ligenter ⁊ non contra commoduz
ceſaris ſint geſta: ⁊ per procurato-
rez ceſaris queritur hereditas ceſari que ſi appa
reat poſtea non ſoluendo habetur pro non adi
ta. hoc dicit vſqz.ad.l.curatores. Et diuiditur ī
quattuor partes: quia in prima ponit vnum di-
ctum generale. In ſecunda ponit aliud dictum
cum quadam limitatione primi dicti. In tertia
ponit vnum ſpeciale circa procuratorez ceſaris.
In quarta ponit aliud ſpeciale. ſecunda ibi. ſi rē
ceſaris. tertia ibi: ⁊ hoc precipuuz. quarta ibi. q̄
ſi ea. ℭ No. hic quod procurator ſimpliciter cō
ſtitutus videtur habere liberam adminiſtratio-
nem ſecundum Jaco. ſed ſpeciale eſt in hoc pro
curatore. ℭ Nota quod error in dominio impe
dit tranſlationem dominij. ℭ Item nota quod
per procuratorem hereditas ceſari queritur: qd
nō eſt in alio tacite: vt hic: vel expreſſe: vt.l.pau-
lus. de acquiren. heredi. ℭ Item nota quod in-
terdum hereditas adita habetur pro non adi-
ta°: quod non eſt alibi niſi in minore: ut.l.i.C.ſi
vt ſe ab heredi. abſtine. ℭ Oppo. dicitur hic ac-
ta ⁊ geſta que videntur idem: ſed de natura co
pule eſt inter diuerſa copulare: vt no.ō iur. ⁊ fac.
igno. in rubrica. ⁊.l.i.per quas perſo.no. acqui.
ħ videtur copulare idem: ergo ⁊c̄. huius timo-
re dicit glo. quod acta eſt nomen generale: ⁊ cō-
prehendit acta in iudicio ⁊ extra: ſed verbuz ge-
ſta comprehendit: tantum ea que fiunt extra iu-
dicium per.l.labeo.in ſi.j̄.de verbo. ſigni. ⁊ illa.
.l.nihil de hoc dicit vnde dicas quod ħ eſt que-
dam inculcatio verborum ad maiorez expreſſio
nem: ſicut alias in.l.certi condictio.in princ.j̄.ſi
cer.pet. Et per predicta ſecundum gloſ. quidaz
reprehendunt talem libellum: ago contra te: qa
alias greſſi in iudicio negocia tua ⁊c̄. quare pe-
to ⁊c̄. vnde dicunt quidaz quod libellus non p̄-
cedit: quia non trahitur verbum gerere ad ea q̄
in iudicio fiunt. Tu dic contrarium ſecundum
docto. quia vtrunqz eſt generale: ut dixi. nam po
ſito quod eſſet dubiuz verbum gerere: tamen p̄
actore debet interpretari: vt.j̄.de iudi.l.ſi quis ī
tentione ambigua. ℭ Oppo. dicitur hic quod
acta per procuratorem valent. poſtea in ver. de-
inde dicit contrarium. So. geſta per procurato-
rem ceſaris valent: vt in prin. dū tamen non ſint
contra commodum eius: ut in cōtrario. ℭ Op
po. dicitur ħ quod ſi alienat rem ceſaris: ut pro-
priam non transfertur dominium cōtra.l.ſeruū
ticij.ij.reſponſo.j̄.man. vbi procurator alienat
rem domini tanquam ſuam propriam: ⁊ tamen
dominium transfertur. So. dicit glo. ibi interue
nit mandatum domini: licet ignoret rem eſſe ſu
am. hic interuenit mandatum ceſaris: vel dic ſe-
cundum doct. noſtros quod ibi fuit error in cau
ſa domini: quia ibi dominus bene ſciebat ad ſe
rez pertinere vel ſpectare: ſed ignorabat ex qua
cauſa: ⁊ ſic errabat: quia error non impedit tran
ſlationem dominij: vt ibi pluſ: quia ibi fuit error
in perſona domini cuius res erat: hic in perſona
procuratoris. ℭ Oppo. dicitur hic quod pro-
curator tradendo rem ceſaris non transfert do-
minium quaſi error hoc impediat contra.l.iulia
nus.§.i.j̄.de cura. furio. So. ibi curator trade-
bat rem ſuam non rem domini: ⁊ ſciebat rem eſ-
ſe ſuam: vnde licet tradat eam tanquam domini
ſui transfert dominium: vt hic. ℭ Opp. ad hāc
ſo. de.l.ſi procurator.la.ij.j̄.ō acqui.re.do. Sol.
ibi procurator tradit rem vere ſuam quam igno
rat eſſe ſuam: ⁊ ideo non transfert dominium:
vt ibi. ℭ Oppo. ⁊ videtur quod procurator in-
diſtincte transfert dominium alienando: vt.j̄.ō
procura.l.procurator cui libera. So. ibi trade-
bat rem domini ſcienter ⁊ libera adminiſtratio
erat ei conceſſa: ⁊ ideo dominium trāſfert: alias
non. ℭ Oppo. immo videtur quod indiſtincte
error impedit tranſlationē dominij: vt.j̄.de fur-
tis.l.ſi quis vxori.§.cum ticio. So. ibi errabatur
in perſona q error impedit trāſlationē dominij.

ℭ De offi-
cio pcu.ceſ.
Rubrica.

d Ue ac-
q ta. non
adita.
Idē in eccle
ſia ſm bal. in
.l.i.C.q ad-
mit.i.iij.op.

¶Op. de.d.l.ſi quis vxori.§.cū ticio:ꝛ.§.ſeruꝰ qui.So.ibi fuit error in qualitate perſone: quia perſona non erat habilis ad recipiendū:ꝛ ideo non transfert dominium. ¶Op.ad predicta qḋ indiſtincte error non impediatᵃ dominij tranſlationē:vt.ī.de acqui.re.do.l.cū in corpus. Sol. ibi errabatur in cauſa traditionis qui error non impedit:vt ibi. ¶Op.ad hāc ſo.de.l.ſi ego.ī.ſi cer.pe.So.ibi vnica cā tm̄ erat habilis ad tranſlationē dominij:ꝛ apparet ꝙ tradēs nolebat dominiū trāſferꝛ:niſi ex vna cauſa.vnde nō trāſfert dn̄ium:vt ibi.ſecus ſi ambe erāt habiles ad dominiū trāſferendū:vt.d.l.cū in corpus:niſi appareat tradētē ex cauſa tm̄ velle dominiū trāſferre:qa tūc nō trāſfert dominiū:vt.d.l.ſi ego.i pn̄ci. Pro quoꝝ ſo.ſic diſtingueᵇ.nā qn̄qꝫ erratur circa pſonā:qn̄qꝫ circa rē.qn̄qꝫ circa dn̄iū. qn̄qꝫ circa cauſā dominij.qn̄qꝫ circa cauſam traditōis dominij. Primo caſu qn̄ circa pſonā erraꝛ:aut erraꝛ circa ſubſtātiā ipſius pſone:ꝛ tūc talis error ipedit trāſlationē dominij:vt.d.l.ſi qs vxori.§.cū ticio:ꝛ.§.ſeruus q.ī.de furtiſ:aut erraꝛ in qualitate pſone:vt ſi puto talē liberū cū ſit ſuꝰ: vel patrēfa.cū ſit filiuſfa.tūc nō ipediꝛ trāſlatio dn̄ij:vt.d.l.ſi qs vxori.§.cū ticio:ꝛ.§.ſi ſeruus. aut putabā te diuitē cū eſſes pauper.nā talis error nō ipedit trāſlationē dominij:niſi circa hoc ſit cōmiſſa falſitas vel doluſ:ut.l.ſi is qui.§.ſi tuticiū.ī.de furtis:ꝛ.l.ꝙ ſi cū ſcires.ī.de dolo.aut eſt erratū:quia credebā te ꝓcuratorē ticij cū nō eras:ꝛ tūc aut nunꝙ̄ habuiſti mādatū:aut hūiſti ſed fuit reuocatū.primo cāu ſit furtū.ſecūdo nō:vt no.per glo.ꝛ doc.in.l.falſus.C.de furtis: ꝛ ibi p Cy.ꝛ in.l.ſi ꝓcurator.C.de ꝯdi.ob cau. Si vero putabā te ſāe mētisᶜ cū ſis furioſus:tūc etiā impediꝛ dominij tranſlatio:vt.l.qḋ meo.§.ſi furioſo.ī.de acqui.poſ.ꝛ hoc de prio mēbro. ¶In ſecūdo membro principali quando erratur circa remᵈ:tunc aut erraꝛ i corpore rei:vt qn̄ volo dare equū dedi hominē:tunc impedit trāſlationem dominij:vt.ī.de contrahen.empt.l.in venditione.Si vero erratur in ſubſtantia rei:vt quando volo dare maſſam argenteā:ꝛ ipſa ē de ere:ꝛ tūc vitiat dominij trāſlationē:nec cōtractꝰ venditiōis valet:vt in.d.l.in vēditōne.in ſi.licet ſtipulatio valeat:ut.ī.de ꝟbo.ob.l.ſi id qḋ:ꝛ rō ibi reddiꝛ de hoc p glo.Si aūt erraꝛ in noīe rei ꝓprio aut appellatiuo.de quo dic:vt no.in.l.ſi qs in fundi vocabulo.ī.de le.i.Qn̄qꝫ erraꝛ i pōdere uel mēſura rei:ꝛ tūc ipediꝛ dn̄ij trāſlatio i eo in quo eſt erratū:ut.d.l.ſi qs vxori.§.q marmora:ꝛ no.in.l.arbitrio.§.de eo.ī.d do. ¶Tertio cāu ꝑncipali quādo erraꝛ in dn̄ioᵉ:tūc introgl.que eſt hic melior ꝙ̄ ſit alibi.ꝛ dic aut errans tradidit rē ſuā aut alienā.Si ſuā:aut ipſe ſcit ipſā eē ſuā ſed tradidit eā tanꝙ̄ alienā:tūc trāſferꝛ dominiū:ut.l.iulianꝰ.§.ſi.ī.de cur.fu.aut ignorabat rē eſſe ſuā:ꝛ tūc aut tradidit eā tanꝙ̄ ſi eēt eius cui tradidit ꝛ ipediꝛ dominij trāſlatō:vt.l.iij.§.ſubtiliꝰ.ī.de cōdi.ob cauſaꝫ.fallit ſm glo. quādo traderꝛ auctoritate rei iudicate quo caſu p ſn̄iam mediāte traditōe trāſferꝛ dn̄iū:ut dixi in.l.ex hoc iure.ſ.de iuſticia ꝛ iure:ꝛ no.iſti.d offi.iu.§.ſi.ꝛ.l.pōponiꝰ.§.ſi iuſſu.ī.de acq.poſ. aut tradit rē nō tāꝙ̄ eius cui tradit:ꝛ tūc aut tradit eā tanꝙ̄ alteriꝰ a quo cauſam habet:ꝛ tūc nō impedit tranſlationē dominij:ut.l.eiꝰ q in prouicia.§.quas vero.ī.ſi certū pe.ꝛ ibi no.in glo.magiſtra.in ꝟbo alienaſſe:ꝛ ibi latiſſime p Guil.de cu.aut tradit eā tanꝙ̄ alteriꝰ a quo cauſaꝫ nō habet:ꝛ tūc talis traditio impedit trāſlationē dominij:ut.l.ſi ꝓcurator.ī.d acq.re.do.Si ꝟo tradit rē alienā:ꝛ tunc aut tradit:ut ſuā ꝛ dominiū nō trāſferꝛ:ut hac.l.nec pōt hēri rata a dn̄o rei hec trāſlatio:niſi in ſubſidiū perempta re vel ꝑſcripta:ut.l.mſ.C.de rei vēdi.dic ut ibi.Si vero tradit rē alienā:nō ut ſuaꝫ ſed tanꝙ̄ dn̄i:tūc aut nō hꝫ mandatū ad hoc:ꝛ dominiū nō trāſferꝛ: vt.l.i.C.de re.alie.nō ali.ꝛ p totū.Aut hꝫ mandatū:ꝛ tūc alienat in tribꝰ caſibus.ſi habet mandatū ſpeciale uel generale cū libera ꝛ nō i alio caſu.no.hic in ſi.gl.magne:ut.l.ꝓcurator cui libera.ī.de ꝓcur.ꝛ hāc glo.ſigna ꝛ tene mēti. ¶In quarto mēbro quādo erraꝛ in cā dominij:ut credo me dn̄im ex vna cā ꝛ ſum ex alia:ꝛ tūc ipediꝛ dominij trāſlatō:vt.l.ſeruū ticij.ī.mā.ſꝫ noſtroſ doctores. ¶In quinto mēbro qn̄ erratur in cāᶠ traditiōis:tūc aut ambo cōtrahētes in eādē cāꝫ ꝯſenſerūt:lꝫ errent:ꝛ tūc nō impediꝛ dn̄ij tranſlatio:ſed habent locū remedia iuris:ut ꝯdictio i debiti:vel ob cām:vt p to.ti.de cōdi.īde.vel ſine cauſa.Aut nō cōcordāt in eādē cauſā:ꝛ tunc aut vtraqꝫ eſt habilis ad dominiū trāſferēdum: aut altera:tm̄.Si altera tm̄ nō tranſferꝛ dn̄iū:ut .ī.ſi cer.pe.l.ſi ego.in ſi.Si vero vtraqꝫ erat habilis ad dn̄iū trāſferēdū:ꝛ tūc aut apparꝫ ꝙ tradēs ex vna cā tm̄ volebat dn̄iū trāſferre ꝛ nō ex alia:ꝛ hoc caſu impediꝛ dominij trāſlatio:ut.d. .l.ſi ego.in prin.Aut nō apparet ꝙ voluerit :tm̄ ex vna cā traderꝛ:tūc talis error in cā traditionis nō impedit dominij trāſlationē:ut.d.l.cū in corpus.ī.de aquir.re.do. ¶Op.dꝛ hic ꝙ trāſfert qn̄ ꝯſenſu ceſaris facit imo ēt ſine eiꝰ ꝯſēſu:ut.l. cū mulier.§.ſed cū diſtrahere.ī.de tutel. So.faciēdo cōmodū pōt indiſtīcte:alias nō pōt:vt h. ¶Op.dicꝛ hic ꝙ per ꝓcuratorē querꝛ hereditas.ꝯtra.l.paulus.ī.de acqui.here.So.hic ē caſus ſpecialis in iſto ꝓcuratore:ut pꝫ manifeſte i tex. ¶Quero dicꝛ hic ꝙ pōt alienare gerendo cōmodū ceſaris:ſed nunquid poſſit vendere ꝛ hēre fidē de ꝑcioᵍ.hēs i.l.ꝓcurator.i.§.pe.vbi bona gl.ī.de tribu.ꝛ p gl.in.l.cū vēdēte.C.vbi cauſe fiſcales. ¶Quid in alio ꝓcuratorꝛ an hoc poſſit.tex.videꝛ ꝙ ſic.ar.l.quicūqꝫ.§.itē ſi inſtitor.ī.de inſtito.In ꝯtrariū videꝛ.l.a diuo pio. .§.ſi poſt aditā.in ſi.ī.de re.iud.ꝛ ibi no.Quid dicēdū Ja.de are.dicit ꝙ aut a dn̄o eſt ꝓhibitū ne faciat fidē de ꝑcio:aut nō.prio caſu nō pōt fidē hēre de ꝑcio.ſcōo ſic:vt i.d.l.quicūqꝫ.ꝛ hoc ītelligit ipſe in ꝓcuratore generali vel vniuerſali ad quādā negociationē.In ꝓcuratore ſingulari dicit Ja.ꝙ nō pōt habere fidē de ꝑcio:ut.d. .l.a diuo pio.de re iudi.ꝛ.ī.de excep.rei ven.l.i. .§.i.Ja.de are.ꝛ Cy.ſm eū dicūt in.l.ciuile.C. de rei vē.ꝛ ibi recitaꝛ:ꝛ quotidie ſit hoc practicādo. ¶Quero ſm Pe.ꝛ Cy.in īſtrumēto dicꝛ fecit ꝛ ordinauit ꝓcuratoreꝫ ad iſta ꝛ iſta:ꝛ poſtea in fine inſtrumenti dicꝛ ꝓmittens dictꝰ conſtituēs habere ratum ꝛ firmum quicquid per eū gererꝛ.Querit Pe.nūquid per hec verba videatur libera adminiſtratio cōceſſaᵇ:ꝛ facit hec.l.i prin.ꝙ ſic.Preterea verba debēt aliquid operari:vt.l.ſi quādo.ī.de le.i.alias ſi nō operarentur liberā adminiſtrationeꝫ nihil operarenꝛ.naꝫ ea que dn̄s mandauit nō eſt neceſſe ꝙ ea habeat rata.In ꝯriū eſt veritas ſm Pe.nā p iſta verba generalia nō videꝛ libera adminiſtratio cōceſſa:nec debet ꝯcedi per verba generalia ſꝫ ſpālia ꝛ expſſa:vt.ī.de pecul.l.ꝙ̄ tuberonis.primo rn̄ſo:ꝛ.§.alia.in gl.que ita eponit.ꝛ verba illa ap-

a ¶Nō impediat.Et adde ꝙ quēad modū error in cauſa datiōis vel dominij nō ipedit dn̄i tranſlationē ſi ſiat ſolutio p principalem ita nec etiā ſi ſiat p ꝓcuratorē gl.eſt ſing.ſm ange.ibi in.l.ſi ſuus inſcio .ī.de ſideiu. ſed p illa gl. videꝛ tex.in .l.cū indebitū.ſ.de ꝯdi. indebi facit tex.in.l.ſi ꝓcurator.ꝛc.

b ¶Sic diſtingue. Adde iſtis.l. Itē ſi eū putaui.d nego.geſt. vbi error in pſona nō videꝛ ꝙ impediat quaſi cōtractum.

c ¶Sane mētis.An autē ſi putabā te ſeruū qui es liber ꝛ tecū cōtraxi ipediatur actō. tex.eſt ꝙ nō in.l.ſi is qui .§.ſi libero. .ī.commo.

d ¶Qn̄ erratur circa rē. faciūt no.in .l.ſi rē aliqꝫ. de acq.poſ. p bart.ꝛ qḋ no.in.l.cum falſa.C.de iur.ꝛ fac.ig. bal.in rubr. C.de ꝯben. emp.in.xiiij qōne.

e ¶Qn̄ erratur in dn̄io. Itē error in dn̄io qn̄ dominiū venit transferēdū legis poteſtate nunꝙ̄ ipedit.caſus ē ſingularis ꝛ ibi oīo per bar.in.l.ſi is cui.ff.de le. ij.ꝛ adḋ bal. in.l.error.in .iiij.col.C.d iur.ꝛ fac.ig. de iſta materia vide etiā p bal.in.l.cū fundus.§.i. circa.iij.col. .ī.ſi cer.pe. ꝛ ibi p ſali. circa.iij.col. poſt glo.ibi in ver.tradi tiue:ꝛ iſta loquunꝛ in errore tradentiſ.quid ſi recipiēs errauit.vide.l.regula.§.qui ignorauit.ī. de iur.ꝛ fac. igno.

f ¶Qn̄ erraꝛ i cauſa. Ad hoc qḋ not. bar.poſt pe. in.l.i.C.d error.calcu.

g ¶Fidē d ꝑcio.An ꝓcurator vēdēs poſſit habere fidē de ꝑcio.p bar.in .l.a diuo pio §.ſed ſi emptor.d re iudi.ꝛ ibi latius vide gl. in.l.cū vēdēte.C.vbi cāe fiſca.ꝛc.

b ¶Adminiſtratio ꝯceſſa.Si facio ꝓcuratoreꝫ ad aliquid: ꝛ ꝓmitto ratū hēre quicquid ꝛc.an videaꝛ ꝯceſſa libera adminiſtratio. vide bart.in .l.ꝓcurator cui libera.ī. de ꝓcura.ꝛ qḋ no.gl.in .c.p tuas.de arbi.in.c.cū dilectus.de religi.do.et remiſſiones quas dixi in d.l.ꝓcurator cui libera. Sed aduerte:qꝛ ſpec.in ti.de ꝓcura. ꝟ.rōne autē forme.dubitat an valeat ꝓcuratio qn̄ dicꝛ promitto me ratū habiturū qcquid p te legitime factū fuerit.ꝛ adde Cy.et bal.in.l.ſi ꝓcurator.C. de ꝓcura.ꝛ ibi etiaꝫ qd ſi ꝓmitto ratificare qc. qd erit legitime factuꝫ. ADDE qḋ nō valeat tenet ro.cōſi. .cxl.

a ℭ Vendendũ librum. vid bar. latius in. d. §. ſed vidẽdũ.

ponunt ad maiorẽ cautelã nõ q̃ aliud conceda tur ſm Pe. Guil. dicit in. l. q̃ tuberonis: ⁊ ego in. l. creditor. §. lucius. j. man. que videtur facere contra. ℭ Quero conſtituo te procuratorem ad vendendum librum. tu conſtituiſti aliũ: vt venderet: ⁊ ille vendidit. an ego poſſũ retractare vẽditionem: ⁊ videt q̃ nõ: q̃a ſi feci te pcuratorẽ ad negocia. potuiſti aliũ facere: vt. l. ſi pcurator. §. ſi qs. j. mã. In ɔtrariũ vr tex. in. l. in vſucapione. §. itẽ adijciẽdũ. de diuer. ⁊ tẽpo. pſcrip. Preterea glo. in. d. §. itẽ adijciẽdũ. videt dicere q̃ procurator ad vẽdẽdũ poſſit alij cõmittere: q̃a pſumit dñiũ rei pmittere. Hoc videt Mar. ſil. aliter itelligere: q̃a aut ẽ fact⁹ pcurator generalis: ⁊ tũc põt alteri cõmittere. ſec⁹ ſi eẽt ſpãliter ɔſtitut⁹ ad vẽdẽdũ: tũc nõ poſſet alteri cõmittere. ar. l. i. §. i. j. ti. i. Alij dicũt ⁊ melius: aut eſt electa induſtria primi pcuratoris: ⁊ tũc alij cõmittere nõ põt: niſi dñs pmiſiſſet hoc: ⁊ ita loquit tex. in. §. itẽ adijciendũ. ſecus ſi nõ eẽt electa iduſtria pſone: vt. d. §. itẽ adijciendũ. ita ſaluat iſta glo.

Ex. l. ſequenti.

ℭ An ſit differẽtia inter geſta ⁊ acta: ibi. Venio Et cũ vna dictio cũ alia ponit ⁊ dubitatur de intellectu alterius ex eis debet fieri interpretatio p illa ſecũdũ q̃ magis cõuenit cũ alia: ibi. Tertio. Et q̃ ſint hr̃ditates q̃ abſq̃ aditõe trãſeunt in fiſcum: ibi. Quarto. Et an errans transferat dominiũ: ibi. Et ad plenam. Et an p illa verba pmittens gratum ⁊ ratum videat pcura. conceſſa liber. ibi. Expediti. Et an pcur. hñs generale: ⁊ liberam poſſit beneficia ſpectantia ad collatõem dñi conferre: ibi. Scdo. Et an pcur. ſubſtitutus poſſit vendere rem q̃ vendere in mãdatis habebat ſubſtituens: ibi. Tertio. Et ſi ſcolaris volẽs redire domum imponat ſocio vt vendat libros. Et cũ eſt domi penitet mãdati. ⁊ ob hoc dirigit nuncium ad amicum ne vendat libros. libri tamẽ ſint venditi an retractetur venditio ex penitentia: ibi. Quarto. Et an ſolo aĩo hr̃ditas adeatur in ſi. l.

q Ve acta. In lectura huius. l. tenebo hunc ordinẽ. primo diuidã ponã caſum ⁊ litteralia expediã. ſecũdo extraham de littera quedam notabilia. tertio opponã. quarto querã. ℭ Venio ad primũ. lex iſta cũ. l. ſe. que cõtinuatur ad eam diuiditur in ſex partes. In prima parte ponit regulam ſiue dictum ſuũ ſub regula. in ſecunda parte regulã ſiue dictum ſuum verificat ⁊ reſtringit. In tertia parte cõcludit. In quarta pte ponit vnũ ſpeciale in pcuratore ceſaris. In q̃nta põit aliud ſpeciale. In ſexta parte pmiſſa ſpecialia verificat ⁊ reſtringit. ſecũda pars icipit ibi ſi res ceſaris. tertia ibi. deniq̃. quarta ibi. eſt hoc principiũ. quinta icipit ibi. ⁊ ſi ceſar. ſexta icipit. in. l. ſequẽti: q̃ ſi q̃ bona ⁊c̃. Caſus ſatis pꝫ intelligenti. littera ẽ plana p infra dicta que declarabit ſm que poteris iterlineare text. ℭ Venio ad ſcõm. no. primo ex. l. iſta q̃ iter iſta verba acta geſtaq̃: eſt differẽtia: q̃a ponunt copulatiue: vt. C. p quas pſo. no. acq. l. ij. Quidã tamẽ volũt dicere q̃ hec verba ſũt ſynonima: ſicut enſis mucro gladius ⁊ ſi. tñ hoc nõ approbat glo. dicens vbũ iſtud acta generaliorẽ ſignificationẽ hꝫ q̃ geſta: q̃a cõprehẽdit ea que ſũt in iudicio ⁊ extra. ſꝫ hoc nomẽ geſta nõ ptinꝫ: niſi ad ea q̃ extra iudiciũ ſũt: vt. j. de vb. ſigni. l. labeo. Aduertatis imo hoc eſt iculcatio verboꝝ. nã poſito vbo generali ponit verbũ ſpeciale. hoc fit ad denotandũ aliquã ratõem ſpecialẽ: ut pꝫ. C. de here. ⁊ manichei. nã ibi pp aliqua que ſtatuũtur in manicheis que nõ ptinent alij heretico ſit ſpecialis mẽtio. ſic etiã dicimus. C. de ſuitu. ⁊ aqua. in rubrica. ſꝫ iſtõ nõ cõtingit h. ⁊ idõ dicẽdũ ẽ q̃ legiſlator ɔfũdit ſeu ɔculcat verba: vt facit alias. j. ſi cer. pe. l. certi ɔdictio. in pri. vel poſſum⁹ dicere q̃ vbũ geſta hic accipiat large: vt cõphẽdat rẽ in iudicio geſtã: ut pꝫ hic. dũ dicit. atq̃ ſi a ceſare geſta ſũt ⁊ tñ quo ad iſtud vbũ acta ſemp erit icõculcatõ vborũ: ⁊ p iſta pꝫ q̃ q̃dam peſſime reprobabãt quẽdã libellũ in quo q̃dã q̃ fuerat pcurator petebat aliq̃d dicẽs ſic dico cõtra talem q̃ geſſi negociũ ei⁹ in iudicio: quare ⁊c̃. dicebãt q̃dã hunc libellũ eẽ formatũ male: q̃a geſſi vbũ õnotat geſtã rẽ extra iudiciũ: ſed certe imo libellus eſt bonus: q̃a iſtud vbũ geſta largo mõ ſumit: vt hic. poſtea poſito q̃ pprie vbũ geſta ſignificat rẽ extra iudiciũ actã. tñ ad ea que i iudicio aguntur pñt extẽdi cũ p adiũcta peteat de pponẽtis itẽtiõe: ⁊ vba equiuoca p adiũcta intelligunt ⁊ determinant: ergo cũ hic dicat i iudicio ⁊c̃. ut. j. d pe. le. l. nã q̃. §. ſi. Itẽ ex vſu loquẽdi dicim⁹ geſta q̃ agũt i iudicio vel extra: ⁊ vba ex cõi vſu debent exaudiri: ut. j. de ſuppel. le. l. labeo. in fine. ℭ Scdo nota hic i prin. q̃ ea q̃ facta ſunt ab alio de mãdato iudicis pinde reputãt: ac ſi ab eo facta forẽt. cõcor. j. ne quis eũ qui in ius vo. l. et ſi p aliũ. §. i. ⁊ de admi. tuto. l. ſi ita aũt. §. geſſiſſe. ℭ Tertio nota q̃ tũc reputat qs procurator cũ bñ ⁊ fideliter gerit. nõ autẽ cũ ſpoliat dñm ſuũ vt hic. ⁊ j. p emp. l. qui fundũ. §. ſi tutor. Et ad hoc facit q̃ hẽns q̃tũcũq̃ liberã admiſtratiõem donare nõ põt: ut. j. de pac. l. ɔtra iura ciuilia. §. ſi fili⁹: ⁊ j. d dona. l. filiuſſa. ℭ Quarto no. q̃ regulariter pcurator nõ põt iubere ſeruũ adire. ſimiliter ipſemet nõ põt adire hr̃ditatẽ i qua ſuus dñi vel ipe dñs ſit iſtitutus heres. Et hoc ita pbat. illud ẽ ſpeciale cui⁹ cõtrariũ eſt ius cõmune vt. ſ. de le. l. ius ſingulare: ⁊ j. ad municipa. l. i. i ſi. ſed ſpeciale ẽ in pcuratore ceſaris: vt poſſit iubere vel adire: ergo ⁊c̃. ut hic. ⁊ j. de acq. hr̃. l. ſi qs mihi bona. §. iuſſũ. ⁊ l. paul⁹. ℭ Quito ⁊ vltimo nota q̃ hr̃ditatis aditio cõſiſtit i aĩo qd intelligit Ja. d ra. in aĩo p extriſeca declarato. Alij cõtra ut dicam in q̃ſtiõib⁹. j. circa ſi. ℭ Expediti ſum⁹ de ſcdo: veniamus ad tertiũ. ſ. ad oppoſitõeſ primo ad. l. iſtam oppo. dicit in pri. q̃ acta geſtaq̃ p pcuratorẽ ceſaris: pinde rata debeãt hẽri ⁊c̃. Sꝫ ɔtra q̃a dicit lex q̃ ſi debes mihi dare certo loco: ⁊ q̃a nõ das recipio alibi q̃ videor itereſſe remittere: ſꝫ ſi hoc facit pcurator me⁹ itereẽ nõ ẽ remiſſũ: ⁊ ſic pinde nõ habeat: ac ſi ſint geſta a dño. Unde op. de eo qd certo loco. l. ij. §. idẽ iul. ɔiũcta. l. vltia i ſi. e. ti. So. rata debẽt hẽri pinde ⁊c̃. verũ ẽ ſi mãdatũ ad illa extẽdit: ſed ſi nõ extẽdat ad ea. ⁊ ſic pcurator facit pter mandatũ nõ ſũt rata habẽda. ſicut ſi p dñm geſta forẽt. mõ ita ẽ qd in. l. ɔria pcurator geſſit pter mãdatũ. nã talis pmiſſio ẽ donatio: ⁊ pcuratori nõ vr eẽ mãdatũ: ut donet. j. de pac. l. cõtra iura ciuilia. §. ſi fili⁹. ergo ⁊c̃. ℭ Scdo op. circa hoc. dicit hic q̃ geſta p pcuratorẽ ceſaris pinde debẽt haberi rata ſicut ſi p ipſũ ceſarẽ geſta forẽt: ⁊ p⁹ ea ſtati dicit q̃ ſi rẽ ceſaris tradat non transfert dñiũ. Et ſic op. de littera ſequẽti imediate. So. breuiter que acta geſtaq̃ ⁊c̃. verũ eſt ſi ad cõmodũ ceſaris acta ſint: ſec⁹ ſi ad icõmodũ: ut. j. de iure fiſ. l. auferi. §. actores. ℭ Tertio op. dr h q̃ pcurator nõ põt vẽdere nec trãſigere: niſi ex ſpãli ɔceſſiõe. Sꝫ cõtra q̃a iſta hꝫ liberã. ⁊ pcurator habẽs liberã adminiſtrationẽ vendere ⁊ transi-

gere põt: vt. ĩ. de ꝓcur. l. procurator: ⁊ ad treb.
.l. mulier. §. heres. ỽ. ſed ⁊ ſi cū diſtraherē. Sol.
dicit gl. ꝙ hoc eſt ſpãle ꝙ iſte habēt liberā admi
niſtrationē põt vendere ⁊ trãſigere. veꝝ eſt dū
modo faciat bona fide ⁊ ad cõmodū ceſaris: ali
as nõ. Dicas tu mõ ꝙ iſta nõ eſt bona reſpõſio
quia littera ſimpliciter dicit ꝙ non põt vendere
nec trãſigere. nõ diſtinguit bona fide uel nõ: er-
go ⁊c. Sed reſpõdeo ꝙ debet exponi hic vendi
tionis vel trãſactiõis quid agat. ſ. mala fide ⁊ ad
incõmodū ceſaris: alias põt: ⁊ ꝙ ſit iſta ꝯueniẽs
expoſitio ꝓbaꝛ ſic. quotienſcūqȝ poniꝛ vna di-
ctio cū aliqua alia: ⁊ dubitaꝛ de intellectu alteri-
us ex eis debet fieri ĩterpretatio ꝓ illa ſm̄ ꝙ ma-
gis cõuenit cū alia. verbi gratia: teſtator hẽbat
fundū ſeianū valentē decē. Itē habebat duos
fundos ticianos quoꝝ vnus valebat. xv. ⁊ alius
mille: ⁊ dicit ſic ſeianū vel ticianū lego: nõ appa
ret de quo ticiano ſenſerit: de quo fiet interp̃ta-
tio. certe fiet de fundo ticiano valẽte. xv. ꝑꝑ ma
iorem cõuenientiā eiꝰ cū ſeiano: ergo hic ſimpli-
citer cū in littera. l. noſtre fiat denominatio inter
donationē venditionē ⁊ tranſactionē: ⁊ donare
ſit perdere: vt. ĩ. de dona. l. filiuſfa. per cõſequēſ
debet fieri interpretatio in donatione vẽditione
⁊ tranſactione ſm̄ ꝙ magis cõueniūt: ⁊ ideo ſic
exponendū eſt: vt p̃dixi. ar. ĩ. de rebus du. l. i. ꝭ
Pe. ¶ Quarto op. diciꝛ hic ꝙ ꝓcurator ceſaris
põt adire ⁊ adeūdo acquirit. Cõtra quia ſine a-
liqua aditiõe ipſo iure queruntꝛ huiuſmodi he-
reditates ceſari: vt. ĩ. de iure fiſ. l. i. §. bona. So.
quedā ſunt que deferunꝛ in fiſcū iure cõmuni. q̃
dā que deferunꝛ iure priuilegiato: ⁊ ideo aut q̃-
riꝛ de his que iure cõmuni deferunꝛ ⁊ iſta nõ ac
quirunꝛ ſine apprehẽſione ⁊ ſine aditõe: vt hic.
Aut queriꝛ de his que acquirūꝛ iure ſpeciali: ut
pꝫ in bonis delinquentiū ⁊ damnatoruꝫ ⁊ bona
vacãtia: ⁊ iſta querunꝛ ipſo iure: ⁊ ita loquiꝛ cõ-
trarium ſm̄ doc. ſed ꝯtra iſtā ſo. facit: qꝛ iſta ſpe
cialia citius tolluntꝛ q̃ iura cõmunia: ⁊ ideo diffi
cilius debent queri: vt in auc̃. de nõ alie. §. quia
vero veriſimile. ¶ Quinto op. ⁊ aduertatis: qꝛ
iſta oppoſitio nõ ſit cõtra tex. ſed ꝯtra rõnē quā
glo. ponit. diciꝛ hic ꝙ ſi procurator ceſaris ven-
dat rem quaſi ꝓpriam nõ trãſfert dominiū. dicit
glo. ratio eſt quia errans nõ tranſfert dominiū.
¶ Ad iſtam rõnem op. de. l. que ponit talē caſū
Ticius emit rem meam a nõ domino bona fide
deinde ticius me heredē inſtituit: ego credẽs rē
illam meaꝫ ex cauſa hereditaria delatā mihi per
ticiū cum nõ eſſet ſm̄ veritatē: mãdaui alicui reꝫ
vendendā: ⁊ ſm̄ mãdatū eſt vendita. dicit lex ꝙ
eſt trãſlatum dñium: ſed tamē errabā: ergo ⁊c.
Et ſic op. ĩ. mã. l. ſeruū ticij. ij. rñſo. So. dicit gl.
ibi mandauit dominus ſuam vendi: licet igno-
raret rem ſuam. hic non ſic: ſed breuiter glo. iſta
in prin. neſcit quid loquatur: male opponit ⁊ pe
ius ſoluit. nā hic nõ loquiꝛ ꝙ errãs nõ tranſfert
dominiū: ſed dicit ꝙ ꝓcurator ceſaris vẽdendo
rem ceſaris tãꝗ̃ ſuā mala fide nõ trãſfert domi-
niū: ⁊ ſic nullus fuit error ⁊ hoc ſentit gloſ. in ſi.
quid ergo ad rumbū. p̃terea ſo. eſt nulla: quia di
cit ꝙ in. l. contraria dñs ignorabat rem ſuā. hoc
eſt falſum. imo ſciebat ſuaꝫ: ſed ex qua cã eẽt ſua
ignorabat: ⁊ ideo debuit dicere ſuppoſito ꝙ hic
erraſſet ꝙ errans in dñio rei ſue nõ trãſfert illud
ſecus ſi in cauſa dñij erraret: vt ibi. Sꝫ tunc vide
tur ꝙ hec ſo. nõ ſit vera: quia errans in dominio
nõ tranſfert dominiū rei: vt. ĩ. ſi certū peta. l. cuꝫ

.§. quas vero. So. ibi errabat ĩ dominio credẽs
eſſe illius a quo cãm habebat. ſecus ſi alteriꝰ: ut
. ĩ. de acquir. re. do. l. ſi ꝓcurator. licet ſit ſecus ſi
repellaꝛ ille qui tradidit per exceptionem: quia
tenetur de euictione: ut. ĩ. man. l. ſeruum ticij. i.
rñſo. ita dicit hic glo. ⁊ ita intelligit prealleg. l. ſi
ꝓcurator. Sed Py. hic ĩ ſi. dicit ꝙ nulla eſt alie-
natio: ⁊ ꝙ nemo errãs rem ſuā amittit: ſed ſi re-
pelleretꝛ a vendicãdo per exceptionem amitteꝛ
rem ſuā: quod eſt cõtra. l. illā: qm̄ nõ refert vtruꝫ
quis ipſo iure. an per exceptionem excludaꝛ: ut
in regula iuris: vnde ip̃e dicebat ꝙ error in dñio
rei ſue qui tradidit eā credẽs alteriꝰ q̃ eiꝰ a quo
habet cauſam: nec trãſfert dñium nec exceptiõe
repelliꝛ cū nõ teneaꝛ de euictõe: quia nõ valet ꝯ
ctus ipſo iure: ⁊ ideo nõ cõpetit euictio cum ſi ñ
valet expreſſum ita non valet tacitū qḋ ſequitur
illud. Nõ ob. l. ſeruum ticij. i. rñſo: quia ibi loq-
tur qñ habebat ꝓcurator mãdatū de vendẽdo
rem certā quo caſu repellitur per exceptionē de
euictione: quia habet regreſſum per actionē mã
dati cõtra mãdãtem: ſed in. l. ſi procurator. non
habebat mãdatū de vendẽdo reꝫ certā: nec ſub
generali mandato comprehenditur: ut vendat
rem ſuā: ⁊ ideo nõ tenet cõtractus ipſo iure: nec
habet actionem mãdati: nec de euictione teneꝛ
vt dictum eſt. ſ. ſm̄ eū. ¶ Et ad plenā noticiā qḋ
ſolet q̃ri vtrū errãs trãſferat dominiū: ⁊ ut oĩa
tollerenꝛ cõtraria ſic diſtinguo: ⁊ aduertatis qḋ
Frã. accur. tradidit de hoc ſuaꝫ doctrinā prout
habeꝛ in additione ſua. ĩ. ſi cer. l. cuꝫ fundus. §.
ſeruum tuū ĩprudens. ⁊ Py. poſt eū in. d. l. ſi ꝓ
curator. Sed ego melius ⁊ plenius ꝓſequor h̃:
⁊ incipio ſic: aut erraꝛ circa perſonā eius cui tra-
didit: aut circa rem: aut circa cauſam: ⁊ ſic facio
tria membra principalia: ſed predicti faciūt qui
qꝫ. ¶ Redeo ad primū cū erraꝛ circa perſonaꝫ
eius cui tradiꝛ. ſubdiſtinguo aut erraꝛ circa ſub-
ſtãtiā perſone: aut circa qualitatē ſeu cõditionē.
Si erratur circa ſubſtantiaꝫ perſone. verbi gra-
tia. volebā tradere rem ticio. credo quod ſeius
ſit ticius ⁊ ei trado: ⁊ tunc non tranſferꝛ domini
um: ⁊ ſiquidem bona fide accepit tenetur rei vẽ
dicatione ſola. ſi mala fide tunc tenetur etiā fur-
ti ⁊ condictione furtiua. vt infra de furtis. l. ſi qs
rem. §. cum ticio: ⁊. l. ſi is qui. §. cuꝫ ticius. Si ve
ro erratur circa qualitatem ſeu conditioneꝫ per
ſone: aut erat inhabilis ad dominium acquiren-
dum. aut habilis. ſi inhabilis: ut quia furioſus:
tunc non tranſfertur dominium: ſed quando e-
rat habilis ad acquirendum refert: aut recepit
nomine ſuo: aut alieno. primo caſu tranſfert do
minium. verbi gratia: quia credebam eum diui-
tem cum erat pauper: tunc bene tranſfertur do-
minium: ſed tenetur de dolo ſi animo decipien-
di fecit: ut ĩfra. de furtis. l. falſus. §. ſi quis: ⁊. l. ſi
quis rem: ⁊. §. ſeruus. Si autem recepit nomi-
ne alieno. verbi gratia: quia credebam eum pro
curatorem ticij creditoris mei cum non eēꝫ: tũc
refert: aut qualitas fuit ſemel vera: aut nunquaꝫ
fuit vera. ſi fuit ſemel vera: tunc ſiquidem mala
fide recepit nõ trãſferꝛ ſi bona fide ſic. Si nūq̃
fuit vera nõ trãſferꝛ. Pe. dicit indiſtīcte ⁊ bene
ꝙ ſi bona fide recepit dñiū tranſferꝛ. ĩ. de ſol. l.
cū qſ. §. i. ¶ Expeditū ē primū mẽbrū principa
le. venio ad ſcõm quando erraꝛ circa rē: aut erra
tur circa ſubſtãtiā rei: aut circa nomē: aut circa
põdus vel mẽſurā: aut q̃litatē rei. Si erraꝛ circa
ſubſtãtiā: ut qꝛ trado bouē credẽs equū: trado

dıgeſtū credēs codicez:tūc nō transfert dn̄ium:vt.ꝭ.de
ꝯhē.emp.in vēditionibus in pn̄.ꝛ de acqui.poſ.l.ſi me
in vacuā in prin.ꝛ.C.de ꝓba.l.cū precibus.Si errat cir
ca nomen.aut eſt error in noīe ꝓprio aut in noīe appel
latiuo.ſi in ꝓprio:ꝛ tūc transfert ſi de corpore cōſtat:ſ;
ſi in appellatiuo:tūc talis error impedit trāſlationē do
minij:vt.ꝭ.de leg.i.l.ſi qs in fundi vocabulo.niſi illa no
mina ſecū habeāt magnā cōuenientiā:vt charte habēt
cū libris:vt.ff.de leg.iij.l.librorū.§.ſed qd tn̄.Si errat
circa pōdus vel menſuraȝ transfert dn̄ium in eo in quo
nō errat:vt.ꝭ.de fur.§.maiora.ꝭ.de dolo.l.arbitrio.§.
in eo.aut errat circa aliam q̄litatem rei:tūc transfertur.
Qn̄qȝ aūt erratur in cauſa dn̄ij:qn̄qȝ in ipſo dn̄io.ſi eſt
error in cauſa dn̄ij.ꝟbi gratia:qa credebā ꝙ eſſet meus
ex hereditate paterna vel alterius.ꝛ tūc nō impeditur
trāſlatio dn̄ij:vt.ꝭ.mā.l.ſuū ticij.primo rn̄ſo.ꝛ ſic intel/
ligo eam.Si autē eſt error in ipſo dn̄io:tūc aut ille qui
tradidit tradebat rem ſuā aut aliā.Si tradebat rē ſuā:
refert aut ſciebat rem ſuaȝ:aut ignorabat:ſi ſciebat:tūc
ſiue noīe ſuo ſiue alieno tradidit ꝛ transfert dn̄iū:vt.ꝭ.
de cura.furi.l.iul.§.curator.ſi ignorabat rem ſuam tra
dens:tūc aut credebat rem ſuā tradēs eſſe illius cui tra
debat aut cuiuſdā tertij.Si credebat eius cui tradebat
nō transfert dn̄ium:vt.ꝭ.de ꝯdi.ob cauſaȝ.l.iij.§.ſubti
lius.niſi tradat auctoritate rei iudicate ſm̄ glo.qđ ē ve/
rum ſm̄ Pe.vt plene de hoc ſcripſi.C.cōmunia vtriuſ
qȝ iudi.l.i.Si credebat eſſe cuiuſdā tertij:tūc aut crede
bat eius a quo cauſam hūit aut alterius.Si eius a quo
cauſam habuit trāſfert dn̄iū:vt.ꝭ.ſi cer.pe.l.eius qui in
ꝓuincia.§.quas ꝟo.Si alterius ꝙ̄ eius a quo cām ha/
buit:tūc nō transfert dn̄ium:vt.ꝭ.de acqui.reꝝ do.l.ſi
ꝓcurator.repellit tamen per exceptionem:qa tenet de
euictione:vt hic no.qđ nō eſt veꝝ ſm̄ Dy.vt.ſ̄.dixi.Et
ideo circa iſtū articulū ſubdiſtingue:cuȝ credit alterius
ꝙ̄ eius a quo cauſam habuit:refert aut erat negocium
voluntariū:aut neceſſariū.Si erat volūtariū:refert aut
tradidit cuȝ mādato illius cuius eſſe credebat ſpālr ad
rem illam intercedentē.ꝛ tūc nō transfert dn̄iū:tn̄ per
exceptionē repellit a vēdicando:ſed cōtra mādantē re
greſſum habet per actionē mādati:vt.d.l.ſuū ticij.pri/
mo rn̄ſo.ꝛ iſto caſu pōt glo.iſta ꝓcedere.Aut tradit ſi/
ne huius mādato.ꝛ tūc nō transfert dn̄ium:nec per ex
ceptionē repellit a vendicando:vt.d.l.ſi ꝓcurator.ꝛ.ꝭ.
de ꝯhen.emp.l.ꝛ ſi ꝯſenſu.ſi negociū erat neceſſarium:
tūc nō transfert dn̄ium:vt teneat tradēs de euictione:
vt.C.de euic.l.excep.ꝛ ar.C.de neg.ge.l.tutori.¶Se/
cundo caſu qn̄ ille qui errabat in dn̄io tradebat rē alie/
nam:ꝛ tūc aut tradit rem vt ſuam ꝛ ſuo noīe:ꝛ tūc non
transfert:vt.d.l.iul.§.vlti.qa nemo plus iuris ꝛc̄.vt.l.
traditio.ꝭ.de acquir.re.do.nec pōt haberi ratū a dn̄o.
vtputa nō ſuo noīe geſtū:vt.ꝭ.de neg.ge.l.ſi pupilli.§.
ſi ergo.niſi in ſubſidiū re ꝑempta:vt.C.de rei vē.l.ma/
ter.vbi plene de hoc ſcripſi.Aut tradit vt alienā ꝛ alie/
no noīe.vtputa gerēdo negociū dn̄i.ꝛ tūc aut ſine man
dato ꝛ nō transfert dn̄ium:vt.C.de re.alie.l.i.niſi hēat
ratū per dn̄m:qa tūc perinde eſt:ac ſi mādaſſet a ꝓnci/
pio:vt.C.ad macedo.l.vlti.Aut cū mādato:ꝛ tūc regu
lariter nō transfert dn̄ium niſi in tribus caſibus. Pri/
mus eſt ſi habet ſpāle mādatū. Secūdus eſt ſi hȝ gene
rale cū libera.Fallit ſm̄ glo.in ꝓcuratore ceſaris qui nō
trāſfert ꝙ̄tūcūqȝ liberā habeat.ſi talis trāſlatio cederet
ad incōmodū ceſaris vt hic.Tertius caſus ſi habet tn̄
generale mādatū:ꝛ tūc nō trāſfert:niſi eoꝝ que ſuan/
do ſuari nō poſſunt.ꝭ.de ꝓcu.l.ꝓcurator cui.ꝛ.l.ꝓcu/
rator totoꝝ.ꝛ.ꝭ.de iureiurā.l.iuſiurandū.qđ ex genere
.§.vlti.ꝛ.l.ſe.Expeditū eſt ſm̄ principale membrū.De
tertio videndum eſt.reſtat in tertio caſu qn̄ errat in cā:
tūc diſtingue ſm̄ noſtros modernos.aut vterqȝ.ſ.dās
ꝛ accipiēs ꝯſenſit in eadē cauſa que credebat ſubeſſe:ꝛ
tūc bene trāſfert dn̄ium:ꝛ habet locū titu.de ꝯdi.inde.
.C.ꝛ.ff.Aut vnus credit cām ſubeſſe.ſ.dās ꝛ accipiens
ſit cām nō ſubeſſe:ꝛ tunc nō trāſfert dn̄ium.ꝛ hȝ locuȝ
iſto caſu rei vēdicatio ꝯdictio furtiua indebiti ꝛ ſine cā
vt.ꝭ.de fur.l.ſi vēditio.§.ſi ticius.ꝛ.l.ſi iuſſu.§.ſi rem.lȝ
glo.no.ꝯriū.ar.de ꝯdi.fur.l.qm̄.ſed male vt plene ſcri/
pſi.C.de ꝓcu.l.falſus.Aut nō ꝯſentiunt in eadē cauſa.
ꝛ tūc refert.aut vtraqȝ eſt apta ad dn̄ium trāſferenduȝ:
aut altera tn̄.Si vtraqȝ eſt habilis ad dn̄ium transferē/
dum:ꝛ tūc refert:aut vtraqȝ ꝯtinet veꝝ debituȝ:tūc eſt
in electione debitoris in quā cām velit ſoluere eo nō eli
gente trāſfert electio ad creditorē:creditore nō eligen
te trāſfert ad.l.ptātem.que.l.ptās eſt vt videat ſolutuȝ
in durioreȝ cām:vt.l.i.ꝛ.iij.ꝛ.iiij.vſqȝ ad.l.ſi ſtipulatus
.ꝭ.de ſol.ꝛ.C.de ſolu.l.i.ꝛ ibi plene dixi.Si auteȝ altera
tn̄ cōtinet veꝝ ꝛ precedēs debitū intelligit eſſe ſolutū
in cauſa ex qua ꝟe debet:vt.l.cum in corpus.i.rn̄.ꝭ.de
acqui.re.do.Si autē nulla locum habet diſtinctio que
ponit in glo.ꝭ.ſi cer.pe.l.ſi ego.qa refert.Aut qs erat
traditurus ex ea cauſa quā ſubeſſe eſtimabat.ꝛ tūc trāſ/
fert dn̄ium:vt.d.l.ſi ego in pn̄.Scđo caſu qn̄ altera tn̄
eſt habilis ad dn̄ium trāſferēdum:tūc nō transfert.ꝛ ſi
extat pecunia vendicat:vt.d.l.ſi ego in ſi.ſm̄ Dy.Sed
pe.breuiter cum errat in cauſis diuerſis diſtinguit:aut
vtraqȝ cauſa eſt obligatoria:ꝛ tūc nō trāſfert dn̄ium:vt
.l.ſi dn̄ium.Aut vna eſt obligatoria alia liberatoria.ꝛ
tūc fauore liberationis cedit in liberatoriā:vt.l.cum in
corpus.ꝛ.ꝭ.de ſolu.l.qui hoīem.§.ſi debitorē.ſm̄ euȝ.
Et hoc idē ſentit Ja.de are.ar.l.arrianus.ꝛ.l.cū qdaȝ.
¶Expediti ſumus de tertio articulo veniamus ad q̄r/
tum.Primo querit circa.l.iſtaȝ:qa dicit ꝙ acta geſta
que ſunt ꝛc̄.nunqd per iſta ꝟba ꝓmittens habere ratū
ꝛ gratū videat procuratori libera ptās cōceſſa.ꝛ videt
ꝙ nō:qa libera ptās ſpāliter eſt ꝯcedenda:vt.ꝭ.de pe/
cu.l.ꝙ̄ tuberonis.ꝛ illud dicit ſpāle qđ eſt a generalita
te verboꝝ abſtractuȝ:vt.ꝭ.de ꝓcu.l.pōponius in prin.
Ecōtra videt ꝙ ſic:qa ꝟba debēt aliquid operari:ſed
niſi operent verba iſta liberā adminiſtrationē nihil im/
portarent:qa ꝛ ſine his dn̄s cogit ratum habere.ergo
ꝛc̄.vt.ꝭ.de le.i.l.ſi qn̄ in prin. Preterea hoc videt per
hāc.l.nā procurator ceſaris habet liberā adminiſtratio/
nem:qa vēdit bona fide:ſed nunc ita eſt ꝙ liberam ad
miniſtrationē habet per iſta ꝟba rata in prin.ꝛ hoc te/
net h̄ in glo.ſm̄ quoſdaȝ.ꝛ magiſter Bernardus tenet
in apparatu ſuo.Quidā diſtinguūt:aut aliq̄ ſunt ſpāli
ter expreſſa que ad liberā adminiſtrationē ꝑtinent.ꝟbi
gratia:qa dixit do tibi ptātem vēdēdi promittēs ratuȝ
firmumqȝ ꝛc̄.tunc videt in oībus data libera poteſtas.
Aut nō ſunt aliqua ſpāliter expreſſa.ꝛ tunc nō videt li/
bera cum ceſſat ptās:vt.ꝭ.mā.l.creditor.§.lucius.Iſte
ſnīe predictoꝝ ſunt valde ꝑiculoſe:qa ſi per iſta verba
generalia videt dn̄s ꝯcedere liberā adminiſtrationem
ꝑiculum eēt:cum magnū ſit habere liberā:qa talis pōt
oīa que dn̄s excepto ꝙ nō pōt donare:vt.ꝭ.de do.l.ſi/
liuſſa.cū ſi.Quid ergo dicemus.certe credo dicēdum
eſſe ſm̄ Pe. ꝙ per ꝟba predicta nunꝙ̄ ꝯcedat libera
ptās:qa ſpāliter eſt ꝯcedenda.ſpāliter.i.expreſſe ſic ex/
ponit glo.Preterea nō eſt ꝟiſimile ꝙ per generalia ꝟ
ba velit qs inferre ſibi ꝑiudicium magnū.ergo ꝛc̄.cum
per huiuſmodi ꝟba magnū poſſet generari ꝑiudiciuȝ.
dicēdum eſt ꝙ nō videt cōceſſa ꝓbatio.¶Ecce lex di/
cit ꝙ ſi aliqs renunciat caſibus fortuitis:qa hoc videt
renūciare quoquo modo neceſſe eſt ꝙ ſpāliter enume/
rent caſus:vt in.l.ſed ꝛ ſi qs.§.queſitum.ꝭ.ſi qs cautio
Preterea ꝟba generalia que ſequunt aliquē actū non
operant niſi declarationē illius precedētis actus.ſic in
ꝓpoſito ꝟba ratum gratuȝ ꝛc̄.nō referunt niſi ad actū
determinate ꝯceſſuȝ.Probo:lex dicit pater diuiſit he
reditatē inter heredes dicēdo:tu habebis illam rem ꝛ
tu illam poſtea ꝛc̄.Deinde dicit generaliter vobis cō/
mendo ſuos meos.ꝓpter hoc nō videt primā diuiſio/
nem deſtruere ꝛ nouā facere:quia ꝟba iſta reſtringunt
ad diuiſionē in ꝑcedētibus factā.ergo ꝛc̄.vt.C.famil.

hereſ.l.quotiẽs.iſta eſt ꝟitas ſi recte cõſideratur.Non ob.hec lex in prin.q̃a hec nõ ſunt ꝟba cõſtituendi ꝓcuratorem.Item nõ ob. ꝙ verba debẽt aliq̃d operari:vt .l.ſi quãdo.quia illa lex loquiꝛ in vltima volũtate vbi facienda eſt latior interpretatio.ſꝫ in ꝯtcibus inter viuos vbi ꝟba ſequunꝛ actum p̃cedentem determinatum nõ operanꝛ vltra illud.ſed eſt inculcatio ꝟboꝝ nõ neceſſaria que nõ operaꝛ:vt.j̃.de au.⁊ ar.le.l.pedius.§.labeo.

¶Scd̃o queriꝛ nunq̃d iſte procurator habẽs generale ⁊ liberã poſſit beneficia ꝯferre ſpectantia ad collatiõeꝫ dñi.videꝛ ꝙ nõ:quia nõ poteſt donare q̃tũcunqꝫ liberam habeat:vt.j̃.de pac.l.ꝯtra iuris ciuilis.§.ſi filiuſfa. ⁊.j̃.de dona.l.filiuſfa.Ecõtra videꝛ ꝙ poſſit:quia etiã habẽs generale tñ poteſt alienare ea que ſuando ſuari nõ poſſunt.ergo ⁊c̃.vt.j̃.de procu.l.procu.totorum.So.dicit Pe.ꝙ ea beneficia que dñs ſibi retinere non poteſt:ſed neceſſario habet dare procurator ſolũ generale habẽs poteſt ꝯferre.Non ob.ꝙ nõ poteſt ꝯferre ⁊ donare:quia cum habeat neceſſe fieri nõ videꝛ liberalitas.imo neceſſitas:vt.j̃.de lega.ij.l.vnum ex familia.§.ſi de falcidia.⁊ de adimẽdis legatis.l.rem legatã.Preterea ſicut dictuꝫ eſt:quia habet generale põt alienare que ſuãdo ſuari nõ poſſunt.ſed iſta beneficia infra certa tempora cõferenda ſunt.⁊ ſic nõ poſſunt ſuari.ergo ⁊c̃.

¶Tertio queriꝛ circa iſtam materiam.pone ꝙ ego dedi mãdatum ticio de libro meo vẽdendo.ipſe ticius mãdauit alteri vẽdendũ:⁊ ſic ſubſtituit alteꝝ loco ſuo.ille ꝓcurator ſubſtitutus vẽdit.ego venio ⁊ volo retractare vẽditionem factam a procuratore ſubſtituto.q̃riꝛ nunq̃d hoc poſſim.videꝛ ꝙ non:quia procurator põt ad negocia q̃nqꝫ alium ſubſtituere.ſed ad iudicium nõ niſi poſt lit.ꝯte.vt.j̃.mã.l.ſi procuratorem.§.ſi quis.⁊ .C.de procu.l.neqꝫ.Ecõtra videꝛ ꝙ ſic:quia hoc mandaui ticio vt vẽderet.ticius vero nõ vẽdidit ſed mãdauit vẽdendum alteri.ergo ⁊c̃.vt.j̃.mã.l.diligẽter in p̃n.Preterea videꝛ caſus niſi exorireꝛ littera.j̃.de diuer.⁊ temp.preſcrip.l.in vſucapione.§.item adijcienduꝫ eſt.ꝟſi.ꝙ ſi is ⁊c̃.q̃d dicemus.In iſta q̃one ſunt varie ſn̄ie doctoꝝ.Prima eſt ſn̄ia glo.que dicit ꝙ vẽditio valet.nec retractari põt ob hoc:vt no.in.d.§.item adijciẽdũ.Secunda eſt ſn̄ia quorũdam vt Mar.fili.diſtinguentis inter procuratorem generalem ad negocia ꝯſtitutũ ⁊ ſpãlem ad rem vendendaꝫ.In primo dicit poſſe per ſubſtitutũ negociũ geri:vt.d.§.ſi quis.in ſcd̃o nõ:quia ea que ſpãliter cõmittunꝛ poſſunt alij demandari:vt.j̃.ti.ꝓximo.l.i.⁊ ſic intelligũt.d.§.item adijcienduꝫ.Alij dicũt aut eſt electa induſtria ⁊ nõ põt.⁊ ſic fuit in p̃alle.§.item adijcienduꝫ.ar.j̃.in.l.mãdatum diſtrahẽdoꝝ.⁊ de ſo.l.inter artifices.Aut nõ eſt electa ⁊ põt:vt.d.§.ſi quis.Alij vt Ja.de ra.dicũt ꝙ nõ valet vẽditio facta per ſubſtitutum:q̃a ibi exigiꝛ ſpecialis cõceſſio propter magnitudinẽ rei cõmiſſe.⁊ ideo nõ poteſt alij demãdari:vt.j̃.ti.ꝓxi.l.i.Modo ita eſt ꝙ vẽditionis poteſtas requirit ſpãle mãdatum:nec ſufficit generale ad ita magnum negociũ.ergo ⁊c̃.vt.j̃.de procu.l.procurator totorum.aduertas p̃dicte tres ſn̄ie ſatis recidũt in idem.nam quia mandatũ ſpeciale requirit vẽditio.videꝛ magnũ negociũ.⁊ quia magnũ eſt negociũ ex eius cõmiſſione p̃ſumiꝛ electa induſtria ꝑſone:vt.C.de ſum.tri.⁊ fide catho.in epiſtola liquet ad fi.ſed certe quia hoc fit ex arduitate vel magnitudine rei cõmiſſe eſt falſuꝫ in caſu noſtre q̃onis.nã licet vẽdendi poteſtas requirat ſpeciale mãdatum.nõ propterea eſt arduũ negocium.al's hic procurator nõ poſſet vendere unum cultellum ſine ſpeciali mãdato.⁊ tamen ꝙ hoc ſit arduũ negociũ truffa eſt.dicas ergo ꝙ procurator ꝯſtitutus ad vẽdenduꝫ nõ põt alium ſubſtituere:quia fines mãdati excedit.nã vos debetis ſcire ꝙ eſt differentia inter nunciũ ⁊ procuratorem.nuncius enim ꝟba ꝯtcus confert in perſonam dñi tantũ ⁊ nõ ſuã obligat:ut.j̃.de ꝯſti.pecu.l.quoniaꝫ autẽ.§.fi.⁊.l.fi.Procurator ꝟo cõfert ꝟba ꝯtcus in ſe ⁊ ſuam ꝑſonam obligat:ut.j̃.de ꝯſti.pecu.l.eum qui.§.iul.⁊.C.ſi q̃s alteri uel ſibi.l.multum.modo ita eſt ꝙ ſi mãdo tibi ut uẽdas librum meũ:ego mãdo ꝙ uendas tu tanq̃ procurator:⁊ tuam ꝑſonaꝫ obliges.Si tu mãdas alij tu p̃bes ſolum nudũ miniſteriũ ⁊ nõ ſuas fineꝫ mãdati.⁊ ideo nõ p̃iudicat mihi ut preall.l.diligẽter.⁊ iſta eſt ratio illius.§.item adijciẽdũ.ſm Pe.⁊ hoc puto uerũ.Sn̄ia ergo Jaco.p̃fati ⁊ ſuoꝝ ſequatium uera eſt:nõ per rõnes quas ipſi aſſignãt ſed per rõnem p̃dictam.

¶Quarto queriꝛ circa materiam huius.l.Pone ego uolens repatriare ⁊ nõ habẽs pecuniam tibi ſocio meo mãdaui ꝙ uẽderes libros meos.poſtmodũ cum eſſem in partibus meis:quia profecerã in hac ſcientia:inueni multos amicos qui mutuauerũt mihi pecuniã.ſic accidit mihi.unde penitui de cõmiſſione facta ſuper uẽditione libroꝝ:⁊ miſi nuncium pro certiorãdo ſociũ meũ ne uẽderet.ſed anteq̃ nuncius ueniſſet erant libri mei uẽditi:ego dolens ueni bononiã:⁊ uolo reuocare uẽditionẽ dicẽs ꝙ poſtq̃ penitui dñium nõ erat trãſlatum.queriꝛ quid iuris.⁊ primo uideꝛ ꝙ non ſit tranſlatum dñium:ut.j̃.de manu.uin.l.ſi pater in princ.uideꝛ cõtra:ut.j̃.mã.l.cum mãdaſſet.⁊ in iſta q̃one ſunt uarie ſn̄ie ſimiliter.Nam q̃daꝫ diſtinguũt:aut erat talis procurator in quẽ fuit trãſlatum dñiuꝫ ⁊ tũc ualet.aut nõ.⁊ tũc nõ ualet:ut.j̃.de do.l.hoc iure.§.ſi quis.⁊.l.ij.§.ſi q̃s donaturus.⁊ no.j̃.de ꝯdi.ob cau.l.ſi pecuniã.§.ſi ſeruũ.Pe.ꝟo ſimpliciter dicit in caſu q̃onis noſtre dominium nõ eſſe tranſlatum:quia defecit ſubſtãtiale contractus:ut.d.l.ſi pater.ar.ꝫ.de ori.iur.l.i.ſed ita eſt ꝙ ad tranſlationẽ dñij requiriꝛ cõſenſus dñi:ut.j̃.de reg.iur.l.id quod noſtrũ.ergo cũ cõſenſus mei dñi deficiat per reuocationẽ:licet ꝓcurator dñi ignoret nõ trãſfert dñium rei mee:quia eſſentiale deficit.Sed cõtra iſtam ſn̄iam inſtatur:ad eſſe iudicij requiriꝛ cõſenſus dñi ſup cuius re litigaꝛ.⁊ tamẽ reuocatio mãdati facta ꝑtibus ignorantibus nõ p̃iudicat:ut.j̃.de ꝓcu.l.ſi ꝓcuratorẽ.⁊.C.de ſatiſda.l.unica.Preterea ut debitor libereꝛ requiriꝛ ꝯſenſus creditoris.⁊ tamẽ ſi fuerit reuocatus ꝓcurator:nihilominus cõtingit liberatio:ut.j̃.de ſolu.l.cũ quis.§.i.ergo uideꝛ ꝙ iſta ſn̄ia Pe.nõ ſit ꝓbabilis.Ad hoc rñdeꝛ.⁊ primo ad id q̃d diciꝛ de iudicio quod nõ eſt ueꝝ ꝙ ad eſſe iudicij requiraꝛ cõſenſus dñi.nam licet nõ cõſentiret ualet:ut.j̃.de ꝓcu.l.plautius.ſed iſta nõ eſt bona rñſio.nam uerum eſt ꝙ ad eſſe iudicij ut teneat nõ requiriꝛ ꝯſenſus dñi.ſed ut dño p̃iudicet bene requiriꝛ eius ꝯſenſus ſicut nec ad eſſe uẽditionis requiritur ꝯſenſus dñi rei:quia rem alienã quis uẽdere põt.nõ tamẽ in p̃iudiciuꝫ dñi.ita eſt in iudicio:ut.j̃.de procu.l.in cauſe.§.ſed hoc ita.⁊.l.ſed he in prin.⁊.j̃.iudi.ſol.l.iij.Quid ergo dicemus.dico ſm eũ ꝙ ſpãle eſt in hoc caſu:q̃a de liberatione agiꝛ hic.ſimiliter rñdeꝛ ad id quod diciꝛ de ſolutione ubi ad eius eſſe requiriꝛ uoluntas creditoris q̃d ibi fallit fauore liberationis cuius gratia eſt ſpãle.ſic eſt in alio caſu fauore liberationis.⁊ quãdo erraꝛ in diuerſis cauſis quaꝝ una eſt obligatoria altera liberatoria ubi cedit in liberatoriam fauore liberationis:ut.j̃.de ſolu.l.qui hoiem.§.ſi debitorem.⁊.j̃.ſi cer.pe.l.eius qui.§.quas uero.ſecus ubi eſt utraqꝫ obligatoria:ut dixi ſupra in diſtinctiõe circa fi.de articulo huius q̃onis pleniſſime dixi.C.mã.l.mãdatũ.dic ut ibi.

¶Quinto ⁊ ultimo queriꝛ quia hic diciꝛ ꝙ aditio hereditatis ꝯſiſtit in animo.nunquid ſolus animus ſine aliquo actu extrinſeco faciat aliquẽ heredẽ uel cuꝫ animo requiraꝛ actus extrinſecus.dicit Ja.de ra.ꝙ requiriꝛ ꝙ animus declareꝛ per aliquẽ actum extrinſecũ:quia res de qua ꝯſtare nõ poteſt debet per adminicula ſua ꝓbari:ut.j̃.de ꝯdi.ſine cauſa.l.dedi.§.ſed ſi ſuus.⁊.j̃.de penu.lega.l.cogitationis.⁊ ſic intelligit.de acqr.here.l.pro herede.cũ ſi.hinc eſt ſm euꝫ ꝙ mẽtalis ratihabitio de qua nõ ꝯſtat nõ obligat:ut dicit.j̃.de nego.geſ.l.põponius.Sed cõtra eum uideꝛ.j̃.de teſta.tu.l.

duo ſunt ticij. ſed ipſe intelligit p̄dicta uera ubi ius nō deficit. id eſt iuris p̄ſumptio ut ſi factum eſſet certum: quia eſſet tutor de quo teſtator ſenſit: tamen quando nō apparet neuter eſt tutor. Idem eſt quando duo ſunt ticij legatarij. ꝛ non apparet de quo teſtator ſenſerit: ut. ī. de lega. i. l. ſi qs a filio. §. i. de re. du. l. ſi fuerit. neuter eſt legatarius: quia deficit ꝓbatio nō autem deficeret ius. id eſt iuris p̄ſumptio ſi factuȝ ꝯſtaret. ar. ī. ad. l. acquil. l. ſi ex plagiis. §. in diuo capitolio Pe. enim tenet ꝯ̄rium. dicit enim ꝙ ſolus animus facit quē heredē. ꝛ ſola mētalis ratihabitio obligat etiam de qua nō ꝯſtat probatio. exēpluȝ dicit ſi dedi tibi ſuuȝ ut manumitteres infra paſcha: ꝛ penitui ꝙ potui nec te certioraui ꝙ ſi manumittas nō erit liber: quia lex eſt cōtra: ſic eſt in propoſito: ut. ī. de ꝯdi. ob cauſam. l. ſi pecuniaȝ. §. ſi ſuuȝ. illa lex nō dicit hoc ſm glo. que eſt ibi ſed facit. l. ſi pater. de ma. tamē lex dicit ꝙ ſi pater decedit filio iam nato ꝛ relicta uxore de qua dubitaſ utrum eſſet p̄gnans cum in ueritate nō eſſet ꝙ filius natus in totum eſt heres. l. que certa eſt hoc faciēte: ut. ī. de acqui. here. l. uētre. §. i. ſic ille ē tutor ille eſt legatarius. de quo teſtator ſenſit. facit enim hoc ipſa lex que de oībus certa eſt. uerūtamen quia nō apparet: licet ſit tutor ꝛ legatarius ſm ꝟitatem. l. eum nō admittit: ut dictis legibus. ꝛ licet ſit in ꝟitate acquiſitum dn̄iū habeſ pro nō acquiſito. ꝛ per cōſequens pro nō receſſo: ut. ī. qui. ex cau. ma. l. nec utilem ꝛc̄.
ℭ Additio. iſta lex repetita fuit per dn̄m Cy.

q **Uod ſi ea.** No. ſm glo. ſuper ꝟ. hereditatibꝰ. que uideſ uelle ꝙ ſicut ꝓcurator adire hereditatē non poſſit: ut. l. paulus reſpondit. de acqui. here. ſic per procuratorem repudiari nō poſſitᵃ quod no. cum legibus quas allegat.

c **Uratores.** Procurator ceſaris nō pōt imponere penā deportationis: ſȝ colonos improbos pōt a colonia remouere neqȝ ad eandem iteꝝ reuerti poſſunt. h. d. ℭ No. ꝙ rō non debet eſſe eadē cum dictoᵇ. ſimile no. in. l. i. ī. de exerci. Et ſic eſt ar. ad dictum teſtis ꝙ ſi interrogatur de cauſa ꝛ aſſignat cauſam eandē cum dicto nihil ualet eius teſtimoniū ut hic. Et Guil. allegat hūc tex. ad. q. ꝙ ſi ad petitionem ꝑtis eſt datum bānum per iudicem contra alterā ꝑtem. modo ꝑtes ueniunt ad cōcordiam. pars ad cuius petitionē fuit datum bānum vult hoc bānū remittere. uideſ ꝙ bānum nō poſſit remitti ſine iudice ut hic. In ꝯ̄rium quia in fauorem partis fuit datum bānum. ergo ei poteſt renunciari: ut. l. ſi quis in cōſcribendo. C. de pac. Item pretor debet ꝑtes cōcordare: ut. l. i. §. ꝛ poſt. ī. de ope. no. nunci. tamē eſt cōtra hunc tex. facit. l. ij. in fi. C. de li. ꝛ eorum li. Item quia nō poteſt ſine iudice: ut in auc̄. de nup. §. ideoqȝ.

a Uod ſi ea repudiari nō poſſit. Contrariū ſentit gl. in. l. apd̄ iul. §. vtruȝ. in uer. reſtituere. ad treb. ꝛ ibi p ſmol. ꝛ bal. i. l. recuſare. c. ti. in prin.

b Uratores. cū dicto. An ſi dictuȝ teſtis ſit idē ꝙ ratio ualeat. uide bar. per illū tex. in. l. q interrogatus. ff. ꝺ pe. heredi. vide bar. in. l. inter oēs. §. recte. de fur. vide bal. in. l. non oium. ſ. de legibꝰ Adde tamē ſm bal. in. l. iij. in. vj. q. C. ꝺ teſti. ꝙ ſi teſtis ſimul āneccat rōnem ꝛ dictū: qꝛ dicat ꝙ vidit talē cōmittenteȝ homicidiū i terrogatus poſtea de cāſcientie non teneſ rn̄dere: ſed ſi idē reſpondeat bene vȝ eius dictū. ꝛ ideȝ Innocen. in. c. cū cāuſ. ꝺ teſti.

De officio eius cui mādata ē iuriſditio. ꝶica.

ℭ Rubrica noſtra ꝯtinuatur hoc modo. Dictū eſt ſupra de officio iudicum ordinarioꝝ. nūc uideamus de officio delegatoꝝ. ꝛ eſt uidendū qs poſſit delegare. ꝛ dicaȝ in. l. more maioꝝ. ī. ti. ij. Et cui poſſit fieri delegatio. dicā in. l. eum qui. ī. ti. ij. ꝛ. l. i. C. qui pro ſua iuriſditione. Et que p̄nt delegari uidebitis ſtatim. ꝛ dixi. ſ. de offi. ꝓconſulis ꝛ le. l. nec quicq̄. §. ubi decretum.

Ex. l. ſequenti.

ℭ An cauſe meri ꝛ mixti imperij delegenſ: ibi. Op. Et delegatus pōt latronē inſignem punire ubi aliter ꝑiculoſum eſſet eius punitionē differre: ibi. Op. diciſ. Et an ualeat argumētū a ꝯ̄rio ſenſu: ibi. Op. Et an imꝑator poſſit cauſaȝ meri impij delegare. Et an eius delegatus: ibi. Quero. Et an cauſa meri imperij poſſit delegari tam propter infirmitatē ꝛ occupationē q̄ per abſentiam: ibi. Quero diciſ. Et ſi p̄ſes ſit occupatus multis cauſis criminalibus poſſit unā delegare: ibi. Quero quid. Et an cum p̄ſes in diceſſu fecit delegatū an in reditu ſtatim ſit reuocatus abſqȝ alia reuocatione: ibi. Quero p̄ſes. Et an ille qui eſt ſubſtitutus non delegatus poſſit cognoſcere de cauſis meri imperij: ibi. Quero. Et an in ſtatutis liceat arguere a ꝯtrario ſenſu. ꝛ de dictione tanq̄ uide in fi.

ℭ De officio eius cui mandata eſt iuriſditio. ADDE pꝰ d. Iaſonē i quātū ponit an laico poſſit delegari cā clericoꝝ ꝙ pulchre voluit abb. ꝯſilio. lxij. i. libꝛo.

q **Uecūqȝ.** Ad euidētiā huius tituli ſcias ꝙ magiſtratuum plures ſunt ordines. nam quidā ſunt illuſtres: quidā ſpectabiles: quidā clariſſimi: quidā infimi ut magiſtratus municipales. qui ſunt iſti uidiſtis per ordinem in glo. rubricarum a titu. de ſenatoribus huc uſqȝ. ꝛ glo. eſt plena in auc̄. ut ab illuſtri. ꝛ q ſuꝑ eos ſunt in prin. col. vj. ꝛ ibi enumeraſ quintus gradus ſuꝑilluſtrium: ut papa ꝛ imperatorᶜ hic ꝟo quattuor enumeranſ. Itē ſicut duo ſunt ſoluere ꝛ ad diem ſoluere: ut. l. celſus. ī. de arbi. ita ſunt duo eſſe magiſtratū ꝛ eſſe de maioribus Item ſcias ꝙ tribus primis gradibus magiſtratuuȝ cōmittunſ cauſe meri ꝛ mixti imperij tanq̄ de maioribus ꝛ ſpāliter ꝛ in priuilegiuȝ: ꝛ ita eis ꝙ non ex alijs regulariter: vt in. l. illicitas. §. qui vniuerſas. ſ. de offi. p̄ſi. vbi cauſe meri imperij p̄ſidi cōmittunſ qui eſt clariſſimus q̄to magis cōmittuntur illuſtribus qui ſunt maiores. Itē no. ꝙ magiſtratus municipales cognoſcūt de vilibꝰ tm̄ cauſis: vt in auc̄. de defen. ciui. §. audiēt. ꝛ. §. iudicare. Itē ſcias ꝙ ſm glo. noſtras eſt iuriſditio in genere que ſub ſe cōprehēdit cauſas meri ꝛ mixti impij. ꝛ cauſas iuriſditionis infime ꝛ cāſ viles a trecentū ſolidis infra. Et ſic ſunt q̄ttuor genera cauſaꝝ. vel melius vt notaui in. l. imꝑiuȝ. ī. ti. i. ꝛ qd ſit merū ꝛ mixtū imperiū. ꝛ que ſunt eius cauſe ibi dicā. His p̄miſſis lex noſtra diuiditur principaliter in qnqȝ ꝑtes. nam in prima ponitur vna regula. In ſcd̄a poniſ alia regula. In tertia poniſ quedā illatio ex p̄ma regula. In q̄rta poniſ probatio illius illationis. In qnta ꝛ vltima poniſ exemplū prime regule ꝛ eius illationis. ſecūda ibi: que ꝟo. tertia ibi: ꝛ ideo. quarta ibi: huius rei. qnta ibi: ꝛ ſi familia. Et in ſumma. h. d. Cauſe meri ꝛ mixti imperij conceduntſ maioribus iudicibus ſpāliter ꝛ expreſſe ꝛ in priuilegiū. ꝛ ideo nō poſſunt delegari niſi in caſu abſentie. Cauſe ꝟo iuriſditionis infime emittunſ ꝛ cōpetūt cuilibet magiſtratui ꝛ delegari p̄nt. h. d. Pone exempluȝ per. l. placet. de peda. iudi. nō aūt ponas vt glo. dicit per. l. i. C. ne li. poten. qa illa lex eſt noua. hec aūt eſt antiq̄. ℭ In tex. ibi tribuunſ ſpāliter ꝛ in priuilegium non tranſferunſ. ideo nō deleganſ. Delegatam. i. ꝯceſſaȝ. ℭ Nota ibi nō aliter itaqȝ ibi dicaſ ꝛ verum ſit. ℭ No. primo ꝙ cauſe meri ꝛ mixti imperij non deleganſ niſi in caſu abſentie ꝛ cauſe iure magiſtratus cōpetētes. ℭ No. in ꝟſi. huius rei. ꝙ ar. a ꝯ̄rio ſenſu eſt licitū ꝛ multa ꝑmittunſ cā neceſſitatis que aliter nō permitterenſ. ℭ Itē no. ꝙ ea que in vno ſenſu cōceduntſ in alio prohibita eſſe uidenſ in quo nō eſt eadē ratio. ℭ Op. diciſ hic q̄cunqȝ cauſe lege tribuuntur non deleganſ.

c Uecūqȝ. ꝛ imperator. vide angel. in rubrica. ī. ti. ij. et ſpe. de iuriſ. om. iudi. in ꝑn. ADDE oīno ꝙ pulchꝛe voluit Ro. conſilio. lviiij.

Cōtra imo ea q̄ lege tribuunẜ pñt delegari. ⁊ dicit lex ꝙ demādanẜ q̄ lege tribuunẜ: vt. j. ti. ij. l. ⁊ ga. So. iſta dictio q̄cūqȝ: licet ſit vniuerſalis: nō tamen comprehendit cauſas iuriſditionis: quia ille delegantur: ſed comprehendit cauſas meri ⁊ mixti imperij: vt hic in prin. ¶ Op. dicitur hic ꝙ cauſe meri ⁊ mixti imperij nō delegantur contra verſi. huius rei. j. e. l. So. regulariter non deleganẜ: vt ħ. fallit in caſu abſentie vt ibi. ¶ Op. contra hanc ſo. immo ⁊ in caſu abſentie nō delegantur: vt in auc̄. de col. §. prohibemus. collẜ. ix. Sol. cauſe meri imperij in cauſa abſentie delegātur[a]: vt hic quod eſt verum q̄tum ad cognitionem: non q̄tum ad executionem: vt in cōtrario ſm glo. veruȝ eſt ꝙ Guil. de cu. hic dicit ꝙ in caſu abſentie delegantur q̄tum ad cognitionem ⁊ ad executionem per hanc eandem legem que indiſtincte loquitur: vt. l. fi. C. vbi ſenato. vel cla. tamen iſta opi. eſt ſatis dubia. ⁊ iura per eum allegata male hoc probant: quia illa loquūtur in delegato principis. vnde puto opi. glo. veraȝ: que cōmuniter approbatur. ſ. ꝙ q̄tum ad cognitionem tantum in caſu abſentie poſſunt delegari. vnum tamen ſcias ſm Pe. ⁊ Cy. in. v. oppo. ꝙ in caſu delegatus habet executionem nō ſolum cognitionem in cauſa meri imperij: vt ſi eſt inſignis latro cuius penam differre eſſet periculoſum: quia etiam tunc delegatus poteſt talem latronem punire propter maius periculum euitādum. per hanc legem. ⁊ l. ſi quis. §. hi tamen. j. de iniuſto rup. teſta. ⁊ ar. l. de pupillo. in. §. ſi quis riuos. j. de no. oper. nūcia. ¶ Oppo. ⁊ videtur etiam ꝙ cauſe meri imperij[b] delegantur: vt. l. ij. C. de offi. eius qui vicem alte. geſ. So. ibi nō loquitur in delegato. ſed loquitur in ſubſtituto in locum iudicis mortui vel abſentis. ⁊ non dicitur delegatus immo ordinarius. ⁊ ita debet intelligi lex illa. ⁊ ita no. ſ̄. de offi. proconſul. ⁊ le. l. nec quicq̄. §. vbi decretum in fi. magne glo. ¶ Op. ad hanc ſo. ⁊ videtur ꝙ etiam delegatus cognoſcat de cauſis meri imperij. vnde obſtat. l. ſolent. ſ̄. de offi. procon. ⁊ le. Sol. ibi loquitur in delegato proconſulis vbi eſt ſpeciale. ¶ Oppo. contra ſecundam regulam. dicitur hic ꝙ ea que iure magiſtratus competunt delegantur. ꝯtra. l. mandata in prin. j. e. vbi interponere auctoritatē manumiſſionibus competit iure magiſtratus. ⁊ tamen nō delegantur vt ibi. So. ibi loquiẜ de manumiſſione que plenam cauſe cognitionem requirit. ⁊ ideo nō ē delegabilis vt ibi no. ¶ Op. datio tutoris competit iure magiſtratus: vt. l. ius dandi. de tuto. ⁊ cu. da. ab his. ⁊ tamen nō delegantur: vt. l. mandata. ſ̄. e. titu. So. non demandantur ſcilicet non habenti aliam iuriſditioneȝ. vel dic vt no. inſti. de aucto. tu. §. pe. ¶ Op. dicitur hic ꝙ cauſe poſſunt delegari ſi preſes proficiſcatur. contra. §. eos. in auc̄. de man. princ. col. vj. ⁊ in auc̄. vt nulli iudi. in princi. colla. ix. So. ibi loquitur de quibuſdam latronibus qui ibant per prouinciam ſpoliando ⁊ illud eſt prohibitū hic permiſſum in alio. Vel dic ſm Pe. ꝙ ibi loquitur in caſu quando preſes ſine cauſa volebat prouinciam exire ⁊ in ciuitate vnum relinquere qui generaliter hoc faceret. certe nō eſt ꝑmiſſuȝ vt hoc faciat in perpetuum. ſed delegare cauſaȝ donec reuertatur eſt permiſſum vt hic. ¶ Oppo. ⁊ dicitur hic ꝙ ar. a contrario ſenſu[c] eſt validum contra. l. cum patrem. C. de cōdi. inſer. ⁊ l. ꝯuenticulam. C. de epiſ. ⁊ cleri. ⁊ de iuriſdi. om. iudi. l. nemo. So. quādoqȝ monoſyllaba ſi: ponitur cauſaliter: ⁊ tunc eſt licitum. arg. a cōtrario ſenſu

a ¶ Caſu abſentie deleganẜ. Cauſe meri ⁊ mixti imperij ī caſu abſētie delegari pñt q̄ ad cogniti. tm̄. ſequitur bal. ī. l. ij. C. de peda. iudi. Sed glo. quaȝ ſequiẜ ang. ibi tȝ ꝙ etiam hodie quo ad ſnīaȝ poſſint delegari cāe magne iuriſditiōis vt cāe īgenuitatis. ⁊ libertinitatis. ꝺ quo ꝑ bar. in. l. nec q̄cq̄ȝ. ubi decretuȝ. ſ̄. de offi. pcō. ꝑ ange. in. l. īperiuȝ. j. de iuriſ. om. iu. Rai. ħ tenet idē ꝙ bar. ꝑ. l. ſolent. de oſ. pcō. per Saly. ī. d. l. ij. ⁊ ibi Cy. in. iiij. op.

b ¶ Meri imperij. vide ꝑ doc. in. c. nouit. de oſ. dele. ⁊ Cy. hic.

c ¶ A ꝯrio ſenſu. qñ habeat locum argumentuȝ a ꝯrio ſenſu uide. j. circa

vt hic. ⁊ eſt quaſi idem cum argumento a cauſa ceſſante. Quandoqȝ monoſyllaba ſi: poniẜ conditionaliter: ⁊ tunc nō eſt licitum argumentum a ꝯtrario ſenſu vt in contrario. Intellige tamen hoc vltimuȝ ꝙ obtineat: niſi reſultaret abſonus intellectus ſeu prauus ſm Odof. de hoc no. per doc. ⁊ Cy. in dicta. l. cōuenticulam. Expeditus de cōtrarijs veniamus ad. q. ¶ Quero dicitur hic ꝙ mandatum iuriſditionis nō valet. ⁊ ſic cōcludit hic tex. ꝙ hoc ſit verum quādo iuriſditio generaliter demandatur. ¶ Sed quid ſi ſpecialiter vna cauſa demandatur an poſſit. ⁊ videẜ ꝙ ſic vt hic. In contrarium determinat glo. hic in uerbo iuriſditione. ⁊ Cy. hic in. iij. q. ⁊ bene ſm docto. per. l. nemo poteſt. j. de regu. iur. ⁊ vere illa lex loquitur in mero imperio. tamē idem eſt in mixto. nam ſi cōceditur merum imperiuȝ iſtis maioribus iudicibus ⁊ in priuilegium propter induſtriam pſone: multomagis videtur concedi mixtum: ⁊ ideo dicas idem in mixto. ¶ Quero nunquid imperator poſſit delegare cauſam meri imperij. ⁊ dicūt quidam ꝙ nō: quia lex prohibet delegationem talis cauſe ⁊ digna vox eſt ⁊c̄. In cōtrarium determinant docto. noſtri. nam princeps eſt legibus ſolutus. pro hoc. l. fina. vbi ſena. vel cla. vbi eſt tex. ⁊: l. i. C. de preci. impera. offe. ¶ Quero nunquid delegatus principis[d] poſſit delegare cauſam meri imperij. glo. hic tenet ꝙ nō: ſed in. l. i. C. qui pro ſua iuriſdi. teneẜ ꝙ ſic. per illam legem. Pe. ⁊ Cy. hic ⁊ in dicta. l. i. tenent cōtrarium. nam non debet plus delegatus poſſe q̄ ordinarius. ſed ordinarius ſine cauſa nō poſſet vt hic. ergo ⁊ delegatus principis. Guil. ſaluat glo. dicit ipſe ꝙ poſtq̄ pnceps merum imperiū cōmittit delegato quod poteſt: vt dixi in precedenti. q. iſta cauſa mutauit naturam ſuam. vnde nimirum cum ſemel naturā ſuā mutauit ſi ammodo eſt delegabilis. arg. l. i. in fi. verſi. res vero. ⁊ ver. ecōtra. C. de impo. luc. deſcrip. ad idem. l. pater. §. quindecim. j. de leg. iij. ¶ Quero dicitur ħ ꝙ cauſa meri imperij poteſt delegari[e] ſi preſes vadit extra prouinciam. Sed quid ſi ipſe eſt infirmus: an eodeȝ modo poteſt delegare. videtur ꝙ nō per hunc tex. ibi non aliter ⁊c̄. In ꝯtrarium eſt veritas ſm noſtros doc. ⁊ Cy. hic in. v. q. arg. l. i. primo rñ. ſ̄. de offi. proconſul. Preterea eadem eſt ratio in infirmitate que eſt in receſſione preſidis. ⁊ ſic ideȝ ius: vt. l. illud. ad. l. acquil. ⁊ l. milites agrum in princi. j. de re mili. ¶ Quero pſes eſt multis occupationibus impeditus nūquid ob hoc poterit cauſaȝ meri imperij delegare. ⁊ videtur ꝙ ſic: vt. j. de ꝑcu. l. filiuſſa. in fi. ⁊ l. ſe. In cōtrarium eſt ueritas vt hic in tex. ⁊ de peda. iudi. l. placet in fi. ⁊ in v̄. dum tamen. ¶ Quero quid ſi preſes vel alius ordinarius eſt occupatus[f] tot ⁊ varijs cauſis criminalibus ad merum imperium ſpectātibus ꝙ nō poteſt intendere. ita ꝙ vult unam delegare. an poſſit. ⁊ uidetur ꝙ nō ut hic. In contrarium determinat Guil. de cu. propter identitatem rationis que eſt queſtionis propoſite. ſicut cauſe abſentie de qua hic facit. l. ij. C. de his qui latro. §. i. ¶ Quero preſes uel ordinarius de prouincia receſſit. modo redit. nunquid iuriſditio iudicis quam ipſe delegauit ſtatim expirat eo reuerſo. uel oportet ꝙ aliter reuocet. iſta queſtio ē ſimilis queſtioni propoſite per glo. in. l. qui mutuam. § ij. j. mā. Tu dic ſm Pe. ꝙ ſtatim ꝙ reuerſus eſt preſes reuocaẜ iuriſditio. naȝ ceſſante cā ceſſat iuriſditio delegati. ar. huius. l. ¶ Quero quid ſi nō eſt delegatus. ſed quidā eſt ſubſti

ſi. ⁊ hȝ locuȝ ēt in ꝯctib[9] ſm bal. in. l. vēditi actio. C. de actio. ēpt. ADDE Alex. cōſilio. v. ⁊. xcv. iiij libro.

d ¶ Delegatus pncipis de delegato pncipis per bal. ī. l. i. C. ne li. potē. ꝑ Io. an. ī ſpe. de oſ. dele. §. ſi. v̄. item ꝙ eſt delegatus: ſȝ qd ſi eſt delegat[9] a. l. ꝑtoria nō īperiali. dic ꝙ non pōt. ita bar. in. l. iiij. §. duas. de dā. infec. adde ang. in ꝯſilio. cxcvj. per bal. ī. d. l. imperiū. ī. iiij. col. dici poſt ang. ī. l. a iudice. C. de iudi.

e ¶ Pōt delegari. Vide. l. q̄ſitū. ꝺ re iudi. ideȝ tȝ Saly. ī. l. placet. C. ꝺ pe. iu. vide āge. in. l. ꝑtor. j. ti. ij. bal. ī. l. īperiū. ī. iiij. col. j. ti. ij.

f ¶ Eſt occupatus. vide clarius per Guil. ħ Saly. tenet contra in. l. placet. C. de peda. iudi. per illā. l. in ver. q̄ nō ita indiſtincte loquiẜ ⁊ illud placet: qȝ ratiōes ħ allegate ꝑ Gui. ſūt fragiles.

a ℂ Eſt ſubſtitutus. Guil. hic tenet idem quod bar. tamen dicit ꝙ quidam contra per. §. prohibemus. in auc. de collato. uide ibi Ja. de bel. per ſpe. in titu. de offi. delega. §. ſi. uer. item ꝙ eſt delegatus. ad hoc bene facit ꝙ no. bar. in. l. filius. ſ. de legatio.

b ℂ Quid in ſtatutis. dic ꝙ cum ſit ex mente legis nō eſt opus dicere an hēat locū. uide in. l. oēs populi. ubi dixi ꝙ etiā ꝓcedit in ꝯtractibus. ⁊ uide de hoc articulo que dixi poſt ꝑmo. in. l. ſi cū dotez in ſi. ꝑn. ſo. ma. ꝑ cy. hic in. vj. oppoſitione. et in ulti. q. per būdic. in. l. ſi qs locuples de manu. teſta. ADDE Pau. d̄ caſtro ꝯſilio. cccxxvj. ⁊. ccclvj

c ℂ Tanq̄z. de hac dictiōe. adde. l. ſi pater. §. i. ſ. de adop. bal. in. l. apud antiquos. C. de fur. glo. i. c. ſolite. d̄ ma. ⁊ obe. in v̄ſi. tanq̄z.

d Ui mā q datā. ꝑ ꝓpriā. An delegatꝰ dicaſ hēre iuriſditionē. dic ut ꝑ glo. ⁊ bar. in. l. ait ꝑtor in prin. uide que dixi i. l. ſi. C. eo.

e Mandata delegari. Et hic hēs unā glo. cui eſt glo. ꝯtraria i. l. ob eo ubi dixi. C. de ꝑdi. mi. ADDE pꝰ d. Jaſo. in quātū ponit ꝙ tutor pōt uēdere ſine decreto rem minoris cuz ei a teſtatore ꝑmiſſa ē alienatio. ange. ꝯſilio. clxxv.

tutusᵃ loco abſentis vł mortui iudicis: an de cauſis meri imperij vel mixti poſſit cognoſcere. ⁊ dic ꝙ ſic: vt. ſ. de lega. iij. l. i. §. a prefectis. Cōtrariū tamen videſ tenere glo. ⁊ male. in. l. ij. in ſi. C. de offi. eius qui vicē alterius geſ. ⁊ melius dicit glo. hic que incipit cognitionē meo videre que indiſtincte loquiſ. ℂ Quero hic dicaſ ꝙ argumentū a ꝯrio ſenſu eſt licitū ⁊ hoc ex. l. cōmuni. quid in ſtatutisᵇ: an habeat locū. Ja. bu. hic dicit ꝙ aut caſus qui apparet a cōtrario ſenſu eſt al's de iure cōmuni deciſus. ⁊ tunc non valet argumentum a contrario ſenſu ex ſtatuto ſumptuz: vt. l. ſi cum dotem in princi. ſ. ſolu. matri. Aut non eſt al's de iure cōmuni deciſus. ⁊ tunc dicit Ja. ꝙ ar. a ꝯrio ſenſu videſ potius interpretatiuū ⁊ ex mente q̄ ex ſignificatione verboruz: vt. l. pecuniā. ſ. ſi cer. pe. ibi tanq̄ᶜ ſub cōditione ⁊c̄. ℂ No. dictionem tanq̄ᶜ: que eſt nota improprietatis ſm eum. Ex hoc cōcludit ꝙ ar. a ꝯrio ſenſu non habeat locū in ſtatutis: quid dicendū recidit in illam vtrū argumentū a ꝯrio ſenſu ſit propriū vel interpretatiuum. Ja. bu. allegat in hac. q. pro caſu. l. apud antiquos. C. de furtis. ibi per cōiecturaz ⁊c̄. ⁊ ibi glo. videtur ſentire. de hoc vide per Dy. in. c. qđ ob gratiā in ſi. ex̄ de regu. iur. li. vj. vbi dicit Dy. ꝙ ar. a cōtrario ſenſu ſit ex ſenſu ⁊ ex mēte ipſius legis. ⁊ hoc teneas. Bar.

Qui mādatā. Delegatus nō habet iuriſditionē ꝓpriamᵈ: ſed vice fungiſ delegati: habet tamē modicam coertionē. h. d. Op. de ſeipſo ad ſeipſum dicitur in prin. ꝙ nō habet propriam iuriſditionez delegatus. ⁊ in ver. verius dicitur ꝙ iuriſditio trāſfertur. So. in hoc v̄ſi. verius. dicitur ꝙ iuriſditio trāſfertur. i. cōceditur vel permittitur. transferſ enim ⁊ vere permittiſ tamen ficte propriā iuriſditionem habere dicitur nō vere. ⁊ ideo dicitur ꝙ ſtatim pōt delegatio reuocari. ℂ Opp. hic dicitur ꝙ delegatus nō habet propriā iuriſditionez: vt hic. ꝗ rex eſt ordinariā. delegatā vero ſic: vt in cōtrario ꝓximo dixi: quia nō fingitur propriam habere eo ꝙ ſtatim poteſt reuocari. vere tamen habet eam: vt. d. l. cognitio. ⁊ hoc modo intelligo quod dicitur hic.

m **Mandata.** Manumiſſio dz fieri cum cauſe cognitione. Item vēditio rerum minoris nō poteſt delegari. h. d. Ratio colligiſ ex. l. nec q̄cq̄ . §. vbi decretū. ſ̄. de offi. ꝓcon. ⁊ le. quia in cauſa que requirit cauſe cognitionē decretū iterponiſ ſm Ja. de are. ⁊ dixi in. d. §. vbi decretum.

Et ſi pretor. ᶠDelegatus lʒ alias ſit ordinarius: tamē vice delegantis fungiſ in cauſa delegata. h. d. ⁊ ſi. i. q̄uis. ℂ Hanc. l. nota ⁊ intellige ꝙ delegatio fiat volenti. nā ad hoc vt delegatio valeat: tria requiruntur: vt no. ſ. ti. ij. l. eum qui. inter que requiritur ꝙ ſit de eius iuriſditione. Barto.

c **Cognitio.** ᵍCognitio d̄ ſuſpecto tutore pōt delegari. h. d. ℂ Oppo. de. l. i. ſ̄. eo. titulo. Sol. vt ibi ⁊c̄.

Ut poſſeſſio. Ea que ſemiplenam cauſe cognitionez requirunt. ⁊ in quibus decretum interponitur delegātur. h. d. Et ſcias ꝙ quedam ſunt bonorum poſſeſſiones que tribuūt ius: vt. l. ſina. ⁊ ibi glo. C. vnde legi. ⁊ in illis nihil dicitur hic. Quedaz ſunt que non tribuunt ius: vt carboniana. de dāno infecto. ⁊ de his loquitur hic: que dantur ſine cauſe cognitione: vt hec glo. innuit. ℂ Opponitur dicitur hicʰ ꝙ quis in poſſeſſionem mittatur poteſt delegari. Contra mitterre in poſſeſſionem eſt mixti imperij: vt in. l. iubere cauere. ſ. titulo. ij. ſed que ſunt mixti imperij non delegantur: vt. l. prima in principio. ſ̄. eodem. So. ⁊ hāc ſol. no. quia cognoſcere vtrum ſit mittendus in poſſeſſionem vel non: hoc poteſt delegari: ſed mittere in poſſeſſionē re ipſa iſtud delegari non poteſt: quia eſt mixti imperij: vt dicta. l. iubere cauere. ſ. titulo. ij. ⁊ hoc modo intelligas quod hic dicitur in glo. noſtra.

m **Mandatam.** ⁱJudex delegatus nō delegat modicam tamen coertionez habet. hoc dicit. ⁊ dicam in. l. more maiorum. ſ. titulo ſecundo. ibi imperium quod nō eſt merum. intelligas de modica coertione: ut. ſ. no. non autem intelligas de mero imperio: ut no. in tex. in ſi. ℂ Opponitur dicitur hic ꝙ delegatus non delegat. immo delegat: vt. C. de iudi. l. a iudice. So. regularter non delegat ut hic. fallit in delegato principis ut in contrario. ℂ Opponitur de. l. cum pretor. §. primo. ſ. de iu. So. ibi fallit: quia loquitur in legato proconſulis de quo lex multum confidit ſm noſtros doctores. ℂ Opponitur de. l. prima. §. primo. ſ. quis ⁊ a quo appel. ubi delegatus delegat. Sol. ibi erat delegatus ad vniuerſitatem cauſarum. hic ad vnam cauſaz ⁊ de hoc dic ut plene no. in glo.

f Et ſi pretor. hanc. l. intelligas quando alteratur iuriſditio ordinarij aliter eſſet potius excitatio iuriſditionis q̄z delegatio: ut dixit Gui. de cu. in. l. ius ciuile. ſ̄. de iuſti. ⁊ iur. per ea que ibi habentur. ⁊ Ja. bu. in. l. ſepe. ſ̄. de offi. preſi. no. in. c. licet. de offi. ordi. per Inno. adde tex. cum glo. in. c. cum aliquibus. de reſcrip. in. vj. quod no. doc. hic.

g Cognitio dic latiſſime: ut per bar. in. l. i. §. ſuſpecti. ſ. ad turpil.

h ℂ Ut poſſeſſio. dicitur ſ. Aliter dicit bar. in. l. imperium. ⁊ in. l. iubere.

i Mandatam. de materia huius. l. uid gl. in. c. ex litteris. de offi. dele. ⁊ ange. i. l. magiſtratibus. ſ. ti. ij. ubi ponitur in quo non cōſiſtat modica caſtigatio.

ℂ De officio aſſeſſoꝝ. Rubrica.

k Omne. o dz uidere. Uide barto. in. l. ſi duo patroni. §. idē iul. in ſi. ſ. de iureiuran.

ℂ De officio aſſeſſorum. Rubrica.

Ex. l. ſequenti.

ℂ An iterrogatus a iudice an ſit infamis teneatur reſpondere. Et an ex ſuo officio infamē poſſit repellere ⁊ libellum male conceptum lacerare. Et qđ ſit officium aſſeſſoris ⁊ an poſſit in cauſa in qua aſſedit iudicare.

o **Omne.** Nota in quibus officium aſſeſſoris cōſtat. ℂ Quero que ſunt illa que debet inquirere aſſeſſor. iſta glo. hic que incipit vt videatur ⁊c̄. dicit ꝙ debet videreᵏ: an ille qui poſtulat ſit infamis: q̄ talis poſtulare non poteſt: ut. l. quos prohibet. ſ. de poſtulando. Et ſic no. ꝙ tenetur reſpōdere. ⁊ iudex poteſt de eius infamia q̄rere. ⁊ ſi non teneretur reſpondere fruſtra permittereſ ei hec interrogatio ſcilicet iudici. ⁊ hoc facit pro teſte ſcilicet ꝙ iudex poſſit eū interrogare de ſuo ſtatu: an ſit infamis vel non: licet glo. teneat cōtrarium in. c. primo. extra de exceptio. Et redditur ibi ratio: quia quis ſuam infamiam nō debet patefacere. vnde reſpondere non tenetur pro hoc. l. prima. §. ſi preſes. de magi. conue. vnde videtur ꝙ non cogitur ad talem interrogationem reſpondere. dic ut. ſ. de iureiurando. l. etiaz aliter. ⁊ quod ibi plene no. poteſt ergo ex ſuo officio infamem repellere: licet nō opponatur. ℂ Quero nunquid uerſetur officium eius circa aliud.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK Baden-Württemberg

a ℭ Cū lace
rare. Iudex
debet lacera
re libellū ma
le cōceptuꝫ.
facit glo. in
.l.i.ʃ.ſi men
ſor fal. mo.
dixe. ideꝫ di
cas i libello
calumnioſo
uel qui noto
rie dicebat ꝯ
ũitatem ꝭm
Inno.i.c.ſi.
de offi.uica.
ꝛ moder.i.l.
ticius.de ṽ.
ob.pro quo
tex.no. i.l.ſi
cut i ſi. C de
ſacrificijſ pa
ganoꝝ ꝛ co
rū templis.
alias ē d pa-
ganis ꝛ tem
plis ꝛ coꝝ ſa
crificijs no.
cy. in.l.i.C.
ut que deſūt
aduo.p⁹glo.
ibi.ꝛ Inno.
i.c. examina
ta.d iudi.p⁹
glo.ibi ꝛ hic
unuꝫ hñ no.
ꝙ ſi porrigo
libellū in cā
in qua nō re
quirebaꝛ li
bell⁹ꝛ libell⁹
ſit inept⁹oia
tenent ꝛ pce
dūt glo.ſin.
in.l.vinū in
ſi. glo.mag.
.ʃ.ſi cer. pe.
ADDE ꝙ li
bellū ineptū
iudex poſſit
lacerare bal.
ꝯſilio.cvj. ꝛ
.clxxxij.i.li.
ꝛ dū dicit i
apoſtilla ꝙ
vbi libellus
nō requirit
ꝙ alias ine-
ptus non vi
tiat uide pul
chre Ro.ꝯſi
lio.cccclxv.
ij.ꝛ poſt .d.
Iaſo.ꝙ exce
ptō ineptitu
dis qñcūqꝫ
oppōi pōt ad
de Pau.de
ca.ꝯſi.cclxj.
ꝛ an libellus
ineptus poſ
ſit ſuppleri
exprobatio-
nibus vide
ꝙ uoluit ro.
ꝯſilio.clxvij.
b ℭ Aſſide-
re dicūtur.
No.ꝙ aſſeſ-
ſor in cauſa
in qua non
aſſidet non
pōt iudica-
re niſi ei de-
legeꝛ a preſi
de uel ſtatu/
to. adꝺ bal.
in auc. ad h
.C.de iudi.
et ibi barto.

Rñ.ſic: quia ſi libellus ꝯuentionalis eſt male cō
ceptus qui producitur coram eo.ipſe debet euꝫ
lacerare[a] ꝛ reſpuere vt h no.pro hoc.l.ſi.C.vt ne
mo priuatus ꝛc̃.ꝛ quotidie ſit in practica. Item
dicit glo.ꝙ mittiꝛ pro exequēdis ſentētijs: vt ibi
Tu dic immo bāna mittuntur auctoritate decu
rionum: ut no.in rubrica de decurio.in quoꝝ lo
co ſucceſſerūt noſtri cōſiliarij hodie: ut no.C.de
decurio.in rubrica.ꝛ in.l.nulli.ʃ.qꝺ cuiuſqꝫ uni/
uerſi.no.ꝛ.ʃ.de dolo.l.ſed ex dolo.ꝛ ibi glo.de
hoc no.ꝛ bene. Itē dicit glo.ꝙ decreta iterpo/
nunt preterq̃ in alienationibus reꝝ minoris: ut
.l.ij.C.eo.dicit tamē glo.ibi ꝙ hoc de conſuetu
dine nō ſuatur. Idē dicit glo.in epiſtolis.ſ.mit/
tendis iudicibus alterius prouincie pro exequē
dis ſententijs.quod dic ut.l.cū quedā puella in
prin.ʃ.ti.i. ℭ Querit glo.nunquid iudicare pñt
in cauſa in qua aſſidere dicunꝛ[b].dicit glo.ꝙ nō.
niſi delegareꝛ cauſa.ꝛ ideo eſt de cautela ꝙ ubi
alſ per ſtatuta terraꝝ nō eſt ꝓuiſuꝫ ꝙ aſſeſſores
poſſunt iudicare: fiat in principio officij delega
tio generaliter omniū cauſaꝝ: qꝺ dico cauſaꝝ.ſ.
ciuilium: criminaliuꝫ nō[c]: quia criminalia ſiue ea
que ſunt meri imperij nō deleganꝛ.ſ.quo ad exe
cutionē: ſed ad cognitionē ſic: ut.ſ̃.de offi.eius
cui mā.eſt iuriſdi.l.i.ꝛ.l.ſi.de offi. ꝓcō.ꝛ lega.et
.l.i.de tu.ꝛ cur.da.ab his.ꝛ.l.obſeruare.de offi.
procon.ꝛ dicit glo.ꝙ hodie obſeruatur ꝙ ipſi
aſſeſſores cognoſcant.poteſtates uero ꝛ capita/
nei ferunt ſententias. Bar.

Ex.l.ſequenti.

ℭ Poteſtati defūcto in officio ante finē officij.
debeꝛ tamē integrū ſalariū eius heredibus: ibi.
Ego. Si auteꝫ nō ſit ingreſſus officiū nec per ſe
nec per aliuꝫ: licet ꝑparamēta fecerit ꝛ mortuus
ſit non debeꝛ ſalarium: ibi. Sed quero. Et pſes
remotus ſui culpa pro rata tēporis ꝯſequiꝛ ſala/
rium.ſed ipſe aſſeſſori itegrū pſtare teneꝛ cū ipſe
ſolus remotus ſit ꝛ ſui culpa.ſi aūt remota ſit to
ta familia aſſeſſor nō cōſequiꝛ niſi pro rata.ideꝫ
ſi remotus ſit culpa aſſeſſoris uel dubiteꝛ cuius
culpa: qa in dubio preſumiꝛ culpa aſſeſſoris: ibi.
Itē quero. Et aduocato cui nō debeꝛ ſalarium
annuū debeꝛ pro rata tēporis heredib⁹ illo mor
tuo: ibi. Quid. Et aſſeſſores nō durant mortuo
illo qui cōduxerat ꝛ mortuo illo qui alicui debet
ſalariū debēt tamē heredes ſoluere niſi ille ace/
perit aliud officium uel ſalarium: ibi. Sed an.

d **Iem functo.** Hec lex di/
uidiꝛ i duas
partes.primo loquitur in preſide mor/
tuo durāte officio.ſecūdo loquitur in pſide ꝭm
unam lecturā.uel in aſſeſſore ꝭm aliam.uel vtro/
qꝫ remoto durāte officio ꝭm nos.ſecūda ibi: di/
uerſum. Et principiuꝫ legiꝛ tribus modis.uno
modo ꝙ loquatur in ſalario preſtādo aſſeſſori ꝛ
ſoli.alio modo ꝙ loquatur in ſalario preſtando
aſſeſſori ꝛ heredibus defuncti preſidis. tertio
modo ꝙ loquaꝛ in ſalario preſtito ipſi preſidi.ꝛ
eo mortuo per heredē pſidis preſtādo ipſi aſſeſ
ſori. ℭ Itē alia pars habet duas lec.qa uno mo
do intelligiꝛ in aſſeſſore remoto ab officio. Alio
modo intelligiꝛ in preſide: prout in pſide remo
to itelligiꝛ duobus modis.uno modo ꝙ fuit re
motus pſes ob culpā aſſeſſoris.alio modo pro/
pter culpā ſuaꝫ.ꝛ cōſequenter tractaꝛ de ſalario
aſſeſſoris. Et allegaꝛ lex iſta in ar.ad qōneꝫ ꝙ lꝫ
poteſtas in aliq̃ ciuitate decedat añ cōpletū offi
ciuꝫ heredes eius nihilominus petere pñt totuꝫ
ſalariū: quia per eū nō ſtat quominus ſeruiat to
to tpe ꝭm Guil.ibi cū per eū ꝛc̃.ꝛ credo ꝙ bene
dicat.ſed hec lex nō facit.nā loquiꝛ qñ moritur
ille qui debet dare.queſtio aūt nr̃a eſt qñ moriꝛ
ille cui debeꝛ.vñ dico ꝙ hec lex nihil facit: ſꝫ eſt
ueꝝ per aliā legē.ſ.per.l.i.§.diuus.ʃ.de ua.ꝛ ex
ordi.cog.que hoc expreſſe dicit.ideo tene qꝺ ibi
dixi.ꝛ no.tex.ꝛ qꝺ hic dicit debeꝛ ꝛc̃.itelligo per
heredē preſidis qui aſſeſſores ꝯduxit. Et qꝺ di/
cit in tex.fuerunt.intellige ꝙ uacuū tp̄s prodeſt
aſſeſſoribus.ꝛ cōtinuaꝛ cū tpe quo ſeruiuerunt:
qa lex fingit eos ſeruiſſe cū per eos non ſteterit.
Sed ubi opas ſuas alteri locauerūt per eos ſte/
tiſſe videꝛ cū ſe obligauerūt alteri.nec pñt ſimul
eſſe aſſeſſores ꝛ ſuire duob⁹: qa eſt impoſſibile.
ſimilis ratio no.in.l.talis ſcriptura in ſi.ʃ.de le.i.
Et ꝙ dicit ante tp̄s accipe.dic ipſo ꝛemoto pp
culpā uel dolū.nā nec ſibi debeꝛ integrū ſalariū
nec aſſeſſoribus a ſe: qa in dubio pſumiꝛ remo/
tus pp culpā aſſeſſoꝝ.ꝛ ſic per aſſeſſores ſtetiſſe
uideꝛ. Alij dicūt ecōtra.ꝛ iſta lec.pōt etiam ſuſti
neri: qa ſi preſes pp propriū delictū ſine culpa
aſſeſſoꝝ eſt reuocatus ab officio: ꝙ totū ſalariuꝫ
aſſeſſoribus debeaꝛ: etiā ſi alijs locauerint opas
ſuas. ¶ Ego aūt reuoco in dubiū unā lec.huius
legis hoc modo.ptās officio durāte deceſſit an
heredes eius petere pñt totū ſalarium ꝛ loquor
ubi nō apparet ꝯuentio inter ptes: ut.l.i.§.ſi cō/
ueniat.ff.depoſiti.qd ergo erit.an heredes pe/
tent ſalariū totius tp̄is.glo.dicit ꝙ ſic.nam cuꝫ
ptās uel preſes nō eligaꝛ niſi pro ſemeſtri uel an
no adinſtar aduocati hertdibus eius debeꝛ pro
āno illo quo deceſſit.allegat gl.l.poſt duos.C.
de aduoca.diuer.iudi.ita itelligit h ꝭm unā lec.
Alij doc.reprobāt iſtaꝫ glo.ꝛ in hac opi.eſt dñs
Bertrādus de mōte fauētino ꝙ nō debeaꝛ: niſi
pro rata tp̄is.allegat rōnem: qa ſalariū ꝛ tp̄s di/
uiſibilia ſunt: ut.l.ſcio.ʃ.de an.le. Scꝺo per aliā
rōnem: qa caſus ꝯtingēs in pſona unius nō no/
cet alteri: ut.l.ſi uno.§.iteꝫ cū qdā.ꝛ.l.ſi qs fun/
dum.§.impator.ʃ.locati. Tertio per caſum.l.i.
.C.de re mili.li.xij.ubi diciꝛ ꝙ heredibus ſtipen
diarij qui deceſſit nō debeꝛ ſtipēdiū niſi pro ra/
ta tp̄is quo ſuiuit ipſe ſtipēdiarius. Itē per aliā
rōnem: qa ſpāle eſt in domeſticis ꝛ defenſorib⁹
ꝙ iſtud trāſmittaꝛ ad heredes: ut.l.ſi.C.de do/
meſti.ꝛ protecto.li.xij.ergo in ꝯriū eſt ius cōmu
ne: ut.l.petitionē.§.qñ autē.C.de offi.diuer.iu/
di. Quid dicemus.glo.hic.ꝛ in.l.i.§.diuus.de
uari.ꝛ ex̃ordi.cogni.tenet ꝯriam opi.per rōnes
predictas. Ego adduco aliam rōnem: qa pciuꝫ
quod petiꝛ nō debeꝛ ante ſed poſt operaꝫ: quia
opera futura nō eſt in reꝝ natura.ergo ꝓmiſſum
pro ea cōditionē habet: ut.l.interdū.ꝛ.l.a colo/
no.ff.de ṽ.ob.ꝛ etiaꝫ quo ad acquiſitionē: ut.l.
ſed ꝛ ſi qs.§.ſi operas.ʃ.de uſufru.ꝛ.l.ſi ſeruus
cōmunis.§.ſi.ʃ.de ſtipu.ſer. Si igiꝛ ius cōmune
nō eſt nō tranſmittiꝛ ad heredē.ſed vnum facit
me dubitare pro opi.glo.que videꝛ magis equa
per illam legē.nā cuꝫ preſes teneaꝛ ſoluere ipſis
aſſeſſoribus ꝛ familiaribus integrū ſalariū.ergo
ipſi pſides debēt integrum ꝛecipere. Eſſet enim
incōueniens ꝙ ipſi tenerenꝛ inſolidū ꝛ reciperēt
partē. Ad ꝯrium rñdeo ꝙ qñqꝫ debeꝛ ſalarium
intuitu ſue pſone ꝛ alioꝝ ut in ſalario qꝺ debeꝛ
pſidi ꝛ poteſtati: qꝺ debeꝛ ſibi intuitu ſui ꝛ offi/
cialium ſuoꝝ in quoꝝ pſona nō ſuperuenit im/
pedimentuꝫ.ꝛ ita loquiꝛ iſta glo. ¶ Sed q̃ro de
ptāte qui non eſt ingreſſus officiū ſed ſe paraue
rat ad ueniendū.uideꝛ ꝙ ideꝫ dici debeat ꝙ in
ingreſſo: vt.l.cū ṽo in ſi.primi rñſi.ibi cum enim
ꝛc̃.ʃ.de fideicō.liber. Et dic aut ille fuit igreſſus
officiū per aliū quē miſit pro neceſſitate aſtante

ꝛ bar.in.l.ꝓ
cipimus .§.
.i.ꝛ qꝺ ibi di
xi.C.de ap.
Spe. ꝛ Io.
an.i titu.de
aſſeſſore .§.
officiū. ꝛ hic
per ang.
c ℭ Crimia
liū nō. Uide
bal.in.l.i.C.
qui accuſa.i
queſtiōe qñ
dicaꝛ nomē
receptū iter
reos.

ſm notata in auc̃.de col.§.ꝓhibemus.ꝛ habeẜ ꝑinde
acſi fuiſſet ingreſſus. Aut nõ fuiſſet ingreſſus per aliuꝫ.
ꝛ tunc nullo modo debeẜ ei ſalariũ hoc ꝓbo primo per
.l.ſi pecuniã.ꝭ.de ꝯdi.ob cau. Scd̃o per rõnem: quia re
quiriẜ ꝙ aliquo tp̃e ſeruiaẜ: vt.l.qui ꝯcubinam.§.vxori
.ꝭ.de leg.iij.ſed iſte nullo tp̃e ſeruiuit.ergo ꝛc̃. ¶ Item
quero qd̃ ĩ remoto ab officio rõne ſue culpe.an debeat
habere ſalariuꝫ: dic breuiter.aut q̃ris an debeat habere
ſalariũ totius tp̃is.ꝛ dico ꝙ nõ.aut queris an pro eo tẽ
pore quo ſeruiuit.ꝛ dico ꝙ ſic: q̃a vt dixi pecunia ꝛ tp̃s
ſunt diuiſibilia.l.ſeio amico.ꝑallegata. ¶ Item pone ꝙ
remotus eſt p̃tas ab offõ.an aſſeſſor poterit petere ſala
rium totius tp̃is: dic aut eſt remotus expreſſe cũ tota fa
milia ꝛ aſſeſſore.ꝛ tũc aſſeſſor nõ debet habere ſalariũ:
q̃a iſta remotio expreſſa culpe eoruꝫ annumeraẜ: vt.l.ſi
merces.§.culpe.ꝭ.locati.ꝛ.l.pe.ꝭ.ſo.ma. Aut ſolus po
teſtas eſt remotus: ꝛ tũc diſtingue: aut eſt remotus ꝑꝑ
delictũ ſuũ propriũ: vt propter furtũ ꝛ baratariã: ꝛ tũc
debeẜ aſſeſſori ſalarium: aut propter culpã aſſeſſoris: ꝛ
tũc nõ debetur: aut dubitatur ꝛ preſumiẜ aſſeſſorẽ fuiſ
ſe culpabilem: q̃a eius officiũ cõſiſtit in aſſerẽdo ſeu aſſi
dendo ſibi.vnde omne factũ vel negletũ ĩtelligiẜ factũ
ab aſſeſſoribus ſm Cy.ꝛ eſt glo.ſi.h. ¶ Quid in aduo
cato.dicit glo.debeẜ ſalariuꝫ illius anni: vt.l.poſt duos
.C.de aduo.diuer.iudi.ſꝫ poſito ꝙ eẽt ve℞ in aduoca
to cui debeẜ ſalariũ annuũ: quid ſi nõ annuũ: ſed certe
litis tm̃.videẜ ꝙ admittaẜ ad totũ.ꝛ qd̃ eius heredi cõ
petat petitio ꝛ retentio.ꝛ hoc ſequẽdo opi.glo.ſed ſe
quẽdo opi.alio℞ nõ debetur: niſi pro rata tẽporis ꝛ lo
quor de ſalario ꝓmiſſo a parte non a publico.de quo in
.d.l.poſt duos.ꝛ ſic dicũt ꝙ ſalariũ debetur pro rata tẽ
poris: niſi pro labore debeaẜ ſalariuꝫ.ita ꝙ pro rata la
bo℞ vbi labor debeẜ cũ labor reſpiciat diuiſionẽ: vt.d.
.l.ſeio. ¶ Sed an aſſeſſores durẽt mortuo preſide vſqꝫ
ad aduentũ ſucceſſoris. Dic ꝙ nõ.imo oꝫ ꝙ alius ſur
rogeẜ: vt.C.de officio eius qui vicẽ alterius ge.l.i.ꝛ eſt
ratio: q̃a ſi durarẽt aſſeſſores debereẜ eis ſalariũ.nec ꝓ
cederet qd̃ hic diciẜ de locatione opera℞: quia non poſ
ſet aſſidere in alio preſidatu durãte officio eodẽ: vt no.
.C.eo.ti.l.nemo.la ſcd̃a.ꝛ ibi glo. No.ex hac.l.ꝙ ſi mo
ritur ille qui ſalariũ dare teneẜ ante expletũ officiũ eius
cui dare debet: nihilominus ĩtegrũ debeẜ niſi poſt mor
tem talis ante expletũ officiũ accepit aliud officiũ ꝛ ſa
lariũ. ¶ Allegaẜ hec lex in argumentuꝫ ad q̃õnem ꝙ lꝫ
poteſtas ſalariatus in aliq̃ ciuitate decedat ante exple
tũ officiũ ꝙ nihilominus heredes pñt petere totũ ſala
rium: q̃a per defunctũ nõ ſtetit: quominus ſuiuerit to
to tp̃e ſm Guil.hic ꝛ bene dicit.ſed hec.l.nihil facit ad
hãc q̃õneꝫ. Nam hec.l.loquiẜ qñ moriẜ ille qui dꝫ dare
ſalariũ.queſtio autẽ noſtra loquitur qñ moritur ille cui
debeẜ.vnde dicas ꝙ hec.l.nihil facit ſed quod dixi ti
bi eſt ve℞ per.l.que hoc expreſſe dicit: vt.l.i.§.diuus.ꝛ
ibi eſt optima glo.ꝭ.de va.ꝛ ex̃or.cog.ꝛ ideo tene qd̃ di
xi ꝛ ibi no. Iteꝫ no.dicit glo.ꝙ ſi iſte qui debebat dare
ſalariũ officialibus ſuis remoueẜ ante cõpletũ officiũ ꝛ
alius vocaẜ loco eius ꝙ nõ debet dare ſalariũ officiali
bus ſuis. Ratio eſt ſm glo.quia preſumiẜ remotus pro
pter culpã officialiũ: niſi forte probareẜ ꝙ poteſtas vel
capitaneus propter ſuã euidentẽ culpã foret remotus:
tũc enim deberet officialibus ſuis de ſuo ꝓprio totũ ſa
larium ſoluere. Iteꝫ dicit glo.ꝙ ſi aſſeſſor fuit remotus
poteſtas nõ debet ei ſalarium ꝛc̃.

i **N cõſilio.** [b] Ratio q̃re curator põt
aſſidere: q̃a publicũ ſala
riuꝫ nõ habet.ꝛ eſt vna ratio. Alia ratio eſt: q̃a
iſte nõ eſt aſſeſſor inter ꝯciues: ſed inter fiſcũ ꝛ priuatũ.
vnde cõciues ei inuidere nõ poterunt. nam ratio quare
quis nõ põt in ſua prouincia aſſidere eſt ꝓpter ſuſpitio
neꝫ: ne qd̃ gratioſe faciat ꝛc̃. Itẽ nemo propheta acce
ptus in patria ſua: vt no.ex qui.cau.ma.l.hi qui.ꝛ no.
.ſ.e.l.ſi eadeꝫ.al's debet puniri: vt.l.in cõſiliarijs.C.de
aſſeſſoribus. Unde hec ſuſpitio quaꝫ ĩs habet de ipſis
facit ne ipſi in ſua ciuitate poſſint aſſidere: ꝛ eos punit
ſi aſſident ſine principis permiſſu: vt.l.ſi cui.ꝛ.l.hi qui.
prealle. Alia ratio aſſignaẜ per alios. Et ideo hoc caſu
poteſt in prouincia aſſidere: quia gratis ſeruit ꝛ ſine dã
no reipublice.ꝛ ideo admittantur vt hic dicitur prima
tamen opi.eſt melior quam glo.hic aſſignat.

a Iteꝫ ſu d cto.re motus ẽ po teſtas. Uide qd̃ dixi ſm hanc glo.in fi.huius.l.ꝛ adde bar.in .l.meuia in prin.de an.le.ꝛ bar.i.l. .i.§.diuus.de var.ꝛ ex.or.cog.bal.in.l.eden.C.loca.

¶ Incipit liber ſecundus. ¶ De iuriſditione omniuꝫ
iudicum. Rubrica.

¶ Glo.cõtinuat hãc rubricaꝫ: quia ſupra poſuit de cu
iuſlibet iudicis officio ſingulariter ꝛ ſp̃aliter: hic ſimul
tractat cõmuniter ſiue in genere de iuriſditione omniũ
iudicuꝫ.ſimile eſt.C.cõmunia vtriuſqꝫ iudi.ꝛ cõmunia
deleg.ꝛ cõmunia ꝑdi.ꝛ cõmunia de ſuc. Ex hac conti
nuatione hẽs ꝙ idẽ eſt dicere de iuriſdi.om.iudi.ꝛ de
offi.iudicum.quod an ſit verum dicam ſtatim.ꝭ.in.l.i.
¶ Querit glo.que eſt differentia inter hunc titu.ꝛ titu
lum.ſ.de officio eius cui mandata eſt iuriſditio.ſolue
vt in glo.ꝛ quelibet eſt bona ꝛ clara: ꝛ ideo nõ curo eaꝫ
aliter declarare.

Ex.l.ſequenti.

¶ Iuriſcõſultus dixit ius dicentis ꝛ non iudicis dicen
tis: quia ſibi ſic placuit non rõnibus de q̃bus per alios
doc.ibi. Uenio. Et dixit latiſſimũ: quia officiuꝫ iudicis
nõ habet longitudinẽ corporalem ſed eſt tanq̃ genus
generaliſſimuꝫ: ibi. Quero extra. Et iuriſditio eſt pote
ſtas de publico introducta cũ neceſſitate ius dicendi.ꝛ
equitatis ſtatuẽde tanq̃ a perſona publica: ibi. Item.
Et decernere bono℞ poſſeſſionẽ ꝛ oliꝫ.ꝛ hodie eſt mix
ti imperij: ibi. Quero. Et an mittere in poſſeſſionem ſit
mixti imperij declarat bar.in.l.iubere cauere: ibi. Iteꝫ.
Et datio tutoris eſt mixti imperij: vt ibi. Itẽ quero. Et
alie cauſe mixti imperij nõ poſſunt delegari: licet tuto
ris datio delegeẜ q̃q̃ alie cauſe eẽnt fauore pupilli de
legãde: ibi. Itẽ quero an. Et q̃liter officiũ iudicis ꝛ iu
riſditio ſint idẽ ꝛ diuerſa: ibi. Expeditis. Et an officiuꝫ
iudicis ꝛ actio ſint idem: ibi. Quero tamẽ. Et officium
iudicis eſt duplex nobile ꝛ mercenariuꝫ nobile ſtat per
ſe.mercenarium deſeruit: vt ibi. Sic dicas. Et an terri
toriũ põt eẽ ſine iuriſditione ꝛ ecõtra.an tamen iuriſdi
tio cohereat territorio. Et princeps cõcedẽdo territo
rium videaẜ concedere iuriſditionem: ibi. Sciendum.

i **Us dicentis.** Primo ponit di
ctum in genere.ſcd̃o illud declarat ꝑ
ſpecies: ꝛ hec eſt cõmunis diuiſio.vł
aliter põt dicere ꝙ ꝑmo poniẜ dictũ.
ſcd̃o eius ꝓbatio.ſcd̃a ibi: nã ꝛ bono
rum.ꝛ breuiter.h.d.in ſumma. Officium iudicis eſt ge
nus generaliſſimum cõtinens oĩa que poſſunt expediri
per iudicẽ.h.d.vſqꝫ ad ſi. Ibi latiſſimũ eſt.i.quoddam
genus generaliſſimũ.ibi.nã ꝛ bono℞. Ad euidentiam
huius partis ſcias ꝙ genus generaliſſimũ eſt quod oĩa
cõtinet.ꝛ nullum genus habet ſupra ſe.ꝓbaẜ in.l.cum
poſt.§.gener.ꝭ.de iure do.ꝛ.l.legato generaliter.ꝛ ibi
no.ꝭ.de leg.i. Hoc ꝑmiſſo caſus eſt clarus.dicit tex.nã
ꝛ expone ꝛ: pro etiã.q.d.nõ ſolum iſta que hic enume
rantur: ſed etiã omnia alia põt facere iudex.merito cõ
cludiẜ quod eſt latiſſimũ hoc eſt genus generaliſſimũ.
Notabilia ſunt clara.ꝛ nota pro iuuenibus ꝑmo ꝙ ex
officio iudicis daẜ tutor.mittiẜ in poſſeſſioneꝫ bono℞.
delegaẜ iudex ꝛ ſimilia que hic ponunẜ. ¶ Uenio ad
primum dictum.ꝛ op.nã illud qd̃ eſt latiſſimum oĩa cõ
tinet: quia vltra illud nil reperiẜ: vt.ꝭ.de ver.obli.l.vbi
autẽ nõ apparet in prin.ibi actum optimũ: ſed hic enu
meranẜ ſolum ea que ſunt mixti imperij iuriſditiõis nõ
ea que ſunt meri.ergo nõ eſt latiſſimũ. So.illa dictio ꝛ:
que premittiẜ poniẜ implicatiue vt oĩa illa cõprehẽdat
que poſſent per iudicẽ expediri: vt ſupra dixi. ¶ Item

b i N ꝯſilio. Et adde qd̃ voluit glo.no.in auc̃.de defen.ci.§.iuſiurānduꝫ.in ver.nulla.